M. SEBASTIAN

OPERE ALESE

Ediție îngrijită și prefațată de
V. MÎNDRA

Vol. I

TEATRU
CRONICI DRAMATICE

București
EDITURA PENTRU LITERATURĂ
1962

L. 3284/1962

ÎNSEMNĂRI DESPRE MIHAIL SEBASTIAN

Cînd tipărea *Orașul cu salcîmi*, autorul acestei cărți sentimentale nu mai semăna cu nici unul dintre junii săi eroi subțiratici, iar atunci cînd i se reprezenta pentru întîia oară *Jocul de-a vacanța*, dramaturgul cîștigase în cunoașterea vieții un avans apreciabil față de melancolicul Ștefan Valeriu. Este o continuă deplasare de terenuri în viața și activitatea lui Mihail Sebastian, cu cotituri și serpentine care traversează prăpăstii, dar țintesc, evident și încăpățînat, spre înălțimi.

Cine urmărește drumul scriitorului de la începuturile timide ale adolescenței și pînă la ultimele pagini scrise la treizeci și opt de ani neîmpliniți, parcurge un traseu accidentat și neliniștit, care include nu puține erori și triste ceasuri de rătăcire. După dibuirile și confuziile anilor de ucenicie, în care marile întrebări se profilează fără a fi însoțite de încrederea în eficiența vreunui răspuns, itinerarul său cunoaște, în urma contactului dur cu anii de după 1933, o salutară transformare. Scriitorul începe să acumuleze materialul din care va desprinde, mereu mai limpezi, dezlegările enigmelor care l-au chinuit. Nu încape îndoială, și acest lucru se cuvine a fi precizat cu toată atenția, că, din momentul înfruntării lucide a pericolului fascist, sensul activității lui M. Sebastian este necontenit ascendent, iar cîmpul său vizual se deschide treptat unor uluitoare și decisive descoperiri.

Autorul *Ultimei ore* acuzase încă din primii săi ani de gazetărie «fripturismul» partidelor burgheze și comunicase explicit, în 1932, că «de la asemenea prăvălii nu cumpără idei». Riguros, în exercitarea funcției de critic, Sebastian rea-

lizează în arta pamfletului un remarcabil stil ofensiv. Eleganța sinuoasă a propozițiilor critice din cronicile literare face loc în polemica publicistică unor grațioase, dar imparabile lovituri de floretă. Gesturile rămîn armonioase, dar aluzia devine transparentă, epitetele — directe, acuzațiile — categorice. Caracteristică pentru activitatea de polemist politic a scriitorului este înălțimea morală de la care consideră agitațiile și pezevenglîcurile demagogiei burgheze. Impresionant este disprețul său funciar pentru cei care populează circul electoral al vremii. Neacceptînd niciodată ralierea la vreo grupare politică burgheză, Sebastian a făcut ziaristică la modul «veșnicului opozant», inaugurat la noi de marele Caragiale. Insuficient înarmat în anii tinereții pentru a nu se lăsa înșelat de unii neguțători de idei nefaste, scriitorul a preluat de la aceștia — cum vom vedea — nu puține opinii retrograde. Sebastian va răspunde mai tîrziu, pe măsura părăsirii ticurilor de gîndire individualiste în articolele nervoase din 1934—1935 și apoi în piesele sale demascatoare, acelora care au semănat sămînța nocivă a concepțiilor vrăjmașe fericirii omului simplu.

Un raport subtil și implacabil, între interesul pentru teatru și preocuparea pentru tumultul vieții sociale, a înnobilat peniță lui Sebastian atunci cînd înțelegerea mișcărilor veacului a dezlegat izvoarele talentului său autentic. Paginile sale de proză literară, ca și remarcabila sa activitate publicistică sînt deseori demne de un deosebit interes. Dar glasul inimitabil al scriitorului, timbrul său unic, avea să se audă abia după 1936, pe măsură ce cobora în tainițele unor *drame* pe care, în această înfățișare, nimeni altcineva nu le scrisese înainte.

*

Cînd de-abia împlinise șaisprezece ani, Mihail Sebastian și-a înspăimîntat familia și profesorii printr-o dispariție misterioasă, care a durat... cîteva zile. Faptul a scandalizat, mai ales din cauză că infractorul nu dovedise prin nimic, pînă atunci, vreo înclinație spre aventură. Mai tîrziu s-a aflat cauza neașteptatei fantezii: liceanul timid fugise la București să vadă reprezentațiile cunoscutei companii de teatru francez a soților Georges și Ludmila Pitoeff, care venise într-un turneu. Această timpurie pasiune pentru mirajul scenei nu spune, singură, prea mult. S-ar fi putut ca eroul acestui act pasional să uite repede, în anii ce au urmat, asemenea porniri fierbinți.

Dar, dintre pasiunile incerte ale adolescenței, aceasta n-a cedat în anii maturității. Dimpotrivă, ea s-a amplificat și l-a condus pe scriitor spre cele mai de seamă creații ale sale. Drama lui T.T. Soru, gazetarul mărunt care se supune tuturor umilințelor pentru a-și menține dreptul la fotoliul de cronicar dramatic, dramă înfățișată cu vădită emoție în nuvela *Deschiderea stagiunii*, nu poate fi suprapusă datelor vieții lui Mihail Sebastian, dar ea conține în sîmburele său tragic dulceața amară a unei pasiuni pe care o împărtășea din plin autorul nuvelei. Pătimaș cititor, îndrăgostit febril de virtuțile muzicii, Mihail Sebastian nu s-a putut apăra îndeajuns de farmecul teatrului, care l-a cîștigat din ce în ce mai puternic, pînă la dăruirea totală. În jurnalul său intim, ca și în numeroase articole, Sebastian a scris, cu o intransigență care-l durea, neîndoielnic, enorm, despre «facilitatea» teatrului, despre «ororile» scenei.[1] Dar această detestare amoroasă a găsit, mereu mai deplin, dezlegare în campania susținută de apărare a teatrului împotriva pîngăritorilor săi, iar acuzațiile au început a fi proferate față de negustorii care intraseră nechemați în templu.

Cu deosebire interesant ni se pare graficul apropierilor și depărtărilor de teatru la Mihail Sebastian. Cercetătorul se poate întreba — în modul cel mai firesc — dacă atracția pentru teatru n-a însemnat tocmai o cedare în fața frivolității și dacă această preocupare nu era cauzată mai mult de atmosfera culiselor decît de tainele grave ale scenei. Nu este mic, doar, numărul scriitorilor care au făcut, în aceeași perioadă, cronică de teatru, pentru a aprecia dacă o actriță «promite» sau nu. Mihail Sebastian a ironizat, pe drept cuvînt, aceste cronici, în cunoscutul dialog din *Ultima oră* dintre Ștefănescu și tînăra comediană Gaby. Drumul său către teatru n-are însă nimic comun cu strălucirea exterioară a magiei scenice, angajîndu-se în explorarea adîncurilor, nu fără cotituri și stagnări. Interesul viu al adolescentului pentru teatru a fost absorbit, aproape pe nesimțite, de farmecul trist al izolării din biblioteci. Primii ani de gazetărie (1927—1930) nu mărturisesc decît rar, prin cîteva scurte sclipiri, menținerea interesului pentru dramă. Preocuparea stăruitoare pentru teatru revine o dată cu trecerea lui M. Sebastian de la foile-

[1] Într-o lucrare de tinerețe, M. Sebastian vorbea cu juvenilă ardoare despre «*pasiunile*»... «*în care intră un dram de ostilitate*» (*Fragmente dintr-un carnet găsit*, p. 41).

toanele literare senine la cursivul politic nervos, iar în toamna lui 1935, cînd scriitorul se afla în plin proces de clarificare sufletească, față în față cu marile probleme sociale care zguduiau lumea, el preferă să-și scrie zilnic articolele de puternică actualitate, în ziarul teatral *Rampa*. Trecerea, mereu mai hotărîtă, către teatru însoțește atît de evident evoluția scriitorului dinspre «splendida izolare» către vacarmul străzii, se îmbină atît de strîns cu procesul de radicalizare a concepțiilor sale, încît este greu să treci cu ușurință peste asemenea fapte și peste semnificația lor. Este evident că vechea pasiune revine și se amplifică pentru că teatrul — mai mult decît oricare alt gen literar — implică prezența publicului. Acest sens al îndreptării sale înfrigurate către teatru este confirmat de conținutul celor mai bune cronici și articole ale sale dintre anii 1935—1939, ani în care criza teatrului burghez a atins linia sa maximă.

În anii care au urmat primului război mondial și mai tîrziu, pînă în zilele celui de-al doilea război, paralel cu mișcarea de autentică înnoire a artei scenice și în umbra acesteia, au făcut mult zgomot teoriile insolente care cereau renovarea spectacolului în numele unor principii arbitrare, privind exclusiv și abuziv artificiile formei. Criza literaturii dramatice, intrată mai repede decît romanul în orbita curentelor decadente, și — în general — oroarea explicabilă a burgheziei față de sensul social al artei năștea neîncetat asemenea false soluții. Tradițiile realiste ale mișcării noastre teatrale au avut de suferit de pe urma acestor idei, împrumutate de la unii regizori apuseni, ale căror cărți erau citite pe jumătate și înțelese pe sfert de către «inovatori» autohtoni. În numele unor asemenea idei, era contestată valoarea operei de pionierat a lui Davila și era negat mai ales primatul textului literar în realizarea spectacolului de teatru. În felul acesta, i se refuza teatrului rostul său cel mai de seamă. Scena înceta să mai valorifice idei, să transmită mesaje către public, pornind de la conflictele puternice ale operelor dramatice. Regizorul, văzut ca un magician ocult, manevrînd cu imaginație luminile, decorurile și perdelele, trebuia pur și simplu să emoționeze spectatorul, revelîndu-i marea sa perspicacitate. Marile valori ale teatrului clasic deveneau rizibile față de simbolurile mînuite cu abilitate de un regizor inspirat.

Asemenea «inovații» au întîmpinat, bineînțeles, puternice rezistențe. Apărătorii unor valori culturale certe, oamenii de litere și de teatru, care-și păstrau, în vacarmul general, dra-

gostea sinceră pentru artă, s-au opus cu vehemenţă unor asemenea atacuri ale falselor revoluţii în teatru. În aceşti ani şi de pe aceste poziţii au fost scrise articolele lui Camil Petrescu, care trăgeau semnalul de alarmă, înfăţişînd deschis gravitatea crizei teatrului romînesc. În aceşti ani au apărut curajoasele însemnări ale lui George Mihail Zamfirescu, care îndreptau lumina asupra adevăratelor cauze ale acestei crize. Un număr însemnat dintre articolele lui M. Sebastian, publicate în 1935—1936, se situează şi ele pe această poziţie, împotrivindu-se atacării esenţei literare a teatrului. Răspunzînd unui ciudat adept al ideilor lui Gordon Craig, care încerca să racordeze tezele regizorului englez la codul ortodoxismului naţionalist, Sebastian scria: «*D-l A. vorbeşte de dincolo de rampă, iar eu îl ascult din stal. Optica este total diferită. D-l A. crede în tehnică. Elementele de teatru pentru d-sa sînt scena, actorul, lumina, decorul. Cînd d-sa aşteaptă o renaştere a teatrului romînesc, de aici o aşteaptă. În ce mă priveşte, nu văd, dimpotrivă, decît o singură renaştere creatoare: a literaturii dramatice. Restul se realizează prin consecinţă. Tot ce scrie d-l A. despre destinul teatrului nostru se poate reduce la o singură propoziţiune: trebuie creată o tehnică dramatică romînească. Ori, impresia mea e că o tehnică nu se creează. Ea se desprinde din materialul de viaţă pe care-l ordonează. Întîi este Caragiale, şi pe urmă vine tehnica interpretării lui. Nu văd, nu înţeleg o tehnică de teatru în abstract. Văd o operă dramatică şi înţeleg că ea cuprinde un stil ce trebuie exprimat scenic. Altă tehnică — instrument autonom de text — mi se pare că nu poate fi decît o schemă sterilă.*»[1]

Limpezimea acestei diatribe împotriva inamicilor textului dramatic este legată de poziţia, din ce în ce mai limpede formulată, pe care Sebastian şi-o afirmă în întreaga sa activitate de critic literar şi dramatic. Suspicios faţă de orice «inovaţie» care atentează la conţinutul viu al operelor de artă, cronicile sale literare respinseseră, la vremea lor, tehnica suprarealismului, în judecăţi construite cu obişnuita sa claritate şi meticulozitate, pentru care unora li s-a părut că i se potriveşte eticheta didacticismului. Sensibil la farmecul ideilor sclipitoare, Sebastian şi-a exprimat totuşi, în cîteva rînduri, dezaprobarea pentru strălucirea oarbă a unor podoabe strident colorate, menite să acopere goliciunea sufletească a scriitorului

[1] *Rampa*, 14 februarie 1936.

«înovator». Un asemenea scriitor — arăta M. Sebastian într-o cronică publicată în 1929 — «*n-a înțeles încă ce deosebire netedă este între un material poetic și un sens poetic... O imagine nu e altceva decît un semn în descifrarea unor taine, independente de ea și cu mult mai adînci. E o algebră suprapusă unor adevăruri ce urmează să fie aflate. Cine o exersează numai pentru gimnastica cifrei îi pervertește cu naivitate înțelesul*».[1]

Totodată în activitatea sa de critic, inamic ferm și consecvent al tradiționalismului retrograd, Sebastian a ridiculizat, cu un enorm dispreț, semănătorismul de toate nuanțele. Literatura patriotardă «de 10 Mai» este repudiată în numeroase articole și cronici, care resping «*poezia de alămuri*»[2], ca și «*regionalismul agresiv, declamator ori sămănătorist*»[3]. Caracterul antipopular al unei asemenea direcții literare este urmărit, nu de puține ori, în implicațiile sale de ordin social, ca de pildă în incisiva filipică din articolul *Grănicerul și ministrul*[4] în care se subliniază că «*Abecedarele, politica, sămănătorismul și discursurile de 10 Mai au creat o imagine factice de țăran, cu flori la pălărie. Este singurul tip de țăran pe care îl recunoaștem. Cu el facem literatură, lui îi vorbim la radio, pe el îl chemăm să voteze, pe el îl fotografiem în albumele de propagandă și cu el stă de vorbă domnul ministru cînd se duce să ia aer la țară... Să fim serioși... El nu trăiește ca d-ta, d-le ministru, în poezia satului și în nostalgia holdelor... Și el nu vorbește ca d-ta o limbă delicată, luată din pastelurile bardului de la Mircești, ci o limbă bolovănoasă, necioplită și zdravănă.*». Nici demagogia poporanistă nu-l înșală pe critic, care știe să descifreze în C. Stere un «*burghez... ca structură și temperament*», care ar fi putut deveni «*de mai multe ori ministru*» și ar fi putut ocupa «*locul d-lui Duca*»[5], cunoscutul politicianist reacționar.

Nu trebuie să înțelegem că pentru autorul unor asemenea fraze confuziile erau imposibile. Cel care va trece în revistă opiniile despre artă și literatură ale lui Mihail Sebastian va întîlni, nu o singură dată, rînduri care încuviințează practici

---

1 *Tiparnița literară*, nr. 4, 1929.
2 *Rampa*, 17 februarie 1936.
3 *Cuvîntul*, 27 martie 1933.
4 *Cuvîntul*, 15 aprilie 1933.
5 *România literară*, nr. 27, 1932.

decadente şi va descifra adesea profesii de credinţă estetiste. Adeseori virulent în articolele sale de gazetă, pe teme la ordinea zilei, scriitorul se arăta, de cele mai multe ori, în cronicile literare (*Universul literar* şi *Tiparniţa literară* — 1928—1929, *Romînia literară* — 1932, *Rampa* — 1935—1936, *Reporter* — 1937—1938) strîns legat de principiul «purist» al detaşării analizei artistice de implicaţiile social-politice. Mihail Sebastian s-a aflat însă alături de acei oameni ai culturii care, în faţa avalanşei înspăimîntătoare a decadentismului, au înţeles, la un moment dat, că tezaurul cultural al omenirii este în primejdie. Sebastian n-a priceput pînă la capăt cît de mare este acest pericol şi ce trebuie făcut pentru a salva bunurile de preţ ale artei adevărate. Înflăcărarea sa în această luptă, mai ales defensivă, este însă cu totul remarcabilă. Cu deosebire interesante în această privinţă sînt articolele şi cronicile sale despre unele celebrităţi, aproape necontestate, ale dramaturgiei europene dintre cele două războaie. Dramele şi comediile lui Pirandello, de pildă, punînd la nesfîrşit, în zeci de chipuri, ideea dedublării eului, deveniseră piatra de încercare a «înţelegerii» noutăţii, originalităţii în teatru. Mihail Sebastian şi-a refuzat această «înţelegere». El a scris cu o altă pricepere a lucrurilor despre platitudinea teatrului pirandellian, care «*a trecut foarte sumar din filozofie în teatru*» probleme ca dedublarea eului, arbitrara despărţire între realitate şi ficţiune etc. *Şase personaje în căutarea unui autor* era văzută de critic ca «*o melodramă scrisă cu o tehnică de şaradă*», pentru a conchide că «marile îndrăzneli» ale lui Pirandello «au îmbătrînit» foarte repede.[1] Această «îmbătrînire» a falselor revoluţii, care nu pornesc de la marile probleme ale omului şi ale vieţii, l-a preocupat evident pe viitorul dramaturg încă dinainte de a termina prima sa lucrare de teatru. Trăind, cu întreaga fiinţă încordată ca un arc, într-o epocă în care vechile concepţii îmbrăcau cu febrilitate haine înşelătoare, Sebastian a avut, nu o dată, prilejul să asiste la căderea măştilor, după ce masele fuseseră înşelate. În artă, în literatură, în teatru, mistificările abundau firesc, împrumutînd din vălmăşagul zecilor de şcoli filozofice apărute în aceşti ani sclipirea fadă a silogismelor moarte. Despre o dramă «modernistă» a lui Jean Victor Pellerin, scrisă după o asemenea

---

[1] *Viaţa românească*, nr. 12, 1938.

rețetă, «îmbătrînită» și ea la cîțiva ani după premieră, Mihail Sebastian scria la începutul anului 1936: *«Nu pot spune ce impresie de artificiu îți dă o astfel de dramă, plină de „idei", dar lipsită de viață. Totul este schematic, abstract și inert: dialogul vine din cap, gesturile sînt silite, oamenii sînt fantomatici. E un text inteligent, dar steril și înghețat. Simți formula, simți procedeul, simți tiparul. Nici o tresărire de emoție adevărată, nici un moment de sinceritate. În șapte ani, viața a dezertat din această operă, lăsînd în urmă un schelet de piesă. Cred că aceasta este soarta oricărei arte ostentativ nouă. Orice originalitate care nu este decît un efort de voință e sortită să cadă grabnic. Nu durează în artă decît ceea ce este sincer. Nu durează decît ceea ce reprezintă într-adevăr un mod de simțire.»*[1]

Punerea problemei «noului» în acest chip este, desigur, încă sumară. Durabilitatea unui mesaj artistic nu poate izvorî *numai* din sinceritate. Este absolut necesar ca «modul de simțire» dominant să fie într-adevăr nou, ca expresie a sentimentelor celei mai înaintate forțe sociale a epocii respective. Reținem însă pentru descifrarea drumului lui Sebastian spre creațiile sale realiste lipsa de entuziasm pentru controversele sofisticate și sterile ale «modernismului». Cel ce avea să scrie *Ultima oră* nu poate să treacă ușor peste falsitatea acestor construcții străine de viață, iubește căldura artei cu «tresăriri de emoție adevărată». El este nemulțumit de repertoriul teatrelor, de acțiunile intempestive ale regizorilor «inovatori», dar așteaptă cu emoție o schimbare în bine, la care se referă mereu, stăruitor, cu speranța mereu reînviată a îndrăgostitului pur.

Ni se pare cu deosebire prețios în viziunea întunecată asupra situației teatrului romînesc modul în care sînt precizate răspunderile. În cîteva articole el trece peste unele ciocniri mai mult sau mai puțin dramatice, cu un anume aspect, cu un anume teatru, cu anumite amănunte de organizare și pune în discuție problema teatrului romînesc pe un plan mult mai larg. *«Încă o stagiune care a trecut fără glorie, fără pasiune, fără eroism»*, scrie el la sfîrșitul stagiunii 1935—1936. *«Nu vreau să citez nume și nici să stabilesc răspunderi. Răspunderile sînt globale, nu individuale. Întreg teatrul nostru trece printr-o perioadă de depresiune, de descompunere... E o criză de orientare în teatru, o criză de suflu interior, o criză de convingere și*

[1] *Rampa*, 25 ianuarie 1936.

de credință, o criză a teatrului ca funcțiune creatoare în ansamblul culturii noastre.»[1]

Condiționarea însănătoșirii vieții teatrale romînești de restaurarea unei vieți culturale unitare, stăpînită de o orientare sigură către rosturile sale firești, revine frecvent în articolele lui Sebastian. Criticul literar scrisese cu o căldură impresionantă într-una din cronicile sale că *«un scriitor poate de asemeni socoti că el nu este un simplu individ avînd de răfuit diverse probleme intime cu propria sa viață, ci că, dimpotrivă, scrisul său, departe de a fi un act personal, care îl privește doar pe el, este un lucru aparținînd cetitorilor...»*[2] Cu atît mai puternic avea să pună gazetarul teatral problema izolării teatrului de organismul viu al societății întregi, deosebind aici cauza principală a crizei, căreia oamenii de teatru burghezi îi ofereau să aleagă între soluția verismului și cea a expresionismului. Izbucnirea violentă din articolul său *Teatrul cu punțile tăiate* este legată de asemeni de ideea rupturii care s-a săvîrșit între teatru și viața culturală a țării. Autorul articolului pornește de la constatarea izolării teatrului ca *«un edificiu în care nu străbate nimic din ceea ce se gîndește, se realizează sau se agită în literatură, în plastică, în critică»*, dar depășește acest stadiu al problemei, subliniind o altă izolare, mai profundă și mai dureroasă, a mișcării teatrale, al cărei repertoriu *«nu înregistrează nici una din neliniștile sau din căutările timpului»*.[3] Construind în fața cititorilor decorul sumbru al retragerii teatrului în afara pulsației vii a frămîntărilor timpului, autorul articolului se îngrijorează mai ales de sterilitatea care a cuprins ca un blestem acest compartiment cultural de primă însemnătate. Ceea ce i se pare cu deosebire cutremurător este faptul că *«în ultimii ani nici un tînăr n-a venit spre teatru»*, înțelegînd prin aceasta că nu s-a produs nici un debut interesant, nici o apariție proaspătă, revelatoare. Este exprimată aici, în vibrații adînci, teama încă nedefinită că totul, tot ceea ce e bun și trainic în acest edificiu miraculos al teatrului, va fi învăluit sub țesutul scorțos al dezinteresului față de cultură. Teama aceasta era, bineînțeles, pe deplin întemeiată. Teatrul devenea, din ce în ce mai mult, un domeniu al comerțului de saltimbanci, împestrițat cu tarabele «stilate» ale

---

[1] *Rampa*, 8 iunie 1936.
[2] *Rampa*, 19 octombrie 1935.
[3] *Rampa*, 8 septembrie 1935.

«experienţelor» decadente. Ultimele rezistenţe puteau fi organizate în Teatrele Naţionale, unde amintirea vechilor tradiţii realiste persista. Aşa se explică şi speranţele pe care le formulează Sebastian în vara anului 1938 în legătură cu *«lichidarea divorţului dintre teatru şi cultură»*. Înfierînd *«spiritul administrativ»*, care a răpit Teatrului Naţional din Bucureşti menirea sa *«de a întreţine în existenţa teatrului un climat de cultură»*[1], M. Sebastian lansează într-una din cronicile sale o chemare a cărei vibraţie emoţionantă îl va fi mirat poate şi pe autorul ei. Strigătul patetic *«Teatrul Naţional trebuie să fie redat culturii romîneşti!»* are, desigur, în 1938 un conţinut mai bogat decît vechile articole ale scriitorului despre punţile tăiate ale teatrului, subliniind tocmai ceea ce nu fusese spus destul de răspicat cu doi ani în urmă, cînd paşii sacadaţi ai «kulturii» fasciste nu se auzeau atît de limpezi ca în anul pronunţării dictaturii regale. Cuvintele sînt de astă dată mai pline, mărturisind descoperirile recente ale autorului *Jocului de-a vacanţa: «„Teatrul cu punţile tăiate" am scris o dată şi îmi permit să repet formula, care mi se pare de două ori exactă, căci drumurile teatrului sînt tăiate şi spre lucruri, şi spre oameni. Nici o idee nouă n-a pătruns de multă vreme în această obosită artă, nici un om nou n-a bătut de multă vreme la această poartă veche.»*[2] Măsurile recomandate de cronicar depăşesc de astă dată vechile deziderate. Directorul care *«va avea curajul să-şi pună deschis problema funcţiunii ce îi revine Teatrului Naţional în ansamblul unei culturi»* nu va realiza numai *«o nouă direcţie»*, ci va deschide poate *«o nouă epocă»*. *«Cuvîntul nu mi se pare excesiv»*, precizează în ultimul său rînd autorul cronicii.

*

Pentru cei care şi l-au imaginat pe Mihail Sebastian ca pe un sfios Alexandru Andronic, asemenea incursiuni ascuţite par de-a dreptul curioase. Dar Sebastian l-a putut crea pe Andronic tocmai pentru că-l depăşise apreciabil. Întocmai ca atîţia alţi scriitori ai generaţiei sale, dramaturgul M. Sebastian a început prin a fi critic dramatic. Hotărît lucru, Sebastian n-a fost un cronicar comod. Amabilitatea frazei n-a putut să întunece conturul de cristal al observaţiilor severe. Despre rosturile şi

[1] *Viaţa romînească*, nr. 6, 1938.
[2] Idem.

obligațiile criticului dramatic, Mihail Sebastian a scris cunoscuta sa serie de articole din *Rampa*[1], intitulată *Banca H sau despre o direcție critică în teatru*, dar principalele teze ale activității sale pe acest tărîm se precizează cu adevărat în cronicile dramatice lunare, pe care le-a publicat cu regularitate în paginile revistei *Viața romînească* în anii 1938 și 1939.

Cronicarul a pus nu o dată problema crucială a raporturilor dintre textul literar și spectacolul de teatru. Am văzut că Mihail Sebastian n-a acceptat nici un moment aberația primatului scenei asupra dramei. Vorbind cu emoție despre mijloacele magice ale teatrului, Sebastian s-a opus consecvent artificiilor de regie, folosite în dauna bunei tălmăciri a ideilor operei literare respective. Demascarea modului în care teatrul burghez denaturează, fără a modifica textul, mesajul răscolitor al unei piese ca *Azilul de noapte* precizează în cronicile lui Mihail Sebastian, pentru prima oară atît de limpede, cui servesc teoriile îngenuncherii textului literar în spectacol. Cronica la *Azilul de noapte* pare a fi scrisă anume pentru a rosti acest adevăr. El este formulat, cum se întîmplă de obicei cu ideea principală a fiecărei cronici, chiar din primele rînduri, cu limpezimea atît de caracteristică articolelor lui Sebastian: «Azilul de noapte *este o piesă revoluționară, din care teatrul a făcut un spectacol confortabil. Teatrul are arta de a amortiza loviturile periculoase, schimbîndu-le direcția, și de a nu răspunde întrebărilor grave, prefăcîndu-se că nu le aude.*»[2] Pornind de la această prezentare a lucrurilor, cronica întreagă comentează apoi, cu o deosebită vervă, farsa grosolană a transformării problemelor de conștiință în «*probleme de regie*», atunci cînd «*se întîmplă ca un autor să ridice vocea*» lansînd un «*strigăt de revoltă, de oroare sau de protest*». Denunțarea sensului mistificărilor regizorale față de conținutul de idei al marilor opere ale literaturii dramatice pornește în cronica citată de la piesa lui Gorki, pentru a pomeni și de alte falsificări de aceeași natură. Referindu-se la înăbușirea chemării către libertate a operelor lui Schiller în spectacolele din Germania hitleristă, autorul cronicii acordă o valoare mult sporită cuvintelor sale, subliniind caracterul universal al campaniei de sugrumare a adevărului, cu ajutorul unei meșteșugite «puneri în scenă».

---

[1] Septembrie 1935.

[2] *Viața romînească*, nr. 1, 1939.

Afirmîndu-şi dezaprobarea pentru orice abatere de la primatul textului literar în teatru, Sebastian ridică totodată în cronicile sale problema cerinţelor teatrale faţă de orice operă literară destinată scenei. Oroarea pe care i-o provoacă mistificările regizorale nu implică, nici un moment, pentru autorul cronicilor din *Viaţa romînească*, dispreţul afirmat faţă de specificul nealterabil al genului dramatic. Dimpotrivă, atît în articolele şi cronicile publicate, cît şi în propriile sale însemnări cu privire la elaborarea pieselor, se precizează stăruitor existenţa unor legi implacabile ale teatrului, pe care dramaturgul n-are cum să le ocolească. Asemenea însemnări revelatoare abundă în jurnalul intim al scriitorului din anii plămădirii primei sale lucrări dramatice (1935—1936). Subiectul ales pentru piesă i se pare astfel a fi *«un subiect de teatru, care nu s-ar preta la nimic altceva — nici roman, nici nuvelă»*. Proaspătul dramaturg simte încîntarea de «a vedea scenic o poveste», fără de care nu poate concepe izbutirea piesei la care lucrează. În paginile următoare ale jurnalului pot fi urmărite cu interes întîlnirile dramaturgului cu exigenţele de neîmpăcat ale genului dificil abordat. Sebastian îşi pune stăruitor problema timpului scenic, însemnînd înfrigurat: *«Am numărat replicile... Sînt o sută patruzeci şi nouă. Nu sînt prea multe? Nu e prea lung?»* Autorul *Jocului de-a vacanţa* înţelege din ce în ce mai bine caracterul scenic al literaturii dramatice cînd scrie: *«Simt nevoia să spun fiecare replică înainte de a o scrie»*.

El observă că personajele dramatice, o dată schiţate, trebuie stăpînite cu forţă de autor, urmînd să fie supuse rigorilor absolute ale ideilor pe care trebuie să le promoveze. Scăpate din mînă de dragul unor artificii, ele o iau razna, compromiţînd întregul conflict. *«Bogoiu ameninţă să devină subtil»*, notează autorul *Jocului*, cu teama de a nu distruge tocmai caracterul deosebit al acestui personaj înduioşător de simplu. *«...Maiorul şi doamna Vintilă nici nu mai apar în actul ăsta. Nu i-am dat eu afară. S-au eliminat singuri, prin jocul intim al lucrurilor»*, adaugă mai departe Sebastian, intervenind în apărarea desfăşurării logice a conflictului, care trebuie să se îndrepte firesc către deznodămînt, fără a întîrzia asupra amănuntelor şi persoanelor cu care nu mai are ce face. Subliniind această viaţă a personajelor dramei în afara autorului care nu-i inventează, ci îi sculptează doar, Sebastian face mărturie de credinţă faţă de tradiţiile realiste ale dramaturgiei romîneşti,

tradiții pe care le urmează în anume laturi ale creației sale, fără a le fi acceptat teoretic dintr-o dată și fără a le fi discutat vreodată pînă la capăt.

În miezul acestor preocupări de realizare a unei sinteze desăvîrșite între cuvîntul scris și tehnica scenică, trebuie așezat interesul viu al cronicarului pentru promovarea «poeziei» în teatru. Lirismul, distilat cu discreție în țesătura sclipitoare a dramei, nu era promovat de Sebastian ca simplu condiment melodramatic, menit să întărească virtuțile emoționale ale pieselor de teatru. Infiltrațiile liricoide ale dramelor pasionale nu intrau, desigur, în vederea autorului *Stelei fără nume*. «Poezia» scenică este, dimpotrivă, invitată la discreție și suavitate, dar, în același timp, revendicată cu multă stăruință.[1] Mihail Sebastian și-a exprimat limpede ideile sale în această privință, scriind în cronica sa la piesa *Apa vie* de Victor Ion Popa: *«E oare nevoie să spun că noi nu acceptăm stupida teamă a oamenilor de teatru de ceea ce ei numesc batjocoritor „literatură"? E oare nevoie să spun că prejudecata dialogului „nervos" (făcut adică exclusiv din replici scurte și din „poante") e una din cele mai barbare prostii care domnește între specialiștii teatrului? E, în sfîrșit, nevoie să spun că gîndirea, poezia, meditația nu formează — așa cum cred aceiași „specialiști" — un simplu lest nefericit al teatrului și că, dimpotrivă, teatrul nu va putea fi salvat ca artă decît tot prin poezie și gîndire?»*[2]

În treacăt fie spus, aici trebuie așezată și cercetarea influențelor unei anume părți a dramei franceze contemporane asupra lui Mihail Sebastian. În această înaltă apreciere dată funcției «poeziei și gîndirii» se găsește explicația admirației lui Sebastian pentru comediile lui Giraudoux, despre care a scris cu vădită încîntare.[3] În acest sens atrage atenția unul din articolele sale, în care se subliniază chemarea la viață conținută în discursul lui Hector din *Războiul Troiei nu va avea loc*. *«Sînt cîteva străvechi ipocrizii ce cad la acest strigăt de pace* — scrie M. Sebastian — *strigăt de sinceritate bărbătească, ce nu se teme să refuze gloria, pentru ca să apere „bucuria de a trăi, în-*

---

[1] Cu prilejul vizitei pe care o face în țara noastră cunoscutul om de teatru francez Jacques Copeau, Sebastian subliniază încă o dată însemnătatea acestui principiu (vezi *Revista Fundațiilor*, nr. 3, 1 mai 1940).

[2] *Viața românească*, nr. 10, 1938.

[3] *Ceva despre teatrul lui Giraudoux*, *Rampa*, 22 septembrie 1935.

credeрea de a trăi, elanul către ce este just și natural".»[1] Aici se găsesc desigur și rădăcinile dragostei sale pentru *Tessa*, pe care Giraudoux a adus-o pe scenă dramatizînd romanul lui Margaret Kennedy. Sebastian este traducătorul entuziast al acestui roman în romînește, iar Tessa Sanger, cu caracterul său neliniștit și visător, cu sufletul său inocent, nu e de loc străină de personajele feminine ale pieselor sale. Ideea influenței unor scriitori minori, ca Marcel Achard, asupra lui Sebastian, ni se pare pripită. Autorul *Ultimei ore* a fugit consecvent de artificii și «poante» strălucitoare, navigînd cu toate pînzele deschise spre insula visurilor de fericire ale unor oameni cu deosebire simpli. Afirmarea preferințelor sale pentru tematica «omenească» — iată una dintre ideile valoroase care pot fi întîlnite în cronicile lui Mihail Sebastian. Insistînd asupra acestei probleme, Sebastian răspundea avalanșei de piese naturaliste, scrise pe tipicul dramelor lui Henri Bernstein, piese care ocupaseră un loc important și pe scenele Teatrelor Naționale. «*E o piesă care are marele merit de a fi în afara repertoriului de serie*»,[2] scrie cronicarul despre *Mansarda* lui A. Gehry. Piesa nu era excepțională, dar, înfățișînd drama unor oameni simpli dintr-o suburbie a Parisului, aducea ceva prețios în peisajul anost al repertoriului vremii. Fără să-i exagereze valoarea, Sebastian considera însă necesar să consemneze «*faptul că întrebuințează un alt material omenesc decît cele care alimentează pînă la stupiditate piesele franțuzești obișnuite*». În aceste rînduri ale cronicarului reîntîlnim o teză care fusese dezvoltată mai amplu într-una din cronicile sale literare scrise în 1932. Goliciunea, vidul interior al oamenilor care populau de obicei cărțile dezorientate ale scriitorilor burgheziei îl dezamăgiseră cumplit, cu ani înainte. Sebastian a înțeles legătura strînsă care-i duce pe scriitorii rupți de oamenii adevărați, vii și interesanți prin vigoarea lor sufletească, la eșecurile unor plăsmuiri literare șterse. «*Am mai spus-o, mi se pare* — scrie M. Sebastian în cronica literară amintită mai sus — *mediocritatea literaturii noastre nu se datorează lipsei de talent, ci preocupărilor scăzute ale scriitorilor noștri, orizontului lor limitat... Scriitori de talent ocupîndu-se o viață întreagă cu eroi de cinci parale, pensionari, ratați, boieri scăpătați, amante voluptoase, magistrați onești,*

[1] *Un discurs către morți*, *Rampa*, 27 ianuarie 1936.
[2] *Viața romînească*, nr. 3, 1938.

politiciani veroşi. O viaţă socială mediocră furnizînd material inevitabil mediocru pentru o literatură fatal mediocră.»[1] Scriitorul îşi afirmă aici cu destulă limpezime opinia. El crede necesară pătrunderea în literatură a unor oameni deosebiţi de clientela obişnuită a romanelor «de succes», care umpleau vitrinele librăriilor. Sebastian începe să bănuiască cum că în dezlegarea problemelor care li se pun acestor oameni, în bună măsură necunoscuţi, stă cheia către depăşirea derutei care frîna dezvoltarea impetuoasă a literaturii noastre şi pare să înţeleagă că marile drame ale epoci i se petrec dincolo de lumea îngustă a noii protipendade. El nu este în aceşti ani singurul scriitor de formaţie intelectualistă şi individualistă care ghiceşte că tumultul viu al vremii clocoteşte în sufletele simple ale celor înlăturaţi de la festin.

În legătură cu activitatea lui M. Sebastian pe tărîmul criticii literare şi dramatice, ca şi — mai departe — în cercetarea operei sale literare, nu se poate trece cu uşurinţă peste trainicele sale legături cu arta şi cultura apuseană. Este întru totul adevărat că pentru Sebastian cultura franceză, îndeosebi, a jucat un rol considerabil în formaţia sa scriitoricească. Trebuie spus însă că nu putem să simplificăm dragostea scriitorului pentru Franţa, integrînd-o, pur şi simplu, în puternicul curent cosmopolit, care a rupt o bună parte din intelectualitatea timpului de rădăcinile şi destinul culturii romîneşti. Mihail Sebastian nu a fost străin de unele tendinţe cosmopolite, care s-au răsfrînt, nu o singură dată, în activitatea sa literară. Este însă drept să arătăm că interesul său puternic pentru cultura Franţei s-a împletit adesea cu nădejdile în spiritul radical al poporului francez. În această privinţă se pot cita numeroase articole, dar deosebit de limpede ni se pare această însemnare din jurnalul său, făcută în 16 aprilie 1936: «*citind azi nota de la 24 iulie 1903* (din jurnalul lui J.R. — n.n.), *mi-am spus că ar trebui să scriu o carte despre Jules Renard, în care să explic prin el amorul meu pentru Franţa. Radicalismul lui Renard are rădăcini ţărăneşti. Asta mă linişteşte asupra destinelor democraţiei franceze.*» Spiritul critic viu care a prezidat la redactarea cronicilor «cărţii franceze», făcută timp îndelungat în revista *Vremea*, discernămîntul activ al volumelor supuse recenzării, cît şi luciditatea severă a judecării unor scriitori foarte preţuiţi în cercurile franţuzite mărturisesc conţinutul superior al interesului său pentru cultura franceză şi limitele impuse acestei

[1] *Romînia literară*, nr. 25, 1932.

preocupări de sentimentul mîndriei naționale. În această privință este caracteristic articolul său *Comentar la o statistică*[1], care pune ritos problema ploconirii excesive față de cultura franceză, observînd cu amărăciune că nu există un interes reciproc al oficialității franceze pentru manifestările culturii romînești. «*Nici devotamentele cele mai solide nu trebuie prea mult puse la încercare*», se încheie sumara sa cercetare despre soarta cărților romînești în Franța. Interesul lui M. Sebastian pentru literatura Franței — iar mai tîrziu și pentru literatura engleză clasică și modernă — nu contrazice pasiunea sa puternică pentru destinele propriei noastre literaturi. Cronicarul dramatic a repetat — în numeroase rînduri — necesitatea încurajării dramaturgiei originale. În ciuda stîngăciilor unora dintre piesele prezentate teatrelor, Mihail Sebastian insistă asupra unor criterii de selecție mai largi, susținînd ideea constructivă a facilitării afirmării scriitorilor de teatru. El scrie, astfel, într-una din cronicile sale: «*A da unui autor romîn prilejul de a rata o piesă este mai folositor decît a reprezenta — fie și cu succes — o comedie de mare spectacol importată de la Viena, Paris sau Londra*».[2] Cronicarul dramatic protestează, în mai multe rînduri, împotriva opreliștilor ridicate în calea autorilor dramatici romîni de către direcțiile de teatru, avide de cîștiguri. Scriind cu o convingere contaminantă că «*astfel se creează o literatură dramatică originală, cu erori, cu pierderi și cu așteptări*», autorul cronicilor din *Viața romînească* se ridica nu numai împotriva patronilor de întreprinderi teatrale, dar și împotriva criticii dramatice năzuroase, care condamna cu dispreț piesele de început ale unora dintre scriitorii cei mai buni ai generației. Cum se împacă însă exigențele înalte ale criticului cu atitudinea binevoitoare în privința reprezentării pieselor imperfecte? În această privință, Sebastian nu face posibilă nici o confuzie. El crede cu sinceritate în necesitatea încurajării dramaturgiei autohtone, avînd în vedere că hotărîtor pentru judecarea unei piese este tocmai examenul său scenic, verificarea în lumina rampei. Nici un moment însă Sebastian n-a acceptat îngăduința fără de principii a judecării piesei după reprezentare. Atunci cînd spectacolul luminează puternic deficiențele textului, critica este chemată să-l învețe pe autor «*cum nu trebuie scrisă o piesă de teatru*».

---

[1] *Rampa*, 29 ianuarie 1936.

[2] *Viața romînească*, nr. 3, 1938.

Critica vine astfel în ajutorul scriitorului, în numele talentului său, și nu sub chipul unei executoare de sentințe imuabile.

Cînd la direcția Teatrului Național intervine o schimbare (iunie 1938), M. Sebastian rezumă rostul Teatrelor Naționale pe această linie trainică a tradițiilor generației de la 1848. Om de cultură, îndrăgostit de arta popoarelor lumii întregi, el creează o anume ierarhie a importanței în rîndurile prin care exprimă ceea ce i se pare cu deosebire însemnat pentru însănătoșirea Teatrului Național. Misiunea acestuia este așadar: *«de a crea o literatură dramatică originală, de a menține vii operele noastre clasice, de a păstra contactul cu marea literatură universală, de a crește generații noi de actori, de a face din prima noastră scenă punctul de întîlnire a scrisului românesc cu plastica și muzica românească...»*[1]

Valoarea tradițiilor realiste ale teatrului și dramaturgiei românești, văzută ca o chezășie a dezvoltării firești și armonioase a acestor arte în contemporaneitate, este apărată în cronicile și articolele lui M. Sebastian cu zelul îndrăgostitului de marile opere ale trecutului. Oroarea aproape fizică a criticului față de orice manifestare de învăluire a moștenirii înaintașilor în vălurile grele ale «tradiționalismului» îl îndeamnă uneori să săvîrșească erori, împiedicîndu-l să se apropie de întreaga bogăție a tezaurului clasic românesc.[2] Respectul și admirația pentru marile valori nu îi sînt însă străine. În bătălia deosebit de semnificativă dusă în jurul moștenirii lui Caragiale, Mihail Sebastian s-a aflat printre apărătorii pătimași ai viabilității marelui satiric. Atacarea *Năpastei* în numele specificului național i se pare o calamitate odioasă[3], negarea valorii permanente a operei lui Caragiale — o crimă de neiertat. Nu este, desigur, nevoie să mai insistăm asupra cauzelor care au stîrnit în primele patru decenii ale veacului nostru uriașa zarvă cu privire la «îmbătrînirea» lui Caragiale. Repetată la infinit în manuale și în lucrări scrise de specialiști cu vază, imaginea unui Caragiale desuet circula cu furie în anii atît de caragialești ai guvernărilor care au pregătit dictatura regală. Oamenii de teatru adăugaseră la ideea învechirii textului opinia anacronismului scenic pe care

[1] *Viața românească*, nr. 6, 1938.

[2] Semnificativ în acest sens este, de pildă, articolul *Vasile Alecsandri* (*Universul literar*, nr. 14, 1 aprilie 1928), în care marele clasic este privit cu simpatie, dar prețuit numai pentru *«gloria fecundă de a fi cultură»*.

[3] *Năpasta sau despre un semănătorist fără voie*, *Rampa*, 26 februarie 1936.

l-ar provoca reluarea unei piese de I.L. Caragiale. Bătrînul dramaturg era desigur prea viu pentru a fi îngăduit pe scenă mai mult decît la sărbătoriri oficiale.

În această atmosferă, gazetarul teatral, care scrisese în *Rampa* un articol entuziast despre ideea compunerii unei opere muzicale după *O noapte furtunoasă* şi care deplînsese în acelaşi ziar numărul ridicol de spectacole pe care-l totalizase comedia *D-ale carnavalului*, publică în *Viaţa romînească* o cronică amplă la reluarea — de scurtă durată — a *Scrisorii pierdute*. M. Sebastian începe prin a ataca problema «inactualităţii» lui Caragiale, prin argumentul surprinzător al semnificaţiei campaniei furibunde dezlănţuite împotriva unui scriitor mort de atîta vreme: «*...nimic nu contrazice mai evident această aşa-zisă „inactualitate" decît însuşi faptul mereu repetatei ei afirmări. Dacă într-adevăr Caragiale este inactual* — întreabă cu falsă candoare criticul — *la ce e bună persistenţa, îndîrjirea, furia polemică, ba chiar neobrăzarea cu care i se strigă, 27 de ani după moarte, încă o dată şi încă o dată acelaşi lucru?*» Respingînd cu simplitate negarea interesului viu pe care opera lui Caragiale îl mai trezeşte încă, Mihail Sebastian se opreşte în cronica sa asupra noţiunii de «actual»: «*Din punct de vedere artistic, un scriitor este „inactual" atunci cînd opera sa este scoasă din circulaţia vie a valorilor de artă şi nu mai are contact direct cu publicul, cu critica şi în genere cu ceea ce se cheamă conştiinţa literară a unui timp*».[1] Insistînd astfel pe ideea contactului nemijlocit cu publicul, Sebastian deplasează întreaga discuţie, de pe terenul sterp al opiniilor «de specialitate» către examenul hotărîtor al confruntării operei literare cu reacţia celor cărora această operă le-a fost adresată. El conduce firesc disputa către dezvăluirea valabilităţii ideilor cuprinse în satira lui Caragiale în viaţa socială contemporană. Afirmînd că «*opera lui continuă să aibe o mereu reînnoită forţă de pătrundere în noile generaţii de cititori şi spectatori*», autorul cronicii continuă, firesc, să cerceteze problema pe plan social: «*Se spune însă* — scrie el — *că această inactualitate nu e de ordin artistic, ci de ordin social. Mai precis, se afirmă că opera lui Caragiale se referă la o lume care a dispărut şi că societatea de azi, mult evoluată, nu mai are nimic comun cu mediul* Scrisorii pierdute.» Obiecţiile înfăţişate de critic faţă de aceste afirmaţii împletesc ideea valabilităţii operelor de artă, multă vreme după

[1] *Viaţa romînească*, nr. 11, 1939.

ce cadrul social în care au fost create a dispărut, cu replica tăioasă care contestă dispariția tipurilor și moravurilor incriminate de Caragiale. Opinia criticului este înfățișată fără ocolișuri: *«În ce ne privește, noi nu credem că societatea românească s-a „descaragializat". Pretutindeni, în politică și în cultură, Cațavencii și Farfurizii abundă. În cele mai neașteptate medii, în cele mai surprinzătoare împrejurări (bunăoară — cine ar zice? — la o alegere de președinte al Societății scriitorilor), situații tipic și irezistibil caragialești se ivesc, spre tristețea, dar și spre desfătarea noastră.»*

Deosebit de importantă ni se pare ideea, reafirmată și în această cronică, cu privire la *«influența covîrșitoare pe care continuă s-o exercite și astăzi Caragiale asupra teatrului nostru de comedie»*. De această idee, a influenței binefăcătoare a tradiției caragialiene asupra noilor generații de scriitori, este legată și munca de elaborare a comediilor lui Mihail Sebastian. Admiratorul pasionat al marelui Caragiale n-a apărat desigur în articole și cronici numai o figură respectabilă a istoriei literare, ci mai ales pe propriul său îndrumător, care și-a prelungit forța influenței pînă în miezul spumoasei *Ultime ore*, care datorează cele mai bune pagini ale sale spiritului viu și necruțător al autorului *Scrisorii pierdute*.

La o lectură atentă a activității lui Mihail Sebastian pe tărîmul criticii dramatice, poate fi urmărită linia neîntreruptă a împlinirii sarcinilor pe care el însuși le-a formulat cu atîta claritate în articolele sale despre «Banca H», banca rezervată în teatru cronicarilor dramatici. Ce i se reproșa cu o deosebită stăruință criticii dramatice în aceste articole? Lipsa de pasiune pentru apărarea valorilor reale și — mai cu seamă — lipsa de dragoste pentru tradiția realistă a teatrului românesc. Amintind că *«I.L. Caragiale rămîne, în ciuda timpului ce trece, linia mare a teatrului românesc»*[1], Sebastian reliefează semnificația uriașă a acestei «linii» pentru dezvoltarea mai departe a teatrului românesc. «Tăcerea Băncii H», incapacitatea sa, absența supărătoare a «cărților de teatru», semnalată în alt articol, iată ce îl neliniștea pe acest îndrăgostit de sufletul viu al teatrului.

Am găsit undeva, într-un articol uitat, cîteva fraze emoționante, care reunesc într-o îmbinare cuceritoare, sinceră, viziunea întreagă a lui Mihail Sebastian despre mirajul spectacolului de

[1] *Rampa*, 11 septembrie 1936.

teatru, cu sclipirile şi cu limitele lui: «*Un spectacol de teatru* — se spune în acest articol — *nu este pur şi simplu un text jucat pe scenă. Este o ambianţă. La această ambianţă participă publicul şi actorii, scena şi sala, tăcerea ce precede ridicarea cortinei şi rumoarea ce însoţeşte căderea ei. Sînt o sumă de elemente mărunte, care, toate la un loc, determină o atmosferă specială, de căldură sau de răceală, de expansiune sau de rezervă, de uşurinţă sau de severitate.*»[1]

La această ambianţă, contribuţia criticului dramatic i s-a părut lui Mihail Sebastian, neîncetat, deosebită şi obligatorie.

*

Cărţile de proză ale lui Mihail Sebastian nu pot fi şi nu trebuie să fie uitate. În anii apariţiei lor, romanele viitorului dramaturg au stîrnit un viu interes. Sînt figuri şi momente în aceste romane, care îşi au locul lor în imaginea de ansamblu a societăţii romîneşti dintre cele două războaie, oglindită în operele literare realist-critice ale epocii. Dar meritul cel mai de seamă al lucrărilor de proză ale lui M. Sebastian este că au contribuit considerabil la pregătirea operelor dramatice ale autorului lor. Într-adevăr, ca şi activitatea publicistică, incursiunile în roman şi nuvelă nu pot fi desprinse de formaţia dramaturgului. În articole şi cursive, în paginile *Oraşului cu salcîmi* şi ale romanului *De două mii de ani*, mai tîrziu în *Accidentul*, s-a produs un impresionant proces de acumulare atît a materialului de viaţă, care a servit mai apoi substanţei pieselor de teatru, cît şi a deprinderii mijloacelor de conturare a caracterelor omeneşti.

Fragmente dintr-un carnet găsit (1932), prima sa tipăritură, este o variantă minoră a «mărturiilor» intempestive de tip gidian, al căror scepticism protestatar, avid de paradoxuri stilistice, devenise, de mai mult timp, un tic intelectualist modern şi — evident — modernist. Bineînţeles, această cărţulie de alură adolescentină nu prezintă pe plan literar decît un interes documentar limitat, care se referă, între altele, la procedeul dramaturgic al creării unei distanţe convenţionale între personaj şi autor. Ceea ce atrage atenţia la lectura acestei pastişe juvenile este însă în primul rînd apelul persistent la cîteva dintre cele mai reprezentative idei fixe ale individualismului mic-burghez.

[1] *Rampa*, 19 ianuarie 1936.

Aceste idei revin în romanul de evocare romanțioasă *Orașul cu salcîmi*, dar îmbracă forme agravante în *De două mii de ani*, carte care a cristalizat în paginile sale principalele erori de gîndire ale lui Sebastian din perioada anilor 1930—1932, anii de gestație a romanului. Cu toate că în acest răstimp activitatea publicistică a scriitorului se desfășoară pe linia criticii insistente a unora dintre aspectele nocive ale politicianismului burghez, în activitatea literară a lui Mihail Sebastian apar mai evidente urmările unei accepții inconsecvente a gîndirii raționaliste. Însușindu-și, prin formația sa filozofică idealistă, obsesia orgolioasă a respingerii tendințelor materialiste, Sebastian se rătăcește, pentru un timp, în meandrele individualismului exacerbat, traducînd unilateral și miop disprețul său pentru mecanismul social al unei societăți mercantile. La această derută, a contribuit, într-o mare măsură, lipsa aproape totală de informație a scriitorului cu privire la marxism, pe care — urmînd docil tipicurile de gîndire ale școlii burgheze — îl «cunoștea» exclusiv din critica defăimătoare a inamicilor socialismului științific.

Cu toată simpatia sa pentru radicalismul social și în pofida opoziției continue față de anumite practici ale statului burghez, Sebastian n-a știut adeseori să deosebească, în anii tinereții sale, ce se ascunde în miezul demagogiei filozofarde a unor «gînditori» burghezi de o tristă abilitate. Influența lui Nae Ionescu, directorul ziarului *Cuvîntul*, asupra lui Mihail Sebastian se manifestă din primii ani ai intrării scriitorului în presă (1927—1928) și mai tîrziu, pînă cînd «profesorul» face marcant și deschis cotitura spre dreapta fascistă (1933—1934). Teoriile acestui cabotin cu priză în rîndurile tineretului neorientat și sofisticat de cursurile universitare idealiste i-au apărut multă vreme tînărului redactor al *Cuvîntului* drept demne de stimă. Ipocrizia și iezuitismul lui Nae Ionescu au indus în eroare nu puțini tineri, dintre care însă numai cîțiva l-au urmat după ce «directorul de conștiință» și-a manifestat pe față adeziunea la hitlerism. Pînă atunci însă, Sebastian a crezut în democratismul formulei reacționare a «statului țărănesc» și a altor asemenea embleme derutante, pe care Nae Ionescu le inocula auditoriului său cu stăruință. Nu ne putem îndoi că în urma acestei influențe s-a format punctul de vedere idealist al lui Mihail Sebastian, cu privire la «condiția tragică a individului», și că, legat de aceasta, s-a produs și s-a menținut totodată elogiul înfrigurat adus de scriitor însingurării. Bineînțeles, Sebastian a reflectat

Accidentul, romanul la care Sebastian a început să lucreze în perioada ce urmează finisării *Jocului de-a vacanța*, este o variantă epică a lucrărilor dramatice ale scriitorului, variantă stufoasă, amplificată mai ales la suprafața lucrurilor. Spre deosebire de celelalte cărți de proză, *Accidentul* nu se mai mulțumește însă cu înregistrarea sensibilă a unor aspecte disparate din realitate, reunite într-un jurnal de experiențe psihologice. De data aceasta, Sebastian construiește cu adevărat un roman, fundat pe aceeași dilemă și alimentat de aceleași neliniști care mobilează toate piesele sale și, în ultimă analiză, tot ceea ce a scris după 1935—1936. Preocupat și urmărit de neînțelegerile sale mereu mai adînci cu societatea, scriitorul nu se mai poate mulțumi cu soluțiile metafizice, cu alchimia sofismelor colorate, care l-au încîntat în perioada rătăcirilor juvenile. Paul, eroul cărții, se află — ca și autorul — într-un impas de o extremă gravitate. Eroticul persistent și abundent din *Accidentul* nu se află la rădăcina spasmelor din conștiința eroului. Natura *etică* a frămîntărilor, care minează existența acestui Werther modern, apare evidentă.

Dragostea lui Paul pentru pictorița Ann este supusă unor intemperii mereu mai amenințătoare. Calamitățile care surpă acest amor febril sînt însă cauzate de ambianța socială amorală care-o atrage pe eroină, trivializînd-o. Paul se apropiase de Ann, fermecat de un gest nonconformist al fetei, de o cuceritoare întoarcere a acesteia spre elanurile, nesufocate de convenții, ale copilăriei. Dragostea celor doi tineri se întreține din asemenea «mici nebunii», care-i păstrează neîncetat prospețimea. Opoziția ostentativă față de lumea «*comme il faut*» le procură iluzia unei izolări edenice în mijlocul unui viespar imund. Dar această primă încercare a eroului de a găsi «insula cu mult albastru» este înfrîntă de convertirea Annei la minciună și frivolitate. Paul se cufundă în contemplarea propriei sale catastrofe sufletești cu o sete de autoanaliză care amintește de suferințele bunei sale rude: Ștefan Gheorghidiu, din romanul lui Camil Petrescu *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*. În vreme ce Gheorghidiu se salvează în «zona pură» a frontului, Paul este condus de profesoara Nora Munteanu pe culmile munților și supus unei cure de lumină, în beția curselor de schi. Sebastian stabilește astfel în *Accidentul*, ca și în piesele de teatru, cele două teritorii violent opuse, cele două ambianțe morale de neconciliat.

În acțiunea romanului apar trei eroi certați cu rigorile unei legislații etice care usucă sufletele și pîngărește frumusețea marilor sentimente. Paul privește vrăjmaș lumea care a produs artificializarea Annei, reducînd-o la numitorul comun al sufletelor mercantilizate. Nora se pasionează pentru vindecarea psihică a unui om neliniștit, opus searbădului Grig (prefigurare a amantului Monei din *Steaua fără nume*). Gunther așteaptă cu nesaț ziua în care va putea înfrunta nesățiosul și atotputernicul «trib Grodeck». Cabana pe care acest tînăr și înflăcărat inamic al minciunii și-o clădește în văgăună de munte se conturează simbolic, sihăstrie purificatoare situată într-o zonă izolată de «lume» printr-un nevăzut cordon antiseptic. În jurul acestei reședințe alpine, Gunther pare a fi descris un cerc vrăjit, care desparte visurile sale de inimile de piatră ale clanului de burghezi încruntați din mijlocul cărora a evadat. Autorul subliniază aura magică a acestei claustrări, printr-o coloratură de basm, sensibilă în descripția peisajelor mirifice din jurul cabanei, dar și în atmosfera adeseori stranie din această căsuță, desprinsă parcă dintr-o veche legendă. Ca și în *Jocul de-a vacanța*, dar, de data aceasta în mod tacit, identitatea exactă a oamenilor și atributele traiului cotidian sînt părăsite în prag. Taciturnul înger păzitor al firavului Gunther, pe numele său civil și burghez Klaus Schmidt, devine aici exclusiv «întunecatul Hagen», nume desprins din negurosul epos german. Această schimbare de nume adaugă încă o linie de hotar între cei care au iubit-o pe «tînăra doamnă Grodeck» și cei care au urît-o pentru frumusețea și prospețimea ei. Bătrînul Grodeck, un negustor rapace și întreprinzător, variantă locală a lui Griguță Bucșan (una din formulele care-l definesc reapare aproape întocmai în textul personajului din *Ultima oră*), pare iritat peste măsură de această modificare onomastică. «*Dar încercați să-i spuneți Schmidt*», se răstește șeful consorțiului Grodeck cu o violență atît de opusă sobrietății sale înghețate. «*Niciodată n-am putut s-o obișnuiesc pe soția mea să-i spună așa: Schmidt. Poate că totul s-ar fi petrecut altfel...*» Încercările acestui înverșunat strîngător de averi de a rupe vălul de vrajă, care-l despărțea de nevasta sa, care-l desparte acuma de fiu, conturează mai deplin prăpastia dintre cele două concepții despre viață.

Urmărind drumul eroilor săi, romanul se împarte în două zone distincte. Prima parte a cărții, gravitînd în jurul tribulațiilor amoroase ale lui Paul, se caracterizează prin analiza psi-

hologică densă și minuțioasă, cu o vădită predilecție pentru descifrarea naturii senzațiilor intime, într-un continuu efort de raportare a acestora la semnificațiile lor mai adînci. În această emisferă a *Accidentului* abundă pasajele de introspecție alarmată, în care inteligența se detașează, adeseori, de acuitatea mișcărilor sufletești și emite, cu privire la acestea, aprecieri raționale. Imaginile realității sînt filtrate, în aceste pagini, prin viața intimă exasperată și egocentrică a eroului principal. Pînă la excursia alpestră salvatoare, tot ceea ce se petrece în afara vicisitudinilor unei iubiri spasmodice se profilează cețos, deși contactul cu realitatea se stabilește în cîteva rînduri. O dată cu terapeutica de înzdrăvenire morală din munți, cartea își schimbă, într-o mare măsură, aspectul. Exagerările psihologiste din primele capitole fac loc unei mai obiective contemplări a societății umane. Ceața interioară, proprie unora dintre eroi, se rarefiază și, astfel, încep să se distingă imagini semnificative ale relațiilor dintre oameni. Trecînd, prin filiație morală, de partea răzvrătitului Gunther, Paul și Nora săvîrșesc nu numai un act de înrudire temperamentală, ci și unul de opțiune pe plan social. Căci stînd alături de semenul lor mai tînăr, ei se delimitează mai accentuat de dușmanii comuni. Acești dușmani devin palpabili și capătă o identitate socială, prin mijlocirea «tribului Grodeck». În fața locatarilor cabanei singuratice din munți apare deosebit de concretă inimiciția ireversibilă a celor care fac averi *«cu stomacul, cu splina, cu rinichii»*, a acelora care *«ucid cu discreție și pe urmă poartă doliu cu demnitate»*. Esența antiburgheză a protestului acestor eroi, despărțirea lor semeață de catehismul lumii mondene și sătule apar pregnante.

Accidentul conține în substanța sa epică sîmburele pieselor lui M. Sebastian, dar — ceea ce este de relevat — sfîrșește senin. Paul este desigur un alt travesti al aceluiași erou, ruinat de visuri, din dramele autorului, destul de asemănător cu Ștefan Valeriu. Nora e soră bună cu Corina (în unele privințe mai aproape de Nadia), purtînd cu luciditate și demnitate *«un suflet rănit»*. Ann face parte și ea din familia eroinelor lui Sebastian, o Monă care își prelungește noaptea de miraj în săptămîni și luni de iubire iluminată, pentru a se refugia, din spaima teribilă de a nu-și «zdrobi cariera», în lumea care populează scandalosul accelerat de Sinaia. Ca și în *Ultima oră*, adîncirea implicațiilor sociale ale dramei creează perspective de înseninare. Bineînțeles, în finalul romanului eroii sînt și ei siliți să se întoarcă din

«vacanță», să părăsească «insula» și să coboare pe pămînt. Aici se desemnează un compromis față de incantația marilor spații pure, dar întoarcerea nu înseamnă o revenire la poziția inițială. E adevărat că Paul continuă să creadă în superioritatea izolărilor orgolioase, dar conștiința sa s-a maturizat, și eroul nu mai apare înfrînt. «*E posibil, Nora*, întreabă el privindu-i pe turiștii care se îndreaptă spre case, *ca toți oamenii ăștia să se întoarcă la viața lor dinainte? E posibil oare, după ce au fost în munți, să mai creadă în lucrurile pe care le-au lăsat jos?*» Față de această întrebare, care semnalează subitul interes al însinguratului Paul pentru oameni și pentru destinul lor, va fi formulat un răspuns, chiar dacă evaziv, nu mai puțin tonifiant: «*Cine a fost în munți e un om liber*». Sentențiozitatea răspunsului evidențiază sensurile sale simbolice. Ca, mai tîrziu, Magda și Andronic din *Ultima oră*, eroii ultimului roman al lui M. Sebastian par a fi întîlnit în călătoria lor îndemnul de a descifra sensul chemărilor la o altfel de viață, opusă flegmaticului Grig, tribului Grodeck sau «clienților» generoși ai zvăpăiatei Ann.

★

Este ușor să identifici în articolele și cărțile publicate între 1927—1935 fișele mai mult sau mai puțin complete ale unor personaje sau schițele unor împrejurări care vor căpăta deplină strălucire abia în lucrările închinate teatrului. Oare domnișoara Cucu nu și-a profilat silueta, născîndu-se pentru a doua oară din ambianța unor practici școlare incriminate în cîteva dintre articolele mai vechi ale autorului *Stelei fără nume*? Este evident că înainte de a apărea pe scenă, pentru a prinde fetele din a VIII-a pe peronul gării, domnișoara Cucu a putut elabora ideea de a supune fetele din școala sa unui control al virginității (articolul *Într-un liceu de fete* — 29 septembrie 1935) și că ea ar fi putut să determine eliminarea a două eleve din școală pentru că au citit un roman interzis (articolul *Să li se taie capul!* — 20 aprilie 1933). Localitatea stearpă și cenușie în care profesorul Miroiu visează la steaua sa nevăzută este pictată, de altfel, în culori mereu mai expresive, în numeroase articole din anii gazetăriei zilnice (*Dintr-un oraș înzăpezit* — 5 ianuarie 1927, *Trei sacale și un simbol* — 26 martie 1932) și, mai amplu, în romanul de tinerețe *Orașul cu salcîmi*. Personajul principal din *Jocul de-a vacanța*, Ștefan Valeriu, apare pentru

prima oară în suita de povestiri *Femei* (1933), chiar dacă într-o viziune încă difuză şi mult idealizată faţă de eroul *Jocului* din 1936. Renée, Marthe, Odette şi alte eroine din *Femei* s-au dovedit a fi în cele din urmă simple exerciţii pentru tulburătorul personaj feminin care aduce lumină în fiecare dintre piesele lui Mihail Sebastian.

Pentru *Ultima oră*, mai cu seamă, condeiul scriitorului a pregătit, bineînţeles fără să-şi dea seama, un vraf de schiţe şi crochiuri, care s-au înmulţit şi s-au clarificat pe măsură ce autorul lor a deslușit mai limpede sunetul calp al personajelor cu care s-a întîlnit, mereu mai interesat, pe drumul său de la tribunal la gazetă. Mecanismul diabolic al politicii «partidelor» burgheziei, legate de unul sau altul dintre concernele bancare, a fost descifrat şi învăţat cu mînie rece în anii cunoscutelor «curbe de sacrificiu», cu fiecare nou articol de demascare publicat. Bucşan, Borcea, Brănescu s-au născut din frazele mînioase publicate ani de zile sub titlurile *Prea mulţi martiri*, *Explicaţia fripturismului*, *Vivat solidarismul social* şi aşa mai departe. Întrebînd pe socoteala cui «zburdă automobilele» în campania electorală din 1932, autorul cursivului cu acest titlu începuse să distingă pe pernele acestor maşini obezitatea lui Brănescu, iar în vraful de manifeste demagogice care înţesau portbagajul — specificul stilului lui Borcea. Pentru *Ultima oră* s-au găsit pregătite şi unele schiţe mai limpezi. În nuvela *Deschiderea stagiunii*, lui T.T. Soru *«nu-i place ziarul ăsta* (la care s-a angajat — n.n.), *care dracu ştie din ce o fi trăind, că nu-l citeşte nimeni. Totul e dubios: directorul, formatul, litera de tipar, localul...»* În acest cadru apare, trecător, figura secretarului de redacţie, care este *«morocănos»*, dar *«pare un om mai de treabă»*, pluteşte *«într-un permanent nor de fum»* şi îi sună *«telefonul în cap de şase ori pe minut»*. În romanul *De două mii de ani*, industriaşul Ralph T. Rice îl precede, inclusiv calmul englezesc, pe autohtonul Griguţă Bucşan, într-o ediţie mai sumară şi, de aceea, aparent umanitară. Urmărirea datelor preliminare ale pieselor de teatru în volumele de proză şi în articolele de gazetă poate continua, astfel, pe mai multe pagini. Reamintirea lor este, neîndoielnic, utilă pentru cunoaşterea procesului de gestaţie a comediilor dramatice, care l-au consacrat pe Mihail Sebastian. Mai însemnate însă ni se par tentativele ce se pot face pentru a determina modul în care chemarea către teatru a prins forme deosebit de expresive în cărţile de proză ale scriitorului. Nu

trebuie să tragem concluzia că romanele şi nuvelele scrise de dramaturg au fost concepute ca exerciţii de antrenare a însuşirilor deosebite ce se cer scriitorului de teatru. Sebastian a dorit sincer, chiar şi după ce a scris primele sale piese, să devină un romancier. Romanul i s-a părut, mereu, mai sobru, mai complex, mai cuprinzător. Uşurinţa cu care scria teatru îl înspăimînta, în vreme ce dificultăţile ce i le opunea romanul îl ispiteau. Dăruit anume pentru dramă, Sebastian a «teatralizat» însă şi creaţiile sale de proză. Însuşirile sale erau atît de potrivite dramaturgiei, încît şi în romanele apărute, el a izbutit în acele pasaje, în acele procedee care atrag atenţia asupra prezenţei omului de teatru. Lectura romanului *De două mii de ani* (1934) evidenţiază deosebit de puternic temeinicia acestor afirmaţii. Romanul este conceput ca jurnal intim şi supus procedeelor psihologiste, atît de apreciate în romanul francez dintre cele două războaie. Dar acestei construcţii îi contravin numeroase episoade închinate unora dintre personaje, iar rezultatul este remarcabil: eroul principal al cărţii, divagînd între confuzii şi osîndit să se facă prezent prin notaţiile sale introspective, nu capătă contur cu nici un preţ. Singurele personaje care îşi pronunţă cu forţă trăsăturile de caracter sînt cele cărora viitorul dramaturg le acordă prilejul de a se defini în acţiune şi prin replică, în afara divagaţiilor psihologiste. Iată-l, de pildă, pe arhitectul Marin Dronţu, om «dintr-o bucată», care-şi ascunde ingenuitatea afectînd opacitate faţă de mondenitate şi civilizaţie; el se reliefează în roman, de asemeni, prin virtuţile cuvîntului rostit în replici pline de miez. Mărturisirea aventurii sale de amor cu Marjorie Dunton este un veritabil monolog de teatru, cu pauzele cerute pentru executarea unor gesturi complimentare, cu subînţelesuri ce se cer subliniate, prin anume mişcări ale feţei, iar finalul pare să aştepte reacţia publicului: «*Uite cum a fost: azi-noapte băusem vreo două pahare şi-am ieşit pe terasă să mă răcoresc. Am găsit-o acolo pe Marjoria voastră. Bărbatu-său era la cărţi. „Nu mergi să te plimbi?" am zis eu. „Ba merg", a zis ea. Şi ne-am dus. Cînd am trecut pe la ei pe acasă, ea a zis: „Hai înăuntru, că mi-e sete, să beau un pahar cu apă". Am intrat, şi pe întuneric am dat s-o sărut, şi ea n-a zis nimic. Pe urmă ne-am culcat, şi ea zicea că să nu-i boţesc rochia. Pe urmă ne-am întors la club, şi bărbatu-său era tot la cărţi.*»

În *De două mii de ani* apar des episoade care amintesc stăruitor tehnica «momentelor» dramatice. Niciodată aici nu e vorba

de o imitare, ci de urmarea unei experienţe îndelung admirate. Important este că în aceste «momente» se află latura realistă a romanului, că în aceste «momente» apar imagini mai conturate ale realităţii vremii, dincolo de lamentările «jurnalului zilnic» al eroului principal. Iată un asemenea episod care te izbeşte prin construcţia sa dramatică: «*Scenă de familie. S-a întors vara mea Vicky cu bărbatul ei din voiajul de nuntă. Se pare că e însărcinată. Un unchi se amuză de întîmplare. „Dar harnici aţi fost!" Vicky e ruşinată, bărbatul ei — grav. „Ehe, băiatule, acu e acu. S-a sfîrşit cu binele. Vrei, nu vrei, ai poftă, n-ai poftă, trebuie... ştii povestea cu trenul?...* " *şi spune povestea cu trenul. Toată lumea rîde zgomotos. Dintr-un colţ, mama mă priveşte încurcată...*» Autorul romanului simte, de altfel, mereu nevoia construirii precise a decorului episoadelor mai importante. Nu este vorba de o prezentare amplă a unor interioare, care creează, prin amănuntele sale, atmosfera dorită. Sînt nişte notaţii lapidare, care descriu grăbit în spaţiu cîteva coordonate scenice, în care abia evoluţia personajelor şi dramatismul dialogurilor vor aşeza semnificaţii adînci. Iată, de pildă, camera de student a eroului: «*E o cameră mică. O mansardă. Dar e a mea. Un scaun, o masă, un pat. Patru pereţi albi şi o fereastră înaltă, peste care se văd vîrfuri de copac din Cişmigiu.*»

Dramaturgul se profilează de asemeni şi în cel mai puternic episod din romanul *Accidentul*, episodul care se ţese în jurul familiei de negustori Grodeck. Intervenţiile lui Gunther, fiul revoltat al acestei familii odioase, răsună cu forţa unui dramatism care are nevoie parcă, pentru a se afirma deplin, de spaţiul şi ecoul scenei: « — *Dumneata n-o auzi? Eu da. Seara mai ales, noaptea mai ales. E ca un motor mic, ascuns. Cînd e linişte, în mijlocul nopţii, mi se pare că se aude în toată casa. O inimă Grodeck care se aude... E de necrezut. Averile Grodeck s-au făcut cu tot ce vrei, dar nu cu inima. Cu stomacul, cu splina, cu rinichii, dar nu cu inima...*»

Întreaga emoţie a acestui moment, în care tînărul Grodeck îşi mărturiseşte taina cea mai de preţ, este distilată cu măiestrie în dialogul, de astă dată lent, cu pauze mari, care se angajează între Gunther şi Nora: «„*Ce ai de gînd să faci?*" *îl întrebă.* „*Vreau să împlinesc 21 de ani.*" „*Îi vei împlini*", *spuse Nora.* „*Crezi? Spune, crezi?*" „*Sînt sigură, Gunther. Absolut sigură.*"»

Maniera dramaturgică este atît de vădită în această parte a *Accidentului*, încît transpunerea scenică ar fi o sarcină dintre

cele mai uşoare. Încheierea capitolului în care cei doi eroi ai romanului, Nora şi Paul, pătrund în casa veche, plină de amintiri pe care le-a iubit răposata «doamnă Grodeck», poartă amprenta dramatică a unui final de act: «*Degetele Norei căutau pe clape primele note ale cîntecului din acea seară:* „Brich an, du schönes Morgenlicht..." „*Tînără doamnă Grodeck, cunoşti cîntecul acesta. Îl cînt pentru dumneata. Poate că-l auzi, poate că-ţi face plăcere să-l auzi.*"»

Nu credem, bineînţeles, în sortirea oarbă a destinului. Ceea ce este impresionant în această confruntare a lucrărilor de proză cu chemarea puternică către teatru ni se pare a fi tocmai faptul că vocaţia dramaturgului se vădeşte acolo unde şi viaţa adevărată pătrunde mai puternic în romane şi nuvele. Abordarea teatrului putea să însemne, firește, şi pentru Mihail Sebastian nimic mai mult decît încercarea unei alte coarde a talentului său cert. Cercetarea operei şi a vieţii sale ne împiedică însă să simplificăm astfel lucrurile. Teatrul a pătruns în creaţia lui Sebastian strîns legat de convertirea sa, mereu mai puternică, la viaţă şi la mijloacele potrivite pentru a înfăţişa viaţa, cu puterea nebănuit de mare a cuvîntului scris.

*

Mihail Sebastian a început să lucreze la prima sa piesă, *Jocul de-a vacanţa*, în toamna anului 1935, cînd şi-a descoperit emoţionat vocaţia cea mai autentică. Piesa a fost terminată în august 1936 şi a trebuit să aştepte doi ani pentru a fi reprezentată. Directorii de teatre se temeau că nu va fi destul de rentabilă.

În *Jocul de-a vacanţa* Mihail Sebastian acordă proporţii scenice unei teme căreia îi va închina apoi întreaga sa operă dramatică. Dînd glas propriului său zbucium, frămîntării unui intelectual cinstit, cu aspiraţii către o fericire simplă, dar care-şi vede visurile sugrumate de orînduirea inumană în cadrul căreia trăieşte, Sebastian a dăruit pieselor sale amestecul tulburător al visului către o viaţă eliberată de mizeriile societăţii burgheze cu tragismul înfrîngerii crude a tendinţelor de evadare din realitate. Tema aceasta a căpătat contururi mereu mai distincte în piesele lui Mihail Sebastian, pe măsură ce autorul îşi clarifica viziunea asupra lumii.

Întreprinderea cercetării, în perspectiva evoluţiei acestei teme, ni se pare a fi de maximă importanţă. Mihail Sebastian a

străbătut cu piesele sale un drum sinuos, în afara căruia nu se poate explica valoarea reală a lucrărilor sale. Trebuie să ţinem seama că piesele lui M. Sebastian constituie, de fapt, etapele unei confesiuni care se precizează mereu şi în care trăsături vagi din primele mărturisiri capătă, la un moment dat, înţelesuri uimitoare. Sebastian nu ajunsese în drumul său la acea împăcare cu sine, care indică pe scriitorul ajuns la deplina sa maturitate. Sînt, bineînţeles, cîteva elemente însemnate, comune dramaturgiei lui M. Sebastian, pe care le vom putea discuta deosebit în ultima parte a acestei scurte cercetări.

Dar, pentru ca acest lucru să fie posibil, este necesar să fixăm mai întîi linia evolutivă a temei principale, care însufleţeşte comediile dramatice ale lui Sebastian. Aici se află sîmburele preţios ideologic în jurul căruia creşte dramatismul operei sale închinate teatrului.

În *Jocul de-a vacanţa* imaginea e încă aburită. Un grup de oameni cu visuri modeste (un intelectual sărac, o fată simplă, un funcţionar umil, un licean corigent la matematică, un maior în retragere) rup pentru o lună — luna lor de concediu — orice legătură cu societatea, cu lumea. În pensiunea izolată pe care o locuiesc, ei taie firul telefonului şi opresc venirea poştei. Jocul de-a vacanţa începe frumos. Eliberaţi de apăsarea condiţiei lor sociale, locatarii vilei Weber cunosc farmecul întăritor al demnităţii omeneşti, nesupusă umilinţelor unei lumi în care banul înlocuieşte onoarea. În acest climat înfloreşte dragostea lui Bogoiu, Ştefan şi Jeff pentru Corina, dragoste care exprimă setea de puritate a fiecăruia. Corina, cu frumuseţea sa firească, cu vorba ei caldă, se suprapune idealului unei fericiri simple, odihnitoare, la care rîvnesc aceşti oameni obosiţi — unii dintre ei prematur — de o viaţă lipsită de orizonturi. Jocul se termină trist. Corina, Ştefan, Bogoiu şi ceilalţi trebuie să plece înapoi, în viaţă. Acolo, Corina nu va mai fi «necunoscuta ce se întoarce într-o viaţă de mister», ci o fată apăsată de griji, care-şi coase rochiile singură «după ce a visat ceasuri întregi la vitrina unui mare magazin», iar Ştefan va trebui din nou să-şi cîştige pantalonii săi albi de vacanţă «cu socoteli mici, eroice, pe care n-o să le mărturisească niciodată».

Prima piesă a lui Mihail Sebastian, fără să izbutească să-i scoată pe eroii săi la o răspîntie luminoasă, conţine în amărăciunea finalului resentimentul persistent faţă de o orînduire care înăbuşă aspiraţia spre fericire a celor striviţi sub carul

triumfal al capitalului. Înfăţişînd caracterul iluzoriu al evadării din realitate, Sebastian opune repertoriului evazionist al teatrului burghez surîsul trist al personajelor sale, conştiente de drama puternică pe care o trăiesc.

Determinarea socială a eroilor apare încă vag precizată. Mai tîrziu (1944), prelucrînd o piesă din literatura idiş *(Potopul*, de H. Berger), Mihail Sebastian va adînci faţă de original ideea imposibilităţii unei împăcări între clase. În *Potopul*, unde, în vremea unei ploi torenţiale, consumatorii dintr-un bar se cred condamnaţi la moarte, înţelegerea reciprocă între oameni de condiţii sociale diferite se risipeşte o dată cu îndepărtarea pericolului.

Dar pînă la viziunea din *Potopul*, Mihail Sebastian făcuse paşi hotărîţi către o înţelegere mai profundă a vieţii. În cea de-a doua lucrare dramatică, *Steaua fără nume*, scrisă în 1943 şi jucată pentru prima oară în martie 1944, scriitorul relua tema *Jocului de-a vacanţa* într-o accepţie mai largă şi mai substanţială, pregătită, în aceeaşi linie de preocupări, şi de romanul *Accidentul*. Părăsind izolarea vilelor aflate la mari altitudini, autorul coboară de astă dată într-un orăşel romînesc de provincie, al cărui climat îl reconstituie cu o economie de mijloace remarcabilă. Aici, pornind să scrie o comedie romînească, pe o temă ce-i aparţine, Sebastian a legat obligator punţile piesei sale cu opera lui Caragiale, întîlnind tradiţia marelui satiric cu respect şi fără eforturi. Şeful gării, negustorul Pascu şi domnişoara Cucu descriu, prin prezenţa lor din primul act, coordonatele vieţii tîrgusorului. În acest peisaj social, de intrigă şi falsă declamare a virtuţii, se întîlnesc doi oameni care tentează, fiecare pe alt drum, o evadare din închisoarea fără gratii a societăţii burgheze. Mona, frumoasa necunoscută, apăsată de traiul său sterp de curtezană, umilită de fastul cu care-i înconjurată, rîvneşte la aceeaşi fericire simplă la care au visat şi eroii «jocului de-a vacanţa». Marin Miroiu, profesor timid de astronomie, îşi încarcă visurile sale pe o planetă care nu poate fi văzută cu ochiul liber şi care îi este cunoscută numai lui, descoperitorul unic al «stelei fără nume». O clipă, Miroiu şi Mona au iluzia fericirii. Dar după o noapte de vrajă, dimineaţa aduce cu ea automobilul luxos al amantului Monei şi certitudinea că «steaua fără nume» a lui Miroiu nu va străluci decît pentru el, simbol al aspiraţiilor sale către fericire.

În *Insula*, care urmează imediat *Stelei fără nume*, teritoriul imaginar al fericirii posibile este coborît la coordonate terestre. Eroii piesei, Nadia, Bob şi Manuel, sînt împinşi către năzuirea unei fericiri purificate, tocmai prin depărtarea lor temporară de convenţiile obişnuite ale societăţii burgheze. Siliţi de blocadă să locuiască într-o mansardă mizeră, bancherul Manuel şi jucătorul «internaţional» de fotbal Bob îşi regăsesc în preajma pictoriţei Nadia simţămintele adînc umane, care fuseseră alterate în marasmul moral al vieţii pe care o trăiseră pînă atunci. Eroii *Insulei* încep să înţeleagă mai profund drama uciderii fericirii în orînduirea existentă. Ei pricep că oamenii trăiesc de fapt «pe două planete» deosebite. Între biroul bancherului şi mansarda oamenilor care n-au ce mînca, se cască, înfiorătoare, o prăpastie adîncă. Umanizarea subită a lui Manuel în condiţiile pierderii temporare a averii nu este, din păcate, păstrată de autor pe planul comentariului ironic, devenind, prin acceptarea gravă a acestei metamorfoze, principala scădere a piesei. În ceea ce priveşte simbolul «stelei», acesta apare întrucîtva mai accesibil. Eroii piesei nu scrutează bolta îndepărtată, ci o insulă *«cu multă lumină, cu mult albastru, cu mult cer»*. Insula visurilor de fericire ale celor trei prieteni pare a fi locuibilă. Peisajul său, întrevăzut în clipele de beţie cu aspirină, este încîntător şi primitor, dar mai ales pămîntesc: *«plante, şi flori, şi culori, şi un orizont larg...»*. Personajele principale ale piesei fac elogiul simplităţii. Se vorbeşte cu emoţie despre pîine, ca element reprezentativ al vieţii simple, redusă la esenţă (*«pîini mari, puternice, liniştite, simple, calme...»*). «Insula cu mult albastru», pe care o visează Nadia, Bob şi Manuel, pare infinit mai aproape de noi, mai lesne de atins decît îndepărtata «stea fără nume», a cărei apariţie pe firmamentul celest este cel puţin ipotetică.

În *Ultima oră*, steaua fără nume capătă însă contur omenesc şi precizează pentru prima dată în piesele lui M. Sebastian idealul uman la care visează eroii săi simpli şi descurajaţi. Alexandru Andronic şi Magda Minu nu se mulţumesc cu strălucirea unor stele care nu vor fi văzute de pe pămînt niciodată. Copleşit de îndatoririle unei vieţi care-l obligă la gesturi şi convenţii înjositoare, Andronic s-a înamorat de chipul lui Alexandru cel Mare, căruia i-a închinat întreaga sa viaţă. În trăsăturile lui Alexandru cel Mare, Andronic iubeşte ceea ce viaţa i-a

refuzat lui. Alexandru cel Mare e dîrz, viteaz, puternic și știe ce vrea. Desigur, în figura marelui macedonean, profesorul Andronic regăsește elanurile propriei sale tinereți. Deosebit de semnificativă este porecla cu care-l caracterizează studenții pe învinsul Andronic. «Alexandru cel Mic» este în același timp o condamnare a resemnării profesorului și un avertisment adresat rămășițelor de generozitate și entuziasm, care nu l-au părăsit încă. Ciocnirea acestui om cinstit, însuflețit de idealul uman pe care-l reprezintă Alexandru cel Mare, cu potentații societății capitaliste romînești, face posibilă demascarea nemiloasă a meschinăriei, minciunii morale a cavalerilor banului. Grigore Bucșan; omul al cărui nume e imprimat pe nenumărate produse ale industriei romînești, tremură ca varga în fața neîndemînaticului Andronic. Tăria lui Andronic în presupusul șantaj al afacerii «Protar» stă — așa cum o subliniază Bucșan — în configurația sa morală, necunoscută apașilor marii finanțe.

În *Ultima oră*, Mihail Sebastian supune criticii farsa democrației parlamentare burgheze (vezi episodul Brănescu), stăruie asupra dezvăluirii minciunii grosolane a libertății presei (vezi episodul *Deșteptarea*), dar, mai ales, izbutește să angajeze acest teribil act de acuzare într-un climat specific societății romînești dinaintea celui de-al doilea război mondial. Potentații zilei se mișcă și acționează cu o febrilitate care acuză nervozitatea presimțirilor sumbre. Viziunea clădirilor lui Bucșan dărîmîndu-se în noapte, iată ce-l înspăimîntă și-l împinge la cheltuieli necugetate pe prolificul părinte al societăților pe acțiuni «Carun» și «Protar». Sufletul cinstit al lui Andronic îi dă lui Bucșan fiorul luptei cu oameni din altă plămadă decît cei care se lasă cumpărați cu bani. Tema vechilor piese ale lui Sebastian — evadarea dintr-o viață supusă umilințelor și mizeriei — a căpătat în *Ultima oră* o amploare care a dus de astă dată nu numai către înfățișarea dramei celor înlăturați de la fericire, dar și la înfățișarea curajoasă a vinovaților, a autorilor acestei drame. Departe încă de luminile concepției despre lume a clasei muncitoare, Mihail Sebastian n-a găsit nici pentru Andronic o rezolvare deplină. El n-a înțeles încă ce trebuie făcut pentru ca drama omului simplu să ia pentru totdeauna sfîrșit.

Trebuie să așezăm semnificația pieselor lui Mihail Sebastian în strînsă legătură cu participarea sa la viața socială. Gazetarul îndrăzneț, care a scris în 1936 *Jocul de-a vacanța*, avea să se apropie în anii cruzi ai războiului de înțelesul multora din eve-

nimentele care se petreceau în vremea sa. Împiedicat să publice între anii 1940—1944, Mihail Sebastian a dat în *Steaua fără nume*, reprezentată sub un nume de împrumut, dovada unei limpeziri care l-a dus către tipuri și imagini fixate puternic în timp și în spațiu. În ultimele luni ale războiului, M. Sebastian a păşit cu scrisul său în rîndurile luptătorilor patrioți antifasciști, scriind în *Românía liberă* ilegală, redactînd broşuri şi manifeste care chemau la acțiune hotărîtă. *Ultima oră* a cîştigat, neîndoielnic, enorm, din călirea în acțiune a autorului ei.

Ce ar mai fi creat Mihail Sebastian în anii ce au urmat eliberării? La această întrebare, răspunsul îl dă valoarea incontestabilă a ultimelor sale scrieri. Mihail Sebastian l-a urît pe Griguță Bucșan şi prea mult l-a iubit pe omul nostru simplu, el a crezut prea puternic în măreția operei lui Caragiale şi a fost prea sensibil la versul răscolitor al lui Eminescu pentru a nu-şi fi dăruit întregul său talent unui drum care l-ar fi dus de la ezitările lui Alexandru cel Mic la cutezanța şi încrederea în victorie a lui Alexandru cel Mare.

Comediile lui Mihail Sebastian sînt plămădite dintr-un aliaj fascinant al tragicului cu comicul. Originea acestei înlănțuiri trebuie căutată în specificul conflictului central al acestor piese. Ciocnirea dintre eroii imaculați ai comediilor lui Sebastian cu societatea imundă, care-i umilește, nu capătă nici o clipă proporțiile luptei. Avîntul gladiatorilor conștienți că se bat pe viață şi pe moarte este absent din aceste povestiri dramatice emoționante. Dintre cei mai evoluați eroi, profesorul Alexandru Andronic este profund zguduit de perspectiva participării sale la bătălia publică atunci cînd Borcea (urmărind alte scopuri şi înțelegînd altfel intențiile visătorului dascăl de istorie) îi oferă, larg, paginile *Deşteptării* pentru o amplă şi bătăioasă campanie de presă. Propunerea i se pare «fantastică», şovăiala îl covîrşeşte. Cîteva minute, inima sa tresaltă la gîndul marii aventuri. Izolarea, munca de cîrtiță, de şoarece de bibliotecă îi apar dintr-o dată meschine, sterile. Amărăciunea mărturiei sale capătă astfel profunzimi uluitoare: «*Să vorbeşti o viață întreagă în fața unor săli goale. Patru, cinci, zece studenți, care iau note... Nici măcar nu ştii dacă te ascultă. Iau note. Nici un răspuns, nici un surîs, nici un semn, nici un ecou. Poate sînt surzi... Poate sînt morți... Doar cîte unul se ridică deodată în mijlocul lecției, trînteşte pupitrul şi pleacă... Tu rămîi mai departe, pe catedră*

— *pentru cine? pentru ce?*» Fiorul tragic al acestor cuvinte este determinat de conştiinţa incapacităţii eroului de a lupta. El se află faţă-n faţă cu o societate care-l ignoră şi care-l zdrobeşte. Afectînd indiferenţa faţă de această societate, Andronic (şi nu mai puţin Miroiu sau Ştefan Valeriu) o urăşte nespus de mult. Dar balaurul acesta oribil, care-i înconjoară cu tentaculele sale terifiante, îşi păstrează în faţa acestor oameni umili tainele mişcărilor sale neaşteptate. Eroii imaculaţi ai comediilor lui Sebastian detestă orînduirea socială în mijlocul căreia trăiesc cele mai cumplite umilinţe, dar nu o înţeleg, nu îi disting mecanismul său intim, nu cunosc, cu alte cuvinte, semnificaţia relaţiilor sociale dintre oameni. Ei reţin mai ales loviturile care îi izbesc direct şi sînt mînioşi fără a ghici marele adevăr al luptelor de clasă. Conflictul acestor comedii nu poate fi, astfel, confundat. Ciocnirea se petrece nu între cei oprimaţi şi asupritori, ci între individul izolat şi molohul oribil al societăţii moderne capitaliste. Ridicarea împotriva pîngăririi umanităţii prin monstruozitatea principiilor de viaţă ale burgheziei hrăpăreţe nu include — în acest caz — ideea solidarităţii sociale a celor dezmoşteniţi. Individualismul caracterizează tentativele de evadare ale lui Valeriu, Miroiu şi Andronic şi le condamnă, totodată, la nereuşită.

Tragismul izvorăşte astfel din această derută. Ştefan Valeriu din *Jocul de-a vacanţa* este scîrbit de mizeriile şi mediocritatea vieţii sale de fiecare zi pe străzile vreunui oraş înecat în zgomotul goanei după bani, dar se simte complet dezarmat în pantalonii săi albi de vară. Marin Miroiu se cutremură în faţa trivialităţii burgheziei provinciale, dar se teme de intrigile familiei Chiroiu, de peste drum. Andronic este urmărit de spectrul mizeriei şi al manevrelor mîrşave ale colegilor, în luptă pentru o catedră vacantă, dar nu înţelege grozăvia forţei de care dispune capitalistul Grigore Bucşan. Toţi aceşti eroi şi încă alţii trăiesc — pe trepte şi la tonalităţi deosebite — conflictul tragic care contrapune cunoaşterea atmosferei fetide a societăţii contemporane, a «vechiului» care-i apasă, incapacităţii aflării drumului spre altă viaţă, spre «nou». Aceşti eroi nu au nimic eroic, dar fixează o dramă autentică fără de care este greu de înţeles drumul multor oameni cinstiţi care au trăit în zbuciumata vreme dintre cele două mari războaie mondiale.

S-a discutat în repetate rînduri, cînd a fost vorba despre lucrările de teatru ale lui Mihail Sebastian, cu privire la carac-

terul deosebit al femeilor care străbat cu paşi uşori scena în momentele cele mai dramatice. Ni se pare nepotrivit să acreditãm ideea existenţei unui tip feminin unic, care evoluează în diferite variante în piesele lui Sebastian. În realitate, tipologia eroinelor acestor piese oferă aspecte dintre cele mai variate. Corina nu seamănă cu Mona, iar Magda Minu nu se înrudeşte direct cu pictoriţa Nadia. Trăsăturile personajului feminin se pronunţă de fapt în raport cu datele personale ale eroului principal al piesei. În *Jocul de-a vacanţa*, Corina îl completează pe Ştefan Valeriu, care iniţiază jocul «evadării», dar, rece şi obosit, nu izbuteşte singur să-i convertească şi pe ceilalţi locatari ai pensiunii. Acţiunea sa este cu deosebire cerebrală. Corina dă însă iniţiativei lui Valeriu căldură,umanitate. Ea polarizează cu uşurinţă frămîntările şi năzuinţele celor din pensiune în jurul ideii preţioase a unui iluzoriu protest. Armele Corinei sînt simple. Secretul său stă în preţuirea şi atenţia acordată fiecăruia dintre oamenii trişti care s-au refugiat în vila depărtată din munţi. Corina este femeia confidentă, tratîndu-i pe bărbaţi ca pe nişte copii mari şi obosiţi, care merită dragoste, multă dragoste, şi care trebuie ajutaţi să păşească spre fericire. Amintind gestul matern al înşelării copilului bolnav asupra gravităţii bolii sale, Corina dă celor din jurul său iluzia fericirii şi vrea s-o păstreze neîntinată la plecare, refuzînd să continue, în decorul trist şi aspru al vieţii adevărate, un vis pe care nu ştie cum să-l păzească de urîţenia traiului de fiecare zi. În *Insula*, Nadia se declară, dimpotrivă, într-o puternică tiradă, adeptă a trăirii vieţii cu orice preţ, în orice condiţii şi nu pare de loc speriată de spectrul mizeriei. Mona, necunoscuta din *Steaua fără nume*, apare în viaţa profesorului Miroiu pentru a-i comunica marea taină a dragostei, care dă aripi nebănuite visului sterp al acestui astronom nefericit. Mona figurează în piesă tocmai pentru a da numele său planetei îndepărtate pe care a descoperit-o Miroiu. Îndeplinind alte sarcini, Mona se diferenţiază vădit de temperamentul şi caracterul Corinei. Ea nu are nici inteligenţa, nici bogăţia sufletească a eroinei *Jocului*. Replicile sale sînt puţine şi simple. Aspirînd la marea fericire, Mona este mult prea slabă, prea puţin înzestrată pentru a comunica dîrzenie şi avînt altora. Dimpotrivă, ea este uluită de mirajul stelei fără nume şi-l urmează pe Miroiu, în călătoria imaginară printre stele, supusă şi înfiorată, precum un învăţăcel pe maestru. Dacă Mona este tot atît de naivă ca Miroiu, Magda Minu îl depăşeşte aparent pe

Andronic nu prin maturitatea gîndirii, cum s-ar fi întîmplat cu o Corină reeditată, ci mai ales prin caracterul activ al pasiunii sale pentru Alexandru cel Mare. Magda este întrucîtva mai practică decît profesorul său de istorie antică. Este evident însă că «priceperea» sa, modul descurcăreț pe care-l abordă, se datorește în întregime nu unei siguranțe în acțiune, căpătată prin experiență, ci dorinței aprige de a evada, pentru a păși cît mai repede departe de această lume mîrșavă, pe drumurile solitare străbătute cîndva de frumosul și demnul Alexandru Macedon. Magda acționează îndrăzneț, ghidată de instincte și mai puțin de rațiune. Partenerul său este de astă dată, în ciuda vieții sale de anahoret, mai rațional.

Ni se pare deosebit de limpede că, la o cercetare a figurilor feminine din teatrul lui Mihail Sebastian, ne aflăm în fața unei diversități de chipuri care numai la o privire neatentă pot fi confundate. Există totuși un element comun în mișcările acestor eroine tulburătoare, care este legat nu atît de trăsăturile intime, proprii fiecăreia, cît de funcția pe care toate o îndeplinesc, pe rînd, alături de tovarășii lor de zbucium. Ele simbolizează prezența întărîtoare a dragostei, adăugînd în țesătura diafană a visurilor lui Valeriu, Miroiu, sau Andronic firul trainic, strălucitor al iubirii, care dă acestor visuri o consistență deosebită. Asemănătoare nu sînt femeile care apar în comediile lui Sebastian, ci cuplurile îndrăgostite care se află în centrul acestor lucrări dramatice. Aceste cupluri visătoare străbat infernul societății burgheze, strîngîndu-se de braț și aruncînd în toate părțile priviri desperate în așteptarea unei nave care să-i salveze dintr-un naufragiu iminent. Visul de aur al eliberării din chingile nesuferite ale orînduirii care-i apasă se însoțește cu visul împlinirii vieții, al realizării prin dragoste. Ștefan Valeriu, bătrînul Bogoiu și elevul corigent Jeff se îndrăgostesc simultan de Corina și trăiesc la despărțire simțămîntul tragic al pierderii norocului în viață, pentru că această dragoste e legată indisolubil de nădejdile lor într-o existență deosebită. Femeia apare astfel ca un sol umanitarist, imagine care se precizează mai puternic în *Insula*, unde Nadia readuce la simțăminte umane un bancher veros și un «internațional» de fotbal ușuratic. Plecarea Monei în finalul *Stelei fără nume* adaugă pasiunii lui Miroiu pentru astronomie nostalgia veșnică a fericirii răpite. El va colinda în continuare Calea Lactee în fantasmagorice plimbări nocturne, alături de imaginea necunoscutei, de care, pe plan ideal, nu se va despărți niciodată.

Ciocnirea tragică va avea loc astfel între aceste cupluri dezorientate, puternic individualiste, și o junglă nestrăită, cu liane complicate, în care eroii comediilor dramatice se vor împletici neîncetat, blestemîndu-le în gînd și rîvnind la o oază binecuvîntată, în care mica lor fericire să se realizeze deplin. Tragismul pieselor lui Mihail Sebastian nu capătă nici un moment proporțiile marilor pasiuni înfrînte. Lipsesc cu desăvîrșire puternicele scene tragice, nu sînt rostite replici înecate în lacrimi, nu sînt lansate în spațiu strigătele impresionante ale unor oameni care-și joacă întreaga existență într-o înfruntare decisivă. Tragismul este discret, replicile amare sînt rostite în șoapte, zbuciumul personajelor este abia mărturisit. Elementul tragic în piesele lui Mihail Sebastian este distilat cu grijă într-un fluid liric atît de caracteristic autorului *Ultimei ore*. Să ne amintim de finalul *Jocului de-a vacanța*, final prelungit aproape la proporțiile unui act, în care tăcerea bogată în semnificații și dialogurile descurajate, legînd o replică de alta cu greutatea rostirii cuvintelor hotărîtoare, stabilesc atmosfera tragică menită să provoace și să susțină mărturiile îndurerate ale eroilor unui joc care s-a terminat pentru totdeauna. Lirismul lui Sebastian păstrează chiar și în scenele desfășurării visului evadării presimțirea sîmburelui tragic care condamnă la sterilitate pasiunile personajelor sale lunare. Lecția de astronomie pe care i-o predă emoționat Miroiu neinițiatei Mona este neîndoielnic avîntată, și aduce în camera strîmtă a profesorului aerul proaspăt al unei aspirații de puritate remarcabilă. Dar în străbaterea aceasta nefirească a unei traiectorii de nenumărați kilometri-lumină, cei doi eroi își consumă nu numai emoția regăsirii sufletului lor adevărat, ci și amărăciunea neputinței de-a face să strălucească în realitate, în viața lor chiar, lumina scînteietoare a stelelor pure pe care le admiră, după ce au luat cuvenitele măsuri de precauție față de intrigile ce le pot urzi familiile de burghezi din vecinătate atunci cînd mirajul se va destrăma.

*

Baletul tragic al acestor cupluri evoluează în peisajul înspăimîntător al societății burgheze, pe care o luminează prin contrast, necruțător și pe neașteptate. Este adevărat că eroii — ca și autorul zilelor lor — nu pricep angrenajul mașinii blestemate a exploatării omului de către om, dar ei rămîn pironiți în-

delung asupra acelor aspecte ale vieții sociale care-i rănesc profund, care le repugnă și-i face să viseze mai intens la un teritoriu eliberat de legile infamante ale junglei capitaliste. Critica societății burgheze se lărgește pe măsură ce eroii onești ai comediilor sînt mai vii și mai puternici. Evoluția idealului acestor eroi, de la scurta «vacanță» din munți la parcurgerea drumului marelui macedonean, se petrece concomitent cu o mai adîncă pătrundere a moravurilor lumii care moare. Există așadar un raport neîntrerupt între atitudinea critică față de societate și amploarea dramei morale a tuplului central. Aici se află și izvorul îmbinării strînse a tragicului cu comicul în piesele lui Mihail Sebastian, pentru că, într-adevăr, opera critică se săvîrșește în acest caz, prin excelență, cu arma satirei.

Se impun unele precizări cu privire la caracterul criticii în aceste lucrări. Cunoscînd anume lucruri cu privire la autor, cu privire la unele cărți ale sale de proză literară, am fi putut rezerva definirii caracterului, atitudinii critice, eticheta scepticismului neîmpăcat al unui intelectual descurajat de viață. Mihail Sebastian este cu adevărat un sceptic, dar un sceptic imperfect, convertibil la farmecul omului și al vieții. Satira sa nu pornește de la negarea purității umane. Ea se alimentează, dimpotrivă, dintr-o mereu mai puternică încredere în permanența marilor valori umane și implică dragostea pentru om.

Apărătorul pătimaș al lui Caragiale s-a dovedit a fi, într-un anume sens și în anumite limite, un discipol al marelui satiric. Este ușor să desprindem din comediile lui Mihail Sebastian elemente disparate, puternic caragialești. Șeful de gară din *Steaua fără nume*, dom' Ispas, este un Pristanda întrucîtva mai modern și cu pretenții de «intelectual». Cum s-a mai observat, el face mare caz de «datorie», dar dispune de bunurile statului ca și cum acestea i-ar aparține personal. Șeful ține mici discursuri, care-l amintesc pe cititorul evlavios al fițuicii lui Cațavencu: «*Dacă într-un tîrg ca al nostru, noi intelectualii...*» și merge cu plăcere la «o țuiculiță» cu dom' Pascu, care e «omul nostru». Șeful gării spune chiar o poveste în care discuțiile sale cu nevasta ocupă un loc important, apelînd, o dată mai mult, la ticurile polițaiului din *Scrisoarea pierdută*. În *Ultima oră*, redacția *Deșteptării* amintește violent pe confratele său mai vechi, *Răcnetul Carpaților*, în tertipuri și șantaje. Popa Pripici și-ar putea fuma țigareta cu deosebită satisfacție în acest cadru, după ce se va fi obișnuit cu evoluția către un cinism tot mai

pronunţat a vechilor săi amici Ionescu şi Popescu. Bucşan reeditează — în esenţă — manevrele nervoase ale lui Zaharia Trahanache, operînd de asemeni cu «machiavelicuri», dar în condiţii modificate.

Ipoteza falsă, de altminteri cu totul singulară, după care structura pieselor lui Sebastian este împrumutată unor modele străine, nu corespunde, evident, celui mai sumar studiu al acestor comedii, care-şi trag sucul enţa din critica unor moravuri specifice societăţii burgheze romîneşti din anii antebelici. Influenţe se pot stabili desigur, dar ele s-au topit în linia mare a comediei noastre, patronată de spiritul lui Caragiale, linie modificată de cerinţele unor realităţi evoluate şi de sensibilitatea unui artist dintr-o epocă nouă.

Astfel corectată, tradiţia marelui Caragiale este puternic prezentă în realizarea atmosferei viciate a societăţii capitaliste, în care se pot mişca personaje de felul lui dom' Ispas. Sebastian, ca şi alţi dramaturgi din anii care au reliefat pe deplin monumentalitatea operei caragialiene, a înţeles că pentru a rîde de Caţavenci şi Farfurizi trebuie să izbuteşti mai ales descrierea dramatică a ambianţei amorale, în care jocul pervers «de-a cinstea», jocul «onorabilităţii» lipsite de conţinut, face posibilă răsturnarea totală a cursului valorilor umane. Începînd cu *Steaua fără nume*, Sebastian s-a străduit să construiască decorurile semnificative ale acestei ambianţe, despre care Tipătescu spunea «ce lume, ce lume...». Trăsătura dominantă a acestei lumi închise, strîmte, este opacitatea faţă de marile drame umane, lipsa de interes pentru viaţa sufletească a oamenilor. Curiozitatea enormă pentru faptul mărunt, de scandal, pentru întîmplările derizorii, legate de traiul meschin al burgheziei, înlocuieşte şi ocupă în întregime locul simţămintelor omeneşti. În orăşelul din *Steaua fără nume* nimeni nu bănuieşte, nimeni n-a remarcat şi mai ales nimeni n-a înţeles drama profesorului Miroiu, care suportă ziua, cu ochii plecaţi, tortura vieţii triviale la care e supus, pentru a se regăsi noaptea în visul său nebun de evadare în spaţiile interplanetare. Udrea, profesorul de muzică, suflet inocent care şi-a tradus visurile în acordurile unei simfonii, este de asemeni, în mod vădit, trecut de protipendada tîrgului în categoria «originalilor» neinteresanţi. În schimb, se acordă valoare de eveniment uciderii raţei şefului de gară tăiată de un accelerat, raţă care capătă, în

discuțiile ample care îi sînt închinate, proporțiile nebănuite ale unui... curcan.

Cenușiul înfiorător al unui tîrg în care ceasul este înlocuit cu orarul trenurilor și completat de ora vizitei zilnice la gară a domnișoarei Cucu este ridicat la valoarea atmosferei de «onestitate» care trebuie să caracterizeze «un oraș cumsecade». În această atmosferă, autorul face să evolueze, în chip de car alegoric al unei alte vieți, mai pline, mai zgomotoase, îndulcită-n valurile nostalgice ale depărtării, «automotorul de Sinaia». Spectatorul zîmbește emoționat în fața acestui joc de imagini, în care gara este asemuită unui port spre necunoscut, iar automotorul capătă valoare de simbol. În această lumină, revolta domnișoarei Cucu, reprezentantă a opiniei «oamenilor cumsecade» din tîrg, stîrnește hohote nesfîrșite, în care rîsul este puternic critic. Lamentările bătrînei domnișoare (*«Automotorul ăsta e un scandal», «într-un oraș cumsecade n-ar trebui să se permită. Eu l-aș pune să treacă noaptea și cu perdelele trase»*) realizează străveziu contrastul între accentul pătimaș al incriminării automotorului și indiferența maiestuoasă a trenului, care șuieră biruitor în noapte, acoperind, fără eforturi, țipetele acuzatoarei cu pălărie înflorată.

În această atmosferă, onorabilitatea depinde exlusiv și total de funcția socială a personajelor. Omul, cu tumultul său sufletesc, a dispărut cu totul, făcînd loc deținătorului unui anume post, ocupantului unei anume trepte pe scara socială. Tipurile care se disting în ambianța tîrgului din *Steaua fără nume* sînt — cu rare excepții — cu totul dezumanizate. Cazul domnișoarei Cucu este, în această privință, tipic. Profesoara severă, pe care o întîlnim din primul act vociferînd pe peronul gării a trăit — desigur — cîndva o dramă apăsătoare a aspirațiilor către fericire, înfrînte și însîngerate. Resemnîndu-se definitiv, domnișoara Cucu a părăsit domeniul tragicului și a început să descrie cu persoana sa uscată și veștedă piruete comice, în numele «moralei» burgheze, pe care a adoptat-o fără rezerve. Domnișoara Cucu a încetat de fapt să existe ca om, ca femeie. Ea a fost redusă treptat la acel personaj ridicol pe care îl întîlnim în piesă: profesoara crudă și înțepată care-și exagerează puterile atît de mult, încît îl amenință pe negustorul Pascu că-l va pune în discuția conferinței profesorilor, pentru faptul că vinde ruj de buze elevelor din clasa a VIII-a. Dar negustorul, care aparține aceleiași «lumi», îi amintește domnișoarei Cucu că nu poate fi învinuit

cu nici un chip, deoarece el, Pascu, este «magazin general», subînțelegînd că acțiunile sale izvorăsc nu din pornirile proprii, ci din această funcție socială cît se poate de onorabilă. Zamfirescu Eleonora, eleva domnișoarei Cucu, este supusă unei severități excesive și eliminată din școală din aceeași confuzie nefericită a unor forme goale cu conținutul viu al sufletului omenesc. Aprecierea inumană formulată de domnișoara Cucu cu privire la greșeala acestei fete, îndrăgostită de luminile automotorului, se bazează tocmai pe faptul că inculpata nu este Eleonora Zamfirescu, fata tînără cu ochi visători, ci «Zamfirescu dintr-a VII-a», acuzată în numele numărului cusut cu ață albă pe mîneca sa dreaptă. Opoziția față de pericolul manifestării personalității umane este proprie acestui mediu social, îmbătrînit și rutinar.

Goliciunea lăuntrică a personajelor negative apare evidentă în comediile lui Mihail Sebastian printr-o continuă declanșare a contradicției dintre esență și aparență, care este obținută, mai ales, prin punerea mai mult sau mai puțin deschisă a chestiunii de încredere în fața acestor tipuri: «puteți să visați sau nu?» Cuplurile centrale, cufundate în reverie, forțează mereu opacitatea personajelor dezumanizate și smulg, în acest fel și în aceste limite, măștile de învingători ale acestora. În *Jocul de-a vacanța*, madame Vintilă colectează puternic antipatia publicului, pentru că — ea singură — nu pricepe regulile «jocului», nu pătrunde în farmecul nespus al mirajului «vacanței». Menținîndu-și veleitățile de «cuceritoare», atingînd armele nesuferite ale orgoliului și ale geloziei, ea se elimină fatal din joc, pentru nerespectarea regulilor elementare. Stupoarea pe care o stîrnește în «lumea» lui dom' Ispas știrea că profesorul Miroiu a cumpărat o carte cu un preț exorbitant trebuie analizată, de asemenea, în lumina acestei ciocniri între sufletele mari, capabile de a visa, și inimile uscate, nereceptive la chemarea către alte orizonturi, mai largi, mai luminoase. Șeful gării provoacă o înaltă ilaritate, comparînd pasiunea pentru cărți a descoperitorului «stelei fără nume» cu patima sa pentru jocul de cărți, «între amici». Calamburul capătă aici semnificații adînci și răsună astfel pe scenă simțitor înnobilat. Procedeul este reluat cu strălucire mereu. Într-o convorbire cu domnișoara Cucu, profesorul Miroiu sondează disponibilitatea acesteia la vis, vorbindu-i despre sentimentul nemărginirii pe care-l încearcă omul în fața mării. Miroiu își începe pledoaria pentru vis cu o întrebare simbolică: «*Domnișoară*

Cucu! Dumneata ai fost vreodată la mare?» Răspunsul sec al celei interpelate pune însă lucrurile la punct, nelăsînd nici un dubiu asupra trivialității personajului. «*Am fost la nămol, la Tekirghiol*», subliniază țeapăn oroarea sa pentru albastrul tulburător al mării veșteda domnișoară, care-și agrementează viața eliminînd și sancționînd tinerețea clocotitoare a elevelor sale. Pusă să răspundă în fața unui examen asemănător, inteligența flegmaticului Grig, amantul zeflemist al Monei, se dovedește stearpă și uscată. Bărbatul acesta de o sobră eleganță, care-și exercită spiritul caustic pe socoteala rigidei domnișoare Cucu, nu este mai puțin refractar visului, cu deosebirea că opacitatea sa față de elanul neașteptat al Monei apare cu mult mai oribilă, în aspectul său cinic. Infirmitatea sufletească a acestui bogătaș, care rezolvă cu o lovitură la Cazinou toate problemele filozofiei universale, provoacă mai degrabă dezgust, în orice caz dispreț. Subtilitățile sale ironice fac repede loc trivialităților jalnice atunci cînd lucrurile devin deosebit de serioase, în discuția sa cu Mona din ultimul act:

«MONA: Pleci singur, Grig.

GRIG: Singur? Cum singur?

MONA: Uite așa, singur.

GRIG *(ceva mai răstit, ceva mai serios):* De ce?

MONA: Pentru că... pentru că... Da' n-ai să-nțelegi. Nu. N-ai să-nțelegi. Ar fi mai bine să nu pui întrebări și să te duci. *(Cu o schimbare de ton, simplu și grav:)* Ascultă, Grig. Tu... ai văzut vreodată Ursa Mare?

GRIG: Ursa ce?

MONA: Ursa Mare...

GRIG: Ești nebună.»

Același contrast va căpăta un mai puternic relief în *Ultima oră*, unde — pe nesimțite — cele mai de seamă tipuri incriminate vor fi puse, pe rînd, într-o postură cu deosebire ridicolă cînd vor fi comparate cu... Alexandru cel Mare, văzut aici ca efigie a visătorului înfăptuitor de lucruri mărețe. După primele scene ale actului I, cînd în fața spectatorului s-au întîmplat destule lucruri pentru a-l edifica asupra ținutei morale a celor care foiesc prin camerele prăfuite ale ziarului *Deșteptarea*, are loc discuția oarecum bizară dintre resemnatul Ștefănescu și pătimașa Magda. Autorul *Ultimei ore* provoacă aici o ciocnire ful-

gerătoare, care face pentru prima dată evident, în piesă, conținutul laitmotivului lui Alexandru cel Mare. Frazele avîntate ale Magdei ridiculizează nimicitor mizeria morală a unor personaje caragialești, ca ministrul Brănescu, gazetarul «ciubucar» Pompilian și alții din aceeași plămadă: «*Crezi într-adevăr* — se adresează Magda cu o mînie superbă, care dezgolește aspectul minor al agitației ursuzului secretar de redacție — *că Brănescu e mai interesant decît Alexandru cel Mare? Crezi că toată gazeta asta, cu toți oamenii ei, cu Brănescu, cu Pompilian, cu dumneata, există? Există într-adevăr? Crezi că sînteți mai adevărați, mai vii, crezi că sînteți mai frumoși decît Alexandru cel Mare?...*» Comparația este zdrobitoare, și rîsetele publicului nu sînt stîrnite atît de expresia uimirii lui Ștefănescu în fața unor asemenea vorbe, cît mai ales de adîncirea subită a criticii unor tipuri sociale care au evoluat pe scenă impertinente și sigure de sine. Ștefănescu, gazetarul scîrbit de gazetărie, de o anume gazetărie, sclav al rutinei și martir al resemnării, capătă circumstanțe atenuante în procesul pe care îl organizează dezvoltarea întregii comedii, în măsura în care își descoperă un ciudat interes pentru frazele înflăcărate ale Magdei. El este cel puțin «intrigat» de pasiunea fetei pentru Alexandru cel Mare și își justifică dreptul de a fi făcut el însuși, cu cîteva minute înainte, o scurtă reflecție, care se înscrie pe linia evidențierii aceluiași contrast, între frumusețea morală a lui Alexandru și mîrșăvia manifestă a trepădușilor presei burgheze. Ștefănescu este doar acela care, la presupunerea naivă a lui Pompilian că articolul lui Andronic despre *Alexandru cel Mare în Media* l-ar fi introdus în ziar I.D. Borcea în persoană, pune disprețuitor lucrurile la punct (*«Ei, directorul! Directorul și Alexandru cel Mare!»*), restabilind în cîteva cuvinte distanța apreciabilă dintre masivul Alexandru și «descurcărețul» Borcea.

De altfel, în *Ultima oră* întreaga comedie se pune în mișcare la intrarea în scenă a acestui personaj nevăzut, care măsoară de la înălțimea sa morală — inegalabilă în viziunea autorului — pigmeii care se laudă cu firmele lor luminoase, cu numele lor imprimat pe nasturi și pe scrumiere. Alexandru cel Mare este însă văduvit în viziunea lui Mihail Sebastian de virtuțile sale combative. El se mulțumește să parcurgă cu pași mari lumea infamă a Bucșanilor, disprețuind, demascînd și invitînd cu stăruință sufletele pure la singurătatea liniștitoare, petrecută dulce în tovărășia visurilor neîmplinite. Tot Ștefănescu va fi acela căruia

îi va reveni sarcina să dea glas, în finalul primului act, uimiri sale fără seamăn în faţa apariţiei acestei umbre ciudate în viaţa ternă cu care s-a obişnuit. Exclamînd stupefiat :«*Alexandru cel Mare la ultima oară!*», Ştefănescu simte caracterul cu totul neobişnuit al imixtiunii care s-a produs şi trage, parcă, semnalul de alarmă, anunţînd gravele şi complicatele încurcături care nu vor întîrzia să se producă. Cauza principală a acestor încurcături este tocmai incapacitatea tipurilor negative de «a-l cunoaşte» pe Alexandru cel Mare, de a se orienta, cu alte cuvinte, pe terenul avînturilor pure, teren pentru care automobilul lui Bucşan se dovedeşte a fi cu totul impropriu. Tăria lui Andronic şi a Magdei vine tocmai din această cunoaştere a unei alte modalităţi de a privi viaţa. Magda va accentua această taină a sa încă din prima apariţie, fîstîcindu-l pe umilul Ştefănescu:

«ŞTEFĂNESCU: Domnişoară... *(Se apropie de ea.)* La urma urmelor, ce-ţi pasă dumitale de Alexandru cel Mare?

MAGDA *(simplu):* Îl cunosc.

ŞTEFĂNESCU: Pe cine?

MAGDA: Pe Alexandru cel Mare. *(Cu gravitate, cu uşoară emoţie:)* Îl cunosc. Îl ştiu. L-am văzut. Uneori îl văd.»

Bucşan domneşte zadarnic în biroul său somptuos şi semnează inutil contracte în care comisioanele sale se cifrează la zeci de milioane. El va apărea dezarmat şi jalnic, în faţa spectatorului, atunci cînd va fi silit să-şi declare incompetenţa faţă de misterul marelui macedonean. Iată cum decurge convorbirea sa cu Magda Minu din ultimul act, referitoare la Andronic:

«MAGDA: Nu e o canalie. E mai mult. E mult mai mult! E un aventurier. Un mare aventurier.

BUCŞAN: Mă ameninţi?

MAGDA: Te previn. Te-ai uitat bine la el? Ai observat cu cine seamănă?

BUCŞAN: Nu.

MAGDA: Şi totuşi e izbitor. Cînd îl vezi prima oară, îţi taie respiraţia. Serios? N-ai băgat de seamă?

BUCŞAN: Ce?

MAGDA: Că seamănă?

BUCŞAN: Cu cine?

MAGDA *(tainic):* Cu Alexandru cel Mare.

BUCŞAN: Nu ştiu. Nu cunosc.»

În *Ultima oră*, incapacitatea de a visa, văzută ca o tară cronică a oamenilor impuri de felul lui Bucşan, duce pentru prima oară la înfrîngerea parţială a acestora. Dar şi în piesele anterioare, superioritatea eroilor care nu şi-au pierdut forţa de a dori «altceva», de a rîvni frumuseţea neîntinată a vieţii este subliniată cu tărie. Ei deţin secretul unor bucurii, icoana unei lumi care — imprecisă cum este — îi înnobilează hotărîtor. În contrast cu aceştia, oamenii de afaceri lipsiţi de scrupule, miniştrii şi trepăduşii lor, burghezia tîrgurilor de provincie mulţumită de sine produc la infinit monştri, fiinţe infirme, în care s-a stins ultima pîlpîire a *omenescului*.

Este adevărat şi nu ne este îngăduit să uităm că Mihail Sebastian rîde în comediile sale nu numai de Bucşani, dar şi de Andronici. Scriitorului nu-i scapă stîngăcia şi dezarmarea dezolantă a eroilor săi inocenţi, pe care îi urmăreşte cu zîmbetul pe buze. Rîsul este provocat pe rînd atît de stîngăciile lui Miroiu, care îl ia pe Grig, amantul Monei, drept fratele acesteia, sau care cumpără de la «magazinul general» o rochie ridicolă pentru o femeie de lume, cît şi de lipsa de pregătire în faţa vieţii a lui Andronic, cavalerul fără de prihană, care este gata să pornească la luptă cu... nasturii rupţi. Comicul este subliniat şi atunci cînd el izvorăşte din manifestarea excesivă a pasiunii pentru idealul visat, manifestare care violează firescul vieţii, devenind bizarerie. «Originalitatea» profesorului de muzică Udrea din *Steaua fără nume* provoacă, pe acest drum, ilaritatea sălii. Acesta — după cum singur declară — a compus o simfonie, aşa precum prietenul său Miroiu a descoperit o stea. Dar în vreme ce profesorul de astronomie îşi consumă incantaţia cu un discret deliciu, profesorul de muzică îşi exprimă în tonalităţi stridente autoadmiraţia pentru compoziţia sa extraordinară, în care a îngrămădit tot ce avea mai bun. Revărsîndu-şi pasiunea în lungi fraze zgomotoase, Udrea dă visului suprem — execuţia simfoniei sale de către o orchestră adevărată — accentele teatrale ale unei obsesii care-l domină. Entuziasmul său nemăsurat trezeşte întîi uimirea, apoi, imediat, zîmbetul şi o uşoară notă de compătimire: «*Pînă la* Scherzo, *ar merge cum ar merge, dar la* Scherzo, *fără corn englezesc sînt mort. Să vedeţi. Întîi intră alămurile...* (Gest de dirijor spre alămurile din fund dreapta, ale unei imaginare orchestre.) *Pam-pam-pam-pam-pam-pam-pam... Pe urmă viorile.* (Dirijează cu amîndouă mîinile viorile din imediata lui apropiere, într-o mişcare mai rapidă.) *Tu-du-du-dum*!

Tu-du-du-dum! Tu-du-du-dum!... Şi acuma intră cornul englezesc. (Gest spre fund stînga.) *Ti-ti-ti-ti-ti...*» ş.a.m.d. Este evident că Udrea nu este făcut pentru marile pasiuni aşa cum le înţelege autorul *Stelei fără nume*. Zîmbetul sceptic al lui Miroiu îl urmăreşte cu îngăduinţa acordată novicilor. Pe un plan superior, raporturi asemănătoare se stabilesc între Magda Minu şi Andronic. Înflăcărarea oarbă a fetei întîmpină surîsul înţelept al profesorului, surîs care indică o dragoste mai trainică, mai profundă, şi de aceea mai discretă, pentru marele Alexandru. Apare din ce în ce mai limpede că, urmînd viziunea autorului, superioritatea lui Andronic faţă de Magda constă în depărtarea mai deplină a primului de haosul oribil al societăţii, în ignoranţa sa mai desăvîrşită cu privire la complicaţiile deşarte ale vieţii sociale. Miroiu priveşte surîzînd lista de subscripţie a amicului său Udrea, care încearcă să-şi dobîndească pe această cale umilitoare cornul său englezesc, pentru că el, Miroiu, cunoaşte beţia unei mîndrii nemărturisite. Spiritul practic al Magdei, care o ajută să obţină de la Bucşan suma necesară călătoriei pe urmele campaniilor lui Alexandru, nu este oare o variantă a listei de subscripţie pe care o agită în *Steaua fără nume* Udrea şi nu o scoboară oare pe această visătoare, făcînd mai evidentă inferioritatea sa faţă de inocentul Andronic? Oare pentru a rămîne în camera rece a profesorului Miroiu, nu-i lipseşte Monei tocmai această nevinovăţie exemplară, dobîndită prin ignorarea societăţii imunde? Fără îndoială că aici se află cauza insuccesului cronic în viaţă al eroilor lui Mihail Sebastian. Încoronîndu-i cu laurii «înţelepciunii» sceptice, scriitorul îşi mărturiseşte neîncrederea în posibilitatea biruinţei visurilor asupra amarnicei realităţi. Sebastian nu şi-a pierdut încrederea în om şi în permanenţa valorilor umane, dar, aruncînd asupra societăţii care-l încătuşează valul dispreţului nimicitor, scrie cu fiecare piesă a sa un imn de laudă însingurării sufletelor pure, izolării mîndre şi neîmpăcate a celor care urăsc pe pîngăritori. Personajele care fac parte din familia sufletească a lui Alexandru Andronic se ciocnesc violent cu societatea (împotriva voinţei lor), pentru a se retrage apoi din faţa societăţii cu gestul orgolios al unei nobleţi ascunse. În realitate, ei îşi ascund incapacitatea în faţa luptei deschise, amăgindu-se cu visuri şi construindu-şi blazoane etice care să le justifice neputinţa. În intenţia autorului, Andronic se retrage biruitor în faţa lui Bucşan. Spectatorul de astăzi aplaudă sincer demascarea grupului Bucşan, dar nu se poate împiedica

să-l compătimească pe bietul profesor de istorie, a cărui copilărească inocenţă îi apare în adevărata sa lumină, ca o diminuare vădită a superiorităţii sale, ca o slăbiciune regretabilă şi fatală în lupta pentru viaţă şi fericire.

Citind *Ultima oră* şi *Steaua fără nume* ne atrag atenţia alte cîteva probleme. Observăm de pildă că Ion Luca Caragiale este încă prezent şi conduce lucrurile, cu experienţa sa nealterabilă, către realizarea unui climat puternic autohton al comediei capitalismului muribund. Borcea nu este un gazetar burghez oarecare care ar putea apărea cu aceleaşi arme şi acelaşi aplomb în oricare metropolă europeană. În slugărnicia sa faţă de Bucşan, se ghiceşte uşor onctuozitatea tîrgoveţului întreprinzător faţă de «boierul» atotputernic. Amestecul nefermentat încă al moravurilor ţarigrădene cu manierele şi tertipurile împrumutate proaspăt din Apus este izbitor. Stăpînului temut al concernelor monopoliste i se spune în modul cel mai firesc «conu Griguţă», familiarism care include atitudinea servilă a vînzătorului de stofă din strada Bazaca. În redacţia *Deşteptării* gazetarii s-au «domnit» evident numai de o generaţie, menţinînd preferinţa pentru bacşiş şi ciubuc a ascendenţilor. În această atmosferă, apariţia băiatului cu cafele şi dulceaţă de trandafiri completează firesc tabloul. În *Steaua fără nume*, Ispas, şeful gării, ca şi Pascu nu pot fi scoşi din ambianţa specifică a tîrguşorului romînesc dinaintea ultimului război. Înşelarea ţăranului analfabet, care este silit să ia un bilet cu altă destinaţie pentru a acoperi cheltuiala coşniţei lui madam Ispas, descinde din talentele lui Dinu Păturică ajuns la boieria conducerii unei gări. Ni se pare important să observăm că izbutirea acestui cadru specific pentru desfăşurarea conflictului central este propriu acelor comedii ale lui Mihail Sebastian în care viziunea critică asupra societăţii ia amploare. Prima piesă a scriitorului, *Jocul de-a vacanţa*, schiţînd mai vag tipurile şi conflictele, se simte bine într-o pensiune ale cărei coordonate geografice cu greu pot fi determinate. *Insula*, reluînd mai tîrziu pe un plan mai ales liric aceeaşi problemă, îşi reduce simţitor adîncimea cînd îşi situează fantezist acţiunea într-o ţară îndepărtată din America de Sud. Discuţia ia în mod evident alte proporţii atunci cînd ea este angajată pe datele realităţii romîneşti, datele societăţii pe care scriitorul o cunoaşte mai bine şi mai profund. Observaţia aceasta se poate face cu privire la toate comediile substanţiale romîneşti scrise în aceeaşi perioadă, comedii cărora tradiţia lui Caragiale le-a dat

şi în această privinţă o indicaţie de mare însemnătate. Trebuie spus însă că, înţelegînd cum trebuie acest mesaj, cei mai buni dintre autorii comediilor scrise după primul război mondial au operat însemnate modificări faţă de vechile modele caragialiene în lumina proiectată asupra personajelor satirizate. Ei au ţinut seama de transformările care se petrecuseră în realitate şi au încercat să dea viaţă unor Tipătești şi unor Caţavenci evoluaţi. În această privinţă şi numai sub acest aspect, tipurile sociale supuse criticii în *Ultima oră* se aseamănă vădit cu unele tipuri din *Plicul* lui Liviu Rebreanu, sau din *Titanic-Vals*, comedia lui Tudor Muşatescu. Ceea ce surprinde în întîlnirile cu aceste personaje este cinismul lor crud, dus pînă la autopersiflare. Zaharia Trahanache, pregătind măsluirea alegerilor cu amicii Farfuridi şi Brînzovenescu, la măsuţa din salonul său de primire nu-i mai scoate pe aceştia din «onorabile» şi «stimabile», perorînd în acelaşi timp despre temeiurile incontestabile ale «onorabilităţii» lor spre diferenţă de «căuzaşi» şi «zavragii». Dar burghezia milionară a socotit necesară aruncarea unor asemenea măşti puerile, înlocuindu-le cu farmecul francheţii marelui apaş de finanţe. Bucşan păstrează aparenţele în linii foarte mari, întrucît în epoca sa suprema «onorabilitate» este să faci bani cu orice chip, iar pungăşiile subtile sînt preţuite de oamenii rafinaţi. De aceea, conu Griguţă nu se sfieşte să-i ceară lui Borcea să joace cu cărţile pe faţă, *«ca între bandiţi»*, ceea ce îl îndreptăţeşte pe acesta în ultimul act să adreseze un cald elogiu acestui banditism: *«Dumneata eşti obişnuit cu escrocii, coane Griguţă. Escrocii sînt băieţi simpatici şi oameni de înţeles»*. Bucşan nu face caz de virtuţi perimate, dar îşi menţine dreptul de a le călca în picioare într-un mod nobil, lucru care devine evident, de pildă, atunci cînd el recunoaşte că minte, *«dar nu aşa de grosolan. Cînd mint, sînt mai subtil.»* Borcea îşi apreciază redactorii după capacitatea lor de *«a se învîrti»*, argumentînd că *«nu sîntem aici într-un pension de fete»*. Grig din *Steaua fără nume* nu e mai puţin cinic cînd vorbeşte despre dragoste.

Trăsăturile morale ale personajelor negative nu sînt, desigur, singurele puncte comune între piesele lui Mihail Sebastian şi operele altor dramaturgi valoroşi contemporani cu dînsul. Ar fi desigur greşit dacă am considera lucrările de teatru ale autorului *Ultimei ore* disparat, în afara problematicii şi modalităţilor estetice proprii autorilor dramatici ai aceleiaşi epoci.

Drame existenței omului onest, cu aspirații pure, în atmosfera viciată a societății capitaliste a fost amplu dezbătută în cele mai bune lucrări de teatru care au văzut sau nu lumina magică a rampei, scrise în anii dintre cele două războaie mondiale. Ștefan Valeriu, Bogoiu și Corina, ca și Miroiu, Andronic sau Magda Minu, se înrudesc pînă la un punct cu Andrei Pietraru din *Suflete tari*, cu Gelu Ruscanu din *Jocul ielelor*, cu pasionata Cârmen din *Ciuta* lui Victor Ion Popa și — făcînd mutațiile necesare — chiar și cu ruda lor mai săracă din mahalaua Veseliei, trista și nefericita «domnișoară Nastasia». Comparațiile și măsurătorile paralele nu ni se par potrivite atunci cînd ele se rostesc în sentințe deosebit de categorice. Trebuie să facem, desigur, deosebirea cuvenită între modul în care dragostea îi poate salva pe Nastasia sau pe nefericitul Vulpașin și apariția tonifiantă a iubirii în viața tristă a lui Marin Miroiu. Se pot desluși, în această privință, nuanțe care schimbă mult, dar nu se poate nega o apropiere a lucrurilor și a faptelor deosebit de evidente. Drama este în fond aceeași și orizontul nu este cu mult mai luminos. Dar intensitatea diferă, posibilitățile de analiză sînt inegale, și — mai ales — personajele prezintă particularități care modifică simțitor anume laturi ale procesului. Nepotrivită ni s-ar părea și o paralelă care ar urmări cum este înfățișat conflictul intelectualului cinstit în orînduirea burgheză la Camil Petrescu și Mihail Sebastian. Și aici, sau mai ales aici, sînt motive care să ne oblige la stabilirea unor elemente comune, dar deosebirile sînt puternic marcate. Ceea ce ne apare tulburător de limpede la o privire atentă și cuprinzătoare este tocmai faptul că în comediile dramatice ale lui Mihail Sebastian zbuciumul eroilor depășește aspectele proprii, limitele caracteristice dramei intelectualului oprimat. Andronic seamănă, de pildă, destul de bine cu Ion Anapoda al lui G.M. Zamfirescu. Dezarmarea amîndurora în fața vieții are cauze comune. Și unul, și celălalt sînt inabili, din pricina ororii lor față de «priceperea de a te descurca» a celor care le iau mereu înainte. Deosebirile se ivesc atunci cînd cei doi eroi încearcă să-și definească visul. Amîndoi se află într-o febrilă căutare a fericirii, dar Andronic visează la măreția și demnitatea marelui Alexandru, în vreme ce Ion Anapoda se mulțumește cu simplitatea cuceritoare a Frosei. Alături de Magda, Andronic va pleca abia în căutarea înțelesurilor deosebite ale drumului ilustrului macedonean. Ion Anapoda, chinuit de aceeași sete, va gusta însă satisfacția supremei revelații descoperind sufletul pur

al fetei visate. Savantul Andronic se deosebește desigur de Ion Anapoda, iubitorul de romanțe cîntate în surdină la gramofon, dar deosebirile nu sînt categorice. Andronic seamănă desigur mai puțin cu Andrei Pietraru, deși a urmat Facultatea de litere și filozofie. Puși în situația lui Andronic, eroii dramelor lui Camil Petrescu, care-și joacă întreaga viață pe cartea mare a absolutului, ar fi pornit o campanie de presă furibundă împotriva marelui potentat Bucșan și ar fi terminat drama consemnînd cu cîteva focuri de revolver falimentul fatal. În esență, drama lor este comună, dar ea se dezvoltă în forme variate, eșecul final consumîndu-se în moduri deosebite. În realitate, Andrei Pietraru își trăiește drama pe plan cerebral, el o cucerește pe Ioana Boiu după o pledoarie de ținută universitară, iar Gelu Ruscanu își împlinește destinul tragic în articolele caustice de ziar, care demască, demonstrează, construiesc uimitoare speculații de idei. Miroiu și Andronic filozofează în forme infinit mai simple, atît de simple încît ei nu se deosebesc mult de funcționarul Bogoiu din *Jocul de-a vacanța*, care călătorește pe vaporul său imaginar spre zone pure în vreme ce rezolvă petiții ministeriale. De aceea, ei visează cu înțelegerea și acordul tacit al unor oameni simpli ca Ana, femeia de serviciu, care a ajuns la concluzia că volumele de istorie (și cărțile în general) au o viață a lor, proprie.

Comediile lui Mihail Sebastian poartă amprenta epocii care le-a zămislit. Ele se interesează, alături de alte creații remarcabile ale literaturii noastre dramatice din același răstimp, de soarta oamenilor în care scînteia divină a umanității n-a fost zdrobită încă de aparatul monstruos al orînduirii burgheze. Eroii acestor comedii urăsc hidoșenia morală a unei societăți care nu mai are nimic sfînt în afară de bani. Drama lor se declanșează cu intensitate, dar este îndurată în tăcere, în scrîșnetul amar al neputinței. Acești eroi nu se sinucid și nu ucid pe nimeni. Ei se strecoară prin viață, umili și mîndri în același timp, lunatici incurabili, ducînd o dublă existență, în care realitatea este ocolită cu teamă, iar visul devine o adevărată beție de haşiş. Dramatismul comediilor lui Mihail Sebastian este dens, dar reținut, întorcînd violența conflictului în critica societății pe care o urăsc, critică care se realizează mai ales cu mijloacele satirei. Este evidentă creșterea puternică a acestui conflict și, implicit, a ascuțișului critic de la o piesă la alta, de la o etapă parcursă la cea următoare. Forme încă vagi la început s-au precizat. Tipuri văzute difuz s-au reliefat mai deplin. După o cercetare a acestei

evoluţii, care a apropiat mereu mai puternic pe eroii lui Mihail Sebastian de viaţă, cititorul înţelege că se află cu *Ultima oră* pe pragul cert al dezvoltării unui dramaturg neobişnuit de înzestrat. Opera sa mare avea să fie creată de aici înainte. Cercetătorul are ciudata impresie de a fi parcurs cu autorul *Ultimei ore* etapele dureroase ale începuturilor pentru a se fi oprit tocmai atunci cînd călătoria începuse să fie mai răscolitoare. Mihail Sebastian n-a avut timp să facă mai mult. Există însă în piesele sale un parfum propriu, o esenţă nedistilată încă îndeajuns, o anume undă poetică, în spaţiul căreia spectatorul va întîlni multă vreme cu deosebită emoţie imaginea unei ciocniri în care Alexandru cel Mic are de partea sa arma temută a cinstei şi inocenţei.

Această emoţie stăruie şi explică succesele răsunătoare ale acestor comedii modeste, care parcurg meridianele lumii, de la Moscova la Delhi şi din Damasc la Paris, unde, stîrnind aplauzele spectatorilor, au tulburat somnul domnului Boussac[1], capitalistul trufaş căruia, după cum se ştie, i-a fost frică de suavul Andronic.

V. MÎNDRA

1 Vezi nota la piesa *Ultima oră* (p. 508).

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În alcătuirea acestei ediții s-a plecat de la principiul alegerii paginilor cu deosebire reprezentative pentru personalitatea artistică a scriitorului. Selecția textelor a urmărit totodată să facă loc în cele două volume cu preponderență unor opere literare întregi și nu bucăților fragmentare. Excepție fac piesa Insula *(neterminată de autor), dramatizarea* Nopți fără lună *(incompletă, în singurul manuscris existent) și cîteva articole prea ample.*

În transcrierea pentru tipar a textelor a fost folosit manuscrisul autorului, atunci cînd acesta s-a păstrat (Ultima oră, Insula, Nopți fără lună, Pagini de jurnal) *sau ediția ultimă apărută sub îngrijirea autorului* (Accidentul, Deschiderea stagiunii). *S-au corectat de asemeni greșelile de tipar ale ediției din 1940 a romanului* Accidentul, *ținîndu-se seama de manuscrisul ultim al autorului. Pentru piesele* Jocul de-a vacanța *și* Steaua fără nume *a fost folosit ca text de bază ediția de* Teatru *apărută în Editura Fundației pentru literatură și artă, 1946, ediție care a utilizat textele ce au servit primelor montări ale pieselor la Teatrul Comedia și, respectiv, Teatrul Alhambra. Totodată am reținut dintr-o variantă anterioară formei ultime a* Jocului de-a vacanța *(reprezentată în 1938) unele deosebiri care ni s-au părut a fi fost erori de transcriere în textul spectacolului de la Teatrul Comedia (particularități de limbaj ale unor personaje, cîteva utile indicații în paranteze, cuvinte citite greșit).*

În capitolul publicisticii și al criticii literare a fost respectat textul tipărit în periodice, corectîndu-se erorile de tipar. De asemeni, în puține cazuri, au fost fragmentate unele articole, din necesități de spațiu și din dorința de a face loc,

în limitele ediției, unui număr cît mai mare de titluri edificatoare.

Articolele și cronicile literare sau dramatice au fost datate după ultimul alineat al fiecărui text în parte, cu scopul de a semnala lesnicios cititorului cînd (în ce împrejurări politice și sociale) au fost publicate rîndurile în cauză. În afară de această datare directă, s-au specificat în notele care încheie fiecare volum alte date cu privire la apariția articolelor și cronicilor selectate. De asemenea la Note *au fost trecute lămuririle cuvenite, cu privire la piesele de teatru și lucrările de proză incluse în ediția de față. Capitolul* Addenda *a adăugat sumarului texte ale scriitorului care ni se par că au meritul de a suplimenta lămuritor operele de seamă ce constituie conținutul propriu-zis al volumelor.*

La tipărirea prezentei ediții s-au aplicat normele ortografice în vigoare astăzi, menținîndu-se, totodată, formele de limbă specifice autorului.

V. M.

TEATRU

JOCUL DE-A VACANȚA

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

DOMNUL BOGOIU
ȘTEFAN VALERIU
MADAME VINTILĂ
MAIORUL
CORINA
JEFF
AGNEȘ
UN MECANIC
UN CĂLĂTOR
NEVASTA LUI

Pensiune în munți. Casă izolată în pădure. Scena reprezintă pe planul II un hol-sufragerie, care se continuă pe planul prim cu o terasă. În fund, colțul din dreapta, o scară de lemn în spirală, ce duce la etaj, unde sînt odăile unora din pensionari. Holul se desparte de terasă prin două mari uși laterale de sticlă și printr-un oblon mare cît ambele uși și care se închide de sus în jos. În hol, scaune de nuia albă, un divan, o masă. În genere, lucruri simple, dar de o curățenie extremă. Este un interior pe care l-a mobilat, cu bani puțini, o femeie de gust. Culoare generală alb și verde-deschis. O impresie totală de odihnă, de simplicitate. La ridicarea cortinei, marele oblon ce desparte terasa de hol este tras pînă jos, așa încît holul nici nu se vede. Pe terasă, două șezlonguri deschise, care au fost uitate peste noapte afară. În stînga terasei, bătută în peretele casei (eventual casa poate să fie făcută din bîrne, cum se fac vilele la munte), o tablă neagră, tablă de școală, cu burete și cretă. Lîngă tablă sînt fixate în perete un barometru și un termometru. Pe tablă se mai poate citi scris cu creta, scris încă de aseară probabil, dar șters în parte în timpul nopții, din cauza umezelii, următoarele: «Miercuri 4 august. Presiunea atmosferică 762 mm. Temperatura 18 grade. Vînt de la miazănoapte. Nori răzleți dinspre Hașmașul Mare.»

În hol, pe o masă de nuiele, un aparat de radio, cu lămpile demontate. În dreapta, pe o etajeră, un telefon manual, de sistem vechi. Scena rămîne cîteva clipe goală. Se aude din culise zgomotul unei vaci, care paște undeva prin apropiere. O sumă de alte mici zgomote casnice, de gospodărie care se deșteaptă: sunet de farfurii și pahare, o găleată de apă ce se varsă, o fereastră ce se deschide etc.... Nu trebuie să se insiste. Cîteva sugestii doar — suficient pentru a da impresia de dimineață și de trezire din somn. Cineva trage în sus, dinăuntru, oblonul. Este domnul Bogoiu. După ce a ridicat pînă sus oblonul, dă de o parte și de alta cele două uși de sticlă, așa încît acum holul și terasa sînt unul în prelungirea celeilalte.

SCENA I

BOGOIU, mai tîrziu ŞTEFAN

Domnul Bogoiu iese pe terasă, cu ochii cîrpiţi de somn şi puţin buimăcit de soarele care, o dată cu ridicarea oblonului, a năvălit în hol. Se opreşte o clipă în mijlocul terasei, se întinde, se uită la cer, întinde o mînă, ca şi cum ar încerca să vadă dacă plouă. E îmbrăcat într-un halat de casă, cam scurt, care lasă să i se vadă, ceva mai jos de genunchi, picioarele păroase. Flăcău de vreo cincizeci de ani. Puţin obez, puţin chel. Deşi în halat, poartă guler tare de cauciuc şi o cravată lungă, cu un nod enorm.

BOGOIU *(împiedicîndu-se de unul din şezlonguri)*: Iar... *(Face un zgomot de mirare cu limba lipită de cerul gurii.)* Nteh, nteh, nteh. *(Pipăie pînza şezlongului.)* *Fräulein* Weber! *(Se întoarce spre celălalt şezlong, pe care de asemeni îl pipăie, puţin iritat.)* Iar le-a lăsat afară. Agneş!... Ude... Ude leoarcă. *(Se îndreaptă spre tablă, consultînd cu mare atenţie barometrul şi termometrul. Şterge cu buretele tot ce e scris pe tablă. Apoi, aplecat, caligrafic, depărtîndu-se din cînd în cînd de tablă, ca să-şi admire caligrafia, scrie, spunînd în acelaşi timp cu glas tare:)* Joi, 5 august. Presiunea atmosferică 763 mm. Senin. Temperatura 22 grade. Timp frumos.

(Ştefan coboară pe scară, în hol, douăzeci şi nouă-treizeci de ani. Este îmbrăcat în trening albastru, bocanci, în cap bască. Sub scară se află rezemat de perete un şezlong strîns. Într-o mînă cu şezlongul, în cealaltă mînă cu o carte, vine spre terasă. Îşi desface şezlongul, potrivindu-l în plin soare. După aceea, aruncă volumul în şezlong.)

BOGOIU: Te sculaşi?

ŞTEFAN: După cum se vede.

BOGOIU: Bună dimineaţa.

ŞTEFAN: 'Neaţa.

BOGOIU: Ăsta e şezlongul dumitale?

ŞTEFAN *(afirmativ)*: Ihă...

BOGOIU: Care va să zică, îl duseşi aseară înăuntru, în vilă...

ŞTEFAN: Exact.

BOGOIU: Da' pe astealaltele de ce mi le lăsaşi afară?

ŞTEFAN: Mi-era lene.

BOGOIU: Lene! Ia te uită la ele. *(Arată spre cele două şezlonguri.)* Leoarcă. Leoarcă, domle. Cade roua aicia, de parcă-i potop. Lene, zici... Da' lene să ne strici aparatul de colo *(arată spre aparatul de radio)* nu-ţi fuse.

ŞTEFAN: *(priveşte surprins, cînd spre Bogoiu, cînd spre aparat)* Eu?

BOGOIU: Ba nu. Eu. Zi că eu, că numa asta mai lipseşte. Trei ceasuri am stat azi-noapte de-am înşurubat şi deşurubat la el, doar-doar o să cînte. Lemn! Nu vrea şi nu vrea. Se uita biata domnişoară Corina la el, de-ţi făcea milă. Zicea că are nu-ş' ce să asculte de la Stuttgart. Nu zău, *(se îndreaptă spre măsuţa din stînga, pe care se află aparatul şi ia în fiecare mînă cîte o lampă, întinzîndu-le declamator)* ce-i fi avînd dumneata cu nenorocitul ăsta de radio?

ŞTEFAN: Domnul meu, la asemenea calomnii nu răspund. *(Se pregăteşte să iasă în stînga.)*

BOGOIU: Calomnii? *(Ridică mîna dreaptă, în care ţine unul din becurile demontate.)* Asta numeşti dumneatale calomnie? Şi asta? Şi asta? *(Întoarce de cîteva ori butonul aparatului.)*

ŞTEFAN *(iese din scenă, dar în trecere se opreşte o clipă în faţa tablei lui Bogoiu. Zîmbeşte, şi pe urmă, fără grabă, cu oarecare lene — lene pe care de altfel o are în toate mişcările lui — ia buretele şi şterge tot, după care iese agale).*

SCENA II

BOGOIU, MADAME VINTILĂ

Mişcare în pensiune, care se deşteaptă din ce în ce mai mult. Rumoare de dimineaţă, uşi care se deschid, voci care se aud strigînd din diverse odăi: *«Agneş! Agneş! Agneş! Apă! Agneş, unde mi-ai pus şervetul?»* Madame Vintilă coboară pe scară grăbită şi se îndreaptă spre etajeră, pe care, în

afară de telefon, se mai află un teanc de ziare și scrisori deschise. E o femeie tînără, de cel mult treizeci de ani, destul de frumoasă, dar cu anumită vulgaritate, care în nici un caz nu trebuie exagerată.

MADAME VINTILĂ *(către Bogoiu, care a rămas lîngă aparatul de radio, examinîndu-l izolat)*: A venit?

BOGOIU: Cine? Agneș?

MADAME VINTILĂ: Ei, Agneș! De Agneș ne arde nouă? Poșta. Scrisorile. *(Caută nervoasă printre hîrtii.)*

BOGOIU: Păi n-avea cînd, madame Vintilă. N-avea cînd. Nici de opt nu s-a făcut, și autobuzul trece la nouă.

MADAME VINTILĂ: Nu știu cînd trece autobuzul, da' eu una știu: că nu mai rabd. Uite, azi e a cincea zi de cînd n-a mai venit nici o scrisoare în pensiunea asta blestemată.

BOGOIU: Ssst! Să nu te audă *Fräulein* Weber.

MADAME VINTILĂ: Ba să mă audă. Unde e, să mă audă? *Fräulein* Weber!... Și telefonul ăsta... *(Învîrtește cu necaz manivela telefonului.)*

BOGOIU: Nu-l zgîlțîi, că-i faci mai rău. Eu cred că de asta s-a stricat. S-a speriat, săracul. Prea v-ați răstit la el.

MADAME VINTILĂ *(puțin îmbunată)*: Da' la radio cine s-a răstit?

BOGOIU *(oarecum jenat că a fost surprins cu un bec de radio în mînă)*: Ei, cu asta e altă poveste. Știu eu... *(Privește cu subînțeles spre partea pe unde a ieșit Ștefan.)*

SCENA III

ACEIAȘI, MAIORUL

CORINA *(se aude de undeva de sus, din odaia ei, vocea Corinei)*: Agneș! Agneș!

(Prin ușa din stînga, jos, intră Maiorul.)

MAIORUL: A venit?

BOGOIU: Cine? Agneș?

MAIORUL: Ce Agneș, nene?! Agneș! Ziarul. A venit? *(Se îndreaptă și el spre etajera telefonului și caută*

în vraful de jurnale, citindu-le, cu glas tare, data:) 28 iulie, 23 iulie, 25 iulie. Numai vechituri. De cinci zile, nici o gazetă. Eu, unul, nu mai pot. Dacă mai ţine mult aşa, ne tîmpim cu toţii. Să nu ştii tu ce se petrece în lume... Poate-i război, domnule... Poate a căzut guvernul...

BOGOIU: Ei şi? Ţi-e că n-o să cadă fără dumneata?

MAIORUL: Lasă gluma, domnule. Lasă gluma, că nu-i timp de glumă. E serios. Dacă nu primesc nici azi gazeta, eu am terminat. Plec. Asta-i viaţă? Gazetă nu, radio nu...

MADAME VINTILĂ: Scrisori nu, telefon nu...

MAIORUL: Stai toată ziua cu ochii în zare şi-ţi vine să strigi într-acolo, spre Bucureşti: «Hei, mă! Răspunde, mă! N-auzi, mă?»

MADAME VINTILĂ: N-aude. N-aude nimeni, nu răspunde nimeni. Nici ţipenie de om. Parc-am fi undeva la capătul pămîntului. Naufragiaţi. Pierduţi.

MAIORUL *(obidit)*: Of!

MADAME VINTILĂ: Unde sîntem? Pe ce insulă? Pe ce continent? Unde?

SCENA IV

ACEIAŞI, CORINA

Corina a apărut sus pe scară. Foarte tînără, mai tînără chiar decît cei douăzeci şi cinci de ani pe care îi are. E într-o pijama de casă, pe care şi-o încheie, în timp ce coboară scara. A prins ultima replică a lui madame Vintilă şi îi răspunde.

CORINA: Aici! Trei sute patruzeci şi doi de kilometri de la Bucureşti, treizeci şi şase de kilometri de la Gheorghieni. Altitudine: una mie două sute optzeci şi cinci metri deasupra mării. *(Între timp a ajuns jos, în hol.)* Bună dimineaţa. Da' ce-i asta? Nu răspunde nimeni? Am spus bună dimineaţa.

MADAME VINTILĂ
MAIORUL
BOGOIU } *(răspund toţi deodată, dar fără prea mare chef)*: Bună dimineaţa.

CORINA: A, nu așa. Nu-mi place de loc. Mai tare. Nu vă e rușine de soarele ăsta? Mai tare, pentru Dumnezeu! Hai, curaj: bună dimineața!... Nu vreți. Păcat. Aveam să vă dau o veste bună, dar n-o meritați. Prea sînteți lugubri.

MAIORUL: O veste?

MADAME VINTILĂ: Bună?

BOGOIU: O veste bună?

(Au venit toți trei spre ea, viu interesați.)

CORINA *(tace o secundă, lăsîndu-i cu răsuflarea suspendată)*: Bună dimineața.

MAIORUL, MADAME VINTILĂ, BOGOIU *(răspund toți trei, de astă dată mai deschis, mai vioi, cu nerăbdare)*: Bună dimineața.

CORINA: Așa da. Merge. Ei bine, aflați că în curînd, peste o jumătate de oră, peste o oră — azi dimineață în orice caz — telefonul nostru va funcționa.

MAIORUL, MADAME VINTILĂ *(aproape în același timp, dar auzindu-se replica fiecăruia)*: Nu se poate! Nu-i adevărat!

BOGOIU: Serios?

CORINA: Se poate, e adevărat și e serios. Aștept un mecanic de la Gheorghieni. Un om de la telefoane. Trebuie să vie cu autobuzul de nouă.

MADAME VINTILĂ: De unde știi?

CORINA: Pentru că l-am chemat eu. Ieri, după prînz, în timp ce dumneavoastră v-ați dus cu maiorul la pescuit... Ai prins ceva, domnule maior?

MAIORUL *(cap dezolat, mîinile deschise, cu un gest de fatalitate)*.

BOGOIU *(cu o perfidie bonomă)*: Îl insulți.

MAIORUL *(către Bogoiu)*: Dumneata să taci!

CORINA *(către Maior)*: Iartă-mă, n-am vrut să te supăr. Prin urmare, în timp ce dumneavoastră erați la pescuit...

BOGOIU: Vorba vine la pescuit.

MAIORUL: Nu mai taci, domnule?

BOGOIU: Ba tac, da' mai întîi să spui dumneatale, cu mîna pe conștiință, cîți pești ai prins de cînd ești

aici? *(Maiorul tace încurcat.)* Buuun. Va să zică ai prins... cîți ai zis. Păi asta se cheamă pescuit, nene? Prinde și dumneata ceva. Nu zic mare lucru. Nu cer un rechin. Prinde colo un obleț, ca să fie. Un cap de obleț, o coadă de obleț. Un solz, domnule, un solz. Prinde-l și atunci mă închin. Te fotografiez. Pe onoarea mea! Cînd te-oi vedea cu oblețul în undiță, te fotografiez. Uite, aparatul e aici. *(Arată spre un aparat fotografic, care atîrnă într-un cui sau e undeva pe-o etajeră.)* Pe dumneatale te așteaptă.

MAIORUL *(către Corina):* Duduie, spune-i să tacă. Spune-i să tacă, fiindcă altfel nu știu ce se-ntîmplă. Eu cînd mă înfurii...

CORINA *(îl ia de braț pe Maior și continuă să povestească, îmbunîndu-l):* Prin urmare, în timp ce dumneavoastră erați... la lac, eu l-am luat pe Jeff — dar unde-i Jeff? Nu l-ați văzut pe Jeff? Jeeff! Jeeff! Să știți că doarme. La ora asta. Nu-i e rușine... Mare leneș băiatul ăsta! Nu-i de mirare că a rămas corigent. Jeeff!

MADAME VINTILĂ *(iritată):* Da' mai lasă-l odată pe Jeff ăsta. Vine el, n-ai grijă. E umbra dumitale.

CORINA: De ce ești rea? E prietenul meu, e pajul meu.

MADAME VINTILĂ: Fie și paj — dacă vrei — dar spune odată ce e cu telefonul.

CORINA: Ieri după masă, m-am dus cu Jeff pe șosea și am oprit o mașină.

BOGOIU, MAIORUL *(deodată):* O mașină?

CORINA: Da. Închipuiți-vă, o mașină! Mă mir și eu ce căuta pe aici. Rătăcise drumul poate. Mergea spre Gheorghieni. Am oprit-o și am vorbit cu un domn de la volan.

MADAME VINTILĂ: Tînăr?

CORINA: Nu mă-ntrerupeți. Un domn. I-am spus: «Domnule, salvează-ne. Sîntem un grup de oameni pierduți în mijlocul pădurii. Ni s-a stricat telefonul. Dumneata tot treci prin Gheorghieni. Oprește un minut la Oficiul telefonic și spune să

ne trimită cu autobuzul de mîine dimineaţă un mecanic la vila Weber».

MADAME VINTILĂ: Şi?

CORINA: Şi nimic. A salutat, i-am mulţumit şi s-a dus.

MADAME VINTILĂ: Şi crezi că vine?

CORINA: Mecanicul? Sigur. Nu se poate să nu vie.

BOGOIU: Mă rog, dumneavoastră nu vi se pare ciudat?

TOŢI TREI: Ce?

BOGOIU: Suspect?

TOŢI TREI: Ce?

BOGOIU: Madame Vintilă, de cînd n-ai mai primit dumneata scrisori?

MADAME VINTILĂ: Ultima a fost... duminică parcă. Da. Duminică.

BOGOIU *(precizînd):* Duminică, întîi de august. Buun. Şi dumneatale, maiorule, de cînd n-ai mai avut jurnale?

MAIORUL: Păi să ne uităm. *(Caută prin vraful de jurnale.)* Ăsta a fost ultimul. Duminică 1 august.

BOGOIU: Perfect. Radioul cînd s-a stricat? *(Către Corina:)* Cînd l-ai ascultat dumneata ultima oară?

CORINA: Cred că... sîmbătă seara.

BOGOIU: Şi duminică la prînz...

MAIORUL: Nu mai mergea.

BOGOIU: Întocmai. Nu mai mergea. Dar telefonul? De cînd nu mai avem telefon?

TOŢI TREI *(într-adevăr surprinşi de coincidenţe):* De...

BOGOIU *(triumfător):* De duminică. Ei?

MAIORUL: Ce «ei»?

BOGOIU: Cum, domle, asta-i puţin? Nu-nţelegeţi? Păi sare-n ochi.

TOŢI *(îl privesc miraţi, aşteptînd dezlegarea).*

BOGOIU: Ce s-a întîmplat duminică aici? *(Nu răspunde nimeni.)* Cine a venit duminică în pensiunea Weber? *(Iar nu răspunde nimeni.)* Nu ştiţi. Să vă spun eu: a venit domnul Ştefan Valeriu.

CORINA: Şi vrei să spui...

BOGOIU: Nu vreau să spun. Sînt sigur. Asta e.

MADAME VINTILĂ: Nu' m-aş mira; nesuferit cum e...

MAIORUL: În fond, ce susţii dumneata?

BOGOIU: Eu nu susțin. Simt. Simt că el e. Îmi spune inima că e el. Nu știu de ce, nu știu cum, probe n-am, dar îmi spune inima. Și pe urmă, un lucru e limpede. Pîn-a venit ăsta, toate mergeau strună-n pensiunea Weber. Scrisori aveam, ziare aveam, radioul cînta, telefonul era bun-zdravăn. De cum a venit el, toate s-au întors pe dos; scrisori nu mai sînt, ziare nu mai sosesc, telefonul nu mai umblă, radioul a amuțit. Ba de două zile, dacă ați băgat de seamă, nici autobuzul nu se mai oprește aici.

MAIORUL: Dacă am băgat de seamă? Sufletul mi-a ieșit ieri dimineață, alergînd după el. « Oprește, domle, oprește!» strigam eu. Aș! Nici gînd. Alerga cu o sută de kilometri pe oră.

CORINA: Probabil că nu avea de ce să oprească. N-or fi fost călători. N-o fi avut poștă.

BOGOIU: Da-nainte vreme cum oprea? Avea călători, n-avea călători, avea poștă, n-avea poștă, el oprea. Uite-așa, ca să-l vedem și noi.

SCENA V

ACEIAȘI, JEFF

Se aude vocea lui Jeff, din culise, stînga: «*Duduie Corina! Duduie Corina!*»

MADAME VINTILĂ *(către Corina):* «Pajul» dumitale!

(Intră Jeff. Șaisprezece-șaptesprezece ani. Vizibil adolescent. Costum sportiv deschis. Poartă pe umăr un stîlp de lemn, cu o tablă tot de lemn, pe care stă scris: *Pension Weber. Penzio Weber.)*

JEFF: *Jóreggelt kivánok*! Bună dimineața!

CORINA: Unde umbli, Jeff, așa de dimineață? Eu credeam că mai dormi.

JEFF: Să dorm? Glumiți, domnișoară Corina. Eram de santinelă.

CORINA: Cum de santinelă? Și ce e parul ăsta pe care-l porți după tine?

JEFF: E descoperirea mea. *(Tace un moment, pentru a-și pregăti efectul. A împlîntat marțial parul în pămînt și-l prezintă ca pe un trofeu.)* Acuma

știu de ce nu se mai oprește autobuzul la pensiunea Weber.

MAIORUL: Autobuzul?

MADAME VINTILĂ: Ce vrei să zici?

JEFF: E simplu. De cîteva zile firma pensiunii — știți, firma de jos, de pe șosea — dispare în fiecare dimineață. Dispare pe la opt-nouă, înainte de trecerea autobuzului, și pe urmă, după ce-a trecut, apare la loc.

CORINA: Nu vorbi copilării, Jeff.

MAIORUL: O fi vreo stafie.

JEFF: Nu vorbesc copilării, domnișoară Corina, și nu e nici o stafie, domnule maior. E un domn. Îl cunoașteți foarte bine. E domnul Ștefan Valeriu.

MADAME VINTILĂ: Tot el, frate?

BOGOIU: Nu v-am spus eu?

CORINA: Faci glume proaste, Jeff.

JEFF: Zău că nu e glumă, domnișoară Corina. *(Cu timiditate, încet, numai către ea:)* Știți bine că n-aș îndrăzni să glumesc cu dumneavoastră. *(Tare, către toți:)* E el. Am bănuit de ieri, de alaltăieri, dar n-am vrut să spun nimic, pentru că nu eram încă sigur. De două zile îl pîndesc de la fereastra mea cînd pleacă dimineața pe munte. Și azi-dimineață a plecat. Nu s-a întors încă?

BOGOIU: Acu trebuie să pice.

JEFF: Îl urmăream de la fereastra mea, dar de acolo nu se prea vede bine, din cauza brazilor. Azi-dimineață am vrut să mă conving. Am ieșit cel dintîi din pensiune — nici dumneata nu te sculaseși, domnule Bogoiu — am ieșit prin bucătărie, ca să nu mă simtă nimeni, și m-am dus jos la pod. M-am ascuns acolo bine și am așteptat pînă a venit. L-am văzut. Vă spun că e el.

MADAME VINTILĂ: Dar de ce-o fi făcînd toate astea?

JEFF: Nu știu. Probabil ca să nu se mai oprească autobuzul. O fi avînd motivele lui. Dacă nu e firma pe șosea, șoferul nici nu știe unde să oprească. De jos, pensiunea nu se vede de loc. E pierdută toată între brazi.

MAIORUL: Și de ce n-ai bătut firma la loc? Acu trece autobuzul și iar rămînem mofluzi.

JEFF: Am încercat s-o bat, dar singur mi-era greu. Nu veniți să-mi ajutați?

BOGOIU: Dacă vă duceți, grăbiți-vă, că mult nu mai e. *(Se aude de departe, de pe șosea, zgomotul și claxonul unui automobil, care se apropie.)* Na! Ce vă spusei eu?

MADAME VINTILĂ: Vai de mine! Scrisorile mele! *(Aleargă spre stînga alarmată, strigînd spre autobuzul ce trece undeva departe în culise:)* Aaaa! Aaaa!

JEFF: Haide repede, domnule maior, poate-l mai prindem. *(Strigă și el:)* Aaaa! Aaaa!

MAIORUL: Jurnalul meu! Să știți că iar îl pierd. Opriți-l, nu-l lăsați!

(Se aud mereu sunetele de claxon ale automobilului. Madame Vintilă, Jeff și Maiorul ies, alergînd, prin stînga.)

SCENA VI

CORINA, BOGOIU

BOGOIU: Ei, duduie, văzuși? Îți place?

CORINA: Nu înțeleg nimic.

BOGOIU: Nici eu nu înțeleg. Dar un lucru e limpede. Valeriu ăsta e o canalie.

CORINA: Exagerezi.

BOGOIU: Exagerez? Păi, ca să nu mergem mai departe, te întreb eu: ce are el cu mine? Stai, stai să vezi... *(Se îndreaptă aproape cu teamă de tabla din stînga și observă că i-a fost șters tot ce scrisese el pe tablă.)* Sigur! Iar a șters. Eu scriu, el șterge. Eu scriu, el șterge. *(Cu disperare:)* O să mă-nnebunească. O să mă scoată din sărite. Să știi că eu nu răspund dacă s-o-ntîmpla o nenorocire.

CORINA: Vrei să-l omori?

BOGOIU: Nu știu. Poate și asta. Da, da, poate și asta. Să i-o spui. Îți dau voie să i-o spui. Te autoriz să i-o spui.

CORINA: De ce nu i-o spui singur?

BOGOIU: Să-mi pun eu mintea cu el? *(În timpul ultimelor patru replici, Bogoiu a luat creta şi a început să scrie din nou pe tablă*: Joi, 5 august. Presiunea atmosferică 767 mm. Temperatura... *Dar în momentul ăsta i se rupe creta şi, dezolat, renunţă, pentru a se apropia de Corina.)* Nu zău, domnişoară Corina, ce o fi avînd cu mine? Îi fac eu vrun rău? Fac eu cuiva vrun rău? Supăr eu pe careva? De ce nu mă lasă să-mi văd liniştit de ocupaţiile mele?

CORINA: Nu ştiu, domnule Bogoiu. N-am vorbit niciodată cu el şi nici nu mă interesează. Ai dreptate. E un tip urîcios. Dar şi dumneata... Ce e gustul ăsta să scrii mereu pe tablă cît e ceasul, de unde bate vîntul, cît arată termometrul?

BOGOIU *(încurcat)*: Ei... e o plăcere a mea. Strică? Un obicei vechi. Uite, la minister, la Bucureşti, cînd viu dimineaţa, primul lucru pe care-l fac e să scriu pe o tablă ca asta: 20 octombrie sau 5 decembrie, sau 7 martie. Ninge, sau plouă, sau e soare, după cum se-ntîmplă.

CORINA: Curioasă manie...

BOGOIU: Curioasă, duduie, dar blîndă. Cinci oameni sîntem în birou — şi nu se supără nici unul. Mă lasă. El de ce nu mă lasă? *(După o secundă de tăcere, tainic:)* Şi să ştii că nici nu e o manie. E o pasiune. Domnişoară! *(Îi vorbeşte cu solemnitate:)* Dumneata ştii unde sînt eu acum?

CORINA *(neînţelegînd ce vrea să spună):* Cred că la pensiunea Weber.

BOGOIU *(face semn din cap că nu, apoi se apropie de ea, priveşte de jur împrejur, ca să se asigure că nu ascultă nimeni, şi-i spune foarte confidenţial, ca şi cum i-ar destăinui un mare secret):* Sînt în Oceanul Pacific.

CORINA *(nu înţelege nimic. Nu ştie ce atitudine să ia. E puţin îngrijorată, dar nu vrea să pară prea mult. Surîde cu jumătate surîs, ca de o glumă).*

BOGOIU *(continuă cu foarte multă convingere):* În Pacific. La Singapor, 126 grade longitudine, 0,10 grade latitudine nordică. Am ancorat de cinci

zile și aștept. Nu știu cînd o să ridic ancora. Miroase a ciclon... *(Se uită la cer, adulmecă aerul.)* Acuma, în august, e foarte primejdios...

CORINA *(cu stupoare)*: Domnule Bogoiu, dumneata glumești?...

BOGOIU: De loc. Navighez. Da, da, navighez. Vezi tabla asta? E jurnalul meu de bord. În fiecare zi, în fiecare dimineață, notez temperatura, vînturile, presiunea atmosferică... Umblu cu busola în buzunar și, oriunde aș fi, eu caut nordul. Aicea știi unde e? Uite-l colo! *(Arată cu degetul în zare, dincolo de rampă.)* Îl vezi?

CORINA *(îl privește lung, fără să-și fi revenit complet)*: Ciudat om ești dumneata, domnule Bogoiu! Nu mi-aș fi închipuit.

BOGOIU: Nimeni nu-și închipuie, domnișoară. Din fericire. Altfel n-ar mai fi chip de trăit. Bunăoară la minister... Știi dumneatale cîți țipă la mine? Bogoiu, unde-i dosaru cutare? Bogoiu-n sus, Bogoiu-n jos. Ei țipă și eu tac. De unde să știe ei că, în timp ce caută dosarul care s-a pierdut, eu sînt în insulele Azore?

CORINA: Călătorești mult...

BOGOIU: Tot timpul. O iau prin Mediterana, dau în Atlantic, trec în Pacific. Numa-n Oceanul Înghețat de Nord n-am fost încă.

CORINA: De ce?

BOGOIU: Ei, e greu. Frig, furtuni... Și nici n-am echipaj ca lumea. Dar odată și odată o să mă duc și p-acolo. Aștept condiții atmosferice.

CORINA: Te interesează condițiile atmosferice?

BOGOIU: Ei, știi că-mi placi? Auzi vorbă... Cum n-o să mă intereseze? Păi asta-i principalul. Nu plec niciodată orbește la drum. Îmi iau mai întîi toate măsurile. Am un prieten la Institutul meteorologic, știi casa aia galbenă, cu un etaj din Calea Dorobanți, la numărul 1. În fiecare zi la prînz, cînd ies de la minister, mă urc în autobuz, drept acolo mă duc... Mă așteaptă în poartă. Băiat de treabă.

CORINA: E și el marinar?

L. 3284/...

BOGOIU: Nu. E astronom. Da' lucrează la Institutul meteorologic. E la arhivă. Mîncăm împreună la același birt. Ei, acolo, la institut, știu tot ce se-ntîmplă pe tot pămîntul. Cum bate vîntul, cum vin norii, cum se mișcă stelele... Cum plouă pe Mediterană, ei au și aflat. Cînd se apropie ciclonul în Pacific, cînd vine hula pe Atlantic, cînd se înseninează pe Oceanul Indian... De la prietenul ăsta aflu eu în fiecare zi tot ce-mi trebuie. Cum e azi la prînz, el îmi dă situația și pînă mîine la prînz sînt liniștit. Rar se întîmplă să mă prindă pe mine furtuna în larg... Dar ce-i cu dumneatale? Ai rămas pe gînduri...

CORINA: Nuu... Te ascultam. *(Tace o secundă și apoi, brusc:)* Cunoști bine Mediterana?

BOGOIU: Auzi colo, dacă o cunosc?! Ca pe buzunarul meu.

CORINA: Știi unde vine Civita Vecchia?

BOGOIU: Ei bravo, mi-ai plăcut! Cum să nu știu? *(Îi arată cu mîna pe o hartă imaginară.)* Păi, uite, aicea e Genova, aicea Neapole, și între ele două, la cotitură, e Civita Vecchia.

CORINA *(a urmărit degetul lui și acum a rămas gînditoare, privind mereu spre punctul unde «este» Civita Vecchia).*

BOGOIU *(cu discreție, ca și cum n-ar voi s-o trezească dintr-un somn):* Domnișoară Corina... mi se pare că și dumneata navighezi...

CORINA *(face ușor semn din cap că da).*

BOGOIU: Și... nu navighezi singură...

CORINA *(dă din cap că nu).*

BOGOIU: Ești cu un domn... cu un prieten... *(Surîde cu subînțeles.)* Dar nu trebuie să fii necăjită. Știi, pe Mediterană, și mai ales aici, pe lîngă coastă... nu sînt furtuni.

CORINA: Păcat că nu sînt. Ar merita să fie.

BOGOIU: Îl iubești... Dumneatale îl iubești și el se plimbă pe mare... Și nici nu-ți scrie...

CORINA: Cum ai zis? Pe cine iubesc și cine nu-mi scrie? Da' știi că ai fantezie dumneată? De unde mi-ai scos toate astea? Mai bine... *(e încurcată,*

vrea să schimbe vorba) mai bine te-ai duce să te îmbraci. Ia te uită în ce hal ești! Aproape gol.

BOGOIU *(subită pudoare)*: Asta așa e, zău. Mă duc, să știi că mă duc. E și tîrziu. Acu trebuie să mergem la scăldat. *(Se îndreaptă spre ușa din fund, stînga. După cîțiva pași, se oprește, se întoarce.)* Domnișoară Corina... să nu mă spui... cu Singaporul, cu Oceanul Pacific... Zău, să nu mă spui... or să rîdă de mine...

CORINA: Fii liniștit, domnule Bogoiu. Sîntem prieteni.

(Bogoiu iese. Corina rămîne singură în scenă, vag gînditoare, cu un zîmbet nedecis. Se apropie de șezlongul lui Ștefan, de care se reazemă o clipă. Zărește cartea pe care el o lăsase acolo, o ia în mînă, o răsfoiește, cu același surîs ce flutură fără direcție. Se așază pe șezlong.)

SCENA V

CORINA, MADAME VINTILĂ, mai tîrziu MAIORUL, JEFF

MADAME VINTILĂ *(cu un țipăt alarmat)*: Nu! *(Corina sare speriată în picioare.)* Pentru Dumnezeu, ce era să faci? E scaunul lui.

CORINA *(care încă nu și-a revenit)*: Al cui?

MADAME VINTILĂ: Al lui Ștefan Valeriu.

CORINA: Și de asta trebuie să strigi așa? M-ai speriat.

MADAME VINTILĂ: În loc să-mi fii recunoscătoare, îmi mai faci reproșuri. Nici nu știi de la ce te-am salvat. Omul ăsta e în stare de orice.

CORINA: De exemplu, e în stare să mă împuște pentru că m-am așezat un moment pe șezlongul lui.

MADAME VINTILĂ: Nu. Dar de exemplu e în stare să-ți facă ce mi-a făcut mie ieri. N-ai decît să-l întrebi pe maior, că era de față. Eram după masă și o rugasem pe Agneș să-mi dea cafeaua aici pe terasă. M-am întins pe șezlong, fără să bag de seamă că era al lui. Domnul s-a apropiat de mine și, fără să clipească, s-a uitat drept în ochii mei: «Doamnă, scaunul acesta îmi aparține». Îți jur,

așa mi-a spus: «îmi aparține». Un moment, nici n-am înțeles ce vrea. Dar el a continuat foarte calm: «Vă rog să vă ridicați». Mi s-a urcat atunci tot sîngele în obraz. Îmi venea să plîng, să țip.

CORINA: Și ce-ai făcut?

MADAME VINTILĂ: Ce era să fac? M-am sculat. Eu m-am sculat și el s-a așezat în locul meu. Ah, dacă n-a fost bărbatu-meu aici, i-ar fi arătat lui.

CORINA: Și maiorul n-a zis nimic?

MADAME VINTILĂ: Nimic.

CORINA *(către Maior, care tocmai intră prin stînga, împreună cu Jeff):* N-ai zis nimic, domnule maior?

MAIORUL: Cînd?

CORINA: Ieri, cînd domnul Ștefan Valeriu a sculat-o pe madame Vintilă de pe scaun.

MAIORUL: Păi ce era să zic?

CORINA: Frumos, domnule maior, foarte frumos. Ce fel de cavaler ești dumneata? Ce fel de militar ești dumneata?

MAIORUL: În retragere, duduie.

CORINA: A, așa da... Și tu, Jeff?

JEFF: Eu nu eram aici.

CORINA: Felicitările mele, domnilor. Unul e în retragere, altul nu e aici și al treilea este... în Oceanul Pacific.

MAIORUL: Unde? Ce vrei să spui?

CORINA: Nimic. Vreau să spun că sînteți trei bărbați în pensiune, și din trei, nu e unul în stare să ia apărarea unei femei. Nu crîcnește nimeni cînd trece domnul Ștefan Valeriu. V-a pus pe toți la respect. Dă-mi o hîrtie albă, Jeff. Un carton.

JEFF: Ce vreți să faceți, domnișoară?

CORINA: O să vezi... Nu ăsta. E prea subțire. *(Caută singură în vraful de ziare și hîrtie de pe măsuță și găsește un carton gros.)* Ăsta. Un creion ai?

JEFF *(îi dă un creion).*

CORINA *(scrie cu litere mari și, pe măsură ce scrie, rostește cuvintele):* Ocupat. *Ocupé. Ocupado. Besetzt.* Cum s-o fi zicînd pe englezește ocupat?

JEFF: *Reserved.*

CORINA: Și cum se scrie?

JEFF: *Reserved.*

CORINA: Buuun. Acuma daţi-mi o sfoară.

MAIORUL *(care e lîngă radio, ia de acolo un capăt de sfoară şi i-l întinde):* Asta e bună?

CORINA: Fie şi asta! Vă place? Să poftească, înfumuratu! *(Face o gaură în carton, trece sfoara prin gaură, se apropie de şezlong şi leagă cartonul de spetează, ca pe un aviz.)* Aşa. *(Se instalează în şezlong, cu aerul cuiva care aşteaptă lupta.)*

SCENA VIII

ACEIAŞI, BOGOIU

Bogoiu intră prin uşa din fund, stînga. E de astă dată îmbrăcat: guler tare, cravata — ca şi înainte, costum ceremonios, ca şi cum s-ar duce la minister.

BOGOIU *(cu o izbucnire ca a lui madame Vintilă, la începutul scenei precedente):* Nu!

CORINA: Altul.

BOGOIU *(se precipită spre Corina, de parcă ar vrea s-o salveze de la înec):* Nu glumi, domnişoară Corina. Nu-i de glumă. E foarte serios. Ăsta-i scaunul lui.

CORINA: Al cui al «lui»?

BOGOIU: Al lui Valeriu.

CORINA: Ei şi?

BOGOIU: Ei şi? Ei şi? O să vezi dumneata «ei şi», cînd o veni el. A spus lui *Fräulein* Weber că pe care-l găseşte pe şezlongul lui, mai mult nu-i trebuie.

CORINA: Nu-i nimic. Îl aştept. Să vie.

BOGOIU: Uite-l.

SCENA IX

ACEIAŞI, ŞTEFAN

La intrarea lui Ştefan, Corina a sărit brusc în picioare, cu o neaşteptată tresărire de panică. Pe urmă rămîne lîngă şezlong, stînjenită. De altfel, toţi au încremenit aşa cum erau şi-l privesc cu ostilitate, încurcaţi. El vine de pe munte. Puţin mai

prăfuit decît era în prima scenă, la plecare. În mînă poartă un buchet de flori, culese probabil în timpul plimbării. Aceeaşi mişcare leneşă, fără grabă, plină de nepăsare. Păşeşte domol şi nu vede pe nimeni. În faţa şezlongului se opreşte şi dă cu ochii de «avizul» Corinei. Îl citeşte fără surpriză, fără schimbare de expresie. Cum Jeff a rămas cu creionul în mînă, i se adresează.

ŞTEFAN *(către Jeff):* Dă-mi creionul!

JEFF *(surprins, i-l întinde maşinal, căci nu se aştepta la asta şi e foarte intimidat).*

ŞTEFAN *(ia creionul în mînă şi corectează): Occupé* se scrie cu doi «c». Măcar atîta lucru puteaţi să ştiţi. *(A îndreptat cuvîntul şi pune la loc «avizul». Creionul îl dă înapoi lui Jeff, care cu aceeaşi mişcare maşinală îl primeşte.)* Dumneata mai ales, care eşti băiat de liceu. E adevărat că eşti şi corigent... *(Dă să intre în hol, observă însă tabla neagră, pe care Bogoiu a scris din nou cîteva cuvinte. Se apropie de tablă şi şterge totul cu buretele. Apoi intră în hol. Pune florile într-un vas ce se află pe masă. Le aşază cu băgare de seamă. În urmă urcă pe scara din fund, pînă sus, spre camera lui şi iese din scenă. În tot timpul, ceilalţi l-au urmărit cu privirea, pas cu pas, cu o stupoare crescîndă.)*

SCENA X

ACEIAŞI, fără ŞTEFAN, mai tîrziu AGNEŞ

Moment de jenă. Au rămas cu toţii într-o atitudine încordată, din care nu ştiu cum să iasă. Parcă le e ruşine să se privească unul pe altul.

BOGOIU *(tuşeşte fără succes. Ar vrea să producă o destindere, să schimbe cu totul vorba):* Mie mi-e foame. *(Nu răspunde nimeni.)* Zău că mi-e foame. Agneş! Agneş! *(Agneş intră prin fund, dreapta, cu o tavă cu ceşti de cafea. Tînără unguroaică, mai mult copilă decît proastă.)*

MADAME VINTILĂ: Unde ai fost, Agneș, pînă acum? De un ceas te strigăm.

AGNEȘ: Focut curat.

MAIORUL: Și nu puteai să ne aduci pînă acuma cafeaua? Tu «focut curat», și noi murim de foame.

AGNEȘ: N-o fost gata cafe. *(Pune tava cu cești pe masa din hol și apoi iese. Madame Vintilă, Maiorul și Bogoiu iau fiecare cîte o ceașcă, se așază pe divan, pe scaun. Rămîn pe terasă Corina și Jeff, acesta pironit în atitudinea dinainte.)*

CORINA *(se apropie de Jeff):* Tu nu mănînci, Jeff?

JEFF *(vibrant, cu lacrimi pe care abia izbutește să le rețină):* Ați auzit ce mi-a spus?

CORINA: Lasă, Jeff. E o prostie. Hai să mănînci.

JEFF: Asta n-am să i-o iert.

CORINA: Lasă, Jeff. Nu e nimic grav. Trece. Du-te și mănîncă. *(Cu o severitate de soră mai mare, dar și cu puțină cochetărie:)* Jeff, du-te și mănîncă.

JEFF *(o ascultă).*

BOGOIU: Și mai repede, tinere, că e tîrziu. Nu mai mergem astăzi la scăldat? Dacă ne mai dichisim mult, ne-apucă douăsprezece. Agneș, adu costumele de baie.

MAIORUL: N-ați văzut undița mea?

CORINA: Domnule maior, ai uitat să-mi spui: ce s-a-ntîmplat cu autobuzul?

(Maiorul, care e în căutarea undiței lui, nu răspunde. Bogoiu se furișează pe terasă, se apropie de tabla lui și scrie din nou: *Joi, 5 august. Presiunea atmosferică: 763 mm. Senin. Temperatura: 22 grade.* La întrebarea Corinei răspunde madame Vintilă.)

MADAME VINTILĂ: Ce să se-ntîmple? Ca de obicei. Nici gînd să se oprească. Cînd am ajuns noi jos, pe șosea, era prea tîrziu. Nu se mai vedea decît un nor de praf. Acuma să știi că nici omul de la telefoane nu mai vine.

CORINA: Ba eu cred că da. În orice caz, îl aștept.

MAIORUL *(care între timp și-a găsit undița sub scară):* Ia te uită în ce hal a ajuns biată undița mea. Și sfoara, sfoara s-a dus de tot. Nu mai e. N-ați

văzut sfoara mea? Unde să fie, domle? Parc-a intrat sub pămînt. *(O găseşte legată de aparatul de radio. E uimit.)* Uite-o! Cum a ajuns aici? Cum dracu a ajuns aici? *(Dă cu ochii de Bogoiu.)* Dumneata! Dumneata ai umblat aseară la aparat.

BOGOIU: Păi dacă trebuia să-l dreg!

MAIORUL *(indignat):* Să-l dregi cu sfoara mea? Cu sfoara mea?

BOGOIU: Ei, ce faci atîta zarvă? Parcă cu sfoară sau fără sfoară nu-i tot aia? Tot atîta peşte prinzi.

MAIORUL *(scos din sărite):* Domnule, nu-ţi permit. Mă-nţelegi? Nu-ţi permit! Dumneata mă insulţi.

CORINA: Nu te necăji, domnule maior. Iartă-l. Eu sînt de vină. Voiam să ascult un concert de la Stuttgart şi-l rugasem pe domnul Bogoiu să mi-l prindă.

MAIORUL: Cu sfoara mea, domnişoară? Şi pe urmă, barem să-l fi prins. Da' n-a făcut nici o ispravă.

BOGOIU: Ei, aici mi-ai plăcut. N-am făcut nici o ispravă. S-a şi găsit cine să mi-o zică. Păi dumneatale cu prăpădita aia de sfoară, în cinşpe zile de cînd chipurile pescuieşti, nici un peşte nu mi-ai prins, şi cu să prind de prima seară Stuttgartul? Ştiu că ţi-ar plăcea.

SCENA XI

ACEIAŞI, ŞTEFAN, un moment AGNEŞ

Ştefan apare în capul de sus al scării, pe unde a ieşit adineauri. Şi-a dezbrăcat treningul. E îmbrăcat în alb. Pantofi de tenis, nu poartă ciorapi, pantaloni albi de pînză, o cămaşă de asemeni albă, cu gulerul deschis şi mîneci scurte. Coboară treptele cu acelaşi aer de lene, de absenţă. A intrat pe ultima replică a lui Bogoiu, care a provocat rîsul tuturora, fără să vadă pe nimeni. Vine pe terasă, îşi pune ochelarii de soare, ia cartea în mînă şi se aşază pe şezlongul lui cu o vizibilă — poate puţin provocatoare — voluptate. Va rămîne aşa în tot timpul scenelor următoare, tăcut, citind, cu desăvîrşire absent de la tot ce se petrece în jurul lui. Tăcerea provocată de intrarea lui este întreruptă de Agneş, care revine aducînd costumele de baie.

AGNEȘ: Adus costum.
BOGOIU: S-au uscat?
AGNEȘ: Uscat.
BOGOIU *(îi ia costumele din mînă și le alege. Apoi, aruncîndu-i un costum Maiorului):* Ăsta-i al dumitale. Ăsta-i al meu. *(Către Corina:)* Poftim p-al dumitale.
CORINA *(își ia costumul și-l pune undeva pe scaun sau pe divan):* Mulțumesc, dar eu nu merg la baie. Rămîn aici pînă vine mecanicul să repare telefonul.
JEFF: Rămîn eu.
CORINA: Nu, Jeff, ești prea drăguț. Aștept un telefon. Trebuie să mă cheme cineva. *(Și ca să-l îmbuneze, fiindcă refuzul ei l-a întunecat:)* Dar dacă vrei, rămîi cu mine. Îmi ții de urît pînă vine mecanicul să repare telefonul. Vrei?
JEFF *(cu elan):* Dacă vreau!
CORINA: Atunci dumneavoastră duceți-vă înainte. Vi-l trimit pe Jeff mai tîrziu.
BOGOIU: Treaba dumneavoastră. Numa să nu vă pară rău. Ia uite ce soare. O s-avem o baie ca în povești. Hai, maiorule! Ia-ți uneltele și-nainte. Vii, madame Vintilă?
MADAME VINTILĂ: Vin. *(Către Corina și Jeff:)* La revedere. Și... să fiți cuminți.

(Bogoiu, madame Vintilă și Maiorul ies prin stînga. Agneș a ieșit și ea prin ușa din fund, dreapta.)

SCENA XII

CORINA, JEFF, și pe șezlong ȘTEFAN

Corina se așază pe divanul din hol, ghemuindu-se între perne.

CORINA: Vino aici, Jeff. Mai aproape, lîngă mine. Așa. *(Îi dă o pernă, jos, pe podea.)* Și acuma, să stăm serios de vorbă. Cum merge cu matematica?
JEFF: Domnișoară Corina, v-am rugat să nu mai vorbiți de asta. Nu-mi face plăcere.

CORINA: De ce?

JEFF: Aş vrea să uitaţi că sînt un băiat de liceu. E jignitor.

CORINA *(după o scurtă tăcere):* Ai surori, Jeff?

JEFF: Nu.

CORINA: Aş fi vrut să am un frate ca tine şi care să-mi spună că e jignitor să fii tînăr. Să fii aşa de tînăr... Ascultă, Jeff, tu nu te superi că-ţi spun «tu»?

JEFF: Să mă supăr? *(Cu elan:)* Dar sînt fericit!

CORINA: Atunci, de ce nu-mi spui şi tu la fel?

JEFF: A, cu dumneavoastră e cu totul altceva. N-am să pot niciodată. Ţineţi minte, acu două săptămîni, cînd aţi sosit? Îmi spusese *Fräulein* Weber că trebuie să vină o domnişoară şi m-a rugat să aştept la autobuz, ca să-i arăt drumul. Nici eu nu eram decît de două zile aici, dar mă plictiseam de moarte. Cînd v-am văzut coborînd din maşină...

CORINA *(simte că se pregăteşte a spune o enormitate şi nu vrea să-l lase):* Cînd m-ai văzut coborînd din maşină, te-ai apropiat de mine şi mi-ai spus: «Dumneavoastră sînteţi?» Şi eu ţi-am răspuns: «Eu sînt». Pe urmă mi-ai luat cele două valize şi mi-ai spus: «Pe aici». Nu? Ai fost drăguţ, Jeff. *(Jeff se ridică în picioare necăjit, încurcat că nu l-a lăsat să vorbească. Are pe faţa lui o emoţie reprimată, timidă, de adolescent.)* Jeff, tu ştii unde este Civita Vecchia?

JEFF: Civita?... N-am auzit niciodată.

CORINA: E un port. Un port mic în Mediterana, între Genova şi Neapole. Ştii să desenezi harta Mediteranei?

JEFF: Ştiam pe vremuri. Acuma cred c-am uitat. N-am mai făcut geografia Europei din clasa treia.

CORINA *(se ridică de pe divan, vine spre el şi-l ia de mînă):* Hai, încearcă, Jeff. Deseneaz-o. Te rog, deseneaz-o. Să vezi că o să-ţi aduci aminte. *(Îl duce pînă la tablă, ia buretele în mînă şi surîde citind cele scrise de Bogoiu pe tablă.)* Săracul

domnu Bogoiu! *(Şterge cu buretele şi apoi pune creta în mîna lui Jeff.)* Haide, Jeff, curaj!

JEFF: De unde s-o începem? De la Bosfor sau de la Gibraltar?

CORINA: De unde vrei tu. De unde-i mai repede.

JEFF: S-o luăm de aici. *(Desenează.)* Uite, să zicem că aici e capul Finister, asta e peninsula Iberică, aici e strîmtoarea Gibraltar, p-ăsta am uitat cum îl cheamă...

CORINA: Nu-i nimic. Mergi înainte.

JEFF: Aici începe Italia, golful Genua, golful Neapole.

CORINA: Destul, Jeff, opreşte. E de ajuns. Cred că Genova trebuie să fie pe aici...

JEFF: Nu. Puţin mai sus. Uite aici.

CORINA: Şi dacă aici este Genova, atunci mai jos, la cotitură, trebuie să fie... da... aicia e... să ştii că-i aici.

JEFF *(bănuitor):* Cine?

CORINA *(ezită o clipă):* Nimeni. Civita Vecchia.

SCENA XIII

ACEIAŞI, UN MECANIC

Intră prin stînga un lucrător cu o ladă de scule.

MECANICUL: Bună ziua. Mă rog, aicia este pensiunea Weber?

CORINA: Aici. Dumneata eşti de la Gheorghieni? De la telefoane?

MECANICUL: D-acolo sînt. Da' departe mai staţi! Credeam că nu mai dau de dumneavoastră.

CORINA: Un moment, te rog. Aşteaptă-mă un moment. *(Către Jeff:)* Du-te, Jeff. Du-te la baie.

JEFF: Rămîn!

CORINA *(punîndu-i costumul de baie pe umăr):* Nu se poate. Nu vreau să-ţi pierzi baia. Hai, fii cuminte şi du-te.

JEFF: Veniţi şi dumneavoastră mai tîrziu?

CORINA: Poate, Jeff. Dacă termin mai devreme. Du-te

acum. Pa! *(El a ieşit din scenă. Corina se duce după el şi-i strigă:)* Şi vezi, fii cu băgare de seamă, înotătorule. Nu cumva să aud că ai fost iar la adînc.

SCENA XIV

ACEIAŞI, fără JEFF

CORINA *(se întoarce către mecanic):* Uite, telefonul e colo. Crezi c-o să fie mult de lucru?

MECANICUL: Să vedem. *(Se apropie de aparat, îşi scoate uneltele, deşurubează. Corina, lîngă el, urmăreşte cu atenţie operaţia, în timp ce-i vorbeşte.)*

CORINA: Ai venit cu autobuzul?

MECANICUL: Cu autobuzul... Numa că nu ştiam un' să cobor. M-a dus, hăt departe, pîn' la trei izvoare, şi d-acolo a trebuit să má-ntorc pe jos. Am tot întrebat pe unul, pe altul, nimenea nu ştie de pensiunea asta. Se vede că nu-i de mult pe aici.

CORINA: S-a clădit astă-primăvară.

MECANICUL: Aşa da, că eu altminteri mă cunosc prin locurile astea. *(A demontat cu totul telefonul.)* Ei, drăcia dracului!

CORINA: Ce s-a întîmplat?

MECANICUL: Telefonul ăsta...

CORINA: E grav? Nu poţi să-l dregi?

MECANICUL: Ba bine că nu. Pînă numeri trei, e gata. Da' să ştiţi că aici a umblat cineva. Zău aşa, parcă-ntr-adins a făcut.

CORINA *(aruncă o privire scurtă spre Ştefan).*

MECANICUL: Vedeţi şurubul ăsta? *(Corina priveşte foarte atentă, absorbită de explicaţie.)* L-a clătinat din loc, şi s-a terminat.

CORINA: Şi nu se poate pune la loc?

MECANICUL: Ba l-am şi pus. Asta-i tot. *(Învîrteşte manivela telefonului.)*

CORINA: Ce faci acum?

MECANICUL: Chem Oficiul Gheorghieni. Să vedem dacă răspunde.

CORINA: Spune-i, te rog, domnișoarei de acolo că aștept un telefon azi dimineață.

MECANICUL: Alo! Alo! Oficiul... Alo! Gheorghieni... Domnișoară Bözsi... Da, eu... N-a fost nimic... Da, da, ascultă, e aici cineva care așteaptă un telefon... Să-i dai legătura cînd o veni... *(Închide telefonul, apoi, către Corina:)* S-a făcut.

CORINA: Acuma, dacă ai vrea — nu știu dacă te pricepi — dacă ai vrea să te uiți puțin la aparatul ăsta de radio, că nu merge de loc.

MECANICUL: Se poate să nu mă pricep? Eu sînt de la București, domnișoară. *(Se apropie de radio și-l cercetează, demontîndu-l.)* A! Bine că-mi adusei aminte. A zis domnu diriginte de la Gheorghieni, de la poștă, că ce să facă cu scrisorile?

CORINA: Care scrisori?

MECANICUL: Scrisorile pentru pensiunea Weber... S-au strîns vreo douășpe pîn-acum.

CORINA: Cum ce să facă? Să le trimită aici.

MECANICUL: Păi, le-ar fi trimis el, da' a venit un domn de la dumneavoastră și a zis să le țină acolo.

CORINA: Ce să țină?

MECANICUL: Scrisorile. Zicea că jurnalele să le trimită-napoi la București, că nu mai e nevoie de ele, și scrisorile să le țină la poștă la Gheorghieni, pîn-o veni cineva să le ia...

CORINA: Un domn? A spus asta un domn?... Da... da... adevărat... uitasem.

MECANICUL *(care între timp a terminat examenul aparatului de radio):* Cu ăsta e mai greu, cu aparatul ăsta. E de lucru. Antena unde e?

CORINA: Sus, pe acoperiș.

MECANICUL: Pot s-o văd?

CORINA: Sigur. Uite, du-te dumneata pe aici, pe la bucătărie. E o fată acolo. O cheamă Agneș. O să-ți dea o scară și tot ce-ți trebuie.

MECANICUL *(și-a luat lada cu unelte și iese):* Mă-ntorc mai tîrziu.

SCENA XV

CORINA, ŞTEFAN

Rămasă singură, Corina îl priveşte îndelung pe Ştefan cum stă în şezlong şi citeşte sau se preface că citeşte, într-o totală indiferenţă. După un moment de ezitare, face un pas spre el, cu ceva decis în mişcare — «ce-o fi o fi» — şi se adresează cu o anumită bravură în toată înfăţişarea, dar fără bruscheţe.

CORINA: În fond, dumneata de ce ţii cu tot dinadinsul să fii interesant?

ŞTEFAN *(se ridică puţin în capul oaselor şi se uită împrejur, ca şi cum ar căuta să vadă cu cine vorbeşte):* Eu? Interesant? Dar nu ţin de loc să fiu interesant.

CORINA *(retezător):* Foarte bine faci. Nici nu eşti.

ŞTEFAN: Nu sînt, da' să ştii că nu-mi comunici nimic nou. Sînt treizeci şi patru de ani — la 5 octombrie vor fi treizeci şi cinci — de cînd ştiu cu precizie că nu sînt interesant. Nu făcea, zău, să pierzi baia şi nici mie să-mi strici lectura, numai ca să-mi aduci la cunoştinţă o ştire atît de veche. *(Îşi reia cartea şi se pregăteşte să-şi continue lectura.)*

CORINA: Eşti odios.

ŞTEFAN: Asta se poate.

CORINA: Şi eşti ridicul.

ŞTEFAN: Şi asta se poate. Dar vezi să nu te încurci. Prea multe lucruri deodată. Ar trebui să alegi: neinteresant, odios, sau ridicul?

CORINA: Toate la un loc.

ŞTEFAN: Sînt un cumulard.

CORINA *(pe care răspunsul o amuză, dar o şi înciudează):* Vrei să lăsăm gluma?

ŞTEFAN: Glumeam?

CORINA: Da. Glumeam.

ŞTEFAN: Perfect. Atunci, să nu mai glumim. *(Se trînteşte din nou în şezlong, îşi reia cartea şi e gata să se cufunde din nou în tăcere.)*

CORINA: Să nu glumim, dar să încercăm a fi politicoşi.

Şi atunci cînd ne vorbeşte o femeie, să încercăm a-i răspunde.

ŞTEFAN: Vai, ce urît vorbeşti, duduie! Politicoşi! Păi eu de asta am venit aici? Ca să fiu politicos?

CORINA: Ascultă-mă, îţi vorbesc cu oarecare prietenie. Atîta prietenie, cît merită un tip bosumflat ca dumneata. Nu te prinde.

ŞTEFAN: Ce nu mă prinde?

CORINA: Genul ăsta pe care l-ai ales. Bădărănia asta pe care o simulezi. *(Aproape confidenţial:)* Dumneata nu eşti un mitocan.

ŞTEFAN: Vai, nu! E un vis vechi al meu. Un ideal.

CORINA: Irealizabil, ca toate idealurile. Crede-mă pe mine, îţi pierzi vremea. Nu eşti şi n-ai să fii. Asta se observă din primul moment.

ŞTEFAN *(îngrijorat):* Serios?

CORINA: Foarte serios. E zadarnic orice efort. Dumneata în materie de proastă creştere eşti un impostor.

ŞTEFAN: Un impostor?

CORINA: Da. Vreau să spun că dumneata eşti... *(cu oarecare dispreţ)* un om cumsecade.

ŞTEFAN *(cu un fel de tresărire alarmată):* Ai aflat?

CORINA: Sigur c-am aflat. Sau mai bine zis am văzut. Ei, ce-ţi imaginezi dumneata, că o mitocănie — dar ştii? — o bună mitocănie se improvizează aşa, de la o zi la alta?

ŞTEFAN: Nu. Dar, oricum... cu puţină aplicaţiune... cu puţină silinţă.

CORINA: Nu ajută. Asta nu se învaţă. Asta e de la Dumnezeu. Uite, dumneata ce nu faci ca să fii prost-crescut? Nu răspunzi cînd ţi se vorbeşte, te serveşti primul la masă, nu dai bună ziua, nu spui bună seara, lupţi din răsputeri să fii dezagreabil şi izbuteşti uneori — dar cu cîte eforturi, cu cîtă oboseală! Îl exasperezi pe bietul domnu Bogoiu, îl revolţi pe maior, o înfurii pe madame Vintilă...

ŞTEFAN *(întrerupînd):* Te indignez pe dumneata.

CORINA: Nu, pe mine mă amuzi. Eu văd foarte bine jocul dumitale. Eşti un băiat de treabă, care şi-a lipit barbă şi mustăţi fioroase, ca să sperie

lumea. Dar cînd se răsteşte mai tare, îl pufneşte rîsul şi i se dezlipesc mustăţile. Au fost prost lipite.

ŞTEFAN: E un simbol? Nu înţeleg simbolurile.

CORINA: Ba înţelegi. Dar faci tot ce e posibil să nu înţelegi; ai dumneata impresia că-ţi şade bine să fii prost.

ŞTEFAN *(vag jignit):* Duduie, mi se pare că...

CORINA: ...că nu sînt politicoasă. Nu sînt. Dar parcă spuneai că n-am venit aici ca să fim politicoşi.

ŞTEFAN *(începe să fie enervat):* La urma urmelor, ce vrei dumneata?

CORINA: Vreau să spun că nu mă sperii. Vreau să-ţi spun că te cunosc. Şi mai vreau să-ţi spun că tot jocul dumitale e naiv. De cinci zile, de cînd ai intrat în pensiune, te căzneşti să fii interesant. Tăcerile dumitale! Singurătatea dumitale! Fruntea dumitale copleşită de gînduri! Calmul dumitale, superbul, absolutul dumitale calm! *(Rîde, bună, prietenoasă, cu o subită destindere.)* Ce copil eşti! Ţi-a intrat în cap să fii *(cu un gest declamator)* «teroarea pensiunii Weber». Ei bine, m-aş sufoca dacă nu ţi-aş spune: nu eşti. Poate că o sperii pe domnişoara Weber, poate pe madame Vintilă, sigur pe Agneş. Pe mine nu. Zău că nu. Nu ţi-o spun din orgoliu. Ţi-o spun — dar ai să înţelegi? — ţi-o spun din loaialitate. Mi se pare că nu e cinstit din partea mea să stau deoparte, să te privesc şi să rîd, fără ca dumneata să ştii că eşti observat şi că eşti puţin — dar ştii? — foarte puţin... ridicul. *(Cu o tresărire:)* Stai! Nu te supăra. Nu te supăra încă. Mai este!... Vezi, e ca şi cum am fi la o masă de bridge... joci bridge?

ŞTEFAN: Nu.

CORINA: Nici eu. Dar nu-i nimic. Parc-am fi la o masă de bridge şi — fără voia mea — din neatenţie, din neglijenţă, m-aş uita în cărţile dumitale. Aş trişa dacă nu ţi-aş spune că le-am văzut. Le-am văzut, înţelegi? Nu mai putem

continua. Hai să începem de la început. Să începem alt joc... Vrei?

ŞTEFAN: Nu vreau. *(Se ridică din şezlong şi face cîţiva paşi.)* Aşadar, dumneata îţi închipui că eu joc. Joc ca să te seduc pe dumneata.

CORINA: Nu să mă seduci. Să mă impresionezi.

ŞTEFAN: Pe dumneata, pe domnu Bogoiu — Bogoiu îl cheamă, nu? — pe maior, pe madame Vintilă?

CORINA: Vinţilă o cheamă.

ŞTEFAN: Eşti odioasă.

CORINA: E rîndul meu. Şi pe urmă, nici nu sînt odioasă. Dar ţi se pare aşa de distins lucru să te faci că nu ştii cum îi cheamă pe oamenii din pensiune? Eşti un om distrat, eşti un om distins.

ŞTEFAN: Ştii ce-ar trebui să fac eu acuma? Dacă aş fi un tip tare...

CORINA: Dar nu eşti...

ŞTEFAN: Nu. Dar dacă aş fi... Ar trebui să-mi iau din nou cartea, să mă întind iar în şezlong şi să-ţi spun: «Bravo, duduie, eşti foarte inteligentă, ai înţeles tot, să creşti mare!» Şi pe urmă mi-aş vedea de treabă.

CORINA: Totuşi...

ŞTEFAN: Totuşi, n-am s-o fac. Din slăbiciune, din vanitate. Bag de seamă că nu pot suporta în linişte să mă crezi un imbecil. Păcat. Ar fi aşa de odihnitor... *(A rămas o secundă pe gînduri. Pe urmă, cu anumită decizie, apropiindu-se de ea şi apucînd-o de braţ:)* Dumneata eşti tot ce am detestat mai mult în viaţă.

CORINA *(cap surprins, întrebător).*

ŞTEFAN: O fată deşteaptă. Groaznică specie!

CORINA *(acelaşi joc, mai accentuat).*

ŞTEFAN: Obositoare. Vorbeşte mult, vede tot, e ironică. E teribilă. Cunoşti ceva mai insuportabil decît oamenii teribili?

CORINA: Şi dumneata eşti un om teribil.

ŞTEFAN: Nu. Eu sînt un om leneş. Dar asta n-ai s-o înţelegi dumneata.

CORINA: Eu înţeleg aproape tot.

ŞTEFAN: E încă drăguţ, că ai spus «aproape». Înţelegi

aproape tot, dar asta n-ai s-o înțelegi. Lenea, știi dumneata ce este... lenea?

CORINA: Cred că da.

ȘTEFAN: Cred că nu. Ești prea superficială pentru a fi leneșă.

CORINA: În schimb, dumneata ești destul de profund pentru asta.

ȘTEFAN: Încerc să fiu destul de profund. Vezi, aveai dreptate cînd spuneai adineauri că sînt un om cumsecade. Da. Unsprezece luni pe an. Dar am și eu luna mea de libertate — și nu există decît o singură formă — supremă! — de libertate: lenea. Am și eu luna mea de lene. De la 1 august la 31. Și fac tot ce pot ca să n-o pierd. Dumneata te agiți, vorbești, repari telefoane, ești într-o veșnică mișcare, într-o veșnică așteptare. Eu stau, privesc, tac și nu aștept nimic... Dacă ai ști ce mare lucru este să nu aștepți nimic... Unsprezece luni pe an sînt și eu un om grăbit, un om crispat, un om care aleargă, care discută, care rezistă, dar după unsprezece luni mă duc undeva departe de oraș, să iau lecții de lene, de la piatra asta, de la copacul ăla. Uită-te la el. Nu ți se pare că e ceva împărătesc în indiferența lui? Totdeauna lîngă un pom m-am simțit puțin umilit. Nemișcarea lui...

CORINA *(recită puțin sentențios)*: «*Je hais le mouvement qui déplace les lignes. Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris*»[1].

ȘTEFAN: Încă un vers dacă mai spui, încă un autor dacă mai citezi, am terminat cu dumneata. Văd bine că nu m-am înșelat. *(Cu compătimire:)* Ești o intelectuală!

CORINA *(protestează scurt, sincer, cu mîna la inimă)*: Nu. Numai asta nu. Îți jur că nu.

ȘTEFAN: Ba da. Ești plină de lecturi, de muzică, de idei. Nu e nimic de făcut cu dumneata. Mă întreb ce cauți aici. Nu simți, nu vezi că ești prea deș-

[1] «*Urăsc tot ce e zbucium tulburător de linii*
Și nu plîng niciodată și nu rîd niciodată.»
(Ch. Baudelaire: *Frumusețea*. Trad. de Al. Philippide.)

teaptă pentru locurile astea somnoroase? Stai! Lasă mîna asta în jos. *(S-a apropiat iar de ea, o apucă de mînă, cu oarecare severitate.)* Şi pe asta! Rămîi aşa. Încearcă să nu gesticulezi cinci minute. Şi termină cu surîsul ăsta. Termină,-ţi spun. Nu te-ai plictisit de douăzeci şi cinci de ani, de cînd îl porţi?

CORINA: Douăzeci şi doi.

ŞTEFAN: Douăzeci şi doi. Şi? Găseşti că nu-i de ajuns? Eu sînt aici de cinci zile, şi m-am săturat de el. Schimbă-l. Uită-l. Dar dumneata nu ştii să uiţi. Nici unul din voi, dumneata şi ăştia — Bogoiu, sau cum le mai zice? — nu ştie să uite. Ameţiţi cînd vi se întîmplă să nu vă aduceţi aminte, trei secunde, în ce zi sînteţi. D-aia zăpăcitul ăla bătrîn, de cum se scoală, n-are altă treabă decît să scrie pe tablă: 5 august, 6 august... D-aia vă strîngeţi pîlc în jurul aparatului de radio, ca să vă spună ora exactă. *(Aproape violent:)* Eu nu vreau să ştiu ora exactă. Şi nu vreau să ştiu ce e azi, ce va fi mîine şi ce a fost alaltăieri. Ce e azi? O zi cu soare. Mi-e de ajuns. Îmi faceţi milă, zău, cînd vă văd cu ce disperare, cu ce panică vă agăţaţi de tot ce aţi lăsat dincolo, acasă, la Bucureşti. Şi la drept vorbind, n-aţi lăsat nimic acolo. Aţi adus totul cu voi, în valiză: manii, regrete, zîmbete, amoruri. Ziceai: «vrei să începem un joc nou?» Sigur că vreau, dar nu vezi că jocul meu e nou, şi că al vostru e vechi, bătrîn, trist?

CORINA: Şi cum se cheamă jocul dumitale?

ŞTEFAN: Are mai multe nume, dar dumneata eşti o fată cinică şi ai să rîzi.

CORINA: Şi ţi-e frică de rîsul meu?

ŞTEFAN: Nu. Se cheamă jocul de-a vacanţa. Şi se mai cheamă jocul de-a uitarea. Şi s-ar mai putea chema jocul de-a fericirea.

CORINA: Ai dreptate. E un nume puţin comic. Totuşi, n-am să rîd. Jocul de-a fericirea... Şi e greu jocul ăsta?

ŞTEFAN: A! Sigur că da. E un lucru complicat fericirea.

Trebuie învățat cu răbdare, cu metodă... Acasă, la București, nu am timp. Am alte lucruri, mai urgente. Nu mai serioase — pentru că nimic nu e mai serios decît fericirea — dar mai urgente. Aici însă, aici sînt absolut decis să fiu fericit. Cu orice preț. Cu brutalitate, dacă nu se poate altfel. Cu grosolănie, după cum ai văzut. Vezi șezlongul ăsta? Eu sînt un om care unsprezece luni pe an cedez locul în tramvai femeilor. Ei bine, *(cu vitejie)* scaunul ăsta nu-l voi ceda!

CORINA: Ești feroce.

ȘTEFAN: Nu rîde. E foarte grav ce spun. Ți se pare puțin lucru un șezlong? Vai, cum te înșeli! E prima treaptă spre lene, e prima treaptă spre fericire. *(Privește șezlongul cu afecțiune, aproape cu emoție și, vorbind, îl mîngîie.)* Dacă mai am uneori stimă pentru civilizație, este că a izbutit să născocească un lucru așa de amical, așa de leneș. O brută n-ar fi putut să descopere asta. Ascultă-mă pe mine: a fost un poet.

CORINA: Și dumneata ești un poet.

ȘTEFAN: Nu. Eu sînt un tip *terre-à-terre*. Plat. De asta nici nu-mi placi dumneata. Ești prea strălucitoare. Nu ai umbre.

CORINA: Lasă-mă pe mine. Să vorbim despre dumneata. Încă nu mi-ai spus cum procedezi ca să fii fericit.

ȘTEFAN: Păi nu mai am mult de spus. Un șezlong. Un pantalon alb. O cămașă ca asta. O carte pe care n-o termini... Nici o amintire, nici o nostalgie, și o mare, mare indiferență. Cam asta e tot.

CORINA *(moment de tăcere. Îl privește cu un început de emoție, și pe urmă, brusc, izbucnește în rîs).*

ȘTEFAN: De ce rîzi?

CORINA: Nimic. Mi-am adus aminte de ceva.

ȘTEFAN: Faci rău că nu spui. Eu de două ori nu întreb.

CORINA: Mi-am adus aminte de dumneata, azi-dimineață, cînd te-ai întors de pe munte cu florile în mînă. Stai! *(Se duce în hol, ia florile pe care*

Ştefan le-a pus într-un vas, se întoarce, se apropie de el şi i le întinde.)

ŞTEFAN *(surprins de gest, ezită, nu ştie ce să facă).*

CORINA: Ţine. Un moment. Ia-le în mînă. *(I le pune în mînă şi-i închide pumnul, ca să strîngă bine buchetul.)*

ŞTEFAN *(încă nedumerit, rămîne cu florile în mînă, cu un gest ţeapăn, teatral, foarte «poză»).*

CORINA *(se depărtează de el, cum s-ar depărta de un tablou ce trebuie privit de la distanţă. A surîs tot timpul, amuzată de ce va urma, dar acuma izbucneşte de-a binelea în rîs):* A! De ce nu te poţi vedea? Ce frumos eşti! Nu ştii cît eşti de frumos.

ŞTEFAN *(stingherit):* Îmi închipui.

CORINA: Nu, nu. Eşti mult mai frumos decît îţi închipui. Stai. Stai aşa. Asta trebuie fotografiat. Neapărat fotografiat. *(Aleargă în hol şi se întoarce repede cu aparatul fotografic al lui Bogoiu.)* O secundă. Atenţie! Gata. *(Îşi trece aparatul după gît şi vine spre el.)* Îţi mulţumesc. Ai fost admirabil.

ŞTEFAN: Nu înţeleg nimic.

CORINA: A! Pentru ca să înţelegi, ar trebui să te vezi. Eşti delicios. Cu florile în mînă, ai ceva speriat, solemn, teatral. S-ar zice că nu ştii ce să faci, unde să le arunci, cui să le dai. Te uiţi bănuitor la ele, ca la un lucru suspect, ca la o bombă, ca la un exploziv. Drăguţul de el! Vorbeai adineauri de pomi, de plante, de fluturi. Eram aproape emoţionată. Mi se făcuse brusc ruşine de frivolitatea mea. Erai bucolic. Uite: erai Pan. Un Pan cu pantaloni albi şi cu pantofi de tenis. Un Pan pe şezlong. Dar Pan nu ştie să ţină o floare în mînă!

ŞTEFAN: M-ai prins. Sînt caraghios, nu?

CORINA *(cu o vizibilă simpatie):* Da. Eşti caraghios.

ŞTEFAN: Ştiu. În fiecare dimineaţă sînt caraghios. Cu bună ştiinţă. E adevărat. Nu ştiu să ţiu o floare în mînă. N-am ştiut niciodată. Am trimis uneori — destul de rar — flori unei prie-

tene sau unei iubite, dar eu cu mîna mea nu le-am dus niciodată. Aş fi murit de ruşine. Uite, o singură dată, la Bucureşti, astă-primăvară, era în martie, mă-ntorceam de la lucru... eram grăbit... pe la prînz. Era un soare... şi coşuri mari cu flori galbene şi albastre... ţigăncile care te pofteau să cumperi... M-a lovit şi pe mine, nu ştiu de unde, dorul să port o floare, în soarele ăla de amiază. Cît am suferit pe urmă! De la Corso la Capşa, mi se părea că toată lumea mă priveşte, mă arată cu degetul. Duceam în mînă cîteva fire galbene şi parcă mă-nţepau. Eram ridicul, eram comic. Pe la Cercul Militar, în îmbulzeală, am închis ochii şi... le-am aruncat. *(Cu anumită candoare :)* Dacă nu ştiu! Eu trăiesc între dosare, între hîrtii... De unde vrei să ştiu?

CORINA *(gravă şi ingenuă în acelaşi timp):* Din instinct.

ŞTEFAN: Ai dreptate. Din instinct. Dar e un instinct pe care l-am pierdut. Încerc acum să-l regăsesc, să-i fac din nou educaţia, să-l aduc la lumină. De aceea mă duc în fiecare dimineaţă pe munte şi de aceea mă întorc de acolo cu cîteva flori culese, pe care le port prosteşte, fără îndemînare, fără simplicitate, ştiind că sînt caraghios, ştiind că vei rîde, dar voind să fiu caraghios şi voind să rîzi. Cu vremea am să învăţ. Nu se poate să nu învăţ. Sînt un elev silitor. Nu ţi-am spus că e greu să fii fericit?

CORINA *(emoţionată, fără să pară prea mult):* Iartă-mă.

ŞTEFAN: N-am de ce să te iert. Hai! Încearcă şi dumneata jocul ăsta. Merită.

SCENA XVI

CORINA, AGNEŞ, ŞTEFAN

Intră Agneş prin dreapta şi se îndreaptă spre cealaltă extremitate a scenei, unde — lîngă tabla lui Bogoiu — se află un gong pentru sunat ora mesei.

CORINA: Ce e, Agneș?

AGNEȘ: Spus domnișoara, sun... tîrziu... *(Bate de cîteva ori în gong, pe urmă trece în hol, de unde strînge ceștile de ceai, le pune pe tavă și iese cu ele din scenă, tot prin ușa din dreapta, în fundul holului.)*

SCENA XVII

CORINA, ȘTEFAN

ȘTEFAN: Să fie așa de tîrziu? Mergem la masă?

CORINA: Nu. Mai e mult pînă la prînz. Dar îi dă de știre lui Bogoiu. Pînă se adună cu toții, pînă se îmbracă, pînă-l strigă pe maior de la pescuit. Și de la lac pînă aici, e o bucată bună de drum.

ȘTEFAN: Oricum, ce repede a trecut vremea...

CORINA: Într-adevăr... nu mi-am dat seama. Ne-am luat cu vorba. Și abia acum îmi aduc aminte, veneam să-ți spun un lucru foarte important.

ȘTEFAN: Găsești că nu mi-ai spus destule?

CORINA: Nu glumi. Era ceva foarte serios. *(Se gîndește, încearcă să-și aducă aminte, și în cele din urmă găsește.)* Da. Aștept un telefon.

ȘTEFAN *(cu o indiferență puțin prefăcută):* Foarte bine faci.

CORINA: Aștept un telefon și aș vrea ca aparatul să funcționeze.

ȘTEFAN: Să sperăm că va funcționa. Mai ales că l-ai reparat.

CORINA: Tocmai de aceea. L-am reparat și aș vrea ca între timp să nu se strice.

ȘTEFAN *(galant):* Domnișoară, v-o doresc din toată inima.

CORINA: Nu e de ajuns.

ȘTEFAN: Mai mult nu pot face.

CORINA: Ba da. Poți face un lucru foarte precis. *(Se apropie de el și îl privește drept în ochi, scontînd efectul.)* Să nu-l strici.

ȘTEFAN *(fals degajat):* Eu?

CORINA: Nu încerca să protestezi. Dumitale îți stă bine cînd ești sincer. Haide, puțin curaj, ce Dumnezeu! Sîntem bărbați. Ai stricat telefonul și aparatul de radio. Nu-ți fac nici un reproș. Poate că asta intră în programul dumitale de fericire. Nici nu întreb de ce l-ai stricat...

ȘTEFAN *(un moment ezită, parcă ar voi să nege, parcă ar voi să reziste. În cele din urmă cedează):* Mă irita. Firul ăsta, aveam impresia că mă leagă de tot ce am lăsat în urmă. Mă împiedica să uit. Prin el putea să năvălească aici, oricînd, toată viața de dincolo. O știre, o chemare... Și pe urmă, nu puteam să sufăr cum erați toată ziua cu ochii la el: o să sune? n-o să sune?... În prima zi, un ceas întreg a stat prietena dumitale, madame Vintilă, la telefon, zbierînd cuvinte de dragoste nu știu cui la București. Bărbatusău, se vede. Era trivial, crede-mă; de ce nu-l lăsa în pace? De ce nu încearcă să-l uite puțin? E vacanță, pentru Dumnezeu!

CORINA: Gelos?

ȘTEFAN: Nuu! Amorul nu intră în programul meu de vară.

CORINA: Atunci, sîntem înțeleși. Îmi lași telefonul în pace. Cel puțin pînă voi termina convorbirea. Aștept să mă cheme.

ȘTEFAN: Cine?

CORINA: Intră indiscreția în programul dumitale de vară?

ȘTEFAN: Uneori. Nu vrei să-mi spui?

CORINA *(fără cochetărie):* Nu pot să spun!

ȘTEFAN: Domnul de la Civita Vecchia?

CORINA: Cine? *(Dă cu ochii de tablă, pe care a rămas desenul Mediteranei, înțelege și exclamă:)* A!... Ai ascultat? Prin urmare, domnul meu, din absoluta dumneavoastră indiferență, mai aveți din cînd în cînd timpul să trageți cu urechea...

ȘTEFAN: Domnul de la Civita Vecchia?

CORINA: Poate. Poate el. Poate altcineva.

ȘTEFAN *(brusc):* Iartă-mă, sînt stupid și pun întrebări grosolane. Nu mă privește și bine faci că

nu răspunzi. *(Schimbînd vorba:)* Prin urmare, rămîne stabilit. Nu stric telefonul... în schimb, îmi vei face un serviciu.

CORINA: Să vedem.

ŞTEFAN: Am observat că ai oarecare influenţă asupra dobitocului bătrîn.

CORINA: Bogoiu?

ŞTEFAN: Da. Bogoiu. Convinge-l să nu mai scrie de dimineaţă pînă seara foi de calendar, pe unde apucă. Mă scoate din sărite. Într-o zi o să terminăm cu un scandal.

CORINA: Dar ce ai cu el? În fond, nu e decît un viciu inocent.

ŞTEFAN: Nu e de loc inocent. E o perversitate. Aş vrea să nu ştiu că azi e în 5 august, dar nu pot. Bogoiu e mereu aici să mi-o amintească.

CORINA: Şi te deranjează?

ŞTEFAN: Enorm. Îmi tulbură sentimentul meu de eternitate.

CORINA: Ce copil eşti! *(Rîde.)* Bine. Am să încerc. Dar trebuie să-mi faci şi dumneata un serviciu.

ŞTEFAN: Păi, ne-am înţeles. Telefonul.

CORINA: Lasă telefonul. Cu el am terminat. *(Se apropie de radio şi-l arată rugătoare, ca şi cum ar cere, pentru el, cruţare.)*

ŞTEFAN *(intransigent):* Nu. Asta nu. Cu nici un preţ. Pe ăsta nu-l las.

CORINA: Nu fi încăpăţînat.

ŞTEFAN: Nu sînt încăpăţînat. Sînt decis. Dacă mai fac un singur pas pe calea concesiilor, simt că-mi pierd toată vacanţa. Nu înţelegi că n-are ce căuta aici? Sîntem destule voci şi fără el.

CORINA: Chiar dacă te rog?

ŞTEFAN: Chiar.

CORINA: Chiar dacă te implor?

ŞTEFAN: Mai ales dacă mă implori.

CORINA: Şi totuşi, l-am reparat.

ŞTEFAN: Nu e nimic. Eu am să-l stric.

CORINA: Şi eu am să-l repar din nou.

ŞTEFAN: Şi eu am să-l stric din nou.
CORINA *(se apropie de el):* De neînduplecat?
ŞTEFAN: De granit.
CORINA: Şezi! *(Îi arată şezlongul.)*
ŞTEFAN: De ce?
CORINA: Aşa cum eşti, în picioare şi de granit, mi-e frică de dumneata. Te rog şezi.
ŞTEFAN *(leneş, ia loc pe şezlongul lui).*
CORINA *(se aşază lîngă el, pe unul din braţele şezlongului):* Aşa. Un granit care şade e mai puţin fioros. Se poate discuta cu el. I se poate cere o favoare *(repede, ca să nu i se taie vorba)* — o foarte mică favoare... *(Vorbeşte rar, ezitînd, speriată, cu frica de a nu deştepta intransigenţa lui, ce pare pentru moment somnolentă:)* La 12 august... de azi într-o săptămînă... se transmite seara, de la Salzburg, un concert de Mozart. Un foarte frumos concert de Mozart. Cel mai frumos. Ai să vezi. Ai să-l asculţi. O să-l ascultăm împreună. *Kleine Nachtmusik*... Cine ţi-a spus dumitale că pentru a fi fericit e interzis să fii sensibil? Asta e o superstiţie născocită de un prost... Şi nu dumneata eşti prostul acela. *Kleine Nachtmusik.* Mică muzică de noapte... Nu e frumos? E foarte frumos. Nu ştii ce frumos e! Dacă aş şti să cînt... dar nu ştiu. Îmi pare rău. E o frază din *Andante*, pe care o ţiu bine minte... O port în mine, de cîţiva ani, de cînd am auzit-o întîia dată. Uite, am să încerc. *(Se înclină spre el, gata să cînte. În momentul acesta sună telefonul.)* Telefonul! *(Sare brusc în picioare şi face un pas spre telefon.)*
ŞTEFAN *(o urmează la fel de brusc. O apucă de mînă şi cu capul face semn spre aparatul de telefon, care continuă să sune):* Cine e?
CORINA *(şoptind, ca şi cum s-ar teme să nu fie auzită de omul de la telefon):* Nu pot să spun.
ŞTEFAN *(îi dă drumul, contrariat).*
CORINA *(tot în şoapte):* Rămîi aici. Şi te rog să nu asculţi. Contez pe... lenea dumitale. *(Cu paşi*

ușori, intră în hol, trage de o parte și de alta ușile laterale de sticlă și, pe măsură ce ele se închid, soneria se aude din ce în ce mai slab, aproape de loc.)

ȘTEFAN *(rămas pe terasă, o privește lung, Corina, de asemeni, pe el. Pe urmă ea ridică, cu un gest de curaj — același gest de «ce-o fi o fi» — receptorul).*

CORTINA

Același decor, cîteva zile mai tîrziu. Aparatul de radio a fost dat jos de pe măsuță și pus undeva într-un colț, unde nimeni nu se mai uită la el. Telefonul este și el vizibil scos din funcțiune. Tabla lui Bogoiu — dată jos din cui și pusă cu fața la perete. Este după masă, pe la ora cinci. Nu mai e mult pînă va însera, dar deocamdată e încă lumină de zi. Din culise se aude zgomotul unei mingi de ping-pong. Jocul pare a fi urmărit cu încordare, căci din cînd în cînd se aud exclamații, rîsete, voci: «da, nu, atenție». *De asemeni, cînd glasul Corinei, cînd al lui Ștefan, anunțînd punctele:* «6—2, 6—3, 7—3» *etc.*

SCENA I

BOGOIU, MAIORUL, un moment CORINA

Bogoiu și Maiorul sînt îmbrăcați în alb, pantaloni de pînză, cămașă cu mîneci scurte și cu gulerul deschis. Bogoiu, pantaloni scurți. Nu se simte bine în ținuta asta. Duce într-una mîna la gît, ca și cum și-ar căuta cravata absentă. Stă fiecare pe cîte un șezlong și privește în zare, cam încruntat. La ridicarea cortinei, un moment de tăcere, în care nu se aude decît, din culise, zgomotul mingii de ping-pong.

BOGOIU *(din adîncul meditației în care era cufundat):* Domle, în cîte o fi astăzi? Uneori mi se pare că e în unșpce. Da' dacă stau și mă gîndesc, parcă ar fi în doișpce.

MAIORUL: Numa să nu fie în zece...

BOGOIU: În cîte zici? În zece? Nu, nu. În zece nu. Adică... de ce nu?

MAIORUL: Păi asta zic și eu: de ce nu?

BOGOIU: Stai! Va să zică *(numără pe degete)* azi una, ieri două, alaltăieri trei... Nu știu, nu știu, și pace. Am pierdut toate socotelile. O fi treișpce? O fi paișpce? Să fie miercuri? Să fie joi?

MAIORUL: Să fie vineri?

BOGOIU: Să fie vineri? vorba dumitale... M-au zăpăcit de tot... M-au amețit. *(O clipă de tăcere. Se aude din culise mingea de ping-pong.)* Îi auzi? Baat mingea aia de-o sfărîmă. Taca-taca-taca-taca, taca-taca-taca-taca... *(După un moment de tăcere:)* Să fie vineri?

MAIORUL: Ai?

BOGOIU: Zic, să fie vineri?...

MAIORUL: De...

BOGOIU: Eu parcă tot zic că nu-i. *(Miroase în vînt.)* Nu miroase a vineri...

MAIORUL: Le cunoști după miros?

BOGOIU: După miros. După lumină. După gust. Miercurea, bunăoară... *(Se oprește, ca străbătut de o revelație. Aspiră o dată scurt pe nas, și pe urmă încă o dată, lung.)* Miercuri! Să știi că-i miercuri. *(Aspiră grăbit și scurt pe nas de cîteva ori, adulmecînd aerul, văzduhul, lumina... Se ridică în picioare nervos.)* Miercuri e. Zău că-i miercuri.

(În momentul acesta sare o minge de ping-pong în scenă. Corina intră prin stînga, după minge. Rachetă în mînă. Șort. Cămașă de sport, pantofi albi. Aprinsă de joc. Intrînd, a prins ultima replică a lui Bogoiu și-i răspunde în treacăt, în timp ce se apleacă după minge.)

CORINA: Ba nu e miercuri!

BOGOIU: Da' ce e?

CORINA *(a luat mingea și e gata să iasă din scenă tot prin stînga):* O zi cu soare! *(Iese din scenă și, din culise, i se aude glasul anunțînd ultimul punct marcat:* «18—16».)

BOGOIU: «O zi cu soare». Asta de la el a învățat-o.

A-nnebunit-o și pe ea. Pe toți i-a-nnebunit. Înainte se aveau ca șoarecele cu pisica, și acuma Ștefan în sus, Ștefan în jos. Barem madame Vintilă aia se ține de el din zori pînă-n noapte. Și s-au pus cu toții pe capu meu. Creta mi-au luat-o. Creionul—confiscat. Tocul—dispărut. Numa unghiile mi-au rămas. Ăștia-s nebuni, domle. Te joci cu ei? Om bătrîn cu pantaloni scurți... Te întreb eu pe dumneatale, să mă vadă la minister în halul ăsta, nu mă dă afară? Mă dă.

MAIORUL: Te dă.

BOGOIU: Cum?

MAIORUL: Zic: te dă.

BOGOIU: Păi, mă dă. *(Tăcere. Îl privește apoi lung pe Maior.)* Ei lasă, maiorule, că nici dumneatale nu ești mai frumos.

MAIORUL: Dar ce cusur am?

BOGOIU: Ce? Asta-i ținută de maior? Ăsta-i micu echipament, nene? Te lăsași să te-mbrace cum le-a trăsnit lor prin cap.

MAIORUL: Dacă-i ordin!... Toată lumea în alb! *(Cochet:)* Și să știi dumneata că nu-mi stă rău.

(Moment de tăcere. Se aude din culise glasul Corinei: «*20—20. Eu servesc.*» Pe urmă, cîteva scurte bătăi de minge, și apoi tot glasul ei: «*21—20*». O lovitură scurtă de rachetă, și glasul ei anunță triumfător: «*22—20*».)

SCENA II

ACEIAȘI, CORINA, ȘTEFAN, MADAME VINTILĂ

CORINA *(intră rîzînd, cu racheta în mînă)*: Campionul! L-am bătut pe campion. L-am bătut pe profesor.

ȘTEFAN *(intră de asemeni cu racheta în mînă)*: Felicitările mele. Ești o elevă harnică și sînt un profesor bătut. Ai niște razante de neapărat.

MADAME VINTILĂ *(intrînd și ea tot prin dreapta, către Ștefan)*: Hai să joci cu mine, acuma. *(Către Corina, cu oarecare bruschețe:)* Vrei să-mi dai

racheta? *(După ce-i ia racheta din mînă, către Ştefan :)* Vii?

ŞTEFAN: Nu. Fac o pauză. Pentru moment sînt obosit.

MADAME VINTILĂ: A! Înţeleg. Am uitat să-i cer consimţămîntul. *(Către Corina:)* Îl laşi să joace cu mine?

ŞTEFAN *(sec şi fără chef de glumă)*: Nu înţeleg întrebarea.

MADAME VINTILĂ: Nu-i nimic; ea înţelege. *(Către Corina:)* Spune, îl laşi?

ŞTEFAN: Doamnă Vintilă, e o glumă proastă. Renunţă.

CORINA: Dar nu e de loc o glumă, Ştefan. *(Către madame Vintilă:)* Îl las.

MADAME VINTILĂ: Mulţumesc. Cît eşti de generoasă! Să ştii că n-am să abuzez. Peste un sfert de oră ţi-l dau înapoi.

CORINA: Eşti modestă şi meriţi o recompensă. Uite, ţi-l las... trei sferturi de oră.

MADAME VINTILĂ: Ce imprudenţă! Nu ţi-e frică?

CORINA: Ba da. Tremur. Cred că se vede.

MADAME VINTILĂ *(tăioasă, de astă dată fără ironie)*: Se vede mai mult decît îţi imaginezi. *(Mai încet, numai către ea, destul de răspicat totuşi, pentru ca să audă toată lumea:)* Se vede foarte clar. Totul.

ŞTEFAN *(sincer plictisit)*: Dar terminaţi odată, pentru Dumnezeu! Sînteţi insuportabile dumneavoastră cînd aveţi humor.

MADAME VINTILĂ *(îl ia de braţ, cochetă)*: În schimb, dumneata eşti răpitor cînd te superi. *(Calină:)* Hai să jucăm.

ŞTEFAN: Nu joc. Ţi-am spus că nu joc. Sînt obosit. Mai tîrziu. Acuma, uite, joacă cu domnul Bogoiu.

BOGOIU *(aproape indignat)*: Te rog!

ŞTEFAN: Sau cu maiorul.

MADAME VINTILĂ: Perfect. Şi dumneata ne arbitrezi. Hai, domnule maior.

MAIORUL *(e tentat, dar se lasă greu)*: De, coniţă, numai să pot...

MADAME VINTILĂ: Cum să nu poţi! Cu aşa arbitru...

(Îl ia de mînă pe Maior şi-l trage după ea. Către Ştefan:) Hai!

ŞTEFAN: Zău, sînt obosit. Să vă arbitreze Jeff. *(Strigă spre culise:)* Jeeff!

MADAME VINTILĂ: Lasă-l pe Jeff. Dumneata ne arbitrezi.

ŞTEFAN *(o urmează cu oarecare resemnare):* Dacă ţii neapărat...

MADAME VINTILĂ: Ţiu.

CORINA *(care a urcat între timp spre planul II şi s-a oprit lîngă măsuţa de nuiele, uitîndu-se printre hîrtii):* Doamnă Vintilă! Ai o scrisoare. *(Îi arată un plic.)*

MADAME VINTILĂ: Da. Lasă... Mai tîrziu... *(Iese împreună cu Maiorul şi Ştefan.)*

SCENA III

CORINA, BOGOIU

Corina ţine o secundă plicul în mînă, şi pe urmă îl pune la loc, pe măsuţă, cu un zîmbet. Îl priveşte pe Bogoiu, care a rămas încruntat pe şezlong, pe terasă.

CORINA: Supărat?

BOGOIU *(nu răspunde).*

CORINA: Supărat rău?

BOGOIU *(după o scurtă tăcere, brusc):* Domnişoară Corina, să-mi dea cravatele-napoi.

CORINA: Cine să ţi le dea?

BOGOIU: Cine mi le-a luat.

CORINA: Ţi le-a luat cineva?

BOGOIU: Te faci că nu ştii? Dumneata nu vezi că eu umblu de atîtea zile despuiat, cu gîtul gol? *(Cu o reală pudoare:)* Mi-e ruşine. Zău că mi-e ruşine. Mi-a luat pantalonii mei buni şi mi-a dat pe ăştia scurţi. N-am zis nimic. Mi-a luat cămaşa şi mi-a dat pe asta tăiată. N-am zis nimic. Dar cravata, frate, cravata? Am cincizeci şi doi de ani, şi în cincizeci şi doi de ani eu numa cu cravată am umblat.

CORINA: Ai început de tînăr.

BOGOIU: Ei! Îți vine bine să glumești. Dumitale nu ți-a luat nimeni cravata.

CORINA: Ba mi-a luat-o.

BOGOIU: Zău?

CORINA: Sigur. Uite. *(Îi arată gîtul gol.)*

BOGOIU: Nu, duduie. Să lăsăm gluma. Eu așa nu pot să trăiesc.

CORINA: Cum așa?

BOGOIU: Fără cravată. Mă-năbuș.

CORINA *(se apropie de el):* Domnule Bogoiu! Ai dumneata încredere în mine?

BOGOIU: Am.

CORINA: Atunci... ascultă-mă. *(Îi ia ușor mîna cu care Bogoiu s-a ținut în tot timpul scenei, acoperindu-și gîtul gol, și i-o dă jos. El rezistă puțin, cum ar rezista un bolnav căruia îi deplasezi o mînă scrîntită, de teamă să nu-l doară. După ce a terminat operația asta, care de altfel n-a durat decît două secunde, Corina face doi pași înapoi, și-l privește.)* Ești mai frumos așa.

BOGOIU *(surprins, cu neîncredere, sceptic din prudență, dar parcă voind să creadă):* Zău?

CORINA: Dacă-ți spun! Mult mai frumos. Mai tînăr, mai bărbat, mai... marinar. Da, da, mai marinar. Cu cravata aia oribilă — fiindcă să știi: era o-ri-bi-lă cravata aia — cu gulerul ăla, ce erai? Un civil. Pe cînd așa, ai o înfățișare stranie, o înfățișare de navigator... Ei, ce vrei dumneata? Cînd treci pe aici, pe terasă, cu gulerul dumitale de cauciuc și cu cravata neagră, să te arate toți cu degetul: uite-l pe domnul Bogoiu, subșef de birou la Ministerul de Finanțe? Sau să se întrebe în sinea lor, cu puțină neliniște, cine să fie oare străinul ăsta, cu gîtul ars de soare, cu obrajii bătuți de vînt? De unde vine? Unde se duce? Pe ce mări a călătorit? Ce oceane a străbătut? Și spre ce zări nevăzute privește, atunci cînd trece pe terasa pensiunii Weber, cum ar trece pe coverta unui vapor? *(A vorbit fără ironie, cu sinceritate, cu convingere, cu convingerea cuiva care se joacă*

cu un copil, dar se lasă prins în acest joc și crede în el. Bogoiu ascultă cu gravitate, readus la visurile lui. Moment de tăcere.) Crede-mă pe mine, domnule Bogoiu. Noi sîntem vechi prieteni. Rămîi așa cum ești: ești foarte bine. Cînd mă uit la dumneata, am impresia că ești un adevărat lup de mare.

BOGOIU *(gînditor):* Lup...

CORINA *(confirmînd)*: ...de mare.

BOGOIU *(surîde îmbunat, pe urmă redevine grav):* Domnișoară Corina. Dacă mă iubești... vreau să spun... dacă sîntem într-adevăr prieteni... în cîte e azi?

CORINA: Nu știu.

BOGOIU *(se bosumflă subit).*

CORINA: Îți dau cuvîntul meu de onoare că nu știu.

BOGOIU: Atunci, sînt pierdut.

CORINA: De ce?

BOGOIU: Fiindcă eu nu pot să trăiesc așa. Cu ziua asta care nu știi de unde începe și unde se termină... Parcă-i o singură zi, una singură, lungă, lungă, lungă. N-are nume, n-are număr. Ai vrea s-o prinzi din zbor, s-o iei de gît și s-o întrebi: cum te cheamă? Te cheamă luni? Te cheamă marți? Spune!

CORINA: Și ea nu vrea să spună.

BOGOIU: Nu. Nu vrea.

CORINA: Nu vrea, și bine face... *(Se apropie de el.)* Nu ești cuminte, domnule Bogoiu, și, drept să-ți spun, nu te pricep de loc. De ani de zile umbli după un vis, și acum cînd în sfîrșit visul este sub ochii dumitale, cînd e aici la un pas și nu așteaptă decît să-l vezi, dumneata întorci capul, închizi ochii și-l lași să treacă. «Unde mi-e cravata?» «În cîte e azi?» De asta îți arde dumitale? *(Îl scutură ușor de umăr.)* Trezește-te! Ce ai vrut dumneata să ai mai mult în viață? Un vapor. Ei bine, îl ai.

BOGOIU: Unde e?

CORINA: Aici. Ăsta nu e un vapor? Ssst! Ascultă, nu auzi nimic?

BOGOIU *(după un moment de atenție încordată):* Ba da. Un foșnet. Brazii.

CORINA: Nu sînt brazii. Sînt valurile. Dacă vrei... sînt valurile. Nu vrei?

BOGOIU *(care nu înțelege încă bine, dar se lasă prins în joc):* Ba vreau.

CORINA: Atunci, ce mai aștepți ca să iei comanda vaporului? Sîntem pe un vapor și dumneata ești căpitanul nostru. Nu vezi? Sîntem pe mare. Nu știu pe ce mare. Spune dumneata una. Alege-o dumneata. Sîntem în larg. Nimeni nu vine, nimeni nu pleacă. Și nu se vede nici o pînză cît e marea de mare, nici un catarg, nici o sirenă. *(Se duce spre stînga și strigă, cu mîinile pîlnie la gură:)* Uuu! Uuu! *(Se întoarce spre Bogoiu:)* Vezi? Nimeni. Liniște. Mergem așa de lin, că parcă nici motoarele nu se mai aud! Doar apa cum plescăie la proră... *(Cu o schimbare de voce:)* Ce viteză avem, căpitane?

BOGOIU *(care a intrat deplin în joc, dă explicații tehnice):* Cred că douăzeci de noduri pe oră! Precis nu vă pot răspunde. Ar trebui să trecem pe la cabina de comandă, să verificăm indicatoarele.

CORINA: Să trecem. Pe unde o luăm?

BOGOIU *(indicînd scara și făcîndu-i loc):* Pe aici.

CORINA: După dumneata, căpitane! Ia-o-nainte, să-mi arăți drumul.

BOGOIU *(în timp ce urcă scara):* Vedeți cum sînt silit să merg cu viteză redusă, douăzeci de noduri, înțelegeți, e o nimica toată pentru mine. Dar îmi menajez pistoanele. Am un mic ac ros la compas. Și l-am pus sub observație. *(A ieșit din scenă pe la capătul de sus al scării. Corina e și ea gata să iasă pe acolo, cînd prin dreapta, jos, intră Ștefan.)*

SCENA IV

CORINA, ȘTEFAN

ȘTEFAN: Duduie Corina...

CORINA *(de sus, aplecată peste rampa scării)*: Da?

ȘTEFAN: Voiam să-ți spun un cuvînt.

CORINA: Acum? Nu se poate mai tîrziu? Tocmai îmi explica ceva căpitanul.

ŞTEFAN *(a ajuns lîngă scară şi o ia de mînă peste rampă)*: Te rog să ierţi scena de adineauri. A fost stupidă.

CORINA *(surîde uşor, îşi desprinde mîna dintr-a lui şi, fără să răspundă, iese din scenă, urmîndu-l pe Bogoiu, care a ieşit înaintea ei)*.

SCENA V

ŞTEFAN, MADAME VINTILĂ

Ştefan ridică din umeri, neînţelegînd. Se apropie fără treabă de măsuţa din hol, se uită cu neatenţie printre hîrtii, ridică plicul lui madame Vintilă, îl priveşte o clipă, aproape fără să-l vadă, îl pune la loc. Se întoarce pe terasă, se întinde pe şezlong.

MADAME VINTILĂ *(intră prin dreapta, cu racheta de ping-pong în mînă)*: Ai evadat.

ŞTEFAN: Da. Te prevenisem. Nu sînt bun de arbitru.

MADAME VINTILĂ: Mă întreb de ce eşti bun, cînd e vorba de mine?

ŞTEFAN: E un reproş?

MADAME VINTILĂ: Nu. O vorbă aşa... *(Moment de tăcere. Ea se apropie de şezlong, se opreşte o clipă la spatele lui Ştefan şi pe urmă îi trece mîna prin păr.)*

ŞTEFAN *(fără s-o privească)*: Ai o scrisoare acolo pe masă.

MADAME VINTILĂ: Da... ştiu.

ŞTEFAN: Nu o deschizi?

MADAME VINTILĂ: Eşti curios?

ŞTEFAN: Cred că ţi-am mai spus: eu aici nu am nici o curiozitate.

MADAME VINTILĂ: Ştiu... te-ar surmena.

ŞTEFAN: Întocmai. M-ar surmena. Dar mă gîndesc că era un timp cînd plîngeai dacă-ţi întîrzia o scrisoare. Şi acum le laşi să treneze ceasuri întregi, fără să le deschizi.

MADAME VINTILĂ: Era un timp... Acuma e alt timp. Vacanţă! De la dumneata am învăţat cu toţii vorba asta. *(Se înclină spre el, cochetă, aproape obraz la obraz.)* Te superi c-am învăţat-o aşa de bine?

ŞTEFAN *(se ridică de pe şezlong, în defensivă):* Trebuie să-ţi spun ceva.

MADAME VINTILĂ: Grav?

ŞTEFAN: Foarte grav.

MADAME VINTILĂ: Bănuiam. Trebuie să fie foarte grav, de vreme ce te-ai sculat în picioare.

ŞTEFAN: Foarte grav şi... foarte greu de spus.

MADAME VINTILĂ: Să te ajut eu?

ŞTEFAN: Nu. Spun singur. Da' să ştii că e ceva complet caraghiôs... Uite: *(retezat)* am impresia că-mi faci curte.

MADAME VINTILĂ: Eu?

ŞTEFAN: Nu ţi-am spus că e caraghios?

MADAME VINTILĂ *(încercînd să glumească, încercînd să fie degajată, dar în fond replica lui Ştefan a lovit just):* Şi cum ţi-a venit asta?

ŞTEFAN: A! E o manie. O idee fixă. Mi se pare mereu că mi se face curte. Evident, e ridicul. Mă cunosc doar foarte bine. Curte! Curte pe ce? Pe nasul ăsta jupuit? Pe fruntea asta îngustă? Pe ochii ăştia fără culoare?

MADAME VINTILĂ: Totuşi...

ŞTEFAN *(tăind-o repede):* Totuşi, o idee fixă. E o idee fixă. Mi-a intrat în cap că mă iubeşti, şi acuma fiecare cuvînt pe care mi-l spui mi se pare o aluzie. Fiecare gest — o invitaţie.

MADAME VINTILĂ: Te asigur...

ŞTEFAN: Că nu-i adevărat. Ştiu. Asta ar mai lipsi. Dar pentru liniştea mea, pentru buna noastră prietenie, pentru pacea pensiunii Weber, lasă-mă să-ţi spun că dacă cumva, prin absurd, prin imposibil, ar fi totuşi adevărat...

MADAME VINTILĂ: Da...

ŞTEFAN: Dacă printr-o aberaţie, prin cea mai stupidă aberaţie, m-ai iubi, sau ai vrea să mă iubeşti, sau ţi s-ar părea că mă iubeşti...

MADAME VINTILĂ: Ei bine...

ŞTEFAN: Ei bine, ţi-aş spune nu!

MADAME VINTILĂ: De ce nu?

ŞTEFAN *(simplu şi ferm):* Sînt în vacanţă.

MADAME VINTILĂ: Nu ți se pare că abia acum începi să fii ridicul?

ȘTEFAN: Nu. Ridicul sînt mai demult. Acum încep să fiu clar. Ascultă-mă. *(Îi vorbește neted, bărbătește, fără brutalitate însă:)* Jocul ăsta nu mă interesează. Aici, nu mă interesează. E prea complicat. Scene, cuvinte cu subînțeles, zîmbete. De ce ai rîs? De ce n-ai rîs? Vino aici, du-te-n-colo, iubește-mă, nu mă iubi, de ce nu mă iubești?... Nu, nu și nu.

MADAME VINTILĂ *(înțepată):* Și încă o dată nu.

ȘTEFAN: Da. Și încă o dată nu. De foarte multe ori nu. Fii ironică, dacă vrei, dar înțelege-mă dacă poți. E și asta o voluptate: să nu iubești. E mai simplu. E mai sigur.

MADAME VINTILĂ: Nu știu, zău, ce să cred despre dumneata.

ȘTEFAN: Crede că sînt un îngîmfat, un vanitos, un închipuit, un prost-crescut, un imbecil... crede toate astea și dă-mi mîna.

MADAME VINTILĂ *(demnă, ridică din umeri, îi întoarce brusc spatele și urcă spre hol).*

ȘTEFAN *(o urmează):* A, nu. Nu așa. Aici e ca la ping-pong. E fără supărare. Ai jucat și ai pierdut. Să ne strîngem frumos mîna ca doi sportivi de treabă, și gata. Data viitoare cîștigi dumneata.

MADAME VINTILĂ *(aproape fără voie, îi dă mîna, fără convingere. El i-o strînge tare, băiețește, dar ea și-o retrage încurcată. O dată liberă, se-ndreaptă într-o doară spre măsuța din hol. Acolo zărește plicul, îl ia în mînă, îl deschide, scoate o scrisoare afară și începe s-o citească).*

ȘTEFAN *(care a urmărit-o cu privirea):* Vezi? Ai și cîștigat.

SCENA VI

ACEIAȘI, MAIORUL, JEFF

MAIORUL *(intră prin dreapta, cu racheta în mînă, transpirat, gîfîind, roșu la față):* Cine a cîștigat? Eu

am pierdut. M-a bătut copilul ăsta de m-a frînt. *(Se prăbuşeşte pe un şezlong.)*

JEFF *(a intrat după Maior; e şi el aprins de joc):* Adevărat că l-am frînt. Primul set, 21 la 5. Al doilea set, 21 la 3. Dă cu racheta ca fetele.

ŞTEFAN: Şi te mai lauzi că l-ai bătut. Aşa adversar, aşa victorie. Bravo, Jeff!

JEFF *(ostil, cu bruscheţe):* Te rog să nu-mi spui Jeff.

ŞTEFAN: Nu te cheamă Jeff?

JEFF: Pentru dumneata, nu.

SCENA VII

ACEIAŞI, CORINA

CORINA *(intră prin fund, uşa din stînga):* Jeff! Ce-i asta?

JEFF *(foarte serios, către ea):* Dumneata să nu te amesteci între noi bărbaţii.

CORINA *(nici nu-l aude, coboară spre terasă, spre Jeff):* Ce-i asta, Jeff? Ce fel de vorbă-i asta? Şi ce e halul ăsta pe tine? Ţi-am spus să nu mai joci în soare. Unde ţi-e batista?

JEFF *(se caută în buzunare încurcat).*

CORINA: Sigur. Iar n-ai batistă. *(O scoate pe a ei din buzunar, îl şterge pe frunte, pe obraji. El se lasă ca un copil bosumflat. Moment de tăcere încurcată.)*

ŞTEFAN *(încearcă o diversiune):* Nu facem o partidă, Jeff?

JEFF *(tresărind):* Cu dumneata, nu.

CORINA *(severă):* Jeff!

ŞTEFAN *(către madame Vintilă, care tot timpul a stat deoparte, citindu-şi scrisoarea):* Nu facem o partidă?

MADAME VINTILĂ: Mulţumesc. Am făcut astăzi una cu dumneata, şi mi-e de ajuns. *(Iese ostentativ prin fund, dreapta.)*

ŞTEFAN: Am rămas fără partener. *(Strigă:)* Domnu Bogoiu!...

CORINA *(care continuă să pună în ordine toaleta lui Jeff):* Lasă-l pe Bogoiu. E ocupat.

ŞTEFAN: Atunci, domnule maior, cu tot regretul, trebuie să recurg la dumneata. Hai.
MAIORUL: Iar, frate?... Abia mă aşezai.
ŞEFAN: Nu-i nimic. Te antrenezi.
MAIORUL *(resemnat, se ridică foarte cu greu şi îl urmează. Ies amîndoi prin dreapta, planul prim).*

SCENA VIII

CORINA, JEFF

CORINA *(a terminat toaleta lui Jeff):* Aşa, şi să nu te mai prind fără batistă. Acuma ia-o pe a mea. *(Îi întinde batista cu care l-a şters pe frunte.)*
JEFF *(ia batista îmbufnat şi rămîne cu ea în mînă):* Domnişoară Corina, nu-mi place gluma asta.
CORINA: Dar nu e o glumă.
JEFF: Eu am şaisprezece ani...
CORINA: Cei mulţi înainte.
JEFF *(continuînd):...* şi dumneavoastră vă purtaţi cu mine de parc-aş avea opt. De ce? Vedeţi, eu primesc orice glumă cînd vine de la dumneavoastră. Orice, pentru că..
CORINA: Pentru că?
JEFF *(ar vrea probabil să spună «pentru că vă iubesc», dar nu poate. Ridică din umeri, lăsînd gîndul întrerupt. Pe urmă izbucneşte violent):* Dar nu în faţa lui. Nu cînd mă vede el.
CORINA: Cine «el»?
JEFF: Ştiţi prea bine. El.
CORINA: Nu are nume?
JEFF *(tace).*
CORINA *(foarte aproape de el):* Jeff! Întreb dacă are nume.
JEFF: Are, dar eu nu pot să-l spun. *(Gata să plîngă:)* Nu pot, nu vreau.
CORINA: Uită-te la mine.
JEFF *(priveşte în jos, încăpăţînat).*
CORINA: Nu vrei să te uiţi la mine?
JEFF *(ridică privirea spre ea).*
CORINA *(îi vorbeşte foarte simplu):* Jeff, eu iubesc pe cineva de aici.

JEFF *(dezolat):* Ştiu...
CORINA: Pe tine. *(Îl sărută pe obraz.)* «El»! Dar el n-are timp de noi, Jeff.

SCENA IX

ACEIAŞI, UN CĂLĂTOR, NEVASTA LUI

Intră prin stînga, prăfuiţi de drum, încărcaţi cu valize, pachete, şaluri, paltoane, un domn şi o cucoană.

DOMNUL *(punînd jos valizele şi răsuflînd):* Uf! Bine că sosirăm. Ziceam că ne-apucă noaptea pe drum. Fir-ar ai dracului cu şoseaua lor.
CUCOANA *(cu un strigăt alarmat):* Costache!
DOMNUL: Ei?
CUCOANA: Cutia!
DOMNUL: Ce cutie?
CUCOANA: Cutia roşie de pălării...
DOMNUL *(încercînd să-şi amintească):* Cutia roşie de pălării... A! E jos în maşină.
CUCOANA: Să nu plece cu ea.
DOMNUL: Cum o să plece, dragă, că nici nu l-am plătit. Şi n-a rămas şi cufărul ăl mare?

(Corina şi Jeff au privit uluiţi apariţia celor doi. Nu înţeleg nimic şi se întreabă din ochi unul pe celălalt. În sfîrşit, Corina se decide să intervină. Face cîţiva paşi spre cei doi.)

CORINA: Dumneavoastră... pe cine căutaţi?
DOMNUL: Dumneata eşti domnişoara Weber?
CORINA: Nu.
DOMNUL: Noi pe dumneaei o căutăm.
CORINA: Pe care «dumneaei»?
DOMNUL: Pe domnişoara Weber.
CORINA: Care domnişoară Weber?
DOMNUL: A, sînt mai multe! Păi, pe una din ele.
CORINA *(din ce în ce mai îngrijorată):* Pentru ce?
DOMNUL: Pentru cameră.
CORINA: Ce cameră?
DOMNUL: Camera...

CUCOANA: Camera de la jurnal... *(Își deschide poșeta și scoate de acolo o coupură de ziar, pe care o citește:)* «Vila Weber. Județul Ciuc. Gara Gheorghieni. Lîngă Ghilcoș. Poziție admirabilă în pădure. Pensiune completă, 180 de lei pe zi. Adresați domnișoara Weber.»

CORINA: Și?

DOMNUL: Și nimic. Am venit.

CORINA *(dezolată):* Ați venit! *(Strigînd spre culise stînga:)* Ștefan! Ați venit! Ștefaan!

ȘTEFAN *(din culise):* Daa.

CORINA: Vino un moment, te rog. *(Către cei doi:)* Ați venit... ca să stați...

CUCOANA: Că n-om fi venit ca să plecăm!

SCENA X

ACEIAȘI, ȘTEFAN

ȘTEFAN *(intrînd cu racheta în mînă):* Ce s-a-ntîmplat?

CORINA *(încet, numai către el):* Ăștia doi...

ȘTEFAN: Ei?

CORINA: Au venit.

ȘTEFAN: Cum au venit?

CORINA: Au venit să stea aici.

ȘTEFAN: Aici, la noi?

CORINA: Da, în pensiune.

ȘTEFAN: Nu se poate. *(Face un pas spre cei doi.)* Dumneavoastră pe cine căutați?

DOMNUL: Am mai spus o dată: pe domnișoara Weber.

ȘTEFAN: Nu există.

DOMNUL: Cum nu există, domle, cum nu există? Mă rog, pensiunea Weber...

ȘTEFAN: Nu-i aici.

DOMNUL: Da' unde-i?

ȘTEFAN: Habar n-am.

CUCOANA: Ia ascultă, tinere, dumneata îți bați joc de noi? Ce? Noi nu știm pe ce lume umblăm?

DOMNUL: N-am luat noi automobilul de la Gheorghieni, că zicea că autobuz nu mai este pînă mîine dimineață?

CUCOANA: Și nu ne-am tocmit cu trei sute de lei pîn-aicia?

DOMNUL: Și nu ne-a zis șoferul că-i aicea, sus, între brazi?

CUCOANA *(argument suprem):* Și nu scrie afară, pe firmă, mare de-ți ia ochii, «Pension Weber»?

ȘTEFAN *(către Jeff, încet):* Ce firmă e?

JEFF *(același joc):* Firma de sus, deasupra balconului. N-am putut s-o iau jos.

ȘTEFAN: Ei, și dacă scrie? Ce, dumneata crezi tot ce scrie? Dac-o scrie afară Karlsbad, înseamnă că aici e Karlsbad?

DOMNUL *(rămîne un moment descumpănit de argument).*

CUCOANA *(și ea un moment derutată, își revine cu energie):* Karlsbad, ne-Karlsbad, noi aicea rămînem. Nu mă mișc din loc pînă nu vine domnișoara Weber. *(Se așază pe valiză.)* Strig-o, Costache!

DOMNUL *(strigînd):* Să vie domnișoara Weber! Să vie domnișoara Weber!

ȘTEFAN *(alarmat):* N-o striga, domnule, că te aude.

DOMNUL: Ba strig, domnule, strig. *(Se înecă, tușește.)*

ȘTEFAN *(către Jeff, încet):* Jeff, du-te sus și ține de vorbă pe *Fräulein* Weber. Nu cumva să coboare. Dacă e nevoie, închide-o în cameră cu cheia.

CORINA *(tot către Jeff, încet):* Și spune-i lui Bogoiu să vie aici repede.

(Jeff iese.)

SCENA XI

ACEIAȘI, fără JEFF

DOMNUL *(care un moment tăcuse pentru ca să-și recapete suflul pierdut):* Domnișoara Weber, Weber, Weber...

CORINA *(se apropie de el, cu mari menajamente):* Domnule, calmează-te.

CUCOANA: Nu te calma, Costache!

DOMNUL *(intransigent):* Nu mă calmez. Weber! Weber! *(Se înecă iar și tușește.)*

CORINA: Vai de mine! I se face rău. Apă, apă!

DOMNUL *(sufocat, face semn cu mîna că nu-i nimic, că n-are nevoie de ajutor. Corina, cu alarmă simulată, aleargă în hol şi toarnă un pahar cu apă, pe care-l aduce. Ştefan l-a apucat ferm pe Domn şi-l duce spre un şezlong. Cu o ultimă tresărire de voinţă, Domnul mai apucă să strige o dată:* «Weber!». *Ştefan a izbutit să-l aşeze pe şezlong, unde aproape îl imobilizează. Corina îi toarnă cu de-a sila paharul cu apă pe gît, obligîndu-l să-l bea. Domnul a rezistat cît a rezistat, dar acum e obosit. Şezlongul, apa l-au moleşit. Rămîne în şezlong o clipă, fără suflu. La dreapta lui — Ştefan, la stînga — Corina. Cucoana a urmărit jocul mirată, neînţelegînd nimic, ameţită puţin de rapiditatea mişcărilor).*

CORINA: Astmă. E astmatic, săracul.

ŞTEFAN: E astmatic şi vine la munte. Moarte sigură.

DOMNUL *(tresare):* Ai? *(Încearcă să se ridice. Cu o singură mînă, Ştefan îl obligă să rămînă locului.)*

CUCOANA: Costache! Scoal' d-acolo! Scoal' d-acolo, n-auzi?

SCENA XII

ACEIAŞI, BOGOIU

Bogoiu intră pe scara din fund, coboară în grabă treptele. Corina se duce spre el.

BOGOIU: M-aţi chemat?

CORINA: Căpitane, sînt doi pasageri clandestini pe vapor.

BOGOIU *(arătîndu-i din ochi pe cei doi):* Ăştia?

CORINA: Ăştia.

BOGOIU *(coboară din planul I. Vorbeşte autoritar şi sobru. E pătruns de ceea ce face):* Voi sînteţi clandestinii?

DOMNUL *(care şi-a revenit în parte, dar uluit de întrebare):* Cum clandestini?

BOGOIU: Te faci că nu ştii? Adă-ncoa biletele. Să le văd.

DOMNUL *(din ce în ce mai uluit):* Ce bilete, domle?

CUCOANA: Şi cine eşti dumneata?

BOGOIU: Voiajezi fără bilete și mă mai întrebi cine sînt. O să vezi dumneata cine sînt eu.

CUCOANA: Ba, pardon. Nu voiajăm fără bilete. Biletele le am eu. Sînt aici. *(Își deschide poșeta — o poșetă imensă — în care scotocește un timp, și scoate, în fine, două jumătăți de bilet de tren.)* Poftim.

BOGOIU *(a luat biletele și le-a cercetat):* Nu-s astea. Nu-s bune. Altele.

CUCOANA: Cum să nu fie bune, păcatele mele? Noi plătim jumătate preț, că dumnealui e funcționar la Regie. Uite și carnetul. *(Scoate un carnet de identitate, pe care i-l întinde, dar la care Bogoiu nici nu se ostenește să se uite.)*

BOGOIU: Nu-s bune, madam. Astea-s de tren.

CUCOANA: Păi, da' de ce să fie?

BOGOIU: De vapor.

DOMNUL *(scos din sărite):* Ia ascultă, domnule, ați înnebunit? Sau vreți să ne-nnebuniți pe noi? Ce e comedia asta? Cu mine să nu vă jucați! M-auzi? Să nu vă jucați. Eu nu știu multe.

CUCOANA: Costache!

DOMNUL *(pornit de tot):* Nici un Costache. Da' pînă cînd? Aici am venit, aicea rămîn. Nici nu vă cunosc. N-am venit la dumneavoastră. Eu la domnișoara Weber am venit. Să vie domnișoara Weber! Vreau s-o văd pe domnișoara Weber!

SCENA XIII

ACEIAȘI, MADAME VINTILĂ, MAIORUL

În cursul ultimelor replici, a intrat prin fund, ușa din stînga, madame Vintilă. A auzit țipete și a ieșit să vadă ce se întîmplă. Privește cu curiozitate grupul de pe terasă, întrebînd din ochi, cînd pe unul, cînd pe celălalt, ce se petrece. Tot jocul destul de șters, pentru a nu se distrage atenția spectatorului de la grupul principal.

MAIORUL *(intră prin dreapta, cu racheta în mînă, uimit de țipete, dă nas în nas cu Domnul):* Ce e, domnule? Ce te-a apucat?

DOMNUL: Dumneata eşti domnişoara Weber?
MAIORUL: Nu.
DOMNUL: Atunci, ce te-amesteci? *(Continuă să ţipe:)* Weber! Weber!

SCENA XIV

ACEIAŞI, JEFF

Jeff intră în scenă, coborînd scara din fund, acceptă să-i vorbească lui Ştefan, pentru că în cei doi intruşi simte o primejdie comună. Dar e sobru, fără comunicativitate, atitudine de «serviciu comandat».

ŞTEFAN: Ce e nou, Jeff?
JEFF: A auzit voci şi a vrut să coboare. Am încercat s-o opresc, n-a vrut şi... am închis-o. Uite cheia.
ŞTEFAN: Dă-o-ncoa. *(Către cei doi intruşi:)* Aşa. Şi acum să stăm liniştiţi de vorbă.
DOMNUL *(ţipînd mereu):* Cu dumneata nu stau de vorbă, domle. Nu te cunosc.
ŞTEFAN: Rău faci. Ascultă-mă. Ascultaţi-mă. Dumneavoastră vreţi s-o vedeţi pe domnişoara Weber? N-o s-o vedeţi. Nu e. Nu mai e. O să strigaţi. O dată, de două ori, de nouă ori. Şi n-o să vie. Vedeţi cheia asta? E de la odaia ei. *(Pune cheia în buzunar.)* Cred că înţelegeţi.
DOMNUL *(gest de protest).*
ŞTEFAN: A! Ştiu ce o să spuneţi. Că, ţipînd, v-ar putea auzi altcineva. Un vecin... un jandarm...
DOMNUL *(gest de satisfacţie, care vrea să spună: «Ei vezi? Ei vezi?»).*
ŞTEFAN: Eroare, domnul meu. Profundă eroare. Ziceaţi că aţi venit cu automobilul. Mă rog, aţi văzut dumneavoastră pe tot drumul, pînă aici, o casă?
MAIORUL: O singură casă?
MADAME VINTILĂ: Un bordei?
BOGOIU: N-aţi văzut. Şi de unde să vedeţi, dacă nu e.
ŞTEFAN: Sîntem singuri. Absolut singuri. Pînă la Ghilcoş, paisprezece kilometri.

JEFF: Pînă la Gheorghieni, treizeci și șase.

ȘTEFAN: Cine să vă audă pînă acolo? *(Domnul și Cucoana ascultă consternați, reduși la tăcere de «logica faptelor».)* Prin urmare, nu e mai bine să stăm cuminte de vorbă? O să ne înțelegem. Să vedeți că o să ne înțelegem. Ia dumneata loc. *(Îl ia pe Domn și-l duce din nou spre șezlong. Domnul se lasă greu, dar nu rezistă propriu-zis — mai ales Corina fiind lîngă el și ajutîndu-l, cu multe menajamente, să se așeze.)* Și dumneata... *(Îndreptîndu-se spre Cucoană:)* Dumneata aici... *(Se duce la șezlongul lui, îl apropie de cel pe care șade Domnul și pe urmă continuă, cu gravitate:)* Doamnă! Nu știu dacă vă dați seama de importanța gestului meu. Dumnealor mă cunosc și mă vor înțelege. *(Arătînd-o pe madame Vintilă:)* Dumneaei mai ales. Scaunul acesta este al meu. *(Magnanim:)* Vi-l ofer. Da. Vi-l ofer. Ședeți. *(Cucoana l-a urmărit buimăcită de locvacitatea lui. Se apropie timidă — e primul ei moment de timiditate — și ia loc cu un sentiment de nesiguranță.)* Da, da, puteți ședea. Așa... Și acum, prietenește — da' știți? — prietenește: ce căutați dumneavoastră aici?

(Între timp, toată lumea s-a apropiat de planul I, spre centrul rampei. Distribuția grupului e următoarea: Domnul și Cucoana, fiecare pe cîte un șezlong. Corina și Ștefan în picioare, între cele două șezlonguri — Corina de partea Domnului, Ștefan de partea Cucoanei. Maiorul, Bogoiu, madame Vintilă și Jeff închid șezlongurile într-un semicerc. În momentul în care Ștefan a pus ultima întrebare, grupul a fost constituit cum am spus mai sus, și toată lumea îi fixează pe cei doi. Moment de tăcere. Domnul și Cucoana nu știu ce să răspundă.)

CORINA: Aici... în pustietatea asta?

ȘTEFAN: De ce nu vă duceți la Borsec, că-i apă gazoasă?

CORINA: De ce nu vă duceți la Sovata, că-i muzică militară?

MAIORUL: De ce nu la Sinaia, că-i ruletă?

MADAME VINTILĂ: De ce nu la mare?

JEFF: De ce nu la șes?

BOGOIU: De ce nu la deal?
CORINA: Da' aici? Ce să vedeți aici? Pe noi?
BOGOIU: Sau ați fi venit să-l vedeți pe dumnealui *(îl arată pe Maior)* cum prinde pești? V-ați ars. Nu prinde nici unul. Vă spun eu.
DOMNUL *(brusc interesat):* Sînt și pești?
BOGOIU: Sînt, dar cine i-a văzut?
DOMNUL *(cu satisfacție, către nevastă):* Ei, madam? Ziceai să nu-mi iau undița. Dacă te ascultam pe dumneata...
MAIORUL *(direct vizat):* Și ai luat-o?
DOMNUL: Se putea, nene? E jos, în automobil.
MAIORUL: De ce?
DOMNUL: Cum de ce? Ca să pescuiesc.
MAIORUL: Să pescuiești, ce?
DOMNUL: Pești.
MAIORUL: Peștii mei?!
BOGOIU: Peștii lui?!
DOMNUL *(care începe din nou să se indigneze):* Cum ai dumitale, domle? Cum ai lui, domle? Ce? I-ați ștampilat?
ȘTEFAN *(prezidențial):* Vă rog, domnilor, vă rog. Să nu ne pierdem calmul. Calmul așa de greu cîștigat. Să revenim la ce ne interesează și să discutăm fără digresiuni. Nu-i așa, doamnă? Fără digresiuni.
CUCOANA *(nu înțelege, dar aprobă, sedusă de «manierele» lui Ștefan).*
ȘTEFAN: Vedeți? Și doamna e de aceeași părere. Să discutăm civilizat. Așadar... dumneavoastră n-ați vrea să plecați de aici?
DOMNUL: Nici mort.
ȘTEFAN: Păcat... Păcat, fiindcă dacă nu plecați singuri, o să fim siliți să vă expulzăm. *(Explicînd:)* Să vă dăm afară. Și cu cît întîrziați, cu atît e mai neplăcut. Vedeți? Se înserează. *(Într-adevăr, lumina a început ușor să scadă.)*
CORINA: Se face frig.
ȘTEFAN *(cu tonul politicos și impersonal cu care ar da o informație):* La munte, nopțile sînt reci. Și nu cred că se doarme prea bine pe șosea.

CUCOANA *(cu un început de teamă):* Costache?...

DOMNUL *(se uită la unul, se uită la altul, nu ştie ce să facă. Pe urmă, se decide):* În ruptul capului. Aicia rămînem. S-o vedem şi pe asta!

BOGOIU: O s-o vezi. Ascultă-mă pe mine: o s-o vezi. Dumneatale nu ştii ce te aşteaptă. Întreabă-mă pe mine. Întîi şi-ntîi îţi ia creta.

DOMNUL: Care cretă?

BOGOIU: Creta. Pe urmă... Vezi cravata asta? *(Îi ia cravata în mînă şi o pipăie.)* Frumoasă, n-am ce zice. Frumoasă, da' ţi-o ia. Şi pantalonii... *(Pipăie stofa pantalonilor.)* Tii! Teribilă, domle! N-are moarte. Stofă englezească! Ţi-i ia şi pe ăştia.

MAIORUL: Şi să te-ntreb şi eu ceva...

DOMNUL *(care l-a ascultat cu desăvîrşire aiurit pe Bogoiu, urmărindu-i fiecare cuvînt, fiecare gest, cu o blîndă stupoare, îl întrerupe pe Maior, fără violenţă însă):* Nu mai întreba, domnule. Lasă. Aţi întrebat destul. Să întreb şi eu acuma. O dată. O singură dată. *(Se ridică în picioare, îi priveşte pe toţi lung şi întreabă îngrijorat, cu sinceră seriozitate:)* Dumneavoastră... nu sînteţi nebuni?

CORINA *(după un moment de tăcere, în timpul căruia fiecare părea că reflectează pentru a răspunde în cunoştinţă de cauză):* Ba da. Nu cu totul nebuni. Puţin. Mai mult într-o ureche, decît nebuni de-a binelea. Iertaţi-ne că nu v-am spus-o de la început.

DOMNUL: Nu era nevoie... se vede.

CORINA: Noi ăştia, cîţi sîntem aici, avem fiecare scrînteala noastră, mica noastră scrîntează. Şi s-a potrivit să ne înţelegem destul de bine. Nu de la început. *(Către Ştefan:)* Nu e aşa că nu de la început? *(Din nou către cei doi:)* Acuma însă facem un fel de familie... o echipă... un joc... E un joc pe care n-o să ştiţi niciodată să-l jucaţi. Pentru că... voi veniţi direct de la Bucureşti, în timp ce noi... noi picăm puţin din lună. *(Domnul şi Cucoana au rămas pironiţi, la dreapta şi la stînga Corinei. Se privesc peste capul ei cu o mirare în care licăreşte parcă un început de înţelegere. Par*

a-şi spune: «nu vezi că cu ăştia nu e nimic de făcut?») Nu spuneţi nimic. Nu e nevoie. Aţi înţeles. Ştiu, simt că aţi înţeles... Poate că trebuia să vă vorbim aşa de la început. Ce vreţi? Ne-aţi speriat... Cînd v-am văzut intrînd, ni s-a părut că tot jocul nostru se sfîrşeşte... că se sfîrşeşte prea devreme... Dar acum... fiindcă aţi înţeles, o să vă duceţi. *(Îi ia şi pe unul, şi pe altul de braţ şi merge cu ei spre stînga, pe unde au intrat.)*

ŞTEFAN: Vă aşteaptă jos o maşină. Fără nici o grabă, sînteţi într-un ceas şi jumătate la Gheorghieni. *(În timp ce vorbeşte, Domnul şi Cucoana îşi ridică valizele, pledurile, pachetele pe care le lăsaseră jos, la intrare.)*

CORINA: Se înserează şi e senin.

ŞTEFAN: O să aveţi un drum minunat.

CORINA: Ce bun e pledul ăsta!

ŞTEFAN: Vă înveliţi bine şi nici nu ştiţi cînd aţi ajuns în oraş. *(Cei doi şi-au luat toate bagajele, aşa cum au intrat prima dată în scenă. Se retrag puţin buimăciţi, cu faţa spre grup, privindu-i pe toţi lung.)* N-aţi uitat nimic? Ba da. Aţi uitat să ne spuneţi bună seara.

DOMNUL, CUCOANA *(se uită unul la altul, ezită, sînt încurcaţi, şi pe urmă timid, aproape în acelaşi timp)*: Bună seara.

TOŢI *(înclinîndu-se uşor)*: Bună seara.

(Cei doi ies.)

SCENA XV

ACEIAŞI, fără CUCOANA şi DOMNUL, apoi, un moment, DOMNUL

Toţi cîţi rămîn în scenă se privesc uşuraţi. Din toate piepturile, un lung oftat de uşurare. Fiecare se aşază pe unde poate. Ştefan, evident, pe şezlongul lui. Moment de tăcere, ca după o mare primejdie din care scapi teafăr.

DOMNUL *(intră iar)*: Tot eu... *(Toţi sar brusc în picioare, împinşi ca de un resort. Îl privesc cu răsufla-*

rea tăiată.) Nu vă speriați. Nu rămîn. Nu mai rămîn nici dacă mă rugați. Nici dacă mă plătiți. Ne ducem la mare. Da' voiam să fac o întrebare. Ultima. De la Gheorghieni e tren la Constanța?

MAIORUL: E, da' e cam lung. O zi și jumătate.

DOMNUL: O zi și jumătate. Care va să zică, azi avem joi, 12... Dacă plecăm diseară... *(Vocea Cucoanei din culise:* «Costache!»*)* Vin, soro, vin... *(Iese din scenă.)*

SCENA XVI

ACEIAȘI, fără DOMN

Același joc ca la începutul scenei precedente. Sentiment general de ușurare. Fiecare se așază la locul lui. Moment de tăcere.

BOGOIU *(care a auzit ultima replică a Domnului, fără să-i dea prea mare atenție, sare luminat, ca și cum abia acum ar fi auzit-o):* Ce-a zis? Joi? 12? Ați auzit? A zis joi. A zis 12. Joi, joi, joi, joi... E joi și e 12. Dați-mi o cretă! Dați-mi un creion! Dați-mi cerneală! Dați-mi să scriu! *(Scrie cu degetul pe jos, pe perete, în aer:)* Joi 12 august, joi 12 august... Presimțeam eu, domnule! Îmi spunea inima. 12 august, 12 au... *(Entuziasmul îi scade subit, lasă cuvîntul neterminat. Rămîne cu degetul suspendat în aer, deget cu care tocmai desena cifra descoperită. Pe urmă, cu totul desumflat:)* Dacă azi e în doișpce, atunci pîn' la cincisprece mai sînt trei zile. Și la 15...

MADAME VINTILĂ: Ce e la 15?

BOGOIU: Păi ce să fie... Ministerul... Serviciul... Se termină vacanța... Trebuie să plec... Lumina aia galbenă de la birou... Mirosul de hîrtie veche... *(Tresărind, aproape violent:)* Eu nu plec. Rămîn. Fie ce-o fi, rămîn.

MAIORUL: Ba o să pleci. Toți plecăm. Azi unul, mîine altul... Cum trece vremea, domnule... Și cînd mă gîndesc că mă-ntorc acolo...

MADAME VINTILĂ *(pe gînduri):* Acolo, acasă... lucruri de care te-ai săturat... Aceeaşi viaţă, care nu se mai schimbă...

CORINA *(uşoară, aproape imperceptibilă, privire spre Ştefan):* Oameni pe care n-o să-i mai vezi...

MADAME VINTILĂ: Şi alţii pe care ai să-i vezi mereu, întotdeauna...

(Lumina a scăzut între timp simţitor, fără să se fi întunecat însă de tot. Lung moment de tăcere, în care gîndul tuturor se depărtează.)

ŞTEFAN *(scuturîndu-se din melancolia care i-a cuprins pe toţi):* Bună treabă mi-ai făcut, domnule Bogoiu. Te felicit. În cîte e azi? În cîte e azi? Iacă, ştii în cîte e azi. Îţi place? *(Face un gest circular, arătîndu-i vag pe toţi, dar arătînd mai ales acea nelămurită tristeţe care s-a furişat între ei.)* Eram fericiţi adineauri. Era o zi oarecare, o zi fără calendar, şi eram fericiţi. Acuma e joi şi în 12 august... şi atîta lucru e de ajuns... ca să nu mai fim.

BOGOIU: De... dacă ştiam... Acuma... să uităm şi noi...

ŞTEFAN: Dacă putem... E mai greu de uitat...

BOGOIU: Nu e greu. Uite, o să mergem la masă şi să vezi cum uităm. Nu mergem la masă?

MAIORUL *(gata la apel):* Ba mergem...

MADAME VINTILĂ: S-a făcut răcoare. Mă duc să mă schimb şi viu şi eu. *(Iese.)*

ŞTEFAN *(către Bogoiu):* Tot te duci sus. Uite cheia. Descui-o pe *Fräulein* Weber. Să nu ştie nimic.

BOGOIU: O să ţipe.

ŞTEFAN: O s-o-mpaci. Faceţi un tabinet, o laşi să cîştige, şi se-mpacă ea.

SCENA XVII

CORINA, ŞTEFAN, JEFF

CORINA *(care în tot timpul scenei de mai sus a rămas într-un colţ, tăcută, se apropie acum de Ştefan):* În cîte e azi?

ŞTEFAN: Eşti glumeaţă.

CORINA: Nu. Întreb cu toată seriozitatea: în cîte e azi?

ŞTEFAN *(enunţînd):* Joi 12 august.

CORINA: Nu-ţi spune nimic data asta?

ŞTEFAN: Nimic. Cel puţin nimic special. E o aniversare?

CORINA: Gîndeşte-te bine!

ŞTEFAN *(caută o clipă şi pe urmă ridică din umeri).*

CORINA: *Kleine Nachtmusik*... Salzburg...

ŞTEFAN *(cu un gest de plictiseală):* Ooo!

CORINA: Nici un «Ooo»! Avem un pact şi cer să-l respecţi. Recunoaşte că de cînd am reparat aparatul de radio, nu l-am pus niciodată să cînte. Aşa era învoiala. Uite, l-am lăsat, săracul, «la colţ». Dar acum... *(Ia aparatul de radio şi-l ridică cu destulă greutate, încercînd să-l ducă spre măsuţa lui obişnuită.)*

JEFF *(îi sare în ajutor):* Lăsaţi-mă, domnişoară Corina, pe mine. *(Ia aparatul, îl aşază pe măsuţă, pune priza, întoarce butonul.)* Pe unde se transmite?

CORINA: Prin Viena.

JEFF *(citind pe indicatorul aparatului şi învîrtind butonul):* 507 lungime de undă. 506 şi 8.

CORINA: Nu vă oblig să rămîneţi aici. Vă puteţi duce la masă.

ŞTEFAN: Foame nu mi-e, şi după o zi aşa de agitată, nimic mai bun decît un ceas de şezlong. Fie şi muzical, dacă nu se poate altfel. *(Fiecare se aşază pe cîte un şezlong. Între timp, Jeff a continuat să caute postul Viena. S-au auzit diverse zgomote şi ţîrîituri, iar acuma se aude destul de clar tic-tacul obişnuit al postului Viena.)*

CORINA: Opreşte, Jeff. Aici e Viena. Recunosc semnalul. *(Se uită la ceas.)* Trebuie să-nceapă curînd. În cîteva minute. Vino aici. *(Jeff a rămas lîngă aparatul de radio şi îi priveşte, de sus, din umbră, pe amîndoi.)* Nu vii? *(Tăcere.)* Nu vrei să vii, Jeff?

ŞTEFAN: Eu zic să vii. Am citit undeva că între muzică şi matematică există legături foarte strînse. Or, dumneata, Jeff, care eşti cel mai eminent corigent la matematici pe care l-am cunoscut vreodată...

(Jeff se-ntoarce brusc şi iese din scenă, trîntind foarte puternic uşa.)

SCENA XVIII

CORINA, ŞTEFAN

Seara s-a lăsat între timp de tot. E o seară albastră, clară, fără obscuritate. S-ar zice că lumina şi-a schimbat numai densitatea, că a devenit mai uşoară, mai vaporoasă. Trecerea s-a făcut lent, fără bruscheţe, pe nesimţite. Ieşirea zgomotoasă a lui Jeff e urmată de o clipă de tăcere. Semnalul lui Radio Viena se aude depărtat, ca un tic-tac de ceasornic într-o mare tăcere.

CORINA: Ce ai cu el?

ŞTEFAN: Nimic.

CORINA: Mie mi-e drag.

ŞTEFAN: Şi mie.

CORINA: Atunci, de ce-l repezi?

ŞTEFAN: Pentru că aşa se vorbeşte între bărbaţi. Scurt. Fără mofturi... L-ai văzut cînd joacă cu mine ping-pong? Simt că fiecare minge pe care mi-o trimite e un pumn. Are şaisprezece ani. În fundul inimii lui, îmi e recunoscător că mă port cu el ca şi cum ar avea douăzeci şi cinci.

CORINA: Dar eşti prea aspru.

ŞTEFAN: E felul meu de tandreţe. La şaisprezece ani, e singurul fel de tandreţe care se suportă bine.

CORINA: Nu poţi să-l suferi.

ŞTEFAN: Mi-e foarte drag. Întîi... întîi pentru că e corigent... Nu rîde. Am un sentiment de familie pentru toţi corigenţii din lume. Şi eu am fost pe vremea mea... Şi sînt şi astăzi... *(Tăcere.)* Pe urmă... mi-e drag pentru că te iubeşte. În felul lui. Cu pumnii strînşi. Încruntat. Cred că nu ştii cum te iubeşte. Şi nici nu trebuie să ştii. Nu ţi-ar ierta-o...

CORINA: Îl cunoşti bine? *(Întrebarea nu e apăsată. Ea trece mai departe. Visează altceva.)*

ŞTEFAN: Destul de bine. L-am mai întîlnit o dată, mai demult. Acum vreo douăzeci de ani. Nu s-a

schimbat prea tare. Aceeași privire care trece înaintea cuvintelor. Aceeași frunte care se deschide singură — ca o fereastră — cînd totul ar voi să se închidă, să se refuze... Și un fel de tăcere bruscată, colțuroasă, de care se lovesc gesturi și cuvinte... Gesturi pe care nu le va duce niciodată pînă la capăt... Cuvinte pe care niciodată nu le va spune pe de-a-ntregul.

CORINA *(chemîndu-l ușor, fără să-l privească)*: Ștefan!

ȘTEFAN *(n-a auzit-o, nu o privește)*: De atunci, l-am mai văzut de cîteva ori. «În viață», cum se zice. Din ce în ce mai rar... Din ce în ce mai de departe... Cînd am venit aci, îl pierdusem de tot. Mi se părea că e o foarte veche amintire, foarte veche, foarte ștearsă... Într-o dimineață am dat ochii cu el, în oglindă, ca la un colț de stradă. «Unde ai fost?» «Ce-ai făcut?» N-am știut ce să-i răspund. Mi se părea că nu fusesem nicăieri, că nu făcusem nimic...

CORINA: Eu nu l-am cunoscut, dar l-am așteptat. L-am așteptat mereu, în toți oamenii pe care i-am întîlnit... în acei cîțiva, foarte puțini, pe care mi se părea că-i iubesc. Îmi ziceam: nu-ți pierde răbdarea. Are să vină. Așteaptă. Este poate sub încruntarea asta care te rănește, este poate sub această indiferență, sub această uitare... Așteaptă. Are să vină.

ȘTEFAN: Și cînd vine, nu-l vezi. Și cînd vorbește, nu-l auzi.

CORINA: Și cînd îl vezi, el trece mai departe. Și cînd îl auzi, el a tăcut. *(După o tăcere:)* Ștefan!

ȘTEFAN: Daa...

CORINA: Mi-e frig.

ȘTEFAN: La munte, nopțile sînt foarte reci.

CORINA: Este în hol, pe divan, un șal — șalul meu albastru.

ȘTEFAN: E o informație asta?

CORINA: Nu. E o rugăminte.

ȘTEFAN *(se ridică din șezlong cu foarte mare greutate)*: Presimțeam. Totdeauna în viață momentele mele de visare le-am plătit scump. Sînt un senti-

mental. *(S-a dus spre divanul din hol, a luat şalul, vine spre Corina şi i-l întinde.)*

CORINA: Nu aşa, dragul meu. Înveleşte-mă.

ŞTEFAN: Mă exploatezi. *(O acoperă cu şalul pe picioare, pe urmă se întoarce la locul lui şi se întinde în şezlong.)*

CORINA *(după o secundă):* Ştefan! Nu auzi?

ŞTEFAN: Ba da... ca prin vis... Ciudat. Am sentimentul că dorm, că dorm profund. Şi chiar dacă-ţi mai este frig, n-am să mă pot ridica de aici, să mai caut un şal.

CORINA: Ştefan... Vreau să te sărut.

ŞTEFAN: E o rugăminte?

CORINA: Nu. E o informaţie.

(Un moment, rămîn nemişcaţi la locurile lor. Pe urmă, aproape în acelaşi timp, se ridică amîndoi, se apropie unul de altul, şi în sfîrşit... se sărută. Se privesc apoi cu gravitate, ca şi cum sărutul ar fi rămas undeva între ei. El o ia de mînă şi se îndreaptă spre scara din fundul holului. Ea îl urmează. În timp ce urcă scara, încep să se audă, ca o voce care a fost mereu prezentă, dar care abia acum se desprinde din tăcere — primele măsuri din romanţa din *Kleine Nachtmusik*, de Mozart. La jumătatea scării se opresc.)

CORINA *(şoptind): Kleine Nachtmusik...*

(Ascultă amîndoi o clipă, pe urmă, cu paşi foarte uşori, urcă mai departe scara, ieşind din scenă.)

SCENA XIX

BOGOIU

Scena rămîne o clipă goală. Viorile din Salzburg se aud mai precise, dar mereu în surdină. Lumina e foarte albastră. Cu şezlongurile desfăcute, cu şalul Corinei trenînd pe unul din ele, terasa pensiunii are într-adevăr ceva de covertă pustie, noaptea.

BOGOIU *(intră prin stînga. Priveşte de jur împrejur. Se apropie de cele două şezlonguri. Ia o clipă în*

mînă şalul şi-l lasă apoi să cadă la loc. Priveşte lung spre scara pe unde au ieşit Corina şi Ştefan. Se reazemă de perete, pe pragul dintre terasă şi hol, şi pe urmă, ca şi cum ar transmite departe un ordin, unui echipaj nevăzut): Opriţi motoarele. Desfaceţi pînzele. Să n-aud nici un val. Nici unul...

CORTINA

Același decor, spre sfîrșitul lunii august. Dimineață rece, cu lumină ușor obosită, de vag început de toamnă.

SCENA I

CORINA, ȘTEFAN

CORINA *(într-o rochie caldă de casă. Ștefan în pantaloni gri, pulover albastru, cu mîneci lungi și închis la gît. Ținuta lor arată o dimineață rece de munte. Corina, pe terasă, în stînga, pe un șezlong, aproape paralel cu rampa, privește afară, spre culise, într-un fel de reverie atentă, ca și cum ar urmări ceva foarte important, ce se petrece acolo. În hol, comod instalat într-unul din fotoliile albe de nuiele, Ștefan citește o carte. La ridicarea cortinei, o clipă de tăcere prelungește această situație, care durează probabil mai de demult):* Încă una...

ȘTEFAN: Ai spus ceva?

CORINA: A mai căzut încă una. E a șaptesprezecea. Ieri au fost unsprezece. Alaltăieri cinci.

ȘTEFAN: Vrei să le numeri pe toate?

CORINA: Aș vrea! Sînt așa de multe, că mi-ar trebui o eternitate... Ștefan!

ŞTEFAN *(fără să-şi întrerupă lectura):* Daa...
CORINA: Pot să spun o prostie?
ŞTEFAN: Te rog. Nu te jena.
CORINA: Eu pînă acum nu văzusem niciodată cum cade o frunză. Credeam că se rupe şi cade.
ŞTEFAN: Ai intuiţii miraculoase, Corina. Închipuieşte-ţi că într-adevăr asta e singura metodă a frunzelor de a cădea: se rup şi cad. Mă epatezi.
CORINA: Şi tu mă epatezi, dragul meu. Prin ignoranţă. Nu ştii, nu bănuieşti, cîte gesturi mărunte sînt într-o cădere de frunză... *(Tăcere.)* Optsprezece...
ŞTEFAN: Cum?
CORINA: Zic, optsprezece. A optsprezecea frunză de azi-dimineaţă.
ŞTEFAN: Corina!
CORINA *(întrebare mormăită):* Mmm?
ŞTEFAN: Te plictiseşti?
CORINA: Da, dragul meu. Mă plictisesc. Mi se întîmplă prima oară în viaţă — şi e delicios.
ŞTEFAN: Eu te plictisesc?
CORINA: Da, dragul meu, tu. Mă plictiseşti — şi n-am să te uit niciodată din cauza asta... Hm!... E curios poate: eu n-am cunoscut pînă acum decît numai oameni amuzanţi. Tu eşti primul care nu mă amuză.
ŞTEFAN: Mă flatezi, Corina.
CORINA: Nu, nu — sînt foarte sinceră. În prima zi cînd ne-am vorbit, ţiu minte că mi-ai spus: «eu sînt un tip *terre-à-terre*: plat». Credeam că te lauzi, dar nu te lăudai. Eşti într-adevăr foarte *terre-à-terre*, Ştefan. N-ai vervă. N-ai fantezie. Şi taci. Taaci! Tu eşti primul om din viaţa mea care tace.
ŞTEFAN: Sînt primul care te iubeşte, Corina.
CORINA: Poate că e totuna... Te ascult ore întregi cum taci. Ai tot felul de tăceri: vorbăreţe, răstite, calme, somnoroase... De la tine am învăţat şi eu să tac. Nu găseşti că fac progrese?
ŞTEFAN: În momentul ăsta, nu.

CORINA: Ai dreptate, acuma nu. Am gust de vorbă, dar o să-mi treacă. De obicei însă, fii loaial, Ştefan, şi recunoaşte: am învăţat să tac. Mă mir şi eu uneori cînd mă surprind tăcînd. Nu mă recunosc. Mi se pare că ani de zile am trăit într-un vacarm, şi că a încetat deodată. Era vacarmul meu personal, erau gesturile mele, paşii mei, mîinile mele, care se agitau... Eram plină de gesturi, ca un pom plin de vrăbii...

ŞTEFAN: Dacă nu mă înşel, e o imagine.

CORINA: Da, dragul meu. Iartă-mă. N-am să mai fac. Dar lasă-mă s-o termin pe asta: tot am început-o. Ziceam: ca un pom plin de vrăbii. Ai venit tu, le-ai speriat şi s-au dus. Acuma, uite-mă aici, fără gesturi, fără vorbe... *(Tăcere. Îşi duce mîna la ureche, ca şi cum ar asculta bătaia unui ceas de mînă.)* Îl auzi?

ŞTEFAN: Ce?

CORINA: Pulsul.

ŞTEFAN: Nu.

CORINA: Eu îl aud. E ciudat cum nu l-am auzit douăzeci şi cinci de ani... Ş-acuma îl aud. Sînt atîtea lucruri pe care nu le ştiam... Din cîte voci mici e făcută o mare tăcere... Ştefan, tu le auzi?

ŞTEFAN: Ce să aud?

CORINA: Vocile.

ŞTEFAN: Una singură, Corina: pe a ta.

CORINA: Eu am mai multe, dragul meu. Abia aici le-am descoperit. Vocile mele interioare...

ŞTEFAN: Trebuie să fie un scandal cînd vorbesc toate deodată...

CORINA: Nu. Se înţeleg destul de bine între ele... *(Tăcere.)* Nouăsprezece. A căzut a nouăsprezecea frunză.

ŞTEFAN: Înseamnă pe hîrtie, să nu le uiţi.

CORINA: Nouăsprezece într-o singură dimineaţă; nu e mult? Vine toamna. Mi se pare că a şi venit. E o pată roşcată pe Haşmaşul Mare. Ieri era mai palidă, azi-dimineaţă mai aprinsă... Septembrie...

ŞTEFAN: Încă nu.

CORINA: Ba da. Două zile, trei zile, și pe urmă... *(Tăcere.)*

ȘTEFAN *(își închide cartea, se ridică de la locul lui, vine spre ea, se oprește lîngă șezlongul ei, jumătate pas în urmă, îi pune ușor mîna pe umăr):* Ce e cu tine?

CORINA *(ridică din umeri, fără să-l privească):* Știu eu? Septembrie.

ȘTEFAN: Cum te-ai schimbat, Corina! Ești tu fata pe care am întîlnit-o aici, pe terasă, acum douăzeci și... cîte zile?

CORINA: Nu le-am numărat. Mai tîrziu o să le vină și lor rîndul. Acuma sînt ocupată cu frunzele.

ȘTEFAN: Ești tu? Aveai un surîs scurt, bătăios. Unde e? Aveai o tresărire a capului intolerantă. Unde e? Grava mea iubită!

CORINA: Mai spune o dată.

ȘTEFAN: Ce?

CORINA: «Grava mea iubită».

ȘTEFAN: Îți place?

CORINA: Mă surprinde. Nu credeam că voi putea fi o iubită gravă. *(Încercînd să glumească:)* Nu era genul meu... gravul meu domn. Necunoscutul meu domn.

ȘTEFAN: Ce vrei să spui?

CORINA: Eu nu vreau să spun nimic. Cel mult aș vrea să întreb.

ȘTEFAN: Întreabă.

CORINA: Dar să nu rîzi. *(Se ridică de la locul ei; cu o foarte mare simplicitate, fără să sconteze nici un efect:)* Ștefan, cine ești tu?

ȘTEFAN: Nu m-am prezentat?

CORINA: Te-am rugat să nu rîzi. Cine ești? Ești un domn brun cu un șezlong și cu cîteva manii simpatice de vacanță. Și pe urmă? Și mai departe?

ȘTEFAN: Mai departe...

CORINA: Da. Știu cine ești în august. Dar în septembrie, cine ești?

ȘTEFAN: Ei bine, Corina, în septembrie și în octombrie, «mai departe», cum zici tu...

CORINA: Ștefan!

ŞTEFAN: Da.
CORINA: Vrei să faci un lucru oribil.
ŞTEFAN *(scurtă privire întrebătoare).*
CORINA: Vrei să răspunzi.
ŞTEFAN: M-ai întrebat.
CORINA: N-am întrebat nimic.
ŞTEFAN: Corina...
CORINA: N-am întrebat nimic. Nu vreau să-mi spui nimic.
ŞTEFAN: Totuşi...
CORINA: Te rog, Ştefan, te rog, taci. Tu, care ştii să taci aşa de bine, taci şi de astă dată. Nu te întreb, nu-ţi cer, nu vreau, nu mă interesează...
ŞTEFAN: Corina, ce înseamnă copilăria asta? Linişteşte-te.
CORINA: Lasă-mă, te rog, lasă-mă. Sînt zăpăcită. Nu ştiu ce spun. Nu ştiu ce întreb. Nu întreb nimic. Lasă-mă singură, cinci minute, două minute.
ŞTEFAN: Dar nu se poate. Dar trebuie să-mi explici.
CORINA *(aproape de lacrimi):* Nu am nimic de explicat. Lasă-mă, îţi spun, lasă-mă...

SCENA II

ACEIAŞI, BOGOIU

Bogoiu a intrat de cîteva secunde prin fund şi a rămas acolo, tăcut, lîngă perete, privind fără să înţeleagă ce se întîmplă. În momentul acesta îl zăreşte Corina.

CORINA *(încercînd să găsească un surîs, în enervarea de care treptat s-a lăsat cuprinsă):* Uite, dacă nu mă laşi, am să mă plîng căpitanului. Domnule Bogoiu! Căpitane! Domnul acesta e indiscret. Nu se mai poate plimba o femeie tînără pe covertă fără să fie acostată? Ce fel de vapor e ăsta?
BOGOIU *(s-a apropiat. Simte că gluma acoperă un lucru destul de serios, totuşi, sau tocmai de aceea, are tactul de a accentua gluma):* Tinere, ce fel de purtări sînt astea?

ŞTEFAN *(care preferă şi el un moment de destindere):* Domnule căpitan, te rog să crezi că nu am nici o vină.

BOGOIU: Las', că ştim noi. Nici o vină. N-o să-mi spui mie că duduia s-a legat de dumneata.

ŞTEFAN: Zău, domnule căpitan.

BOGOIU: Nimic. Te rog să fii la locul dumitale. Să nu mă sileşti să chem echipajul. *(Ducîndu-l puţin de spate:)* Hai, du-te-n cabină şi lasă-ne singuri!

ŞTEFAN *(o priveşte pe Corina lung):* Ce copilă eşti, Corina!

CORINA *(surîs afectuos, trist, uşor cochet, cerînd parcă iertare. Ştefan iese din scenă).*

SCENA III

CORINA, BOGOIU

BOGOIU *(rămîne încurcat. Aşteaptă explicaţii. Dar Corina tace, iar el, prea timid ca să întrebe, încearcă să schimbe vorba):* E cam rece azi. Toamnă timpurie. Ce i-o fi venit şi maiorului să plece tocmai azi pe munte?... Auzi dumneatale, în excursie... şi madame Vintilă după el. Te pomeneşti că-i apucă şi ploaia... Eu le-am tot spus: staţi, mă oameni buni, că om merge altă dată...: că...

CORINA *(fără bruscheţe, continuînd parcă un gînd):* Domnule Bogoiu, s-a întîmplat pe vaporul dumitale un lucru...

BOGOIU: Trist?

CORINA: Nu. Trist nu. Dar serios. Mai serios decît credeam la început.

BOGOIU: Pe vaporul meu, domnişoară Corina, se întîmplă numai lucruri serioase.

CORINA: Crede-mă, cînd am venit aici eram foarte departe de tot ce avea să se întîmple. Lăsasem acasă o iubire... un fel de iubire.

BOGOIU *(mai mult şoptind):* Civita Vecchia.

CORINA: Daa... Civita Vecchia... O! nu mare lucru... Cîteva obişnuinţe, cîteva amintiri... Venisem aici

bucuroasă că sînt singură şi că le pot uita... Totul era aşa de simplu: dumneata, maiorul, Jeff... Pînă cînd a venit el... Ţii minte seara în care au fost pasagerii clandestini?... În seara aceea...

BOGOIU: Ştiu.

CORINA *(ridică surprinsă capul, întrebînd din ochi).*

BOGOIU: Da, ştiu. Eu ştiu tot ce se petrece pe vaporul meu. Iartă-mă. Nu sînt indiscret, dar e datoria mea. Am ştiut din prima zi. Cred că am ştiut înaintea dumitale şi înaintea lui.

CORINA: Vezi, la început încă nu era prea grav. O întîmplare de vacanţă. O mică întîmplare de vacanţă. Dar pe urmă... Nu mă întreba cum... n-aş şti să-ţi răspund. Aşa cum se face toamnă. Aşa cum descreşte ziua. Fără să prinzi de veste, fără să ştii cînd. L-am iubit. Credeam că e un joc uşor de vară. Bag de seamă că e mai mult, că ameninţă să fie mai mult decît un joc. Dumneata, domnule Bogoiu, care eşti un bătrîn căpitan de vapor...

BOGOIU: Ei, nu chiar aşa de bătrîn.

CORINA: ... ai cunoscut poate multe întîmplări de felul ăsta... Nimeni nu le ştie, decît poate căpitanul vasului, care zîmbeşte şi uită.

BOGOIU: Trebuie neapărat să uite?

CORINA: De ce?

BOGOIU: Cunosc eu un căpitan care n-ar voi...

CORINA: Şi eu cunosc o fată, care nici ea n-ar voi... Adineauri, cînd ai intrat aici, era să fac o prostie. O mare prostie. Era să-i spun tînărului domn, întîlnit într-o dimineaţă de august, pe puntea vaporului dumitale, era să-i spun că, deşi ne apropiem de port, eu la debarcader nu mă voi despărţi. Era să-i spun că iubirea mea nu este un joc şi că nu vreau să fie de pe acum o amintire. Era să-i spun... *(Tăcere, apoi cu o schimbare de glas:)* Domnule Bogoiu, eu plec.

BOGOIU: Cum pleci? Unde pleci?

CORINA: Plec la Bucureşti. Acasă.

BOGOIU: Cînd?

CORINA: Astăzi. Acum.

BOGOIU: Nu se poate.

CORINA: Ba da. E mai bine așa. E mai simplu.

BOGOIU: Domnișoară Corina, nu te las.

CORINA: Domnule Bogoiu, te rog, înțelege. Înțelege, și nu-mi cere explicații. O să-mi ceară el destule.

BOGOIU: Dar e o prostie ce vrei să faci.

CORINA: Nu. E un lucru cuminte. E poate primul lucru cuminte pe care-l fac de cînd mă știu. Nu mai pot rămîne. Nu mai trebuie să rămîn. Haide, domnule Bogoiu, dă-mi o mînă de ajutor, dă-mi puțin curaj. Am nevoie. Azi e duminică. Zi de tîrg la Sîn Dominic. Mai tîrziu trebuie să treacă, pe la prînz, camioneta O.N.E.F.-ului, de la Borsec. O să-i facem semn. O să mă ia și pe mine... *(Cu o bruscă deschidere de expresie:)* Ții minte duminica trecută, la Sîn Dominic... Era o nebunie: în costume de baie pe străzi; era o nebunie. Cum se uitau unguroaicele tinere la noi, speriate... Să nu pierzi pipa pe care ți-am cumpărat-o de-acolo. *(Bogoiu scoate din buzunar o pipă, arătînd-o demonstrativ.)* E proastă, săraca. E urîtă, săraca. Dar e de la Sîn Dominic...

BOGOIU *(rugător, încet):* Domnișoară Corina, rămîi.

CORINA *(face semn din cap că nu. Gest blînd, dar decis):* Mă duc sus, să-mi strîng lucrurile. Dumneata rămîi aici. Ai să-l vezi pe Jeff... Și pe Ștefan... Spune-le... că plec. *(Corina se depărtează de el, îndreptîndu-se spre scara din fund.)*

BOGOIU: Domnișoară Corina!

CORINA *(se oprește din mers, îl privește așteptînd).*

BOGOIU *(cu elan):* Plec și eu cu dumneata.

CORINA: Nu. Un căpitan, domnule Bogoiu, nu-și părăsește niciodată vaporul. *(Se urcă pe scară.)*

SCENA IV

ACEIAȘI, JEFF

JEFF *(a apărut la capătul de sus al scării, tocmai în momentul în care Corina se pregătea să urce. Are*

o carte în mînă): Bună dimineața, domnișoară Corina.

CORINA *(a rămas locului. Răspunde încet, fără să-l privească bine în ochi, ca și cum s-ar eschiva):* Bună dimineața, Jeff.

JEFF *(urcă treptele spre ea. Se oprește în fața ei. Vorbește cu animație):* Azi e duminică. Am venit să dau raportul săptămînii.

CORINA: Da, Jeff. *(Îi pune ușor o mînă pe umăr.)*

JEFF *(deschide cartea):* La geometria descriptivă, de luni pînă azi, patruzeci și două de pagini. Să știți că am trecut de partea cea mai grea...

CORINA *(fără prea multă convingere):* Dar le știi?

JEFF: Ca pe apă. La algebră, douăsprezece pagini: ecuațiile de gradul al doilea. *(Se oprește, se uită drept în ochii ei, așteptînd un cuvînt de aprobare.)* N-am lucrat bine?

CORINA: Ba da. Ai fost foarte harnic.

JEFF: Știți, am făcut mai mult decît mi-ați însemnat dumneavoastră. Vedeți: *(îi arată pe carte)* era însemnat numai pînă aici... Eu am făcut și... *(Pentru că ea tace, el are impresia că se îndoiește de spusele lui. Îi întinde cu un gest brusc cartea deschisă.)* Dacă nu credeți, puteți să m-ascultați.

CORINA: Te cred, Jeff.

JEFF: Atunci, după masă la patru...

CORINA *(cu un gest vag):* După masă...

JEFF: Domnișoară Corina, mi-ați promis. Eram înțeleși. Dacă termin într-o săptămînă pînă unde ați făcut semn, atunci duminică după masă, la patru, veniți cu mine pe lac, numai cu mine, numai noi doi, și vîslesc eu. Mi-ați promis...

CORINA: După masă nu se poate. Nu se mai poate.

JEFF *(violent):* Nu vă lasă el!

CORINA: Jeff, te-am rugat de atîtea ori să nu mai spui așa: «el». *(Pauză. Pe urmă cu o voce care încearcă să fie fără emoție:)* După masă... nu mai sînt aici.

JEFF *(o privește pe ea. Pe urmă, scurt, pe Bogoiu, întrebător).*

BOGOIU: Pleacă.

JEFF: Cînd? De ce?

CORINA: Plec chiar acum. Înainte de prînz. De ce? *(Ridicare din umeri.)* Am primit o veste de la Bucureşti.

JEFF: Ce veste? Cînd? Poşta n-a trecut. Telefonul n-a sunat. De ce glumiţi cu mine? V-am rugat de atîtea ori să nu glumiţi cu mine.

CORINA *(îl priveşte drept în ochi):* Jeff, de-atîtea ori am glumit cu tine. Acuma nu glumesc.

JEFF *(nu înţelege, nu acceptă, o priveşte plin de întrebări, deşi simte că ceea ce spune ea este foarte serios).*

CORINA *(se desprinde de lîngă el şi urcă scara încet, urmărită de privirea lui, pînă cc iese din scenă. Bogoiu a asistat la întreaga scenă, fără să spună nici un cuvînt, încurcat de privirea disperat întrebătoare a lui Jeff, de gesturile evazive ale Corinei).*

SCENA V

BOGOIU, JEFF, mai tîrziu ŞTEFAN

JEFF *(după ce a rămas un moment aţintit spre uşa de sus, pe unde a ieşit Corina, îşi îndreaptă privirea spre Bogoiu):* Domnule Bogoiu...

BOGOIU: Pe mine, băiete, să nu mă întrebi nimic. Nu ştiu nimic. Nu pricep nimic. *(În momentul acesta intră Ştefan. Jeff îl zăreşte, îl fixează intens şi pe urmă izbucneşte.)*

JEFF: Din cauza ta. Din cauza ta... *(Iese alergînd şi trîntind cu violenţă uşa.)*

SCENA VI

BOGOIU, ŞTEFAN

ŞTEFAN *(nu înţelege strigătul lui Jeff. E mai mult mirat decît supărat):* Ce e cu el? Ce are?

BOGOIU *(evaziv):* Domnişoara Corina...

ŞTEFAN: Ei?

BOGOIU: Trebuia să meargă după masă cu el pe lac, şi acuma... şi acuma, cică nu mai merge.

ŞTEFAN: Foarte rău. De ce nu merge?

BOGOIU *(încurcat):* Fiindcă... *(Apoi energic, ca şi cum s-ar decide să spună tot:)* Fiindcă... *(Totuşi nu îndrăzneşte.)* Ei, da' ştiu eu de ce nu mai merge?...

ŞTEFAN: Capricii. Capricii cu Jeff! I-am spus că nu se cochetează cu un copil ca el. Bietul băiat! *(Pauză.)* Nu ştiu ce e cu Corina. Nu înţeleg ce are. Ai văzut adineauri... Vorbeam foarte calm amîndoi. Deodată, din senin, lacrimi în ochi, palidă, gata să plîngă... Nu o recunosc. Ea, care de obicei este aşa de simplă, aşa de deschisă... Dacă n-ai fi intrat dumneata, nu ştiu ce ar fi făcut. Era într-un hal de nervi... Într-adins v-am lăsat împreună. I-ai vorbit?

BOGOIU *(evaziv):* Daa...

ŞTEFAN: Şi?

BOGOIU *(acelaşi joc):* Dee...

ŞTEFAN: Cam puţin. Daa... Dee... Ce spune?

BOGOIU *(ridică din umeri):* Hm!

ŞTEFAN: Şi altceva?

BOGOIU *(deodată devenit solemn):* Dragul meu... Vezi... Viaţa... Înţelegi...

ŞTEFAN *(îl priveşte atent, căutînd să descifreze încurcătura lui):* Nu înţeleg.

BOGOIU: Nici eu.

ŞTEFAN: Domnule Bogoiu... Explică-mi.

BOGOIU: Da' mai lăsaţi-mă, pentru Dumnezeu, mai lăsaţi-mă. Da' ce vină am eu? Da' cine sînt eu? Pe toate să le explic. Pe toţi să-i consolez. Da' mie cine-mi explică? Şi pe mine cine mă consolează?

ŞTEFAN *(se duce hotărît spre el şi-l întreabă aproape răstit):* S-a întîmplat ceva?

BOGOIU: Da. S-a întîmplat.

ŞTEFAN: Ce?

BOGOIU *(pornit să descopere tot):* S-a întîmplat... S-a întîmplat că... *(Se întrerupe iar. Hotărît, nu are destul curaj. Tace o clipă; pe urmă, coborînd glasul:)* Nu s-a întîmplat nimic.

ŞTEFAN *(renunţă să mai «ancheteze». E enervat, face cîţiva paşi prin hol):* Bună zi, n-am ce spune. Aţi visat rău. Corina, Jeff, dumneata... V-aţi molipsit unul de la altul... Pensiunea Weber mi se pare că se duce. Vaporul dumitale se scufundă...

BOGOIU *(descurajat):* Crezi că eu vreau?

ŞTEFAN: Nu ştiu ce vrei şi nici nu mă interesează. Văd ce vorbeşti şi mi-e de-ajuns. *(E lîngă şezlongul lui. Bate cu degetul în speteaza lui de lemn, cum ar bate pe un om pe umăr.)* Mi se pare că o să mă întorc la ăsta. E mai sigur... şi n-are mistere... şi nu se enervează.

SCENA VII

ACEIAŞI, CORINA

CORINA *(coboară scara din fund. Are într-o mînă cîteva cravate. Bogoiu şi Ştefan o privesc, fără să-i vorbească. Ea vine spre Bogoiu şi-i întinde cravatele):* Cravatele, domnule Bogoiu.

BOGOIU *(uluit):* Dumneata le aveai?!

CORINA: Eu.

BOGOIU *(arătîndu-l pe Ştefan):* Şi eu îl bănuiam pe el.

CORINA: Mă ierţi?

BOGOIU: Acuma...

CORINA: Erau în odaia mea. Le şi uitasem. Am dat de ele adineauri, făcîndu-mi valiza.

ŞTEFAN *(întreabă aproape cu indiferenţă, căci nu ştie ce se întîmplă):* Ce valiză?

CORINA *(către Bogoiu):* Nu i-ai spus?

BOGOIU *(teribil de încurcat):* Eu...

ŞTEFAN: Ce valiză, Corina? *(O priveşte întrebător, ea îşi îndreaptă de asemeni ochii asupra lui, dar nu-i suportă privirea şi înclină uşor capul, eschivîndu-se.)*

BOGOIU *(care se simte de prisos, se îndreaptă spre uşa din fund, cu cravatele în mînă, mergînd de-a-ndaratelea, neştiind cum să dispară mai neobservat):* Eu... înţelegi... vezi... *(Iese din scenă.)*

SCENA VIII

CORINA, ŞTEFAN

Rămaşi singuri, se privesc îndelung unul pe celălalt. Într-un sfîrşit, Corina se apropie de el. Îi vorbeşte foarte simplu, s-ar spune fără emoţie.

CORINA: Ştefan... eu plec.

ŞTEFAN: Sigur că pleci. Plecăm cu toţii. Azi e duminică, joi e întîi, miercuri seara plecăm.

CORINA: Nu miercuri. Astăzi.

ŞTEFAN *(îngrijorat):* S-a întîmplat ceva?

CORINA: Nu. Nimic. Plec.

ŞTEFAN *(o priveşte un moment tăcînd. Pe urmă surîde şi-i dă o uşoară palmă peste obraz, ca unui copil):* Dragă Corina, ai nimerit-o rău. Sînt într-o zi în care nu am nici un chef de glumă. *(Se depărtează de ea, merge spre măsuţa de nuiele, pe care sînt ţigări şi chibrituri. Îşi aprinde o ţigară, apoi îi întinde pachetul.)* Vrei o ţigară?

CORINA *(ia cutia cu ţigări, cu un gest liniştit, şi o pune la loc pe masă):* Ascultă, Ştefan. Tu înţelegi foarte bine, cînd vrei. *(Vorbeşte rar:)* Eu trebuie să plec. Astăzi. Acum. *(Scurt, întorcîndu-şi capul:)* Nu mai pot rămîne.

ŞTEFAN: Corina!... *(O apucă de mîini.)* Uită-te la mine. Ce palidă eşti azi! Ce obosită pari! Iartă-mă. Sînt un monstru. Un monstru de indiferenţă. Ar fi trebuit să văd singur. Înaintea ta. Sigur, ai dreptate. Nu mai poţi rămîne aci. Dar înţeleg... E prea pustiu, prea multă tăcere, prea multă singurătate. Eu rabd foarte bine. Sînt obişnuit. Sînt antrenat. Dar tu...

CORINA: Dar nu e asta...

ŞTEFAN: Ba da, ba da. Văd foarte bine. Ţi-am spus-o şi azi-dimineaţă. Te plictiseşti. Lasă, nu protesta. Nu e nici o ruşine. Ai nevoie să umbli pe o stradă, să vezi lume, să auzi un clopot de tramvai, să te opreşti la o vitrină. Cu ce entuziasm te uitai săptămîna trecută la bietele vitrine de la Sîn Dominic! Parcă erai un copil

într-o prăvălie de jucării. Ar fi trebuit să înțeleg de-atunci.

CORINA: Dar te înșeli...

ȘTEFAN: Nu mă înșel de loc și te asigur, n-ai nici un motiv să te ascunzi. Ai dreptate, e și asta o bucurie, să umbli pe o stradă cu lume multă, să vezi lumini de oraș, să auzi zgomote de oraș, după ce patru săptămîni n-ai auzit decît greierii țîrîind și n-ai văzut decît norii trecînd. Uite, și eu sînt fericit — m-auzi? — fericit că mă întorc. E adevărat, mi se părea că încă două-trei zile am mai putea aștepta. Dar nu. Îmi dau seama că e prea mult. Plecăm. Plecăm imediat.

CORINA: Nu «plecăm». Plec. Singură.

ȘTEFAN: Singură? Cum singură? De ce singură?

CORINA *(se află acum lîngă măsuța telefonului, de care se reazemă cu un gest întîmplător).*

ȘTEFAN: Înțeleg. Telefonul!

CORINA *(cap surprins, nedumerit).*

ȘTEFAN *(aspru):* Domnul de la Civita Vecchia? Te cheamă! I s-a urît singur. Spune! I s-a urît—nu?—și te cheamă.

CORINA: Dar nu... Nu e nici un domn... Și puțin îmi pasă de el...

ȘTEFAN: Îți pasă așa de puțin, că la primul lui semn alergi. Domnul a terminat cu Mediterana. E azi la Pireu, mîine la Constanța, marți la București. Și tu trebuie să fii acolo. Trebuie să fii în gară, pe peron, să-l aștepți, să-l primești, să-l săruți — sărutul de întoarcere.

CORINA: Ștefan, ești stupid.

ȘTEFAN: Sînt stupid pentru că înțeleg.

CORINA: Ești stupid pentru că vrei să înțelegi. Nu e nimic de înțeles. Nu e nimic de întrebat.

ȘTEFAN: Așa credeam și eu: că nu-i nimic de întrebat. Telefonul acela care venea, nici astăzi nu știu de la cine... nici astăzi nu știu de unde... Dintr-o lume care aveam impresia că nu există.

CORINA *(încet):* Și nici nu există...

ȘTEFAN: Eram convins că ceea ce se întîmplă aici, între noi doi, este mai adînc și mai grav decît

tot ce lăsaseşi în urmă. Şi de aceea nici nu mă interesa, şi de aceea nu întrebam. Dar m-am înşelat. Cumplit: ca un imbecil, ca un licean, ca un începător. E de ajuns să te cheme, pentru ca să fugi şi să laşi totul aici, ca şi cum n-ar fi fost decît o glumă, ca şi cum n-ar fi fost decît un joc.

CORINA: Dar un joc a fost, Ştefan... Jocul de-a vacanţa. L-ai uitat aşa de repede? Tu m-ai învăţat să-l joc şi tocmai tu îl strici? Ce artă ai tu să înveţi pe alţii jocuri, pe care pe urmă le pierzi! *(Încercînd să surîdă:)* Aşa a fost şi cu ping-pongul. Ţii minte? Tu mi-ai pus racheta în mînă şi după trei zile ai pierdut. Eşti un profesor prost sau poate sînt eu o elevă prea bună...

ŞTEFAN: Totuşi, nu poţi pleca aşa, Corina. Ce ştiu eu despre tine?

CORINA: Ce-ai zis? Ce ştii tu despre mine? *(Îl sărută.)* Ştii asta. *(Îl sărută iar.)* Şi asta. Şi multe altele. Ştii totul.

ŞTEFAN: Şi nu ştiu nimic.

CORINA: Întocmai. Ştii totul şi nu ştii nimic. Mai mult decît totul şi mai puţin decît nimic nu se poate. Ce mai vrei?

ŞTEFAN *(răspicat):* Vreau să ştiu de ce pleci.

CORINA: Pentru că trebuie. Pentru că se sfîrşeşte. Pentru că mă întorc.

ŞTEFAN: Unde? Lîngă cine?

CORINA *(un moment de tăcere. Pe urmă, cu o schimbare de voce, cu o nuanţă de oboseală şi de rezistenţă care cedează):* Ascultă, Ştefan. Nu mai întreba. Simt că dacă mai întrebi, am să răspund. S-ar putea să-ţi pară rău... Şi eu ştiu să întreb. Dar nu vreau. Cine eşti tu? Cine sînt eu? Nu ştiu. Poate că eşti prinţul de Galles. Poate că sînt o mare dansatoare. Pe vapor niciodată nu ştii bine cine au fost tovarăşii tăi de călătorie. Ştefan... poate că într-adevăr eşti prinţul de Galles. Rămîi aşa. Ce vrei să aflu de la tine? Că eşti un mic inginer, sau un mic avocat, sau

un mic arhitect... Că te vei duce de aici la fabrică, sau pe șantier, sau la tribunal, unde muncești de dimineață pînă seara și cîștigi cinci mii, sau opt mii, sau zece mii de lei pe lună. Că tot anul ai făcut economii naive, de care te jenezi, pentru ca să cucerești o lună de vacanță, în care ți-ai putut da impresia că trăiești o viață somptuoasă... *(coborînd glasul)* cu o sută optzeci de lei pe zi... Că pantalonii tăi albi — frumoșii tăi pantaloni albi — costă trei sute de lei și sînt cumpărați de gata. Că puloverul tău albastru ți l-a croșetat mama sau o soră... Că eleganța ta — înduioșătoarea ta eleganță, Ștefan — este cîștigată cu socoteli mici, eroice, pe care n-o să le mărturisești niciodată... Și eu, ce vrei să-ți spun eu? Că mă întorc într-o casă modestă, oarecare. Că rochiile mi le cos singură, după ce am visat ceasuri întregi la vitrina unui mare magazin... Că pălăria mea nouă este pălăria mea veche, șifonată puțin, ca să semene cu un model văzut la cinematograf... Că fiecare bucurie a mea se plătește cu trei renunțări... Că o floare mai scumpă — uite, o creangă de liliac în februarie... — este o mare sărbătoare, cînd se întîmplă s-o primesc, sau cînd fac nebunia să o cumpăr. Că «domnul de la Civita Vecchia» este și el un biet om fără mister. Toate sînt altfel aici, dragul meu. Pînă și el!... Ce nume de legendă i-ai dat: «domnul de la Civita Vecchia»! Ștefan!... Lasă-mă să fiu necunoscuta care se rupe de lîngă tine, pentru a se întoarce într-o viață de mister. Lasă-mă să fiu marea dansatoare, care douăzeci de zile, pe coverta unui vapor, s-a amuzat să treacă drept o mică fată sentimentală. Și tu... rămîi prințul meu de Galles.

(Tăcere. Se privesc lung. Ștefan schițează un gest de obiecție, ar vrea să răspundă, să reziste. Corina îl oprește cu o ridicare de mînă, ca și cum i-ar zice: «nu, lasă, vezi bine că am dreptate, vezi bine că nu mai e nimic de spus». Pe urmă se depărtează, urcă scările, iese din scenă, urmărită de privirea lui.)

SCENA IX

ȘTEFAN, JEFF

Cîteva clipe, Ștefan rămîne singur în scenă. Pe urmă, prin fund, stînga, intră Jeff, care îl privește intimidat, apoi se apropie de el.

JEFF: O lași să plece? N-o lăsa. Numai dumneata poți s-o oprești, dacă vrei.

ȘTEFAN: Cred că nimeni nu poate s-o oprească. Și mi se pare că nici nu trebuie.

JEFF: Pentru că n-o iubești.

ȘTEFAN: Ca tine, Jeff, nu. Nimeni nu iubește ca tine.

JEFF: N-o lăsa să plece. Uite... poate te supără că trebuie să meargă cu mine singură pe lac. Renunț. Dar n-o lăsa să plece. Știu, m-am purtat rău cu dumneata. Nu-mi pare rău și nu-ți cer scuze. Dar dacă te răzbuni, răzbună-te altfel.

ȘTEFAN: Nu te-ai purtat rău cu mine. Te-ai purtat dîrz. Ca un camarad. Sîntem doi camarazi, Jeff. Noi, cînd vorbim, ne privim în față. *(Jeff, care pînă acum avea ochii în pămînt, îi ridică asupra lui Ștefan.)* Dacă n-ai fi așa de tînăr, aș spune «doi bătrîni camarazi». Fiindcă într-adevăr te cunosc foarte de mult.

JEFF: Eu pe dumneata, nu.

ȘTEFAN: Și răspunsul ăsta îl cunosc. *(Face un pas spre el. Jeff tace cu încăpățînare.)* Jeff, mă tem că nu mai e nimic de făcut. Ne părăsește... Acuma, că rămînem singuri, e timpul să facem pace.

JEFF: Niciodată.

ȘTEFAN: Nu spune vorbe mari. Gîndește-te că vine seara. Că ea n-o să mai fie aici. Și că amîndoi — și tu, și eu — o să avem nevoie să stăm de vorbă despre ea. O să mă găsești colo la masă, lîngă lampă, citind... Încercînd să citesc... Serile sînt lungi, băiatule, și seara asta va fi foarte lungă... O să-ți dau o pipă și o să fumăm împreună. Tutunul e cam tare pentru tine, dar nimic nu e mai bun decît o pipă tare, într-o

seară ca asta. Şi ca să ne treacă de urît, o să rezolvăm ecuaţii de gradul al treilea, în amintirea ei.

JEFF: În amintirea ei... Cel puţin pe dumneata te-a iubit.

ŞTEFAN: Nu ştiu. Cred că şi în mine ea descoperise un Jeff din trecut. Un Jeff pe care-l pierduse... şi pe care i-am ajutat să-l regăsească... *(Tăcere.)* Mă pricepeam destul de bine pe vremuri la ecuaţiile de gradul al treilea. Cu puţin exerciţiu, cred că o să-mi reamintesc. Tot ecuaţiile le faceţi într-a şasea?

JEFF: Nu. Le-am făcut într-a cincea. Acuma facem trigonometrie şi geometrie în spaţiu.

ŞTEFAN: Stai! Poate mi-amintesc. Cos patrat de x...

JEFF *(completînd formula):* ...plus sin patrat de x, egal cu unu.

ŞTEFAN: E minunat, Jeff. Au trecut douăzeci de ani, şi cos patrat de x plus sin patrat de x este tot egal cu unu. Nimic nu s-a schimbat... Parcă văd tabla mea de logaritmi. Era în franţuzeşte, de la Hachette, de unul Dupuis.

JEFF: A mea tot de Dupuis este.

ŞTEFAN: Nu se poate.

JEFF: Ba da. Uite-o. *(Ridică de jos, de lîngă scară, cărţile pe care le lăsase să cadă la prima ieşire din scenă a Corinei.)*

ŞTEFAN *(ia cartea în mînă şi o răsfoieşte cu aviditate):* Dar e tabla mea de logaritmi, Jeff. Pe asta am învăţat eu. Pe una ca asta. Şi tot pe una ca asta am rămas corigent, în clasa şasea.

JEFF: Ai fost corigent?

ŞTEFAN: Da.

JEFF: În clasa şasea?

ŞTEFAN: Da.

JEFF: De ce nu mi-ai spus? Totdeauna am crezut că rîzi de mine.

ŞTEFAN: Niciodată n-am rîs de tine. Tu nu vezi cîte lucruri ne leagă? Corina, trigonometria, logaritmul lui Dupuis, corigenţa... Toate sînt astăzi neschimbate, cum au fost acum douăzeci de ani. Toate sînt la fel. Parcă am fi doi colegi de bancă.

JEFF *(gînditor):* Dumneata...
ŞTEFAN: Nu «dumneata». Tu.
JEFF: Tu?
ŞTEFAN: Da. Tu. E mai simplu. Încearcă.
JEFF: Tu.
ŞTEFAN: Vezi?

SCENA X

ACEIAŞI, BOGOIU

BOGOIU *(intră prin stînga, uşa din fund. Se uită cînd la unul, cînd la altul, ca şi cum ar vrea să le citească în ochi ce s-a mai întîmplat):* Care va să zică, tot pleacă... *(Către Ştefan:)* O laşi? *(Către amîndoi:)* O lăsaţi... Vouă, la urma urmelor, ce vă pasă? O să găsiţi alta. Sînteţi tineri. Dar eu? La mine nu v-aţi gîndit?

JEFF *(încet, către Bogoiu, care se află acum între el şi Ştefan):* Cum? Şi dumneata?

ŞTEFAN: Şi dumneata... o iubeşti?

BOGOIU: Ba nu. Numa voi. Că eu... inimă... n-am. *(Se aşază pe unul din scaunele de nuia albă. În timp ce el vorbeşte, Jeff şi Ştefan se vor aşeza şi ei pe cîte un scaun, la dreapta şi la stînga lui, ascultîndu-l.)* Nu credeam să mi se întîmple una ca asta tocmai acum, la bătrîneţe... Seamănă... seamănă grozav cu o fată pe care am văzut-o eu odată, mai demult... Tot blondă... Mă-namorasem de ea, dar nu i-am spus nici un cuvînt. Nici nu puteam, că tocma eram în călătorie. Făceam primul meu drum la Madagascar. Drum lung. Da', ziceam, lasă, că mă-ntorc eu, şi-i spun. Cînd m-am întors, am vrut să-i vorbesc, dar n-am mai găsit-o: se măritase. De-atunci n-am mai iubit pe nimeni. Era şi greu. Nu prea aveam timp. Ştii, mereu pe drumuri, mereu pe apă... cîte fete nu mi-au zîmbit mie prin porturi... În fiecare port cîte una. Uneori, eram obosit de

călătorie și aș fi vrut să rămîn... Da' nu mă răbda inima: a doua zi ridicam ancora și mă duceam mai departe, singur, că, se vede, așa mi-a fost scris. Cînd am venit aici și am văzut-o, am tresărit. Parcă era fata mea de pe vremuri. Aș fi vrut să-i spun: uite, m-am întors și te iubesc. Nu i-am spus nimic, se înțelege, că doar văd eu bine, mi-a trecut vremea. Da' eram fericit că o știu pe aici, pe aproape, că pot s-o privesc și că mă ascultă cînd am chef de vorbă... Pe mine nu m-a ascultat nimeni niciodată ce ziceam și ce nu ziceam. Nici acasă, nici la minister. Numai ea mă ascultă...

ȘTEFAN: Și noi...

BOGOIU: Voi... Dumneata, barem, cînd te-am văzut venind prima oară, parcă mi-a dat cu un cuțit în inimă. Sigur eram că ne-o furi. Și... ne-ai furat-o.

ȘTEFAN *(gest jenat, de protest).*

BOGOIU: Lasă, lasă, că acuma totuna e. M-am obișnuit și cu asta. Ba, dacă vrei să mă crezi, într-un fel eram bucuros. Mă uitam la dumneata și-mi ziceam că sînt eu, cu douăzeci de ani în urmă. Și dacă te sărută, ziceam că mă sărută pe mine... în trecut... Acuma... se duce. Ne lasă. Ce-o să ne facem fără ea?...

(Toți trei rămîn gînditori, tăcuți, cu privirea pierdută înainte, dincolo de rampă.)

SCENA XI

ACEIAȘI, CORINA

Corina apare sus pe scară. E îmbrăcată într-un taior gri, sau într-o rochie gri de voiaj. Tăietură foarte simplă. În mînă are o mică valiză. Ultimele cuvinte ale lui Bogoiu le-a auzit. Rămîne un moment

locului, privindu-i de sus pe cei trei bărbați, care — cu fața spre rampă — nu o pot vedea și nici nu-și dau seama de intrarea ei. În cursul replicilor următoare, ea va coborî scara, treaptă cu treaptă, pînă jos, foarte ușor, așa încît pe de-o parte să nu atragă atenția celor trei, iar pe altă parte să nu distragă atenția spectatorilor de la ceea ce se întîmplă și se vorbește în primul plan.

BOGOIU: Nimeni n-o să-mi mai spună: «Bună dimineața, căpitane! Ce viteză avem?»

JEFF: Nimeni n-o să-mi facă semne pe cartea de trigonometrie: «Uite, pînă aici să înveți».

BOGOIU *(tainic):* Dac-am închide-o...

ȘTEFAN: ...ca pe *Fräulein* Weber...

JEFF: ...în ziua cînd au venit clandestinii...

BOGOIU: Da. Ca pe *Fräulein* Weber. Cu cheia... De multe ori m-am gîndit la asta. S-o facem prizoniera noastră. Am eu pămînt în Argeș. Îl vînd și cu banii ăia trăim toți patru aici. Nimeni să nu ne știe...

ȘTEFAN } : Nimeni!
JEFF }

(Tăcere. Gîndul li se pare poate și lor absurd, dar consolator. Corina ascultă cu gravitate, fără gesturi.)

BOGOIU: Facem o fermă. Cîteva vaci, găini...

JEFF: Vacile le duc eu să pască...

BOGOIU: ... Și seara le mulg eu, în hîrdaie mari.

JEFF: Duminică dimineața mergem la Sîn Dominic, la tîrg, după cumpărături.

BOGOIU: Ne luăm o căruță și doi cai. Duminică la Sîn Dominic, și joia la Gheorghieni.

ȘTEFAN: Eu îmi aleg o pușcă bună de vînătoare și mă duc în pădure după vînat. Spre Hașmaș sînt și mistreți.

BOGOIU: Un mistreț ne ajunge pe o lună.

ȘTEFAN: Și pe urmă împușcăm altul.

BOGOIU: O fermă, o fermă mică... Noi trei și ea.

ȘTEFAN: Mai tîrziu, spre iarnă...

JEFF: ...cînd o începe să ningă...
BOGOIU: ...şi drumurile vor fi înzăpezite...
ŞTEFAN: ...seara...
CORINA *(a ajuns între timp jos, s-a apropiat de ei, s-a oprit la cîţiva paşi în urma lor şi a lăsat jos mica ei valiză, a ascultat tot ce-au vorbit, şi acum intră în vorba lor, fără bruscheţe, ca şi cum glasul ei l-ar continua pe al lor, aşa de firesc, încît nici unul din ei nu e surprins, de parcă ar fi ştiut-o mereu acolo, aproape — şi nici unul nu întoarce capul):* ...seara... la ceasurile cinci... eu am să vă aştept aici, cu lampa aprinsă la fereastră, ca s-o vedeţi de departe, prin pădure. În casă e cald, apa de ceai clocoteşte, şi e un miros de pîine prăjită. «Bună seara, căpitane, bună seara, Jeff, bună seara, Ştefan. Scuturaţi-vă bine de zăpadă, să nu-mi stricaţi covoarele, şi închideţi repede uşa, să nu intre frigul. De cînd v-aştept! Dacă nu mi-a fost urît singură? Nu. M-am gîndit la voi. Am stat aici lîngă sobă, am lucrat şi m-am gîndit la voi. Încearcă mănuşile astea, căpitane, şi vezi dacă-ţi vin bine. Sînt de lînă. Le-am lucrat pentru dumneata. Fularul ăsta e pentru tine, Ştefan. Sweaterul ăsta e pentru tine, Jeff...» *(S-a apropiat între timp de masă şi a luat loc între Ştefan şi Bogoiu, toţi patru privind mereu dincolo de rampă, în sus, ca şi cum ar urmări acolo viziunea evocată de vorbele ei.)* Ce aspră a fost ziua, dar ce dulce e seara, acum, că ne-am strîns toţi patru în jurul lămpii. E o lampă de gaz, cu glob alb de faianţă. Dacă asculţi bine de tot, o auzi cum bîzîie cald, surd, a somn. Căpitanul joacă şah cu Jeff, Ştefan citeşte, şi eu mă uit la voi, cum tăceţi. Uneori vine de departe un şuierat de tren — de la Gheorghieni să fie? de la Sîn Dominic să fie? — şi ridicăm cu toţii capetele, să ascultăm. Ne privim o clipă unii pe alţii şi ne întrebăm din ochi, fără cuvinte: «Ce s-o mai fi întîmplat prin lume?» Pe urmă

ne întoarcem la partida de șah, la cartea începută, la tăcerea noastră veche. Și anotimpurile trec, și anii vin, și noi sîntem mereu aici toți patru, în mica noastră fermă, ca pe o navă pornită prin lume, fără escală... *(Lung moment de tăcere. Pe urmă Corina, ca și cum s-ar desprinde dintr-un vis terminat, se ridică ușor, dar cu foarte multă simplicitate. După o secundă, cei trei bărbați se ridică și ei. Corina și-a luat valiza în mînă. Cei trei o privesc cu solemnitate.)* Acuma... mă duc. Dar, vă rog, nu faceți capetele astea posomorîte, solemne. Uite, *Fräulein* Weber a fost mai drăguță decît voi, adineauri, cînd m-am dus la ea, să-mi iau rămas bun... Să nu mă obligați să plîng. Eu plîng ușor și mă fac urîtă. Vreți să mă fac urîtă, acum, *(persiflîndu-se, declamator)* «în ceasul despărțirii»?

ȘTEFAN: Dă-mi valiza, Corina.

CORINA: Nu. Valiza îi aparține lui Jeff. El mi-a adus-o pînă aici în ziua cînd am sosit, el mi-o duce înapoi. Nu-i așa, Jeff?

JEFF *(se apropie, ia valiza în mînă).*

CORINA *(îl ia de braț):* Promite-mi că n-ai să uiți ecuațiile de gradul al treilea. Promite-mi c-ai să înveți. Promite-mi c-ai să treci corigența. Jeff, dacă treci examenul, mergem împreună la cinematograf. Numai noi doi. Singuri. Tu și cu mine. Și tu plătești biletele. Da?

JEFF: Da.

CORINA *(se apropie de Bogoiu):* Domnule Bogoiu, vreau să-ți cer un lucru greu, poate imposibil. Știu bine că femeile nu se primesc de obicei în echipaj. Totuși... te rog să mă iei cu dumneata în toate călătoriile. Te voi urma peste tot. Chiar în Oceanul Înghețat de Nord. Oriunde.

BOGOIU *(tace emoționat).*

CORINA *(se îndreaptă spre Ștefan. Pe urmă se uită stingherită spre cei doi):* Și acuma...

BOGOIU *(a înțeles):* Eu... mă duc înainte... jos, pe șosea.

JEFF *(completîndu-l):* ...Mergem împreună, că poate trece camioneta... și e bine s-o oprim din timp... *(Ies amîndoi stînga, planul I, timizi, încurcați.)*

SCENA XII

CORINA, ȘTEFAN

CORINA *(se apropie de el și-l sărută):* Așa de rece? Așa de departe?

ȘTEFAN: Nu te recunosc, Corina. În rochia asta, cu pantofi, cu poșetă, cu pălăria asta, nu te mai recunosc. Parcă ești o fată întîlnită pe stradă, o fată frumoasă, după care întorci capul...

CORINA: ...și pe care o uiți...

ȘTEFAN: ...pentru că a trecut mai departe, pentru că n-a vrut să se oprească...

CORINA: ...i-a fost frică să se oprească.

ȘTEFAN: Corina, te voi căuta...

CORINA: Și eu te voi căuta, dragul meu... Dar te voi găsi? Niciodată n-am visat un vis de două ori.

ȘTEFAN: Un vis din care fugi de bunăvoie...

CORINA: Pentru ca să nu se sfîrșească singur. Voi reveni, Ștefan. Totdeauna. Mereu. Va fi de-ajuns să închid ochii, pentru ca să revin. Și tu vei fi mereu aici, pe terasă, la locul tău, pe șezlong, cu cartea în mînă, leneș, visător și prost-crescut, cum te-am cunoscut în prima zi. În prima zi... Ștefan! Vreau să-ți fac o ultimă rugăminte. O ultimă copilărie.

ȘTEFAN: Spune.

CORINA: Nu veni cu mine la autobuz. Rămîi aici. Vreau să mă despart de tine aici. Uite-ți cartea. Uite-ți ochelarii de soare. *(S-a apropiat de șezlongul lui, îl mîngîie ca pe un om, cu gestul obișnuit al lui Ștefan.)* Șezi! Ca atunci. Ca în prima dimineață. Și citește. *(Îi deschide cartea, el o privește și întoarce capul după ea.)* Uită-te

în carte, nu la mine. Te rog, Ştefan, promite-mi că n-ai să ridici capul. Rămîi aşa. Poate că nici eu n-am fost altceva decît o fată dintr-o carte, din cartea pe care o citeşti... Poate că într-adevăr totul n-a fost decît o părere, o glumă, un joc. *(Se depărtează uşor de el, privindu-l mereu, pînă ce iese din scenă, în timp ce foarte încet se lasă cortina.)*

CORTINA

STEAUA FĂRĂ NUME

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

Şeful gării
Un ţăran
Profesorul
Ichim
Domnişoara Cucu
O elevă
Pascu
Conductorul
Necunoscuta
Udrea
Grig

ACTUL I

Gară mică în provincie. Biroul șefului de gară, care este în același timp «birou de mișcare», «telegraf», «casa de bilete». În peretele din fund o fereastră dublă, iar mai la dreapta o ușă cu geam. Și ușa, și fereastra dau înspre peron. Se văd, prin ferestrele afumate, peronul gării, doi stîlpi de felinar, linia ferată, cîteva vagoane de marfă, trase undeva mai departe pe o «linie moartă». Între fereastră și ușă, fixat în perete, un orologiu mare, în fund, arătătoarele înțepenite în cadran, arătînd trei și douăsprezece minute. În peretele din stînga, o ferestruie mică, pătrată, de ghișeu, răspunzînd desigur în sala de așteptare, pe unde se cumpără și se vizează biletele. În restul încăperii, mobilă și ustensile adecuate. Un aparat telegrafic, frîne, telefon etc. Pe pereți un mers al trenurilor și diverse tabele și avize ceferiste.

La ridicarea cortinei nu e nimeni în scenă. Telefonul sună, aparatul telegrafic bate, amîndouă fără răspuns, cine știe de cînd. Ușa dinspre peron, larg deschisă. O locomotivă manevrează undeva pe o linie secundară, gîfîind și sufiind din greu. O voce se aude strigînd somnoroasă: «Ferește linia! Ferește linia!» *Un țignal ascuțit, ca un nechezat de mînz, zgomot de tampoane etc. Între timp, telegraful și telefonul sună mereu.*

SCENA I

ȘEFUL, UN ȚĂRAN

Intră Șeful, cu chipiul pe cap, un faniom în mînă. Merge spre aparatul telegrafic. Se uită la banda de hîrtie, o rupe, și pe urmă apasă pe mînerul aparatului telegrafic, care amuțește. Se îndreaptă spre telefonul din perete, întoarce de cîteva ori manivela, ridică receptorul.

ŞEFUL: Alo, alo... *(Nu răspunde nimeni probabil. Acroşează. De afară se aude un nou şuierat de locomotivă. Şeful merge spre uşă, şi din prag strigă, cu mîna pîlnie la gură, peste linie:)* Ichim! Ichim! Să fii cu ochii în patru cînd o trece acceleratul. Vezi de raţe şi de gîşte. Să nu-mi calce vreuna, că te pui s-o mănînci... Ş-o plăteşti. *(Îşi scoate chipiul şi-l pune în cuier. Merge spre masa telegrafului şi ia loc acolo, citind încă o dată banda ruptă adineauri din aparat. Pe uşă intră un ţăran.)*

ŢĂRANUL: Dacă nu vă e cu supărare...

ŞEFUL *(sever)*: Ce poftești dumneata?

ŢĂRANUL: Un belet pentru...

ŞEFUL: Treci la casa de bilete.

ŢĂRANUL: Păi io ziceam că...

ŞEFUL: Treci la casa de bilete, n-auzi? *(Se ridică de pe scaun şi vine spre uşă.)* Aici intrarea e oprită. Scrie şi pe uşă: *(închide uşa)* «Intrarea particularilor oprită.» Strict oprită. *(Ţăranul a rămas afară pe peron, în faţa uşii ce i s-a închis în nas, şi o clipă rămîne acolo, ca şi cînd ar silabisi avizul. Pe urmă trece spre stînga, spre faţa ferestrei şi dispare. Şeful a revenit la birou. Abia s-a aşezat, că se şi aud ciocănituri în ferestruica din stînga. Şeful ridică oblonul ghişeului; apare capul ţăranului.)*

ŞEFUL: Ce poftești dumneata?

ŢĂRANUL: Să-mi daţi un belet pentru...

ŞEFUL *(scurt)*: Mai tîrziu. *(Vrea să tragă în jos ferestruica.)*

ŢĂRANUL: Nu-i aicea casa de belete?

ŞEFUL: Aicea e. Dar nu e deschis.

ŢĂRANUL: Păi parcă ziceaţi...

ŞEFUL: N-auzi, omule, că nu s-a deschis?!

ŢĂRANUL: Şi cînd se deschide?

ŞEFUL: Scrie afară. *(Trage ferestruica pe jumătate, pe urmă citeşte un bilet lipit pe geamul ghişeului:)* «Casa de bilete se deschide jumătate oră înainte de sosirea trenului.»

Țăranul *(introducîndu-și capul pe sub ferestruică)*: Și trenul cînd sosește?

Șeful: Scrie afară. *(Trage definitiv oblonul ghișeului. Se așază iar la birou. Pe peron se vede trecînd prin fața ferestrei silueta Profesorului, care, o secundă mai tîrziu, apare în fața ușii, parcă ezită puțin, ridică privirea spre — probabil — orologiul peronului, se uită la ceasul lui de mînă și pe urmă deschide ușa.)*

SCENA II

Șeful, Profesorul

Profesorul: treizeci, treizeci și doi ani. Îmbrăcat curat, chiar îngrijit, dar modest.

Profesorul: Bună ziua.

Șeful *(cordial)*: Aaaa! Am onoarea, dom' profesor. Lume nouă.

Profesorul *(din prag)*: Voiam...

Șeful: Intră, intră te rog.

Profesorul: Voiam... voiam numai să întreb... ceasul de afară, de pe peron... merge înainte?

Șeful: Uneori. Alteori rămîne în urmă.

Profesorul: Așa gîndeam și eu... fiindcă...

Șeful *(arătîndu-i un scaun)*: Da' ia poftim. Nu iei loc?

Profesorul: Nu, mulțumesc. Intrasem doar să văd cît e ceasul. *(Se uită la orologiul din perete.)* Trei și douăsprezece... Nu se poate. *(Se uită la ceasul lui de mînă.)*

Șeful: De ce? Cît e la al dumitale?

Profesorul: Șapte fără douăzeci.

Șeful: Păi așa o fi. *(Se duce spre orologiu și întoarce cu degetul minutarele.)* Le mai așez și cu mîna... că dacă ar fi să mă iau după ele...

Profesorul: Dar atunci... atunci dumneata nu știi niciodată cît e ceasul.

Șeful: Ei, asta-i... Cum să nu știu? Cînd trece 747 dinspre Cîmpina, e opt. Cînd vine 115 dinspre

Sinaia, e opt douăzeci; cînd se încrucișează 63 cu 97, e douăsprezece și cinci. Cînd vine domnișoara Cucu, e șapte. Șapte precis.

PROFESORUL: Și dacă întîrzie?

ȘEFUL: Cine? Domnișoara Cucu? N-o cunoști.

PROFESORUL: Nu. Trenul. Cum știi dumneata cînd întîrzie trenul?

ȘEFUL: Dar ce zor am să știu? Pe mine mă găsește totdeauna aici, la datorie.

PROFESORUL: Totuși, bunăoară astăzi... Personalul... Vine la timp?

ȘEFUL: De ce? Pleci undeva? Aștepți pe cineva?

PROFESORUL: Da... Aștept...

ȘEFUL: Pe cine?

PROFESORUL: Adică, de fapt nu aștept. I-am dat lui Pascu să-mi aducă ceva de la București.

ȘEFUL: Care Pascu?...

PROFESORUL: Pascu... cu magazinul general, de pe ulița veche.

ȘEFUL: A! Omul nostru. L-am văzut azi-dimineață cînd a plecat.

PROFESORUL *(parcă puțin neliniștit):* Ai vorbit cu el? Ți-a spus că se întoarce diseară?

ȘEFUL: N-am prea vorbit, că-mi era somn. Am fost azi-noapte la judecător la un pocher. M-au lăsat lefter al dracului, dar știi, lefter.

PROFESORUL: Prin urmare, n-ai vorbit cu Pascu?

ȘEFUL: Eu nu, dar nevastă-mea i-a dat nu știu ce să-i cumpere de la București, niște panglici, niște ace. Că chiar îi ziceam: «Ce te sculași, femeie, cu noaptea-n cap, să bați capul omului?!»

PROFESORUL *(preocupat, uitîndu-se la ceasul din perete și pe urmă la al lui):* Numai de n-ar întîrzia.

ȘEFUL: Dar de ce? E o chestie importantă?

PROFESORUL *(evaziv):* Da... Vezi...

ȘEFUL: Fac prinsoare că iar e vorba de o carte.

PROFESORUL *(ca și cum s-ar scuza):* Da...

ȘEFUL *(dojenitor):* Nu te mai lași de cărți, dom' profesor.

PROFESORUL: E o carte mai... cum să-ți spun eu? mai rară, mai deosebită... O comandasem de

mult din străinătate... Încă din astă-iarnă. Credeam că nu mai vine, că nu se mai găseşte... Cînd, ieri dimineaţa mi-a venit înştiinţare de la Bucureşti, de la librari, că a sosit... Şi atunci am rugat pe Pascu...

ŞEFUL: Şi n-ai avut răbdare să ţi-o aducă acasă. Venişi la gară, să-i ieşi înainte.

PROFESORUL: O aştept de atîtea luni...

ŞEFUL: Patimă mare cărţile, dom' profesor. Da, da, patimă mare. Nu te mai saturi de ele. Uite, chiar azi-noapte, stăteam de vorbă cu judecătorul şi farmacistul. «Băiat bun profesorul — zicea Lascu, farmacistul — dar are un cusur: toată ziua cu nasu-n cărţi».

PROFESORUL: Exagerează.

ŞEFUL: Ba chiar aşa e. Nu te vede omul la cafenea, sau la grădină, sau la bodegă... Să mai iei o ţuiculiţă. Să mai schimbi o vorbă. Să mai faci un pocheraş...

PROFESORUL: Nu prea am timp.

ŞEFUL: Ei, bravo! Îmi plăcuşi. Da' noi cum avem?... Cum zicea şi domnişoara Cucu... Dacă într-un tîrg ca al nostru, noi intelectualii...

PROFESORUL *(s-a uitat din nou, îngrijorat, la ceasul lui, apoi la cel din perete):* Domnule şef! Eu cred că ceasul dumitale stă.

ŞEFUL: Dar de ce?

PROFESORUL: La mine acum e şapte fără paisprezece.

ŞEFUL: Zău?... *(Merge spre ceas, şi pe urmă mişcă limba cea mare a orologiului.)* Cum trece vremea, domnule!

PROFESORUL: Mai e mult pînă vine personalul?

ŞEFUL: Mai e. Întîi trece rapidul.

PROFESORUL: Care rapid?

ŞEFUL: Automotorul.

PROFESORUL: Aşa? Atunci... atunci am venit prea devreme. Mai am timp să mă duc şi să mă întorc.

ŞEFUL: Dar de ce să te duci? Mai bine stai aici, să vezi cum trece rapidul, că e frumos.

PROFESORUL: Nu, nu, am treabă.

ŞEFUL: E plin de coconet şi de domnişori spilcuiţi. Se duc la Sinaia, să joace la ruletă.

PROFESORUL: Las', că mă întorc. Mă-ntorc. *(Iese. Aproape în acelaşi timp, pe peron, dinspre stînga, se vede prin fereastră Ichim, magazionerul, cu un cărucior ceferist. Profesorul şi Ichim se întîlnesc cam în dreptul uşii. Profesorul dispare prin stînga, Ichim se opreşte în faţa uşii, rămasă deschisă.)*

SCENA III

ŞEFUL, ICHIM, ŢĂRANUL (la ghişeu)

ICHIM *(din prag):* Dom' şef! A zis cucoana să-mi daţi bani, că se duce la tîrguit.

ŞEFUL: Cît?

ICHIM: A zis că cinci sute.

ŞEFUL: Cinci sute? *(Deschide un sertar, se uită înăuntru, şi pe urmă-l închide.)* Să lase pe mîine, că e zi-ntîi şi primim leafa.

ICHIM: A zis c-acuma... că dumneaei se duce în tîrg şi că mîine nu poate, că vine cucoana lu' domnu Lascu în vizită.

ŞEFUL: Ei, drăcie. *(Deschide încă o dată sertarul, se mai uită o dată înăuntru, îl închide la loc.)* Ichim! N-ai tu nişte bani mărunţi pînă mîine?

ICHIM: N-am, să trăiţi, dom' şef. Că m-aţi pus ieri de-am plătit raţa... aia de-a călcat-o acceleratul.

ŞEFUL: De, Ichim, ce să-ţi fac. Regulamentul. Regulamentul înainte de toate.

ICHIM *(mormăind, mai mult pentru el):* Şi barem s-o fi mîncat!

ŞEFUL *(s-a căutat prin buzunare, a mai deschis o dată sertarul şi pe urmă, aducîndu-şi aminte, se duce spre ferestruica ghişeului, ridică oblonul, scoate capul şi strigă):* Ei! Nu e nimeni la bilete? S-a deschis casa. *(Îşi trage capul înapoi şi lasă jos oblonul.)* Ascultă, Ichim, parcă era unul adineauri care voia să cumpere un bilet. Ia

vezi unde a dispărut. *(În momentul acesta se aud bătăi în ferestruică.)* Ba stai, parcă s-a întors. *(Ridică din nou oblonul.)* Ce vrei, omule?

ŢĂRANUL *(introducîndu-şi capul):* Păi să-mi daţi un belet.

ŞEFUL: Pînă unde?

ŢĂRANUL: Pînă la Jirovăţ. Cîte parale face?

ŞEFUL: Trei sute optzeci cu clasa treia. Ori vrei a doua?

ŢĂRANUL: Ba m-a ferit Dumnezeu. Cît ziceaţi?

ŞEFUL: Trei sute optzeci.

ICHIM: Dom' şef, nu ajunge. Cinci sute a zis cucoana.

ŞEFUL: Mai bine să-ţi dau un bilet pentru Imoasa. Cinci sute nouă lei. Ce să cauţi la Jirovăţ?

ŢĂRANUL: Păi am nişte opinci de vînzare. Şi am un cumătru la Jirovăţ de are prăvălie.

ŞEFUL: Da' la Imoasa n-ai nici un cumătru?

ŢĂRANUL: Ba am şi acolo, că eu de felul meu...

ŞEFUL *(tăindu-l scurt):* Atunci, să-ţi dau pentru Imoasa. *(A şi scos un bilet din raftul cu cartoane, îl ştampilează la maşină şi i-l dă.)* Cinci sute nouă lei.

ŢĂRANUL: Cinci sute nouă? Păi eu aveam treabă la Jirovăţ.

ŞEFUL: Nu-i nimic. Te dai jos la Jirovăţ, îţi faci treburile acolo, şi p-ormă a doua zi te urci în tren şi mergi mai departe, la Imoasa.

ŢĂRANUL: Da' ce să fac la Imoasa?

ŞEFUL: Nu zici că ai un cumătru?

ŢĂRANUL: Ba am.

ŞEFUL: Atunci, ce mă mai ţii de vorbă?! Scoate banii şi pleacă sănătos.

ŢĂRANUL *(numărînd banii):* Patru sute... Cinci sute... şi patru, şi şase, şi nouă...

ŞEFUL *(a luat banii şi aproape instantaneu a lăsat oblonul în jos):* Dă-i cucoanei banii, Ichim.

ICHIM: Am înţeles, dom' şef. *(Iese, îşi ia căruciorul şi dispare pe peron, în dreapta. Se aud bătăi în oblonul ghişeului. Şeful ridică oblonul.)*

ŞEFUL: Ce mai e? Ce mai vrei?

ŢĂRANUL: Da' dac-o fi să plec la Imoasa, trebuie alţi bani?

ŞEFUL: Nu. Îl vizezi pe ăsta la gară.

ŢĂRANUL: Aha! Care va să zică... *(Şeful nu-l mai lasă să termine şi trage oblonul.)*

SCENA IV

ŞEFUL, DOMNIŞOARA CUCU

Telegraful bate. Şeful urmăreşte panglica hîrtiei. Prin fereastră se vede trecînd pe peron, dinspre stînga, domnişoara Cucu.

ŞEFUL *(bătînd în geam):* Săru' mîna, domnişoară Cucu.

DOMNIŞOARA CUCU: Bună ziua, domnu Ispas. *(Trece prin faţa uşii, spre dreapta, continuîndu-şi plimbarea pe peron.)*

ŞEFUL *(se ridică de la masă, se apropie de orologiul din perete, mută minutarul la şapte fix):* Cum trece vremea, domle! *(Iese pe urmă în prag.)* Cald! Cald al dracului, domnişoară Cucu.

DOMNIŞOARA CUCU: Ba aici, la dumneata, la gară, parcă-i mai răcoare.

ŞEFUL: Aş! Ţi se pare. Nici n-ai zice că sîntem în mai. S-a înserat, şi uite ce zăpuşeală. Parc-am fi în iulie.

DOMNIŞOARA CUCU: Dar ce-am auzit, domnule Ispas? Ţi-a călcat ieri rapidul un curcan?

ŞEFUL: Cum?

DOMNIŞOARA CUCU: Aşa mi-a spus azi-dimineaţă, la şcoală, în cancelarie, madam Voinea, de ştiinţe naturale. Zicea c-a aflat bărbatu-său de la poştă, că-i spusese dirigintele...

ŞEFUL: Da' de unde, domnişoară Cucu? Mai întîi, n-a fost rapidul. A fost acceleratul. Şi pe urmă, nu era curcan. Era raţă.

DOMNIŞOARA CUCU: Ia te uită cum exagerează lumea!

ŞEFUL: O raţă pestriţă, cu ciocul sur. A făcut-o nevastă-mea pe varză, azi la prînz. O minune!

DOMNIŞOARA CUCU: Da' parcă tot a fost o chestie cu un curcan? Sau curcă era?

ŞEFUL: Ei! Acu trei săptămîni, după Rusalii. Pe aia o călcase un tren de marfă.

(Toată această convorbire a avut loc în fundul scenei, Şeful fiind în pragul uşii, iar domnişoara Cucu pe peron, în faţa uşii.)

DOMNIŞOARA CUCU *(cu o mişcare bruscă de alarmă, intră în birou):* O elevă!

ŞEFUL: O elevă?

DOMNIŞOARA CUCU: Mi se pare că e Zamfirescu. Zamfirescu dintr-a şasea.

ŞEFUL: Treci după uşă, să nu te vadă. Să n-o sperii.

DOMNIŞOARA CUCU *(se trage pe lîngă perete şi duce degetul la gură):* Ssst!

ŞEFUL: Lasă-mă pe mine să văd. *(Iese pe peron şi se uită în dreapta şi-n stînga, cu un aer de prefăcută indiferenţă. Pe urmă se întoarce.)* Aş! Ţi s-a părut. Nu e nimeni.

DOMNIŞOARA CUCU: Dac-o prind, o dau afară din şcoală.

ŞEFUL: Prea eşti aspră.

DOMNIŞOARA CUCU *(ritos):* O dau afară. Am spus de o mie de ori că nu e voie să vie la gară. Am pus şi afiş la cancelarie. Ce e dezmăţul ăsta? Una-două, hai la gară!

ŞEFUL: Ei! Le place şi lor, că... e mai răcoare.

DOMNIŞOARA CUCU: Las', că ştiu eu ce le place. Le place să se zgîiască la ferestrele vagoanelor şi să-şi facă semne cu bucureştenii.

(Sună telefonul.)

ŞEFUL *(ridicînd receptorul):* Alo!... Da... linia întîia... Salut... *(Închide telefonul.)* Vine automotorul de Sinaia. I-a dat drumul de la canton. *(Ia din cuier chipiul şi-l pune pe cap.)*

DOMNIŞOARA CUCU: Automotorul ăsta e un scandal. De cînd l-au pus în circulaţie, nu mai am linişte în cursul superior. Toate fetele şi-au pierdut capul.

ŞEFUL: Şi nici măcar nu opreşte la noi. Ce-ar mai fi dac-ar opri?

DOMNIŞOARA CUCU *(indignată):* Să oprească? N-avem nevoie. Nu ne trebuie.

ŞEFUL: Tren de lux, domnişoară Cucu. Nu se uită el la noi.

DOMNIŞOARA CUCU: Tren de pierzanie. Plin de jucători de ruletă şi femei... uşoare.

ŞEFUL: Asta aşa zic şi eu. Miroase a parfum cînd trece.

DOMNIŞOARA CUCU: Nu ştiu a ce miroase, dar într-un oraş cumsecade n-ar trebui să se permită. Eu l-aş pune să treacă noaptea şi cu perdelele trase.

ŞEFUL: Ba eu, drept să spun, îmi pare rău cînd îl văd aşa, numai cum îmi zboară prin naintea ochilor... Şi eu stau cu mîna la chipiu.

DOMNIŞOARA CUCU *(reprobatoare):* Stai cu mîna la chipiu?

ŞEFUL: Ce să fac? Regulamentul!... *(După o secundă, vindicativ:)* Nu dă Dumnezeu o iarnă cu zăpadă mare, să se împotmolească p-aici pe la noi! I-aş da pe toţi jos din tren şi le-aş pune lopata în mînă, să curăţe linia.

DOMNIŞOARA CUCU: Aşa le-ar trebui!

ŞEFUL: Ehei! Cîte d-astea am văzut eu... Eram de serviciu la Deduleşti, pe linia Făurei, acum vreo douăzeci de ani. Linie inundabilă... Ei... şi-ntr-o toamnă, aşa, cam prin noiembrie... *(Se aude de departe un şuierat ascuţit. Şeful se întrerupe.)* I-auzi-l că vine. *(Iese pe peron. Zgomotul trenului se apropie. Domnişoara Cucu dă să iasă şi ea pe peron, dar în prag tresare — a văzut ceva... Face un pas înapoi şi, scoţînd numai vîrful nasului afară, rămîne într-o atitudine încordată de pîndă. Un zgomot ritmat de roţi şi pistoane creşte, se apropie, devine asurzitor: cu o iuţeală de fulger şi cu un ţipăt scurt de locomotivă, trece prin fund trenul automotor. Prin fereastră se vede din spate Şeful, salutînd smirnă. Cîteva secunde după trecerea monstrului, nici o mişcare.*

Se aude doar zgomotul roților depărtîndu-se. Șeful dispare din dreptul ferestrei spre stînga.)

SCENA V

DOMNIȘOARA CUCU, ELEVA

DOMNIȘOARA CUCU *(făcînd un pas pe peron):* Zamfirescu! *(Formidabilă:)* Stai pe loc, Zamfirescu... Ia vino aici, domnișoară... Mai aproape! Mai aproape, n-auzi? *(Prin fereastră se vede, ivindu-se din stînga, o fată de școală în uniformă. Abia îndrăznește să se apropie de teribila domnișoară Cucu, care a rămas în fața ușii și-i face semn cu degetul.)* Prin urmare, de astea-mi ești dumneata? Aici îți faci dumneata veacul? La gară, ai? La gară!

ELEVA *(pierdută):* Domnișoară...

DOMNIȘOARA CUCU: Taci! *(Din dreapta se ivește Ichim împingînd căruciorul lui ceferist. Domnișoara Cucu, cu un gest scurt, îi arată Elevei ușa biroului.)* Intră înăuntru... *(Fata ezită.)* Intră înăuntru, n-auzi? *(O împinge înăuntru. Intră și ea, trage ușa.)* Ce cauți aici?

ELEVA *(pe jumătate moartă):* Domșoară, vă rog...

DOMNIȘOARA CUCU: Taci! *(Răspicat:)* Ce cauți aici?

ELEVA: Domșoară, vă rog...

DOMNIȘOARA CUCU: Taci! Nenorocito! Să n-aud o vorbă. Unde ți-e numărul?

ELEVA *(inocentă și speriată):* Numărul?

DOMNIȘOARA CUCU *(apucînd-o de mîneca stîngă a șorțului):* Da, numărul. Te faci că nu știi? Ce număr ai?

ELEVA: 218.

DOMNIȘOARA CUCU: Și unde e?

ELEVA: A... a... a căzut.

DOMNIȘOARA CUCU: L-ai prins în copci, Zamfirescu!

ELEVA: Domșoară, vă rog...

DOMNIȘOARA CUCU: Taci! *(Caută în buzunărelul de sus al șorțului și scoate un petic de stofă.)* L-ai

prins în copci! Şi de cînd porţi dumneata gamenul pe o ureche? Şi şorţul pe talie! *(Cu fiecare cuvînt, îi corectează ţinuta.)* Unde te trezeşti? La bal?

SCENA VI

DOMNIŞOARA CUCU, ELEVA, PROFESORUL

PROFESORUL *(deschide uşa, dă să intre, dar se opreşte în prag)*: Pardon. *(Vrea să plece.)*

DOMNIŞOARA CUCU: Stai, stai, domnu Miroiu. Stai să vezi cu ochii dumitale.

PROFESORUL *(intrînd)*: S-a întîmplat ceva? Ce s-a întîmplat?

DOMNIŞOARA CUCU: Ce s-a întîmplat? Mă mai întrebi ce s-a întîmplat? *(Cu un calm zdrobitor:)* Adineauri a trecut automotorul şi am prins-o pe dumneaei *(gest acuzator)* pe peron.

PROFESORUL *(blînd)*: Chiar pe peron?

DOMNIŞOARA CUCU *(zdrobitor)*: Chiar pe peron.

PROFESORUL: Poate... poate că n-a ştiut...

ELEVA *(o licărire de speranţă)*: Să vedeţi, domnule profesor.

DOMNIŞOARA CUCU: Taci! *(Către Profesor:)* N-a ştiut? Cum n-a ştiut? *(Către Elevă:)* Cum n-ai ştiut, Zamfirescu? N-am pus afiş la şcoală, negru pe alb? Nu l-ai copiat pe caiet de şaptezeci şi cinci de ori? Nu l-aţi învăţat pe dinafară în ora de educaţie? *(Schimbare de ton. Brusc. Poruncitor:)* Ce scrie în afiş, Zamfirescu?

ELEVA *(ca o lecţie)*: «E interzis elevelor din cursul inferior şi mai ales din cursul superior...

DOMNIŞOARA CUCU: Mai ales!

ELEVA: ...să se plimbe la gară ziua sau seara, dar mai ales...

DOMNIŞOARA CUCU: Mai ales?

ELEVA: ... în orele cînd trece automotorul.»

DOMNIŞOARA CUCU *(cruntă)*: Ei?

PROFESORUL *(mai slab, mai neconvins)*: Ei?

DOMNIȘOARA CUCU: Ce cauți la gară, Zamfirescu?
ELEVA: Să vedeți, domșoară.
DOMNIȘOARA CUCU: Taci!
PROFESORUL: Dac-o întrebi, las-o să răspundă.
DOMNIȘOARA CUCU: Ce să răspundă? Ce să răspundă? *(Către Elevă:)* Poftim, răspunde.
ELEVA *(năucită)*: Ce să răspund?
DOMNIȘOARA CUCU: Ce cauți aici? De ce ai venit?
ELEVA: Să vedeți, domșoară... Mama... Vreau să spun tata... Adică o mătușă a mea... O scrisoare... Un colet... da, un colet...
PROFESORUL *(ca să pună capăt zbuciumului)*: Nu te mai osteni. Să-ți spun eu de ce ai venit. Pentru că-ți place să vii la gară. Îți place să te uiți cînd trec trenurile. *(Omenește, simplu:)* Nu-i așa?
ELEVA *(izbucnește în plîns)*.
DOMNIȘOARA CUCU: Plîngi, Zamfirescu. Plîngi, că ai de ce plînge. Ai să vezi tu mîine după conferință. Te dau afară.
ELEVA *(între lacrimi și sughițuri)*: Domșoară, vă rog.
DOMNIȘOARA CUCU: Taci! Șterge-ți ochii. Pleacă. Du-te acasă. *(Fata, plîngînd, face un pas spre ușă.)* Stai! Stai, să nu te vadă cineva. Ne mai faci de rîsul tîrgului. *(Iese pe peron și se uită atent în dreapta și-n stînga. O ia spre stînga, pe lîngă fereastră, și dispare cîteva secunde.)*
PROFESORUL *(care a rămas singur cu Eleva)*: Domnișoară Zamfirescu, nu e poate momentul să ți-o spun, dar teza dumitale pe al treilea, la cosmografie, este... este mizerabilă... inadmisibilă. *(Ca un dureros reproș personal:)* Se poate, domnișoară, să spui dumneata că Orion este o planetă? Că Jupiter este un satelit? Și cometa lui Halley o stea căzătoare?
DOMNIȘOARA CUCU *(întorcîndu-se)*: Nu e nimeni. Pleacă repede. Să te duci drept acasă. Ne socotim noi mîine dimineață, Zamfirescu Eleonora.

(Îi arată ușa cu un gest neiertător. Fata iese plîngînd mereu.)

SCENA VII

DOMNIȘOARA CUCU, PROFESORUL

DOMNIȘOARA CUCU: Ai văzut, domnule profesor de matematici?

PROFESORUL *(timid)*: Am văzut.

DOMNIȘOARA CUCU: Ce dezordine! Ce scandal! Cînd eu strig în conferință că se duce școala de rîpă, dumneata taci.

PROFESORUL: Domnișoară Cucu...

DOMNIȘOARA CUCU *(intransigentă)*: Nici o domnișoară Cucu! Dumneata taci și stai cu nasul în cărți și-ți vezi de stelele și cometele dumitale.

PROFESORUL *(timid, modest)*: Studiez.

DOMNIȘOARA CUCU: Studiezi?! De asta ești dumneata profesor? Ca să studiezi?

PROFESORUL: Cred că da.

DOMNIȘOARA CUCU: Și între timp elevii și elevele își fac de cap. Ce dezmăț! Ce perversitate!

PROFESORUL: Perversitate? Exagerezi.

DOMNIȘOARA CUCU: Exagerez? Poți dumneata să-mi spui ce caută fata asta la gară?

PROFESORUL *(după o tăcere de o secundă, foarte serios)*: Domnișoară Cucu! Dumneata ai fost vreodată la mare?

DOMNIȘOARA CUCU: Am fost la nămol, la Tekirghiol.

PROFESORUL: Nu la nămol. La mare ai fost?

DOMNIȘOARA CUCU *(bănuitoare)*: Ce vrei să spui cu asta?

PROFESORUL: Într-un tîrg de provincie ca al nostru... gara este... marea. Este portul, necunoscutul, depărtarea.

DOMNIȘOARA CUCU *(plat)*: Ce depărtare?

PROFESORUL: Este dorul de a pleca, de a fugi.

DOMNIȘOARA CUCU: De a pleca? De ce să pleci? Unde să pleci?

PROFESORUL: În altă parte. În altă lume.

DOMNIȘOARA CUCU *(severă)*: Domnule profesor, dacă astea sînt lecțiile pe care dumneata le dai elevelor, în orele dumitale, atunci să-mi dai voie să-ți spun... dă-mi voie să-ți spun...

(Se aude un șuierat de locomotivă și un zgomot de tren.)

ȘEFUL *(apărînd o secundă în prag)*: Personalul. Vine personalul!

PROFESORUL *(cu o tresărire de emoție)*: Vine. *(Iese precipitat.)*

DOMNIȘOARA CUCU *(singură în scenă)*: Auzi dumneata! Necunoscutul! Depărtarea! *(Iese și ea pe peron.)*

SCENA VIII

ȘEFUL, ICHIM

Din stînga, fund, intră pufăind în gară, mai puțin formidabil ca automotorul, trenul personal. Locomotiva trece și dispare în dreapta, într-un ritm descrescînd, pînă se oprește. Prin fereastra și geamul ușii se vede un vagon sau două. Mișcare pe peron. Ichim, care trece cu căruciorul. Țăranul, care aleargă să-și găsească vagonul. Se aude vocea lui *«Unde e clasa tria?»* Pași și voci nedistincte. Vocea Profesorului: *«Domnu Pascu! Nu l-ai văzut pe domnul Pascu?»* Zgomot de tampoane. Un șuierat. Trenul se pune din nou în mișcare, încet, greoi, pe urmă din ce în ce mai repede.

ȘEFUL *(din prag, în timp ce ultimele vagoane trec și dispar)*: Îl terminarăm și pe ăsta, Ichim.

ICHIM: Îl terminarăm, dom' șef.

ȘEFUL: Să mai treacă și acceleratul de Brașov, și am scăpat.

ICHIM: Adevărat. *(Ichim dispare spre stînga. Șeful intră în birou, își scoate chipiul, îl pune în cui; pe peron oarecare forfoteală continuă, siluete de călători care se îndreaptă spre ieșire, spre stînga.)*

SCENA IX

ȘEFUL, PASCU

PASCU *(încărcat de valize, oprindu-se în prag)*: Salutare, domnu șef.

ȘEFUL: Bine-ai venit, domnu Pascu.

PASCU: Cucoana-i aici?

ȘEFUL: E în tîrg. Adineauri a plecat.

PASCU: Aveam o vorbă cu dumneaei. I-am adus tot ce mi-a spus.

ȘEFUL: Intră, intră.

(Pascu-și lasă o parte din valize afară și intră înăuntru cu una singură.)

PASCU: Ia să vedem. *(Deschizînd valiza:)* Numai să găsesc. C-am avut atîtea...

ȘEFUL: Ce se mai aude în Capitală?

PASCU: Cald. Cald al dracului!

ȘEFUL: De! Nu-i ca aici, ca la noi.

PASCU: Ce tot stai să vorbești! Aici e rai. Raiul pe pămînt. *(Scoate din valiză un pachet.)*

ȘEFUL: Ăsta e pachetu nevesti-mi?

PASCU: Nu, nu. E al lui domnul Miroiu, profesorul.

ȘEFUL: Că bine zici. *(Iese în prag, se uită în dreapta și în stînga pe peron.)* Dom' profesor! Dom' profesor! Ia vezi, Ichime, unde-i domnu Miroiu. Că era adineauri pe-aici. *(Către Pascu, reintrînd:)* Te așteptă.

PASCU *(tainic)*: Domle șef! Ce crezi dumneata că e în pachetul ăsta?

ȘEFUL: Păi ce să fie? O carte.

PASCU: Carte, carte! Dar ce fel de carte? *(Misterios:)* Știi cîți bani costă? Douăzeci și două de mii de lei.

ȘEFUL: Cîți?

PASCU: Douăzeci și două de mii.

ȘEFUL: Fugi d-acolo. Nu se poate.

PASCU: Pe ochii mei. *(Explicînd repede:)* A fost profesorul aseară la mine și mi-a numărat în mînă douăzeci și două de mii de o mie... douăzeci și două.

ŞEFUL *(îngrijorat)*: Dar ce carte să fie?

PASCU: Păi ştiu eu? Cum mi-a dat-o librarul din Bucureşti, aşa i-am adus-o, mi-era şi frică, zău. Auzi dumneata? Douăzeci şi două de mii.

ŞEFUL: Douăzeci şi două de mii!

SCENA X

ŞEFUL, PASCU, PROFESORUL, apoi DOMNIŞOARA CUCU

PROFESORUL *(vine grabnic din stînga, pe peron, trece prin faţa ferestrei, intră)*: Domnu Pascu! Aici erai? Credeam că n-ai venit!

PASCU: Se poate, dom' profesor?

PROFESORUL: Te-am căutat pe peron, afară, la trăsuri.

PASCU: Învălmăşeală mare.

PROFESORUL *(încet, îngrijorat)*: Ai adus?

PASCU *(întinzîndu-i pachetul)*: Poftim.

PROFESORUL *(luînd pachetul, rămîne o secundă nemişcat)*: Mulţumesc... Da.... Mulţumesc... *(Se uită la pachet, pe urmă la cei doi. Pe urmă, trecînd spre stînga, aproape de fereastră, la lumină, desface repede pachetul şi scoate de acolo un volum mare, pe care-l răsfoieşte cu înfrigurare, ca şi cum ar căuta o anumită pagină, un anumit lucru. Şeful şi Pascu schimbă priviri intrigate.)*

PASCU *(scoţînd din valiză un alt pachet)*: Uite şi pachetul cucoanei dumitale, dom' şef. L-am învelit în hîrtie albastră, să nu le-ncurc.

ŞEFUL: Bravo! Să trăieşti. Îmi pare rău că nu e nevastă-mea aici, că te opream la masă. Avem o raţă pe varză, o minune! A rămas de la prînz.

PASCU: Las-o pe altă dată, că acuma sînt grăbit. Nu vezi cîte bagaje am?

ŞEFUL *(ieşind în prag)*: Ichime! Ichime! Ia pune mîna pe geamantanul lui domnu Pascu şi du-l la trăsură.

(Ichim vine din stînga, ia geamantanele lăsate pe peron în faţa uşii şi dispare tot în stînga. În acel timp, din dreapta, pe peron, apare domnişoara Cucu.)

PASCU: Săru' mîna, domnișoară Cucu. Să poftești mîine la magazin. Am adus noutăți.

DOMNIȘOARA CUCU: Nu mai calc în magazinul dumitale. Ai vîndut fetelor dintr-a opta ruj de buze.

PASCU: Păi de, domnișoară Cucu. Eu sînt magazin general. Vînd de toate și la toată lumea.

DOMNIȘOARA CUCU: Las', că discut eu cazul dumitale. *(Amenințătoare:)* În conferință!

PASCU: Îmi pare rău. Eu sînt magazin general... Vă salut... Mă duc... Dom' profesor Miroiu?! Nu veniți în tîrg? Vă duc cu trăsura.

PROFESORUL *(cufundat în lectură, o clipă nu aude nimic. Pe urmă abia tresare, parcă l-ar fi strigat cineva din somn)*: Cum? *(Privire vagă, năucită, apoi se reîntoarce la cartea lui.)*

PASCU *(schimbă o nouă privire nedumerită cu Șeful și ridică din umeri)*: Douăzeci și două de mii.

ȘEFUL: Douăzeci și două!

PASCU: Am plecat. M-am dus. Vă salut.

ȘEFUL: Salutare, dom' Pascu, salutare. *(Pascu pleacă prin stînga.)*

DOMNIȘOARA CUCU: Mă duc și eu. Dar am o rugăminte, domnule Ispas.

ȘEFUL: La ordin!

DOMNIȘOARA CUCU: Dacă vezi o elevă de-a noastră, ia-i numărul.

ȘEFUL: Îl iau. Dar nu mai stai la acceleratul de Sinaia?

DOMNIȘOARA CUCU: Nu, că e tîrziu. Și uite, se întunecă. *(Într-adevăr, de cîteva clipe lumina a început să scadă.)* Domnule Miroiu! Mergi în oraș? *(Profesorul nu aude. E absorbit de lectură.)*

ȘEFUL *(încet)*: Domnișoară Cucu! Știi dumneata ce carte citește profesorul?

DOMNIȘOARA CUCU: De unde să știu? *(Cu dispreț:)* O carte de-ale lui.

ȘEFUL: Știi cît costă? Știi cîți bani a dat pe ea? *(Tăcere, pentru a-și pregăti lovitura.)* Douăzeci și două de mii de lei.

DOMNIȘOARA CUCU *(speriată)*: Nu mai spune!

ŞEFUL: Pe ochii mei! *(Repede, explicaţiuni:)* Mi-a spus Pascu că el i-a adus-o de la Bucureşti, douăzeci şi două de mii. Douăzeci şi două de hîrtii de cîte o mie.

DOMNIŞOARA CUCU: E nebun!

ŞEFUL: Nu e lucru curat.

DOMNIŞOARA CUCU *(făcînd un pas)*: Stai că-l întreb.

ŞEFUL *(oprind-o)*: Nu. Lasă-mă pe mine. Îl descos eu. Cu binişorul.

DOMNIŞOARA CUCU: Douăzeci şi două de mii! Ce-o să fie mîine în cancelarie!

ŞEFUL: În cancelarie? Ce-o să fie în tot tîrgul!

DOMNIŞOARA CUCU: Eu nu mai stau. Nu, nu mai stau. La revedere, domnu Ispas... *(O ia repede spre stînga.)* Douăzeci şi două de mii... *(Trece prin faţa ferestrelor, dispare.)*

SCENA XI

ŞEFUL, PROFESORUL

Profesorul a rămas lîngă fereastră, cu totul cufundat în carte. Nu aude nimic, nu vede pe nimeni. Lumina a scăzut şi mai mult. Şeful îl priveşte în tăcere cîteva secunde, pe urmă se apropie de el.

ŞEFUL *(încet, cum ar trezi pe cineva din somn, îl bate pe umăr)*: Dom' profesor? Să-ţi aprind lampa.

PROFESORUL *(tresărind, năuc)*: Cum?

ŞEFUL: Zic, să-ţi aprind lampa. S-a întunecat.

PROFESORUL: Nu, că mă duc.

ŞEFUL: Dar de ce? Stai aici liniştit.

PROFESORUL *(strîngînd în mîini cartea, cu oarecare nelinişte)*: Am de lucru... Am de citit...

ŞEFUL: Tocmai d-asta zic şi eu. Îţi aprind lampa... şi nu te tulbură nimeni. *(Aprinzînd o lampă de petrol, cu abajur, de pe birou:)* Mergem împreună mai tîrziu... Te duc eu în oraş. Ei, ia şezi... şezi.

PROFESORUL *(puţin năucit, ezită... parcă ar pleca, dar cercul galben de lumină al lămpii îl atrage, deschide cartea din nou, o răsfoieşte înfrigurat).*

ŞEFUL *(se îndreaptă spre uşă şi strigă din prag)*: Ichim! vezi de lampioane. Şi aprinde felinarul pe peron... Acuma pică acceleratul şi ne găseşte cu felinarul stins... *(Reintră, se apropie de Profesor şi se uită peste umărul lui, în carte.)* Frumoasă carte, dom' profesor?

PROFESORUL *(tresărind)*: Cum?

ŞEFUL: Zic, frumoasă cartea pe care-o citeşti?

PROFESORUL *(evaziv)*: O carte veche.

ŞEFUL: De! Cărţile, ca vinul. Cu cît îs mai vechi, cu atît îs mai ale dracului... Aveam şi eu una mai demult, cu poze. Tii! ce poze!... A dumitale are poze?

PROFESORUL: Da. Adică nu... Nişte planşe, nişte hărţi.

ŞEFUL *(schimbare de ton)*: Dom' profesor! Să nu te superi că te-ntreb. E adevărat?

PROFESORUL: Ce?

ŞEFUL: Douăzeci şi două de mii ai dat pe ea?

PROFESORUL: De unde ştii?

ŞEFUL: Păi dacă n-oi şti eu, cine să ştie? Nu stau toată ziua aici la gară? Douăzeci şi două?

PROFESORUL *(simplu)*: Da.

ŞEFUL: Păi nu e mult?

PROFESORUL: Este... dar... ce era să fac? Aveam nevoie de ea...

ŞEFUL: Ce-o să spună lumea în tîrg?

PROFESORUL: Ce să spuie?

ŞEFUL: Păi, de! Douăzeci şi două de mii sînt bani. Şi, ca omu, te întrebi... de unde?

PROFESORUL: Am strîns. Economii, lecţii particulare... de ani de zile aştept... *(puţin jenat)* şi m-am şi împrumutat.

ŞEFUL *(dojenitor)*: Păi vezi!

PROFESORUL: Dar mîine e întîi... iau leafa de la liceu... şi plătesc.

ŞEFUL: Patimă mare, dom' profesor... *(Cu alt ton:)* Da' barem face? Ce scrie în ea? Despre ce e vorba?

PROFESORUL *(bănuitor, se ridică)*: E tîrziu... Mă duc...

ŞEFUL: Aşteaptă, frate, că mergem împreună. Numai să treacă acceleratul şi închid prăvălia.

PROFESORUL: Închizi?

ȘEFUL: Adică, vorba vine. Pînă la noapte, la unsprezece treizeci și cinci, nu mai am nici un tren. Și pe urmă-mi ține locul Antoniu, impiegatul.

(Între timp, lumina a scăzut mult. Peronul aproape nu se mai vede prin fereastră. Se deslușește totuși umbra lui Ichim, care apare din stînga, cu un baston de lampagiu, și se oprește în fața felinarului.)

SCENA XII

ȘEFUL, PROFESORUL, ICHIM

ȘEFUL *(ieșind în prag)*: Ichim! Ai șters lampa?

ICHIM *(pe peron, aprinzînd lampa)*: Șters.

ȘEFUL: Gaz e destul? Te-ai uitat bine?

ICHIM: E plină, dom' șef, că numai ieri am turnat. Tocmai bine arde pînă dimineață.

ȘEFUL: Rațele le-ai închis?

ICHIM: Închis.

ȘEFUL: Le-ai numărat? Nu lipsește nici una?

ICHIM: Lipsește aia de-ați mîncat-o dumneavoastră la prînz... Și am plătit-o eu.

ȘEFUL *(trecînd peste această chestiune penibilă)*: Bine, bine...

(Un șuierat depărtat de tren.)

ICHIM: I-auzi-l cum șuieră. I-a dat drumul de la canton.

ȘEFUL *(reintră în birou, își ia chipiul din cui)*: Vine acceleratul, dom' profesor.

PROFESORUL *(care din nou se cufundase în cartea lui)*: Cum?

ȘEFUL: Zic, vine acceleratul.

PROFESORUL *(preocupat de cu totul alte lucruri)*: Domle șef, n-ai cumva o lupă?

ȘEFUL: O lupă? Da' de ce?

PROFESORUL: Îmi trebuie mie.

ȘEFUL: N-am. De unde să am?

PROFESORUL: Dar o bucată de hîrtie?

ȘEFUL: Cîtă vrei. Poftim. *(Îi dă de pe masă o foaie de hîrtie.)* Eu mă duc să primesc acceleratul și mă-ntorc.

PROFESORUL: Stă mult?

ŞEFUL: Aş! Nu urcă nimeni, nu coboară nimeni... Mă şi-ntreb de ce mai opreşte. *(Iese pe peron şi trage uşa după el. Profesorul rămîne la masă, aplecat peste carte. Din cînd în cînd îşi duce mîna dreaptă la ochi şi se uită în carte, ca printr-un ochean. Din cînd în cînd notează cu febrilitate ceva pe hîrtie.)*

SCENA XIII

PROFESORUL, ŞEFUL, CONDUCTORUL, NECUNOSCUTA

Zgomot de tren care se apropie mereu mai puternic. Şuierat ascuţit de locomotivă, roţi, tampoane etc. Prin geamul uşii şi prin fereastră se vede cum intră în gară, de la dreapta la stînga (în sens invers decît cele două trenuri precedente), trenul accelerat. Ochiul roşu al locomotivei dispare repede spre stînga. Vagoane cu ferestre luminate defilează în viteză descrescîndă, pînă ce trenul se opreşte. Un zgomot de tampoane ciocnite, şi pe urmă, cîteva secunde de tăcere completă. Se aud apoi paşi grăbiţi pe peron. Cineva deschide uşa. E conductorul trenului.

CONDUCTORUL *(din prag)*: Domnu şef! Domnu şef!

(Profesorul tresare, ridică capul.)

ŞEFUL *(de pe peron, trecînd prin faţa ferestrei)*: Aicea sînt. Ce s-a întîmplat?

CONDUCTORUL *(a dispărut din prag. Vocile vin din semiobscuritatea peronului)*: Un călător fără bilet. Nu vrea să plătească. Nu vrea să se legitimeze.

ŞEFUL: Unde e?

CONDUCTORUL: Daţi-vă jos, coniţă. Daţi-vă jos.

ŞEFUL: Poftiţi aici, la lumină...

(Din întunericul peronului se desprinde brusc o arătare albă. E o femeie tînără, în rochie albă de seară, cu braţele albe, foarte decoltată. O poşetă într-o mînă, un voal albastru în cealaltă. Profesorul tresare. Pentru prima oară ridică cu adevărat ochii din carte. Privire încremenită.)

NECUNOSCUTA *(intrînd)*: Ce vreţi cu mine? De ce m-aţi dat jos din tren?

ŞEFUL *(întrînd după ea)*: Dumneavoastră aveţi bilet?
CONDUCTORUL: N-are.
ŞEFUL *(ierarhic superior)*: Lasă-mă, domnule, să întreb. *(Către călătoare:)* Aveţi bilet?
NECUNOSCUTA: N-am.
ŞEFUL: Atunci, trebuie să plătiţi.
NECUNOSCUTA: Ce?
ŞEFUL: Biletul.
CONDUCTORUL: Şi amenda.
ŞEFUL: Sigur. Şi amenda.
NECUNOSCUTA: Am plătit.
ŞEFUL: Cum?
NECUNOSCUTA: Da. Am plătit.
ŞEFUL: Cui?
NECUNOSCUTA: Dumnealui.
ŞEFUL *(Conductorului)*: Auzi, domle, ce spune: că a plătit.
CONDUCTORUL: Vorbă să fie. Uitaţi-vă ce mi-a dat. *(Îi întinde Şefului cîteva fise rotunde.)*
ŞEFUL *(cercetîndu-le)*: Ce e asta? *(Citind:)* «Cazinoul din Sinaia. Bun pentru lei douăzeci. Bun pentru lei o sută, bun pentru lei douăzeci.» *(Nedumerit:)* Ce sînt astea?
NECUNOSCUTA: Fise de la cazinou... Am uitat să le schimb... în grabă... Sînt de la ruletă...
ŞEFUL: Şi cu asta vrei dumneata să călătoreşti?
NECUNOSCUTA: E tot ce am. Nu sînt bune?
ŞEFUL: Ia ascultă, doamnă, îţi atrag atenţia că aici te afli într-un birou public. Eu n-am timp. Trenul nu aşteaptă. Plăteşti sau nu?
PROFESORUL *(timid, făcînd un pas)*: Dacă n-are cu ce...
ŞEFUL: Dacă n-are cu ce, să stea acasă. *(Către Conductor:)* În ce clasă ai găsit-o, domle?
CONDUCTORUL: Întîia. Se închisese singură într-un compartiment şi nu voia să lase pe nimeni înăuntru.
NECUNOSCUTA *(simplu)*: Mă durea capul.
ŞEFUL: Poftim! Umblă cu clasa întîia, o doare capul şi n-are bilet. *(Către Conductor:)* Urcă-te, domle, în tren şi dă-i drumul. Dumneaei rămîne aici.

NECUNOSCUTA: Unde aici?

ŞEFUL: Aici, în gară.

NECUNOSCUTA: Nici nu mă gîndesc.

ŞEFUL: Doamnă!...

NECUNOSCUTA *(către Conductor, tăindu-i drumul)*: Să nu faci un pas: fără mine nu pleci.

CONDUCTORUL *(scoţîndu-şi ceasul din buzunar)*: Am patru minute întîrziere, coniţă. Nu mai pot să stau. Eu sînt accelerat.

NECUNOSCUTA: Fără mine nu pleci. M-auzi? *(Cu o mişcare bruscă, se aşază în faţa uşii, drept în prag.)* Nimeni nu iese de aici fără mine.

PROFESORUL *(timid, ca şi cum ar vrea să se disculpe, dar să şi protesteze împotriva acestei sechestrări)*: Doamnă... eu... eu nu sînt...

NECUNOSCUTA: Ce nu eşti? Ce nu eşti? Nu v-ar fi ruşine. Trei bărbaţi şi o singură femeie. Mă daţi jos din tren în plină noapte, în plin cîmp.

ŞEFUL *(jignit)*: Daţi-mi voie. Aici nu e cîmp.

NECUNOSCUTA: În plină pădure. Ce vreţi de la mine? Banii? Viaţa?

CONDUCTORUL *(încet, către Şef)*: E nebună.

NECUNOSCUTA *(exasperată, strigînd)*: Ce vreţi? Ce vreţi?

PROFESORUL: Doamnă...

CONDUCTORUL: Coniţă...

ŞEFUL: Lasă-mă pe mine şi la primul moment şterge-o... *(Către Necunoscută:)* Doamnă! Ne-aţi înţeles greşit. Noi n-avem de gînd să vă oprim aici. Ce să facem cu dumneavoastră aici?

NECUNOSCUTA: Atunci, de ce m-aţi dat jos din tren?

ŞEFUL: Pentru o formalitate.

NECUNOSCUTA: Frumoasă formalitate!

ŞEFUL: Ce vreţi?! Datoria... Regulamentul! Trebuie să facem un proces-verbal.

NECUNOSCUTA *(speriată, bănuitoare)*: Proces! Mie? Proces!

ŞEFUL: Verbal, Numai aşa, de formă. Scriem pe hîrtie cum s-au petrecut lucrurile, semnaţi, şi gata.

NECUNOSCUTA *(mereu bănuitoare)*: Şi pe urmă?

ŞEFUL: Pe urmă plecaţi.

NECUNOSCUTA: Cu trenul ăsta?

ŞEFUL: Sigur. Vă aşteaptă.

NECUNOSCUTA *(după o secundă de îndoială, în care timp i-a privit pe toţi trei bărbaţii)*: Atunci, atunci să semnez mai repede. Unde?

ŞEFUL: Poftiţi aici, la masă... *(Îi oferă un scaun. Femeia, mereu cu aceeaşi expresie de prudenţă, de teamă, de neliniştе, se dezlipeşte de uşă şi vine spre locul indicat. Şeful face semn cu mîna Conductorului să iasă.)*

PROFESORUL *(care abia acum înţelege stratagema, vrea să protesteze)*: Domnule şef... Nu se poate...

ŞEFUL *(încet, energic)*: Domnule profesor, dumneata să nu te amesteci. Astea-s chestii de serviciu. *(Conductorul iese tiptil, neobservat.)* Luaţi loc! Aici!

PROFESORUL *(vrea s-o prevină)*: Doamnă! Doamnă!

ŞEFUL *(împiedicîndu-l)*: Să vă dau o hîrtie şi un toc. Să redactăm... şi pe urmă să semnaţi...

NECUNOSCUTA: Semnez orice... dar mai repede.

ŞEFUL: Numaidecît... Numaidecît...

(Trenul a pornit între timp. În prima clipă, femeia nu şi-a dat seama. Se aude şuieratul locomotivei.)

NECUNOSCUTA *(tresărind)*: Ce e asta? *(Zgomotul roţilor şi al tampoanelor se accentuează. Femeia se ridică brusc în picioare, cu o mişcare de spaimă, aleargă spre uşă, cu ţipăt.)* Ce e asta? *(În prag se opreşte o secundă, privind buimăcită vagoanele luminate, care defilează spre stînga din ce în ce mai repede. Se rupe din această scurtă încremenire şi aleargă pe peron după tren. Rochia ei albă se vede trecînd prin faţa ferestrei. Ultimul vagon se vede de asemenea prin fereastră, dispărînd. Se aude de-afară strigătul ei disperat:)* Opreşte... Opreşte... *(Un nou şuierat de locomotivă îi acoperă vocea.)*

SCENA XIV

ŞEFUL, PROFESORUL, NECUNOSCUTA

Cîteva secunde de nemişcare. Se mai aude doar zgomotul trenului depărtîndu-se. Pe urmă, rochia albă se vede trecînd pe peron prin faţa ferestrei de la stînga spre dreapta. Cu o expresie de oboseală, de tristeţe, de disperare, femeia apare în prag.

NECUNOSCUTA *(uitîndu-se buimăcită la cei doi bărbaţi şi pe urmă fixîndu-l pe Şef, fără violenţă)*: Canalie!

ŞEFUL *(ridică din umeri)*: De, doamnă...

NECUNOSCUTA *(mai mult pentru ea)*: A plecat...

ŞEFUL: N-am ce face. Datoria. Regulamentul.

NECUNOSCUTA *(e sfîrşită de oboseală, intră înăuntru, face cîţiva paşi, cade pe scaun)*: A plecat...

ŞEFUL *(instruind afacerea)*: Numele dumneavoastră, doamnă?...

NECUNOSCUTA *(ridică spre el o privire nedumerită, absentă)*.

ŞEFUL: Trebuie să încheiem procesul-verbal. Numele, domiciliul, vîrsta, profesiunea!

NECUNOSCUTA *(nu răspunde, n-a auzit, nu vede)*.

ŞEFUL *(după o pauză)*: Faceţi rău că nu răspundeţi. Eu proces-verbal trebuie să încheiu. Mă obligă regulamentul, şi dacă nu răspundeţi, voi fi silit să m-adresez poliţiei. *(Cu intenţie:)* Avem poliţie aici, măcar că sîntem în cîmp, cum ziceaţi adineauri.

PROFESORUL *(se apropie de ea mişcat)*: De ce nu răspundeţi, doamnă? Cum vă cheamă?

NECUNOSCUTA: Lasă-mă. Lăsaţi-mă.

PROFESORUL: Cum vă cheamă? De unde veniţi?

NECUNOSCUTA: Lăsaţi-mă,-ţi spun. Sînt obosită.

PROFESORUL: Poate aveţi un act. O legitimaţie.

NECUNOSCUTA *(întinzîndu-i poşeta cu un gest de nesfîrşită oboseală)*: Nu ştiu. Caută. Vezi şi dumneata ce găseşti.

PROFESORUL *(ia poşeta, face un pas spre rampă, urmat de Şef, deschide poşeta, caută, scoate unul cîte unul diverse obiecte, pe care i le dă Şefului să le ţină)*: O sticluţă cu parfum...

ŞEFUL *(mirosind în aer)*: Miroase grozav.
PROFESORUL: O batistă.. un ruj de buze... O tabacheră cu două ţigări...
ŞEFUL *(mirosind ţigările)*: Ţigări străine.
PROFESORUL *(a golit poşeta)*: Asta e tot.
ŞEFUL: Nici un act?
PROFESORUL: Nici unul.
ŞEFUL: Nici o hîrtie?
PROFESORUL: Nimic.
ŞEFUL *(după un moment de reflecţie)*: Eu îl anunţ pe Dincă, comisarul. Aici nu e lucru curat.
PROFESORUL *(întorcîndu-se spre Necunoscuta care a rămas pe scaun în aceeaşi stare de prostaţie)*: Doamnă, vă rog... În propriul dumneavoastră interes, vă rog mult, faceţi un efort... răspundeţi... Aduceţi-vă aminte... Cine sînteţi? De unde veniţi? Unde vă duceţi?
NECUNOSCUTA *(ridică ochii spre el, îl priveşte absentă, se ridică în picioare)*: Mă duc... *(Cu bruscă hotărîre, porneşte spre uşă.)* Mă duc să mă omor. Mă arunc pe linie. *(Iese repede, dispare în întuneric.)*
PROFESORUL *(tulburat)*: Doamnă!
ŞEFUL: E nebună rău.
PROFESORUL: Se întîmplă o nenorocire. Trebuie s-o salvăm.
ŞEFUL: Fii liniştit. Nu e nici un tren la ora asta.
PROFESORUL *(a ieşit pe peron)*: Doamnă! Doamnă! *(Se întoarce.)* Nu ştiu unde e. E prea întuneric. N-o văd.
ŞEFUL: Nu te mai frămînta, dom' profesor. Nu-ţi spun că nu-i nici un tren? *(Strigînd din prag:)* Ichime! Ichime! Vezi că e o femeie pe linie.
VOCEA LUI ICHIM *(din depărtare)*: Fereşte linia, fereşte linia!
ŞEFUL *(adulmecînd aerul)*: Şi miroase, domnule, a parfum de mi-a umplut toată gara. Să vie nevastămea acum, atîta-mi trebuie... *(Cu alt ton, după o secundă:)* E din lumea mare. Te-ai uitat la ea?
PROFESORUL *(cu emoţie)*: E frumoasă.
ŞEFUL: Te-ai uitat ce rochie are? Braţele goale, gîtul gol, spatele gol. Pe jumătate dezbrăcată.

PROFESORUL: E foarte frumoasă... *(Plin de neliniște:)* Numai de nu s-ar omorî...

ȘEFUL: Deocamdată nu poate, că n-are tren. Tii! Mare bucluc. Tocmai mie să mi se întîmple una ca asta! Nu putea, domle, s-o dea jos la Cîmpina sau la Breaza!

PROFESORUL: Dumneata ești de vină. Trebuia s-o lași să plece.

ȘEFUL: Nu puteam, domle profesor. Se opune regulamentul. *(Iritat:)* Și pe urmă, adică ce?... Pentru că miroase a parfum, pentru că vine de la Sinaia, pentru că umblă dezbrăcată și pentru că joacă la ruletă, să-și bată joc de Calea Ferată și de gara mea?

PROFESORUL: Și dacă se omoară?

ȘEFUL: Bucluc mare. Anchetă, rapoarte. Mă dă la gazetă. După douăzeci și trei de ani de carieră.

VOCEA LUI IÇHIM *(mai de aproape):* Fereşte linia!

ȘEFUL *(ieșind repede în prag):* Ai găsit-o, Ichim?

VOCEA LUI ICHIM: Aicia-i, dom' șef.

ȘEFUL: Ce face?

VOCEA LUI ICHIM: Stă pe linie și trage din țigare.

PROFESORUL *(iese repede, îngrijorat):* Doamnă!... *(Dispare în întuneric)*

ȘEFUL *(din prag)*: Coniță!... Doamnă! Veniți aici la lumină. Degeaba stați pe linie. Pînă la unsprezece treizeci și cinci nu e nici un tren să vă calce.

NECUNOSCUTA *(se reîntoarce, urmată de Profesor):* Ce vreți cu mine? De ce m-ați chemat? De ce nu mă lăsați în pace?

PROFESORUL: Doamnă... noi vă vrem binele.

NECUNOSCUTA: Am văzut.

PROFESORUL: Afară e răcoare, e umed, s-ar putea să răciți, sînteți îmbrăcată așa de... așa de subțire...

NECUNOSCUTA *(își strînge umerii, înfiorată):* Mi-e frig.

PROFESORUL: Vedeți...

ȘEFUL: Nu e mai bine aici? Aveți scaun, aveți lampă. Mai stăm de vorbă și ne trecem vremea.

NECUNOSCUTA *(cu un gest de oboseală, de indiferență):* La urma urmelor... *(Se așază pe scaun.)*

ȘEFUL: Așa... *(După o secundă:)* Prin urmare, pe dumneavoastră cum vă cheamă?

NECUNOSCUTA *(repede):* Iar începi?

PROFESORUL: Doamnă, înțelegeți... Vă implor să înțelegeți... dacă întrebăm, dacă insistăm, e pentru că vrem să vă venim într-ajutor.

NECUNOSCUTA: N-am nevoie.

PROFESORUL: Sînteți enervată. Înțeleg. Nu vreți să ne răspundeți. Și asta înțeleg. Uite: nu vă mai punem nici o întrebare.

ȘEFUL: Zău, și procesul-verbal cum îl scriu?

PROFESORUL *(scurt):* Dă-l încolo de proces-verbal. *(Către Necunoscută:)* Nu vă mai punem nici o întrebare. Dar îngăduiți-ne măcar să ghicim... Dumneavoastră, probabil, veniți de la Sinaia.

NECUNOSCUTA: Probabil.

PROFESORUL: Și probabil vă duceți la București.

NECUNOSCUTA: Probabil.

PROFESORUL: Ei bine, ori la București, ori la Sinaia, trebuie să aveți pe cineva... o rudă, un prieten... cineva pe care să-l anunțăm de situația în care vă aflați.

NECUNOSCUTA *(ideea i se pare bună):* Crezi?

PROFESORUL: Sigur. Dați-ne o adresă, un nume, o indicație.

NECUNOSCUTA: Crezi că s-ar putea?

ȘEFUL: De ce să nu se poată? Dăm o telegramă. Sau poate... *(arătînd telefonul din perete)* chemăm la telefon.

NECUNOSCUTA: Telefon?

PROFESORUL: Evident.

NECUNOSCUTA: Bine... atunci... Atunci chemați Sinaia. La hotel Palace... sau... dacă nu e acolo... la Cazinou.

ȘEFUL *(mergînd spre telefon)*: De cine trebuie să întreb?

NECUNOSCUTA: De... *(S-a răzgîndit brusc.)* Nu. Nu pot. Nu vreau. Mai bine mă omor. Mai bine mă arunc înaintea trenului.

ŞEFUL: Nu v-am spus că nu e nici un tren pînă la unsprezece treizeci şi cinci?

NECUNOSCUTA: Unsprezece treizeci şi cinci? Bine. Aştept. Am să mă omor la unsprezece treizeci şi cinci.

PROFESORUL: Dar de ce să vă omorîţi?

ŞEFUL: Şi de ce tocmai aici? Nu e păcat? Sînt şi eu un om cu familie, cu greutăţi. Vreţi să mă băgaţi în bucluc? Anchetă, rapoarte...

PROFESORUL *(cu elan, cu emoţie)*: Doamnă!...

ŞEFUL: Uite, sînt slujbaş sărac, dar vă dau eu din buzunarul meu un bilet pînă la Cîmpina, şi acolo faceţi ce ştiţi. Gară mare, linii multe.

PROFESORUL: Doamnă, treziţi-vă, dezmeticiţi-vă. Alungaţi gîndul ăsta absurd, sînteţi tînără, sînteţi frumoasă.

NECUNOSCUTA: Serios? Aţi observat?

PROFESORUL: Trebuie să trăiţi.

NECUNOSCUTA *(uitîndu-se de jur împrejur)*: Unde? Aici?

PROFESORUL: Veţi pleca. Trebuie să plecaţi.

NECUNOSCUTA: Dacă trebuie, de ce m-aţi dat jos din tren?

ŞEFUL: Fiindcă n-aveaţi bilet.

PROFESORUL: Vă vom da noi bilet.

ŞEFUL: Care noi?

PROFESORUL: Eu.

ŞEFUL: Ai bani?

PROFESORUL *(încurcat)*: Acuma nu. Dar mîine dimineaţă iau leafa.

NECUNOSCUTA: Mîine dimineaţă? Nu aştept pînă mîine dimineaţă. Aici, în cîmp...

ŞEFUL *(jignit)*: Cum în cîmp, doamnă? Cum în cîmp? Daţi-mi voie! Sînteţi într-un oraş.

NECUNOSCUTA: Ce oraş?

ŞEFUL: Îmi pare rău. Comună urbană. Judecătorie, spital...

PROFESORUL: Liceu...

ŞEFUL: Opt mii de locuitori.

PROFESORUL *(cu puţină amărăciune)*: Opt mii două sute patruzeci şi cinci la ultimul recensămînt.

ŞEFUL: Şi încă pe mine nu mă numărase, că eram la Bucureşti, după treburi, în ziua aia.

NECUNOSCUTA: Opt mii două sute patruzeci şi cinci de locuitori. *(Către Şef:)* Cu dumneata opt mii două sute patruzeci şi şase. *(Gînditoare:)* Dacă rămîn aici în noaptea asta, vom fi opt mii două sute patruzeci şi şapte. *(După o clipă:)* E un hotel?

ŞEFUL: Se poate să nu fie? Hotelul Monopol, în centru.

NECUNOSCUTA: Dar n-am bani.

PROFESORUL: Asta n-ar fi nimic. Îl plătim mîine, dar n-aveţi acte.

ŞEFUL: Adevărat. Şi fără acte nu se poate. *(Către Profesor:)* Ce-ar fi s-o ducem la spital? Zicem că a avut un accident.

NECUNOSCUTA: La spital? Nu merg la spital.

ŞEFUL: Atunci, la poliţie. Fără acte numai la poliţie vă primeşte.

PROFESORUL: Nu-l ascultaţi, doamnă. Nu ştie ce vorbeşte.

ŞEFUL: N-oi fi ştiind, dar fără acte, unde vrei s-o ducem?!... *(Necunoscutei:)* De ce n-oţi fi vrînd, zău aşa, să spuneţi cum vă cheamă?

NECUNOSCUTA: Mă plictiseşti. Mai e mult pînă la unsprezece treizeci şi cinci? Aş vrea să se termine.

PROFESORUL *(îngrijorat din nou)*: Doamnă...

NECUNOSCUTA *(din nou exasperată):* Mă plictiseşti, mă plictisiţi. Mi-e frig, mi-e somn, mi-e foame.

ŞEFUL: Să vă dăm ceva de mîncare.

NECUNOSCUTA *(cu dezgust):* Unde? Ce?

ŞEFUL: Mare lucru n-avem. Dar e nişte raţă pe varză, rămasă de la prînz. O minune! A călcat-o ieri acceleratul.

NECUNOSCUTA: Nu mănînc raţe călcate de accelerat.

ŞEFUL: Ce-are a face? E o minune. Numai că nu ştiu cum să facem, să nu ne vadă nevastă-mea, că-mi aprind paie în cap, n-o cunoaşteţi pe nevastă-mea.

NECUNOSCUTA *(agitată):* Ce noapte! Ce coşmar! N-are să se mai termine niciodată? N-are să se mai facă niciodată zi?

PROFESORUL: Ba da, doamnă. Dar trebuie calm, răbdare.

NECUNOSCUTA: Nu pot, nu mai pot. Aș vrea să mor. Aș vrea să dorm. De ce nu m-ați lăsat afară pe linie?... Era așa de bine... *(Lăsîndu-se să cadă pe un scaun:)* Eu mă culc aici. Stingeți lumina.

ȘEFUL: Vai de mine! Aicea nu se poate. Aicea vine nevastă-mea.

NECUNOSCUTA *(se ridică în picioare. E iar în culmea disperării):* Atunci unde, unde, unde? Aicea nu, pe linie nu, ce vreți cu mine?

PROFESORUL: Doamnă... Nu știu dacă pot, nu știu dacă trebuie... vedeți... eu am o locuință modestă... o singură cameră... dacă vreți... dac-ați vrea... eu plec de acasă... și rămîneți acolo singură... Peste noapte... Numai pînă se face ziuă... Eu mă duc să dorm la un coleg. *(Către Șef, explicativ:)* La Udrea, profesorul de muzică.

ȘEFUL: Bună idee.

PROFESORUL: Mîine dimineață totul va fi mai simplu. Vom găsi bani, veți pleca, dar pînă atunci vă odihniți.

ȘEFUL: Vă mai veniți în fire.

PROFESORUL: Și mîine dimineață...

ȘEFUL: Facem procesul-verbal.

PROFESORUL *(scurt):* Lasă procesul-verbal. *(Către Necunoscută:)* Vă rog să aveți încredere în mine. Vă rog să primiți. Primiți?

NECUNOSCUTA *(după un moment de tăcere):* E departe?

PROFESORUL: La zece minute, la un sfert de oră de aici.

NECUNOSCUTA: Bine. Să mergem. Mi-e somn.

PROFESORUL *(arătîndu-i drumul spre ușă):* Pe aici... pe aici.

(Necunoscuta iese, urmată de Profesor. Se văd prin fereastră trecînd spre stînga.)

ȘEFUL *(rămas singur în scenă, observă pe birou cartea Profesorului):* Dom' profesor! *(Iese în prag.)* Domnu Miroiu!

PROFESORUL *(întorcîndu-se):* Ce e? Ce vrei?

ȘEFUL: Ți-ai uitat cartea.

PROFESORUL *(cu un fel de spaimă):* Cartea! *(O ia în mîini, o deschide în neştire.)* Şi aveam de lucru în noaptea asta. Aveam de citit.

ŞEFUL: Patimă mare, dom' profesor. Patimă mare!...

(Profesorul pleacă grăbit. Se vede prin fereastră trecînd.)

CORTINA

ACTUL II

Acasă, la Profesor, în aceeași seară. Interior de celibatar, în provincie. Totul e curat, dar sărăcăcios, desperecheat. Masă, scaune, un divan. Un raft cu cărți. De altfel, cărți sînt cam peste tot. Pe masă, pe scaune, pe jos. O ușă de intrare în dreapta, planul I. O altă ușă în stînga, planul II. Duce spre o altă încăpere (bucătărie, oficiu, debara). În peretele din fund, fereastră dublă, dînd spre o mică grădiniță înspre stradă.
La ridicarea cortinei scena e goală. Întuneric. Prin fereastră se vede un cer senin de vară, înstelat. În depărtare, silueta albastră-închis a munților.

SCENA I

PROFESORUL, NECUNOSCUTA

Tăcere. Un cîine latră pe undeva, prin mahala. Un altul îi răspunde din depărtare. Se aude din dreapta o cheie răsucită în broască, ușa se deschide.

PROFESORUL *(intrînd):* Pe aici, pe aici...
NECUNOSCUTA *(urmîndu-l):* Am ajuns?
PROFESORUL: Da. Sîntem acasă. *(Pune cu mare grijă cartea pe masă.)*
NECUNOSCUTA: Ce întuneric!
PROFESORUL: O clipă, și aprind lampa. *(Caută bîjbîind.)* Numai să găsesc chibriturile.
NECUNOSCUTA: Nu e lumină electrică?
PROFESORUL: Nu... Adică de fapt este, dar nu i-a dat încă drumul. Abia la toamnă, cînd o fi gata uzina.

NECUNOSCUTA: Nu aştept eu pînă atunci.
PROFESORUL *(a găsit cutia cu chibrituri, dar chibritul nu ia foc):* Nu vrea să se aprindă. Umezeală mare.
NECUNOSCUTA: Ce întuneric! Ce străzi! M-am lovit de toţi copacii, de toate gardurile.
PROFESORUL *(a reuşit în sfîrşit să aprindă un chibrit):* Îmi pare rău, doamnă. Îmi pare foarte rău. *(A aprins lampa. Lampă de petrol, cu abajur alb, rotund, de porţelan, care dă o lumină mică, scăzută.)*
NECUNOSCUTA *(lăsîndu-se să cadă pe un scaun):* Nu mai pot. Sînt zdrobită. *(Îşi aruncă din picior un pantof, pe urmă pe celălalt.)* Mi-am rănit picioarele. Cîte pietre! Cîţi bolovani! *(Rămasă în ciorapi, îşi freacă talpa piciorului.)*
PROFESORUL: *(ridicînd un pantof de jos):* De fapt, în centru, strada e pavată, dar aici pe la noi...
NECUNOSCUTA: Nu se pavează niciodată?
PROFESORUL: Ba da. Poate... la anul...
NECUNOSCUTA: Ghinionul meu! Am venit cu un an prea devreme.
PROFESORUL *(căutînd celălalt pantof):* Nu văd celălalt pantof. Nu ştiu unde este.
NECUNOSCUTA: E prea întuneric aici. Ce lumină chioară! Nu poţi s-o faci mai mare?
PROFESORUL: Ba da. Dar nu e bine. Se vede din stradă.
NECUNOSCUTA: Ei şi?
PROFESORUL: Nu trebuie să se ştie că sînteţi aici.
NECUNOSCUTA: Atunci stinge. Ori o stingi, ori o faci mai mare. Nu pot s-o sufăr aşa.
PROFESORUL: Cum doriţi. Numai să ştiţi că nu e bine. Trece lume pe stradă.
NECUNOSCUTA: Nu trece nimeni. Strada e pustie.
PROFESORUL: Acuma. Dar mai tîrziu dă drumul de la cinematograf... Că azi e miercuri.
NECUNOSCUTA: Şi dacă e miercuri?
PROFESORUL: Miercuri şi sîmbătă e cinematograf. Totdeauna.
NECUNOSCUTA: Şi dumneata nu te-ai dus?
PROFESORUL: Nu. Nu mă duc niciodată. *(Ridică fitilul lămpii: lumină mare.)*

NECUNOSCUTA *(se ridică în picioare și aruncă o privire circulară asupra încăperii):* Aici locuiești dumneata? Aici... trăiești dumneata?...
PROFESORUL: Da.
NECUNOSCUTA: Oribil!
PROFESORUL: Nu vă place?
NECUNOSCUTA: Ba da. Iartă-mă. E foarte... frumos.
PROFESORUL: Nu. Nu e frumos, dar pentru mine, e tot ce-mi trebuie. Și nici nu e departe de școală. Findcă nu știu dacă v-am spus... eu sînt profesor.
NECUNOSCUTA: Nu era nevoie să-mi spui. Se vede.
PROFESORUL: După ce?
NECUNOSCUTA: După tot. *(Privire circulară asupra întregii încăperi, privire în care e cuprins și el, ca un obiect în plus.)* Groaznic! Parcă tot era mai bine afară! Cel puțin să deschidem fereastra. *(Merge spre fereastră.)*
PROFESORUL *(speriat):* Nu!
NECUNOSCUTA *(mirată):* De ce?
PROFESORUL *(foarte îngrijorat):* Nu v-am spus? O să dea drumul de la cinematograf. Trece lume pe stradă. O să vă vadă.
NECUNOSCUTA: Ei și? *(Deschide larg fereastra.)*
PROFESORUL: La ora asta... O femeie... aici...
NECUNOSCUTA: La dumneata n-a venit niciodată o femeie?
PROFESORUL: Doamnă! Cum vă puteți închipui...
NECUNOSCUTA: Vrei să spui că nu primești niciodată?
PROFESORUL: Sînt un om serios. Un profesor. Un om cu răspundere.
NECUNOSCUTA: Vrei să spui că eu sînt singura femeie... Prima femeie care intră în casa asta?
PROFESORUL: Doamnă... vă rog să credeți că n-aș fi cutezat niciodată... dacă n-ar fi fost împrejurările cu totul neobișnuite în care v-am întîlnit...
NECUNOSCUTA: Ce tînăr ești! Sau ce bătrîn!
PROFESORUL: Doamnă! Vă rog, vă conjur, plecați de la fereastră.
NECUNOSCUTA: Nu fi copil, nu e nimeni.
PROFESORUL: Vă vede de peste drum, de la Chiroiu.
NECUNOSCUTA: Care Chiroiu?

PROFESORUL: Chiroiu de la Percepție. Casa albă cu gard de lemn și viță sălbatecă.

NECUNOSCUTA *(după ce s-a uitat în stradă):* Aș! E întuneric.

PROFESORUL: Tocmai de asta. Sînt după perdele.

NECUNOSCUTA: De unde știi?

PROFESORUL: Totdeauna sînt după perdele.

NECUNOSCUTA: Azi e miercuri. Ei nu se duc la cinematograf?

PROFESORUL: Ba da, dar a rămas bătrîna, mama lui madam Chiroiu, madam Grigorescu, cu copiii și servitoarea. Și nu sînt numai ei, mai e Atanasiu.

NECUNOSCUTA: Care Atanasiu?

PROFESORUL: Casa de alături, cu uluci. Și Lascu, judecătorul, casa galbenă, cu trei geamuri la stradă, și Maltopol, și Vișan. Vișan de la Regie.

NECUNOSCUTA: Ce de lume!

PROFESORUL: Nu glumiți, doamnă. E tot tîrgul la ferestre.

NECUNOSCUTA: Nu văd nimic. Nu aud nimic. *(Cu urechea ațintită spre stradă:)* Toată lumea doarme.

PROFESORUL: Chiar dacă doarme... Și din somn ne vede.

NECUNOSCUTA *(același joc ca mai sus):* Nici un sunet. Nici un foșnet... *(După o secundă:)* Ba da. Ce e zgomotul ăsta?

PROFESORUL: Ce zgomot?

NECUNOSCUTA: Nu auzi? Un fel de scîrțîit, ca un ferestrău mic. *(Arătînd spre ușa din stînga:)* Parcă ar veni de acolo.

PROFESORUL: A! Nu e nimic. E șoarecele.

NECUNOSCUTA *(cu o mică tresărire):* Ai șoareci?

PROFESORUL: Unul singur. Nu vă speriați. Îl cunosc.

NECUNOSCUTA: Cum îl cunoști?

PROFESORUL: E un șoarece mic... gri... cu ochii rotunzi. Vine uneori pe aici noaptea, cînd stau mai tîrziu... cînd citesc sau am de lucru. Îi place să se plimbe printre cărți.

NECUNOSCUTA: O! *(Cu oarecare spaimă:)* Printre cărți?

PROFESORUL: Nu vă temeți. Astă-seară nu vine el. Simte că e cineva străin. Pe mine mă cunoaște. Ne-am împrietenit.

NECUNOSCUTA: V-ați împrietenit?... Spune-mi, mai ai și alți prieteni?

PROFESORUL: Sigur. Pe Udrea. Colegul meu... profesorul de muzică... foarte interesant om. Mare talent. E compozitor. La el mă duc să dorm noaptea asta. De altfel, e timpul să mă duc. E tîrziu. Trebuie să dormiți...

NECUNOSCUTA: Nu mi-e somn. Mi-a trecut.

PROFESORUL: Totuși... e tîrziu... Eu vă las. Patul e colo. *(Arată cu degetul spre dormeză, timid, ca și cum n-ar îndrăzni să se apropie.)* Așternutul, în dulap... dacă vreți să vă spălați...

NECUNOSCUTA: Aș vrea. *(Privindu-se:)* Sînt plină de funingine, de la gară, de la tren.

PROFESORUL: Găsiți un ștergar curat dincolo.

NECUNOSCUTA *(arătînd spre ușa din stînga):* Acolo e odaia de baie?

PROFESORUL: Da... Adică nu... În sfîrșit... nu e ceea ce se cheamă o odaie de baie... Era o cămară, un fel de bucătărie, dar cum eu mănînc în oraș, am transformat-o... am... o să vedeți!

NECUNOSCUTA: Duș e?

PROFESORUL: Da. Un fel de duș. E o stropitoare... o stropitoare de grădină, agățată de perete, și o sfoară...

NECUNOSCUTA: Foarte ingenios.

PROFESORUL: Îmi pare rău... Aș vrea... Aș fi vrut...

NECUNOSCUTA: Nu te mai frămînta. *(Dispusă să se mulțumească cu orice:)* O chiuvetă e?

PROFESORUL *(încîntat):* Asta da. Sigur.

NECUNOSCUTA: Atunci e bine. Stai să văd. *(Iese prin ușa din stînga și se întoarce după cîteva secunde.)* Nu merge apa.

PROFESORUL *(mirat):* Nu curge? *(Aducîndu-și aminte:)* Sigur că nu curge. A oprit-o de la uzină.

NECUNOSCUTA: Cum a oprit-o?

PROFESORUL: Totdeauna o oprește, seara, la ora șase.

NECUNOSCUTA: De ce?

PROFESORUL: Fiindcă uzina nu lucrează noaptea.

NECUNOSCUTA *(cam dezolată):* Are dreptate... Pentru cine să lucreze? Şi dacă cineva vrea să se spele... sau i se face sete?

PROFESORUL: Avem fîntînă. Vă aduc eu apă de la fîntînă. Din curte.

NECUNOSCUTA: Lasă, nu trebuie...

PROFESORUL: De ce? Nimic mai simplu. Vă aduc cu stropitoarea. *(Intră repede în odaia din stînga, se întoarce cu o stropitoare de grădină în mînă şi traversează scena.)* Imediat... Într-o clipă... *(Iese prin dreapta.)*

NECUNOSCUTA *(rămasă singură, priveşte cu oarecare curiozitate în jurul ei, se uită cu atenţie la mobilă, încearcă cu mîna arcurile divanului, trece prin faţa rafturilor cu cărţi, unde se opreşte cîteva clipe. De afară, din curte, se aude roata puţului, scîrţîitul lanţului. Femeia scoate din raft o carte. Pe urmă alta, le deschide o secundă, le pune la loc. Vine din nou în centrul scenei, continuînd să inspecteze încăperea, cu aceeaşi privire căutătoare şi amuzată, zăreşte pe masă (stînga, planul I) cartea împachetată, pe care Profesorul, la venire, a pus-o acolo, cu mare grijă. O despachetează, o priveşte, o deschide, nu cu mai multă curiozitate decît le deschisese pe celelalte. În acest moment, uşa din dreapta se deschide).*

PROFESORUL *(intrînd):* Nu! *(Lasă jos stropitoarea cu apă şi, venind repede spre ea, îi ia cartea din mînă.)* Vă rog... vă rog... *(Se uită îngrijorat la carte.)*

NECUNOSCUTA: Ce e cartea asta?

PROFESORUL *(evaziv):* E o carte a mea... *(Merge spre raftul cu cărţi şi îi caută un loc.)*

NECUNOSCUTA: Nu mă laşi să mă uit la ea?

PROFESORUL: Nu vă interesează. E o carte veche. *(O pune sus, în ultimul raft.)*

NECUNOSCUTA: De ce nu mă laşi s-o văd şi eu?

PROFESORUL *(întorcîndu-se spre ea):* Dacă vă spun că nu vă interesează... Credeţi-mă. E ceva vechi.

NECUNOSCUTA: Parcă avea nişte fotografii?

PROFESORUL: Nu sînt fotografii. *(Vag:)* Planşe... hărţi... Zău că nu vă interesează.

NECUNOSCUTA *(contrariată):* Bine! *(Cu un uşor regret:)* Prietenului dumitale, şoarecele gri, i-ai arăta-o?

PROFESORUL: Pe el îl cunosc mai demult.

NECUNOSCUTA: Ce om ciudat eşti dumneata! Şi cîte cărţi ai! Ce faci cu ele?

PROFESORUL: Le citesc.

NECUNOSCUTA: Pe toate?

PROFESORUL: Încerc.

NECUNOSCUTA *(uitîndu-se de jur împrejur):* N-am văzut niciodată aşa de multe cărţi.

PROFESORUL: Nu sînt multe. Aş vrea... dar...

NECUNOSCUTA *(care a văzut pe birou sau pe perete, deasupra raftului cu cărţi, două portrete):* Cine e domnul ăsta bătrîn? O rudă?

PROFESORUL: Nu. E Keppler.

NECUNOSCUTA: Şi ăsta?

PROFESORUL: Copernic.

NECUNOSCUTA: Îi cunoşti?

PROFESORUL: Îi cunosc, dar... au murit. Au murit de mult. Cîteva sute de ani.

NECUNOSCUTA: Cum spuneai că-l cheamă pe ăsta?

PROFESORUL: Copernic.

NECUNOSCUTA: Parcă am auzit de el.

PROFESORUL: Tot ce se poate. *(Fără ironie:)* E destul de cunoscut.

NECUNOSCUTA: Şi de ce-i ţii aici?

PROFESORUL: Aşa. Mă gîndesc la ei... uneori...

NECUNOSCUTA *(privindu-l lung):* Ce om ciudat eşti dumneata... Da, ce om ciudat!

(Fluier. Se aude de departe un şuierat lung, subţire. E probabil un gardist de stradă, care s-a trezit. Profesorul tresare şi rămîne o clipă atent, cu degetul arătător ridicat în sus.)

PROFESORUL: A dat drumul de la cinematograf. *(După o secundă:)* Aud paşi... Voci... *(Într-adevăr, parcă se aude un zgomot nedistinct de paşi şi voci.)*

NECUNOSCUTA: Nu aud nimic.

PROFESORUL *(repezindu-se la lampă, coboară mult fitilul, aproape stingînd de tot, pe urmă în şoaptă):* Ssst! Pe strada noastră... Plecaţi din dreptul ferestrei... la o parte... *(Femeia se dă deoparte şi se lipeşte cu spatele de perete, la dreapta ferestrei. Profesorul este şi el cu spatele la perete, într-o atitudine simetrică, la stînga. Între ei amîndoi este fereastra larg deschisă, cu cerul albastru, plin de stele. Între timp, paşii se aud mai tare, răsunînd pe caldarîm.)* Se apropie. Vin încoace. *(Paşii s-au oprit.)*

VOCEA DOMNIŞOAREI CUCU *(din stradă)*: Îţi spun că am văzut lumină. Şi fereastra e deschisă.

PROFESORUL *(în şoaptă)*: Vedeţi? V-am spus să nu deschideţi fereastra.

VOCEA DOMNIŞOAREI CUCU: E acasă. N-are unde să fie în altă parte. Strigă-l!

VOCEA LUI UDREA: Miroiu! Miroiu!

NECUNOSCUTA *(în şoaptă)*: Miroiu te cheamă?

PROFESORUL *(idem)*: Da.

NECUNOSCUTA: Şi mai cum?

PROFESORUL: Marin.

NECUNOSCUTA: Marin Miroiu... Nu e urît.

VOCEA LUI UDREA: Miroiu! Deschide! Eu sînt.

NECUNOSCUTA *(mereu în şoaptă)*: Cine e ăsta?

PROFESORUL *(la fel)*: Colegul meu... profesorul de muzică.

VOCEA LUI UDREA: Miroiu, nu auzi? Nu eşti acasă?

VOCEA DOMNIŞOAREI CUCU: Ce-l mai întrebi? Sigur că e acasă.

NECUNOSCUTA: Şi asta cine e?

PROFESORUL: O colegă... Profesoara de fizico-chimice.

NECUNOSCUTA: Şi ce vrea?

PROFESORUL: Nu ştiu.

NECUNOSCUTA: E iubita dumitale?

PROFESORUL *(jignit)*: Doamnă! Vă rog...

NECUNOSCUTA: E logodnica dumitale?

PROFESORUL: Nu am logodnică.

NECUNOSCUTA: Atunci, ce caută aici la ora asta?

(Bătăi violente afară, în poartă.)

PROFESORUL *(afolat)*: O să scoale toată mahalaua. Trebuie să le deschidem.

NECUNOSCUTA: Deschide-le.

(Bătăile continuă. Profesorul face un pas, vine în dreptul ferestrei, se apleacă peste pervaz și strigă.)

PROFESORUL: Un moment. Am auzit. Vin. *(Către Necunoscută, în șoaptă:)* Ce ne facem?

NECUNOSCUTA: Nimic. Să vină.

PROFESORUL: Și să vă găsească aici?

NECUNOSCUTA: De ce nu?

PROFESORUL: Pentru nimic în lume. E cu neputință. *(Scoțînd din nou capul pe fereastră, fiindcă iar se aud bătăi:)* Vin. Îndată! Îndată! *(Către Necunoscută:)* Doamnă, trebuie să vă ascundeți, trebuie să dispăreți.

NECUNOSCUTA: Eu pe fereastră nu sar, să știi!

PROFESORUL: Treceți dincolo. *(Arătînd ușa din stînga:)* Un moment.

NECUNOSCUTA: Bine, dar... *(Face un pas spre ușa indicată.)*

PROFESORUL *(alarmat)*: Capul jos! Capul jos! *(Femeia apleacă capul în timp ce trece în dreptul ferestrei.)*

NECUNOSCUTA *(a ajuns lîngă ușă)*: Să nu mă ții mult.

PROFESORUL *(zăpăcit de tot)*: Cinci minute... Trei minute... Pînă văd ce vor. Pînă mă scap de ei.

NECUNOSCUTA: Să nu mă ții mult, că mi-e somn.

PROFESORUL: Parcă ziceați că nu vă mai e.

NECUNOSCUTA: Ei! Mi s-a făcut din nou. *(Iese. Bătăi în poartă.)*

PROFESORUL *(se duce la fereastră)*: Acuma! Acuma! *(Merge spre lampă, ridică fitilul, se face din nou lumină mare. Aruncă repede o privire de jur împrejur, și pe urmă se grăbește spre ușa din dreapta.)*

NECUNOSCUTA *(deschizînd ușa din stînga)*: Să nu mă ții mult, auzi? E întuneric aici.

PROFESORUL *(implorînd)*: Vă rog! vă rog...

(Necunoscuta a închis ușa la loc, Profesorul iese prin dreapta, cîteva clipe scena rămîne goală.)

SCENA II

PROFESORUL, DOMNIȘOARA CUCU, UDREA

DOMNIȘOARA CUCU *(intrînd prin dreapta, e gata să se împiedice de stropitoarea rămasă lîngă ușă)*: Ce e cu stropitoarea asta cu apă aici?

PROFESORUL *(încurcat, venind după ea)*: Vroiam... Vroiam să mă spăl.

DOMNIȘOARA CUCU *(severă)*: Dumneata te speli noaptea?

PROFESORUL: Da... în sfîrșit... uneori...

UDREA *(patruzeci și cinci, cincizeci de ani, «boem» de provincie, fără exagerare caricaturală însă, intrînd)*: Păcat că n-ai fost la cinematograf. A fost frumos... frumos de tot. *(Gata să povestească:)* Să vezi... El...

PROFESORUL: Lasă, că-mi povestești mîine... Acuma...

DOMNIȘOARA CUCU *(a înaintat în centrul încăperii, s-a oprit, miroase în aer)*: Dar ce e mirosul ăsta aici? *(Adulmecă bănuitoare aerul, trage pe nas.)* Miroase a ceva... a parfum.

PROFESORUL: Nu simt nimic.

DOMNIȘOARA CUCU: Cum nu simți? Miroase de te amețește.

PROFESORUL: Poate florile... Grădina... E fereastra deschisă.

DOMNIȘOARA CUCU *(aplecîndu-se peste pervazul ferestrei, trage pe nas de cîteva ori)*: Nu. În grădină nu miroase. Aici. *(Face cîțiva pași prin odaie, intrigată.)*

PROFESORUL: Domnișoară Cucu... nu te supăra... e tîrziu... aș vrea să știu... cărui fapt datorez... înțelegi... la ora asta...

DOMNIȘOARA CUCU: Să nu ne grăbim. S-o luăm încet. *(Ia loc pe un scaun.)* Domnule Udrea, ai cuvîntul.

(Udrea ia și el loc. Singur Profesorul a rămas în picioare între ei, uitîndu-se dezolat, cînd spre unul, cînd spre celălalt, cînd, cu mare neliniște, spre ușa din stînga.)

UDREA *(cam jenat)*: Să vezi. Eu am fost la cinematograf.

PROFESORUL *(nervos)*: Udrea, te rog... scurt. Repede.

UDREA: Ei!... Şi acolo am întîlnit-o pe domnişoara Cucu.

DOMNIŞOARA CUCU *(izbucnind)*: Da! Pe mine. Fiindcă tot eu, săraca, trebuie să fac poliţie şi la gară, şi la grădina publică, şi la cinematograf. Şapte fete am prins în sală. *(Numărîndu-le pe degete:)* Iliescu dintr-a cincea, Ulmu dintr-a şasea, Tatovici dintr-a patra B...

PROFESORUL *(întrerupînd enumerarea)*: Domnişoară Cucu... Dă-mi voie... eu cred...

DOMNIŞOARA CUCU: Sigur. Pe dumneata nu te interesează ordinea şi disciplina.

PROFESORUL: Ba da... dar nu la ora asta.

DOMNIŞOARA CUCU: Foarte rău. Şcoala nu doarme, domnule profesor.

PROFESORUL: Nici noaptea?

DOMNIŞOARA CUCU: Nici! Şcoala veghează. Şcoala ştie tot. Vede tot!

PROFESORUL *(neliniştit)*: Ce vrei să spui?

DOMNIŞOARA CUCU: Las', că vezi dumneata îndată. *(Lui Udrea, autoritară:)* Dă-i înainte, domnule.

UDREA: Ei, şi cum îţi spusei, la cinematograf dau peste domnişoara Cucu.

PROFESORUL: Udrea, pentru Dumnezeu, mai repede.

DOMNIŞOARA CUCU: Dar de ce mai repede? Dumneata trebuie să înţelegi, domnule profesor, că dacă eu, eu, dacă pun în joc numele meu, reputaţia mea... şi intru în casa unui bărbat neînsurat noaptea...

UDREA *(parantează)*: Tocmai de asta m-a luat cu dumneaei. Ca să nu vorbească lumea. Să nu se compromită.

DOMNIŞOARA CUCU *(continuînd)*: Trebuie să fie la mijloc o chestiune foarte gravă.

PROFESORUL: O chestiune gravă? Nu înţeleg nimic.

DOMNIŞOARA CUCU: Te faci că nu înţelegi. *(Către Udrea:)* Vorbeşte, domnule.

PROFESORUL: Vorbeşte, Udrea.

UDREA: Vorbesc, dar dacă nu mă lăsați... *(Reluînd firul:)* Cum vă spusei... la cinematograf...

DOMNIȘOARA CUCU *(tăindu-l scurt)*: Lasă-mă pe mine. *(Către Profesor, inchizitoare:)* Domnule Miroiu! Să nu încerci să negi, că-i de prisos. *(După o secundă, răspicat:)* E adevărat ce am aflat?

PROFESORUL *(cu neliniște crescîndă)*: Ce ai aflat?

DOMNIȘOARA CUCU: E adevărat ce mi-a spus Ispas, șeful gării?

PROFESORUL: Ce ți-a spus?

DOMNIȘOARA CUCU: E adevărat că dumneata... *(subliniind)* dumneata... ai plătit douăzeci și două de mii de lei o carte pe care ți-a adus-o astăzi Pascu de la București?

PROFESORUL *(care a fost torturat de acest interogator și a privit mereu, pe furiș, cu spaimă, spre ușa din stînga, se luminează ușurat):* Da.

DOMNIȘOARA CUCU *(triumfătoare, către Udrea)*: Ei! Acuma vezi?

UDREA: N-am știut nimic. Nu mi-a spus nimic.

PROFESORUL: Nu ți-am spus, dar nu mi-ai împrumutat tu trei mii de lei?

UDREA: Ba da. *(Către domnișoara Cucu, explicativ:)* Din fondul serbării.

DOMNIȘOARA CUCU *(teribilă)*: Din fondul serbării!

PROFESORUL: Mîine iau leafa. Îi dau înapoi.

DOMNIȘOARA CUCU: Și dacă-i dai înapoi?! Crezi că e de ajuns? Crezi că asta e tot?

PROFESORUL: Nu văd ce ar mai fi.

DOMNIȘOARA CUCU: Nu vezi? *(Sentențios:)* Domnule Miroiu, cînd cineva — un profesor! — dă douăzeci și două de mii de lei pentru o carte, asta nu e lucru curat.

PROFESORUL: De ce? Eu cu banii mei fac ce vreau.

DOMNIȘOARA CUCU: Banii dumitale? Care bani? Ce fel de bani? Că, slavă Domnului, te cunoaștem. La birt ai rămas dator opt sute de lei încă de pe luna trecută.

PROFESORUL: De unde știi?

DOMNIȘOARA CUCU: Mi-a spus madam Luiza, că am fost pe la ea. La frizer te tunzi o dată în două luni.

PROFESORUL *(trecîndu-și mîna prin păr):* Chiar săptămîna trecută.

DOMNIȘOARA CUCU: Haine nu ți-ai mai făcut de cînd te-am apucat. De șase ani le porți tot pe astea.

PROFESORUL *(uitîndu-se la hainele pe care le poartă):* Sînt curate... sînt bune.

DOMNIȘOARA CUCU: Și știi ce-am auzit? *(Veninoasă:)* Că-ți cîrpești singur ciorapii.

PROFESORUL *(rănit, îndurerat):* Asta e o infamie!...

DOMNIȘOARA CUCU: Și cămășile!

PROFESORUL: O infamie! *(Privind mai mult spre ușa din stînga:)* Nu trebuie să credeți. Spune tu, Udrea.

UDREA: Asta nu e adevărat, domnișoară Cucu. Pantalonii poate și-i calcă singur... dar cămășile... și ciorapii...

DOMNIȘOARA CUCU *(care nu ține seama de protestări):* Las', că știu eu ce vorbesc. Și atunci, te întrebi, douăzeci și două de mii de lei pe o carte nu e o nebunie?

PROFESORUL: Poate că da, dar e nebunia mea și nu datorez nimănui nici o socoteală.

DOMNIȘOARA CUCU: Te înșeli, domnule profesor. Școala trebuie să știe, trebuie să afle. Școala. Și orașul. Și eu.

PROFESORUL: Ei bine, ai aflat. Nu era nevoie să vii pentru asta în plină noapte...

UDREA: Așa i-am spus și eu. Stai, domnișoară Cucu. Ai răbdare pînă mîine dimineață.

DOMNIȘOARA CUCU *(lui Udrea):* Pînă mîine dimineață? Crezi dumneata că aș fi dormit pînă mîine dimineață? *(Lui Miroiu:)* Nu, domnule profesor. Misterul ăsta trebuie să se lămurească imediat. Pe loc. *(Cu altă voce:)* Unde e cartea?

PROFESORUL: Ce carte?

DOMNIȘOARA CUCU: Cartea! Cartea pe care ți-a adus-o Pascu. Unde e?

PROFESORUL: E aici. *(Gest vag, care nu arată nimic.)*

DOMNIȘOARA CUCU: S-o văd.
PROFESORUL: De ce?
DOMNIȘOARA CUCU: Cum de ce? Ca s-o văd.
PROFESORUL: Nu se poate.
DOMNIȘOARA CUCU: Nu se poate?! Vrei să spui că... refuzi să mi-o dai, să mi-o arăți?
PROFESORUL *(mai mult timid decît provocator):* Da. Refuz.
DOMNIȘOARA CUCU: Ai auzit, domnu Udrea?
UDREA: Am auzit.
DOMNIȘOARA CUCU: Domnule Miroiu! Poate nu-ți dai seama de gravitatea situației. Eu voi aduce cazul în fața conferinței profesorale... dar mai întîi, ca un gest de colegialitate...
UDREA: De pură colegialitate...
DOMNIȘOARA CUCU: ...am vrut să stau de vorbă cu dumneata.
PROFESORUL: Nu era nevoie.
DOMNIȘOARA CUCU: Îți mai pun o singură întrebare. Ce e cartea asta? De cine e? De unde vine? Ce scrie în ea? Ce gînduri ai cu ea? De ce ai cumpărat-o?
PROFESORUL *(tace, ridică din umeri).*
DOMNIȘOARA CUCU: Taci? Nu spui nimic?
PROFESORUL *(gest cu mîinile, ca și cum ar spune: «De! Ce să fac?»).*
DOMNIȘOARA CUCU: Domnule Udrea! În casa asta se petrec lucruri mari. *(În agitația ei, a ajuns în fața ușii din stînga. Profesorul, speriat, îi barează drumul.)*
PROFESORUL: Domnișoară Cucu... Domnișoară Cucu...
DOMNIȘOARA CUCU: E ceva suspect aici.
PROFESORUL *(același joc):* Suspect! Cum suspect?!
DOMNIȘOARA CUCU: De mult e tot orașul cu ochii pe dumneata și se întreabă ce tot faci, ce tot dregi de te închizi mereu singur în casă, ziua și noaptea. Dar acum o să iasă la lumină.
PROFESORUL: Să iasă, domnișoară, să iasă... dar mîine dimineață... nu acum. E noapte, e tîrziu...
DOMNIȘOARA CUCU: Cu alte cuvinte, mă dai afară.

PROFESORUL: Nu, domnișoară Cucu, nu... dar dumitale nu ți-e somn?

DOMNIȘOARA CUCU: Mie nu mi-e niciodată somn.

PROFESORUL: Totuși, e tîrziu...

DOMNIȘOARA CUCU: Nu e niciodată prea tîrziu. Îți mai pun o singură întrebare...

PROFESORUL *(întrerupînd):* N-o pune, că nu răspund.

DOMNIȘOARA CUCU: Bine. Cum pofteşti. Numai să nu-ți pară rău. Vino, domnule Udrea. Să mergem. *(Iese furtunos prin dreapta. Udrea, placid, se ia după ea.)*

PROFESORUL *(repede, tainic):* Udrea! Rămîi. Am să-ți spun ceva.

UDREA: Nu pot. Trebuie să conduc scorpia acasă.

PROFESORUL: Atunci, întoarce-te. Am nevoie de tine.

UDREA: Bine. Mă întorc.

VOCEA DOMNIȘOAREI CUCU *(de afară):* Domnu Udrea!

UDREA: Viu! Viu! *(Cu vocea scăzută:)* Mă întorc, da' lasă-mi poarta deschisă, ca să nu mai bat.

PROFESORUL: Da, da.

VOCEA DOMNIȘOAREI CUCU: Ce faci, domnule? Vii?

UDREA: Gata sînt. *(Iese repede.)*

SCENA III

PROFESORUL, NECUNOSCUTA

Profesorul rămîne cîteva clipe singur. Ascultă cu urechea ațintită spre stradă, ca să se convingă că cei doi au plecat într-adevăr. E jenat și buimăcit. Ușa din stînga se deschide binișor. Necunoscuta intră cu precauție. Aruncă o privire de jur împrejurul camerei, pe urmă îl privește lung pe Profesor, apropiindu-se de el.

NECUNOSCUTA *(a ajuns lîngă el, îl apucă cu mîna de bărbie și îi întoarce ușor capul, întîi în profil și pe urmă înapoi):* E adevărat că nu te-ai tuns de două luni?

PROFESORUL: Ai auzit?

NECUNOSCUTA: Tot. *(Gest dezolat din partea Profesorului.)* Nu puteam să-mi astup urechile. *(După o secundă:)* E adevărat că...

PROFESORUL *(întrerupînd)*: Nu-i adevărat. Nu-i nimic adevărat.

NECUNOSCUTA: Ascultă... Dă-mi cartea... Vreau s-o văd. *(Profesorul tace.)* Nu se poate? Nu vrei? *(Profesorul tace.)* Nici mie? Nu mă cunoşti, nu te cunosc. Sînt aici pentru o noapte, pentru o oră. N-am să văd pe nimeni, n-am să povestesc nimănui... Arată-mi-o... Te rog.

PROFESORUL *(o priveşte un lung moment, în tăcere. Pe urmă, fără grabă, merge spre raftul cu cărţi, ia de acolo volumul misterios, se întoarce spre Necunoscută, care, rămînînd pe loc, l-a urmărit tot timpul cu privirea, şi-i dă cartea, cu un gest simplu).*

NECUNOSCUTA *(ia cartea, se duce la masă, ia loc pe scaun, deschide cartea, apropie lampa şi rămîne cîteva clipe aplecată asupra ei, atentă, absorbită. Pe urmă, ridicînd capul)*: Nu pricep nimic.

PROFESORUL: Ţi-am spus. E o carte veche. De matematici, de astronomie.

NECUNOSCUTA: Cît de veche?

PROFESORUL: Vreo sută cincizeci de ani.

NECUNOSCUTA *(minunîndu-se)*: Ţţ! Ţţ! O sută cincizeci?!

PROFESORUL: Mai mult chiar. *(Vine şi el lîngă masă, întoarce coperta şi arată cu degetul.)* Upsala. Goteburg, 1763.

NECUNOSCUTA: De asta e aşa scumpă?

PROFESORUL *(pasionat)*: Nu e scumpă. E ieftină. E un noroc că am găsit-o.

NECUNOSCUTA: Un noroc?

PROFESORUL: De ani de zile o caut, o aştept, o visez. Unde n-am scris? Pe cine n-am întrebat? Librari, anticari. De ani de zile strîng bani, pun deoparte, dau lecţii, fac economii...

NECUNOSCUTA *(continuînd enumerarea)*: Îţi cîrpeşti singur ciorapii.

PROFESORUL: Da. Uneori. *(Cu elan:)* Dar acum o am, o am. O am. Acum pot să verific, pot să știu.
NECUNOSCUTA: Ce să știi?
PROFESORUL *(tace o secundă, ezitînd).*
NECUNOSCUTA: Nu vrei să-mi spui?
PROFESORUL: Ba da. Dumitale îți spun. Dar n-ai să spui nimănui?
NECUNOSCUTA: Nimănui.
PROFESORUL: Niciodată?
NECUNOSCUTA: Niciodată.
PROFESORUL: Îmi făgăduiești?
NECUNOSCUTA: Îți jur.
PROFESORUL *(se uită spre ușă, spre fereastră, la stînga, la dreapta, și pe urmă, cu un fel de teamă, se înclină spre ea și spune în șoaptă):* Eu am găsit o stea.
NECUNOSCUTA *(după ce l-a privit o secundă drept în ochi):* Unde?
PROFESORUL *(simplu):* În cer.
NECUNOSCUTA *(copilărește):* Nu te cred.
PROFESORUL: Nu mă crezi? *(Ridicînd o hîrtie de pe biroul lui:)* Uite-o. *(Indicînd cu vîrful creionului un punct pe hîrtie:)* Aici e.
NECUNOSCUTA: Spuneai că e în cer.
PROFESORUL: Ăsta-i cerul.
NECUNOSCUTA: Eu credeam că...
PROFESORUL *(arătînd cu creionul pe hîrtie):* Uite. Aici e sfera. Linia asta e axa lumii. Cercul ăsta e ecuatorul. *(Ridicînd o clipă capul și privind-o:)* Ecuatorul ceresc, se înțelege.
NECUNOSCUTA *(puțin, foarte puțin speriată):* Se înțelege.
PROFESORUL: Aici sînt coordonatele orizontale: azimutul și distanța zenitală. Steaua pe care am găsit-o eu e aici. O vezi?
NECUNOSCUTA: O văd... dar mai bine arată-mi-o afară, pe cer. *(Gest spre fereastra deschisă.)*
PROFESORUL: Nu, că acolo nu se vede.
NECUNOSCUTA: Nu spui că ai găsit-o?
PROFESORUL: Am găsit-o, dar am găsit-o aici... pe hîrtie.

NECUNOSCUTA: Pe hîrtie? Cum pe hîrtie?
PROFESORUL: Sigur. Am calculat-o.
NECUNOSCUTA: Nu înțeleg.
PROFESORUL: Ce nu înțelegi?
NECUNOSCUTA: Multe. Dar mai ales nu înțeleg ce legătură are steaua... cu cartea.
PROFESORUL: E un catalog ceresc, un atlas. Catalogul lui Van Mersch.
NECUNOSCUTA: Van Mersch?
PROFESORUL: Steaua mea nu se află pe nici un catalog de stele. Nici Hiparch, nici Ptolomeu, nici Keppler...
NECUNOSCUTA *(arătînd spre portretul din perete):* Nici el?
PROFESORUL: Nici. Un moment am crezut că Herschel — dar nu. La Herschel era o stea dublă. Cu totul altceva. Singurul care ar fi putut, singurul, era el.
NECUNOSCUTA: De ce?
PROFESORUL: Fiindcă avea destulă îndrăzneală. Eu simt că e ceva adevărat în teoria lui despre stelele negre.
NECUNOSCUTA: Stelele negre!
PROFESORUL: Astronomii de școală, de universitate își bat joc de el. Îl numesc, l-au numit totdeauna diletant, astrolog... Sigur. De îndată ce un om are o viziune mai largă, devine astrolog, șarlatan, sau... nebun.
NECUNOSCUTA *(cu anumită îngrijorare):* Nebun?
PROFESORUL: Da. Nu m-ar mira să se spună într-o zi și despre mine că sînt nebun.
NECUNOSCUTA *(cu îngrijorare crescîndă):* Despre dumneata?
PROFESORUL: Băieții din cursul superior și acum spun: nebun.
NECUNOSCUTA *(începe să-i fie de-a binelea frică):* Mie mi-e somn. Vreau să dorm.
PROFESORUL: Nu. Acuma nu. Acuma trebuie să vorbesc. Acuma trebuie să spun. Uite, *(o apucă de mînă)* vino cu mine. *(O duce cu el la fereastră.)* Vezi Ursa Mare?

NECUNOSCUTA: Nu văd nimic. Mi-e somn. Lasă. Mi-o arăți mîine dimineață.

PROFESORUL: Cum mîine dimineață? Mîine dimineață nu se vede.

NECUNOSCUTA: Ce-are a face? Mi-o arăți pe hîrtie.

PROFESORUL: Nu, nu. Stai aici, lîngă mine. Uite, *(arătînd cu degetul)* sînt șapte stele... Le vezi?

NECUNOSCUTA *(ezitînd):* Nu.

PROFESORUL *(febril, nervos, aproape răstit):* Cum nu? Sînt patru și trei. Ultimele trei sînt coada ursoaicei.

NECUNOSCUTA: Ce ursoaică?

PROFESORUL: Te uiți prea jos, de asta n-o vezi. Acolo unde privești e capul dragonului.

NECUNOSCUTA: Ce dragon?

PROFESORUL: Dragonul. Balaurul.

NECUNOSCUTA: Ce balaur? *(E foarte speriată. Se desprinde ușor de lîngă el și face cu multă precauție un pas spre ușa din dreapta. Ar vrea să fugă.)*

PROFESORUL *(întorcîndu-se brusc):* Unde te duci?

NECUNOSCUTA: Mă... mă duc pînă în curte... Vreau să mă plimb.

PROFESORUL: Să te plimbi?

NECUNOSCUTA: Mi-e... mi-e sete. Vreau să iau apă de la fîntînă. Nu spuneai că e o fîntînă? *(Profesorul face un pas spre ea, ceea ce o sperie și mai mult.)* Să... să nu te iei după mine, că strig!

SCENA IV

PROFESORUL, NECUNOSCUTA, UDREA

Ușa din dreapta se deschide. Apare Udrea. La zgomotul ușii, femeia se întoarce scurt spre noul-venit.

NECUNOSCUTA *(agitată):* Domnule! Ce bine ai făcut că ai venit! Dumneata nu mă cunoști, dar eu te cunosc. Dumneata ești domnul Udrea. Intră. Intră, te rog.

UDREA *(încremenit):* Doamnă!...

PROFESORUL *(către femeie, calm):* Te-ai speriat! Îmi pare rău. *(Lui Udrea, cu alt ton:)* Intră, Udrea.

UDREA *(foarte jenat):* De ce nu mi-ai spus, frate? De ce nu mi-ai spus că nu ești singur?

PROFESORUL: N-am avut cînd.

UDREA *(spre Necunoscută, teribil de încurcat):* Doamnă... vă rog să credeți... dacă aș fi știut... *(Se împiedică de stropitoarea rămasă lîngă ușă.)* Ce-o fi asta?

PROFESORUL: Stropitoarea. Stai s-o iau de-acolo, să n-o răstoarne cineva. *(Ia stropitoarea și străbate scena spre ușa din stînga, dar se mai întoarce o dată spre Udrea, care e tot în prag.)* Intră, domnule, n-auzi? Avem nevoie de tine.

NECUNOSCUTA: Da, avem nevoie.

UDREA: De mine?

(Profesorul a intrat cu stropitoarea în odaia din stînga. Necunoscuta, profitînd de faptul că a rămas o clipă singură cu Udrea, se apropie de el.)

NECUNOSCUTA *(repede):* Domnule Udrea!

UDREA: Vă rog.

NECUNOSCUTA: Dumneata ai văzut vreodată Ursa Mare?

UDREA *(după o secundă de tăcere, căci întrebarea e prea neașteptată):* Am văzut-o.

NECUNOSCUTA: E pe cer?

UDREA: Dar unde să fie? Pe cer, firește.

NECUNOSCUTA: Și... e și un dragon? Un balaur?

UDREA: Este. Dar de ce mă întrebați pe mine? Întrebați-l pe el, că el știe mai bine. Tot el mi le-a arătat și mie. E astronom.

NECUNOSCUTA: Astronom?... Știi ce spune? Că a găsit o stea.

UDREA *(simplu):* O fi găsit. De ce să nu găsească? Eu n-am scris o simfonie?

NECUNOSCUTA: Ai scris o simfonie?

PROFESORUL *(intrînd din stînga, pe ultima ei replică):* Sigur. Ți-am spus că e compozitor.

UDREA: O simfonie în patru părți. *Allegro, Andante, Scherzo...*

PROFESORUL: Și iar *Allegro.* Hai, Udrea, să mergem.

UDREA: Unde?
PROFESORUL: La tine acasă. Dorm și eu la tine.
UDREA: De ce?
PROFESORUL: Lasă, că-ți spun eu pe drum.
UDREA: Și doamna?
PROFESORUL: Doamna rămîne aici.
UDREA: De ce?
PROFESORUL: Pentru că n-are unde dormi în altă parte.
UDREA: Dar cine e doamna?
PROFESORUL: Asta nu știu nici eu.
UDREA: Stai, frate, că m-am zăpăcit de tot. Avea dreptate scorpia. Aici se întîmplă lucruri mari.
PROFESORUL: Lasă. Vino. Îți explic eu. Noapte bună.
NECUNOSCUTA: Plecați? De ce plecați?
PROFESORUL: Pentru că e tîrziu.
UDREA: Asta așa e. E tîrziu.
NECUNOSCUTA: Nu vreau să rămîn singură. De ce vă grăbiți?
PROFESORUL: Pentru că ți-e somn. Pentru că trebuie să dormi.
NECUNOSCUTA: Nu vreau să dorm. Domnule Udrea, vorbește-mi despre simfonia dumitale. E frumoasă?
UDREA: Păi, să spună el... *(Gest cu capul spre Profesor.)*
NECUNOSCUTA: El o știe?
UDREA: I-am cîntat-o.
NECUNOSCUTA: Cum?
UDREA: Din gură.
PROFESORUL: Să știi că dacă ți-o cîntă și dumitale, nu mai dormim în noaptea asta. E lungă.
UDREA: V-am spus. Are patru părți. *Allegro*, *Andante*, *Scherzo*...
PROFESORUL: Și iar *Allegro*. Hai să mergem.
UDREA: Stai, domnule, nu vezi că doamna se interesează de muzică?
NECUNOSCUTA: Și nu s-a executat niciodată?
UDREA: Încă nu.
NECUNOSCUTA: De ce?
UDREA: Pentru că îmi pune bețe în roate.
NECUNOSCUTA: Cine?

UDREA: Toată lumea. Autoritățile locale, direcția liceului... și domnișoara Cucu.

PROFESORUL: Udrea! E tîrziu.

UDREA: Lasă-mă, frate. *(Către Necunoscută:)* Să vedeți, doamnă. Eu voiam să cînt simfonia cu orchestra liceului.

NECUNOSCUTA: Are orchestră?

UDREA: N-are, dar puteam s-o organizez, că, la urma urmelor, ce-mi trebuie? Opt viori, două violoncele, o violă, un contrabas. Se găsește. Alămuri și suflători iau de la batalion, de la fanfară.

PROFESORUL: Dar nu ți le dă.

UDREA: Tocmai. Nu vrea să mi le dea. Dar să zicem că mi le dă. Tot n-am făcut nimic.

NECUNOSCUTA: De ce?

UDREA: Pentru că n-am corn englezesc.

NECUNOSCUTA: Și fără... corn englezesc... nu se poate?

UDREA: Doamne ferește! Asta-i principalul. Și să vă spun de ce.

PROFESORUL: Lasă, Udrea, e tîrziu.

UDREA: Dă-mi pace, domnule! *(Către Necunoscută:)* Pînă la *Scherzo*, ar merge cum ar merge, dar la *Scherzo*, fără corn englezesc sînt mort. Să vedeți. Întîi intră alămurile... *(Gest de dirijor spre alămurile din fund dreapta ale unei imaginare orchestre.)* Pam-pam-pam-pam-pam-pam-pam... Pe urmă viorile. *(Dirijează cu amîndouă mîinile viorile din imediata lui apropiere, într-o mișcare mai rapidă.)* Tu-du-du-dum! Tu-du-du-dum! Tu-du-du-dum!... Și acuma intră cornul englezesc. *(Gest spre fund stînga.)* Ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti... *(Scurt:)* Tim-tim!

NECUNOSCUTA: E foarte frumos.

UDREA: Nu-i așa? *(Reîncepe execuția, de astă dată fără explicații.)* Pam-pam-pam-pam-pam-pam-pam. Tu-du-du-dum, tu-du-du-dum, tu-du-du-dum! Ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti-ti! Tim-tim!

NECUNOSCUTA *(admirativ):* Partea asta de la urmă!...

UDREA: Nu-i așa?!

PROFESORUL *(sincer):* E adevărat. E frumos.
UDREA: Ce folos! Dacă n-am corn englezesc!
NECUNOSCUTA: Nu se poate să pui altceva în loc? Alt instrument?
UDREA: În ruptul capului. Mai bine mă lipsesc. O mie de ani aștept — și fără corn englezesc nu cînt.
NECUNOSCUTA: Și nu se găsește de cumpărat?
UDREA: S-ar găsi la București, dar e scump. Vreo treizeci de mii.
NECUNOSCUTA: Treizeci de mii...
UDREA: Am pus eu ceva bani deoparte din leafa mea, vreo patru mii cinci sute, dar pînă la treizeci de mii mai e. Am scos și o listă de subscripție. Stați s-o vedeți.
PROFESORUL *(jenat):* Udrea!
UDREA: Lasă-mă, frate. Numai s-o vadă. *(Scoate din buzunarul interior al hainei o hîrtie, o despăturește și începe să citească:)* «Listă de subscripție pentru achiziționarea unui corn englezesc, în vederea executării în primă audiție a simfoniei nr. 1 în mi bemol major, a maestrului Radu Udrea.»
NECUNOSCUTA: Ai mulți subscriitori?
UDREA: Pînă acum, unul singur. *(Arătîndu-l pe Profesor:)* El.
NECUNOSCUTA: Dumneata?
PROFESORUL *(stingherit):* Da.
NECUNOSCUTA *(a luat lista de subscripție din mîna lui Udrea și o privește):* Domnule Udrea, aș semna și eu... dar...
UDREA *(luîndu-i-o repede înapoi):* Vai de mine, coniță! Se poate? Cum vă închipuiți? Eu v-am arătat-o numai așa.
PROFESORUL *(dojenitor, către Udrea):* Vezi? Vezi?
UDREA: Pe unde n-am umblat? Cui n-am cerut? La primărie, la comitetul școlar, la Sfatul negustoresc. Am ajuns de rîsul tîrgului. Zice lumea că sînt nebun.
NECUNOSCUTA: Și dumneata?
PROFESORUL: Da. Și el.
UDREA: Cum și eu?

PROFESORUL: Lasă, că-ţi explic eu. Hai să mergem. Mîine dimineaţă avem şcoală. Vrei să întîrzii? Vrei să ai de-a face cu domnişoara Cucu?

UDREA: Nu. Asta nu.

PROFESORUL: Atunci? Hai să mergem. E tîrziu.

UDREA *(către Necunoscută, scuzîndu-se oarecum):* Adevărat. E foarte tîrziu. Noapte bună, doamnă.

NECUNOSCUTA: Mă lăsaţi?

UDREA: De! Trebuie.

NECUNOSCUTA: Bine.

PROFESORUL *(după ce şi-a luat cartea de pe masă):* Noapte bună, doamnă.

NECUNOSCUTA: Noapte bună... Iei cartea cu dumneata?

PROFESORUL: Da. Vreau s-o răsfoiesc puţin înainte de mă culc... Noapte bună. *(Udrea a ieşit, e şi el gata să iasă.)*

NECUNOSCUTA *(scoţînd un ţipăt):* A!

PROFESORUL *(întorcîndu-se din prag):* Ce s-a întîmplat?

NECUNOSCUTA: Şoarecele.

UDREA *(reintrînd şi el):* Ce şoarece?

NECUNOSCUTA: L-am auzit. A mişcat.

PROFESORUL *(după ce a privit-o un timp în tăcere, se întoarce spre Udrea):* Udrea, ia-o înainte. Vin şi eu după tine. Să-mi laşi poarta deschisă, auzi?

UDREA: Bine, bine... *(Mai mult pentru el:)* Nu mai pricep nimic... Noapte bună. *(Iese.)*

SCENA V

NECUNOSCUTA, PROFESORUL

PROFESORUL *(se apropie de ea):* N-ai auzit nimic — nici un şoarece, nu-i aşa?

NECUNOSCUTA *(recunoaşte din cap).*

PROFESORUL: Atunci, ce-i cu dumneata? Ce vrei?

NECUNOSCUTA: Nu pleca... Nu vreau să pleci pînă nu-mi arăţi... steaua dumitale.

PROFESORUL: Am vrut să ţi-o arăt adineauri, dar te-ai speriat.

NECUNOSCUTA: Mi-era frică de dumneata... Vorbeai cu atîta... cu atîta pasiune.

PROFESORUL: Te rog să mă ierți. Mi se întîmplă destul de rar, dar mi se întîmplă cîteodată...

NECUNOSCUTA: Și pe urmă... nu auzisem niciodată de Ursa Mare. Nu știam că există.

PROFESORUL: Nu știai? Cum nu știai? N-ai văzut-o niciodată? Niciodată?

NECUNOSCUTA: Nu-mi aduc aminte.

PROFESORUL: Dumneata nu te uiți niciodată pe cer?

NECUNOSCUTA: Ba da. Uneori. Ca să văd dacă-i înnorat, dacă nu plouă...

PROFESORUL *(cu un fel de dezolare):* Dacă nu plouă!

NECUNOSCUTA *(explicîndu-se, scuzîndu-se):* Ca să știu cum să mă îmbrac... Ce pantofi să pun.

PROFESORUL: Ce pantofi să pui!... Dar la stele... la stele dumneata nu te uiți... nu le vezi?

NECUNOSCUTA: Nu am timp.

PROFESORUL: Nu ai timp? Dar ce faci?

NECUNOSCUTA: Sînt foarte ocupată.

PROFESORUL: Ocupată cu ce?

NECUNOSCUTA: Nu mă mai întreba. Nici nu știu unde mi-e capul. Nu am o zi liberă.

PROFESORUL: Dar seara?

NECUNOSCUTA: A! seara sînt și mai ocupată.

PROFESORUL: E îngrozitor! Bine, dar ce fel de viață duci dumneata... dacă nici Ursa Mare n-ai avut timp s-o privești? E de mii de ani, de sute de mii de ani, pe cer, aici, și dumneata n-ai văzut-o?

NECUNOSCUTA *(cu un fel de uimire copilărească):* De sute de mii de ani! Arată-mi-o și mie.

PROFESORUL *(vine din nou la fereastră):* Vino aici. Lîngă mine. Acum trebuie s-o vezi. Ursa Mare... Carul Mare.

NECUNOSCUTA: Carul Mare?

(În odaie, lumina albastră a nopții e destul de limpede. Pe cer stelele sclipesc acum mai puternic. Se desprinde mai ales, printre alte stele mici, Ursa Mare, cuprinsă toată în cadrul ferestrei.)

PROFESORUL: E ca o ursoaică adormită pe labele dinainte. Un car răsturnat deasupra cerului... cu roţile în sus.

NECUNOSCUTA: Cu roţile în sus! Mi se pare că văd. Da! zău că văd. Spuneai că sînt şapte stele; patru şi trei. Într-adevăr, patru... le văd... şi trei... *(În extaz:)* Ce frumos e! *(După o mai lungă tăcere:)* Ce mari sînt stelele! Mari şi albe.

PROFESORUL: Nu sînt albe.

NECUNOSCUTA: Nu?

PROFESORUL: Întîia e galbenă. Şi a doua. A treia şi a cincea sînt roşii-rubinii. A patra e albastră.

NECUNOSCUTA: De unde ştii?

PROFESORUL: Pentru că le cunosc.

NECUNOSCUTA: Le cunoşti pe toate?

PROFESORUL: Nimeni nu le cunoaşte pe toate.

NECUNOSCUTA *(cu un gest viu, arătînd pe cer):* Dar steaua de-acolo o cunoşti?

PROFESORUL: Unde? Care?

NECUNOSCUTA: O stea mică. Deasupra Ursei Mari. Lîngă a şasea stea din Ursa Mare.

PROFESORUL: La stînga?

NECUNOSCUTA: Da. La stînga.

PROFESORUL: Ai ochi buni. Te felicit. E Alcor.

NECUNOSCUTA: Alcor?

PROFESORUL: Acolo e şi steaua mea... Steaua pe care am găsit-o eu.

NECUNOSCUTA: Cum o cheamă?

PROFESORUL: Nu ştiu. Nu i-am dat încă nici un nume.

NECUNOSCUTA: De ce?

PROFESORUL: Pentru că n-am găsit un nume potrivit. Trebuie să fie un nume care să meargă împreună cu Alcor. Vega ar fi fost frumos. Alcor şi Vega. Îmi trebuie un nume de două silabe. Un nume...

NECUNOSCUTA: Dar eşti sigur că e acolo?

PROFESORUL: Trebuie să fie.

NECUNOSCUTA: Atunci, de ce nu se vede?

PROFESORUL: Pentru că e prea departe.

NECUNOSCUTA: De ce nu te uiţi cu un ochean? Cu o lunetă?

PROFESORUL: Nici un ochean nu străbate pînă acolo. Eu văd mai departe. Mult mai departe.
NECUNOSCUTA *(mirată):* Vezi?
PROFESORUL: Cînd închid ochii. Știu unde se află. Îi cunosc orbita. Îi urmăresc drumul.
NECUNOSCUTA: Ce drum?
PROFESORUL: Drumul... Drumul pe care-l străbate de mii de ani în întuneric, nevăzută, necunoscută, nebănuită.
NECUNOSCUTA: Și nu se va vedea niciodată? Niciodată?
PROFESORUL: Niciodată.
NECUNOSCUTA: Păcat.
PROFESORUL: Ar trebui să se abată puțin din drumul ei.
NECUNOSCUTA: Și atunci?
PROFESORUL: Atunci ar străluci acolo, *(arată cu mîna)* drept acolo...
NECUNOSCUTA: Deasupra Ursei Mari?
PROFESORUL: Deasupra Ursei Mari... Lîngă Alcor...
NECUNOSCUTA: Și nu se poate?
PROFESORUL: Nu!
NECUNOSCUTA: De ce?
PROFESORUL: Pentru că stelele nu se abat niciodată din drumul lor.

(Moment de tăcere. Se aude din depărtare un șuierat de locomotivă.)

NECUNOSCUTA *(tresărind ușor):* Ce este asta?
PROFESORUL: Știu eu? Un tren. Un tren de noapte.
NECUNOSCUTA: Poate trenul meu... Cînd te gîndești că dacă muream astă-noapte, muream fără să văd Ursa Mare.
PROFESORUL: Ar fi fost păcat.
NECUNOSCUTA: Atîția oameni trăiesc fără s-o vadă.
PROFESORUL: Li se pare că trăiesc.

(Un nou șuierat, parcă mai de departe.)

NECUNOSCUTA: Îl auzi? Trece... A trecut... Dacă rămîneam acolo pe linie...
PROFESORUL: Ai fi fost în stare... Ai fi fost în stare să... *(Nu îndrăznește să pronunțe cuvintele.)*
NECUNOSCUTA: Să mor? Poate că da.

PROFESORUL: De ce?

NECUNOSCUTA: Ştiu eu?

PROFESORUL: Eşti nenorocită în viaţă? Foarte nenorocită?

NECUNOSCUTA: Nenorocită?... Nu cred. Nu m-am gîndit niciodată.

PROFESORUL: Atunci?

NECUNOSCUTA: Mă plictisesc. Mereu aceiaşi oameni, aceleaşi gesturi, aceleaşi cuvinte. Uneori îmi vine să urlu de plictiseală, de disperare. Pe urmă îmi trece. Uneori îmi vine o poftă nebună să trîntesc uşa, să plec, să fug. Pe urmă îmi trece.

PROFESORUL: Totuşi, astă-seară ai fugit.

NECUNOSCUTA: Am mai fugit eu de cîteva ori... Dar m-am întors.

PROFESORUL: Te vei reîntoarce şi de astă dată.

NECUNOSCUTA: Da... poate... dar cel puţin de astă dată am văzut ceva nou. *(Se întoarce la fereastră.)* Ursa Mare.

PROFESORUL: Ai dreptate. Ursa Mare e totdeauna nouă.

NECUNOSCUTA: Chiar şi pentru dumneata, care o cunoşti aşa de bine?

PROFESORUL: Chiar şi pentru mine... Sînt seri cînd e rece, depărtată, indiferentă... Şi atunci parcă simt toată umilinţa, toată dizgraţia de a locui pe o biată planetă mizerabilă, pe lîngă care marile stele trec fără s-o vadă.

NECUNOSCUTA: Fără s-o vadă?

PROFESORUL: Dar sînt alte seri, cînd o simt aici, la fereastră, vie, protectoare, atentă, aşa de atentă, încît dacă aş striga mi se pare că m-ar auzi.

NECUNOSCUTA: Ar trebui să încerci... Cine ştie?

PROFESORUL: Sînt seri cînd tot cerul mi se pare pustiu, cu stele reci, moarte, într-un univers absurd, în care numai noi, în marea noastră singurătate, ne zbatem pe o planetă de provincie, ca într-un tîrg în care nu curge apă, nu arde lumina şi unde nu opresc trenurile rapide... Dar sînt seri cînd tot cerul foşneşte de viaţă... cînd pe ultima stea, dacă asculţi bine, auzi cum

freamătă păduri şi oceane — fantastice păduri şi fantastice oceane — seri în care tot cerul e plin de semne şi de chemări, ca şi cum de pe o planetă pe alta, de pe o stea pe alta, fiinţe care nu s-au văzut niciodată se caută, se presimt, se cheamă...

NECUNOSCUTA *(încet, cu teamă):* Şi se găsesc?

PROFESORUL: Niciodată.

NECUNOSCUTA: De ce?

PROFESORUL: Pentru că nimeni n-a trecut niciodată de pe o stea pe alta. Pentru că nici o stea nu se abate niciodată din drumul ei.

NECUNOSCUTA: E păcat. E trist.

PROFESORUL: E puţin trist. Dar e frumos. Cel puţin ştii că nu eşti singur sub bolta asta imensă, că undeva, în altă lume, în altă constelaţie... în Ursa Mare, sau pe Steaua Polară, sau pe Vega...

NECUNOSCUTA: Sau pe steaua dumitale fără nume...

PROFESORUL: Da... Sau pe steaua mea fără nume... Aventura asta ridiculă, care se numeşte viaţa noastră, se repetă altfel, de la început, sub acelaşi cer, dar cu alt noroc. Poate că acolo tot ce aici e greoi şi apăsător devine uşor, tot ce aici e întunecat şi opac devine luminos şi transparent. Tot ce încercăm fără să izbutim nici pe jumătate — gesturile noastre zadarnice, visele noastre căzute — tot ce am fi vrut să cutezăm şi n-am cutezat, să iubim şi n-am iubit, tot, tot, se împlineşte, se simplifică, se împarte.

NECUNOSCUTA: Crezi... crezi că sînt şi acolo oameni?... Oameni ca noi...

PROFESORUL: Oameni, nu ştiu. Ca noi, nu cred. Dar poate fiinţe mai uşoare... mai luminoase... mai plutitoare... *(Cu o schimbare de ton, privind-o:)* Cînd te-am văzut astăzi, seara, intrînd acolo — în gara aceea afumată — cînd te-am văzut, albă, limpede, strălucitoare... am crezut o clipă că vii din altă lume.

NECUNOSCUTA: Poate că viu din altă lume.

PROFESORUL: Nu... nu...

NECUNOSCUTA: De unde ştii?...

PROFESORUL: Pentru că nici o stea nu se abate, nu se oprește niciodată din drumul ei.

NECUNOSCUTA: Eu sînt o stea care se oprește. *(E foarte aproape de el. Îl îmbrățișează. Lung-lung sărut. Pe urmă se desprind unul de altul și se privesc în tăcere.)*

PROFESORUL: Cum te cheamă?

NECUNOSCUTA: Mona.

PROFESORUL: Mona! Ce nume frumos! Parcă ar fi un nume de stea... *(Străbătut de un gînd revelator:)* Dar e un nume de stea: Alcor și... Mona.

CORTINA

ACTUL III

Același decor, a doua zi dimineața; nimic nu e propriu-zis schimbat, și totuși, în lumină, parcă e altă casă. Interiorul e tot atît de modest, dar acum se vede prin fereastra deschisă grădinița din față, grădiniță simplă de provincie, care aseară, în întuneric, nu se vedea și care luminează totul.

SCENA I

PROFESORUL, MONA

Scena e goală. Ușa din stînga, ce dă spre baie, deschisă. De afară, din curte, se aude glasul Monei, cîntînd. Nu trebuie neapărat să cînte frumos și nu trebuie mai ales să cînte o romanță întreagă cu cuvinte. O frază, două, mai mult fredonat (fie și fals), dintr-un cîntec oarecare și întrerupt pe alocuri de un rîs copilăresc. Profesorul intră repede din stînga, speriat, e fără haină, cămașă cu mînecile suflecate pînă la cot. Are în mînă un prosop, cu care tocmai se șterge pe față.

PROFESORUL *(alergînd spre fereastră):* Mona! Mona!
MONA *(de afară):* Daa!
PROFESORUL: Nu mai cînta, pentru Dumnezeu.
MONA: De ce? Nu-ți place?
PROFESORUL: Ba da, dar te vede... Te aude de peste drum, de la Chiroiu.
MONA: Știu. Chiroiu de la Percepție. *(Rîde.)*
PROFESORUL: Mona!

MONA: Și Atanasiu. Casa cu uluci. Și Lascu, trei geamuri la stradă. *(Rîde lung, copilăresc.)*

PROFESORUL: Mona, nu rîde. Nu rîde, că te aude...

MONA: N-are decît.

PROFESORUL: Mona, fii cuminte. Înțelege. Vino înăuntru.

MONA: Îndată... îndată... *(Fredonează iar.)*

PROFESORUL *(dezolat, se întoarce spre interior. Continuă să se șteargă pe obraz cu prosopul, mormăind de unul singur):* Sînt pierdut. Ce mai încolo-ncoace. Sînt pierdut. Mă dă afară. Mă dă afară din învățămînt! *(Și ca și cum această reflecție ar trezi în el o nouă alarmă, se apleacă din nou peste pervazul ferestrei și strigă:)* Mona!

MONA *(intră prin dreapta. E în aceeași rochie de seară. Pe brațul stîng, un buchet de flori de grădină, de toate culorile):* Nu striga, că te aude.

PROFESORUL *(se întoarce tresărind):* Unde ai fost?

MONA: În curte, să culeg flori.

PROFESORUL: Dar bine, nu te gîndești? În rochia asta, dis-de-dimineață! Să te vadă toți vecinii?

MONA *(cu elan):* Toată strada, tot tîrgul... Tot județul.

PROFESORUL *(dojenitor):* Mona!

MONA: Sînt fericită, dragul meu. Mă auzi? Fericită. Fericită. E atîta soare, atîta lumină. Și florile astea, uite... sînt cele mai frumoase flori din lume! Parcă toate ridică deodată capul și spun: bună dimineața!

PROFESORUL: Bună dimineața, Mona!

MONA: Bună dimineața, Marin!

PROFESORUL: Ce frumoasă ești!

MONA: Nu eu. Florile! Viața! Casa!

PROFESORUL *(cu o ridicare din umeri):* Casa! *(Ca și cum ar spune: «Să nu mai vorbim de ea!»)*

MONA: E fermecătoare.

PROFESORUL: Aseară spuneai că e oribilă.

MONA: Aseară. Dar de aseară pînă acum a trecut o noapte. Și ce noapte!

PROFESORUL *(încet):* N-am s-o uit niciodată, Mona!

MONA: Totul s-a schimbat de atunci. Casa. Și eu. Și tu... Ce drăguț ești, Marin!

PROFESORUL: Mona, te rog...
MONA: Zău că ești drăguț. Ia vino aici. Mai aproape. Ce fel de ochi ai tu?
PROFESORUL *(a închis repede ochii):* Fără culoare.
MONA: Deschide-i.
PROFESORUL: Nu.
MONA: De ce?
PROFESORUL: Mi-e frică.
MONA: Frică?
PROFESORUL: Da. Că nu ești aici. Că nu e adevărat.
MONA: Nu sînt aici? Eu? *(Rîde. Rîs tînăr, clar.)* Dar bine, dragul meu, nu mă auzi? Nimic din viața mea n-a fost vreodată mai adevărat decît dimineața asta. Haide, nu fi prost. Deschide ochii și dă-mi repede un vas să pun florile.
PROFESORUL: Un vas? *(Caută cu ochii prin odaie.)* Da' de unde să-l iau? *(Își aduce aminte.)* A! da. *(Merge spre fereastră și se apleacă peste pervaz spre curte, de unde ridică un vas, cu care rămîne în mînă.)*
O VOCE GROASĂ DE FEMEIE *(din stradă):* Bună dimineața, domnu Miroiu.
PROFESORUL: Sărut mîinile. Sărut mîinile.
MONA: Cine e?
PROFESORUL *(speriat):* Sssst! *(Către femeia din stradă:)* Da'-ncotro așa de devreme?
VOCEA: La piață, că mi-a spus madam Maltopol că e niște vinete.
MONA: Vinete? Vreau și eu.
PROFESORUL: Sssst!
MONA: Mi-e foame.
PROFESORUL *(încet, aproape disperat):* Mona! Mona! *(Către femeia din stradă:)* Sărut mîinile, sărut mîinile. Complimente acasă. *(Se întoarce de la fereastră.)* Te-a văzut! *(Pune dezolat vasul pe masă.)*
MONA: Cine era?
PROFESORUL: Madam Grigorescu.
MONA: A! Mama lui madam Chiroiu.
PROFESORUL: Să știi că te-a văzut.

MONA: Cu atît mai bine. Asta e o dovadă în plus că sînt aici. *(Tandră:)* Că e adevărat.

PROFESORUL: Mona, tu nu poți să rămîi așa, în rochia asta, în plină zi, într-un tîrg ca al nostru.

MONA: Asta așa e. Ar trebui să mă schimb. Știi ce? Îmi pun din nou pijamaua ta de astă-noapte. Îmi venea bine.

PROFESORUL: Să lăsăm gluma, Mona.

MONA: Nu-mi venea bine? Vrei să spui că nu-mi venea bine?

PROFESORUL: Era cam ruptă.

MONA: Nu-i nimic. O cos.

PROFESORUL: Și n-ai să te plimbi în pijama pe stradă.

MONA: Aici ai și tu dreptate. Mi-ar trebui o rochie. Ce ar fi să împrumutăm de la o vecină? De la madam Maltopol. De la madam Lascu. Cum e madam Lascu? Grasă?

PROFESORUL: Mona, nu glumi. Nu e timp de glumit. Trebuie să ieșim din situația asta. Uite, eu mă reped pînă la liceu, că, oricum, e tîrziu... *(Se uită la ceas.)* Au! Opt fără zece! Ora întîia n-am clasă, dar mă duc să iau niște bani, că azi e întîi... *(Își caută haina, cravata.)*

MONA: Întîi?

PROFESORUL: Și se plătesc lefurile. De acolo mă reped pînă la Pascu. *(Și-a găsit haina și cravata. Începe să se îmbrace zăpăcit și stîngaci.)*

MONA: Care Pascu?

PROFESORUL: Pascu, magazinul general. Trebuie să găsesc ceva acolo. O rochie, un trench-coat. Orice. Ca să poți ieși din casă.

MONA: Da' de ce să ies? Nu vreau să ies. Eu rămîn aici.

PROFESORUL: Pînă cînd?

MONA: Toată viața.

PROFESORUL: Toată viața în rochia asta?

MONA: Da. Numai să-mi aduci un sandviș, că mi-e foame. De altceva nu am nevoie.

PROFESORUL: Bine. Îți aduc, dar acuma am fugit. *(A terminat cu haina, cu cravata, își ia repede pălăria din cui și dă să iasă.)*

MONA: Stai!

PROFESORUL *(s-a oprit în prag):* Ce e?

MONA: Vino aici! Nu-mi place cum ţi-ai făcut cravata. Nu te pricepi.

PROFESORUL *(disperat):* Mona!

MONA: Lasă-mă pe mine. *(Îi reface cu atenţie şi tandreţe cravata.)* Stai cuminte. Aşa. *(Îl priveşte o secundă.)* Marin!

PROFESORUL: Da.

MONA: Eşti drăguţ, să ştii. Eşti foarte drăguţ.

PROFESORUL *(se uită cu disperare la ceas):* Mona, e opt fără cinci.

MONA: Chiar dacă e opt fără cinci, eşti foarte drăguţ. *(Îl mîngîie uşor pe obraz şi pe urmă se sărută lung.)*

PROFESORUL *(după ce s-a desprins de ea, puţin ameţit):* Nu. Asta nu se poate să fie adevărat. *(Iese, dar n-a închis bine uşa şi se întoarce.)* Mona, fii cu băgare de seamă. Nu ieşi în curte, nu te arăta la fereastră.

MONA *(cu tonul lui):* Nu rîde. Nu cînta.

PROFESORUL: Da, nu cînta. Mai ales nu cînta. *(Iese.)*

MONA *(rămîne o clipă privind lung spre uşa prin care a ieşit el. Un zîmbet de tandreţe, de emoţie, îi luminează toată privirea):* Eşti un prost. *(Se întoarce cu spatele şi se reazemă cu capul de uşă, visătoare.)* Şi eşti aşa de drăguţ... *(Priveşte de acolo încă o dată toată încăperea, fereastra, cărţile, portretele din perete, ale lui Keppler şi Copernic. Pe urmă trece pe lîngă ei, cu un gest de amiciţie, ca şi cum i-ar mîngîia pe sub bărbie.)* Şi voi... şi voi sînteţi drăguţi. *(Ia vasul, trece în baie, ca să pună apă. Se întoarce. Caută florile. A uitat unde le-a lăsat adineauri, undeva, pe un scaun, pe divan, le găseşte şi, fredonînd, începe să le pună în vas, cu mare grijă. Se aude o bătaie slabă în uşa din dreapta, bătaie care se repetă după o secundă. Întoarsă cu spatele, aplecată asupra vasului cu flori, fredonînd mereu, iar nu aude. Uşa se deschide uşor şi, cu mare băgare de seamă, intră timidă Eleva, cu ghiozdanul de şcoală în*

mînă, numărul cusut pe mînecă, ținută reglementară.)

SCENA II

MONA, ELEVA

ELEVA: Vă rog... domnu profesor Miroiu nu-i acasă? *(Mona se întoarce brusc. Fata, cînd o vede din față, tresare. E și mai încurcată acum.)* Vă rog să mă iertați, eu credeam... credeam... *(Dă să plece.)*

MONA: Ce credeai, domnișoară?

ELEVA: Credeam că locuiește aici... domnu Miroiu.

MONA: Aici locuiește.

ELEVA *(repede)*: Nu se poate.

MONA: De ce?

ELEVA: Fiindcă... *(ceva mai degajat)* fiindcă eu pe dumneavoastră nu vă cunosc.

MONA: Nici eu pe dumneata. Și totuși, aici locuiește. Chiar acuma a ieșit din casă. Mă mir că nu l-ai întîlnit.

ELEVA: Nu, că eu am venit pe strada Unirii, și dumnealui o fi dat colțul pe Cuza-Vodă... da' dacă ziceți că nu-i acasă, eu... mă duc.

MONA: Aveai treabă cu el?

ELEVA: Aveam. Adică... voiam să-l rog... *(Deodată o podidesc lacrimile.)* Mă dă afară din școală.

MONA: Cine? El?

ELEVA *(cu puțin dispreț, ca și cum ar spune: «Să fim serioși»)*: A, nu! *(Din nou îngrijorată:)* Domnișoara Cucu. *(Repede:)* Nici nu m-a lăsat să intru în școală. A zis că mai întîi să aștept conferința, și atunci eu am dat fuga pînă aici, să-l rog pe domnu profesor Miroiu... *(se întrerupe)* da' dacă nu-i acasă...

MONA: Nu-i.

ELEVA: Atunci... atunci eu mă duc. *(Pune mîna pe clanță, deschide.)*

MONA *(după o secundă de tăcere)*: Domnișoară!

ELEVA *(oprindu-se):* Vă rog.
MONA: Cunoşti bine pe domnul Miroiu?
ELEVA: Îl cunosc.
MONA: E profesorul dumitale?
ELEVA: Da.
MONA: Ce noroc ai!
ELEVA: Da' de ce?
MONA: Un profesor ca el! Vorbeşte aşa de frumos!
ELEVA *(fără prea mare entuziasm):* Da, vorbeşte...
MONA: Aveţi şi astăzi oră cu el?
ELEVA: Avem. Ora patra. Cosmografia.
MONA: Ce lecţii aveţi?
ELEVA: Despre... staţi să mă uit. C-am uitat. *(Deschide ghiozdanul şi caută cartea. Mona se apropie şi urmăreşte cu viu interes. Fata a scos cartea şi o răsfoieşte repede, după ce şi-a muiat degetul pe limbă.)* Despre... legile lui Keppler... să...
MONA: Keppler! *(Privire scurtă spre portretul din perete.)* Mă laşi să văd şi eu?
ELEVA *(puţin mirată):* Vă rog. *(Îi dă cartea.)*
MONA *(se uită cîteva secunde în carte cu mare atenţie. Pe urmă citeşte):* «În mişcarea lui aparentă în jurul pămîntului, soarele descrie o elipsă. Pămîntul fiind într-unul din focare, mişcarea se face în sens direct.» *(Se opreşte din citit.)* Ce frumos e!
ELEVA: Zău?!
MONA *(citeşte mai departe):* «Ariile descrise de raza vectoare a soarelui sînt proporţionale cu timpurile întrebuinţate spre a le descrie.» E minunat. Nu-i aşa că-i minunat?
ELEVA *(sceptică):* Da...
MONA: Ce noroc aveţi, dumneata şi colegele dumitale, că-l puteţi asculta vorbind în fiecare zi...
ELEVA: Numai de trei ori pe săptămînă.
MONA: ...despre lucruri aşa de frumoase. Aşa de ameţitor de frumoase. *(Privind-o:)* Şi ce bine-ţi stă şorţul ăsta!
ELEVA: Doamnă, vă rîdeţi de mine.
MONA: Nu. Crede-mă că nu. Îţi stă bine şi frumos. Cineva poate fi fericit într-un şorţ ca ăsta.

ELEVA: Vă rîdeți de mine, doamnă. Aveți o rochie așa de... așa de... *(Nu găsește cuvîntul.)*

MONA *(cu o vagă amărăciune):* Așa de...

ELEVA *(fascinată):* Niciodată n-am văzut o rochie ca asta, aici la noi. Și nici la București. C-am fost la București, acum doi ani de Paște, cu mama și cu tanti... Lăsați-mă să mă uit bine la ea, ca să povestesc și fetelor la școală. *(Se uită cu aceeași privire fascinată la miraculoasa rochie.)* Da, dar dumneavoastră, iertați-mă că vă întreb... de unde veniți? *(Din stradă se aude un zgomot de automobil. Fata tresare surprinsă.)* Ce-i asta? *(Zgomotul se apropie.)* Un automobil? Pe strada asta?

MONA *(care nu dă importanță faptului):* Nu se poate?

ELEVA: A oprit aici. La poartă. *(Se repede la fereastră și se uită afară. Pe urmă, oarecum decepționată:)* A! e domnu Ispas. *(Explicativ:)* Domnu Ispas, de la gară. *(Din nou interesată:)* Ba stai! Că mai e cineva. Un domn.

MONA *(tresărind):* Un domn?

ELEVA: Vai! Ce elegant e!

MONA *(îngrijorată):* Elegant? *(Vine și ea spre fereastră, aruncă o privire spre stradă și tresare cu un mic țipăt.)* El e!...

ELEVA: Cine el?

MONA *(are o secundă de ezitare, privire spre ușă, spre fereastră, și pe urmă, repede, dispare în stînga, în camera de baie, trăgînd ușa după ea).*

ELEVA *(din ce în ce mai intrigată):* Care el?

SCENA III

ELEVA, ȘEFUL, GRIG

Intră șeful gării, urmat de Grig. Grig e «bucureștean». Poate că la București nu s-ar vedea așa de direct, dar aici, în lumina asta, parcă e un exemplar din altă specie umană. Gesturi sigure (fără ostentație însă), eleganță simplă, firească, puțin blazată poate. Vine de la volan. Și asta se vede. E un om care la volanul unei mașini, la o masă de baccara, într-un mare hol de hotel se simte la el acasă. Meserie

neprecisă. Om de afaceri. Dar obișnuință veche de a umbla cu bani mulți, de a-i cîștiga ușor, de a-i cheltui la fel de ușor. Poartă un costum sportiv de dimineață, gri-deschis.

ȘEFUL *(în continuarea unei discuții):* Și cum vă spusei... Datoria înainte de toate. Regulamentul. Tată să-ți fie, frate, soră... *(Intransigent:)* Nimic! Regulament... *(Zărind-o pe Elevă:)* Domnul Miroiu nu-i acasă, domnișoară?

ELEVA *(nu-și poate lua ochii de la Grig. Nici n-a auzit, nici nu răspunde).*

ȘEFUL: N-auzi, domnișoară? Domnu Miroiu nu-i acasă?

ELEVA *(tresărind):* Cum? Nu. Nu e.

GRIG *(către Șef):* Dumneata ești sigur că doamna... doamna de care ți-am vorbit... e aici?

ȘEFUL: Sigur. La domnu Miroiu, profesorul. A plecat cu el, aseară, de la mine, de la gară. Au plecat împreună.

GRIG: Împreună?

ȘEFUL: Adică... dumnealui zicea că se duce să doarmă la Udrea. *(Cu subînțeles:)* Mă-nțelegi!...

GRIG *(mai mult pentru el):* S-ar putea?... *(Privind curios și amuzat decorul:)* S-ar putea să fi petrecut ea aici o noapte? Aici?

ȘEFUL: Dacă vă spun... *(Către Elevă:)* I-ascultă, domnișoară, dumneata ești de mult aici?

ELEVA *(fără să-și ia ochii de la Grig):* De adineauri.

ȘEFUL: Și cînd ai intrat n-ai văzut o doamnă?

GRIG: O doamnă tînără, frumoasă, blondă, în rochie albă.

ELEVA *(buimăcită că el, care n-a văzut-o pînă acum, îi vorbește):* Ba da... adică nu...

GRIG: Da sau nu?

ELEVA *(și mai buimăcită de apropierea lui și de întrebarea lui scurtă):* Eu... să vedeți... *(Nu mai poate minți.)* Ba da. Am văzut-o.

ȘEFUL: Și unde e?

ELEVA: Eu... eu... *(Cu un gest scurt, arătînd ușa din stînga:)* Acolo.

ȘEFUL: Acolo? *(Face un pas spre ușă.)*

GRIG *(îl oprește calm):* Lasă dumneata. *(Merge spre ușă și rămîne în fața ei.)*

[În acest timp, Eleva iese.][1]

SCENA IV

ȘEFUL, GRIG

GRIG *(care a privit mereu spre ușa din stînga, fără să participe la ultimele replici, fără măcar să le audă):* Domnule șef... dumneata ești convins că doamna e doamna pe care o caut eu?

ȘEFUL: Mai e vorbă? Înaltă, blondă, rochie albă. Semnalmentele corespunde. Nu?

GRIG *(cu un zîmbet):* Ba da. Corespunde.

ȘEFUL: Și p-ormă... s-o chemăm înăuntru. S-o vedeți și dumneavoastră la față. *(Face un pas spre ușă.)*

GRIG: Nu. Lasă.

ȘEFUL: Și mai e ceva. Uitasem. Stați să vedeți. *(Se scotocește prin buzunarele vestei și scoate de acolo cele cîteva fise de joc de aseară.)* Poftim.

GRIG *(le ia, le privește):* Fise de la ruletă.

ȘEFUL: Cu asta voia dumneaei să plătească biletul. Dacă s-a mai pomenit!

GRIG: Adevărat. Nu s-a mai pomenit.

ȘEFUL: Păi nu? Păi nu era locul să-i tragem un proces-verbal de contravenție?

GRIG: Ba era.

ȘEFUL: Eu de asta zic. S-o chemăm înăuntru și să-i tragem procesul.

GRIG: Acuma-i tîrziu. Nu ți-am plătit la gară? Și biletul, și amenda?

ȘEFUL *(cu regret):* Ba ați plătit.

GRIG: Păi vezi? Aseară trebuia.

ȘEFUL: Da, da' nu avea acte. Nu zici că voia să se omoare!

GRIG *(nu prea îngrijorat):* Ce vorbești?

ȘEFUL: Piiiii! Ce-am tras cu ea! Nu și nu, că ea se omoară. Dacă nu eram eu...

---

[1] Această indicație, necesară punerii în scenă, nu figurează în ediția din 1946 (M. Sebastian: *Teatru*, Ed. Fundației pentru literatură și artă).

GRIG *(luîndu-l de spate și împingîndu-l spre ieșire):* Îți mulțumesc, domnule șef. Ești un om de ispravă. Dar acum lasă-mă. Lasă-mă singur.

ȘEFUL: Am onoarea... Vă salut. *(Se oprește în prag.)* Tiii... tare-mi pare rău. De cinșpe ani n-am mai tras un proces-verbal. O ocazie ca asta nu se mai nimerește. *(Iese.)*

SCENA V

GRIG, MONA

Grig l-a petrecut pe Șef pînă în prag. Rămas singur, se întoarce, pășește spre ușa din stînga, se oprește în fața ei, se uită o secundă sau două, cu un vag surîs amuzat, pe urmă, foarte calm, pune mîna pe clanță și deschide. Nu intră. Rămîne locului, dar face semn cu degetul arătător, chemînd-o pe Mona, iar cînd vede că ea nu răspunde, repetă gestul. Mona iese în sfîrșit de acolo. E puțin jenată, dar nu prea mult. Se privesc în tăcere unul pe altul cîtva timp.

GRIG: Bună dimineața, Mona.

MONA: Bună dimineața, Grig.

GRIG: Ai dormit bine?

MONA: Mulțumesc. Tu?

GRIG: N-am dormit de loc. Am stat la joc pînă la cinci dimineața. Am fost în serie mare. Pe urmă m-am dus la hotel. Credeam că ești acolo.

MONA: Nu eram.

GRIG: Nu. Nu erai. Am luat repede o baie, m-am schimbat și am pornit să te caut.

MONA: Și m-ai găsit.

GRIG: După cum vezi: Eu totdeauna te găsesc.

MONA: Cine știe? Poate că de astă dată... nu.

GRIG *(n-a dat atenție):* Întîi crezusem că ai schimbat numai camera, dar portarul mi-a spus că nici nu te văzuse prin hotel și că, de altfel, nici nu avea camere libere. Atunci mi-am închipuit că ai trecut peste drum, la «Caraiman».

MONA: Eroare.

GRIG: Exact. Eroare. Nu erai nici acolo. Dar cineva din hol te zărise coborînd scările spre gară.
MONA: Întocmai.
GRIG: Şi la gară, tipul de la bar, Jean, chelnerul, te văzuse urcîndu-te în accelerat.
MONA: Ai mulţi informatori.
GRIG: Îi plătesc bine.
MONA: Ştiu.
GRIG: Am telefonat la Bucureşti, acasă. Nu veniseşi. Am telefonat la gară, să văd dacă trenul nu avea întîrziere. Nu. Sosise regulat. Atunci... atunci am început să fiu îngrijorat.
MONA: Tu?
GRIG: Eu.
MONA: Îngrijorat?
GRIG: Foarte.
MONA: Nu te recunosc.
GRIG: Timp de cinci minute.
MONA: Aşa, da.
GRIG: Fiindcă după cinci minute mi-am adus aminte că n-aveai un ban în poşetă şi că probabil te-au dat jos pe undeva în vreo gară.
MONA: Eşti foarte inteligent.
GRIG: Sînt. M-am urcat în maşină şi am pornit-o metodic, din gară în gară. Pînă aici. Simpatic şeful gării.
MONA: Daa...
GRIG *(după o secundă de tăcere, părăsind tonul de glumă de pînă acum):* Mona!
MONA: Grig!
GRIG: Recunoaşte că cearta noastră de aseară a fost o prostie.
MONA: O mare prostie.
GRIG: Recunoaşte că eu personal n-am avut nici o vină.
MONA: Nici una.
GRIG *(brusc, iritat):* Ţi-am spus de atîtea ori că nu-mi place, cînd joc, să stai în spatele meu şi să-mi vorbeşti, şi să mă-ntrebi, şi să mă sîcîi, şi să-mi ceri bani. Ce vrei? Sînt jucător. Am şi eu superstiţiile mele.
MONA: Foarte normal...
GRIG *(mai potolit):* Vezi? Vezi ce-nţelegătoare eşti

acum? *(Din nou iritat:)* Mai ales că pierdeam. Eram într-un ghinion negru.

MONA: Şi după ce-am plecat eu?

GRIG: Am început să cîştig.

MONA: Imediat?

GRIG: Nu. Ceva mai tîrziu.

MONA *(interesată):* Cam pe la ce oră?

GRIG: Ştiu eu? Cam pe la douăsprezece...

MONA *(cu o mică tresărire):* A!

GRIG: Dar de ce întrebi?

MONA *(a rămas o secundă pe gînduri):* Nimic. Mă gîndeam la superstiţii.

GRIG: Am început să cîştig... Şi-am intrat într-o serie fantastică... formidabilă... De asta nici n-am putut să mă ridic de la masă. Pînă dimineaţa. Pînă la cinci.

MONA: Vezi? Ţi-am purtat noroc.

GRIG *(apropiindu-se şi mai mult de ea):* Mona! *(Nici un gest din partea ei. El o apucă uşor de umeri.)* Mona! Eşti supărată pe mine?

MONA: Nu. De loc.

GRIG: De loc, de loc?

MONA: Absolut de loc.

GRIG: Eşti o fată delicioasă. *(O sărută pe obraz cu oarecare neglijenţă. Ea-l lasă.)* Şi acuma, hai să mergem.

MONA: Unde?

GRIG. Cum unde? Maşina-i afară. Hai să mergem.

MONA *(simplu, fără violenţă):* Nu.

GRIG: Cum?

MONA: Eu nu merg.

GRIG: Nu mergi? Dar ce faci?

MONA: Rămîn.

GRIG: Unde?

MONA: Aici.

GRIG *(gest circular, ironic):* Aici?

MONA: Da.

GRIG: Fată dragă, e prea tîrziu, sau prea devreme pentru glume. Mi-e somn. N-am dormit toată noaptea. Hai. Vino. Plecăm.

MONA: Pleci singur, Grig.

GRIG: Singur? Cum singur?
MONA: Uite așa, singur.
GRIG *(ceva mai răstit, ceva mai serios)*: De ce?
MONA: Pentru că... pentru că... Da' n-ai să-nțelegi. Nu. N-ai să-nțelegi. Ar fi mai bine să nu pui întrebări și să te duci. *(Cu o schimbare de ton, simplu și grav:)* Ascultă, Grig. Tu... ai văzut vreodată Ursa Mare?
GRIG: Ursa ce?
MONA: Ursa Mare.
GRIG: Ești nebună.
MONA *(cu emoție)*: Grig! Asta-i drăguț... Ăsta-i cel mai drăguț lucru pe care mi l-ai spus de cînd te cunosc... Da. Sînt nebună. Pot fi și eu nebună.
GRIG: Asta știam de mult.
MONA: Dar eu nu. Abia astă-noapte am aflat. Astă-noapte... Aici... Eu am făcut o descoperire. O sfîșietoare descoperire, Grig. Noi nu sîntem fericiți.
GRIG: Noi doi?
MONA: Noi și toată lumea noastră. Nu sîntem. Ducem o viață tristă, stupidă...
GRIG: Dar comodă.
MONA: Se poate. Mie nu mi-a plăcut niciodată.
GRIG: Nu ți-a plăcut. Dar ți-a stat bine.
MONA: Martor îmi ești tu, Grig, că nu mi-a plăcut. De atîtea ori am plîns și n-am știut de ce. De atîtea ori am vrut să fug și n-am știut unde. Totdeauna, mă auzi? Totdeauna, oricîți bani am avut, oricîte rochii, oricîte bijuterii, totdeauna am simțit că-mi lipsește ceva, nu știam bine ce...
GRIG: Ursa Mare probabil...
MONA: Da. Ursa Mare.
GRIG: Mona, tu delirezi.
MONA: Nu, dragul meu, dac-ai ști ce limpede văd! E atîta soare azi-dimineață, totul se luminează pentru mine. Uite, casa asta... florile astea.
GRIG: Florile astea? *(Se uită o clipă la florile din vas.)* Îți plac ție?
MONA: Sînt minunate.
GRIG: Fetițo, tu trebuie să te culci. Trebuie neapărat să dormi. S-a întîmplat ceva cu tine astă-noapte. Ai băut.

MONA *(cu un uşor zîmbet secret):* Poate.

GRIG: Dar bine, te-ai uitat la zarzavatul ăsta din oală? Morcovi, pătrunjel şi păstîrnac?

MONA: Grig, nu-ţi dau voie.

GRIG: Cum? Nota la florar se ridică în fiecare săptămînă la zeci de mii de lei. Florile cele mai palide nu sînt destul de palide pentru tine. Violetele de Parma în decembrie, aduse cu avionul, nu sînt destul de fragile. Liliacul alb în ianuarie nu e destul de alb. Florile de seră cele mai scumpe se ofilesc în camera ta într-o secundă. Ca un abur, ca o respiraţie, şi toate astea de ce? Ca să te găsesc într-o zi, într-un mizerabil tîrg de provincie, leşinînd cu o sorcovă în braţe?

MONA: Taci.

GRIG: De ce să tac? Pentru că nu vrei s-auzi? Pentru că ţi-e frică?

MONA: Pentru că e zadarnic.

GRIG: Recunoaşte că ţi-e frică. Frică să deschizi ochii; dar deschide-i, Mona, şi uită-te bine la coteţul ăsta în care te zbaţi cu frumuseţea ta de prinţesă. Nu zău? Ai dormit tu pe salteaua asta găurită?

MONA: Taci. Nu ştii ce vorbeşti.

GRIG: Ai stat tu la masa asta şchioapă?

MONA *(jignită):* Nu e şchioapă.

GRIG: Dar nici mult nu-i lipseşte. *(Păşeşte prin odaie, uitîndu-se cu atenţie şi ironie la lucruri.)* E minunat! E fantastic. *(A ajuns lîngă uşa din stînga.)* Şi aici ce e? *(Deschide şi aruncă o privire înăuntru.)* A! Sala de baie. Foarte modernă. Îmi place. *(Scoate afară stropitoarea şi i-o arată.)* Şi sistematică. *(Mona zîmbeşte. El pune la loc stropitoarea şi pe urmă, închizînd uşa:)* Aici ţi-ai făcut baia?

MONA: Nu. M-am spălat afară, la fîntînă.

GRIG: Cum?

MONA: Da. E o fîntînă în curte. N-ai văzut-o cînd ai intrat? O fîntînă curată şi lanţ... M-am spălat acolo, dimineaţa, în zori. A fost... a fost divin. Apa rece, vie...

GRIG *(foarte serios, ca şi cum ar fi o întrebare capitală):* Mona! Te-ai spălat tu la fîntînă?

MONA: Da.

GRIG: Tu?

MONA: Eu.

GRIG: Tu, care la Bucureşti iei două băi pe zi, una dimineaţa, una seara, într-o infuziune de lavandă, la 26 grade şi 5 linii, nici o linie mai puţin, nici una mai mult... te-ai spălat tu în curte, la fîntînă?

MONA: Da.

GRIG: Bine, dar atunci e grav... E foarte grav.

MONA: Cît se poate de grav, dragul meu.

SCENA VI

GRIG, MONA, PROFESORUL

PROFESORUL *(intrînd repede, cu o rochie de damă pe braţul stîng):* Mona! Am adus... *(Se opreşte scurt.)* Mă iertaţi... Nu eşti singură?

GRIG *(cam agresiv):* După cum se vede.

PROFESORUL *(către Mona):* Cine e domnul?

MONA: E... *(scurt)* fratele meu.

GRIG: Cum?

MONA: Da. E fratele meu.

PROFESORUL: Domnule... sînt... sînt... onorat. *(Venind spre el şi întinzîndu-i mîna:)* Daţi-mi voie. Numele meu este Miroiu. Marin Miroiu.

GRIG: Îmi pare bine. Îmi pare cu atît mai bine, cu cît am unele întrebări de pus.

MONA *(voind să-l oprească):* Grig?!

GRIG *(către Mona):* Eu ori sînt frate, ori nu sînt. Şi dacă sînt, pun întrebări. *(Către Miroiu:)* Domnule, te rog să-mi explici, ce s-a întîmplat azinoapte aici?!

MONA *(cu un strigăt abia exprimat):* Grig!

GRIG: Da. Ce s-a întîmplat? Fiindcă ceva s-a întîmplat.

PROFESORUL *(între jenă şi cavalerism):* Domnule...

GRIG: Fata asta, care zice că e sora mea şi pe care o reneg...

MONA: Grig!

PROFESORUL: Sînteţi prea aspru.

GRIG: Fata asta a plecat aseară de lîngă mine. A fugit. Şi o regăsesc aici, în casa dumitale, ameţită, scoasă din minţi, delirînd. Ce i-ai făcut, domnule? *(Ca şi cum deodată ar descoperi adevărul:)* I-ai dat de băut.

PROFESORUL: Domnule... daţi-mi voie... cum puteţi crede?

GRIG: Ai îmbătat-o.

MONA: Grig, nu fi absurd.

GRIG: Ai îmbătat-o. Cu ce? De ce?

PROFESORUL: Domnule... înţeleg prea bine... indignarea, neliniştea... e datoria dumneavoastră de frate, nu?... La urma urmelor, sîngele apă nu se face... Dar vă asigur că eu... că Mona...

GRIG: «Mona»? Îi spui pe nume?

PROFESORUL *(jenat):* Acum, după tot ce s-a întîmplat...

GRIG *(izbucnind):* Dar ce s-a întîmplat, pentru numele lui Dumnezeu? Vorbeşte odată! Vorbiţi odată!

PROFESORUL: Domnule! am onoarea... vreau să spun... *(Luînd repede şi eroic hotărîrea:)* Vă rog să-mi faceţi cinstea de a-mi acorda mîna surorii dumneavoastră.

MONA *(afolată):* Dumnezeule!

GRIG: Mîna su... *(O clipă de suspensie, pînă sesizează situaţia.)* A! Dar bine, atunci lucrurile se schimbă. *(Către ea:)* Ascultă, Mona, ăsta-i un om de onoare. De ce nu mi-ai spus? *(Către Profesor:)* Domnule, îţi cer iertare. Eu mă temeam că sora mea... *(întorcînd o secundă capul spre ea)* biata mea soră... a căzut pe mîna unui vulgar crai, a unui don-juan fără scrupule, a unui seducător primejdios. Dar nu! Dumneata eşti o conştiinţă.

MONA *(încet, dar fierbînd):* Şi dumneata un imbecil.

GRIG: Te rog să nu mă insulţi, într-un moment aşa de solemn. *(Către Profesor:)* Tinere, cererea dumitale mă ia — drept să-ţi spun — puţin pe nepregătite.

PROFESORUL: Şi pe mine.

GRIG: N-aş putea să dau un răspuns imediat.

PROFESORUL: Evident. Înțeleg.

GRIG: Înainte de a vă da consimțămîntul meu... fiindcă, dacă nu mă-nșel, dumneata asta vrei de la mine: consimțămîntul.

PROFESORUL: Da... sigur...

GRIG *(scurtă privire spre Mona):* E colosal. *(Către Profesor:)* Înainte de a vă da consimțămîntul și binecuvîntarea... trebuie să știu și eu pe ce mîini o las, în ce casă...

PROFESORUL *(stingherit):* O! casa...

GRIG: N-am nimic de spus. E foarte frumoasă. Are flori. Are fîntînă. Are tot ce-i trebuie.

MONA *(către Grig, încet):* Ești grotesc.

PROFESORUL: Nu, n-are. Îmi dau seama că Mona vine dintr-altă lume. I-am spus și aseară. Din cu totul altă lume. Și nu trebuie să credeți că dacă prin... printr-o împrejurare năucitoare... a venit aici, la mine, eu am uitat, eu uit tot ce ne desparte. Dar vedeți, eu am o carieră, o situație. Sînt profesor definitiv.

GRIG *(către Mona):* Definitiv!

PROFESORUL: Cu o gradație.

GRIG: Frumos!

PROFESORUL: O leafă mică, dar sigură: unsprezece mii două sute șaptezeci și trei de lei.

GRIG: Fără rețineri?

PROFESORUL: Fără.

GRIG: Admirabil. Unsprezece mii două sute șaptezeci și trei! Ea e o fată ordonată, strîngătoare...

MONA *(încet):* Ești odios.

PROFESORUL: Chiar adineauri am fost pe la școală și i-am luat. *(Bagă mîna în buzunarul hainei, scoate cîteva bancnote cu stîngăcie și le vîră la loc.)* Azi e întîi. *(Aducîndu-și aminte:)* Uite, Mona, rochia. Am trecut pe la Pascu. Cît p-aci să uit. Altceva n-am găsit. *(Întinde rochia, o oribilă rochie «de gata», cu agățătoare.)*

GRIG *(luînd el rochia):* Ce-i asta? *(O ridică de mînerul agățătoarei).*

MONA *(i-o ia din mînă):* Lasă. *(Aruncă rochia repede pe un scaun.)*

PROFESORUL: Înțelegi? Nu poate să iasă în oraș așa cum este. *(Îngrijorat:)* Nu-ți place, Mona?

MONA: Ba da. *(Încet, lui Grig:)* Ești odios.

PROFESORUL: Fiindcă dacă nu-ți place, o primește înapoi. Așa m-am înțeles cu Pascu. Dar nu acum, că n-am timp. Trebuie să mă duc și la școală. *(Către Grig:)* Știți, am oră de la nouă la zece.

GRIG: Aa! Atunci du-te.

PROFESORUL: Dau o fugă pîn-acolo și mă-ntorc. Că lecția tot n-o fac. Nici n-aș fi în stare. Prea sînt... prea sînt... Dar măcar să le spun. Să știe că nu viu. Să puie pe altul în loc... *(A făcut un pas spre ușă.)* Aa! Unde mi-e capul? *(Scoate din celălalt buzunar al hainei un pachet învelit în hîrtie.)* Uite, Mona. *(Se întoarce, îi dă pachetul și pe urmă, explicativ, către Grig:)* Ceva de mîncare. I-e foame, săraca. N-a mîncat nimic de ieri... *(A ajuns lîngă ușă.)* Eu mă-ntorc! *(Iese.)*

SCENA VII

GRIG, MONA

Mona a rămas în mînă cu pachetul care i l-a întins Profesorul și pe care ea l-a primit mașinal. Se apropie acum de masă și-l aruncă ușor, cu un gest de oboseală, de absență.

GRIG *(după ce a privit-o lung, în tăcere):* Prin urmare, așa! M-ai înșelat.

MONA *(ridicare din umeri, gest care nu neagă, nu afirmă).*

GRIG: M-ai înșelat cu prăpăditul ăsta.

MONA: Te rog să nu vorbești despre el. Nu-l cunoști.

GRIG: L-am văzut.

MONA: L-ai văzut, dar nu-l cunoști.

GRIG: Are haz băiatul. E simpatic. *(Și deodată, tăios, fără ironie:)* E ridicul.

MONA: Ridicul? De ce? Fiindcă ți-ai bătut joc... fiindcă ai crezut că-ți bați joc de el în fața mea? Ce milă mi-e de tine, Grig. Cu zîmbetul tău sigur, cu cravata ta perfectă, cu eleganța ta ireproșabilă.

Ce milă mi-e de tine. Tu nu eşti ridicul şi n-ai să fii niciodată.

GRIG *(îndîrjit):* Sper!

MONA: Dar nici n-ai să cunoşti marea lui taină.

GRIG: Are o taină?

MONA: L-ai văzut rău, în plină zi. Nu-i şade bine. E stîngaci, e prost îmbrăcat, e timid. Dar cînd se face seara... *(întoarce capul spre fereastră)* cînd se face seara... aici, la fereastra lui... *(coborînd mult vocea)* se întîmplă un lucru miraculos...

GRIG *(după o mai lungă tăcere, foarte serios):* Mona! Vrei să rămîi cu el?

MONA: Da.

GRIG: Te-ai gîndit bine?

MONA: Nu. Nu m-am gîndit de loc. Dar vreau să rămîn.

GRIG: Mona! eu te-nţeleg.

MONA: Crezi?

GRIG: Cred că da. Te-nţeleg foarte bine. Ţi s-a urît. Te-ai plictisit. Vrei să schimbi.

MONA *(protestînd vag):* Ba nu.

GRIG: Ba da. Toţi ne plictisim. Tuturor ni se urăşte. Toţi vrem să schimbăm. Măcar o dată, pentru cinci minte. Dar bagă de seamă. Cele cinci minute trec. Pînă acum a fost foarte amuzant. Un fel de escapadă. Un fel de excursie. Florile, fîntîna, stropitoarea. Ce nostim e! Dar acum... Hai acasă.

MONA: Nu.

GRIG *(montîndu-se):* Nu? Şi eu ce fac, să mă-ntorc singur la Sinaia şi pe urmă la Bucureşti? Şi ce să spun? Că m-ai lăsat? Că m-ai lăsat pentru un tip caraghios, care are o taină... şi la fereastra căruia se întîmplă noaptea miracole?

MONA: Grig, nu-ţi dau voie!

GRIG *(ridicînd mereu vocea):* Ce nu-mi dai voie? Ce nu-mi dai voie? Am trăit trei ani cu tine. Am cheltuit o avere.

MONA: Eşti delicat.

GRIG *(violent):* Nu sînt delicat. Şi nu vreau să fiu. Şi n-am de ce să fiu.

MONA: Nu striga.

GRIG: Cum?

MONA: Pleacă de la fereastră și nu striga. Te aud vecinii.

GRIG: Ce vecini? Care vecini?

MONA: Nu striga. Te aude de la Chiroiu.

GRIG: Care Chiroiu?

MONA: Chiroiu de la Percepție.

GRIG *(încremenit):* Mona! Mona! *(Vine spre ea, vorbește cu o sinceră uluire:)* Tu ești o provincială. Ai ticuri de provincială. Cînd te-ai schimbat? Tu nu mai ești Mona. Ți-e frică de vecini. Ți-e frică de ce-o să spuie tîrgul. Ești... *(Cu profundă dezolare:)* Ești nevasta lui Miroiu.

MONA *(care și ea a fost surprinsă de strigătul ei de respectabilitate provincială — de mai sus — iar acum, speriată ca de un simptom grav al unei maladii pe care nu și-o cunoștea, e jenată):* Lasă-mă.

GRIG: Ești nevasta lui domnul Miroiu, Mona.

MONA: Lasă-mă, îți spun.

GRIG: Ce-ți mai lipsește? Rochia, poate. Îmbrac-o, îmbrac-o repede, ca totul să fie complet. *(A luat rochia de unde o aruncase ea adineauri și o ridică prezentînd-o:)* Ia uite ce frumoasă e.

MONA *(îi rupe rochia din mînă și-o aruncă din nou pe undeva):* Mă plictisești.

GRIG: Mona, tu ești un animal de lux. Ești făcută din puțin parfum, din multă lene, din oarecare fantezie. Tu crezi că toate astea vor rezista aici? Te gîndești ce vei fi tu, cum vei fi tu peste un an? Poate cinci? Încerc să-mi imaginez și mă cutremur. Știi ce vei fi?

(În clipa aceasta, ușa din dreapta se deschide și intră, cu precipitare, domnișoara Cucu.)

SCENA VIII

GRIG, MONA, DOMNIȘOARA CUCU

GRIG *(care e din întîmplare cu privirea spre ușă, îi prinde imaginea instantaneu):* Uite! Asta vei fi.

(Vine repede spre domnișoara Cucu.) Stai pe loc, doamnă!

DOMNIȘOARA CUCU: Pardon! Domnișoară.

GRIG: Doamnă sau domnișoară, n-are nici o importanță. Stai pe loc. Dumneata nu ești o persoană. Ești un argument și vii la timp. *(Arătînd-o Monei:)* Uite, Mona, asta vei fi.

DOMNIȘOARA CUCU *(sufocată de indignare):* Domnule!

MONA: Domnișoară Cucu, nu trebuie să te superi, domnul e nervos și are vervă.

GRIG: Cucu? O cheamă Cucu?

DOMNIȘOARA CUCU *(către Mona):* Da' de unde știi dumneata cum mă cheamă?

MONA: Te cunosc.

GRIG: Te cheamă Cucu?

DOMNIȘOARA CUCU: Știi că ești obraznic? *(Către Mona:)* De unde mă cunoști?

GRIG: Cucu și mai cum?

DOMNIȘOARA CUCU: Lasă-mă, domnule, în pace.

GRIG: Filofteia?

DOMNIȘOARA CUCU: Nu te-astîmperi?

GRIG: Eulampia?

DOMNIȘOARA CUCU *(către Mona):* Ăsta-i sărit.

GRIG: Stai. Stai că știu. Esmeralda. *(Începînd o frază:)* Domnișoară Esmeralda...

DOMNIȘOARA CUCU: Nu mă cheamă Esmeralda.

GRIG: Foarte rău. E o eroare. Domnișoară Esmeralda...

DOMNIȘOARA CUCU: N-auzi, domnule, că nu mă cheamă Esmeralda?

GRIG: Da' cum te cheamă?

DOMNIȘOARA CUCU *(demnă):* Domnișoara Cucu.

GRIG *(către Mona):* Vezi? Nici nume n-are, domnișoara Cucu și nimic mai mult. Nici o silabă mai mult. Și totuși a avut și ea un nume, dar l-a pierdut. A fost și ea tînără.

DOMNIȘOARA CUCU: A fost? Cum «a fost»?

GRIG: Sau poate mai este, dar nu se vede.

DOMNIȘOARA CUCU: Domnule! Te poftesc!

GRIG: Poate că a fost și ea cîndva, un minut, o secundă din viața ei, o Monă ca tine.

MONA: Grig, te rog.

GRIG: Te superi? Eşti orgolioasă, Mona, dar îţi închipui că dac-ai fi dus viaţa domnişoarei Cucu, ai fi fost altceva decît domnişoara Cucu?

DOMNIŞOARA CUCU: Domnule, să faci bine să nu te amesteci în viaţa mea particulară. Eu atîta-ţi spun.

GRIG: Domnişoară Esmeralda!

DOMNIŞOARA CUCU *(formidabilă):* Nu mă cheamă Esmeralda.

GRIG: Ştiu. Dar te rog, fă-mi plăcerea şi lasă-mă să-ţi spun aşa, domnişoară Esmeralda, eu salut în dumneata ceva care ar fi putut să fie. Salut secunda de frumuseţe şi de graţie care s-a pierdut, pentru c-ai rămas aici... Şi pentru că te speli dimineaţa la fîntînă.

DOMNIŞOARA CUCU: La fîntînă? Rău mi se face! Eu, la fîntînă! Eu, care n-am pus în viaţa mea un strop de apă pe obraz!?

GRIG: Dar cu ce te speli?

DOMNIŞOARA CUCU: Cu lapte de castraveţi, domnule!

MONA: Vezi, Grig? Vezi că apa de fîntînă nu strică?!...

DOMNIŞOARA CUCU: Şi la urma urmelor, să-mi daţi pace. N-am venit aici să glumesc. Am venit să văd ce se petrece.

GRIG: Ce se petrece?

DOMNIŞOARA CUCU: Duduie tot tîrgul, domnule. *(Către Mona:)* Dumneata cine eşti? *(Arătîndu-l pe Grig:)* Dumnealui cine e? De unde veniţi? Ce căutaţi? Ce vreţi? Şi automobilul de afară, ce-i cu el? L-ai oprit în mijlocul uliţei, de s-adună toţi copiii din mahala. *(Se uită pe fereastră.)* Ia te uită! *(Strigînd peste fereastră, afară:)* Georgică! *(Către ei, explicativ:)* Georgică a lui Vişan, de la Regie. *(S-aude claxonul.)* Georgică! N-auzi? Pleacă d-acolo! *(Claxonul.)* Georgică, n-auzi?

GRIG *(care se uită şi el pe fereastră):* Ei! *(Către Mona:)* S-au cărăţat pe maşină. Sînt cinci-şase. *(Claxonul.)* Ei! N-auziţi? Daţi-vă jos! *(Claxonul.)* Îmi strică radiatorul. *(Iese grăbit, lăsînd uşa deschisă.)*

SCENA IX

MONA, DOMNIȘOARA CUCU

Domnișoara Cucu a rămas la fereastră, privind spre stradă. Mona se apropie de ea.

MONA: Domnișoară Cucu! *(O atinge ușor pe umăr.)* Domnișoară Cucu! *(Domnișoara Cucu se întoarce. Mona, ezitînd, o privește o secundă și abia pe urmă cutează.)* Dumneata... dumneata ai fost frumoasă?

DOMNIȘOARA CUCU *(tăcere; lungă tăcere):* Așa se spunea.

MONA: Cine spunea?

DOMNIȘOARA CUCU *(plină de amintiri):* Ei!

MONA: Dar madam Chiroiu a fost frumoasă?

DOMNIȘOARA CUCU: Cine? Spălăcita aia?

MONA: Dar madam Lascu?

DOMNIȘOARA CUCU: Să vorbim, să n-adormim!

MONA: Și nu e nimeni? Nimeni?

DOMNIȘOARA CUCU: Tot eu sînt mai bine-n tîrg.

MONA: Dar... dac-aș rămîne și eu?

DOMNIȘOARA CUCU: Dumneata? Vrei să rămîi aici? *(Gest care arată casa, tîrgul, tot. Pe urmă, după o nouă tăcere, cu ceva simplu, emoționat în voce:)* Domnișoară... sau doamnă...

MONA: Poți să-mi spui oricum. Sînt și una și alta. Cum vrei s-o iei.

DOMNIȘOARA CUCU: Drăguțo! Ești prea frumoasă. Pleacă.

MONA: Să plec? De ce?

DOMNIȘOARA CUCU: E trist.

MONA: Trist? E atîta soare! Atîta lumină!

DOMNIȘOARA CUCU: Astăzi. Dar cînd plouă?

MONA: Plouă?

DOMNIȘOARA CUCU: Păi da. Destul de des... Și iarna! *(Gest dezolat.)* Parcă sînt douăzeci de ierni într-una singură.

MONA: Dar el?

DOMNIȘOARA CUCU: Cine «el»?

MONA *(gest vag spre masa de scris).*

DOMNIȘOARA CUCU: Miroiu?
MONA: Marin.
DOMNIȘOARA CUCU: Cu cărțile lui. E fericit.
MONA *(pe gînduri)*: E așa de drăguț. *(Tăcere.)* Era așa de drăguț!
DOMNIȘOARA CUCU: Era. Ai spus «era». *(Iese ușor, discret, pe ușa lăsată deschisă de Grig.)*

SCENA X

MONA, GRIG

Mona a rămas cu privirea în vag. Trec cîteva secunde. Pe urmă, mașinal, fără să dea atenție gestului, își ia poșeta, o deschide, scoate o oglindă și se uită în ea, aranjîndu-și puțin părul. Grig reintră, rămîne în prag și o privește, fără ca ea să-și dea seama.

GRIG: Mona! Vii?
MONA: Vrei tu?
GRIG: Tu nu vrei?
MONA: Nu știu. Nu mai știu. Simt că dacă mă chemi am să viu cu tine. Dar îmi pare rău.
GRIG: De ce nu rămîi, atunci?
MONA: Fiindcă n-am curaj. N-am destul curaj. Dar dac-ai vrea tu să m-ajuți... De ce ai venit, Grig? Dacă m-ai lăsa să-nchid ochii, și pe urmă, cînd îi deschid, să nu fii aici... să dispari...
GRIG: Eu nu sînt un om care dispar, Mona. Nu e genul meu.
MONA: Păcat! Ar fi fost mai bine pentru amîndoi. Fiindcă... Crede-mă, Grig, eu nu sînt, nu mai sînt femeia pe care o cunoști și pe care ai venit s-o cauți... Cu mine s-a întîmplat ceva.
GRIG: Lasă. Te culci, și-ți trece.
MONA: Și dacă nu-mi trece? Grig! Ne iubim noi? Sîntem noi fericiți?
GRIG: Draga mea, întrebuințezi un vocabular pe care nu-l înțeleg. Care nu-i al meu. Iubire, fericire. Vorbe. Te iubesc? Mă iubești? Nu știu. Dar cînd

intru cu tine în hol la Athénée-Palace, sînt bucuros că eşti la braţul meu. Şi toate capetele se întorc după noi. Ce vrei mai mult? E de ajuns.

MONA: Crezi?

GRIG: Cît despre fericire... Noi n-avem timp să fim fericiţi. Abia avem timp să trăim bine. Fericiţi sînt ăştia care rămîn aici. A lor e împărăţia cerului.

MONA: Eşti cinic.

GRIG: Sînt grăbit. Am un automobil afară. Haide, vii?

MONA: Şi mai e ceva, Grig, tu nu eşti gelos?

GRIG: Gelos? De ce?

MONA *(puţin jenată):* În sfîrşit... Noaptea asta... noaptea care a trecut...

GRIG: Vrei să spui că...? Serios, Mona? Adevărat? *(Ea tace.)* Ei bine, e extraordinar! Una ca asta nu mi s-a mai întîmplat. Mona! Pe cuvîntul meu de onoare că nu simt nici un pic de gelozie. E straniu, dar e aşa. Nu vreau să te jignesc. Tu ştii că eu sînt în stare să cîrpesc pe un tip care se uită cu coada ochiului la tine într-un restaurant. Dar de astă dată... de astă dată nu sînt gelos... Uite, am impresia că tot ce s-a petrecut, tot ceea ce pretinzi tu că s-a petrecut, n-a fost aici în lumea mea, în lumea noastră, ci undeva, departe... ştiu eu?... în lună.

MONA: Nu în lună, Grig. În Ursa Mare.

GRIG: Fie şi în Ursa Mare, cum zici tu. Dar poate fi un om rezonabil gelos pentru că femeia lui s-a culcat într-o noapte cu cineva, în Ursa Mare?

MONA: Eşti un filozof.

SCENA XI

MONA, GRIG, UDREA

UDREA *(intrînd repede):* Doamnă! Coniţă!

GRIG *(către Mona):* Asta cine mai e?

UDREA *(fără să-i dea vreo atenţie, mereu către Mona):* E adevărat? M-am întîlnit cu Miroiu, la liceu. Vine şi el în urmă. E adevărat?

GRIG: Ce să fie adevărat?
UDREA *(tot către Mona):* Domnul cine e?
GRIG: Sînt...
MONA: Grig! Taci. Domnule Udrea, eu plec.
UDREA: Plecaţi? De ce?
MONA: Plec... *(Gest uşor cu capul spre Grig.)*
UDREA *(a înţeles):* A!... *(După o pauză:)* Şi... Marin?
MONA: Trebuie să-i vorbeşti. Să-l faci să înţeleagă. Fiindcă eu... eu n-am curajul...
UDREA: Nu vă mai întoarceţi? Niciodată?
MONA: Ştiu eu?... Îi vei spune dumneata.

SCENA XII

MONA, GRIG, UDREA, PROFESORUL

PROFESORUL *(intrînd fericit):* Mona!
MONA: Marin!

(Tăcere stînjenită.)

PROFESORUL *(după ce s-a uitat la toţi trei cu oarecare presimţire în glas):* Mona!
MONA *(după o nouă tăcere):* Grig! Domnul Udrea e profesor de muzică şi compozitor. Mare talent. A scris o simfonie.
UDREA: În patru părţi. *Allegro*, *Andante*, *Scherzo*...
PROFESORUL *(cu nesfîrşită tristeţe):* Şi iar *Allegro*...
MONA: Dacă vrei tu... întreabă-l. Să-ţi povestească. Are nevoie de un instrument...
UDREA *(protestînd):* Doamnă...
GRIG: Foarte bine, maestre. Să vedem. Poate e ceva de făcut. Vino cu mine în stradă, că dracii ăia de copii se tot caţără pe automobilul meu... Vino şi stăm de vorbă... *(Ies amîndoi, vorbind.)*
VOCEA LUI UDREA *(de afară, depărtîndu-se prin grădină):* Să vedeţi dumneavoastră. Pîn' la *Scherzo* ar merge cum ar merge. Dar de la *Scherzo* încolo... întîi intră alămurile; pam-pam-pam-pam... *(Vo-*

cea se pierde, se stinge. Mona și Profesorul au tăcut, ca și cum ar fi ascultat vocile ce se depărtau.)

SCENA XIII

MONA, PROFESORUL

MONA: Marin... vezi, eu nu pot să rămîn aici, așa, în rochia astă. Aveai dreptate.

PROFESORUL *(gest spre rochia adusă de el):* Bine, dar... *(Pe urmă, scurt:)* Nu-ți place?

MONA: Ba da. Dar nu e de ajuns. Îmi trebuie... am nevoie de atîtea alte lucruri... Și atunci, plec să...

PROFESORUL *(tresărind):* Pleci?

MONA: Deocamdată.

PROFESORUL: Mona!

MONA: Dar mă voi întoarce.

PROFESORUL: Cînd?

MONA: Repede.

PROFESORUL: Mîine?

MONA: Mîine... nu cred.

PROFESORUL: Poimîine?

MONA: Știu eu?

PROFESORUL: Atunci... duminică.

MONA: Da... poate duminică... poate într-o duminică.

PROFESORUL: Să te-aștept?

MONA: Sigur. Ce întrebare?

PROFESORUL: Să te-aștept la gară?

MONA: Nu. Nu la gară. Aici. Așteaptă-mă aici. Am să viu.

PROFESORUL: Cînd?

MONA: Mereu. În fiecare seară.

PROFESORUL *(după ce a privit-o):* Înțeleg.

MONA: Ce înțelegi?

PROFESORUL: De douăsprezece ore trăiesc într-un vis absurd. Cel mai absurd dintre visuri. De cîteva ori, mi-am spus: «Dac-ar fi adevărat? Dacă s-ar putea să fie adevărat?» Uite, și adineauri, pe stradă, m-am oprit din fugă — fugeam... M-am oprit deodată și am pus mîna pe mine...

«Doamne! numai de nu m-aş trezi...» Mona! Simt că încep să mă trezesc. Nimic n-a fost adevărat.

MONA: Nimic? *(Îl sărută.)* Nici sărutarea asta?

PROFESORUL: Te duci, Mona. Pleci şi nu te mai întorci. N-am să te mai văd niciodată.

MONA: Marin, acolo sus, lîngă Alcor, e o stea... o stea care de astă-noapte poartă numele meu... Tu n-ai văzut-o niciodată, dar ştii că e acolo. Eu voi fi totdeauna aici. *(Iese uşor, în timp ce el a rămas cu privirea spre cer, spre Ursa Mare, spre Alcor, spre steaua lui nevăzută.)*

SCENA XIV

PROFESORUL, UDREA

PROFESORUL *(întorcîndu-se):* Mona! *(Abia acum îşi dă seama că ea a plecat. Îi repetă din nou numele, cu glasul scăzut:)* Mona. *(De afară se aude motorul maşinii, care porneşte, pleacă, se depărtează. Profesorul, nemişcat, urmăreşte zgomotul. Pe urmă merge fără grabă spre raftul cu cărţi, scoate de acolo atlasul lui Van Mersch, vine cu volumul spre centrul scenei, îl deschide.)*

UDREA *(intrînd zgomotos):* Marine! E de necrezut. E nemaipomenit! A semnat tot. Toată lista. Toţi banii. Ea a semnat. Ea cu mîna ei. Dar banii... el i-a dat. *(Şi instinctiv îşi dă seama că asta n-ar fi trebuit să spună. Tace încurcat. Pe urmă, cu stîngăcie:)* Ascultă, Marine... mi-e greu să-ţi spun... dar trebuie. Vezi... eu... ea... nu se mai întoarce.

PROFESORUL: Ştiu.

UDREA: De unde? De unde ştii?

PROFESORUL: Pentru că nici o stea nu se întoarce niciodată din drumul ei.

UDREA *(după o nouă tăcere):* Şi acuma... acuma tu ce faci?

PROFESORUL: Am de lucru. Am mult de lucru... Udrea, nu te supăra... dar... te rog lasă-mă singur.

UDREA: Bine. *(Se depărtează spre uşă.)*

PROFESORUL *(mergînd spre masa lui de lucru):* De aseară vreau să citesc cartea asta şi n-am avut timp.

(Udrea a ieşit. Profesorul se aşază la masă, deschide atlasul, începe să citească, cu oarecare absenţă parcă, dar pe urmă din ce în ce mai atent, mai interesat. Notează cu febrilitate ceva pe hîrtie, se uită cu lupa, notează din nou, e absorbit de lucru, în timp ce foarte încet se lasă cortina.)

CORTINA

INSULA

PERSONAJELE

(în ordinea intrării în scenă)

DIRECTORUL BIROULUI DE VOIAJ
DACTILOGRAFA
UN TÎNĂR LUCRĂTOR
UN DOMN BĂTRÎN
BOB
NADIA D.
MANUEL B. MANUEL
UN AGENT DE POLIȚIE
PROPRIETĂREASA

ACTUL I

Un birou de voiaj în America de Sud. Scena e împărțită în două de-a latul ei, de bara unui lung ghișeu. În fund, dincolo de ghișeu, sînt birourile. În primul plan, dincoace de ghișeu, loc pentru public. Se poate trece dintr-o parte într-alta printr-o portiță ce se află la capătul barei, în dreapta. În peretele din dreapta, planul I, ușă dublă de intrare, cu portal de sticlă. În stînga, planul I, o banchetă pentru public. Dincolo de bara ghișeului sînt două birouri, telefon, un imens glob pămîntesc, o casă de fier. Pe pereți, afișe colorate de voiaj în diverse limbi, reclame pentru căi ferate, linii aeriene și companii de navigație. Înainte de ridicarea cortinei se aud din culise bubuituri depărtate, ca niște lovituri de tun, destul de slabe. Din cînd în cînd, o lovitură mai puternică decît celelalte, dar tot surdă și venind tot din depărtare.

O dată cu ridicarea cortinei, zgomotele încetează.

SCENA I

DACTILOGRAFA, DIRECTORUL

DACTILOGRAFA *(și-a astupat urechile cu amîndouă mîinile):* Se mai aude?

DIRECTORUL *(după o clipă de ascultare atentă):* Parcă s-a mai potolit.

DACTILOGRAFA *(își desface încet mîinile, dar o nouă lovitură de tun, mai puternică decît toate de pînă acum, răsună de departe):* Dumnezeule! *(Își astupă iar urechile, închide strîns ochii.)*

DIRECTORUL: Ți-e frică?

DACTILOGRAFA: Mor. Mor de frică.
DIRECTORUL: De ce nu stai acasă?
DACTILOGRAFA: Nu pot. N-am răbdare. Vreau să știu ce se întîmplă.

(Se aud din nou două-trei lovituri scurte, slabe, una după alta.)

DIRECTORUL: Acuma știi!
DACTILOGRAFA: Cît o să țină așa? Toată noaptea n-am dormit.
DIRECTORUL: Ba eu am dormit dus. Credeam că tună. Tot se înnorase aseară puțin.
DACTILOGRAFA: Să fie război?
DIRECTORUL: Mai știi?
DACTILOGRAFA: Sau revoluție?
DIRECTORUL: Te pomenești!
DACTILOGRAFA: Ce scrie în ziar?
DIRECTORUL: N-a apărut. Nici un ziar n-a apărut.
DACTILOGRAFA: Atunci, e rău de tot.

(Bubuituri surde, depărtate. Fata, care s-a mai obișnuit cu ele, ascultă plină de încordare. Telefonul sună.)

DIRECTORUL *(la telefon):* Alo! Gara? Da, aici e Biroul central de voiaj. Un moment, să notez. *(Ia un creion de pe birou și scrie ceea ce i se dictează.)* Expresul de Santa-Cruz, suprimat. Acceleratul de zece și douăsprezece, suprimat. Acceleratul de Pernambuco, suprimat... Da, da, am înțeles, suprimat... Transcontinentalul? Nu se știe încă? Să întreb mai tîrziu? Am înțeles. Vă salut. *(Închide telefonul.)* E rău de tot. S-au oprit trenurile.
DACTILOGRAFA: Toate?
DIRECTORUL: Cele de dimineață, deocamdată. Vrei să scrii la mașină un aviz, ca să-l afișăm în vitrină?
DACTILOGRAFA: Numai să pot.
DIRECTORUL: Încearcă. Îți dictez. *(Fata se așază la mașina de scris.)* Aviz. Din cauza... *(Se întrerupe.)* Din ce cauză?
DACTILOGRAFA: Știu eu?

DIRECTORUL *(hotărîndu-se):* Din cauza evenimentelor excepționale și pînă la noi ordine, trenul F. 43, L. 104...

(Puternică lovitură de tun, urmată de altele mai slabe, dar multe și repezi.)

DACTILOGRAFA *(sărind în sus):* Vai de mine! Iar începe.

DIRECTORUL: Păstrează-ți firea, domnișoară.

DACTILOGRAFA: E prăpăd. Ne omoară.

(Lovituri de tun ceva mai puternice și mai dese. Se aud de afară, din stradă, lungi șuierături, și pe urmă, din depărtare, rafale de mitralieră. Pe ușa din dreapta năvălește un tînăr lucrător în salopetă, intrat să caute adăpost.)

SCENA II

ACEIAȘI, LUCRĂTORUL

LUCRĂTORUL *(gîfîind):* Îmi dați voie... Îmi dați voie să... *(Pauză.)* Acuma trage cu mitraliera. *(A rămas lîngă ușa de intrare și privește cu viu interes spre stradă.)*

DIRECTORUL: Cine trage?

LUCRĂTORUL: Ai noștri.

DIRECTORUL: Care ai noștri?

LUCRĂTORUL: Cum care? Ai noștri. Nu-i auzi cum trag?

DACTILOGRAFA: În cine?

LUCRĂTORUL: În ei.

DIRECTORUL: Care ei?

LUCRĂTORUL: Oamenii lui Alvarez.

DIRECTORUL: Crezi?

LUCRĂTORUL: Sigur. Vino aici să vezi.

DIRECTORUL: Se vede? *(Trece prin portița din dreapta dincoace de bara ghișeului și se apropie de ușă.)*

LUCRĂTORUL: Încă cum! *(Arată cu degetul prin fereastră sus spre cer.)* Vezi, colo, drept în sus, o pată albă... și încă una... și încă una ca un fum...

DIRECTORUL: Nu văd nimic.

LUCRĂTORUL: Cum nu vezi? Uite, uite, parcă sînt trei nori mici, și între ei... na! A scăpat... acuma nu-l mai văd nici eu.
DACTILOGRAFA *(plină de spaima întrebării):* E... e un aeroplan?
LUCRĂTORUL: Sînt mai multe. Nu le auziți?
DIRECTORUL: Nu aud nimic.
LUCRĂTORUL: Fincă zboară prea sus. La noi în cartier se aude foarte bine.
DIRECTORUL: În ce cartier?
LUCRĂTORUL: Santa Lucia del Grande. Jos spre port.
DACTILOGRAFA: Au aruncat și bombe?
LUCRĂTORUL: Și-ncă cum! Una a căzut lîngă mine. Uite așa era! *(Arată cu mîinile.)*
DACTILOGRAFA: Și nu ți-a fost frică?
LUCRĂTORUL: Păi n-a făcut explozie. Numa ce se-nvîrtea pe loc ca un titirez și șuiera: fîsss... fîsss... *(Simplu:)* Pe urmă a stat.
DIRECTORUL: N-o fi fost bombă.
LUCRĂTORUL: Ei aș! Nu știu eu ce e o bombă? Toată noaptea au tras.
DIRECTORUL: Din avion?
LUCRĂTORUL: Din avion și de pe mare.
DACTILOGRAFA *(uimită):* De pe mare?
LUCRĂTORUL: Cu tunul. Au venit pesemne cu vasele de război de la Billar și s-au apropiat pe nesimțite. Trăgeau din larg.
DIRECTORUL: Ce tot spui!
LUCRĂTORUL: Să vezi ce e în port! Mamă, mamă! Parc-a fost cutremur!
DACTILOGRAFA: Sfinte Dumnezeule!
DIRECTORUL: Nu mai speria fata.
LUCRĂTORUL: Păi ce s-o sperii. Dacă așa e! Știi clădirea mare de lîngă monumentul lui Vargas?
DACTILOGRAFA: Aia cu opt etaje?
LUCRĂTORUL: Aia.
DIRECTORUL: Ei?
LUCRĂTORUL: Nu mai e.
DIRECTORUL: Cum?
LUCRĂTORUL: Au ras-o. *(Gest.)* Da' știi? Ca-n palmă. Nici semn n-a mai rămas.

DACTILOGRAFA: Doamne, îndură-te!

LUCRĂTORUL: Eram acolo. Tocmai îmi lăsasem bicicleta în colț — că știi, am o bicicletă... *(Aducîndu-și aminte:)* Aoleu, numai să nu mi-o fi luat cineva. *(Deschide un moment ușa de intrare, scoate capul în stradă și pe urmă revine.)* Aicea e... Tocmai, zic, îmi lăsasem bicicleta în colț, că intrasem să iau niște mărci de scrisori, că eu sînt curier la Compania de gaz — și cînd să ies iar în stradă, ce să vezi? Tot colțul de peste drum, la pămînt.

DACTILOGRAFA *(îngrozită):* La pămînt?

LUCRĂTORUL: La pămînt. Și un zgomot, și o larmă, și cădeau bombele, și trăgeau mitralierele, uite, ca acum.

DIRECTORUL: Ca acum? Cum ca acum?

LUCRĂTORUL: Adică, vreau să spun, ca adineauri. Fincă acum, după cum văd...

DIRECTORUL *(cu urechea ațintită spre stradă):* S-a potolit.

LUCRĂTORUL *(același joc):* Da. S-a potolit.

DACTILOGRAFA *(idem):* Nu se mai aude nimic.

DIRECTORUL: Or fi plecat.

LUCRĂTORUL: Te pomenești.

DIRECTORUL: Or fi obosit și ei.

DACTILOGRAFA *(ascultînd mereu cu aceeași încordare):* Nu. Nu se mai aude nimic.

LUCRĂTORUL: Adevărat. Nimic. *(Pauză.)* Dacă e așa, eu mă duc.

DACTILOGRAFA: Unde?

LUCRĂTORUL: După treburi. Că n-o să stau toată ziua aici. *(Deschide puțin ușa dublă de la intrare și scoate capul spre stradă cu mare băgare de seamă. Pe urmă se întoarce.)* Liniște. S-a terminat. Vă salut și m-am dus. *(Dă să iasă, dar o puternică bubuitură îl face să încremenească în prag. Canonada reîncepe, șuierăturile, mitraliera și în plus un formidabil zgomot de geamuri sparte. Dactilografa se ascunde sub bara ghișeului, așa că spectatorii nici n-o mai văd. Directorul a trecut și el într-o secundă de cealaltă parte a ghișeului și se*

BIBLIOTEC

adăpostește lîngă casa de fier. Lucrătorul s-a făcut mic de tot lîngă ușă, cu un gest instinctiv de apărare, cu mîna la cap. În acest colosal zgomot, intră foarte calm pe ușă un domn bătrîn.)

SCENA III

ACEIAȘI, DOMNUL BĂTRÎN

DOMNUL BĂTRÎN: Bună dimineața... *(Se uită de jur împrejur și nu vede pe nimeni.)* Da' ce-i asta — nu e nimeni aici? Am zis bună dimineața... *(Se apropie de ghișeu și aplecîndu-se peste bară o vede pe Dactilografă.)* Ei, domnișoară, ce faci acolo? *(Nu răspunde nimeni.)* Ei, n-auzi?

DACTILOGRAFA *(se ridică de sub ghișeu, palidă):* Ce doriți dumneavoastră?

DOMNUL BĂTRÎN: Să-mi dai un bilet.

(Bubuitură puternică. Fata își trage scurt capul sub ghișeu și dispare.)

DOMNUL BĂTRÎN *(uimit):* Ce-o fi cu fata asta? Nu-i a bună. *(Se apleacă peste ghișeu.)* Ei! N-auzi? Nu răspunzi? Mare minune. *(Se uită iar de jur împrejur, neștiind cui să se adreseze, și dă cu ochii de Lucrător, ghemuit lîngă ușă. Face cîțiva pași spre el.)* Ia ascultă, domnule, vreau un bilet de tren pentru Colmyr la Puya. Da' repede, că uite, se face tîrziu și pierd trenul.

LUCRĂTORUL: Eu nu sînt de aici.

DOMNUL BĂTRÎN *(nu aude):* Cum?

LUCRĂTORUL: Nu sînt de aici. *(Gest vag spre ghișeu.)* Dumnealor.

DOMNUL BĂTRÎN *(scoate un cornet acustic din buzunar și-l pune la ureche.)* Cum zici?

LUCRĂTORUL *(urlînd în cornet silabă cu silabă):* Eu nu sînt de aicia.

DOMNUL BĂTRÎN: Aha! Nu ești de aici. Așa spune. Da' eu tot vreau un bilet. Cine mi-l dă? *(Bubu-*

itură puternică. Lucrătorul se ghemuieşte iar lîngă uşă, cu acelaşi gest de apărare.) Ia te uită... şi ăsta acuma. Ce-or fi avînd, domnule? Parcă sînt nebuni. Ori îşi bat joc de mine. *(Vine din nou spre ghişeu şi se apleacă peste bară.)* Ei, domnişoară! Nu răspunzi? Vreau un bilet. Un bilet, mă-nţelegi?

(Între timp, loviturile de tun se aud într-una, dar mai surde, acompaniate cînd şi cînd de scurte rafale de mitralieră.)

DIRECTORUL *(se dezlipeşte de casa de fier, lîngă care a stat pînă acum, şi, apropiindu-se de bară, strigă în cornetul domnului):* Dumneata nu auzi?

DOMNUL BĂTRÎN: Ce să aud?

DIRECTORUL: Bombele!

DOMNUL BĂTRÎN: Ce bombe?

DIRECTORUL: Mitraliera!

DOMNUL BĂTRÎN: Ce mitralieră? *(Puternică lovitură. Din nou zgomot de geamuri sparte. Instinctiv, Directorul îşi trage scurt capul sub ghişeu, ca şi cum s-ar feri de o lovitură.)* Ce bombe? Ce mitralieră? Ori aţi înnebunit? Ori vreţi să vă reclam la direcţie? Auzi dumneata, bombe! Ziua-n amiaza mare. Mie să-mi daţi un bilet de tren. Trebuie să plec la Colmyr la Puya. Mă aşteaptă Micheta — Micheta, nepoată-mea... Şi se face tîrziu. Pierd trenul. *(Bătînd cu pumnul în bara ghişeului:)* N-auzi? Pierd trenul.

DIRECTORUL *(apărînd deasupra ghişeului):* Domnule, nu mai striga, că tren tot nu e. A stat.

DOMNUL BĂTRÎN: Cine a stat?

DIRECTORUL: Trenul.

DOMNUL BĂTRÎN: Care tren? Al meu?

DIRECTORUL: Şi al dumitale. Au stat toate. S-au suprimat.

DOMNUL BĂTRÎN: De ce?

DIRECTORUL *(ridicare din umeri):* Ştiu eu? E zarvă mare.

DOMNUL BĂTRÎN: Unde?

DIRECTORUL: Cum «unde»? Aici. Dumneata nu auzi?

DOMNUL BĂTRÎN: Ce să aud? N-aud nimic. Dumneata auzi ceva? *(Interpelîndu-l pe Lucrător:)* Dumneata auzi ceva?

DACTILOGRAFA *(scoţîndu-şi capul deasupra ghişeului):* Are dreptate. Nu se mai aude nimic.

LUCRĂTORUL *(venind spre ei):* Adevărat. Iar s-au oprit.

DOMNUL BĂTRÎN *(scos din fire):* Ce să se oprească, domnule? Ce să se oprească? Ce să se audă? Ia mai lăsaţi glumele.

DACTILOGRAFA: Nu e glumă, domnule. E rău de tot.

DOMNUL BĂTRÎN: E rău că pierd trenul. Şi mă aşteaptă Micheta. Are nouă ani şi e bolnavă, biata fată. De asta am trimis-o la ţară, la Colmyr la Puya, la mătuşă-sa, să-şi mai vie în fire. Şi astăzi mă duc s-o văd, că e joi — şi joia totdeauna mă duc s-o văd. Că uite, îi duc ş-un coş cu piersici. *(Ridică coşuleţul cu fructe pe care-l are în mînă.)* Că tare-i plac piersicile. D-asta zic, nu mă mai ţineţi şi daţi-mi biletul.

(Se aud din stradă voci de vînzători de ziare: *«Ediţia! Ediţia! Ediţia! Specială! Ediţia!»*.)

DIRECTORUL *(tresărind):* Ziarul! A apărut ziarul.

DACTILOGRAFA: Ia vezi ce spune.

DIRECTORUL *(se caută nervos prin buzunare şi nu găseşte moneda):* Dă-mi zece cenţi, din sertar, de-acolo.

LUCRĂTORUL *(a ieşit în stradă şi se aude strigînd de afară):* Ei, cu ziare! *(Se întoarce cu un ziar în mînă. Directorul şi Dactilografa vin în grabă spre el. Directorul îi smulge gazeta din mînă şi toţi trei citesc în grup gazeta, larg desfăcută. E un moment de tăcere încordată. După o clipă, fata se loveşte cu palma peste obraz, Directorul lasă să-i cadă în jos braţul cu ziarul. Tăcere dezolată.)*

LUCRĂTORUL: Aţi văzut? Nu v-am spus eu?

DOMNUL BĂTRÎN *(care a rămas singur, în afară de grup):* S-a întîmplat ceva? E vreo veste?

DIRECTORUL *(îi dă gazeta):* Citeşte şi dumneata.

DOMNUL BĂTRÎN *(citește gazeta, și după o clipă își ridică privirea buimăcit):* Va să zică... va să zică... eu acuma cum plec la Micheta... Că mă așteaptă... Și e bolnavă, săraca... Nouă ani, nouă ani are și e bolnavă... Și cu piersicile astea *(ridică iar coșul)* unde mă duc? Ce face Micheta fără piersici și... ce fac eu fără Micheta?

LUCRĂTORUL: Unde ziceai că e fata?

DOMNUL BĂTRÎN: E la țară, la Colmyr la Puya.

LUCRĂTORUL: Departe?

DOMNUL BĂTRÎN: Păi, să fie vreo douăzeci de kilometri.

DIRECTORUL *(rectificînd):* Douăzeci și trei. Uite, *(arată în dreptul unui indicator de căi ferate)* scrie aici.

DACTILOGRAFA: Poate găsești o mașină... sau o căruță.

DOMNUL BĂTRÎN: Și dacă nu găsesc, mă duc și pe jos. N-o las eu singură pe Micheta... că e bolnavă... că dacă n-ar fi bolnavă... *(Merge îngîndurat spre ieșire și se oprește.)* Da' poate tot dă drumu la trenuri? A? Ce zici?

DIRECTORUL: Astăzi nu cred. Poate mîine.

DOMNUL BĂTRÎN: Nu aștept eu pînă mîine... nu... nu... nu aștept... *(În timp ce domnul pleacă, sună telefonul.)*

SCENA IV

DIRECTORUL, DACTILOGRAFA, LUCRĂTORUL

DIRECTORUL *(vorbind la telefon):* Alo! Da. Da, Biroul central de voiaj. Cine e acolo? Aeroportul? Da, ascult. Avionul de la Rio... n-a sosit... nu mai sosește... Înțeleg. Nici o cursă regulată. Bine, bine... *(Închide telefonul.)* Adică rău. S-au oprit și avioanele acuma. Avionul de Rio trebuia să fi sosit de jumătate oră, și n-a mai sosit.

LUCRĂTORUL: L-or fi doborît.

DIRECTORUL: Mai știi...

DACTILOGRAFA: Eu nu mai pot... Eu plîng...

DIRECTORUL: Nu plînge încă. Mai avem de lucru.Să terminăm întîi avizul ăsta și pe urmă plîngi. Ba dacă vrei te și duci acasă, că nu e nevoie de dumneata.

DACTILOGRAFA: Mi-e frică să mă duc singură. Dacă începe iar... și mă prinde pe stradă?...

LUCRĂTORUL: Te duc eu cu bicicleta dacă vrei.

DACTILOGRAFA: Știu eu? *(Uitîndu-se la Director:)* Să primesc?

DIRECTORUL: Sigur.

LUCRĂTORUL: Șezi departe?

DACTILOGRAFA: Nu prea. Via Lorenzo Marcello, spre grădina botanică.

LUCRĂTORUL: Păi atuncea, hai!

DIRECTORUL: Să terminăm întîi avizul ăsta. Ia șezi! Unde am rămas?

DACTILOGRAFA *(se așază la mașina de scris și citește):* Aviz. Din cauza evenimentelor excepționale și pînă la noi ordine, trenul F. 43, L. 104...

DIRECTORUL *(dictînd):* B. B. 29 și...

(Pe ușa de intrare apare Bob.)

SCENA V

ACEIAȘI, BOB

Băiat tînăr, douăzeci și trei de ani, drăguț, nu prea înalt, merge în cîrje. Un picior îi este prins într-un bandaj alb, mare cît o cizmă. Într-o mînă duce o valiză. De umăr îi atîrnă un banjo mic. Cu cîrjele, valiza și banjoul pare supraîncărcat, mai ales că e foarte grăbit.

BOB: E vrun tren pentru Pernambuco? La ce oră pleacă?

DIRECTORUL *(continuă să dicteze și fata să scrie):* ...R.T. 18 sînt suspendate.

BOB: N-auzi, domnule? Pentru Pernambuco am vrun tren?

DIRECTORUL *(îi face semn cu mîna să aştepte şi continuă să dicteze):* Toate modificările ulterioare de orariu vor fi aduse la cunoştinţa publicului...

BOB: Ascultă, domnule. Eu sînt grăbit. Am vrun tren sau n-am? Trebuie să prind legătura cu Transcontinentalul.

DIRECTORUL: Vă rog să aveţi puţină răbdare. Sînt imediat la dispoziţia dumneavoastră. *(Către Dactilografă:)* Unde am rămas?...

DACTILOGRAFA: «Toate modificările ulterioare de...» *(Vocea ei devine nedistinctă. Directorul continuă dictarea, iar fata scrie, fără ca să se mai audă lămurit cuvintele.)*

LUCRĂTORUL *(care de la intrarea lui Bob l-a privit cu multă curiozitate):* Scuză-mă, te rog. N-ai jucat dumneata în meciul internaţional de fotbal duminică?

BOB: Ba da.

LUCRĂTORUL: Eşti în reprezentativa Europei?

BOB: Sînt. N-aş mai fi fost.

LUCRĂTORUL: Aoleu! Te pomeneşti că eşti Bob.

BOB: Chiar el.

LUCRĂTORUL: Interul dreapta.

BOB: Mă cunoşti?

LUCRĂTORUL: După fotografie. *(Ironic, arătînd spre piciorul bandajat:)* Şi după picior.

BOB: Ia te rog!

LUCRĂTORUL: Păi bine, nene, se poate să ne trageţi aşa chiul? Ştii cît am dat pe biletul meu la peluză? Două pesetas şi treizeci de cenţi. Că ce-mi ziceam: o să văd ce n-am mai văzut. Că doar nu veniţi voi de-aşa de departe, dacă nu ştiţi să jucaţi.

BOB: Domnule, nu te cunosc, şi nu stau de vorbă cu dumneata.

LUCRĂTORUL: Da' eu te cunosc. Că pînă mai ieri gazetele erau pline de poza dumitale. Fenomenalul inter dreapta. Nemaipomenitul inter dreapta. Regele şutului. Împăratul golului. Aş! Ce rege, ce împărat! Nici nu s-a-ncins bine jocul, nici

trei minute n-au trecut, și mi te-ai întins lat, în fața porții.

BOB: Portarul vostru e o brută.

LUCRĂTORUL: O fi. Vorba-i că te-au adunat de pe jos cu targa.

BOB: M-a lovit cu bocancul. Mi-a spart glezna. Era fault toată ziua.

LUCRĂTORUL: Arbitrul n-a văzut nimic.

BOBY: Pentru că era cumpărat.

LUCRĂTORUL: Cu banii mei! Două pesetas jumătate. Mai mare păcatul!

DIRECTORUL *(către Dactilografa care a terminat de scris):* Așa. Acuma poți să te duci.

DACTILOGRAFA *(ridicîndu-se de pe scaun și luîndu-și din cuier pălăria):* Să viu după masă înapoi?

DIRECTORUL: Nu e nevoie. Vii mîine dimineață, dac-o fi liniște. *(Scoate din mașina de scris avizul și recitindu-l trece prin portița ghișeului în planul I.)*

BOB *(către Director):* Domnule, trenul pentru Pernambuco la ce oră...?

DIRECTORUL *(întrerupîndu-l cu un gest de așteptare):* Un moment, vă rog. *(Se apropie de ușa de intrare și lipește pe vitrina ușii avizul.)*

DACTILOGRAFA *(către Lucrător):* Mergem?

LUCRĂTORUL: Gata sînt.

DACTILOGRAFA: La revedere, domnule director.

DIRECTORUL: La revedere, domnișoară. Și nu mai fi așa de sperioasă.

LUCRĂTORUL: Vă salut.

(Dactilografa și Lucrătorul ies.)

SCENA VI

DIRECTORUL, BOB

DIRECTORUL *(a terminat de lipit avizul și, trecînd înapoi prin portița ghișeului, vine spre centrul scenei):* Cu ce vă pot servi?

BOB: Vreau să plec la Pernambuco. Ce tren am?

DIRECTORUL: Nici un tren.

BOB *(alarmat):* Cum?

DIRECTORUL: Trenurile sînt suspendate. *(Arătînd cu mîna spre ușă:)* Vedeți avizul din vitrină? Chiar acum l-am scris.

BOB *(face un pas spre avizul indicat, dar se răzgîndește și se întoarce):* Ce aviz, domnule? Ce? Eu am timp de citit avizuri? Eu trebuie să plec. Înțelegi? Trebuie să plec. Imediat.

DIRECTORUL: Dar cu ce?

BOB: Păi eu să spun cu ce? Dumneata să spui, că dumneata ești birou de voiaj.

DIRECTORUL: Îmi pare rău că vă enervați, dar...

BOB: Nu mă enervez, dar vreau să plec.

DIRECTORUL: Cînd?

BOB: Astăzi. Acum.

DIRECTORUL: Exclus. Trebuie să aveți răbdare. Măcar două-trei zile, pînă se liniștesc lucrurile.

BOB: Și dacă nu se liniștesc? Domnule, eu astă-seară trebuie să fiu la Pernambuco. Trebuie să prind legătura cu Transcontinentalul.

DIRECTORUL: Aveți bilet reținut pentru Transcontinental?

BOB: Am.

DIRECTORUL: Pot să-l văd?

BOB: Am, dar nu e la mine. E la Pernambuco, la căpitanul echipei.

DIRECTORUL: Ce echipă?

BOB: Eu fac parte din echipa de fotbal a Europei. Duminică am jucat aici în oraș un meci. Poate ai auzit și dumneata.

DIRECTORUL: Parcă.

BOB: Am jucat și am avut un accident. M-a lovit bestia voastră de portar și mi-a spart piciorul.

DIRECTORUL: Și nasul, văd.

BOB: Lasă nasul. Cu el e altceva. Cînd am căzut mi l-am zgîriat. Da' piciorul mi l-am spart de-a binelea. Băieții au plecat mai departe, că trebuiau să joace ieri un meci la Pernambuco, și pe mine m-au lăsat în spital cu piciorul în ghips.

DIRECTORUL: Totuşi, nu înţeleg de ce biletul nu e la dumneavoastră.

BOB *(întrerupînd)*: Fiindcă era un bilet colectiv pentru toată echipa.

DIRECTORUL: Aha!

BOB: Ne înţelesesem ca ei să plece spre ţară şi între timp să-mi trimită şi mie un bilet, că eu oricum trebuia să mai rămîn în spital trei săptămîni, pînă mi se dregea piciorul.

DIRECTORUL: Foarte bună soluţie. De ce nu rămîneţi mai departe în spital? Pînă-n trei săptămîni... *(«multe se pot întîmpla»)*.

BOB: Trei săptămîni? Nici trei minute nu mai stau. Dumneata nu vezi ce se-ntîmplă aici în oraş?

DIRECTORUL: Văd, dar oricum, cu piciorul în ghips... mă şi mir că v-au dat drumul.

BOB: Parc-am întrebat pe cineva? Am fugit.

DIRECTORUL: Din spital?

BOB: Da, din spital. Eu sub bombe nu stau. Diseară trebuie să fiu la Pernambuco. Înţelegi?

DIRECTORUL: Înţeleg. Dar nu e de loc simplu. Mai întîi, cine vă spune că echipa dumneavoastră mai e la Pernambuco! Poate a plecat.

BOB: Cînd?

DIRECTORUL: Aseară. Azi-dimineaţă.

BOB: S-ar putea?

DIRECTORUL: Evident că s-ar putea. Pe urmă, nu e de loc sigur că Transcontinentalul mai circulă.

BOB: Cum asta?

DIRECTORUL: Toate trenurile au fost suprimate. Despre Transcontinental nu ştiu încă nimic. Aştept să mi se comunice. Dar m-ar mira...

BOB: Şi atunci? Ce să fac?

DIRECTORUL: Ştiu eu? Dacă aveţi răbdare, luaţi loc acolo, pe banchetă.

BOB: Pînă cînd?

DIRECTORUL: Pîn-oi căpăta informaţii. *(Ridică receptorul telefonului şi formează un număr, în timp ce Bob merge spre bancheta din stînga*

scenei, planul I, unde se așază.) Alo! Gara? Dă-mi direcția mișcării...

(Se aud din nou bubuituri de tun din depărtare.)

BOB *(neliniștit)*: Iar începe.

DIRECTORUL: Da. Iar. *(Vorbind în receptor:)* Alo, alo...

(Continuă bubuiturile de tun și, ceva mai apropiat, crepitări de mitralieră. Pe ușa din dreapta intră precipitat Nadia.)

SCENA VII

Aceiași, NADIA

Nadia e speriată, agitată, grăbită. Intrarea ei e bruscă. Poartă un taior de voiaj, o manta albă pe braț, o valiză mică într-o mînă, iar în cealaltă mînă ține un bilet colorat, pe care-l întinde Directorului.

NADIA: Vă rog să-mi vizați biletul ăsta.

DIRECTORUL *(la telefon)*: Alo!

NADIA: Mi-l vizați?

DIRECTORUL *(îi face semn cu mîna să aștepte și vorbește la telefon)*: Alo, direcția mișcării... Aici Biroul central de voiaj... ce e cu Transcontinentalul?... Nu se știe încă... Aha... Să-mi telefonați de îndată ce aveți știri... Aștept. *(Închide telefonul și se adresează lui Bob:)* Nu e nici o veste deocamdată. *(Către Nadia:)* Duduia?

NADIA: Vă rog să-mi vizați biletul ăsta.

DIRECTORUL *(luînd biletul)*: Ce fel de bilet e?

NADIA: Pentru «Arizona».

DIRECTORUL *(surprins)*: «Arizona»? Bine, dar «Arizona», după cîte știu eu, nu pleacă azi. *(Se uită pe un tablou fixat pe bara ghișeului.)* Sigur, *(a găsit)* «Arizona» e în rută acum. Are escală abia în ziua de 18 și pleacă mai departe în 19.

NADIA: Eu nu pot să aștept pînă atunci.

DIRECTORUL *(ridicare din umeri)*: Ce pot să fac?
NADIA: Nu știu. Vreau să plec. Trebuie să plec.
DIRECTORUL: Cu ce?
NADIA: Cu un vapor. Nu mai sînt alte vapoare?
DIRECTORUL: Drept să spun, nu cred. Dar... poate că da.
NADIA: Atunci, vizați-mi biletul.
DIRECTORUL: Ce bilet?
NADIA: Biletul meu.
DIRECTORUL: Bine, dar nu spuneați că e pentru «Arizona»?
NADIA: Ba da. Dar cu «Arizona» sau cu alt vapor, tot trebuie să plec.
DIRECTORUL: Dar nu cu biletul ăsta.
NADIA: De ce?
DIRECTORUL: Fiindcă e valabil numai pentru «Arizona», și dacă luați alt vapor — presupunînd că găsiți alt vapor — vă trebuie alt bilet.
NADIA *(speriată)*: Și alți bani?
DIRECTORUL: Se înțelege.
NADIA: Ba nu se înțelege de loc. Mă rog: eu am plătit?
DIRECTORUL: Da, dar vedeți...
NADIA *(întrerupînd)*: Ce să văd? *(Ritos:)* Am plătit sau n-am plătit?
DIRECTORUL: Cred că da.
NADIA: Crezi? Cum crezi?
DIRECTORUL: Vreau să spun că...
NADIA: Nu știu ce vrei să spui. Nici nu ascult. Nici nu întreb. Nici n-am timp să ascult și să întreb. Domnule! Eu am un bilet de vapor. Uite-l. E tot ce am. Și cu el vreau să ajung acasă.
DIRECTORUL: Domnișoară! Vreți să vă calmați?
NADIA: Nu.
DIRECTORUL: Vreți să fiți un moment rezonabilă?
NADIA: Nu.
DIRECTORUL: Bine, dar atunci ce vreți?
NADIA: Vreau acasă.
BOB *(ridicîndu-se de pe bancheta)*: Unde acasă?
NADIA: Acasă.
BOB: Și eu. Și eu vreau acasă.
NADIA: Și dumneata?

DIRECTORUL: Sigur. Și dumnealui. Fiindcă, domnișoară, cazul dumneavoastră nu e singurul. Nu trebuie să vă alarmați. Mai sînt persoane în aceeași situație. Ați fost prinși aici de evenimente neașteptate. Și vreți să vă întoarceți cît mai repede acasă. Nimic mai firesc. Dar să nu ne pierdem capul. Să fim calmi. Să căutăm o soluție.

NADIA: Mie nu-mi trebuie soluții. Eu am un bilet, și îmi ajunge.

BOB: Și eu am un bilet.

DIRECTORUL: Sigur, și dumnealui are un bilet. Numai că nu e valabil.

BOB *(gata să protesteze)*: Cum nu e valabil?

DIRECTORUL: Vreau să spun că ar fi valabil dacă ar fi.

NADIA: Dacă ar fi ce?

DIRECTORUL: Dacă ar fi tren, dacă ar fi vapor.

BOB: Dar nu e?

DIRECTORUL: Nu, nu e.

NADIA: Și atunci?

DIRECTORUL: Atunci, tot sfatul meu e mai bun.

BOB } Care sfat?
NADIA }

DIRECTORUL *(către Bob)*: Dumneata ești bolnav, nu-i așa?

NADIA: Ce are?

DIRECTORUL *(arătînd cu mîna piciorul bandajat)*: Nu vezi?

BOB: Un accident. Mi-am rupt piciorul la un meci de fotbal.

NADIA: Ntch, ntch, ntch.

DIRECTORUL *(în continuare către Bob)*: Mai ai de stat trei săptămîni în spital. Stai.

BOB: Nu pot.

DIRECTORUL *(către Nadia)*: Dumneata ai un bilet pentru «Arizona», care pleacă în ziua de 19. Așteaptă pînă atunci.

NADIA: Nu vreau.

DIRECTORUL *(fără să țină seama de obiecțiile lor)*: Pînă-n trei săptămîni, pînă-n ziua de 19, multe se pot întîmpla.

NADIA: Prea multe. Tocmai de aceea vreau să plec.
BOB: Și eu.
DIRECTORUL: Și eu.
BOB: Pleci și dumneata?
DIRECTORUL: Nu. Dar zic: și eu aș pleca, dar dacă nu se poate!
NADIA: Trebuie să se poată. Eu aici nu rămîn. Eu plec, oricum, cu orice. Înot, dacă e nevoie.
DIRECTORUL: Înot nu vă trebuie bilet.
NADIA: Nu fi stupid.
DIRECTORUL *(protestînd)*: Domnișoară!
NADIA: Iartă-mă. N-am vrut să te jignesc. Sînt așa de tulburată, așa de neliniștită. Vreau să plec. Vreau acasă. Înțelegi? E așa de greu de înțeles?
DIRECTORUL: N-ar fi greu. Dacă am avea mai mult calm. Dacă ați avea puțină răbdare.
NADIA: Cîtă răbdare?
DIRECTORUL: Puțină. Să vedem, să ne sfătuim... Uite, mai întîi să dau un telefon în port. Fiindcă, la urma urmelor, noi ne certăm degeaba. Că biletul e sau nu valabil, o să vedem. Deocamdată trebuie să știm dacă există vapor. Dacă pleacă vreunul.
BOB: Trebuie să plece.
NADIA: Crezi?
DIRECTORUL: Eu nu prea cred. Dar să încercăm... Și pînă atunci, luați loc pe banchetă. *(Către Bob:)* Și dumneavoastră. *(El ia receptorul în mînă și formează un număr de telefon, în timp ce Nadia și Bob iau loc pe banchetă. Directorul, care tot timpul a stat cu receptorul la ureche, închide telefonul.)* Nu răspunde. Sună și nu răspunde.
NADIA: Cine?
DIRECTORUL: Portul.
BOB: Mai încearcă o dată.
DIRECTORUL *(în timp ce face un număr)*: Mai încerc, dar mă tem că s-a întîmplat ceva acolo... Alo... Alo, duduie... dă-mi te rog legătura cu portul... Cum?... Firele deranjate... Mai tîrziu... Chea-

mă-mă dumneata mai tîrziu. Aici Biroul central de voiaj. Dă-mi legătura îndată ce o capeți... *(Către Nadia, după ce închide telefonul:)* Trebuie să mai așteptăm puțin. O să avem informații în cîteva minute. Pînă atunci, dacă îmi dați voie, eu am să-mi văd de treburi. *(Se așază la birou și lucrează.)*

BOB: Sînteți de mult aici?

NADIA: De zece zile.

BOB: Frumos oraș.

NADIA: A fost frumos. Pînă aseară. Acum e îngrozitor. Aș vrea să plec. Aș vrea să uit. Aș vrea să fiu departe.

BOB: Aveți rude în oraș?

NADIA: Nu. Sînt singură. Sînt în călătorie.

BOB: De plăcere?

NADIA: De studii. Și de plăcere. Pentru mine e aproape același lucru.

BOB: Ce studiați?

NADIA: Pictez. Sînt pictoriță.

BOB: Și a trebuit să veniți așa de departe pentru asta?

NADIA: Nu, n-a trebuit. S-a întîmplat. A fost un noroc. *(Gest.)* Dacă se mai poate numi noroc... acum.

BOB: Nu vreți să-mi povestiți și mie cum s-a întîmplat? E greu?

NADIA: Nu. E foarte simplu și scurt. Vezi afișul ăsta? *(Arată spre afișul «Arizona».)*

BOB: Îl văd.

NADIA: Eu l-am făcut.

BOB: Dumneata?

NADIA: Da. Eu. A fost un concurs. O companie internațională de navigație lansa un vapor nou, «Arizona», și avea nevoie de un afiș. Am trimis un proiect și a luat premiul întîi, un voiaj peste ocean. Iată, acum sînt în acest voiaj.

BOB: Extraordinar! *(Ridicîndu-se de pe banchetă, ca să vadă mai bine afișul:)* E semnat?

NADIA: Da.
BOB *(citind semnătura)*: Nadia D. ... Nadia...
NADIA: Sînt eu.
BOB: Şi D.?
NADIA: Tot eu. Semnez cu iniţială.
BOB: Domnişoară, sînt încîntat. Nu pot să vă spun cît sînt de încîntat. Daţi-mi voie să mă prezint. Sînt Bob.
NADIA: Îmi pare bine, domnule.
BOB: N-aţi auzit niciodată de numele meu?
NADIA: Nu.
BOB: N-aţi văzut niciodată fotografia mea în ziare?
NADIA: Nu.
BOB: Mă mir.
NADIA: Nu citesc niciodată ziarele.
BOB: Aşa da. Fiindcă altfel ar fi fost imposibil. Sînt inter dreapta în echipa europeană de fotbal.
NADIA: E mult inter dreapta?
BOB: Cum mult?
NADIA: Vreau să spun... E un grad important?
BOB: Nu cunoşti fotbalul de loc?
NADIA: De loc.
BOB: Păcat. Am să te învăţ.
NADIA: Mulţumesc.
BOB: Nu rîde, domnişoară. Te rog nu rîde. Aş fi putut să spun că sînt student în anul doi la drept — şi sînt. Aş fi putut să spun că ştiu să cînt binişor la banjo — şi ştiu. Dar nu-mi pasă. Nu-mi pasă decît de un singur lucru şi nu-mi place decît un singur lucru: să joc fotbal. Sînt un mare jucător.
NADIA: Mă sperii. Dumneata eşti un mare jucător, şi eu nu sînt decît o mică pictoriţă.
BOB: Îţi rîzi de mine.
NADIA: Da. Puţin. Dar n-are importanţă. Mare sau mic, sîntem amîndoi aici, şi ce ne facem?
BOB: Da. Ce ne facem?

SCENA VIII

ACEIAȘI, MANUEL

Intră grăbit Manuel. Costum de voiaj sobru, elegant, fără afectare însă. Pardesiu, valiză.

MANUEL *(venind direct spre bara ghișeului)*: Spune-mi, te rog...

DIRECTORUL *(ridicîndu-se de la locul lui)*: Domnul?

MANUEL: E adevărat că s-au oprit trenurile?

DIRECTORUL: Da. E adevărat.

MANUEL: Toate?

DIRECTORUL: Toate... Deocamdată.

MANUEL *(gest de contrariere; pe urmă, scurt)*: Cum ajung eu la frontieră?

DIRECTORUL: Ce frontieră?

MANUEL: Indiferent. Cea mai apropiată.

DIRECTORUL: Drept să spun, nu știu.

MANUEL: Cum nu știi? Nu știi care e cel mai apropiat punct de frontieră?

DIRECTORUL: Ba da, dar nu știu cum puteți ajunge pînă acolo.

MANUEL: Și totuși trebuie.

BOB *(care a urmărit cu interes, ca și Nadia, intrarea noului-venit)*: Sigur că trebuie.

MANUEL *(scurtă privire neatentă spre Bob, apoi se adresează tot Directorului)*: Cine-i domnul?

DIRECTORUL: Un călător, ca și dumneavoastră. Și dumnealui vrea să plece.

MANUEL: Se poate, dar nu e același lucru. Eu trebuie să ajung neapărat în Europa. În cel mult șase zile.

DIRECTORUL: Vă rog să credeți că... *(Telefonul, sunînd, îi întrerupe fraza.)* Mă scuzați un moment. *(Ridică receptorul.)* Alo! Da. Biroul central de voiaj. Cine-i acolo? Gara? Direcția mișcării... Ascult... Da... Da... Și nu se știe... Da... Bine. *(Închide telefonul și se adresează lui Bob, care de altfel, de îndată ce a auzit că e «Gara» la telefon, s-a ridicat în picioare și s-a apropiat curios de ghișeu.)* Domnule, îmi pare rău, am o veste

proastă pentru dumneavoastră. Transcontinentalul e suprimat.

BOB *(siderat)*: Şi atunci...

DIRECTORUL: Eu v-am spus... v-am prevenit...

BOB: Bine, dar asta nu poate să rămîie aşa.

DIRECTORUL *(ridică din umeri)*: De!...

MANUEL *(către Director)*: Domnule, te rog să mă asculţi.

DIRECTORUL: La dispoziţia dumneavoastră.

BOB: A! Nu! Mie să-mi spui ce fac.

DIRECTORUL: Nu e nimic de făcut.

BOB: Nimic de făcut?

MANUEL: Situaţia mea este...

BOB: Nimic de făcut, zici?

MANUEL *(exasperat, către Bob)*: Domnule, termină odată, am şi eu de pus o întrebare.

BOB: O fi. Eu aştept un răspuns.

MANUEL: Eu sînt grăbit.

BOB: Eu am venit mai întîi.

MANUEL *(admonestînd)*: Tinere, te poftesc.

DIRECTORUL *(împăciuitor)*: Domnilor, vă rog, vă rog... nu e nici un motiv. *(Sună telefonul — şi astfel se face tăcere, căci ultimele replici au format laolaltă un început de vacarm.)* Alo! Portul? Dă-mi legătura... Alo! Aici Biroul central de voiaj. Voiam să vă întreb... *(Îşi întrerupe fraza, probabil pentru că i s-a comunicat o veste teribilă.)* Ce spui, domnule?... Ntch, ntch, ntch... *(Închide telefonul. Pe urmă i se adresează Nadiei, care între timp s-a ridicat de pe banchetă şi s-a apropiat îngrijorată de ghişeu.)* Domnişoară... *(Gest dezolat.)*

NADIA *(ca şi cum ar vrea să-l oprească să spuie ceva ireparabil)*: Nu!

DIRECTORUL: Ba da! E cum v-am spus eu. Nici un vapor.

NADIA: Nici unul!

DIRECTORUL: Portul e blocat. Nu intră şi nu iese nici un vas, nici o barcă.

NADIA: Îngrozitor.

MANUEL *(profitînd de momentul de liniște care s-a făcut, către Director)*: Ascultă, domnule, vreau să știu...

NADIA *(trezindu-se brusc din stupoare)*: Și totuși, eu plec.

BOB: Și eu.

MANUEL *(încercînd să vorbească în fine, către Director)*: Vreau să-mi spui...

NADIA: Trebuie să plec.

BOB: Da. Trebuie.

MANUEL *(același joc)*: Vreau să aflu dacă...

NADIA: Aicea nu rămîn.

BOB: Nici eu.

NADIA: Cu nici un preț.

BOB: Pentru nimic în lume.

NADIA: Chiar dacă ar fi să... *(Nu găsește un cuvînt destul de enorm pentru a fi spus.)*

BOB: Să... să...

MANUEL: Vei înțelege că este, oricum, o deosebire între acești doi tineri și un om ca mine. Dumnealor se plimbă. Eu am de lucru.

BOB: Ia te rog!

NADIA: Cu ce drept?

MANUEL *(exasperat, lovește cu pumnul în ghișeu)*: Tăcere! Să fie tăcere! Terminați odată! *(Nadia și Bob tac într-adevăr, intimidați de izbucnirea lui. Pe urmă el, cu vocea mai scăzută, se adresează Directorului:)* Ascultă, domnule, numele meu este Manuel B. Manuel.[1]

BOB *(cu uimire și curiozitate)*: Bancherul?

NADIA: Bancherul?

MANUEL *(simplu)*: Da. Bancherul.

DIRECTORUL *(politicos)*: Cum ați spus că vă cheamă?

MANUEL: Manuel. Nu mă cunoști?

DIRECTORUL *(puțin jenat)*: Mărturisesc că nu.

---

1 În manuscrisul autorului numele de familie al bancherului nu este încă precizat, urmînd ca el să fie găsit ulterior. Acceptăm aici soluția direcției de scenă a spectacolului de la Teatrul Municipal (Mircea Șeptilici, 1947) care a înlocuit numele de familie prin repetarea prenumelui.

MANUEL: Cu atît mai rău pentru dumneata. Dar în sfîrşit... m-am oprit în ţara dumitale trei zile, tocmai pentru că nu mă cunoaşte nimeni. Voiam o vacanţă. E aşa de obositor să te cunoască toată lumea...

BOB *(qui en sait quelque chose de la gloire*[1]*)*: Asta aşa e.

NADIA: E într-adevăr obositor? Pe mine nu mă cunoaşte nimeni.

MANUEL *(către Director)*: Dumneata vei înţelege că eu trebuie să plec.

NADIA
BOB } : Şi eu.

MANUEL: Tăcere. Nu am o clipă de pierdut. La 27 ale lunii trebuie să fiu la Paris. La 29 la Berna. Am întîlniri capitale de afaceri. Mari averi, mari destine ţin de aceste întîlniri. Şi nu am dreptul, nu pot să le pierd.

DIRECTORUL *(impresionat, dar şi încurcat)*: Dar ce pot să fac eu? Spuneţi-mi.

MANUEL: Să-ţi spun: imposibilul.

DIRECTORUL *(nu prea înţelege)*: Imposibilul?

MANUEL: Da. Imposibilul. Pentru că, la rîndul meu, sînt gata pentru orice. Pentru absolut orice. Cere oricît — şi dau. Spune o cifră — oricare — şi plătesc. Vreau să plec, şi dumneata trebuie să mă ajuţi.

DIRECTORUL: Da, dar cum? Trenurile nu merg.

MANUEL: Să le facem să meargă.

DIRECTORUL: Portul e blocat.

MANUEL: Să spargem blocada.

DIRECTORUL: Nu sînt vapoare.

MANUEL: Să cumpărăm.

DIRECTORUL *(speriat)*: Vreţi... vreţi să cumpăraţi un vapor?

MANUEL: De ce nu? Dacă e nevoie...

DIRECTORUL: Bine, dar dacă într-adevăr sînteţi hotărît să cheltuiţi...

MANUEL: Oricît, nu ţi-am spus, oricît...

---

1 Care ştie cîte ceva din ale gloriei (fr.).

DIRECTORUL: În cazul acesta, poate că tot găsim o soluție...

MANUEL: Care?

DIRECTORUL: Poate că tot... *(Întrerupîndu-se:)* Dar nu. E cu neputință.

MANUEL: Nimic nu e cu neputință. Haide! Spune! Vorbește!

DIRECTORUL: Compania noastră are un avion rezervat pentru curse speciale.

MANUEL: Îl cumpăr.

DIRECTORUL: Nu. Nu e de vînzare. Dar poate — știu eu? Poate că s-ar putea trece frontiera. Două ore de zbor, și ați putea fi pe un aerodrom din Argentina.

MANUEL: Cînd pot să plec?

DIRECTORUL: Nu, nu. Nu cred să se poată. Îmi pare rău că v-am vorbit despre asta. E prea greu, prea riscat. E poate prea scump.

MANUEL: Nu e scump. Îți spun eu că nu e scump.

DIRECTORUL: Vedeți, ieri, o asemenea cursă specială v-ar fi costat o mie de dolari. Astăzi, nici nu știu ce să cer, ce să spun.

MANUEL: Să-ți spun eu: zece mii de dolari pentru Companie, zece mii pentru dumneata.

DIRECTORUL *(trăsnit)*: Pentru mine!

MANUEL: Da. Pentru dumneata. Dacă plec în dimineața asta, primești acești bani.

DIRECTORUL: Zece mii de dolari! *(După un moment de năucire, ia telefonul și formează un număr.)* Alo! Aeroportul. Dă-mi hangarele Cita... Henriquez, tu ești?... Așteaptă-mă la aeroport... o chestiune extrem de importantă... nu te mișca de acolo... Viu în cîteva minute. *(Închide telefonul.)* Domnule, eu mă duc pînă la aeroport. Dacă totul e în ordine, în jumătate oră puteți pleca. Aveți încredere în mine. Mă întorc imediat. Așteptați-mă.

MANUEL: Unde?

DIRECTORUL: Aici.

MANUEL: Bine, dar dacă vine cineva? Biroul cum rămîne? Eu ce spun?

DIRECTORUL: Spuneți ce vreți, sau nu spuneți nimic.

Să aştepte sau să plece. N-are nici o importanţă. Mă întorc repede. *(Iese grăbit.)*

SCENA IX

NADIA, BOB, MANUEL

NADIA: Aşadar, plecăm.
MANUEL: Cine?
NADIA: Cum cine? Noi.
MANUEL: Care noi?
BOB: Noi trei: eu, dumneata, dumneaei.
MANUEL: Nici nu mă gîndesc.
NADIA: Vrei să spui... vrei să spui că ne laşi aici?
MANUEL: Nu. Nu vreau să spun nimic.
BOB: Ne laşi aici?
NADIA: Nu ne iei cu dumneata?
MANUEL: Nici nu vă iau, nici nu vă las. Nu vă cunosc.
BOB *(gata să se prezinte)*: Daţi-mi voie: numele meu este...
MANUEL: Nici nu ţiu să vă cunosc.
NADIA: Nici eu nu ţiu. Dar asta n-are nici o importanţă. Nu sîntem aici într-un salon. Sîntem într-un birou de voiaj. Cunoşti pe cine vrei şi pe cine nu vrei.
MANUEL: Ei bine, eu nu vreau!
NADIA: Nici eu nu vreau! Şi totuşi voi pleca cu dumneata.
MANUEL: Crezi?
NADIA: Sînt sigură.
MANUEL: Aş vrea să ştiu cum.
NADIA: O să vezi.
BOB: Da, da. O să vezi.
MANUEL *(începe să fie sîcîit)*: Ascultă, domnişoară. Eşti tînără. Sînteţi amîndoi tineri, dar nu sînteţi copii. Credeţi că vă puteţi agăţa de întîiul venit şi să nu-i mai daţi pace? Dar pentru Dumnezeu, eu vreau să călătoresc singur.
BOB: Da' de ce?

MANUEL: Fiindcă am de lucru. Am mult de lucru. Hîrtii de citit, de rezolvat. Nu pot să-mi pierd vremea șase zile cu dumneavoastră pînă-n Europa.

NADIA: Șase zile? Cine-ți vorbește de șase zile? În două ore vom fi dincolo de frontieră, pe primul aeroport.

MANUEL: Și de acolo mai departe?

NADIA: Ești liber. Fiecare își vede de drum.

MANUEL: Promiți?

NADIA: Jur. Nici n-aș putea să suport mai mult de două ore.

MANUEL *(după o clipă de gîndire)*: Fie. Atunci... plecăm împreună. Luăm același avion.

BOB: Vezi? Nu ți-am spus eu?

MANUEL: Vom împărți cheltuielile de voiaj în trei.

BOB: Cum?

MANUEL *(larg)*: Sau, pentru că eu oricum luam avionul, acopăr eu două treimi. Restul vă privește. E bine? *(Tăcere.)*

BOB *(dezumflat)*: E... e foarte bine.

NADIA: Ești generos.

BOB: Cît vine... exact... pentru fiecare din noi?

MANUEL: Nu e greu de socotit.

NADIA: Nu e greu, dar nu te mai osteni.

MANUEL: De ce?

NADIA: Fiindcă ești prea generos și nu pot să primesc.

MANUEL *(protestînd)*: Dar bine, domnișoară...

NADIA: Nu, nu. Dumneata îmi salvezi viața, și eu mă simt datoare să dau în schimb tot ce am, toți banii, toată averea. *(Întinzîndu-i poșeta:)* Uite-i. Sînt aici. Deschide și numără.

MANUEL: Dar nu e nevoie, dar...

NADIA: Nu vrei să numeri? Atunci să-ți spun eu. Sînt șaptesprezece dolari și șaizeci și cinci de centime. Ba nu: și treizeci de centime. Treizeci și cinci am cheltuit azi-dimineață. E tot ce am.

BOB: Eu... eu am ceva mai mult.

NADIA: Cît?

BOB: Cam vreo douăşun-douăjdoi...

(Manuel se uită cînd la unul, cînd la altul, pe urmă îşi scoate din buzunar tabachera şi îşi aprinde liniştit o ţigară.)

NADIA: Nu-i de ajuns? Nu-i aşa că nu-i de ajuns? Dumneata eşti bancher. Dumneata ştii să socoteşti repede. Te costă mai mult. E o afacere proastă, şi dumneata afaceri proaste nu faci. Dar ce vrei? Noi îţi dăm tot ce avem, tot... Ba nu. Să nu mint. Mai am ceva. Uitasem. *(Îşi desprinde de la gît un lanţ subţire cu un medalion.)* Medalionul! E de aur, săracul. De aur adevărat. Credeam că n-o să mă despart niciodată de el. Ţi-l dau, da, ţi-l dau... dar mă laşi să scot fotografia... are o fotografie.

MANUEL *(sobru, încet, fără emoţie)*: Pune medalionul la loc, domnişoară...

NADIA *(după un moment)*: Ne iei?

MANUEL: Dumneata ce zici?

NADIA: Nu ştiu. Mă uit la dumneata şi nu ştiu.

BOB: Eu zic că ne ia.

NADIA: Şi eu aş zice. Dacă...

MANUEL: Dacă?

NADIA: Dacă n-ar fi aşa de bogat. Dacă n-ar fuma cu atîta nepăsare. Dacă ar fi un om. Şi totuşi, un om este — un om pe care întîmplarea sau ghinionul l-a aruncat cu alţi doi într-o primejdie şi îi va fi ruşine să scape singur.

MANUEL *(vag)*: Şi dacă nu-i va fi ruşine?...

NADIA: Cu atît mai rău pentru dumneata. Fiindcă eu, uite, îţi spun: că vrei sau nu vrei, eu tot plec.

MANUEL: Cînd?

NADIA: Acum. Cu dumneata.

MANUEL: Chiar dacă nu te iau?

NADIA: Chiar.

MANUEL: Şi cum ai să faci?

NADIA: Nu ştiu. Am să văd. Mă agăţ de aripile avionului, de roţi, de elice dacă e nevoie.

MANUEL: Dar nu va fi nevoie.

NADIA: Pentru că ne iei?
BOB: Sigur că ne ia. Ce-l mai întrebi?
NADIA: Îți mulțumesc. Nu știu dacă ești bun, sau generos...
MANUEL: Nu. Nici bun, nici generos. Sînt plictisit. Aș fi vrut să fiu singur, să plec singur. Îmi pare rău că v-am întîlnit. Dar ce vrei să fac? N-am încotro.
NADIA: Și mie îmi pare rău că te-am întîlnit, dar nici eu n-am încotro.
BOB: Ba drept să spun, mie nu-mi pare rău de loc.

SCENA X

ACEIAȘI, DIRECTORUL

DIRECTORUL *(intrînd grăbit)*: Domnule, totul e în ordine. Avionul vă așteaptă.
MANUEL: Dar nu plec singur. Mai am doi pasageri cu mine.
DIRECTORUL *(arătînd spre Nadia și Bob)*: Dumnealor?
MANUEL: Da.
DIRECTORUL: Cum doriți. Avionul oricum îl plătiți.
MANUEL: Avem pilot bun?
DIRECTORUL: Cel mai bun pilot al Companiei noastre: Henriquez. Altul nici n-ar fi primit.
MANUEL: De ce?
DIRECTORUL: Sînt riscuri. Ruta e nesigură.
MANUEL: N-o să-i pară rău.
DIRECTORUL: Știu. I-am spus.
MANUEL: Pînă la aerodrom cu ce mergem?
DIRECTORUL: Camioneta noastră. E afară. Vă așteaptă.
MANUEL: Atunci să plătim și să plecăm. *(Scoate un carnet de cecuri din buzunar.)* Ești bun să-mi spui numele dumitale?
DIRECTORUL: De ce?
MANUEL: Ca să-ți fac un cec. Îți dau două cecuri de

cîte zece mii. Unul pentru Companie, şi unul pentru dumneata.

DIRECTORUL: A, nu! Vă rog să mă iertaţi, dar nu putem primi cecuri.

MANUEL: De ce?

DIRECTORUL: E o dispoziţie luată azi-dimineaţă. Toate plăţile se fac în numerar.

MANUEL: E absurd.

DIRECTORUL: Se poate, dar aşa e.

MANUEL: Dumneata vrei să spui că cecul meu nu e valabil?

DIRECTORUL: Ba da. Dar nu-l pot primi.

MANUEL: E prima oară cînd cineva îndrăzneşte să-mi spună că semnătura mea nu poate fi primită.

DIRECTORUL: Vă rog să nu vă supăraţi. Aveţi toată dreptatea, dar ce pot să fac eu? Ghişeele băncilor sînt închise. Comunicaţiile cu Europa — întrerupte. Depozitele — blocate.

MANUEL: Şi atunci?

DIRECTORUL: Atunci nu rămîne decît să plătiţi în numerar.

MANUEL: Ridicul.

NADIA: Stupid.

BOB: Nemaiauzit.

MANUEL: Nu e bancă în lume pe care semnătura mea să n-o deschidă, nu e tezaur în univers în care numele meu să nu echivaleze cu o acoperire totală de aur, şi dumneata îmi ceri numerar mie, *mie*, numerar.

NADIA: Lui?

BOB: Lui?

DIRECTORUL: N-am ce face şi vă rog să nu insistaţi. Ba, dacă îmi daţi voie, vă sfătuiesc şi vă rog să nu faceţi din acest incident o chestiune de ambiţie şi de prestigiu. Plătiţi în numerar şi terminaţi. E mai bine aşa.

MANUEL: Şi dacă nu plătesc?

DIRECTORUL: Ar fi o greşală.

NADIA: Nu-ţi pune mintea cu el.

BOB: Dacă vrea bani, dă-i bani.

MANUEL: Şi dacă nu am?

DIRECTORUL: Nu aveți?
NADIA: Nu ai?
BOB: Cum nu ai?
MANUEL: Da. Nu am.
DIRECTORUL: Atunci... atunci nu plecați.
NADIA: Cum?
BOB: Vorbești serios?
DIRECTORUL: Îmi pare rău, dar nu puteți pleca.
NADIA: Și ce ne facem?
BOB: Unde ne ducem?
DIRECTORUL: Știu eu? Rămîneți pe loc. Eu ce să vă fac? De altfel *(se uită la ceas)* e tîrziu.
NADIA: Ne dai afară?
DIRECTORUL: Deocamdată nu. Mă duc să-i spun lui Henriquez că s-a stricat afacerea. Pînă atunci, dacă vreți, mai puteți sta.
BOB: Și pe urmă?
DIRECTORUL: Vă găsiți și dumneavoastră alt loc. Că aici eu închid. De! Îmi pare rău! Îmi pare foarte rău. *(Iese prin ușa din fund, stînga.)* Nici nu știți ce rău îmi pare.

SCENA XII

NADIA, BOB, MANUEL

Moment de tăcere dezolată. Cei trei se uită unul la altul cu dezolare.

NADIA *(apropiindu-se de Manuel)*: Și nu ai într-adevăr nimic? Nimic?
BOB: Nici un ban?
MANUEL: Nici o centimă. Ultimii dolari, mărunțișul, l-am dat la hotel, bacșiș, cînd am plecat.
NADIA: Mai bine-l țineai.
MANUEL: Dacă aș fi știut...
BOB: Norocul meu. Cunosc și eu o dată un bancher, și n-are cinci parale-n buzunar. Pîn' la urmă, să vezi ce o să se-ntîmple: o să trebuie să-l ținem noi pe banii noștri.

MANUEL: Nu vă fie teamă.
BOB: Lasă, lasă: am mai văzut eu de ăştia: la început te ia de sus şi pe urmă te tapează de-un pol.
MANUEL: Tinere!
BOB: Te poftesc să nu-mi mai spui «tinere». Adineauri, cînd erai bancher, mai mergea. Dar acuma...
MANUEL *(îi pune mîna pe umăr)*: Ascultă, băiete. Văd că mai ai un picior zdravăn. Dacă vrei să-l pierzi şi pe ăla...
NADIA: Manuel!
MANUEL: Pe mine mă chemi?
NADIA: Da.
MANUEL: Şi îmi spui aşa, simplu, Manuel?!
NADIA: Nu mai am timp să-ţi spun altfel.
BOB: Atunci, să-mi spui şi mie pe nume.
NADIA: Îţi spun. *(Venind între ei:)* Ce ne facem? *(Rămîn gînditori.)*
BOB: E rău.
MANUEL: E rău de tot.
NADIA: Şi n-ar fi aşa de rău, dacă nu mi-ar fi foame.
BOB: Şi mie.
MANUEL: Pot să spun că mi-e şi mie?
BOB: De spus, poţi să spui. Dar speranţe să n-ai. Fiindcă eu cu banii mei...
NADIA: Dă-i încoace.
BOB: Ce?
NADIA: Banii!
BOB: Banii mei?
NADIA: Nu mai sînt ai dumitale. Sînt ai noştri.
BOB: Care ai noştri?
NADIA: *(cu un gest circular, care-i cuprinde pe toţi trei laolaltă)*: Ai noştri.
BOB: Adică şi ai lui? *(Gest spre Manuel.)*
NADIA: Dacă sînt ai noştri, sînt şi ai lui.
MANUEL *(vrea să protesteze)*: Domnişoară!
NADIA *(spre Manuel, scurt)*: N-am vorbit cu dumneata. *(Către Bob:)* Banii!
BOB *(codindu-se)*: Toţi?
NADIA: Toţi.
BOB *(dă banii, bombănind)*: Ia te uită, domle!

NADIA *(după ce a luat banii)*: Așa! *(Spre Manuel:)* Și acum, rîndul dumitale.

MANUEL: Nu ți-am spus că n-am?

NADIA: De loc? Caută-te prin buzunare. Poate tot găsești.

MANUEL *(căutîndu-se)*: M-aș mira. *(Într-un fund de buzunar a găsit o monedă.)* Primești și bani străini?

NADIA: Ce fel de bani?

MANUEL: Douăzeci și cinci de centime belgiene.

NADIA *(luînd banul)*: Mai caută.

MANUEL: Și cincisprezece cenți spanioli și o marcă poștală elvețiană.

BOB: Ești plin de valută, șefule!

NADIA: Asta e tot?

MANUEL *(continuînd să se caute)*: Stai, stai, că nu s-a terminat. *(Scoțînd din buzunar un fel de monedă și privind-o:)* Ba nu. E un nasture.

NADIA: Dă-l și pe ăla. *(Luînd și nasturele:)* Cine știe? Prinde bine. *(Pune tot în poșeta ei.)* Așa. *(Cu puțină solemnitate:)* Am aici toată averea noastră. Și cu ea va trebui să trăim cît mai mult.

BOB: Pînă cînd?

NADIA: Pînă cînd s-o putea.

MANUEL: Și pe urmă?

NADIA: Pe urmă... pe urmă, nu știu. O să vedem.

CORTINA

ACTUL II

Cîteva săptămîni mai tîrziu. O mansardă, destul de mare, dar mizerabilă. E un fel de pod, în care s-au îngrămădit tot felul de lucruri desperecheate, Dumnezeu ştie de unde. În fund, stînga, în colţ, un pian vechi, dezafectat. Lîngă el, o albie de rufe. Mai în faţă, o maşină de gătit, trei paturi, un lavoar. Scena e împărţită în două, prin nişte perdele mari de pînză de sac, care se strîng şi se trag cu uşurinţă — aşa încît formează la nevoie o boxă în dreapta, unde doarme Nadia, şi alta în stînga, unde dorm băieţii. În peretele din fund, ferestrele (mai mult nişte luminatoare decît ferestre) lasă să se vadă un peisaj depărtat de oraş, cu acoperişuri şi coşuri de fabrică. O singură uşă de intrare în dreapta, planul I. La ridicarea cortinei, Nadia e în faţa albiei de rufe şi spală. E legată cu un tulpan şi poartă un halat alb sau un şorţ. De-a curmezişul scenei, o frînghie, pe care atîrnă cîteva rufe puse la uscat.

SCENA I

NADIA, BOB

Paşi pe scară. Bob intră prin dreapta. Nu mai umblă în cîrje, dar e în vizibilă mizerie. Haine vechi, peticite. Neras. Pe braţul stîng are un teanc de cravate.

BOB: Uf! Numai de nu m-ar fi văzut! Scorpia! Toată ziua mă pîndeşte. Şi azi-dimineaţă, cînd am plecat, a strigat după mine de la fereastră: «Ei, chiria! Cînd plătiţi chiria?» *(Se opreşte*

o clipă, răsuflă. Pe urmă abia o privește cu atenție pe Nadia.) Nadia, ce faci acolo?

NADIA: Nu se vede? Cînt la pian.

BOB *(venind spre ea):* Te-am rugat de atîtea ori să nu mai... te-am rugat de atîtea ori să ne promiți.

NADIA: Și am promis?

BOB: Nu.

NADIA: Atunci?

BOB: De ce faci asta?

NADIA: Pentru că mîine e duminică și vreau să aveți cămăși curate.

BOB: Curat? Ce-i aia curat? Cămașa mea e curată.

NADIA: Vino aici, să văd manșetele și gulerul.

BOB: În orice caz, mă simt foarte bine în ea.

NADIA: Nu ți-e rușine?

BOB: Ba da. Mi-e rușine. Mi-e rușine că muncești așa de mult și că eu nu sînt în stare să fac nimic.

NADIA: Ești un prost. *(Stoarce ultima rufă rămasă în albie și o întinde apoi pe frînghie. Pe urmă se apropie de Bob, care s-a așezat amărît într-un colț.)* Cum a mers azi?

BOB: N-a mers.

NADIA: De loc?

BOB: De loc.

NADIA: Nici o bucată vîndută?

BOB: Nici una. S-ar zice că-n orașul ăsta nimeni nu poartă cravată.

NADIA: Dă-le mai ieftin.

BOB: Pe gratis să le dau, și tot nu le-ar lua nimeni.

NADIA: Și sînt așa de frumoase! *(Le ia în mînă și le privește una cîte una.)*

BOB: Da! Frumoase! Cravate de mare bancher!

NADIA: Ce s-a ales din biata lui garderobă?!

BOB: Toate s-au vîndut bine. Hainele, ghetele, pălăriile, pardesiul gri, mantaua de ploaie — toate. Numai cravatele nu se vînd. Marfă proastă.

NADIA: Într-adevăr marfă proastă. *(Citind pe dosul cravatelor «marca» fiecăreia):* Kuieja! Lanvin! Lock!

BOB: Mă întreb ce făcea el cu atîtea cravate.

NADIA: Era un om elegant.

BOB: Ce-are a face? Şi eu eram elegant, şi n-aveam decît o singură cravată. Dacă ai şti cîte succese am avut cu ea.
NADIA: Bănuiesc.
BOB: Dar nu crezi?
NADIA: De ce spui asta?
BOB: Pentru că nu crezi. Dacă ai crede, m-ai iubi puţin.
NADIA: Puţin? Eu te iubesc mult. Vă iubesc pe amîndoi.
BOB: Ne iubeşti pe amîndoi e un fel de a spune că nu mă iubeşti.
NADIA: Bob! Eu ştiu ce e cu tine.
BOB: Şi eu ştiu: te iubesc.
NADIA: Nu. E mai simplu. Şi mai grav. Ţi-e foame.
BOB *(protestînd jignit):* Nadia!
NADIA: Da. Ţi-e foame. Şi pentru că ţi-e foame, eşti trist. Şi pentru că eşti trist, eşti sentimental.
BOB: Nu-ţi dau voie să-ţi rîzi de sentimentele mele.
NADIA: Ştii de cînd n-am mîncat noi?
BOB: De ieri dimineaţă.
NADIA: De alaltăieri.
BOB: De alaltăieri? Îngrozitor!
NADIA: Găseşti? Mie mi se pare mai mult ciudat. Ba chiar, în anumit fel, plăcut.
BOB: Dacă mai durează mult plăcerea asta, eu mor.
NADIA: Ce curios lucru e foamea. Seamănă puţin cu visul, cu somnul. Parcă nu eşti cu totul treaz. Parcă ai băut puţin. Uite... uite, eu sînt ameţită. Tu nu?
BOB: Ba da... parcă.
NADIA: Ce ameţitoare e foamea! Ca cele mai bune lucruri din lumea asta! Ca vinul. Ca iubirea.
BOB: Nadia, de ce nu mă iubeşti?
NADIA: Pentru că n-am timp, dragul meu. Pentru că mi-e foame. Pentru că trebuie să vă calc rufele cînd s-or usca. Pentru că aş vrea să găsesc nişte cartofi să-i punem la fiert. Şi pentru că, la urma urmelor, tot te iubesc, şi pe tine, şi pe el.
BOB: «Şi pe el». Iar îmi vorbeşti de el.

NADIA: Nu pot să nu vorbesc de el. Nu sîntem toţi trei împreună? Nu trăim toţi trei în aceeaşi cameră? Nu ducem toţi trei, de atîtea săptămîni, de atîtea luni, aceeaşi viaţă?

BOB: Aş vrea să se termine.

NADIA: Şi eu aş vrea să se termine. Dar se va termina vreodată?

BOB: Nu ştiu. Eu nu mai pot. Nu mai rabd. Cînd mă gîndesc că sîntem în septembrie şi că acolo, în ţară, începe campionatul de toamnă — că începe fără mine, turbez. Văd terenul de joc, văd tribunele pline de lume, aud fluierul arbitrului, văd tricouri negre şi albe alergînd de la o poartă la alta, aud tunete de aplauze, ovaţii, strigăte — şi eu nu sînt acolo.

NADIA: În schimb eşti aici. Cu mine — cu noi.

BOB: Aş fi vrut să fiu cu tine acolo. De ce n-am avut norocul să te cunosc atunci?

NADIA: Cînd erai în plină glorie.

BOB: Da, cînd eram în plină glorie. Altfel ai fi vorbit dumneata cu mine.

NADIA: Supusă. Timidă. Înfricoşată.

BOB: Da, înfricoşată. Să ştii dumneata. Îţi dă mîna să glumeşti acum, pentru că nu sînt decît un... *(se uită la toată ţinuta lui şi caută un cuvînt)* vagabond.

NADIA: Ca şi mine.

BOB: Dar dacă ai fi fost o simplă spectatoare la un meci de campionat, o spectatoare între treizeci de mii de spectatori, care toţi mă aşteaptă pe mine, mă cer pe mine, mă strigă pe mine — totul s-ar fi petrecut altfel între noi doi.

NADIA: Altfel, cum?

BOB: Tu nu ştii ce sînt aplauzele. E o căldură, o lumină. Te schimbă, te ridică, te face mai înalt.

NADIA: Eşti un cabotin.

BOB: Da. Sînt. E mai bine cabotin decît vînzător de cravate.

NADIA: Eu prefer vînzătorul de cravate.

BOB: Pentru că nu l-ai cunoscut pe celălalt. Uneori visez că joc într-un mare meci, un meci care

depinde în întregime de mine, și numai de mine. Tu ești în tribună și — între miile de glasuri care mă aclamă — eu aud glasul tău. Iar la sfîrșit, cînd mulțimea năvălește pe teren, cînd sînt ridicat pe brațe și purtat în triumf, între sutele de fete care aleargă după mine să-mi ceară autografe, eu te văd pe tine. Dați-vă toate la o parte, fiindcă eu o aleg pe ea.

NADIA: Ești drăguț.

BOB: Și pe urmă plecăm singuri, noi doi.

NADIA: Unde?

BOB: Unde vrei tu.

NADIA: Unde vreau eu? Eu vreau la un restaurant. Mi-e foame.

BOB: Și mie. De ce mi-ai adus aminte?

NADIA: Fiindcă ai uitat. Și fiindcă vorbești prostii. Uită-te la mine. Uită-te bine la mine. Sînt eu o fată de iubit? Ciufulită, înfometată și murdară. E loc de iubire aici, în viața asta, în casa asta, sub frînghia asta cu rufe ude, *(pipăind una din cămășile întinse)* care nu se mai usucă? E loc de iubire?

BOB: Oriunde e loc de iubire.

NADIA: Te înșeli.

BOB: Se poate, dar te iubesc.

NADIA: Îți spun că te înșeli. Mă iei drept altcineva. Mă confunzi. Așa cum sînt, cu șorțul ăsta, cu papucii ăștia, cu mîinile abia scoase din albia de rufe, nu poți să mă iubești. Și nici nu vreau.

BOB: Ești frumoasă, Nadia.

NADIA: Nu. Nu sînt. Dar pot să fiu. Dă-mi un răgaz de cinci minute și voi fi frumoasă. Voi încerca... ne retragem în apartamentul nostru, ne punem altă rochie, ne pieptănăm, ne pudrăm și ne întoarcem frumoasă. Da?

BOB: Mai bine rămîneți aici, urîtă.

NADIA: Nu, oricum vreau să mă schimb. E tîrziu. Acum trebuie să vie și Manuel.

BOB: Da? Atunci înțeleg de ce te schimbi. Pentru el.

NADIA: Ce vrei să spui?

BOB: Știi prea bine ce vreau să spun. Îți place.

NADIA: Da. Îmi place.
BOB: Îl iubeşti.
NADIA: Da. Îl iubesc.
BOB: Şi mi-o spui mie în faţă?
NADIA: De ce nu ţi-aş spune? Îmi place, cum îmi placi tu. Îl iubesc, cum te iubesc pe tine.
BOB: Nu te cred.
NADIA: Foarte bine faci că nu mă crezi. Ar fi prea monoton. Mă duc să mă îmbrac.
BOB: El unde e?
NADIA: Nu ştii? Ca de obicei. În port.
BOB: Hoinăreşte.
NADIA: Caută.
BOB: Ce?
NADIA: Nici el nu ştie prea bine ce. Un vapor, o barcă, o luntre. Ceva care să ne scoată de aici. Sau care să ne aducă veşti de dincolo. *(Se aud paşi urcînd pe scară.)* Îl auzi? El e. Se întoarce.
BOB: Îi cunoşti pasul.
NADIA: Şi pe al tău îl cunosc. Mă duc să mă îmbrac. *(Trage perdeaua de pînză din dreapta şi intră în «apartamentul» ei.)*

SCENA II

BOB, MANUEL

Intră Manuel. Nici el nu mai e «domnul elegant» din actul I. Cele cîteva săptămîni de mizerie au lăsat urme. Totuşi, chiar în mizerie, ceva din vechea lui distincţie a rămas. E un vagabond, dar «*un monsieur quand même*»[1]. Poartă un fel de trench-coat ros, epavă a fostei lui eleganţe.

MANUEL *(intră îngîndurat, cu pălăria pe cap, şi vine cu paşi rari pînă în centrul scenei, unde se opreşte, ridică capul, se uită la tot decorul mizeriei lor şi pe urmă scoate un oftat de silă, de plictiseală)*: Uff!
BOB: Nimic?
MANUEL: Nimic.

[1] Totuşi un domn (fr.).

Bob: Ai fost în port?
Manuel: Am dat tîrcoale pe acolo.
Bob: Şi?
Manuel: Ca ieri, ca alaltăieri, ca totdeauna. Nimic.
Bob: Te-ai dus departe?
Manuel: De-a lungul cheiului, dincolo de docuri, spre antrepozite.
Bob: Nici o veste?
Manuel: Nici una. Am stat ore întregi cu ochii spre mare, doar s-o zări o pînză, un catarg, o vîslă.
Bob: Nu se vede nimic.
Manuel: Ba da. Valuri. Mii de valuri. Milioane de valuri.
Bob: O să putrezim aici.
Manuel: Înnebunesc. Aş vrea să strig — dar spre cine? Aş vrea să fac semne — dar cui?
Bob: Fă-mi mie.
Manuel: Caraghiosule. Îţi arde de glume.
Bob: Nu-mi arde. Dar găsesc că e timpul să renunţi la plimbările dumitale melancolice şi să te apuci de o treabă serioasă.
Manuel: Iar începi?
Bob: Da. Iar.
Manuel: Vrei să ne certăm?
Bob: Vreau.
Manuel: Ei bine, eu nu. *(Plictisit, se depărtează.)*
Bob: Sigur. Domnul nu se ceartă. Domnul e o persoană distinsă. O fire de visător. Se duce în port, încrucişează braţele şi se uită la valuri. Şi între timp, noi crăpăm de foame. *(Cu un ton mai jos:)* Te-a văzut scorpia cînd ai venit?
Manuel: Nu cred.
Bob: Nu era la fereastră?
Manuel: Nu ştiu. Am trecut repede.
Bob *(venind decis spre el):* Ascultă-mă, aşa nu mai merge, înţelegi? Nu mai merge. Trebuie să faci ceva.
Manuel: Ce?
Bob: Nu ştiu. Orice. Să vinzi cravate — ca mine.
Manuel: Cîte ai vîndut azi?
Bob *(replica lui Manuel i-a tăiat toată forţa comba-*

tivă. Lasă ochii în jos, ridică umerii cu dezolare): Nici una.

MANUEL *(cu un ton de zădărnicie):* Vezi? *(Scoate din buzunar o cutie de chibrituri şi de acolo un muc de ţigară, pe care îl aprinde.)*

BOB: Ce e aia?

MANUEL: Nu se vede?

BOB: Ţigară?

MANUEL: Parcă.

BOB: E întreagă?

MANUEL *(privindu-şi ţigara):* Aproape.

BOB: De unde o ai?

MANUEL: Am achiziţionat-o... de pe trotuar.

BOB: Mare noroc ai. Şi miercurea trecută ai găsit una.

MANUEL: Se întîmplă.

BOB *(după un moment):* Cum e?

MANUEL *(detaşat):* Infectă.

BOB: Mă laşi să trag şi eu un fum?

MANUEL: Poftim. *(După ce Bob a tras un fum:)* Cum e?

BOB: Grozavă. *(Nu se îndură parcă să înapoieze ţigara.)* Mă mai laşi o dată?

MANUEL: Dă-i drumul.

BOB *(a tras încă un fum şi i-o înapoiază):* E grozavă, dar parcă... acum mi-e mai foame ca înainte. Ţie nu?

MANUEL: Să nu vorbim de asta. *(După un moment:)* Unde e Nadia?

BOB: Dincolo. Se îmbracă.

MANUEL *(ridicînd privirea spre frînghia cu rufe întinse):* Da' rufele astea cine le-a spălat?

BOB: Cine să le spele? Ea.

MANUEL: Şi tu ai lăsat-o?

BOB: Am venit prea tîrziu.

MANUEL: Săraca fată! *(Face cîţiva paşi spre stînga, unde e un fel de cuier. Îşi scoate leneş trench-coatul, şi-l pune-n cui, dar în momentul ăsta, din buzunar cade şi se rostogoleşte pînă sub picioarele lui Bob un cartof.)*

BOB *(ridicînd uimit cartoful):* Ce e asta?

MANUEL *(cu neglijență):* Care?
BOB *(cu emoție):* Asta!
MANUEL: Știu eu?
BOB *(cu teamă, aproape necutezînd să pronunțe cuvîntul, imposibilul cuvînt):* E... e un cartof.
MANUEL: Așa s-ar părea.
BOB *(se uită lung la cartof, ca la o minune, și pe urmă brusc, ca să se convingă, îl duce la gură și mușcă din el, ca dintr-un măr. După un moment de încremenire, vine spre Manuel, foarte aproape de el. Este copleșit de emoție):* Mă, omule! Ăsta e un cartof.
MANUEL: Cred că da.
BOB: De unde îl ai?
MANUEL *(fără să dea importanță):* L-am găsit.
BOB: Și... și ai mai mulți?
MANUEL: Da, prin buzunare. *(Scoate alene, din buzunarele trench-coatului și pe urmă din ale hainei, din ale pantalonului, cartofi.)*
BOB *(vibrant, exaltat):* Nadia! Nadia!
VOCEA NADIEI *(din «apartamentul» ei):* Daa?
BOB: Vino. Vino repede.
VOCEA NADIEI: Așteaptă. Mai am puțin.
BOB: Nu, nu. Vino imediat.
VOCEA NADIEI: O clipă și viu.
BOB: Se întîmplă ceva extraordinar, fantastic, de necrezut.

SCENA III

BOB, MANUEL, NADIA

NADIA *(ieșind din «apartament»):* De necrezut?
BOB: Cartofi!
NADIA *(cu intensitate, cu un țipăt):* Cartofi?
BOB: Uite-i. El... el i-a adus.
NADIA *(cu gravitate, cu tandrețe):* Ce frumoși sînt! *(Îi ia în mînă cu infinită grijă.)* Și sînt adevărați. *(După un moment, ridicînd scurt capul spre cei doi bărbați:)* Mîncăm?

BOB: Da. Dar cruzi nu se poate. Am încercat și eu.

NADIA: Să-i fierbem. *(Merge spre mașina de gătit.)* Dar nu mai am surcele. Uite, numai butucul ăsta. Nici nu încape în sobă. Cine mi-l sparge? *(Bob și Manuel se uită unul la altul, poftindu-se parcă reciproc.)* Bine! Îl sparg eu.

MANUEL, BOB *(repezindu-se în același timp și apucînd butucul, unul de un capăt, și altul de celălalt)*: Lasă-mă pe mine! Dă-l încoace!

NADIA: Unul se duce pînă jos în curte să facă surcele, și celălalt rămîne cu mine aici, să curățăm cartofii. Da?

MANUEL: Rămîn eu.

BOB: Ba eu.

MANUEL: Sînt obosit. Nu pot să cobor opt etaje și pe urmă să le urc din nou.

BOB: Da' mie ce-mi lipsește? Și eu sînt obosit. Unde mai pui că sînt invalid. Abia mi-am scos piciorul din ghips.

MANUEL: Sînt mai bătrîn.

BOB: M-am săturat să tot fiu mai tînăr. Sînt și eu bătrîn la nevoie.

NADIA: Dacă vă certați, mă duc tot eu.

MANUEL: Nu, Nadia. Tragem la sorți între noi doi.

BOB: Nu mai trag la sorți, că iar pierd.

NADIA: Încearcă, poate ai noroc azi.

BOB: Aș! N-ai văzut că și ieri am pierdut? Și alaltăieri?

NADIA: Dar azi, trag eu pentru tine.

BOB: Bine. Hai să vedem.

MANUEL: Capul sau pajura?

BOB: Cu care tragi? Banul belgian, sau ăl spaniol?

NADIA: Cu care vrei.

BOB: Belgianul.

NADIA *(gata să arunce banul în aer)*: Capul sau pajura?

BOB: Aruncă întîi, și pe urmă spun. *(După ce Nadia a aruncat banul:)* Pajura! *(Se apleacă să vadă*

cum a căzut banul şi pe urmă se ridică triumfător. Lui Manuel:) Ai pierdut! Rămîn aici cu Nadia.

MANUEL: Şi te plîngi de noroc. *(Resemnat, ia butucul sub braţ şi se îndreaptă spre ieşire, dar aproape de uşă se opreşte, se întoarce.)* Bob, vrei o ţigară?

BOB *(tresărind):* Ai?

MANUEL *(scoate din buzunar aceeaşi cutie de chibrituri şi de acolo un alt muc de ţigară):* Am.

BOB: Mi-o dai?

MANUEL: Dacă te duci în locul meu.

BOB *(se uită la Nadia, pe urmă la ţigară; pe urmă ia ţigara):* Dă-mi şi un chibrit. *(Manuel îi aprinde ţigara şi pe urmă îi încredinţează butucul.)* Canalie!... *(Iese din scenă.)*

SCENA IV

NADIA, MANUEL

NADIA: Vino să curăţăm cartofi acuma.

MANUEL: Ai un cuţit şi pentru mine?

NADIA *(dîndu-i un cuţit):* Poftim. *(Amîndoi se aşază pe cîte o laviţă, lîngă sobă.)* Ştii cum se face?

MANUEL: Am să încerc.

NADIA: Vezi, nu tăia coaja prea groasă, că e păcat.

MANUEL: Eu aş zice să punem şi cojile deoparte. Cine ştie? Poate le mîncăm mîine.

NADIA: Doamne fereşte! *(După un timp:)* Unde i-ai găsit?

MANUEL: Ce?

NADIA: Cartofii.

MANUEL: Mi-e ruşine să spun.

NADIA: I-ai furat.

MANUEL: Mai rău.

NADIA: Ai omorît pe cineva?

MANUEL: Încă nu.

NADIA: Atunci?

MANUEL: Am descărcat o căruţă cu pietre în port şi mi-au dat în schimb cîţiva cartofi.

NADIA *(după un moment):* A fost greu?
MANUEL: Nu prea.
NADIA: Ești obosit?
MANUEL: Parcă. Puțin.
NADIA *(după un timp):* Ce e cu tine?
MANUEL: Nu știu. Nu-mi vine a crede. Mi se pare că nu-i adevărat. Mă uit la mîinile astea două, care o viață întreagă au răsfoit cărți și au mîngîiat femei... mă uit la ele, și nu le recunosc.
NADIA: Ești un snob.
MANUEL: Un snob care acum jumătate oră căra pietre în port. Un snob care s-a învățat să culeagă mucuri de țigară de pe jos. Un snob care curăță cartofi.
NADIA: Dar care nu uită că altădată a fost un mare bancher... și un om de lume.
MANUEL *(surprins de acest «a fost»):* A fost? Și nu mai este?
NADIA: Deocamdată nu.
MANUEL: Ai dreptate. Deocamdată nu. E așa de straniu. Am citit și eu prin romane că sînt oameni care n-au ce mînca. Ba cred că am și văzut, uneori pe stradă, cînd mă urcam sau coboram din mașină...
NADIA: Figuri palide, haine rupte, priviri tulburi. Ca ale noastre.
MANUEL: Mi se părea că sînt ființe de pe altă planetă.
NADIA: Erau de pe altă planetă. Niciodată n-ar fi ajuns pînă-n biroul tău — tu, niciodată pînă-n mansarda lor.
MANUEL: Și totuși, iată-mă în mansarda lor.
NADIA: Îți pare rău?
MANUEL: De ce?
NADIA: De toată întîmplarea noastră.
MANUEL: Nu-mi pare bine.
NADIA: Nici nu-ți cer atît de mult. Dar aș vrea să nu-ți pară rău. Să nu-ți pară prea rău. Aș vrea... să zîmbești puțin. Ca mine.

MANUEL: Ca tine n-aș putea. Tu zîmbești prea frumos.

NADIA: Te rog nu schimba vorba.

MANUEL: Vrei să spui că nu zîmbești frumos?

NADIA: Vreau să spun că întîmplarea care ne-a adunat pe toți trei aici a fost o întîmplare caraghioasă, dar nu lipsită de farmec.

MANUEL: Farmec? Aici? În văgăuna asta?

NADIA: Da.

MANUEL: Nadia! Trebuie să-ți fac o mărturisire.

NADIA: Te ascult.

MANUEL: Mie nu-mi place sărăcia.

NADIA: Nici mie.

MANUEL: E abjectă. E umilitoare.

NADIA: Umilitoare? Pe mine nu mă umilește. Nimic nu mă umilește atîta timp cît mai pot să surîd... Vezi, e aici, în văgăuna asta — cum spui tu — e un lucru care mă emoționează. Pianul.

MANUEL: Hodoroaga.

NADIA: Da. Hodoroaga. N-are un picior. Lemnul e zgîriat. Coardele sînt ruginite. Clapele — sparte. O epavă. Seamănă puțin cu noi. Și el a cunoscut zile mai bune. Și el a trăit în altă lume, pînă să ajungă aici. Acum zace într-un colț de pod, cu păianjeni și șoareci, între scaune rupte și zdrențe. Dar dacă te apropii de el *(face cîțiva pași spre pian)* și îl deschizi *(ridică ușor capacul pianului)*, dacă treci ușor cu degetul peste clapele lui sparte... sună, cîntă, așa cum poate, atît cît poate, dar încă sună. *(Bate de cîteva ori în aceeași clapă, cum ar bate la ușă.)* Îl auzi?

MANUEL *(se apropie de ea, îi pune mîna pe umeri, cu un gest de tandrețe care nu e propriu-zis o îmbrățișare)*: Nadia, de ce nu te-am întîlnit, de ce n-am avut norocul să te întîlnesc înainte?

NADIA: Cînd înainte?

MANUEL: Înainte, cînd nu eram hamal în port.

NADIA: Mie îmi plac hamalii din port. De mult doream să cunosc unul.

MANUEL: De ce nu te-am întîlnit atunci?
NADIA: Unde să mă fi întîlnit?
MANUEL: Pe stradă.
NADIA: Ar fi fost greu.
MANUEL: Greu? De ce? Nu trăiam în același oraș? Nu umblam pe aceleași străzi?
NADIA: Ba da. Tu în mașină, și eu pe jos. N-ai fi avut timp să mă zărești.
MANUEL: Nu treceai niciodată prin fața băncii mele?
NADIA: Aproape în fiecare zi. Era în drumul meu spre atelier.
MANUEL: Și nu te-ai oprit niciodată?
NADIA: Uneori. Îmi plăcea portalul de la intrare. Imens. Cu trepte de marmoră. Cu gratii de fier. Cu litere de bronz. Banca Manuel... Banca Manuel... Banca Manuel...
MANUEL: De ce n-ai intrat?
NADIA: M-ai fi dat afară.
MANUEL: Eu?
NADIA: Nu tu personal. Ar fi fost o prea mare cinste. Oamenii tăi.
MANUEL: Așa crezi că se petrec lucrurile într-o bancă?
NADIA: Nu știu. Îmi închipui. Eu n-aveam bani — și oamenii care n-au bani, îmi închipui că n-au ce căuta acolo.
MANUEL: Asta cam așa e.
NADIA: Și totuși voiam să intru. Visam să intru. Mă gîndeam că într-o zi voi face o expoziție, voi avea succes, voi vinde multe tablouri, voi strînge o sumă mare de bani.
MANUEL: Cît de mare?
NADIA: Știu eu? douăzeci de mii! *(A spus «douăzeci de mii» cum ar fi spus două milioane.)*
MANUEL: Ntch! Ntch! Ntch!
NADIA: Atunci aș fi venit cu toți banii mei la bancă și aș fi scos un carnet de economii. Aveați carnete de economii?

MANUEL: Aveam.
NADIA: Şi plăteaţi dobîndă?
MANUEL: Se înţelege.
NADIA: Cît?
MANUEL: Trei şi jumătate la sută.
NADIA: Cam puţin.
MANUEL: Ţie ţi-am fi dat mai mult.
NADIA: Aşa da.
MANUEL: Şi poate că-n ziua aceea te-aş fi întîlnit.
NADIA: Poate.
MANUEL: Te-aş fi întîlnit şi ţi-aş fi spus — m-ai fi lăsat să-ţi spun — tot ce nu mă laşi acum.
NADIA: Eu te las să spui orice.
MANUEL: Că te iubesc?
NADIA: Se înţelege că mă iubeşti. Eu nu vă iubesc pe voi?
MANUEL: Voi? Care «voi»? *(Se uită de jur împrejur.)* Mai e cineva în camera asta?
NADIA: E un băiat care s-a dus jos să spargă lemne.
MANUEL *(contrariat, brusc):* Nadia! Îl preferi pe el!
NADIA: Eu n-am preferinţe. Vă iubesc pe amîndoi.
MANUEL: E mai tînăr.
NADIA: Tu eşti mai distins.
MANUEL: E mai vesel.
NADIA: Tu eşti mai serios.
MANUEL: E mai entuziast, mai optimist, mai hazliu.
NADIA: Tu eşti mai răbdător, mai sceptic, mai spiritual.
MANUEL: Dar îl iubeşti pe el.
NADIA: Ca pe tine.
MANUEL: N-am să te ţiu niciodată în braţele mele? N-am să te sărut niciodată?
NADIA: Ba da. De ce nu? *(Simplu:)* Sărută-mă. *(După o secundă, Manuel nefăcînd nici un gest:)* Nu vrei?
MANUEL *(pleacă de lîngă ea)*: Îţi baţi joc de mine. *(Merge într-un colţ al scenei şi ia loc undeva, pe un scaun, pe un colţ de laviţă, supărat.)*

NADIA *(îl privește cu un surîs, ca pe un copil, și pe urmă se apropie de el)*: Ascultă-mă. Să lăsăm lucrurile așa cum sînt. E mai bine. E mai simplu. E mai curat. Să nu mai vorbim de iubire. Nu e loc de ea acum. Eu vreau să fiu între voi doi ca un băiat. Nu se poate?

MANUEL: Ești prea frumoasă, Nadia.

NADIA: Nu e adevărat. Și nici nu vreau. Și nici nu trebuie. N-am timp să fiu frumoasă.

MANUEL: Totuși ești.

NADIA: Cu atît mai rău. E un lux prea mare. Mă încurcă. Eu vreau să fim aici trei oameni cumsecade, care n-au nimic de ascuns unul altuia. Nici șoapte, nici sărutări pe furiș, nici secrete. Vreau să ne putem spune «bună dimineața» și «bună seara» privindu-ne toți trei în ochi, ca într-o singură oglindă. Îmi trebuie, dragul meu, îmi trebuie în mizeria asta *(privire circulară asupra întregii mansarde)* o inimă limpede. Lasă-mă s-o păstrez.

MANUEL: Pentru cine?

NADIA: Nu știu. Vom vedea mai tîrziu.

MANUEL: Nadia! Tu ești îndrăgostită.

NADIA: Crezi?

MANUEL: Văd. *(O secundă de gîndire.)* Acum îmi aduc aminte că porți un medalion și că în el e o fotografie. Vrei să-i rămîi credincioasă?

NADIA: Vreau să rămîn credincioasă întîmplării care ne-a strîns pe noi trei laolaltă. Vreau să vă rămîn vouă credincioasă. Cît despre... *(își ia medalionul între degete, îl privește)* face parte din altă lume. Nu mai văd pînă acolo. E prea departe. Nu-mi mai aduc bine aminte... Mă crezi?

MANUEL: Te cred.

NADIA: Atunci, sărută-mă.

MANUEL: Cum?

NADIA: Cum vrei tu. Nu mi-e frică de tine.

(O clipă se privesc. Manuel parcă ezită. Se aud pe scară pașii lui Bob. Manuel se apropie de Nadia și o îmbrățișează băiețește, camaraderește — atitudine în care îi găsește Bob intrînd.)

SCENA V

NADIA, MANUEL, BOB

BOB *(furios, uimit de ce vede, lasă să-i cadă brațul de surcele pe care îl aduce)*: Ia te uită, domnule!
NADIA *(fals speriată)*: Ne-a prins!
MANUEL *(același joc)*: Ce ne facem?
BOB *(sumbru)*: Va să zică așa!
MANUEL *(jucînd «flagrantul delict»)*: Să nu tragi!
NADIA *(la fel)*: Stai să-ți explic.
BOB *(către Manuel)*: Aș trage dacă aș avea cu ce. *(Către Nadia:)* Și dumneata ce să-mi explici? Am văzut cu ochii mei.
NADIA *(inocentă)*: Ce ai văzut?
BOB: Te-a sărutat.
NADIA *(parcă mirată)*: Daa? Atunci... *(ca și cum ar căuta o soluție)* atunci sărută-mă și tu.
BOB *(nu-i vine a crede)*: Zău?
NADIA: Sigur! Hai! Sărută-mă! *(Bob se apropie de Nadia. Face gestul de a-și sumeca mînecile. Pe urmă o îmbrățișează, lung, copilărește.)*
MANUEL *(glumind, dar și iritat de faptul că e o prea lungă sărutare, îl bate pe umeri)*: Ei, domnu! domnu! Destul! Unde te trezești?
BOB *(ca și cum s-ar șterge pe gură, după ce a băut cu mare poftă)*: Așa! *(Brusc, aproape fără tranziție:)* Și mi-e o foame, domnule! Nu e bine să săruți cînd ți-e foame... Unde sînt cartofii? I-ați curățat?
MANUEL: Am început...
NADIA: Dar nu i-am terminat.
BOB: De ce?
NADIA: Ne-am luat cu vorba.
BOB: Eu crăp de foame, și dumnealor fac conversație. Păi vă mai las eu altă dată singuri?
NADIA: Pînă fac eu focul *(către Bob)* tu curăță cartofii care au mai rămas *(către Manuel)* și tu pune apă în oala de colo. Dar mai întîi clătește-o. *(Strînge surcelele de pe jos și merge spre sobă.)* Haide. Repede.

BOB *(bombănind, se apucă de curățat cartofi)*: Sigur. Eu să sparg lemne, eu să curăț cartofi...

MANUEL *(a luat oala și se duce spre chiuvetă)*: Și tot tu să-i mănînci!

BOB: Ba nu! Că o să te las numai pe tine!

NADIA *(la sobă, aprinzînd focul, în timp ce băieții execută ordinele date; cu anumit lirism)*: Nu simțiți, nu simțiți un miros de cartofi calzi? Nu vă vine în nări un abur dulce, o aromă suavă?... Parcă e un miros de castane coapte, de pîine prăjită. Ce frumoși sînt cartofii! Nimic pe lume nu e mai frumos. Sînt albi, sînt calzi, sînt rotunzi.

BOB *(terre-à-terre)*: Deocamdată sînt nefierți.

NADIA: Dar în jumătate oră vor fi tocmai buni.

BOB: În cît?

NADIA: Jumătate oră. Dacă vă grăbiți...

BOB: Gata sînt. *(Vine cu cartofii spre sobă.)*

MANUEL: Și eu. *(Vine cu oala cu apă.)*

(Nadia ia oala din mîinile lui Manuel și o pune pe sobă, potrivind-o sub flacără. Apoi ia cartofii din mîinile lui Bob și îi aruncă în oală. Toți trei rămîn pe urmă aplecați asupra oalei, privind cu atenție, ca și cum acolo, înăuntru, s-ar petrece o experiență extraordinară.)

BOB *(după un timp)*: Jumătate oră, zici?

NADIA: Da.

MANUEL: Nu se poate mai repede?

NADIA: Nu cred.

BOB: Și ce ne facem pînă atunci?

NADIA: Așteptăm.

MANUEL: Eu mă culc. *(Merge alene spre patul lui.)*

NADIA: Eu... eu desenez. *(Se duce spre colțul ei, unde va găsi un bloc și creion.)*

BOB: Și eu? Va fi cea mai groaznică jumătate oră din viața mea.

(Manuel s-a întins leneș pe patul lui. Nadia, pe un scăunel, în colțul din dreapta al scenei, se joacă cu creionul pe o foaie de bloc.)

MANUEL: Dacă adorm, să mă treziți.
NADIA: Fii fără grijă.
BOB *(după un timp)*: Nadia! Ce desenezi tu acolo?
NADIA: Nu desenez. Mîzgălesc.
BOB: N-ai subiect?
NADIA: N-am.
BOB: Să-ți dau eu unul?
NADIA: Să auzim.
BOB: Fă-mă pe mine cu o pîine în mînă.
MANUEL: Și dacă tot îl faci, pune-i și un curcan în mîna cealaltă.
BOB *(către Manuel)*: Parcă ziceai că dormi. *(Către Nadia:)* Nu zău, Nadia, n-ar fi frumos? *(Întinde mîna ca și cum ar poza într-adevăr cu pîinea visată în mînă).*
NADIA: Ba da, ar fi. Mă gîndesc că n-am pictat niciodată pîini. Păcat! Un tablou cu pîini mari, puternice, liniștite, simple, calme... Sînt frumoase pîinile cu coaja lor albă-gălbuie, puțin aurie.
BOB: Ție ce-ți place mai mult? Coajă sau miez?
NADIA: Nu știu. Am uitat. E așa de mult de atunci!
BOB *(către Manuel)*: Și ție?
MANUEL: Eu... sînt la regim.
BOB: Mie îmi place coaja. Îmi place, că e tare și o aud cum trosnește cînd mușc din ea. *(Mușcă de cîteva ori în gol. Pe urmă își pipăie maxilarele, surprins aproape că sînt la locul lor.)* Dacă aș avea ceva de mestecat, mi-aș mai descleșta fălcile. Mi-e c-o să-nțepenesc. *(Brusc, copilărește:)* Nu, zău, n-avem nimic de mîncare? Nimic?
MANUEL: Nu fi stupid.
BOB: Nadia, te întreb pe tine. N-avem nimic?
NADIA: Caută.
BOB *(merge într-un colț al mansardei, unde sînt aruncate tot felul de lucruri, cotrobăiește pe acolo, și în cele din urmă găsește un fel de cutie dreptunghiulară, plată, cu care vine în planul I)*: Asta ce-i?
NADIA: Cutia mea de culori.

BOB *(deschizînd cutia)*: Ia să vedem. Mai ştii? Poate găsim ceva. *(Scoate un tub şi citeşte eticheta:)* «Marabu»! Ce înseamnă asta «Marabu»?

NADIA: Alb de fond.

BOB: O fi bun?

NADIA: Cam fad, cred.

BOB *(punînd tubul la loc)*: Atunci să căutăm altceva, mai picant. *(Scoate pe rînd alte tuburi.)* Zinc. Albastru de metilen. Galben. A! Ăsta-mi place. Parc-ar fi gălbenuş de ouă.

NADIA: Dar e otrăvitor.

BOB: Serios?

NADIA: Are plumb mult. Cînd lucrez cu el, mă spăl pe urmă cu apă oxigenată ca să nu rămîie urmă.

MANUEL *(subit interesat, se apropie de ei)*: E într-adevăr otrăvitor?

NADIA: Foarte.

MANUEL: Tubul ăsta... *(Îl ia între degete.)* Ce zici, ne-ar ajunge pentru toţi trei?

NADIA: Ce vrei să spui?

MANUEL: Nimic. Întreb. Pentru orice eventualitate.

NADIA *(îi ia cu un gest scurt tubul din mînă)*: Nu-mi plac asemenea glume. *(Pune tubul la loc şi ia cutia din mîinile lui Bob, ducînd-o spre colţul ei, lîngă pat.)*

BOB *(necăjit)*: Mi-o iei? Păi eu atunci ce mănînc?

NADIA *(uşor supărată)*: Mai caută. Poate găseşti lucruri mai bune.

BOB *(căutînd)*: Poate. Cine ştie? Să nu zici vorbă mare.

NADIA *(după un timp)*: Ei! Ai găsit?

BOB: Am găsit, dar nu ştiu ce e. *(Vine spre centrul scenei, avînd în mînă un tub mic de sticlă.)*

MANUEL: E tubul meu de aspirine.

NADIA: De astea poţi să mănînci cîte vrei.

BOB: Zău? Atunci să încerc.

MANUEL: Eşti nebun.

BOB: Oi fi, da' eu dacă nu mănînc acum ceva, leşin. *(Scoate o aspirină, o rupe întîi cu dinţii pe jumătate, şi pe urmă, după ce a gustat-o, o înghite pe toată, mestecînd.)*

NADIA: Cum e?

BOB: Nu e rău. *(Mai mănîncă una.)* Nu e rău de loc. Parcă puțin mai nu știu cum la început... *(Mănîncă o a treia aspirină.)* Dar pe urmă te obișnuiești.

NADIA: Nu e amar?

BOB: Amar? Să văd. *(Mănîncă încă o aspirină.)* Mm... nu e amar de loc.

NADIA: Dă-mi și mie una.

BOB: Zău? Poftim.

NADIA *(mănîncă cu atenție, cum ar gusta un vin. Pe urmă se oprește, se gîndește o clipă)*: Mai ai?

BOB *(se uită în tub)*: Mai e. *(Îi dă o nouă aspirină.)*

NADIA *(după ce a înghițit-o și pe asta)*: Mai vreau. *(Îi ia tubul din mînă și-și scoate încă o tabletă.)*

BOB: Vezi? Ți-am spus eu.

MANUEL *(se apropie de ei și îi privește uluit)*: Voi sînteți nebuni?

NADIA: Vrei și tu?

MANUEL: Vă întreb: sînteți nebuni?

NADIA *(dîndu-i o pastilă)*: Nu. Încearcă. *(Manuel o ia, ezită, o miroase, și în cele din urmă o înghite.)* Nu așa. Trebuie mestecată. Uite la mine, cum fac eu. *(Mănîncă o nouă aspirină.)* Ai văzut? Fă și tu la fel. *(Îi dă încă o aspirină.)*

MANUEL *(după ce a mîncat)*: Mai dă-mi. *(Ia tubul din mîna Nadiei și își ia o aspirină.)*

BOB *(la rîndul lui, smulge tubul din mîna lui Manuel)*: Ehei! Mai încet.

NADIA: Mai e?

BOB: Să văd. *(Se uită în tub.)* Mai e una, dar pe asta... pe asta o mănînc eu.

MANUEL: Porcule! Ești un porc egoist.

BOB *(se uită cînd la unul, cînd la altul, pe urmă rupe aspirina în trei și dă fiecăruia o bucățică)*: Na-vă și vouă.

(Toți trei mănîncă.)

NADIA *(după ce a mîncat)*: S-a terminat?

MANUEL: Nu mai e de loc?

BOB: Să văd. *(Se uită în tub.)* Mai e... Dar parcă n-aș mai lua. Nu știu ce am. Mi-e cald.

NADIA: Și mie.

BOB: Mi-e teribil de cald. *(Către Manuel:)* Ție nu?

MANUEL: Parcă. Începe.

NADIA: Mi-e cald, dar mi-e bine. Mă simt mai ușoară. Parcă plutesc. Uite, dacă închid ochii...

BOB: Nu-i închide.

NADIA: De ce?

BOB: Să nu amețești.

NADIA: Dar vreau să amețesc. Dacă închid ochii... *(îi închide)* o, ce bine e! Ce bine! *(Către Bob:)* Închide-i și tu. *(Către Manuel:)* Și tu. *(Toți trei cu ochii închiși.)* Nu e bine?

MANUEL: E grozav.

NADIA: Parcă plutesc.

MANUEL: Parcă zbor.

NADIA: Parcă nu mai sîntem aici. Parc-am fi departe.

MANUEL: Departe de mansarda asta infamă.

NADIA: Undeva pe o navă, pe mare, pe o insulă.

MANUEL: Da, pe o insulă.

NADIA: Cu multă lumină, cu mult albastru, cu mult cer. Văd plante, și flori, și culori, și un orizont larg, văd...

BOB: Eu nu văd nimic.

NADIA: Nici tu, Manuel?

MANUEL: Ba da. Văd totul.

BOB: Minte. Se preface. Nu vede nimic.

MANUEL: Ba da, Nadia. Îți jur. Văd totul. Foarte clar. Foarte simplu: ca printr-un ochean de fum... ca prin vis.

BOB: Uite, domnule, cum minte! Să se facă așa care minte?

MANUEL: Să se facă.

NADIA: Ssst! Aud foșnetul frunzelor.

MANUEL: Și zborul pescărușilor în larg.

NADIA: Și simt... simt briza de seară...

MANUEL: Și vîntul de noapte cum bate ușor spre țărm...

BOB *(indignat de atîta minciună)*: Eu deschid ochii, că nu mai pot. Simți tu briza? Te bate pe tine vîntul? Ia uite, domnule! Eu mor de căldură, și pe ei îi bate vîntul. Sînt leoarcă de năduşeală. Mă topesc.

MANUEL *(în vis)*: Nu e o insulă mare.

NADIA *(idem)*: Nu. E mică și rotundă.

MANUEL: Ca un inel de argint.

NADIA: Ca o brățară de coral.

MANUEL: Ca un ochean de fum.

NADIA: Ca o planetă de...

BOB *(între Manuel și Nadia, a întors capul în timpul ultimelor șase replici de mai sus, cînd spre el, cînd spre ea, ca și cum ar fi urmărit o minge trimisă cu fiecare replică de la unul la celălalt și înapoi, dar acum nu mai rabdă)*: Destul! Treziți-vă! Hai, treziți-vă! Deschideți ochii! *(Nadia și Manuel deschid ochii.)* V-ați îmbătat.

MANUEL: Cu ce?

BOB: Cu aspirină.

MANUEL: S-ar putea?

NADIA: De ce nu? Eu mă îmbăt cu tot felul de lucruri. M-am îmbătat odată cu levănțică. Era seara, pe cîmp.

MANUEL: Ce căutai dumneata seara pe cîmp?

BOB: Sînteți beți morți. Amîndoi.

MANUEL: Ei, și ce-ți pasă ție?

NADIA: De ce m-ai trezit?

MANUEL: De ce m-ai pus să deschid ochii? Ca să te văd pe tine?

NADIA: Și frînghia asta cu rufe ude?

MANUEL: Eu îi închid la loc.

NADIA: Mă întorc în insula mea.

MANUEL: A noastră. Viu după tine.

BOB *(sughite violent)*.

NADIA *(deschide ochii)*: Ai spus ceva?

BOB *(sughite din nou)*.

MANUEL: Ai spus ceva?

BOB: Aș spune *(sughiț)* dacă aș *(sughiț)* putea...

MANUEL: S-a îmbătat.

NADIA: În sfîrșit.

BOB: Nu m-am *(sughiț)* îmbătat, dar nu-ș' ce am. Mi-i cald. *(Cu un fel de beatitudine:)* Mi-i cald și mi-i bine.

NADIA: Atunci haide cu noi. Închide ochii și haide cu noi.

BOB: Nu-i închid și nu merg. Nu mă mișc de aicea, că nici nu pot. *(Amuzat:)* Zău că nu pot. *(Încercînd să facă un pas:)* M-am moleșit de tot. *(Sughiț.)* Mi se-încurcă picioarele, de nu știu care-i dreapta și care-i stînga.

MANUEL: E praf.

NADIA: Mort.

BOB: Adică vrei să spui... *(sughiț)* vrei să spui... *(Se reazemă de Manuel.)*

MANUEL *(repunîndu-l pe picioare)*: Fugi de-aici, că miroși a aspirină.

BOB: Tare a fost aspirina asta, domnule! Tare de tot. Nouăzeci de grade... *(Sughiț.)* Și îmi vîjîie urechile, și mă trec fiori... și parcă mă gîdilă cineva în nas... de parcă văd și eu insula aia a voastră... Cum îi zice?

NADIA: N-are nume.

BOB: D-asta n-o văd eu bine... Parc-o văd și parcă nu.

NADIA: De prea multă lumină. De prea mult soare.

(Bob închide ochii și pe urmă începe să rîdă, rîs căruia îi răspunde Manuel, și apoi Nadia, unul stimulîndu-se pe celălalt, pînă ce totul devine un acces general de «*fou rire*», care durează cîtva timp.)

SCENA VI

ACEIAȘI, AGENTUL

Pe ușa din dreapta a intrat Agentul. E în civil. Tip degajat, sigur de el, cu o nuanță de impertinență parcă. S-a oprit în prag, cu pălăria pe cap, și a asistat cîteva secunde, în tăcere, la criza de rîs a celor trei. În sfîrșit, se decide să pună capăt situației.

AGENTUL: În stare completă de ebrietate.

(Cei trei tresar la vederea neașteptată a intrusului.)

BOB: Cum?

AGENTUL: Vă găsesc în stare completă de ebrietate.

MANUEL: Dar dumneata cine ești?

AGENTUL *(venind placid spre ei):* Asta nu e greu de spus. Mai greu ar fi cine sînteți voi. *(După o secundă, foarte calm:)* Eu sînt poliția.

NADIA
MANUEL
BOB } : Poliția?

(S-au dezmeticit brusc. Toată beția lor a fost în parte adevărată, în parte un joc în care intraseră la început în glumă, dar care pe urmă îi cucerise cu totul. Bîlbîieli, sughițuri, pași clătinați, totul a fost o «scenă de beție», dar nu în întregime simulată. Un singur cuvînt — Poliția! — îi trezește scurt și îi readuce în mansarda din care evadaseră.)

AGENTUL: Da.

MANUEL: Și ce doriți?

AGENTUL: Nu v-am spus? Aș dori să știu cine sînteți.

MANUEL: Să vă arătăm actele.

AGENTUL: Lasă actele. Le cunosc. Le-am văzut. Sînt false.

NADIA: False?

AGENTUL *(sceptic):* Toate actele sînt false.

BOB: Da' ale noastre nu.

AGENTUL: Ale voastre mai ales.

MANUEL: De unde știi dumneata?

AGENTUL: Nu-ți spun că le-am văzut?

BOB: Cînd? Unde?

AGENTUL *(oarecum jenat):* Am mai fost pe aici... cînd nu era nimeni acasă.

NADIA: Frumoase maniere.

AGENTUL: Domnișoară... sau doamnă... eu n-am maniere. Eu am ordine.

NADIA: Da? Atunci, dă-mi voie să-ți spun că pentru mine ești o deziluzie.

AGENTUL: Deziluzie? Nu înțeleg.

NADIA: Nu ești dumneata domnul care azi-dimineață se plimba în fața casei, de colo pînă colo, pe

trotuarul de peste drum și se uita mereu în sus, spre fereastra noastră?

AGENTUL: Da.

NADIA: Și nu ești tot dumneata tînărul — fiindcă la urma urmelor ești tînăr și nici urît nu ești...

AGENTUL: Domnișoară, vă rog... *(Nu-i arde de glumă.)*

NADIA: ...tînărul care ieri după masă s-a ținut după mine două ore, de acasă spre bulevard, din bulevard în Squar, din Squar pe Podul cel mare, și de acolo înapoi acasă?

AGENTUL: M-ați observat?

NADIA: Și nu ești dumneata...

AGENTUL: Ba da. Eu sînt. Mereu eu.

NADIA: Ei bine, credeam... credeam...

AGENTUL: Ce?

NADIA: Că mă urmăreai.

AGENTUL: Chiar asta făceam. Vă urmăream.

NADIA: Da, dar nu așa. Credeam... că-ți plac.

MANUEL, BOB *(mustrători):* Nadia!

NADIA *(către Bob și Manuel):* Ei da, credeam că mă urmărește normal. Ca un bărbat pe o femeie.

BOB: I-ai fi permis?

NADIA: Nu. Dar mi-ar fi făcut plăcere. Era obraznic, dar era simpatic. Pe cînd așa, *(adresîndu-se Agentului)* ești obraznic, dar nu ești simpatic de loc.

AGENTUL: Domnișoară!

NADIA: Credeam că mă urmărești. Dumneata mă pîndeai.

AGENTUL: Da. Vă pîndeam. Vă pîndesc pe toți trei de zece zile încoace.

MANUEL: E vreun denunț?

AGENTUL: Sînt mai multe. Le am aici în buzunar.

BOB: Ce spune?

AGENTUL: Ce nu spune?! Sînteți suspecți în tot cartierul. Nimeni nu știe de unde veniți, ce căutați. Ați făcut datorii peste tot. La băcan, la birt, la cizmar, la frizer.

MANUEL: Nu puteam să umblăm netunși.

BOB: Sau cu pingelele rupte.

AGENTUL *(către Manuel):* Dumneata, cel puţin, ai umplut tot cartierul cu cecuri false.

MANUEL: Nu sînt false.

AGENTUL: Ai să-mi spui şi mie povestea cu care ai păcălit cîţiva naivi. Că eşti bancher, că depozitele sînt blocate. Că...

BOB: Dar e adevărul adevărat. E bancher.

AGENTUL: Sigur. *(Arătîndu-l pe fiecare în parte:)* Dumnealui bancher, dumneaei pictoriţă, şi dumneata şampion de fotbal. Nu-mi mai rămîne decît să fiu şi eu... preşedinte de republică.

NADIA: Prin urmare nu ne crezi?

AGENTUL: Nu. *(După un timp:)* Aţi pus în vînzare pe ascuns tot felul de lucruri scumpe, pe preţuri de nimic, haine, geamantane, un ceas de aur — obiecte dubioase, care nu se ştie cum v-au căzut în mînă.

MANUEL: Erau ale noastre.

AGENTUL: Haida de!

NADIA: Crezi... crezi că le-am furat?

AGENTUL: Nu ştiu. Şi deocamdată nici nu vreau să ştiu. Dar oricum, cine poartă asemenea lucruri nu vine să locuiască într-un palat ca ăsta, *(gest spre mansarda mizeră)* şi încă trei într-o odaie... o fată şi doi bărbaţi... tot cartierul vorbeşte... şi nici măcar nu sînteţi căsătoriţi.

NADIA: Ar fi greu, toţi trei.

AGENTUL: Şi după toate alea, nici chiria n-o plătiţi.

BOB: Asta de unde o ştii?

AGENTUL *(se bate cu palma peste buzunar, unde arătase şi adineauri — cu acelaşi gest — că are denunţurile):* De aici.

MANUEL: A făcut şi ea un denunţ?

AGENTUL: A făcut.

BOB: Scorpia!

AGENTUL: Ascultaţi-mă. Eu am venit în anchetă, dar mai ales am venit să vă dau un sfat. Plecaţi de aici. Ştergeţi-o.

MANUEL: Unde?

AGENTUL: Oriunde. În alt cartier. Aici prea sînteți deocheați. E mai bine să dispăreți un timp. Vă spun asta din simpatie.

NADIA: Prin urmare, ieri... tot mă urmăreai puțin!

MANUEL: Nadia!

NADIA: Ei, lasă-l, că-i simpatic.

AGENTUL: Nu, domnișoară, nu. Dar prefer să n-am de-a face cu voi. Îmi dați prea mult de lucru. Orașul e blocat. Mișună tot felul de agenți, tot felul de tipi suspecți, uneltitori, spioni, oameni de-ai lui Alvarez... *(Ca și cum i-a trecut o idee prin cap:)* Și în definitiv, de unde știu eu că... *(Se oprește, tace, se uită bănuitor.)*

MANUEL: Vrei să spui...

AGENTUL *(ca și cum s-ar fi răzgîndit):* Nu. Nu vreau să spun nimic. Eu sînt de la Moravuri. Chestiile astea nu mă interesează. Dar să nu dea peste voi unul de la Siguranță, că e rău. Înțeles?

NADIA
MANUEL
BOB } *(slab):* Înțeles.

AGENTUL: Prin urmare, dispăreți de aici.

BOB: Cînd?

AGENTUL: Astă-seară, mîine, cel mai tîrziu poimîine. Să nu vă simtă nimeni.

BOB: Nici scorpia?

AGENTUL: Nici ea. Dar mai întîi trebuie să-i plătiți chiria pe trecut, că altfel nu scăpați. Nici voi, nici eu. Vă caută și vă găsește ori de unde ați fi. Uite, o chem să-i spun de față cu voi că ne-am înțeles și că o să-i dați toți banii... *(Merge spre ușă și, din prag, strigă în josul scărilor:)* Seniora! Seniora!

MANUEL: E aici?

AGENTUL: Da. I-am spus să mă aștepte pe scări pîn-o strig eu. *(Se aud pe scară pașii grei ai Proprietăresei.)*

SCENA VII

ACEIAȘI, PROPRIETĂREASA.

Proprietăreasa e o femeie corpolentă, voinică, trecută de patruzeci de ani, cam mahalagioaică, «voluptoasă».

AGENTUL: Am vorbit cu dumnealor. Cît îți datorează?
PROPRIETĂREASA: Pînă cînd?
AGENTUL: Pînă astăzi.
PROPRIETĂREASA: Optzeci și șase de pesetas.
AGENTUL: O să ți-i plătească.
PROPRIETĂREASA *(nu prea crede)*: Zău? Cînd?
AGENTUL: Astă-seară. Sau mîine.
PROPRIETĂREASA: Păi nu e totuna. Astăzi e optzeci și șase de pesetas. Mîine o să fie optzeci și nouă.
AGENTUL: Fie și optzeci și nouă. O să-i primești.
PROPRIETĂREASA: Nu-mi prea vine a crede.
AGENTUL: Ba o să-i primești.
PROPRIETĂREASA: Dacă o să mi-i dea...
AGENTUL: Ți-i dă. *(Către cei trei:)* Nu-i așa?
NADIA, MANUEL, BOB *(fără multă convingere, evaziv)*: Da.
AGENTUL *(către Proprietăreasă)*: Vezi? Au spus da.
PROPRIETĂREASA: Au mai spus ei da și pe urmă a ieșit nu. Eu, să știi că dacă nu plătesc, tot la dumneata viu.
AGENTUL *(către cei trei)*: O auziți? Tot la mine vine. *(Privindu-i apăsat:)* Cred că n-o să fie nevoie. Ne-am înțeles, nu? *(Îi privește o clipă sever.)* Salut. *(Merge spre ușă.)*
NADIA: Domnule!
AGENTUL *(oprindu-se în prag)*: Ce e?
NADIA: Ești simpatic dumneata, să știi.
AGENTUL: Domnișoară!
NADIA: Ești simpatic, măcar că nu ți-ai scos pălăria.
AGENTUL: N-o scot niciodată. Așa e meseria mea. Salut! *(Iese.)*

SCENA VIII

NADIA, MANUEL, BOB, PROPRIETĂREASA

BOB: Care va să zică așa! Umbli după noi cu poliția.
PROPRIETĂREASA: Păi de!
NADIA: Și noi care credeam că sîntem prieteni.
PROPRIETĂREASA: Prieteni cu chiria neplătită eu n-am.
BOB: Eu totdeauna am spus că dumneata ești o persoană drăguță... un suflet nobil.
PROPRIETĂREASA: Zău? De asta fugiți de mine cînd mă vedeți.
BOB: Eu?
MANUEL: Eu?
NADIA: Sau eu?
PROPRIETĂREASA: De dumneata nu-mi prea pasă. Da' ei amîndoi... Umblă în vîrful picioarelor să nu-i văd. Se trag pe lîngă perete să nu-i simt. Da' ce am, frate, ce am? Adică unde nu sînt tînără, nu mai sînt bună de nimic?
BOB: Seniora!
MANUEL: Seniora!
PROPRIETĂREASA: N-oi fi avînd douăzeci de ani ca dumneaei, dar nici o sută n-am împlinit. Doi chiriași am, tineri amîndoi, zdraveni amîndoi, și eu stau singură cuc. Rîde mahalaua de mine. Una ca asta nu mi s-a întîmplat de cînd țiu casă cu chirie. Nici pe vremea cînd trăia dumnealui răposatul, dar acum, că sînt liberă.
MANUEL: Seniora, noi voiam să respectăm memoria răposatului.
BOB: Și liniștea dumitale personală.
MANUEL: Era un semn de omagiu.
BOB: Și de respect.
PROPRIETĂREASA: M-am săturat de atîta respect.
NADIA: Dar vremea nu e pierdută, seniora. Mai e timp. *(Arătîndu-l pe Bob:)* Uite, el!
MANUEL: Da, da, el. E mai tînăr.
NADIA *(arătîndu-l pe Manuel)*: Sau el.
BOB: Sigur. E mai serios.

NADIA: Sau amîndoi.

BOB
MANUEL }: Amîndoi? Cum amîndoi?

PROPRIETĂREASA: Nu vă mai certați pe mine că știu eu cum merg lucrurile aici. Lasă! Toată mahalaua vorbește.

NADIA: Ce vorbește?

PROPRIETĂREASA *(ritoasă)*: Ce vede. Parcă-i greu de văzut! I-ai îmbrobodit pe amîndoi. D-asta zic: mie să-mi dați chiria.

BOB: Păi de chirie e vorba acum? Noi stăm să discutăm lucruri serioase, grave, care privesc viața noastră intimă a tuturor, și dumneata vii cu chiria?

PROPRIETĂREASA: Ia nu-ntoarce vorba. Mie să-mi dați banii.

MANUEL *(elegiac)*: Nu ești o sentimentală, seniora.

PROPRIETĂREASA: N-oi fi. Eu una știu. Vreau banii. Optzeci și șase de pesetas. Mi-i dați?

MANUEL: Ți-i dăm. Sigur. Dar nu optzeci și șase. De două ori optzeci și șase. O sută șaptezeci și doi de pesetas.

PROPRIETĂREASA: Nu înțeleg.

MANUEL: De trei ori, dacă vrei. Două sute cincizeci și opt.

PROPRIETĂREASA: Două sute cincizeci și opt?

MANUEL: Dacă vrei. Vrei?

PROPRIETĂREASA: Aș vrea.

MANUEL *(confidențial parcă)*: Îți dau un cec. Uite, pe loc îl semnez.

PROPRIETĂREASA: Și eu pe loc îl chem înapoi pe comisar. Care va să zică, nu vreți să plătiți? Bine. *(Merge spre ușă și din prag strigă în josul scărilor.)* Domle comisar! Domle comisar!

BOB: Ssst! Ssst!

NADIA: Nu striga.

PROPRIETĂREASA: Ba strig.

MANUEL: Vrei să ne audă toți vecinii?

PROPRIETĂREASA: Să ne audă. Eu strig pînă plătiți. Plătiți?

MANUEL: Vino înăuntru, că plătim.

PROPRIETĂREASA: Cu hîrtii de-alea?
MANUEL: Nu, nu. Cu bani.
PROPRIETĂREASA: Cînd?
BOB: Astă-seară.
MANUEL: Mîine dimineaţă.
NADIA: Cel mai tîrziu.
PROPRIETĂREASA: Să vă văd. Dar tare m-aş mira. Cu ce o să plătiţi?
MANUEL: Ştiu eu? O să găsim.
BOB: O să împrumutăm.
NADIA: O să mai vindem din lucruri.
PROPRIETĂREASA: Din lucruri? N-aţi vîndut tot? Vă mai rămîne ceva?
NADIA *(aruncîndu-şi privirea prin cameră)*: Să căutăm. Trebuie să mai găsim. Nu se poate altfel.
MANUEL *(tresărind)*: Tabachera! *(Căutîndu-se prin buzunare:)* Unde-i tabachera?
BOB: Ce tabacheră?
MANUEL: Tabachera mea de argint.
BOB: Păi n-am vîndut-o acum două săptămîni? Lui Lopez.
MANUEL: Care Lopez?
BOB: Lopez, cîrciumarul. Cîrciumarul din port.
MANUEL *(dezamăgit)*: Daa? *(După o secundă:)* Şi bricheta?
BOB: Şi.
NADIA: Cu bricheta am luat săpun, nu ţii minte? Cu tabachera — pîine şi zahăr.
BOB: Şi o sticlă cu rom. Băiat bun Lopez ăsta. Tîlhar, bandit, dar băiat bun. Sticla cu rom a fost supliment de la el.
NADIA: Şi... nu mai vrea să ne dea nimic?
BOB: Pe datorie, nimic.
MANUEL: Să-i mai oferim ceva. Uite, să-i dăm... *(caută cu ochii)* să-i dăm banjoul tău.
BOB: Nu vrea. Cravate şi instrumente muzicale nu primeşte. Am încercat.
NADIA: Barem dacă ne-ar da cîteva pesetas.
BOB: Nici nu mă duc să întreb. Mă dă şi afară.
NADIA: M-aş duce eu să vorbesc cu Lopez. Poate îl înduplec.

BOB: Nu se poate.

MANUEL: Nu, Nadia, nu te las să te duci acolo. Nici nu vreau să intri în taverna aceea infamă.

BOB: E şi zadarnic. Nu-l înduplecă nimeni pe Lopez. Dacă n-ai bani sau bijuterii.

NADIA: Ce fel de bijuterii?

BOB: Briliante. Rubine. Aur.

NADIA *(cu o tresărire):* Aur? Bine, dar eu am... cum de nu m-am gîndit pînă acum... eu am un medalion. *(Şi-l scoate cu un gest grăbit de la gît şi vine spre Proprietăreasă.)* Seniora! Vezi medalionul ăsta? E de aur. Dacă vrei, ţi-l dau. Vinde-l.

MANUEL, BOB *(gest de a o opri):* Nadia!

PROPRIETĂREASA: Nu, nu. Eu în treburi de astea nu mă bag. Cine ştie de unde îl ai. Şi p-ormă... de... zici că-i de aur, şi mă trezesc cu el că-i de tinichea. Eu vreau bani.

NADIA: Bine! Vei avea bani.

PROPRIETĂREASA: Cînd?

NADIA: Astă-seară. Peste un ceas.

PROPRIETĂREASA: Să te văd. Eu acum vă las, dar să ştiţi că diseară viu iar. Cu mine nu merge. *(Iese.)*

SCENA IX

NADIA, BOB, MANUEL

NADIA: Bob! Ţine medalionul. *(I-l dă.)* Du-te repede pînă la Lopez. Vezi ce-ţi dă pe el.

BOB *(a rămas cu medalionul în mînă, pentru că i l-a pus ea în mînă, dar nu ştie ce să facă):* Bine... dar asta nu se poate.

NADIA: De ce?

MANUEL *(ferm, aproape aspru):* Fiindcă nu se poate. El ştie foarte bine ce spune. *(Ia medalionul din mîna lui Bob şi i-l dă înapoi Nadiei.)* Pune-ţi medalionul la loc.

NADIA: Nu vă înţeleg.

MANUEL: Nici nu trebuie. Pune medalionul, şi să nu mai vorbim de asta.

NADIA: Să nu vorbim? De ce să nu vorbim? Aveţi ceva pe inimă. Haide, spuneţi. Vă ascult.

MANUEL: Nadia! Sîntem doi oameni în toată firea. Doi bărbaţi. Sănătoşi. Zdraveni. Nu putem trăi din lucrurile tale vîndute.

NADIA: Nu puteţi? De ce? Sînteţi mîndri, nu? Mîndri cu mine. E tot ce am meritat de la voi. Mîndria voastră ridiculă de bărbaţi. Trăim de atîta vreme aici, ca trei băieţi amărîţi, şi la urmă descopăr că mă aflu între două personaje binecrescute, care au mîndrie şi orgoliu. Ce comici sînteţi! Şi ce ruşine mi-e de voi! Bob! Manuel! Voi, care spuneaţi că mă iubiţi. Puteţi voi să fiţi mîndri cu mine? Cu mine?

BOB *(încet):* Nadia, nu poţi să vinzi medalionul. E o amintire.

MANUEL: Şi noi nu putem trăi din amintirile tale vîndute.

NADIA: Amintiri? Eu n-am amintiri. Nu mai am. Nouă ne e foame. Şi vrem să trăim. Restul cade. Medalioane şi altele. Ce vreţi să facem cu lucrurile astea moarte? Să le tîrîm după noi, să ne agăţăm de ele? Să plîngem cînd le pierdem? Să murim cu fiecare din ele? Pentru fiecare din ele? A trebuit să dau peste doi bărbaţi sentimentali, stupizi şi orgolioşi, pentru ca să aflu de la ei că un medalion e mai mult decît o pîine.

MANUEL: Decît care pîine, Nadia? Pîinea pe care o s-o avem astă-seară. Şi pe urmă? Şi mîine?

NADIA: Nu ştiu. Nu există mîine. Există doar ziua asta. Ceasul ăsta. Mai departe nu ştiu. Mai departe nu văd.

BOB: Pentru că închizi ochii.

NADIA: Trebuie uneori să închizi ochii, dacă vrei să trăieşti.

MANUEL: Şi dacă nu vrei? Şi dacă nu mai vrei? Rîdeai adineauri de mîndria noastră, dar nu te gîndeşti, Nadia, că fără ea s-ar putea... să nu mai vrem...

să nu mai putem... Sînt lucruri care se îndură mai greu decît foamea.

NADIA: Nu cunosc.

MANUEL: Ba da. Umilința. Infamia. Sila, scîrba de propria ta viață. Vrei să cădem așa de jos? Sîntem trei oameni înfometați, dar mîndri. Încă n-am furat. Încă n-am cerșit.

NADIA: Foarte bine. Ne rămîn două soluții. Să cerșim și să furăm.

BOB: Ai putea?

NADIA: Nu știu. N-am încercat. Cred că aș putea.

MANUEL: E mai greu decît crezi. Știi ce mi s-a întîmplat deunăzi, joi seara?

NADIA: Cînd te-ai întors plictisit acasă și n-ai vrut să scoți toată seara un cuvînt?

MANUEL: Veneam din port. Căutasem toată ziua de lucru și nu găsisem nimic. Eram dărîmat de oboseală. Mă oprisem la un colț de stradă să mă odihnesc puțin. Mă rezemasem de o poartă. A trecut cineva pe lîngă mine — o femeie bătrînă— s-a oprit, s-a uitat lung la mine și mi-a spus: «Ce e cu tine, omule? Ți-e foame?» Mă tutuia, și asta mi s-a părut mai curios decît orice. Pe urmă a deschis poșeta, a scos — nu știu ce a scos de acolo și a vrut să-mi dea...

NADIA: Și tu ce-ai făcut?

MANUEL: Am fugit. Dar știi de ce-am fugit? Mi-a fost teamă că dacă rămîn, s-ar putea să primesc. *(Tăcere.)* În seara aceea m-am gîndit pentru prima oară să mă omor.

NADIA: Pentru prima oară? Te-ai mai gîndit de atunci?

MANUEL: Da.

NADIA: Ești nebun. Bob! Tu auzi ce vorbește omul ăsta? Vorbește de moarte. Și tu taci, tu taci! Spune un cuvînt, vorbește, deschide gura. Ori ești și tu ca el, un sinucigaș cu demnitate? Mă uit la voi și mă sperii. Nu știam că trăiesc în casă cu doi muribunzi. Nu știam că sînt aici singurul om viu. Dar eu sînt vie, domnii mei, *vie*, mă auziți? Vie și pentru voi. Vie cît trei, cît treizeci. Dacă vi s-a terminat viața, vă dau eu, că am

destulă. Manuel, trezește-te, dezmeticește-te, umblă. Bob, tu ești un sportiv, nu un domn delicat. Ești un luptător, un băiat zdravăn. Tu nu leșini pentru că cineva a vrut să-ți dea de pomană. Dacă vrea să dea, n-are decît. Eu primesc. Eu întind mîna, dacă e nevoie. Fur, dacă e nevoie. Cer, implor, caut, urlu. Viața asta n-o dau din mînă — că alta nu știu bine dacă mai găsesc. Veniți cu mine. Eu n-am scrupule și orgoliu. Voi scoate flacări pe nas. Voi face scamatorii în piața publică. Voi umbla cu talgerul. Voi cînta în cîrciumi... *(Vorba a fost spusă la întîmplare, în potopul acestei întregi izbucniri, dar în momentul în care o rostește, își dă seama că a găsit poate soluția.)* Da, voi cînta. Și voi o dată cu mine. *(Către Bob:)* Uite, ai să iei banjoul tău și ai să vii cu mine. *(Către Manuel:)* Și tu ai să deschizi pianul, pe care mîinile tale delicate nu l-au mai deschis de douăzeci de ani. Mergem oriunde. Mergem în cîrciuma lui Lopez, și vom cînta acolo. Vom cînta așa de tare, c-o să ne audă și surzii și-o să ne dea o bucată de pîine... fiindcă eu vreau să trăiesc. Fiindcă nu vreau ca soarele, mîine dimineață, să răsară fără noi.

CORTINA

ULTIMA ORĂ

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

Alexandru Andronic, conferenţiar universitar
Grigore Bucşan, mare industriaş
I. D. Borcea, directorul ziarului «Deşteptarea»
Ştefănescu, secretar de redacţie
Voicu, Pompilian } redactori
Brănescu, ministrul Instrucţiunii publice
Agopian, proprietarul tipografiei
Hubert, şef de atelier la tipografie
Niţă, om de serviciu la «Deşteptarea»
Un băiat cu cafele
Magda Minu, studentă
Gaby, actriţă
Ana, femeie de serviciu la Andronic
Domnişoara Werner, secretara lui Bucşan

ACTUL 1

Redacția ziarului DEȘTEPTAREA. *În dreapta, planul II, o ușă de intrare. În peretele din fund, o ușă cu o firmă dreptunghiulară:* Direcția. *În stînga, planul II, o ușă ce duce spre alte încăperi ale redacției. În stînga, planul I, cam o treime din scenă e despărțită într-un fel de boxă cu vitrine. Nu este o încăpere separată, ci o boxă propriu-zisă. Se intră în această boxă printr-o portiță, care poartă și ea o firmă:* Secretarul de redacție. *În boxă, o masă cu telefon, două scaune. Pe masă, teancuri de ziare, hîrtii, coupuri, manuscrise, clișee, creioane, foarfeci etc. În peretele din stînga boxei, ferestre ce dau spre stradă. În restul scenei, în afară de boxă, mai sînt două mese de scris. În dreapta, planul I, rafturi de lemn, în care se văd cotoarele unor imense volume: colecții de ziare. Pe pereți, afișe mari tipografice de reclamă, cam îngălbenite de timp:* Citiți «Deșteptarea», ziar de luptă cetățenească. O pagină lei 3.

SCENA I

VOICU, NIȚĂ

Dimineață de vară. Soare mult. Ferestrele deschise. Voicu, la masa din dreapta, doarme, sau numai dormitează, cu capul culcat pe brațul drept și pălăria lăsată pe frunte. Un moment de tăcere. Se aude doar prin ferestrele deschise rumoarea surdă a străzii. Pe urmă izbucnesc strigătele vînzătorilor de ziare: «*Deșteptarea! Deșteptarea specială! Specială! Senzaționale declarații! Noi amănunte! Deșteptarea!*» Strigătele se depărtează treptat. Se mai aude de undeva departe încă o dată «*Deșteptarea!*». Voicu a rămas tot timpul nemiș-

cat. Intră Niță, servitorul, cu un teanc de exemplare. Se vede bine titlul tipărit, «Deșteptarea». Trece pe la fiecare masă și lasă cîte un exemplar.

NIȚĂ: Iacă și gazeta noastră.

VOICU *(mormăind, fără să ridice capul):* A apărut?

NIȚĂ: Acu o aduse băiatu de la tipografie. E caldă. *(Freacă cu degetele hîrtia, și pe urmă se uită la degetele înnegrite de cerneală.)* Uite, se ia cerneala pe dește. *(Duce gazeta la nas și o miroase.)* Și miroase! Miroase de te trăsnește.

VOICU: Miroase a mort.

NIȚĂ: Nu zău, domle Voicu, fără glumă. Gazeta asta a noastră are un miros.

VOICU: Toate gazetele au un miros. *(După o pauză de o secundă, care nu e o pauză ironică, ci una de somnoros:)* Miros de cerneală.

NIȚĂ: Aș! Pe ăla-l știu eu. Că doar sînt vechi în presă. Ăsta-i alt miros. *(Ducînd încă o dată gazeta la nas și încercînd să-i definească mirosul:)* Parc-ar fi gaz. Parc-ar fi catran. Parc-ar fi pucioasă. Ascultați-mă pe mine, domle Voicu. Eu am îmbătrînit în meseria asta. Am fost și la «Epoca» lui conu Nicu Filipescu, înainte de războiul ăl mare. Și la «Seara» lui conu Bogdan-Pitești. Și la «Fulgerul» lui conu Stratiliu. Gazetă să miroase, ca asta, n-am pomenit. Biata nevastă-mea o simte de la o poștie: «Niță, zău, iar mi-ai adus blestemăția aia în casă. Scoate-o afară.» Nu doarme noaptea, domnule Voicu, nu doarme noaptea dacă e «Dișteptarea» în casă. *(Sună telefonul din boxa secretarului de redacție. Niță se îndreaptă spre telefon fără grabă și tot fără grabă ridică receptorul.)* Alo! Da! Domnu Agopian? Nu e aici. E la administrație. Aici e redacția. Cum? Cuum? *(Se vede că cel care a chemat nu mai răspunde. Niță ridică din umeri și pune receptorul la loc.)*

VOICU *(care între timp s-a trezit și a rămas cu capul rezemat în coate, cu pălăria pe ceafă, gînditor):* Niță!

NIȚĂ *(reîntorcîndu-se din boxă):* Poftiți.

VOICU: Tu nu te-ai întrebat niciodată: din ce o fi trăind?

NIȚĂ: Cine?

VOICU: Gazeta.

NIȚĂ: Care gazetă?

VOICU: Gazeta noastră.

NIȚĂ: «Dișteptarea»?

VOICU: Da.

NIȚĂ *(scărpinîndu-se în cap):* Păi de! *(O clipă de gîndire și pe urmă cu un fel de tresărire sceptică:)* Da' mai întîi: trăiește?

VOICU: Oarecum. În orice caz, se ține pe picioare. Apare. *(Cu un accent brusc de surpriză, ca și cum în clipa asta ar descoperi faptul:)* Da, domnule, apare. Uite-o. E aici. E pe masă. *(Din stradă se aude din depărtare un strigăt de vînzător de ziare:* «Dișteptarea!») E pe stradă. Există. Te întrebi cum? Prin ce minune? Cine o scoate? Cine o citește? Cine plătește?

NIȚĂ: De scos, o scoatem noi. De citit... *(caută un moment)* o citim tot noi. Da' de plătit, zău, nu cred să plătească cineva.

VOICU: N-am mai văzut o chenzină, frate Niță, de trei luni.

NIȚĂ: Ba eu numai de două.

VOICU: Ei, stai bine...

NIȚĂ: Credeți că astăzi...?

VOICU: Da, Niță, cred. În fiecare zi cred că astăzi. Și pe urmă, seara mă duc la cafenea să împrumut un sutar sau un pol.

NIȚĂ: Așa nu mai merge.

VOICU: Ba da, Niță. Merge. Nu vezi că merge? Toată șandramaua asta stă în aer. Chiria neplătită. Tipografia neplătită. Hîrtia neplătită. De noi, ce să mai vorbim... Și totuși merge. În fiecare seară îmi spun: gata! s-a terminat! mîine nu mai apare! *(Luînd gazeta în mînă și arătînd-o:)* Și totuși apare.

SCENA II

ACEIAȘI, BĂIATUL CU CAFELE

BĂIATUL: Bună dimineața! *(Uitîndu-se spre boxă:)* Dom' Ștefănescu a venit?

NIȚĂ: N-a venit încă. Dar poți să-i lași cafeluța. Acu trebuie să pice și dumnealui.

BĂIATUL: Numa să nu se răcească.

VOICU: Ad-o 'ncoa!

BĂIATUL: Ați zis ceva?

VOICU: Dă-mi mie cafeaua și-aduci alta lu dom' Ștefănescu.

BĂIATUL: Coane, vă rog să nu vă supărați, da' nu se mai poate.

VOICU: De ce?

BĂIATUL: Păi, făceți și dumneavoastră socoteala, zău așa. *(Scoate un carnet din buzunar și-l răsfoiește pînă dă de «contul» lui Voicu.)* Douăzeci și șapte de cafeluțe, nouă marghilomane, paisprezece dulcețuri de trandafir duble, un șerbet de zahăr ars, că ziceați că e tare și-mi rupeți picioarele dacă mă mai prindeți cu el, douăzeci și două de ceaiuri și un pachet de țigări «Regale». Nu mai pot nici eu, coane, zău așa. Nu mai pot pă credit.

VOICU: Bine mă, neisprăvitule, tocma azi te găsișI și tu să nu mai poți? Tocma azi, cînd se plătesc chenzinele?

BĂIATUL: Lasă, coane, cunoaștem bancul ăsta. S-a-nvechit. Cînd s-or plăti chenzinele aicea, o să scoateți drapelul.

SCENA III

ACEIAȘI, PROFESORUL ANDRONIC

ANDRONIC *(intră cu pălăria în mînă, timid, privind cu curiozitate în toate direcțiile, ca și cum și-ar căuta drumul și ar cere scuze)*: Scuzați, vă rog... aș vrea să întreb... dacă nu vă deranjez... aș vrea să știu...

NIȚĂ: Ce doriți dumneavoastră?
ANDRONIC: Mă rog... ziarul «Deșteptarea»...
NIȚĂ: Aicea-i.
ANDRONIC: În cazul acesta... aș vrea — cum să vă spun eu?... aș vrea...
VOICU: Aveți vrun anunț? A doua ușă pe dreapta. La administrație.
ANDRONIC *(venind spre Voicu, pe care abia acum îl vede)*: Îmi dați voie să mă prezint: Andronic. Profesorul Andronic. Profesor de istorie.
VOICU: Pare bine. *(Îi strînge, fără prea mare chef, mîna întinsă. Pe urmă, oarecum jenat de extrema politețe a tipului, își scoate pălăria din cap și o pune pe masă.)*
ANDRONIC: Vedeți, eu am scris un articol.
VOICU: Și vreți să-l publicați?
ANDRONIC: Nu. Dimpotrivă. Aș vrea... aș fi vrut să nu-l public.
VOICU: Păi nu e obligatoriu.
ANDRONIC: Da, dar acum e prea tîrziu.
VOICU: De ce?
ANDRONIC: Fiindcă s-a publicat.
VOICU: Unde?
ANDRONIC: Aici.
VOICU: Aici la noi?
ANDRONIC: Da. În «Deșteptarea».
VOICU: Mai demult?
ANDRONIC: Nu. Azi-dimineață. Da, da, chiar azi-dimineață. În foileton. *(Scoate gazeta din buzunar, o despăturește și arată cu degetul.)*
VOICU *(cu oarecare mirare)*: Uite, domle! P-ăsta nici nu-l văzusem. *(Citind titlul:)* «Alexandru cel Mare în Media», de Alexandru Andronic.
ANDRONIC: Eu sînt...
VOICU: Alexandru cel Mare?
ANDRONIC: Nu. Alexandru Andronic. Autorul.
VOICU: Și ce poftiți?
ANDRONIC: Aș vrea să vorbesc cu domnul director.
VOICU: Cu domnul director? Și eu aș vrea.
ANDRONIC: Nu vine?

VOICU: Ba da. Se-ntîmplă să şi vină. Uneori. La zile mari. Cînd i se năzare.

ANDRONIC: Totuşi, vedeţi... eu... ar trebui... E o chestiune care...

VOICU: E ceva grav?

ANDRONIC: Foarte grav. Pot chiar spune, de extremă importanţă.

VOICU: Atunci, ştiu eu?... să vorbiţi cu secretarul de redacţie, cu domnul Ştefănescu.

ANDRONIC: E aici?

VOICU: Încă nu. Dar trebuie să vină.

ANDRONIC: Să aştept.

NIŢA: Pe culoar, la stînga, în sala de aşteptare.

VOICU: Sau şi mai bine... dacă sînteţi grăbit, mai faceţi dumneavoastră un tur, două, pe stradă şi reveniţi.

ANDRONIC: Mai bine aşa. Tot am de făcut o tîrguială jos la librărie. Mă duc şi mă-ntorc. Am onoarea să vă salut. *(Se depărtează, se opreşte, se întoarce din nou spre Voicu.)* Da, da. Mă întorc.

VOICU *(îl priveşte cum se depărtează, dar cînd a ajuns aproape de ieşire, îl opreşte brusc, fulgerat de o idee)*: Nu cumva... nu cumva aţi venit pentru onorar?

ANDRONIC: Care onorar?

VOICU: Onorariul pentru colaborare. Plata foiletonului!

ANDRONIC: Se plăteşte?

VOICU: Mai e vorbă? Dacă pentru asta aţi venit, nu mai e nevoie să vă deranjaţi. Lăsaţi-ne adresa, şi vă trimitem noi acasă cu omul de serviciu.

ANDRONIC: La drept vorbind, eu am venit pentru altceva. Pentru cu totul altceva.

VOICU: În sfîrşit, mare lucru n-o să fie. Dar, oricum, o mie, două mii...

ANDRONIC: N-aş vrea să credeţi... E mai ales o chestiune de principiu... Eu...

VOICU *(atacînd direct)*: Uite ce, domnule profesor. Ca să nu vă mai pierdeţi vremea cu formalităţile: lăsaţi aici o sută de lei pentru timbre, impozit şi celelalte angarale, şi cînd veniţi înapoi, vă prezentaţi la ghişeu şi încasaţi banii.

ANDRONIC *(nebănuitor, dar timid, căutîndu-şi portofelul)*: Credeţi că...
VOICU: Dacă vă spun eu...
ANDRONIC *(a găsit o monedă de o sută şi i-o întinde)*: Sînteţi prea amabil. Vă mulţumesc. Mă-ntorc eu. Am onoarea. *(Iese.)*

SCENA IV

VOICU, NIŢĂ, BĂIATUL CU CAFELE

VOICU *(aruncă suta pe platoul cu cafele şi pahare cu apă ale băiatului)*: Pune cafeaua pe masă. Restu-i pentru tine.
BĂIATUL: Să trăiţi, coane. *(Pune cafeaua pe masă şi pe urmă iese prin dreapta.)*

SCENA V

VOICU, NIŢĂ, POMPILIAN

POMPILIAN *(intrînd grăbit prin stînga)*: Ştefănescu e aici?
VOICU: N-a venit.
POMPILIAN: Mai bine. *(Îşi aruncă pălăria în cuier. Se aşază la unul din birouri.)* Niţă, nişte hîrtie de manuscris! *(Către Voicu:)* Am făcut-o lată azi-noapte.
VOICU: Aşa de lată, c-ai uitat de reportaj.
POMPILIAN: A spus ceva Ştefănescu?
VOICU: A urlat.
POMPILIAN: Şi pe urmă?
VOICU: Ca totdeauna. S-a potolit.
POMPILIAN *(către Niţă, care i-a adus şi pus pe birou cîteva foi albe de hîrtie)*: Ce-i asta, Niţă? Hîrtie de scris sau de împachetat?
NIŢĂ: Alta nu-i. Ordin de la administraţie. Iconomie.
POMPILIAN: Mizerie.

VOICU: Și decădere. Cunoscutul publicist George Pompilian scrie pe hîrtie de împachetat brînză.

POMPILIAN *(sentențios)*: Care va înfrunta veacurile! *(Cu o schimbare de ton:)* N-ai un subiect?

VOICU: Mi-e somn. *(Se culcă iar cu capul pe masă.)*

NIȚĂ *(dînd să iasă, se lovește nas în nas cu Ștefănescu, care intră)*: S' trăiți, dom' Ștefănescu.

SCENA VI

VOICU, POMPILIAN, ȘTEFĂNESCU

Telefonul din boxă a început să sune din chiar momentul intrării lui Ștefănescu. Cu pălăria pe cap, fără să salute pe nimeni, merge direct spre biroul lui și ridică receptorul, aruncîndu-și în același timp privirea asupra hîrtiilor de pe masă.

ȘTEFĂNESCU *(vorbește scurt, retezat, fără brutalitate, dar puțin mecanic, ca un om obișnuit să vorbească de sute de ori pe zi la telefon)*: Da... Eu... Nu... Am zis nu... Pagina doua, coloana treia, nouă drepte... Nici cursive, nici bloc. Nouă drepte-i ajunge... Fără clișeu... Fără, domnule... *(Închide telefonul. În aceeași atitudine, în picioare, în fața biroului, cu pălăria în cap, continuă să răsfoiască hîrtiile de pe birou, de la care de altfel nici o clipă nu și-a ridicat privirea.)* Voicule!

VOICU: Aici. *(Se ridică alene de la masă, merge spre boxă, se oprește în fața biroului lui Ștefănescu.)*

ȘTEFĂNESCU: E ceva nou?

VOICU: Mai nimic.

ȘTEFĂNESCU: Telegramele «Rador» au venit?

VOICU: Da. Uite-le acolo. *(Îi arată cu degetul niște hîrtii pe masă.)*

ȘTEFĂNESCU: Clișeele?

VOICU: Numai unul. *(Ia de pe masă un clișeu de zincografie și i-l dă.)*

ȘTEFĂNESCU: De ce?

VOICU: Nu mai vrea să lucreze zincografia. *(Pauză.)* Fără bani.

ŞTEFĂNESCU *(ridicare din umeri; gest vag, de indiferenţă)*: De!... *(Continuă să citească.)* Nu te duci să te culci?

VOICU: Mai aştept. Poate vine Agopian. Zicea aseară că poate ne dă ceva din salariu. Mai ştii?

ŞTEFĂNESCU *(îşi ridică pentru prima oară ochii din hîrtii şi îl priveşte. După o scurtă pauză)*: Du-te, băiatule, şi te culcă. *(Ia loc la birou. Îşi pune pălăria-n cui.)*

VOICU *(e gata să plece. Se opreşte pe pragul boxei, cu uşa deschisă. Întreabă cu indiferenţă)*: Ai văzut gazeta?

ŞTEFĂNESCU *(reintrat în lectura hîrtiilor)*: Văzut.

VOICU: Cum e?

ŞTEFĂNESCU: O porcărie!

VOICU: Nu e nimic. Tot n-o citeşte nimeni. *(Revine plictisit spre locul lui.)*

POMPILIAN *(de la masa lui, unde tot timpul a stat cu stiloul deasupra hîrtiei, în căutare de subiect)*: Să nu zici vorbă mare. Am văzut azi doi oameni, *(repetă şi arată cu degetele)* doi, cu «Deşteptarea» în mînă. Unul era-n tramvai — s-a dat jos la liceul Lazăr — şi altul era în colţ la Regală.

VOICU *(fals intrigat)*: Cine să fi fost?

POMPILIAN: Mă-ntreb şi eu. Provinciali poate.

VOICU: Fiindcă veni vorba, ce tiraj om fi avînd noi?

POMPILIAN: Treizeci de mii.

VOICU: Vrei să rîzi.

POMPILIAN: Dacă nu crezi, întreabă la administraţie. Întreabă-l pe Agopian. La nevoie, îţi arată şi bonul de tiraj: treizeci de mii în cap.

VOICU: Şi în realitate?

POMPILIAN *(gest cu mîna, parcă ar cîntări cifrele)*: O mie opt. O mie nouă.

VOICU: Şi cîte se vînd?

POMPILIAN: Ştiu eu? Şapte sute, opt sute.

VOICU: Cu provincie cu tot?

POMPILIAN: Cu tot.

VOICU: Şi pentru asta ne pierdem noi vremea aici?

ŞTEFĂNESCU *(care tot timpul şi-a văzut de lucru în boxă, ca şi cum ar fi fost cu desăvîrşire absent, ridică*

capul din hîrtii): Pentru asta şi pentru altele. Mai ales pentru altele.

POMPILIAN: Ce vrei să spui?

ŞTEFĂNESCU: Vino aici să-ţi spun eu.

POMPILIAN *(schimbă cu Voicu o privire întrebătoare, se ridică, merge spre boxă, se opreşte în faţa biroului lui Ştefănescu)*: Am venit.

ŞTEFĂNESCU *(îi face semn să ocolească biroul şi să treacă de partea cealaltă)*: Mai aproape. Lîngă mine.

POMPILIAN *(ocoleşte biroul şi se opreşte în spatele lui Ştefănescu, aplecîndu-se peste umărul lui)*.

ŞTEFĂNESCU *(punînd degetul brusc pe o coloană din gazetă)*: Cît?

POMPILIAN: Ce vrei să spui?

ŞTEFĂNESCU: Exact ce ai înţeles. Cît?

POMPILIAN: Şefule, nu ştiu ce vrei să spui.

ŞTEFĂNESCU: Cîţi bani ai primit pentru asta?

POMPILIAN *(continuînd jocul inocenţei)*: Pentru care asta?

ŞTEFĂNESCU: Pentru toată povestea asta. De exemplu, pentru fraza asta. *(Citeşte:)* «Cititorii noştri cunosc obiectivitatea cu care am urmărit şi deseori atacat activitatea domnului Protopopescu, în fruntea fabricii de conserve „Fructul", dar în faţa marilor realizări recente, nu putem să nu recunoaştem în domnia-sa un mare înfăptuitor, un perfect gospodar, un factor economic însufleţit deopotrivă de mari iniţiative şi largi devotamente.» *(Cu o schimbare de ton:)* Frumos, n-am ce spune! Şi nici nu cred că e prea scump. Cît?

POMPILIAN: Şefule, mă jigneşti.

ŞTEFĂNESCU: Tu mă jigneşti pe mine. Crezi serios că la vîrsta mea, şi după treizeci de ani de gazetărie, nu ştiu să citesc? Eşti un recrut, băiatule.

POMPILIAN: Şefule, pe onoarea mea...

ŞTEFĂNESCU: Şi încă un recrut prost. Mai ia lecţii. Citeşte-l pe director. Acolo artă! Cînd pune o pilă, nici nu se simte. Simte numai cine trebuie. La tine totu-i cusut cu aţă albă. Uite... *(Citeşte*

mai departe:) «Spiritul de inițiativă al domnului Protopopescu, curajul său civic, dezinteresarea...» *(Bruscă schimbare de ton:)* Dar asta ce-i?

POMPILIAN: Care?

ȘTEFĂNESCU: Asta! *(S-a ridicat în picioare, cu gazeta în mînă.)* Voicule! *(Pleacă de la birou și ieșind din boxă se apropie de masa lui Voicu, în timp ce Pompilian se întoarce la masa lui de scris.)* Ce e asta? *(Îi arată ceva în josul paginii.)* De unde a mai răsărit și asta? «Alexandru cel Mare în Media»... Ai trimis-o tu la tipografie?

VOICU: Nu. Poate dumneata.

ȘTEFĂNESCU: Da' de unde! Nici n-am văzut manuscrisul. Nici nu mi-a trecut prin mînă. *(Citind din nou:)* «Alexandru cel Mare», de Alexandru Andronic. Andronic. Andronic. Cine-o mai fi și Andronic ăsta?

VOICU: Habar n-am. A fost pe-aci — zicea c-o să mai vină.

ȘTEFĂNESCU: Dar cine l-a dat la tipar? Ei cum, domnule, așa am ajuns, că răsar foiletoane-n gazetă fără să știe secretarul de redacție? Ce-i debandada asta?

POMPILIAN: L-o fi dat directorul.

ȘTEFĂNESCU*(revenind spre boxă)*: Ei, directorul! Directorul și Alexandru cel Mare! *(Ajuns la biroul lui, ridică receptorul și formează un număr.)* Alo! Tipografia. Dă-mi-l pe șefu de atelier. Dă-mi-l pe Hubert, sau mai bine spune-i să vină pînă sus, cu revizia de aseară și cu șpalturile din pagina treia. Cu toate șpalturile, m-auzi? *(Închide telefonul și se așază la birou, continuînd să lucreze.)*

SCENA VII

ACEIAȘI, FATA BLONDĂ

Un moment de tăcere. Ștefănescu lucrează în boxă, Pompilian, care pare a fi găsit un «subiect», scrie, iar Voicu dormitează. Intră o fată tînără,

blondă, douăzeci de ani, îmbrăcată cam bătător la ochi, dar nu dezagreabil, şi nici mahalageşte.

FATA BLONDĂ: Bună ziua! *(Nu-i răspunde nimeni, nu o vede nimeni. Se apropie de masa lui Pompilian.)* Vreau să vorbesc cu domnul director.

POMPILIAN *(ridică privirea şi constată că fata e «nostimă»)*: Eu sînt.

FATA BLONDĂ: Domnule director... *(A pornit cu multă inimă, ritos, energic, dar se opreşte scurt.)* Nu eşti dumneata.

POMPILIAN: După ce se vede?

FATA BLONDĂ: După tot.

POMPILIAN: Domnişoară, mă insulţi.

FATA BLONDĂ: Se poate. Dar eu cu directorul vreau să vorbesc.

POMPILIAN: Personal?

FATA BLONDĂ: Personal.

POMPILIAN: Despre ce?

FATA BLONDĂ: Despre... *(A pornit să spună, dar, ca mai sus, se opreşte brusc.)* Nu pot să spun. E o chestiune intimă.

POMPILIAN: Intimă de tot?

FATA BLONDĂ: Nu te priveşte pe dumneata.

POMPILIAN: Dar te priveşte pe dumneata. Fiindcă dacă e «intimă de tot», aici la redacţie e cam incomod.

FATA BLONDĂ *(fără violenţă, mai mult familiar)*: Obraznicule!

POMPILIAN: Iar dacă nu-i intimă, directorul nu-i aici.

FATA BLONDĂ: Vreau să fac o reclamaţie într-o chestiune din jurnalul de azi.

POMPILIAN *(mai puţin interesat)*: De ce nu spui, domnişoară? *(Arată cu degetul spre boxă.)* Domnul de acolo.

FATA BLONDĂ: E director?

POMPILIAN: Mai mare. Secretar de redacţie!

FATA BLONDĂ *(se îndreaptă în direcţia indicată, deschide uşa boxei, intră)*: Bună ziua!

(Ştefănescu continuă să lucreze fără să ridice capul.)

POMPILIAN: Voicule!
VOICU *(întrebare mormăită)*: Mmm?
POMPILIAN: Uite colo! *(Îi face semn să se uite la fata blondă din boxă.)*
VOICU *(ridică leneș capul și are un moment de surpriză. Hotărît, fata e nostimă)*: Cam blondă.
POMPILIAN: Și cam tînără.
VOICU: Dar mi-e somn. *(Își culcă din nou capul pe masă.)*
POMPILIAN: Și eu am de lucru. *(Reîncepe să scrie.)*
FATA BLONDĂ *(care între timp așteptă, lîngă ușa boxei, crezînd că în cele din urmă Ștefănescu o va vedea, încearcă din nou să se semnaleze)*: Bună ziua.
ȘTEFĂNESCU *(fără să ridice privirea și continuînd să lucreze)*: Da.
FATA BLONDĂ: Numele meu este Gaby Brăulescu.
ȘTEFĂNESCU *(același joc)*: Da.
GABY *(decisă «să-i dea drumul»)*: Domnule secretar!
ȘTEFĂNESCU: Da.
GABY: Da, da, dar dacă nu vă uitați la mine, eu nu pot să vorbesc.
ȘTEFĂNESCU: Despre ce e vorba, *(ridică capul și în sfîrșit o privește)* domnișoară?
GABY: Despre asta. *(Îi întinde ziarul, arătîndu-i în același timp un articol de pe ultima pagină.)*
ȘTEFĂNESCU *(citind)*: «Cronica dramatică. Teatrul de vară. „Ia-o mai încet", revistă în două acte și-un prolog.»
GABY: Am jucat și eu în piesa asta.
ȘTEFĂNESCU: Aha! Artistă.
GABY: Artistă, dar ce folos. Nu spune o vorbă de mine în toată cronica. Nici nu mă pomenește.
ȘTEFĂNESCU: Nu se poate!
GABY: De toate spune cîte ceva. De toate. Numai de mine nu.
ȘTEFĂNESCU: Imposibil!
GABY *(aproape plîngînd)*: Mă persecută. Totdeauna m-a persecutat. Și data trecută. Are ceva contra mea.
ȘTEFĂNESCU: Ți se pare dumitale.
GABY: Mi se pare? Citiți și dumneavoastră. *(Parcurge cronica și citește, de ici, de colo, cîte o frîntură de*

frază:) «O apariție încîntătoare, domnișoara Grigoriu... Admirabilă, domnișoara Yvette Stancu... Domnișoara Gigi Vasiliad a cîntat tangoul „Ai să mă uiți" într-un ritm languros... Domnișoarele Cilibiu, Stănescu și Walter, în notă... Domnișoara Georgina Mălin e un element care promite.» Vedeți? Pe toate, pe toate. Numai pe mine nu. Să spună și despre mine ceva. Nu zic mare lucru, dar măcar că am fost bine, sau că sînt în notă, sau că promit.

ȘTEFĂNESCU: Dar promiți?

GABY: Promit. Sigur că promit. Eu de asta am venit, domnule secretar. Să scrie și despre mine. Nu plec de aici pînă nu scrie.

ȘTEFĂNESCU: Ba de plecat o să pleci, că eu am de lucru.

GABY *(dezolare):* Care va să zică, n-am făcut nimic.

ȘTEFĂNESCU: Ba da. O să scrie și despre dumneata.

GABY: Cînd?

ȘTEFĂNESCU: Cu prima ocazie.

GABY: Mîine.

ȘTEFĂNESCU: Poate și mîine.

GABY: Și dacă tot scrie, să scrie și el două-trei rînduri mai mult, că nu-i cade mîna.

ȘTEFĂNESCU: Asta așa e.

GABY: Vă mulțumesc, domnule secretar. La revedere.

ȘTEFĂNESCU *(cufundat din nou în hîrtiile lui)*: La revedere.

GABY *(dă să plece, dar se oprește în prag)*: Domnule secretar!

ȘTEFĂNESCU: Da.

GABY: Îmi puneți și fotografia?

ȘTEFĂNESCU: Ce fotografie?

GABY: Fotografia mea. Uite, o am aici. *(Caută în poșetă și scoate o fotografie.)* O puneți?

ȘTEFĂNESCU: O punem.

GABY: S-o las?

ȘTEFĂNESCU: Las-o.

GABY *(după ce a lăsat fotografia pe masă)*: Ce-o să fie la teatru cînd or vedea-o! Îngălbenesc toate. *(Iese din boxă.)*

VOICU *(care de la un timp s-a deșteptat din toropeală și a privit cu oarecare curiozitate scena din boxă, urmărind de la masa lui convorbirea de mai sus, o interpelează pe fată, care se îndreaptă spre ieșire)*: Domnișoară!

GABY: Poftim?!

VOICU *(se ridică; vine spre ea)*: Dumneata o să faci carieră.

GABY: De unde știi?

VOICU: Presimt. Dumneata ai talent. Un anumit fel de talent.

GABY: M-ai văzut la teatru?

VOICU: Nu, dar te-am văzut aici. Ai fost foarte bine.

GABY: Vorbiți serios?

VOICU: Foarte. Vezi dumneata... *(O ia de braț și pornesc împreună spre ieșire. Îi spune ceva cu voce scăzută — nu se aude bine ce. Fata izbucnește în rîs.)*

POMPILIAN *(s-a oprit din scris și îi vede plecînd)*: Ei, domnu! Încotro?

VOICU: Mergem să ne plimbăm.

POMPILIAN: Și eu ce fac?

VOICU: Scrii! *(Iese împreună cu Gaby prin stînga.)*

SCENA VIII

ȘTEFĂNESCU, POMPILIAN, HUBERT

Intră prin dreapta Hubert, șeful de atelier, avînd în mînă mai multe șpalturi tipografice și un exemplar din «Deșteptarea», revizia, plin de ștersături și semne cu creion roșu și albastru.

HUBERT *(în trecere spre boxă)*: Salut, dom' Pompilian.

POMPILIAN *(continuînd să scrie)*: Saltare!

HUBERT *(intrînd în boxă)*: Salut, dom' Ștefănescu!

ȘTEFĂNESCU: Ce mi-ai făcut, Hubert?

HUBERT: Cu ce?

ȘTEFĂNESCU: Ai văzut gazeta de azi?

HUBERT: Am văzut-o.

ȘTEFĂNESCU: Și pagina treia?

HUBERT: Şi.

ŞTEFĂNESCU: Ce foileton mi-ai pus în pagina treia?

HUBERT *(moment de gîndire)*: Să ne uităm.

ŞTEFĂNESCU *(deschide gazeta la pagina treia şi i-o arată)*: Poftim!

HUBERT *(citeşte)*: «Alexandru cel Mare în Media», de Alexandru Andronic.

ŞTEFĂNESCU: De unde mi l-ai scos pe Andronic ăsta?

HUBERT: Ştiu eu? De-aici, se vede, de la dumneavoastră.

ŞTEFĂNESCU *(enervat)*: Mă rog, aseară, la revizie, ce foileton aveai în pagina treia?

HUBERT *(moment de gîndire)*: Să ne uităm.

ŞTEFĂNESCU: Uită-te.

HUBERT *(deschide revizia şi caută)*: Cronica literară.

ŞTEFĂNESCU: Şi ce s-a făcut cu ea?

HUBERT *(amintindu-şi)*: A! Am trecut-o în pagina cincea. Casetă, coloana trei, patru şi cinci.

ŞTEFĂNESCU: De ce?

HUBERT: Fiindcă n-aveam casetă. Caseta din pagina cincea a trebuit s-o scot. Era un articol despre preţul ovăzului. Şi mi-a telefonat dom' director azi-noapte să-l scot.

ŞTEFĂNESCU: Şi?

HUBERT: L-am scos, ce era să fac? Dumneavoastră nu eraţi aicia, domnu Voicu dormea. L-am scos. Am luat atunci cronica literară din pagina doua şi am trecut-o casetă în pagina cincea. Da' mi-a rămas foiletonu din pagina doua liber. Şi-atunci l-am băgat pe Alexandru ăsta în loc.

ŞTEFĂNESCU: De unde l-ai luat?

HUBERT: Din tipografie, de unde să-l iau! Era gata cules şi l-am pus.

ŞTEFĂNESCU: Manuscrisul îl ai?

HUBERT: Nu-l am.

ŞTEFĂNESCU: Dar şpaltul? Dă-mi şpaltul.

HUBERT *(caută în teancul de şpalturi aduse)*: N-am nici şpaltul. Trebuie să fie jos în atelier. Vi-l trimit eu cu Niţă.

ŞTEFĂNESCU: Ascultă, Hubert. Cu articolul ăsta nu-i lucru curat. Nu e de la noi. Prin mîinile mele n-a trecut.

HUBERT *(după un moment de gîndire, se loveşte cu palma pe frunte)*: Aoleu! Să ştiţi că aşa e. Nu e de la dumneavoastră. E de la «Revista istorică».

ŞTEFĂNESCU: Ce revistă?

HUBERT: «Revista de istorie antică». Se tipăreşte la noi în tipografie. S-or fi încurcat şpalturile.

ŞTEFĂNESCU: Halal tipografie!

HUBERT: Păi de, domnu Ştefănescu. Eu zece mîini n-am. Prost plătit sînt. Asta e.

ŞTEFĂNESCU: Treaba voastră. Eu am vrut doar să descurc afacerea cu foiletonul. N-am chef să mă trezesc în fiecare dimineaţă cu diverse chestii strecurate peste noapte în gazetă. Acum, c-am descurcat-o, poţi să te duci.

HUBERT: Îţi fi descurcat-o dumneavoastră, dar eu mai rău am încurcat-o. Ăştia de la «Revista istorică», pentru o greşală de tipar, urlă zece săptămîni. Dar încă pentru una boacănă ca asta... *(Îşi strînge revizia şi şpalturile şi iese din scenă prin uşa din dreapta.)*

SCENA IX

ŞTEFĂNESCU, POMPILIAN

Moment mai lung de tăcere. Ştefănescu şi Pompilian îşi văd fiecare de treabă la mesele lor. Pompilian, care în decursul scenelor precedente a scris cu oarecare întreruperi de gîndire, scrie acum cu mare repeziciune.

POMPILIAN *(a ajuns la ultima frază, a încheiat, a pus punct)*: Uf! *(Îşi strînge hîrtiile de manuscris, îşi ia pălăria, şi-o pune-n cap şi intră-n boxă.)* Şefule, am terminat. *(Pune hîrtiile pe masă şi dă să plece.)* Şi m-am dus.

ŞTEFĂNESCU: Pompilian!

POMPILIAN: La revedere

ŞTEFĂNESCU: Pompilian!
POMPILIAN: Da!
ŞTEFĂNESCU: N-ai terminat. Îmi trebuie un cursiv de pagina întîia.
POMPILIAN: Da' ce? E rîndul meu?
ŞTEFĂNESCU: Nu ştiu. Mie să-mi dai un cursiv.
POMPILIAN: Mă iei cam repede, şefule. Nu era rîndul meu azi. Să vedem ce zice ţintarul. *(Se apropie de «ţintarul» lipit în perete şi caută cu degetul.)* Miercuri. Miercuri, miercuri... *(a găsit)* miercuri, cursiv pagina întîia: Grigoriu. Să-l scrie Grigoriu.
ŞTEFĂNESCU: Grigoriu nu-i aici.
POMPILIAN: Nici eu nu sînt. Am dispărut. *(E gata să plece.)*
ŞTEFĂNESCU *(ţipînd)*: Pompilian!
POMPILIAN *(s-a oprit locului, pironit de strigăt)*.
ŞTEFĂNESCU *(ritos)*: În cincisprezece minute îmi dai un cursiv.
POMPILIAN *(înţelegînd că nu mai e nimic de făcut)*: Fir-ar a dracului de meserie! *(Îşi scoate pălăria şi dă să iasă din boxă, ca să se întoarcă la masa lui de scris. În prag se opreşte.)* N-ai un subiect?
ŞTEFĂNESCU: Nu.
POMPILIAN: N-am subiect.
ŞTEFĂNESCU: Caută.
POMPILIAN *(se întoarce la masa de scris)*: Niţă!

SCENA X

ACEIAŞI, NIŢĂ

NIŢĂ: Poftiţi?
POMPILIAN: Hîrtie de manuscris.
NIŢĂ: V-am mai dat o dată.
POMPILIAN: Am terminat-o.
NIŢĂ *(aducînd hîrtie)*: Prea le terminaţi repede şi dumneavoastră.
POMPILIAN *(după o pauză)*: Niţă! N-ai un subiect?
NIŢĂ: Am avut unu, aseară, da' l-am dat. L-am dat lui domnu Voicu. *(După o pauză:)* Dacă mai găsesc vreunul...

SCENA XI

ACEIAȘI, ANDRONIC

ANDRONIC *(intrînd prin stînga, cu aceeași stîngăcie ca și prima oară)*: Domnul director a venit?

NIȚĂ: Domnu director, nu. Nu prea vine. Da' domnu Ștefănescu e colo. *(Iese.)*

SCENA XII

ANDRONIC, ȘTEFĂNESCU, POMPILIAN

ANDRONIC *(după ce a intrat în boxă și a așteptat o clipă să fie remarcat)*: Bună ziua.

ȘTEFĂNESCU *(fără să ridice capul din hîrtii)*: Da.

ANDRONIC: Îmi dați voie să mă prezint. Numele meu este Alexandru Andronic.

ȘTEFĂNESCU *(același joc)*: Da... *(După o trecere de moment, ca și cum abia acum ar fi auzit numele rostit:)* Cum ați spus?

ANDRONIC: Andronic.

ȘTEFĂNESCU: Andronic, cu... *(Face un gest cu mîna arătînd spre gazetă.)*

ANDRONIC: Da.

ȘTEFĂNESCU: Luați loc, vă rog. Cu ce vă pot servi?

ANDRONIC: Vedeți, domnule...

ȘTEFĂNESCU: Ștefănescu...

ANDRONIC: Vedeți, domnule Ștefănescu, eu nu am plăcerea... vreau să spun nu am obișnuința... să citesc ziarul dumneavoastră... de altfel, în genere nu citesc ziare...

ȘTEFĂNESCU: Foarte bine...

ANDRONIC: Mă rog?

ȘTEFĂNESCU: Foarte bine că nu citiți ziare. Nici eu nu le-aș citi, dacă aș putea. Mă obligă meseria.

ANDRONIC: Totuși... din întîmplare... mi s-a arătat în ziarul de astăzi un articol, semnat cu numele meu.

ȘTEFĂNESCU: Despre Alexandru cel Mare.

ANDRONIC: Întocmai. E un articol ce trebuia să apară într-o publicațiune de specialitate: «Revista de istorie antică». Nu-mi explic, nu înțeleg cum a ajuns aici.

ȘTEFĂNESCU: Nici eu nu-mi explic prea bine. Dar a ajuns.

ANDRONIC: Din nefericire.

ȘTEFĂNESCU: De ce «din nefericire»? E compromițător?

ANDRONIC: Nu. Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Dar... vedeți... e un articol de știință... și e oarecum nepotrivit... nelalocul lui într-o gazetă zilnică de informație, de politică...

ȘTEFĂNESCU: Și de scandal.

ANDRONIC: N-am vrut să spun asta.

ȘTEFĂNESCU: Dar ați fi putut spune. Și n-ați fi greșit prea mult.

ANDRONIC: În sfîrșit... recunosc că mi-e penibil... da, penibil... ca articolul meu, care aduce o contribuție, îndrăznesc să spun, absolut nouă... poate epocală... la istoria lui Alexandru cel Mare... cel puțin într-un capitol al acestei istorii... să apară... așa cum a apărut. E penibil și poate chiar, în anumit fel, primejdios.

ȘTEFĂNESCU: Primejdios?

ANDRONIC: Vedeți... eu sînt... poate știți... sau în sfîrșit n-aveți cum ști... eu sînt conferențiar la Facultatea de litere... Catedra de istorie — istorie antică — este de cîtva timp vacantă... S-ar putea crede, s-ar putea insinua că, publicînd acest articol într-un cotidian, am încercat să provoc anumită rumoare în jurul numelui meu, în afară de cercurile strict universitare. E un procedeu neacademic, un procedeu neștiințific. Înțelegeți?

ȘTEFĂNESCU: Drept să spun, nu. Dar chiar dacă aș înțelege, de vreme ce articolul a apărut, nu văd ce mai putem face.

ANDRONIC: Mă rog, acest articol a fost publicat din eroare?

ȘTEFĂNESCU: Da.

ANDRONIC: Ei bine, nu s-ar putea da o dezmințire?

ȘTEFĂNESCU: Greu. O gazetă nu-și dă singură dezmințiri.

ANDRONIC: Vreți să spuneți că ar trebui să mă adresez altui ziar?

ȘTEFĂNESCU: Doamne ferește! În nici un caz. La urma urmelor, ce ați putea spune în acea dezmințire? «Domnul Alexandru Andronic, conferențiar universitar, aduce la cunoștința publicului că nu este una și aceeași persoană cu domnul Alexandru Andronic, autorul articolului din „Deșteptarea"»?

ANDRONIC: Nu. Ar fi de ajuns să spun că acel articol a apărut în «Deșteptarea» fără consimțămîntul meu, că a apărut dintr-o eroare regretabilă.

ȘTEFĂNESCU: Regretabilă pentru cine? Nu cumva pentru ziarul «Deșteptarea» și pentru cititorii săi, *(umflînd tonul)* care din această eroare au fost obligați să citească un articol lung, plicticos, prost scris, un articol plin de neadevăruri, teorii false și aberații, un articol care...

ANDRONIC: Dumneavoastră ați citit articolul?

ȘTEFĂNESCU: Nu.

ANDRONIC: Atunci cum puteți afirma?...

ȘTEFĂNESCU: Nu afirm nimic. Vă arăt doar în ce mod s-ar putea să răspundem, în ce mod s-ar putea să fim siliți a răspunde. Nu, nu, domnule profesor, ascultați-mă pe mine: toată chestia asta n-are nici o importanță. S-o lăsăm așa cum este.

ANDRONIC: Nici o importanță? Dar e tipărit!

ȘTEFĂNESCU *(cu dispreț)*: Tipărit! *(Cu oarecare amărăciune sceptică, blazată:)* O gazetă trăiește o zi. Mai puțin decît atît. O dimineață, o oră. O gazetă moare cinci minute după ce a fost citită.

ANDRONIC: Totuși, mie mi se pare că un cuvînt tipărit...

ȘTEFĂNESCU: Pentru că n-ați trăit, ca mine, treizeci de ani în redacții și tipografii. Pentru că n-aveți, ca mine, mîinile pline de cerneală. Pentru că

n-aveți, ca mine, un uruit continuu de rotative în urechi. Pentru că n-ați văzut, ca mine, pierzîndu-se în neant milioane de tone de hîrtie tipărită. Mîine dimineață, astă-seară, nu va fi un om în București, în Romînia, pe globul pămîntesc, un singur om care să știe, care să țină minte că profesorul Andronic a publicat un articol fără să vrea într-o gazetă care l-a tipărit fără să știe. *(Sună telefonul. Ștefănescu a ridicat receptorul și vorbește aproape fără tranziție:)* Da... Încă nu... Pagina doua, titlu pe trei coloane, bloc și aldine... Un singur clișeu... Merge numai la capitală. Încă nu... Da... *(Închide telefonul.)* Pompilian! Grăbește cursivul. Îl cere de la tipografie.

POMPILIAN *(mai mult pentru el)*: Fir-ar al dracului de cursiv!

ANDRONIC: Mi se pare că vă deranjez.

ȘTEFĂNESCU: Sincer vorbind, da. E ora la care facem gazeta. Gazeta de mîine. Pentru că cea de azi, pentru noi *(gest cu mîinile)* a murit.

ANDRONIC: Nu s-ar putea ca în numărul de mîine să puneți, cel puțin, o erată?

ȘTEFĂNESCU: O erată? De ce?

ANDRONIC: Pentru că, vedeți, articolul meu e plin de greșeli de tipar.

ȘTEFĂNESCU: Toată gazeta e plină de greșeli de tipar!

ANDRONIC: Dar în cazul meu e un articol de știință. Sînt denumiri geografice, sînt date istorice. Nu mai înțelege nimeni nimic.

ȘTEFĂNESCU: Nici nu trebuie.

ANDRONIC: Dați-mi voie să vă arăt. Sînt fraze fără sens. Bunăoară, bunăoară aici. *(Citește:)* «Vom arăta altă dată și păstrăm în acest scop probe pe care preferăm a nu le destăinui pentru moment — pe ce se întemeiază convingerea noastră că de la Prophtasia la Kabul, itinerariul eroului nostru a cunoscut faze insuficient studiate pînă azi și care ar merita să fie aduse la lumină.» Ei bine, în loc de Prophtasia știți ce a apărut? În loc de Kabul știți ce a ieșit?

ȘTEFĂNESCU *(ridică receptorul telefonului, care sună din nou)*: Da!... Încă nu... Bine, bine... *(Răcnind:)* Bine! *(Închizînd telefonul:)* Termină, Pompilian, termină odată, că mă-nnebunește tipografia!

POMPILIAN: Vine, vine!

ȘTEFĂNESCU *(către Andronic, expeditiv)*: Domnule profesor, dacă vreți erată, fie și erată. Treceți dincolo, la o masă, scrieți pe o bucată de hîrtie și mi-o aduceți.

ANDRONIC: O am aici. *(Scoate din buzunar o hîrtie.)* E gata scrisă.

ȘTEFĂNESCU: Cu atît mai bine. *(Îi ia hîrtia din mînă și o pune pe birou, într-un colț.)*

ANDRONIC: Aș mai avea multe de spus...

ȘTEFĂNESCU: Dar nu acum.

ANDRONIC: Sigur, nu acum... *(Se pregătește să plece.)* Însă în ce privește onorariul...

ȘTEFĂNESCU: Ce onorar?

ANDRONIC: Era un tînăr adineauri aici... zicea că se ocupă el...

ȘTEFĂNESCU: Ce tînăr? Ce onorar? *(Sună telefonul. Ridică receptorul.)* Da... Agopian?... Care Agopian? La administrație, nu aici. *(Închide telefonul.)* Dobitoc.

ANDRONIC *(intimidat de enervarea lui Ștefănescu)*: Eu vă las. Am onoarea... *(Iese.)*

SCENA XIII

ȘTEFĂNESCU, POMPILIAN

POMPILIAN *(a terminat cursivul și s-a repezit cu el spre boxă, lovindu-se de altfel de Andronic, care tocmai ieșea. Intră în boxă și întinde manuscrisul)*: S-a făcut.

ȘTEFĂNESCU: Despre ce ai scris?

POMPILIAN: Despre reforma bacalaureatului.

ȘTEFĂNESCU: Pentru sau contra?

POMPILIAN: Pentru.

ŞTEFĂNESCU: O făcuşi! Nu ştii că directorul e la cuţite cu Brănescu de la Instrucţie?

POMPILIAN: Zău?

ŞTEFĂNESCU *(ţinînd manuscrisul în mînă)*: Acu ce vrei să fac cu ăsta? La coş! *(E gata să-l arunce într-adevăr la coş. Pompilian i-l ia înapoi cu o mişcare scurtă.)*

POMPILIAN: Stai, şefule, că altu nu scriu. Dă-l încoa' să-l schimb. Ia să vedem! *(Scoate stiloul din buzunar şi începe să citească:)* «Noua reformă a bacalaureatului este un eveniment fericit pentru învăţămîntul nostru secundar.» *(Ştergînd şi scriind:)* Este un eveniment nefericit. *(Către Ştefănescu, plin de subînţeles:)* Ai, ce zici?

ŞTEFĂNESCU *(mulţumit)*: Aşa da. Dă-i drumul. Repede.

POMPILIAN: În trei minute. *(Se întoarce în redacţie, şi, în picioare, la masă, îşi reface manuscrisul, ştergînd şi adăugînd din cînd în cînd cîte ceva.)*

SCENA XIV

ACEIAŞI, DIRECTORUL

Intră Directorul prin dreapta. Patruzeci şi cinci de ani. Încă tînăr şi zvelt. Costum de vară, deschis, elegant. Nimic strigător, dar eleganţa lui contrastează vizibil cu ţinuta delăsată a celorlalţi redactori.

POMPILIAN *(continuînd să scrie)*: Am onoarea să vă salut, domnule director!

DIRECTORUL *(în trecere spre boxă, cu neatenţie)*: Bună ziua, Pompilian. *(Intră în boxă.)* Ai ceva pentru mine, Ştefănescule?

ŞTEFĂNESCU: Azi nimic. Ieri erau nişte hîrtii. Le-am lăsat pe birou, la dumneata.

DIRECTORUL: N-am putut să trec ieri.

ŞTEFĂNESCU: Ştiu.

DIRECTORUL: Dar am telefonat. S-a scos articolul cu ovăzul din pagina cincea?

ŞTEFĂNESCU: S-a scos.

DIRECTORUL: Uite ce e, Ştefănescu: de aici încolo, cîteva zile, nici un cuvînt despre ovăz. Ovăz, grîu, porumb... Nimic. Nu există. Înţeles?

ŞTEFĂNESCU: Înţeles.

DIRECTORUL *(zăreşte pe birou, într-un colţ, fotografia fetei blonde şi o ia în mînă):* Dar asta ce-i?

ŞTEFĂNESCU: Care?

DIRECTORUL: Fotografia asta. *(O priveşte.)* Nostimă fată!

ŞTEFĂNESCU: O nebună. Vrea să-i punem poza la gazetă.

DIRECTORUL *(foarte liniştit rupe fotografia în patru şi-o aruncă la coş):* Şi asta? *(A luat în mînă erata lăsată de Andronic şi o parcurge cu privirea, citind cîte un cuvînt.)* Prophtasia... Marocardo... Oxyartes... Ce-i asta?

ŞTEFĂNESCU: Alt nebun... Vrea erată. Auzi dumneata: erată!

DIRECTORUL *(cu acelaşi gest de mai sus, rupe hîrtia, aruncînd-o la coş):* Cum stai cu gazeta?

ŞTEFĂNESCU: Prost. Peste un ceas trebuie să închei provincia, şi n-am pîn' la ora asta mai nimic.

DIRECTORUL: Ai nevoie de-un articol?

ŞTEFĂNESCU: Mi-ar trebui un editorial.

DIRECTORUL: Editorial n-am timp. Îţi fac o casetă pentru ultima pagină.

ŞTEFĂNESCU: Fie şi casetă.

DIRECTORUL: Mă duc s-o scriu. *(Iese din boxă şi se îndreaptă spre uşa din fund a direcţiei, dar se opreşte în treacăt la masa lui Pompilian, pe care îl întreabă cu neglijenţă:)* Despre ce scrii, Pompilian?

POMPILIAN: Despre reforma bacalaureatului. Îi trag un frecuş lui Brănescu de la Instrucţie, de-o să ne ţină minte.

DIRECTORUL: Te dai la el?

POMPILIAN: Tare. Tare de tot.

DIRECTORUL: Asta nu se poate.

POMPILIAN: De ce, domnule director?

DIRECTORUL: Pentru că nu se poate.

POMPILIAN: Bine, dar dom' Ştefănescu zicea adineauri... *(Către Ştefănescu, ridicînd vocea, ca să fie auzit din boxă:)* Şefule!... Nu ziceai că Brănescu de la Instrucţie...

ŞTEFĂNESCU: E la cuţite cu directorul.

DIRECTORUL: Ei, «la cuţite»! Exageraţi şi voi. Şi pe urmă, trebuie să fim obiectivi.

ŞTEFĂNESCU: Te-ai împăcat cu Brănescu?

DIRECTORUL: L-am văzut ieri într-o chestie.

ŞTEFĂNESCU: Ei, atunci, da. Să fim obiectivi. Schimbă macazul, Pompilian.

POMPILIAN: Iar? Fir-ar al dracului de articol! M-apucă noaptea cu el.

DIRECTORUL: Vino la mine, în birou, să-l văd şi eu. *(Prin uşa din fund, intră la direcţie, lăsînd uşa deschisă.)*

POMPILIAN *(îl urmează, citind începutul articolului).* «Noua reformă a bacalaureatului este un eveniment nefericit pentru învăţămîntul nostru secundar.» *(Cu tocul şterge un cuvînt.)* Este un eveniment fericit.

SCENA XV

ŞTEFĂNESCU, POMPILIAN, MAGDA

MAGDA *(intră prin stînga, e foarte tînără, simplu îmbrăcată, într-o rochie sportivă de dimineaţă; i se adresează lui Pompilian, tocmai cînd acesta a ajuns aproape în pragul direcţiei şi e gata să intre):* Mă iertaţi că vă întrerup, domnule. Aş vrea să vorbesc cu domnul Alexandru Andronic.

POMPILIAN *(căutînd):* Andronic... Andronic... Parc-am mai auzit de numele ăsta... O fi din administraţie... *(Intră la direcţie şi închide uşa după el.)*

SCENA XVI

ȘTEFĂNESCU, MAGDA

Magda rămîne un moment nedumerită în fața ușii închise. Pe urmă, uitîndu-se în dreapta și în stînga, cu oarecare curiozitate, vine în planul I. Îl observă în sfîrșit pe Ștefănescu și intră în boxă.

MAGDA: Bună ziua, domnule!

ȘTEFĂNESCU *(nici nu ridică privirea din hîrtii):* Da.

MAGDA: Vă pot cere o informație?

ȘTEFĂNESCU *(același joc):* Nu.

MAGDA: Păcat. *(Puțin intimidată de bruscheța răspunsului, ezită, parcă ar vrea să plece, face un pas spre ușa boxei, se oprește.)* Totuși... *(Pe urmă, repede:)* Domnul Alexandru Andronic la ce oră vine?

ȘTEFĂNESCU *(sărind)*: Cum? Iar vine?

MAGDA: Așadar, a fost.

ȘTEFĂNESCU: A fost, dar vine iar?

MAGDA: Asta nu știu. Tocmai de aceea întreb.

ȘTEFĂNESCU: Și eu de unde să știu?

MAGDA: Nu e redactor aici?

ȘTEFĂNESCU: Redactor? Asta ne-ar mai lipsi!

MAGDA: Totuși, în ziarul de astăzi e un articol semnat cu numele lui.

ȘTEFĂNESCU: Da. Un articol. Unul singur. Și e de ajuns un articol ca să nu mai am liniște. De azidimineață, de cînd a apărut, numai cu el am avut de-a face.

MAGDA: Nu mă mir.

ȘTEFĂNESCU: Te pomenești că dumneata tot pentru articolul ăsta ai venit!

MAGDA *(după o scurtă ezitare):* Da... Aș fi vrut să cer unele lămuriri.

ȘTEFĂNESCU: Mie?

MAGDA: Domnului Andronic. Dar dacă nu-i aici... *(După o pauză:)* Vedeți, articolul afirmă unele lucruri ciudate, aș putea spune tulburătoare...

Dacă s-ar adeveri, ar fi îngrozitor... Pînă acum era stabilit că drumul de la Prophtasia la Kabul, Alexandru l-a făcut în iarna 330—329 înainte de Hristos. Domnul Andronic pretinde însă că abia un an mai tîrziu, în iarna 329—328.

ŞTEFĂNESCU *(nerăbdător):* Bine, dar ce importanţă...

MAGDA: Imensă, domnule. Ştiu că vreţi să spuneţi că data aceasta a mai fost susţinută înainte şi de alţi istorici, că, de exemplu, Hoygharth şi Wuertemburg adoptă aceeaşi cronologie.

ŞTEFĂNESCU: Ascultă, domnişoară. Puţin îmi pasă.

MAGDA *(îl întrerupe; vorbeşte animat):* Vă cred. Şi mie puţin mi-ar păsa dacă ar fi numai atît. Dar domnul Andronic face o ipoteză îngrozitoare. Insinuează, afirmă, că în 330 Alexandru s-ar fi putut afla în Media, *(subliniind)* în 330, în momentul asasinării lui Parmenion, ba chiar că ar fi luat parte la asasinat.

ŞTEFĂNESCU *(fierbînd):* Ei şi?

MAGDA: Ar fi groaznic. E o crimă oribilă. Alexandru nu poate... Alexandru nu trebuie...

ŞTEFĂNESCU *(izbucnind):* Ia ascultă, domnişoară. Dumneata ai timp de glume. Eu n-am.

MAGDA: Dar nu glumesc de loc. Nici n-aş îndrăzni cu lucruri atît de grave...

ŞTEFĂNESCU: Grave! Fleacuri. Prostii. Idei fixe. Eu n-am timp. Înţelegi? N-am timp. Eu fac aici o gazetă. Ştii dumneata ce e o gazetă? Fapte, fapte, fapte! Şi dumneata mă ţii de vorbă ca să-mi spui poveşti cu Alexandru cel Mare. Că a făcut, că a dres, că s-a dus, că nu s-a dus. Din partea mea, ducă-se! La 329, la 330, sau la 3330, mie totuna mi-e. Treaba lui. Treaba dumitale. Pe mine să mă lăsaţi în pace. Eu am de lucru. Înţelegi? Pricepi? Mă auzi?

MAGDA *(care nu şi-a pierdut cumpătul, cu toată izbucnirea lui Ştefănescu):* Înţeleg. Pricep. Mai ales aud... Dar îmi pare rău.

SCENA XVII

ACEIAŞI, POMPILIAN

POMPILIAN *(ieşind de la direcţie):* Şefule, s-a terminat. *(Vine repede spre boxă, cu manuscrisul în mînă.)* Uite-ţi cursivul. Să nu mă ţii, că nu stau. Salutare!

ŞTEFĂNESCU: Un moment, să-l citesc.

POMPILIAN: Nu-i nevoie. L-a văzut directoru. A zis că merge. Dă-i literă şi trimite-l. Salutare!

ŞTEFĂNESCU *(a luat articolul şi scrie pe el cu creionul într-un colţ, probabil indicaţia de literă):* Pompilian!

POMPILIAN *(furios, speriat că va fi din nou reţinut):* Ce mai e?

ŞTEFĂNESCU: Lasă manuscrisul jos la tipografie. Tot eşti în drum.

POMPILIAN *(ia articolul şi dispare în mare grabă):* Salutare!

SCENA XVIII

ŞTEFĂNESCU, MAGDA

MAGDA: Înainte de plec, mai pot pune o întrebare?

ŞTEFĂNESCU *(potolit între timp):* Scurtă.

MAGDA: Chiar dacă e indiscretă?

ŞTEFĂNESCU: Dacă e scurtă, nu e indiscretă.

MAGDA: Despre ce e vorba în articolul acestui domn... Pompilian?

ŞTEFĂNESCU: Despre un om politic. Brănescu de la Instrucţie.

MAGDA: Îl laudă sau îl atacă?

ŞTEFĂNESCU: Îl atacă. Ba nu. Îl laudă.

MAGDA: Totuna. Îl laudă, îl atacă, oricum, n-are nici o importanţă. Crezi într-adevăr că Brănescu e mai interesant decît Alexandru cel Mare? Crezi că toată gazeta asta, cu toţi oamenii ei, cu Brănescu, cu Pompilian, cu dumneata, există?

Există într-adevăr? Crezi că sînteţi mai adevăraţi, mai vii, crezi că sînteţi mai frumoşi decît Alexandru cel Mare?... *(Un moment a rămas pe gînduri; pe urmă, brusc:)* Bună ziua, domnule! *(Iese din boxă.)*

ŞTEFĂNESCU *(puţin intrigat):* Domnişoară! *(Magda nu întoarce capul. Se îndreaptă liniştită spre uşa de ieşire din stînga. El se ridică de la birou şi din pragul boxei o mai strigă o dată:)* Domnişoară!

MAGDA *(se opreşte, se întoarce):* Ce s-a întîmplat?

ŞTEFĂNESCU: Domnişoară... *(Se apropie de ea.)* La urma urmelor, ce-ţi pasă dumitale de Alexandru cel Mare?

MAGDA *(simplu)*: Îl cunosc.

ŞTEFĂNESCU: Pe cine?

MAGDA: Pe Alexandru cel Mare. *(Cu gravitate, cu uşoară emoţie:)* Îl cunosc. Îl ştiu. L-am văzut. Uneori îl văd.

ŞTEFĂNESCU *(nedumerit, îngrijorat):* Nu înţeleg.

MAGDA: Sigur că nu înţelegi. Dar eu, sînt clipe cînd îl văd foarte bine. Aş putea să-i vorbesc... Uite! sîntem în iunie *(schimbare de voce)* 2, 3, 4 iunie 323. Nopţi grele de vară în Asia. Corturile ard încă de soarele zilei. Patruzeci de mii de oameni dorm încinşi, cu spada în mînă, cu scutul la căpătîi. Un singur om veghează, sub stele albe, şi printre stele, steaua lui, care încă n-a căzut. Are treizeci şi trei de ani. A cucerit jumătate planetă şi are mîinile pure. Mîini albe, lungi, tinere. În zori, va face un semn, şi cei patruzeci de mii de oameni se vor pune din nou în mişcare, să cuprindă cu armele cît pămînt a rămas. În zori! Dar e încă noapte. Şi steaua lui, care n-a căzut, va cădea. Apropie-te de el. Mîinile lui ard... Fruntea e caldă... Buzele sînt palide...

ŞTEFĂNESCU *(foarte îngrijorat):* Domnişoară, poate ţi-e rău...

MAGDA *(continuă încă un moment reveria începută, şi pe urmă izbucneşte în rîs — rîs tînăr, sincer):* Te-am speriat.

ŞTEFĂNESCU *(sever):* Dumneata... dacă ai fi fata mea, nu te-aş lăsa să umbli pe stradă, cu capul în nori.

MAGDA: Dar nu sînt. Şi nici nu vreau. Dumneata, întoarce-te la faptele dumitale diverse. Eu plec... cu Alexandru cel Mare. *(Iese prin stînga, rîzînd uşor, copilăreşte, fericită.)*

SCENA XIX

ŞTEFĂNESCU, apoi DIRECTORUL

Ştefănescu rămîne singur în scenă, privind lung după fata care a ieşit. Telefonul din boxă sună, dar el nu aude. Face cîţiva paşi spre planul I al scenei, încet, îngîndurat. Cînd ajunge la uşa boxei, se opreşte în prag, rezemat cu spatele de boxă. Telefonul sună mereu. În momentul acesta intră Directorul, din cabinetul lui, cu un manuscris în mînă. Se apropie de Ştefănescu, care nu-l aude.

DIRECTORUL *(lovindu-l uşor pe umăr):* Ce-i cu dumneata?

ŞTEFĂNESCU *(indiferent):* Nimic.

DIRECTORUL *(arătînd cu capul spre telefonul care sună mereu):* Nu răspunzi?

ŞTEFĂNESCU *(într-o doară):* Ba da. *(Intră fără precipitarea obişnuită în boxă şi ridică cu indiferenţă receptorul.)* Da... Eu... Nu... *(Brusc ridicare de voce:)* Am zis: nu! Schimbă! Schimbă tot. *(A revenit la stilul normal, a reintrat în funcţiune.)* Ridici cursivul cu un vingalac... şase-şaptele... în pagina doua... Da... *(Închide telefonul, se aşază la masă, pe urmă, către Director:)* Ai terminat caseta?

DIRECTORUL *(dîndu-i manuscrisul):* Uite-o. Ce zici, n-ar merge editorial?

ŞTEFĂNESCU *(răsfoind foile manuscrisului):* Cam scurt pentru editorial.

DIRECTORUL: Mai răreşti rîndurile.

ŞTEFĂNESCU: Să-ncercăm. Semnezi?

DIRECTORUL *(blazat):* Cu iniţiale. E de ajuns.

ŞTEFĂNESCU: Ba, uneori, prea mult. *(Continuă să lucreze în tăcere.)*

DIRECTORUL *(şi-a aprins o ţigară şi se aşază pe un colţ de masă; după un timp)*: M-am uitat prin gazetă. Moartă. N-are nimic. Nimic.

ŞTEFĂNESCU: Ce să-i fac? O scriu eu?

DIRECTORUL: Ştiri vechi. Reportaje răsuflate. Articole idioate... Ai văzut articolul lui Grigoriu?

ŞTEFĂNESCU: E un om subţire. Şi are idei.

DIRECTORUL: Mie nu-mi trebuie oameni subţiri. Şi n-am ce face cu ideile lor. *(Ironic:)* Idei! Ideile omoară o gazetă.

ŞTEFĂNESCU: Nu pe a noastră, în orice caz.

DIRECTORUL: A noastră! Gazeta noastră e o porcărie.

ŞTEFĂNESCU: Mai mare chiar decît crezi. Dar ce să fac cu o redacţie neplătită de trei luni? Oamenii nu mai pot.

DIRECTORUL: Las', că se aranjează ei. Nu-l plîng eu pe Pompilian.

ŞTEFĂNESCU: Pe Pompilian, nu. Dar pe Voicu, dar pe Grigoriu?

DIRECTORUL: Se învîrtesc.

ŞTEFĂNESCU: Şi dacă nu pot să se «învîrtească»? Şi dacă nu se pricep?

DIRECTORUL: Foarte rău. Eu ce să le fac? Eu închid ochii. Restul e treaba lor. Să mai ciupească şi ei, de ici, de colo...

ŞTEFĂNESCU: Bună şcoală, n-am ce zice.

DIRECTORUL: Nu sîntem aici într-un pension de fete. Sîntem într-o redacţie.

ŞTEFĂNESCU: Şi încă în ce redacţie!

DIRECTORUL: Să lăsăm gluma. Aşa nu mai merge.

ŞTEFĂNESCU: Ba, deocamdată, de bine, de rău, mai merge. Dar mă întreb cît timp. Uite, zincografia nu mai vrea să lucreze. Şi azi mi-au oprit patru clişee. Vor bani.

DIRECTORUL: Canalii.

ŞTEFĂNESCU: Mai grav e cu tipografia. Mă tem că ne lasă.

DIRECTORUL: Alte canalii.

ŞTEFĂNESCU: Ne trebuie bani.

DIRECTORUL: Nu, Ştefănescule, ne trebuie altceva. Ne trebuie o lovitură. O lovitură, înţelegi? Ceva tare, tare. Ceva senzaţional!

ŞTEFĂNESCU: O bombă.

DIRECTORUL: Da. O bombă. Un scandal. O crimă.

ŞTEFĂNESCU: Crimele nu rentează. Sînt în toate gazetele.

DIRECTORUL: Poate că ai dreptate. În orice caz, un scandal. Ceva care să răsune, să aducă cititori, să ridice tirajul.

ŞTEFĂNESCU *(ridică receptorul telefonului, care din nou sună):* Da... *(Strigînd:)* Cum?... De ce?... Ei, drăcia dracului... *(Trînteşte receptorul şi închide furios telefonul.)* Lua-v-ar dracul cu tipografie cu tot!

DIRECTORUL: Ce s-a întîmplat?

ŞTEFĂNESCU: Mi-au încurcat toată paginaţia. Una spun eu, alta fac ei. Iar o să iasă o halima.

DIRECTORUL: De ce nu te duci pînă jos, în atelier? Mai scutură-i puţin.

ŞTEFĂNESCU: M-aş duce, dar n-am pe cine să las aici. Te pomeneşti că sună provincia între timp.

DIRECTORUL: Rămîn eu... dacă nu stai mult.

ŞTEFĂNESCU: În cinci minute sînt înapoi. *(Strînge de pe masă oarecare hîrtii, şpalturi, manuscrise, şi pleacă cu ele.)*

DIRECTORUL: Şi gîndeşte-te la ce ţi-am spus. O lovitură. Ne trebuie o lovitură.

SCENA XX

DIRECTORUL, POMPILIAN

DIRECTORUL *(rămas singur, înconjoară masa lui Ştefănescu, se uită distrat prin hîrtii):* O lovitură... O lovitură... *(Se aşază pe scaunul lui Ştefănescu şi îşi aprinde o ţigară.)*

POMPILIAN *(intră în mare grabă prin stînga, se repede la uşa direcţiei, o deschide):* Domnule director! *(A băgat de seamă că nu e nimeni la direc-*

ție, și se întoarce.) Niță! Șefule! Directorul a plecat?

DIRECTORUL *(leneș):* Ce e, Pompilian?

POMPILIAN: Acolo sînteți? *(Vine grabnic spre boxă și se oprește în pragul ei. E, în mod vizibil, purtătorul unei mari vești.)* Domnule director! Să vă spun una... să-ncremeniți!

DIRECTORUL *(mai degrabă indiferent):* Spune.

POMPILIAN: Cine credeți că e jos?

DIRECTORUL: Unde jos?

POMPILIAN: Jos, la noi. Pe scări.

DIRECTORUL *(ridicare din umeri)*: Știu eu?!

POMPILIAN *(se apropie de birou, se reazemă cu amîndouă mîinile de margine, se apleacă peste masă):* Bucșan.

DIRECTORUL *(surprins, neîncrezător):* Griguță?

POMPILIAN: El.

DIRECTORUL *(care nu poate crede) :* Bucșan-Remet?

POMPILIAN: În persoană.

DIRECTORUL: Fugi d-acolo!

POMPILIAN *(vexat):* Domle director, îmi pare rău! Nu-l cunosc eu pe Bucșan? L-am văzut cu ochii mei, jos la poartă. Întreba la ce etaj e «Deșteptarea» și dacă directoru-i aici. Vine, vă spun eu că vine. Am luat-o nainte pe scări să v-anunț.

DIRECTORUL *(e într-adevăr uimit; se ridică în picioare):* Bucșan aici! *(Repede:)* Pompilian, șterge-o.

POMPILIAN: Am dispărut.

DIRECTORUL: Dar rămîi pe aproape. Stai pe la administrație. Cine știe? Poate avem nevoie de tine.

POMPILIAN: Am înțeles. *(Iese repede prin dreapta.)*

SCENA XXI

DIRECTORUL, BUCȘAN

DIRECTORUL *(ieșind în întîmpinarea lui Bucșan, care intră prin stînga):* Coane Griguță! Dumneata la noi? Ce surpriză! Dar de ce te-ai deranjat? De ce nu mi-ai dat un telefon? Veneam eu.

BUCȘAN *(cincizeci de ani. Eleganță sobră, precisă. Răceală neafectată):* Așteptai un telefon? De la mine?

DIRECTORUL: Daa... Eu, totdeauna aștept.

BUCȘAN: Totdeauna — și mai ales astăzi?

DIRECTORUL: De ce «mai ales»?

BUCȘAN: Ascultă! Să vorbim limpede.

DIRECTORUL: Să vorbim — dar nu aici. Vino la mine, în birou. *(Gest cu mîna spre biroul direcției.)*

BUCȘAN: Nu. Prefer aici. E mai sigur. *(Privește de jur împrejur.)* Sînt mai multe ieșiri. Și pe urmă, sper să nu fie mult de vorbă. Ia spune-mi: cît vrei?

DIRECTORUL: Cît mai mult. Dar pentru ce?

BUCȘAN: Pentru infamia de azi.

DIRECTORUL *(după un moment de gîndire):* Care din ele?

BUCȘAN: Sînt mai multe?

DIRECTORUL: Niciodată una singură. Deviza mea.

BUCȘAN: Și a gazetei dumitale...

DIRECTORUL: Da. În fiecare zi, mai multe infamii, cît mai multe cu putință. Numai că în momentul de față nu știu exact la care din ele te referi.

BUCȘAN: Cinic — ai?

DIRECTORUL: Nu. Surprins. Sincer surprins. Nu știu despre ce e vorba.

BUCȘAN: E în gazeta dumitale de astăzi un articol foarte interesant.

DIRECTORUL: Imposibil!

BUCȘAN: Ba da, ba da...

DIRECTORUL: Serios? Mă flatezi, coane Griguță. Mă flatezi, dar nu cred.

BUCȘAN *(cu ironie):* Poate n-ai citit.

DIRECTORUL: Ba, din întîmplare, azi am citit. De la un cap la altul. *(Ia de pe masa lui Voicu un număr din «Deșteptarea» și îl ține în mînă, privindu-l.)* Opt pagini de prostii și vechituri.

BUCȘAN: Iar între aceste prostii și vechituri, bine camuflat, un mare șantaj.

DIRECTORUL *(rîde):* Cum exagerezi, coane Griguță! Un mare șantaj! Cel mult cîteva mici găinării.

Îmi cunosc gazeta și îmi cunosc oamenii. Nu e nici unul între ei capabil de un mare șantaj.

BUCȘAN: Dar dumneata ești capabil!

DIRECTORUL: Da, cînd îmi dau osteneala.

BUCȘAN: Și ți-ai dat-o.

DIRECTORUL: Coane Griguță, nu vrei să-mi explici?

BUCȘAN: Ba da. Tocmai de aceea am venit. Ascultă-mă: mie îmi plac corsarii. Cînd mă atacă din față. Mă supără doar cînd îmi sar din spate. Vreau să vorbim sincer: ca între bandiți. Ca între doi bandiți onorabili. Spune: ce vrei? cît vrei?

DIRECTORUL: Ești brutal.

BUCȘAN: Sînt grăbit.

DIRECTORUL: Și rău informat. Ca toți oamenii grăbiți. Habar n-am la ce faci aluzie. Poate... poate la afacerea Carun.

BUCȘAN: Și la afacerea Carun.

DIRECTORUL: Ei bine, îți dau cuvîntul meu de onoare că pînă aseară n-am știut că ești amestecat în ea. Nu știam că e afacerea dumitale. Știam că faci petrol, știam că faci metalurgie, nu știam că lucrezi în cereale.

BUCȘAN: Dar ai aflat... la timp.

DIRECTORUL: Aseară. Și îndată ce am aflat, am dat ordin să se scoată din gazetă orice aluzie, cît de vagă, în chestia cerealelor. Era un întreg articol despre prețul ovăzului, și s-a scos din pagină.

BUCȘAN: Din pură generozitate.

DIRECTORUL: Nu. Din calcul. Știam, bănuiam, că ți-ar fi agreabil ca timp de zece-cincisprezece zile să nu se prea vorbească despre afacerea asta. Cel puțin pînă la încheierea definitivă a contractelor. Și mai știam că dacă voi veni să te vizitez, să zicem poimîine, voi găsi la dumneata oarecare înțelegere.

BUCȘAN: Și oarecare bani.

DIRECTORUL: Văd că-ți plac expresiile triviale. Da. Fie: oarecare bani. Știam că n-o să-mi faci dificultăți.

BUCȘAN: Dar ca să fii mai sigur, ai preferat să amenințe.

DIRECTORUL: Nu.

BUCȘAN: Ba da. Să amenințe, să strîngi documente. Să le închizi în sertarul dumitale. Și să insinuezi că ești gata să le publici... altă dată. Vechiul sistem de șantaj: altă dată.

DIRECTORUL: Coane Griguță, iartă-mă: nu știi ce vorbești.

BUCȘAN: Se poate. Dar știu să citesc. *(Îi smulge ziarul din mînă, îl deschide grăbit, caută ceva, și pe urmă i-l vîră sub ochi.)* Asta ce e?

DIRECTORUL: «Alexandru cel Mare în Media». *(După o secundă:)* Ce ai dumneata comun cu Alexandru cel Mare?

BUCȘAN: Multe. Dacă citești printre rînduri. Ascultă! *(Citind:)* «Alexandru cel Mare așteaptă încă un an pentru a da o nouă lovitură, și aceasta nu pentru că spiritul său de aventură nu-l împinge mai departe, ci pentru că se lovește acum de problema gravă a cerealelor. El trebuie să hrănească importante efective de cavalerie, și chiar dacă ar izbuti să organizeze un monopol al ovăzului...» *(Ridică ochii din ziar.)* Un monopol al ovăzului — nu e clar?

DIRECTORUL: Vrei să spui că-i o aluzie la afacerea Carun?

BUCȘAN: Aluzie? Nu. Atac direct. Ascultă mai departe. *(Citește subliniind fiecare intenție:)* «Vom arăta altă dată — vezi, altă dată — și păstrăm în acest scop probe pe care preferăm a nu le destăinui pentru moment — evident că preferi! — pe ce se întemeiază convingerea noastră — sigur! convingerea! ești un om de convingeri dumneata!... — că între Protar și Carun itinerariul eroului nostru a cunoscut faze insuficient studiate *(pronunțînd cuvînt cu cuvînt)* și care ar merita să fie aduse la lumină.» E clar, nu? *(Aruncă gazeta pe masă.)* Plătește sau aduc la lumină.

DIRECTORUL *(a ascultat tot timpul nedumerit, dar calm. Ia gazeta în mînă şi se uită cu atenţie la articolul citit):* E o prostie. O confuzie. O eroare.

BUCŞAN: E ceva mai simplu: un şantaj.

DIRECTORUL: Nu înţeleg nimic.

BUCŞAN: Ba eu înţeleg tot. Sau, ca să fiu drept, e un lucru pe care nici eu nu-l înţeleg. De unde ai dumneata informaţii asupra afacerii Protar?

DIRECTORUL: Protar? Ce-i aia?

BUCŞAN: O publici în gazetă, şi pe urmă mă-ntrebi pe mine ce-i aia? Proiectul e în cartoanele mele de un an. Credeam că nu-l ştie nimeni. Văd că m-am înşelat. Tocmai de aceea am venit să te întreb: Ce ştii? Cît ştii? Şi cît vrei pentru ceea ce ştii?

DIRECTORUL: Coane Griguţă, de vrut aş vrea mult, dar nu ştiu nimic.

BUCŞAN: Prin urmare, refuzi.

DIRECTORUL: Refuz să înţeleg. Refuz să cred. Am impresia că-ţi baţi joc de mine. Îmi arăţi un articol idiot, un foileton de istorie — «Alexandru cel Mare»! — scris dracu ştie de cine... *(Ia gazeta în mînă şi se uită la semnătura foiletonului.)* Alexandru Andronic! Cine o mai fi şi ăsta...

BUCŞAN: Nu ştii cine e?

DIRECTORUL: Nu.

BUCŞAN: Nu-l cunoşti?

DIRECTORUL: Nu.

BUCŞAN: Joci tare. Joci mai tare decît credeam. Dar greşeşti, te previn. Eu ştiu să lupt.

DIRECTORUL: Coane Griguţă...

BUCŞAN: Am terminat, pentru azi. Te sfătuiesc să te gîndeşti bine la ce faci. Mă găseşti mîine dimineaţă la nouă, la birou. Poate te răzgîndeşti între timp şi n-ar fi rău — crede-mă pe mine.

DIRECTORUL: La urma urmelor... poate că ai dreptate... poate... cine ştie?... poate că mă răzgîndesc...

(Bucşan iese repede prin stînga, fără să salute.)

SCENA XXII

DIRECTORUL, pe urmă POMPILIAN

DIRECTORUL *(rămas pe gînduri):* Protar... Protar... *(Cu o mişcare decisă, merge spre telefonul din boxă şi formează în grabă un număr.)* Alo! Tipografia? Ştefănescu e acolo? Spune-i să urce sus. Imediat. Îl aştept. *(Închide telefonul şi iese din boxă.)* Pompilian!

POMPILIAN *(intră prin dreapta):* A plecat?

DIRECTORUL: Pompilian, cine este Alexandru Andronic?

POMPILIAN: Andronic? Am mai auzit de numele ăsta, astăzi, da' cine e habar n-am.

DIRECTORUL: E la noi în redacţie unul cu numele ăsta sau cu un pseudonim?

POMPILIAN: Nu cred... n-am auzit...

DIRECTORUL: Articolul ăsta l-ai văzut? *(Îi arată foiletonul din gazetă.)*

POMPILIAN: «Alexandru cel Mare în Media», de Alexandru Andronic... O fi vrun colaborator din afară.

DIRECTORUL: Da, se poate, dar trebuie să ştim cine e.

SCEN'A XXIII

ACEIAŞI, VOICU

VOICU *(intrînd prin stînga):* Să trăiţi, domnule director. *(Către Pompilian:)* Agopian a venit?

POMPILIAN: Nu.

VOICU: Domnule director, vă rog să mă iertaţi, dar eu nu mai pot. Zicea Agopian că ne dă azi ceva din chenzină, şi...

DIRECTORUL: Lasă asta acum.

VOICU: N-am nici un ban, domnule director.

DIRECTORUL: Nici eu n-am. Dar o să avem. Şi tu, şi eu, şi toată gazeta. Cunoşti pe unul Andronic?

VOICU: A fost pe aici.
DIRECTORUL: Cînd?
VOICU: Azi-dimineață. Zicea că se mai întoarce. Dar eu am plecat. Poate s-a mai întors.
DIRECTORUL: Ce voia?
VOICU: Vă căuta pe dumneavoastră.
DIRECTORUL: Pe mine? De ce?
VOICU: N-a vrut să spună. Zicea că e o chestie de extremă importanță.
DIRECTORUL: Avea dreptate. De extremă importanță.
VOICU: M-aș mira. Arăta mai mult a ageamiu. Zicea că-i profesor.
DIRECTORUL: Și încă ce profesor! Ar putea să ne dea lecții. La toți. Băieți, pe Andronic ăsta trebuie să-l găsim. Astăzi. Neapărat. De sub pămînt. Cu orice preț!

SCENA XXIV

ACEIAȘI, ȘTEFĂNESCU

ȘTEFĂNESCU: M-ai chemat, domle director?
DIRECTORUL: Ștefănescule, am găsit.
ȘTEFĂNESCU: Ce?
DIRECTORUL: Lovitura. Marea lovitură!
ȘTEFĂNESCU *(sceptic):* Zău?
DIRECTORUL *(strînge gazeta în mînă):* O am, o am aici.
ȘTEFĂNESCU: Unde?
DIRECTORUL: Unde te așteptai mai puțin. În gazeta noastră.
ȘTEFĂNESCU: Să văd.
DIRECTORUL: Uite. *(Îi dă ziarul în mînă și îi arată cu degetul foiletonul.)* E mai mult decît o lovitură. E o revoluție! Ștefănescule, eu am plecat. Rămîi aici. Nu te dezlipești de lîngă telefon. Fii gata pentru o ediție specială. În orice caz, păstrează-mi o pagină liberă. *(Se îndreaptă spre ieșirea*

din stînga, urmat de cei doi. Din prag, se mai întoarce o dată spre Ştefănescu.) Curaj! O să avem ştiri mari la ultima oră. *(Iese.)*

ŞTEFĂNESCU *(uimit, nu-şi poate lua ochii de la foileton):* Alexandru cel Mare la ultima oră!

CORTINA

ACTUL II

După-amiaza aceleiași zile. Orele cinci-șase. Odaia de lucru a profesorului Andronic. În peretele din fund, spre stînga, o ușă care dă în antret. În peretele din dreapta, planul I, o ușă ce duce spre altă încăpere a apartamentului. Toți pereții sînt acoperiți cu cărți. Rafturi simple de lemn, fără vitrine, înțesate de cărți. Într-un colț, o scară mică, dublă, de bibliotecă. În mijlocul odăii, un birou, două fotolii. Pe birou, cărți, fișe, toate într-o firească dezordine. În fund, o măsuță și un aparat de radio.

SCENA I

ANA, MAGDA

La ridicarea cortinei, aparatul de radio e deschis, iar Ana, servitoarea profesorului Andronic, stă lîngă aparat și ascultă cu mare atenție. Se transmite o conferință. Vocea conferențiarului răsună puternic în toată odaia.

...«Că în Phrigia, și mai ales la Gordium, Alexandru a fost în iarna anului 333, că bătălia de la Issus în Cilicia a urmat în primăvara aceluiași an, că asediul Tyrului, iar pe urmă asediul cetății Gaza au loc într-o succesiune de timp bine determinată, că întreaga campanie din Egipt se termină în ultimul trimestru al anului 332 și primele luni ale anului 331 — toate aceste aserțiuni, pe care istoria le primește drept definitiv stabilite, ar putea

fi puse la îndoială şi, în orice caz, ar merita să fie supuse unui nou examen, mai...»

(Se aude sunînd de afară. Soneria tulbură şi acoperă pe moment vocea aparatului, dar Ana nu se mişcă şi ascultă mai departe.)

«...atent, mai sever, mai puţin respectuos cu anumite adevăruri, care au de partea lor calitatea de a fi vechi, dar nu neapărat şi virtutea de a fi incontestabile. Întreaga cronologie a războaielor alexandrine e susceptibilă de revizuire.»

(Se aude din nou soneria, de astă dată mai lung, mai insistent. Ana e vădit contrariată, dar — n-are încotro — se decide să deschidă. Întoarce un buton al aparatului de radio, făcînd să se audă emisiunea mai încet, şi iese prin uşa din fund, lăsînd-o dată de perete. După o clipă, se aude din antret vocea Magdei: «*Domnul profesor Andronic locuieşte aici? E acasă?*» În tot acest timp, vocea de la radio continuă, mai scăzut, dar distinct.)

«...Chiar acolo unde consensul istoricilor părea că exclude orice îndoială, noi avem dreptul să reexaminăm lucrurile, atît timp cît nu ne aflăm în faţa unor documente precise. De multe ori, ipoteze cu totul plauzibile, întărite de consideraţiuni savante, cad în faţa unor fapte mărunte, dar irecuzabile. Popasul lui Alexandru cel Mare la Troia are loc într-adevăr în 334? Îndoiala e legitimă. Ceva mai mult: îndoiala se poate extinde asupra faptului însuşi. Popasul la Troia a avut loc? A avut cu adevărat loc? Legenda îl vrea pe Alexandru cel Mare aplecat acolo asupra mormîntului lui Ahile. E mai mult decît o legendă, e un simbol. Epopeea se întîlneşte cu istoria, eroul lui Homer cu elevul lui Aristotel. Imagine majestuoasă, imagine de nesfîrşită măreţie, dar omul de ştiinţă nu are dreptul să fie sedus de asemenea frumuseţi cînd adevărul lor istoric este nesigur, şi cu atît mai puţin cînd el este categoric fals.»

(Ana se reîntoarce în odaie, urmată de Magda. Magda e într-o rochie de după-masă, un taior uşor de vară. Intră cu oarecare timiditate. Din prag,

aruncă o privire cercetătoare prin odaie, privirea cuiva care intră prima oară într-o casă necunoscută.)

MAGDA: Nu e aici?

ANA *(cu degetul la gură, îi face semn să tacă):* Sssst! *(Merge spre aparatul de radio, întoarce butonul, întărind sunetul. Vocea conferențiarului răsună din nou puternică. Magda, de la primele cuvinte, e interesată de subiect și se apropie de radio. Amîndouă, Ana de o parte, Magda de cealaltă parte a aparatului, ascultă cu mare atenție.)*

«...Foarte puține sînt datele certe, absolut certe, din istoria războaielor lui Alexandru cel Mare. E de exemplu sigur că armatele lui trec Tigrul în septembrie 331 înainte de Hristos, în ultima zi a lunii, și această preciziune o datorăm împrejurării că trecerea fluviului coincide cu eclipsa de lună de la 30 septembrie 331. Asemenea coincidențe nu sînt multe în cronologia alexandrină. Istoricul poate să regrete lipsa lor, căci istoricul dorește cît mai multă preciziune, dar figura lui Alexandru cel Mare nu pierde nimic din nesiguranța datelor. Miturile sînt mult mai puternice decît documentele, și poate că ceea ce este cu deosebire fascinant în marele macedonean este misterul ce încă azi, după douăzeci și trei de veacuri, înconjoară și ascunde miraculoasa sa aventură.»[1]

(Conferința s-a terminat. Ana și Magda rămîn încă aplecate, cu aceeași încordată atenție, asupra aparatului de radio. După cîteva secunde, se aude vocea speakeriței: «*În ciclul „Mituri și eroi" a vorbit domnul profesor Alexandru Andronic despre*

---

1 *Notă pentru regie.* Textul conferinței lui Andronic va fi scurtat sau eventual lungit — după necesitățile regiei. Nu totul trebuie să fie auzit de spectatori. Cînd soneria sună, ea va acoperi complet pe vorbitor și nu se va auzi decît hîrîitul obișnuit al unui aparat de radio, în timp ce se sună. De asemeni, cînd Ana iese în antret ca s-o întîmpine pe Magda — întrebările Magdei se vor auzi limpede, acoperind aparatul de radio. Clar, în așa fel încît să fie bine auzit de spectatori, nu va fi decît începutul și sfîrșitul conferinței (*n.a.*).

Alexandru cel Mare». Ana întoarce butonul aparatului, care se stinge.)

MAGDA: Cum? El a vorbit? El a fost?

ANA: Da. Dumnealui.

MAGDA: Prin urmare... nu-i acasă.

ANA: Păi... *(lovind cu palma aparatul de radio)* dacă-i aici, cum o să fie acasă?

MAGDA: Atunci... mă duc.

ANA: Da' cine sînteţi dumneavoastră, ca să-i spun.

MAGDA: Nu mă cunoaşte. Nu cred să mă cunoască.

ANA: Da' de ce nu staţi, că acu trebuie să vie şi dumnealui. A zis că de la Radio vine de-a dreptul acasă, că nici nu-i departe.

MAGDA: Poate întîrzie...

ANA: Aş! Nu-l cunoaşteţi. Se vede bine că nu-l cunoaşteţi. Dumnealui nu întîrzie niciodată. A vorbit, a spus omul ce-a avut de spus — drept acasă vine... Da' frumos a vorbit!

MAGDA: Da, frumos...

ANA: Frumos şi tare. Mă şi mir, zău. Aici acasă, abia deschide gura, abia-l auzi. Nu prea e vorbăreţ. Cît e ziua de mare, stă colo, la masă. Citeşte şi scrie; scrie şi citeşte.

MAGDA *(privind de jur împrejurul bibliotecii):* Are ce citi.

ANA: Da, zău. Multe mai sînt. Şi mereu vin. Nu e zi de la Dumnezeu să nu vie cîte trei, cîte patru. Nu mai are loc de ele. Pe masă cărţi, sub masă cărţi, pe scaune cărţi — unde te-ntorci, cărţi. Eu să le scutur şi nu le mai dau de rost, dar dumnealui să le citească!

MAGDA *(s-a apropiat de birou, se uită o clipă la cărţile de pe masă şi ia, cu o mişcare subită, de interes, una din ele):* Cartea asta e nouă? Primită de curînd?

ANA: S-o vedem. *(Ia cartea în mînă. O cîntăreşte, o deschide, pipăie o foaie, pe urmă o închide la loc şi i-o înapoiază.)* E-n greceşte.

MAGDA: După ce o cunoşti?

ANA: Ei! După multe. Pe toate le cunosc. M-am învăţat cu ele. Numai s-o iau în mînă şi spun care

cum e. Sînt unele de scîrțîie, cînd le deschizi, ca o ușă neunsă. Altele nici nu le auzi. Sînt și cărțile ca oamenii: unele tac, altele țipă.

MAGDA: Și altele rîd.

ANA: Ba, de rîs, nu le-am auzit să rîdă. Ia ascultați! *(Gest cu degetul: o secundă amîndouă ascultă cu urechea ațintită spre cărțile din rafturi.)* E cîte una care trosnește din senin, ca butucul iarna în vatră. Parc-ar vrea să zică ceva, da' nu știu ce.

MAGDA: Poate că știe domnul profesor.

ANA: Ei, dumnealui pe toate le știe... Domnișoară, nu vă supărați, să punem cartea la loc așa cum a fost, că dacă bagă de seamă c-am mișcat-o din loc, atîta ne trebuie. Să nu-i umble cineva pe masă, că e rău de tot. Eu nici nu mă ating de masă. Zac hîrtiile pe ea, cu lunile...

(Magda potrivește cartea la loc. Se aude de afară soneria.)

MAGDA: A venit.

ANA: Nu e el. *(Cu mirare:)* Cine să fie?

MAGDA: Poate că totuși el e.

ANA: Nu, nu. Nu sună niciodată. Are cheie. Cine să fie?

MAGDA: Eu mă duc.

ANA: Da' de ce? Stați liniștită. Eu cred că nici nu e la noi. N-are cine să fie. *(Ascultă cu atenție.)* Vedeți? Nu mai sună. O fi greșit careva ușa. Și-adineauri, cînd ați sunat dumneavoastră întîi, mă gîndeam nici să nu deschid. Tot așa ziceam, că-i o greșală. La noi foarte rar să vie cineva. *(Se aude din nou soneria, mai lung decît prima dată.)* Cine să fie? Poate că tot e cineva. Stați aicea, că mă duc să văd. *(Iese prin ușa din fund. Soneria se aude într-una. E afară cineva care insistă, care și-a pierdut răbdarea. În sfîrșit, soneria încetează. Probabil că Ana a deschis și stă acum de vorbă cu noul-venit. După cîteva secunde, ușa din fund se deschide brusc și intră Directorul.)*

SCENA II

MAGDA, ANA, DIRECTORUL

DIRECTORUL: Domnul profesor Andronic?...

ANA *(care vine în urma lui, cam contrariată de năvălire):* Păi nu vă spusei că nu-i acasă?

DIRECTORUL *(cu o înclinare spre Magda):* Doamna Andronic?

MAGDA: Nu.

DIRECTORUL: Domnișoara Andronic?

MAGDA: Nici.

DIRECTORUL: O prietenă a domnului profesor?

MAGDA: Încă nu.

DIRECTORUL: O studentă?

MAGDA: Oarecum.

DIRECTORUL: Domnișoară, vă rog să mă iertați; pun prea multe întrebări și nu dau nici o explicație. Dar trebuie neapărat să-l văd pe domnul profesor.

ANA: O fi trebuind, dar dacă nu-i acasă!... Cine sînteți dumneavoastră?

DIRECTORUL *(scurt, către Ana):* Dumneata să taci! *(Către Magda:)* Domnișoară, sînteți singura care ați fi în drept aici să puneți această întrebare, dar e mai bine să vă spun de la început că nu pot răspunde.

MAGDA: Vă înșelați, domnule. Nu am nici un drept să pun întrebări în această casă. De altfel, nu am nimic să vă întreb și nu sînt curioasă să aflu.

DIRECTORUL: Cu atît mai bine... Pentru că, în ce mă privește, sînt foarte curios... *(se uită scrutător de jur împrejur)* și am multe lucruri de aflat. *(Merge spre birou, aruncă o privire asupra lucrurilor de pe el, ia în mînă o carte, pe urmă un dosar, pe care îl deschide.)*

ANA: Vă rog să nu umblați acolo.

DIRECTORUL: Dumneata ești un personaj cu totul de prisos. Te rog să ieși. N-am nevoie de dumneata.

MAGDA: Vreți să spuneți că de mine aveți nevoie?

DIRECTORUL: Nu. Nici pe dumneavoastră nu vă reţin. *(Trece de cealaltă parte a biroului, pe care îl cercetează cu atenţie, deşi rapid. Trage cîteva sertare, unul după altul, pe unele în grabă închizîndu-le, pe altele nu.)*

ANA: Te poftesc să le închizi la loc, că altfel strig.

DIRECTORUL: Strigă, dar ieşi! *(A găsit un dosar care i se pare interesant. Se aşază la birou şi îl răsfoieşte.)*

ANA *(către Magda):* Vai de mine! Ăsta e nebun. *(Către Director:)* Ce te-a apucat, domnule? Lasă hîrtiile în pace.

DIRECTORUL: Tot aicia eşti? *(Către Magda:)* E surprinzător că un om distins ca profesorul Andronic poate ţine în casă o asemenea persoană.

ANA: Eu strig! Eu îl chem pe portar! Mă duc să-l chem!

MAGDA *(o opreşte cu un gest ferm, liniştitor):* Rămîi aici. *(Se apropie de birou; foarte calmă:)* Am impresia, domnule, că sînteţi în căutarea unor documente.

DIRECTORUL *(răsfoieşte mai departe dosarul, fără să ridice capul):* Da.

MAGDA: A unor documente importante.

DIRECTORUL *(acelaşi joc):* Da.

MAGDA: Foarte importante.

DIRECTORUL *(ridică scurt privirea):* Dumneavoastră... *(Se ridică, ocoleşte biroul, vine lîngă ea.)* Dumneavoastră ştiţi ceva?

MAGDA: Mai mult bănuiesc decît ştiu.

DIRECTORUL: Ce?

MAGDA: Bănuiesc că dacă un om binecrescut năvăleşte într-o casă străină în felul în care aţi năvălit dumneavoastră şi caută ceva, acel ceva nu poate fi decît foarte important.

DIRECTORUL: V-am prevenit că sînt grăbit. Ştiţi sau nu ştiţi ceva precis?

MAGDA: Da şi nu.

DIRECTORUL: Ce-nseamnă da, ce-nseamnă nu?

MAGDA: Ştiu că domnul profesor a plecat cu o servietă. Că a pus în ea o serie de hîrtii. Că a încuiat

servieta cu cheia și a încercat broasca de cîteva ori. Asta înseamnă da. Nu știu însă ce erau acele hîrtii și nu știu dacă erau hîrtiile pe care le căutați. Asta înseamnă nu.

DIRECTORUL: Și... unde e domnul profesor?

ANA: E la Radio... Acu trebuie...

MAGDA *(întrerupînd):* E la Radio, și de acolo se duce la Universitate. Azi e miercuri. Totdeauna miercuri *(se uită la ceas)* de la șase la șapte are curs.

DIRECTORUL: Pot să-i telefonez de aici? Unde e telefonul?

ANA: N-avem.

DIRECTORUL: Asta așa e. Toată dimineața v-am căutat în carte.

MAGDA: Și nici nu e bine să telefonați. Domnul profesor e în sala de curs. S-ar putea să nu răspundă. Mai bine vă duceți acolo. Îl găsiți sigur.

DIRECTORUL: Poate că aveți dreptate... *(Totuși ezită; parcă n-ar pleca.)* Dar, de la curs, nu vine aici?

MAGDA: Uneori... *(Degajată:)* Dacă vreți, așteptați.

DIRECTORUL: S-ar putea să întîrzie?...

MAGDA: O oră, două...

ANA: Poate trei...

DIRECTORUL: Atunci, mă duc. *(Se înclină, curtenitor.)* Domnișoară, vă cer scuze.

MAGDA: Nu aveți de ce. A fost foarte plăcut.

DIRECTORUL: Dacă mergeți în oraș, vă las în drum. Am un taximetru jos, care așteaptă.

MAGDA: Vă mulțumesc, dar eu am de lucru. Ați ghicit bine adineauri. Sînt o studentă a domnului profesor Andronic. M-a chemat să-i copiez niște fișe.

DIRECTORUL: Îmi pare rău că v-am întrerupt. Bună ziua.

ANA *(ironică):* Mai poftiți pe la noi.

DIRECTORUL: Dumneata să taci. *(Iese.)*

SCENA III

MAGDA, ANA

ANA *(rămîne în pragul uşii din fund şi priveşte de acolo spre antret, pînă ce se aude o uşă trîntită. Pe urmă reintră în cameră, închizînd uşa din fund):* A plecat. Dacă nu eraţi aici, nu ştiu, zău, cum scăpam de el... Da... să ştiţi, domnul profesor n-are astăzi curs.

MAGDA: Ştiu.

ANA: Şi nici servietă n-are.

MAGDA: Eu credeam că are.

ANA: Cînd o afla, nebunu, că l-aţi păcălit, vine napoi.

MAGDA: N-are decît. Pe mine nu mă mai găseşte.

ANA: Şi eu nu-i mai deschid... *(Apropiindu-se de birou:)* Ia te uită ce-a făcut! A încurcat toate hîrtiile. *(Face ordine pe birou; închide sertarele, strînge hîrtiile.)*

MAGDA: Primiţi des asemenea vizite?

ANA: Ba nu primim de loc. Nu v-am spus că la noi nu vine nimeni?

MAGDA: Nimeni, nimeni?

ANA: Cîteodată, aşa, cîte-un domn bătrîn, cîte-o fată urîtă.

MAGDA: Totdeauna urîtă?

ANA: Totdeauna. Parcă anume le alege. Şi numa despre cărţi vorbeşte cu ele. *(Pauză.)* Dumneavoastră sînteţi prima fată frumoasă care intră-n casa asta.

MAGDA: Eu tot despre cărţi am venit să vorbesc.

ANA: Foarte rău. Mai mare păcatul! *(Se aude dinspre antret o cheie ce se răsuceşte în broască, o uşă ce se deschide.)* I-auziţi! A venit. Dumnealui e.

SCENA IV

ACEIAŞI, ANDRONIC

ANA *(merge spre uşa din fund, o deschide, şi din prag se adresează lui Andronic, care a rămas probabil*

în antret): Conașule, vă așteaptă cineva în birou.

ANDRONIC *(de afară)*: De mult?

ANA: Cam de multișor.

ANDRONIC *(intrînd și zărind-o pe Magda)*: Bună ziua, domnișoară.

MAGDA: Bună ziua, domnule profesor.

ANA: Foarte frumos ați vorbit la Radio, conașule! Mi-a plăcut.

ANDRONIC *(către Magda)*: Domnișoară, nu trebuie să luați în nume de rău declarația prea sinceră a Anei. E o veche admiratoare a mea. E publicul meu credincios. *(Către Ana:)* Îți mulțumesc, Ana. M-am gîndit, în timp ce vorbeam, la dumneata. Știam că, chiar dacă nimeni nu m-ascultă, chiar dacă toate aparatele de radio sînt închise, unul e deschis...

ANA: Foarte frumos a fost...

ANDRONIC *(către Magda)*: Vedeți?

ANA: Conașule, v-a căutat un domn.

ANDRONIC: Ce domn?

ANA: N-a vrut să spună cine-i. Acu a ieșit pe ușă.

ANDRONIC: Poate domnul cu care m-am întîlnit pe scări. Era să ne lovim unul de altul, de prea mare grabă.

ANA: Atunci, să știți că el era. Mai grăbit nici că se poate.

ANDRONIC: Bine, Ana. Îți mulțumesc.

ANA: Eu, acu vă las. *(Dă să iasă, dar se oprește, privindu-l fix pe Andronic.)* Da' asta ce mai e?

ANDRONIC: Ce?

ANA: Iar vă cade un nasture.

ANDRONIC: Unde?

ANA: Uite. *(Pune mîna pe nasturele hainei lui.)*

ANDRONIC: Ai dreptate. Cade.

ANA: Abia aseară l-am cusut.

ANDRONIC: Nu pe ăsta. Era altul.

ANA: Mereu cade cîte unul. *(Scoțînd din șorț un ac cu ață:)* Stai să-l cos.

ANDRONIC: Nu acuma, Ana. Lasă. Mai tîrziu.

ANA *(bombănind și îndreptîndu-se spre ușa din fund, ca să iasă)*: Pe urmă iar vă treziți fără el. *(O zărește pe Magda rîzînd amuzată de scena la care asistă.)* Și rîde lumea de noi. *(Iese.)*

SCENA V

ANDRONIC, MAGDA

ANDRONIC: De ce rîzi, domnișoară?

MAGDA: Pentru că... Pentru că mi-am adus aminte de cursul dumneavoastră.

ANDRONIC: E așa de vesel cursul meu?

MAGDA: Vă rog să nu vă supărați. E o glumă. De multe ori, înainte de intrați în sală, ne întrebam — ba uneori chiar făceam prinsoare între noi — ne întrebam care din cei trei nasturi de la haină va lipsi.

ANDRONIC: Nu lipsește totdeauna același?

MAGDA: Nu. De cele mai multe ori *(arătînd cu capul sau cu un gest mic cu mîna)* ăsta, cel din mijloc. Alteori, cel de jos. Mai rar, primul nasture, cel de lîngă buzunar.

ANDRONIC: Foarte interesant cursul meu. Nu știam că am studenți așa de atenți... Și... nu se întîmplă niciodată ca toți trei nasturii să fie la locul lor?

MAGDA: Ba da. Foarte rar, dar se întîmplă. Ba chiar o dată am pierdut un pariu destul de mare din cauza asta.

ANDRONIC: Îmi pare rău. Dacă știam...

MAGDA *(gest de mic protest)*: O!...

ANDRONIC: La drept vorbind, nu-mi aduc aminte de figura dumitale. Ești înscrisă la mine? Urmezi cursul meu?

MAGDA: L-am urmat. În primul semestru. *(Cu puțină ezitare:)* Acum...

ANDRONIC: Numele dumitale *(căutînd să-și aducă aminte)* este...

MAGDA: Magda Minu.

ANDRONIC *(același joc):* Minu Magda... Minu Magda... *(Brusc:)* Da. Îmi aduc aminte. Cred că-mi aduc aminte. Locul dumitale era... în fund.

MAGDA *(completînd):* În dreapta.

ANDRONIC: Lîngă fereastră.

MAGDA: Da. Lîngă fereastră.

ANDRONIC: Da, da. Acum te văd... Ai făcut și o lucrare de seminar, astă-toamnă. Despre... Despre... «Protocolul» la curtea lui Alexandru cel Mare».

MAGDA: Cum? Ținеți minte?

ANDRONIC: Foarte bună lucrare. Excelentă! Puțin cam îndrăzneață. Scrisă cu prea multă imaginație, dar foarte bună. Cred că ți-am dat niște cărți să le consulți.

MAGDA: A lui Bernoulli și a lui Spieker. Dar le-am înapoiat. Vi le-am lăsat la cancelarie.

ANDRONIC: Știu... Unde ai dispărut de atunci? Nu te-am mai văzut la curs. De ce?

MAGDA: Să vorbesc... deschis?

ANDRONIC: Sigur. Te rog.

MAGDA: Nu mai puteam suporta cursul dumneavoastră. Mă indigna. Mă înfuria.

ANDRONIC *(fără ironie):* Interesant.

MAGDA *(brusc, după un moment de reflecție):* Domnule profesor, mie îmi place Alexandru cel Mare.

ANDRONIC: Și mie.

MAGDA: Nu. Dumitale nu-ți place. Îl critici, n-ai încredere în el.

ANDRONIC: Face prea multe greșeli.

MAGDA *(scurt):* Nu-i adevărat!

ANDRONIC *(redevenind profesor):* Domnișoară Minu, tonul dumitale pentru o studentă...

MAGDA *(redevenind și ea studentă):* Vă rog să mă iertați...

ANDRONIC *(mai degajat):* Prin urmare, ai plecat de la cursul meu fiindcă nu erai de acord cu mine.

MAGDA: Vedeți, pentru dumneavoastră, Alexandru cel Mare este o problemă, un obiect de studiu...

ANDRONIC: Iar pentru dumneata?

MAGDA: E altceva. Un om. Un prieten. Mai mult decît atît.

ANDRONIC: O pasiune.
MAGDA: Da. O pasiune.
ANDRONIC: Veche?
MAGDA: Destul de veche. Încă din liceu...
ANDRONIC: Nu știam că fetele de liceu își caută pasiunile în cartea de istorie.
MAGDA: Rîdeți de mine.
ANDRONIC: Nu rîd. Ești o fată silitoare și gravă.
MAGDA: Nici silitoare, nici gravă. Mai degrabă leneșă și frivolă. Anul trecut, în iunie, nu mi-a lipsit mult să cad la bacalaureat... *(Cu o schimbare de ton:)* Dar pe Alexandru cel Mare l-am iubit din primul moment.
ANDRONIC: Iubit?
MAGDA: Da. Iubit.
ANDRONIC: Ceea ce se cheamă iubit?
MAGDA: Cred că da.
ANDRONIC: Și cum s-a întîmplat?
MAGDA: Nu știu. Cum se întîmplă de obicei. L-am văzut și mi-a plăcut.
ANDRONIC *(jumătate întrebător):* E frumos?
MAGDA *(cu elan):* E foarte frumos. E frumos, e tînăr, e puțin nebun, e generos.
ANDRONIC: Puțin nebun, da. *(Cu un gest vag de îndoială:)* Generos...
MAGDA: Cunosc gestul ăsta. Din cauza lui am plecat de la curs. De cîte ori e vorba de Alexandru cel Mare, de strălucirea lui, de eroismul lui, dumneata ridici din umeri și faci un gest cu mîna, ca un semn de întrebare. *(Scurt:)* Nu pot să te sufăr.
ANDRONIC: Îmi pare rău.
MAGDA: Știi cum îți spunem noi la curs?
ANDRONIC: Cine «noi»?
MAGDA: Noi, fetele.
ANDRONIC: Cum?
MAGDA: Alexandru cel Mic.
ANDRONIC: De ce?
MAGDA: Mai întîi, fiindcă te cheamă Alexandru. Ca pe el.
ANDRONIC: Și pe urmă?...
MAGDA: Pe urmă, fiindcă ești mic.

ANDRONIC: Găsești?
MAGDA: Sigur. În comparație cu el, ești mic. El e înalt, puternic, îndrăzneț. Dumneata ești timid.
ANDRONIC *(puțin vexat):* Domnișoară Minu...
MAGDA: Da. Ești timid. Alexandru cel Mic.
ANDRONIC: Domnișoară! Te fac atentă că felul dumitale de a vorbi cu un profesor — chiar dacă nu mai sînt profesorul dumitale...
MAGDA: Dar sînteți profesorul meu.
ANDRONIC: Cum?
MAGDA: Vreau să mă prezint la examen.
ANDRONIC: La mine?
MAGDA: Da.
ANDRONIC: Cînd?
MAGDA: În sesiunea asta, dacă se poate.
ANDRONIC *(bănuitor, sever):* Și de aceea vii aici?
MAGDA: O, nu! Să nu mă înțelegeți greșit. Eu examenele nu obișnuiesc să le trec la domiciliul profesorilor. E loc destul la facultate.
ANDRONIC: Te rog să mă scuzi. N-am vrut să te jignesc. Totuși, aș vrea să știu...
MAGDA: De ce am venit aici?
ANDRONIC: Da.
MAGDA: Am citit articolul dumneavoastră de astăzi...
ANDRONIC *(întrerupînd)*: Ce articol?
MAGDA: Articolul! Foiletonul din ziar... din «Deșteptarea».
ANDRONIC: L-ai citit?
MAGDA: Da.
ANDRONIC *(dezolat):* L-ai citit! Prin urmare se citește. Ce penibil!
MAGDA: Penibil? De ce?
ANDRONIC: Pentru că e plin de greșeli de tipar. Tot articolul e mutilat, desfigurat de greșeli. Desigur că n-ai înțeles nimic.
MAGDA: Ba da. Sau cel puțin cred.
ANDRONIC: Nu, nu. Nici eu nu mai înțeleg, eu, care l-am scris... Dar am dat o erată. O să apară mîine. *(Ia gazeta de pe birou și o agită.)* Ce s-a petrecut cu articolul acesta e înspăimîntător. Mă întreb cine l-a culeș, cine l-a corectat. Parcă e

un text căzut pe mîini de hotentoți, de canibali. Cuvintele cele mai simple sînt schimonosite. Nu mai vorbesc de termenii tehnici, de numele proprii... *(Parcurgînd foiletonul:)* Uite... uite. În loc de Marocardo apare Maroc; în loc de Kabul, apare Carun; în loc de Oxyartes, Ohrida; în loc de Prophtasia, Protar — auzi dumneata: Protar! Nu e frază, nu e rînd să n-aibă greșală. Cred că ai băgat de seamă!

MAGDA: Nu. N-am avut cînd. Am citit totul într-o suflare. Cu inima strînsă. Domnule profesor, am venit să-mi spuneți că nu-i adevărat.

ANDRONIC: Ce?

MAGDA: Alexandru nu l-a ucis pe Parmenion. Alexandru n-a fost în Media.

ANDRONIC: Ba da.

MAGDA: Nu se poate. În orice caz, nu în 330. În 330 era la Kabul.

ANDRONIC: Nu ajunsese încă.

MAGDA: De unde știți?

ANDRONIC: Presupun.

MAGDA *(aproape cu violență):* N-aveți dreptul. Nu are nimeni dreptul.

ANDRONIC: Domnișoară Magda... pui prea multă inimă în lucruri atît de vechi...

MAGDA: Pentru mine nu sînt vechi. Pentru mine sînt vii. Încă vii... Eu îl cunosc pe Alexandru. Îl cunosc, înțelegi?

ANDRONIC: Și eu cred că îl cunosc. De... *(aruncă o privire circulară asupra bibliotecii)* de douăzeci de ani.

MAGDA *(cu ușor dispreț):* Din cărți.

ANDRONIC: Da. Din cărți. Știi dumneata un alt mijloc de a-l cunoaște pe Alexandru cel Mare? L-ai întîlnit dumneata în altă parte decît în cărți?

MAGDA: În vis.

ANDRONIC: O! Atunci să știi că nu e el.

MAGDA: Ba da. Uneori îl văd. Uneori îl aud. Cunosc vocea lui, cunosc privirea lui — privirea lui arzătoare, ochii lui calzi și umezi.

ANDRONIC *(ca și cum ar confirma un răspuns la un examen):* Asta-i exact. Avea ochii umezi. Și Plutarh e de acord... «Umezeala ce răsărea în ochii lui...»

MAGDA: Cu ce orgoliu își ridică fruntea spre stele! Cu ce sfidare își lasă capul pe spate!

ANDRONIC: Inexact. Aici te înșeli. E o eroare. Obișnuia să încline capul spre stînga. Și Plutarh o spune... «Gîtul îl avea aplecat puțin pe umărul stîng.» Toți autorii sînt de acord.

MAGDA: Dar nici unul nu l-a văzut. Ca mine. Nici dumneata nu l-ai văzut. Niciodată.

ANDRONIC: Drept să spun, nu.

MAGDA: Uneori la curs, ascultîndu-te cum vorbeai despre el, aș fi vrut să te întrerup, aș fi vrut să strig. Vorbeai cu indiferență despre lucruri amețitor de frumoase. Cum puteai fi așa de rece, așa de absent?

ANDRONIC: Ce vrei? Eu sînt un profesor. Eu n-am viziuni. Eu nu mă întîlnesc noaptea în vis cu Alexandru cel Mare.

MAGDA: Cu atît mai rău pentru dumneata. Și totuși, erau clipe cînd se părea că înțelegi, că vezi. Erau momente în cursul dumitale, cînd lucrurile înviau deodată... Uite, astă-toamnă, în noiembrie, poate ai uitat, poate nu ții minte... într-o joi după masă, ningea, ningea pentru prima oară... Noi eram puțini în sală. Să fi fost douăzeci. Ai intrat tîrziu. Erai palid, puțin obosit. Ai început să vorbești cu vocea dumitale indiferentă de totdeauna. Vorbeai despre plecarea lui Alexandru în Asia. Păreai plictisit, absent. Și deodată — nu știu cum s-a întîmplat — ai tresărit. Ai ridicat mîna cu un gest ca un fulger — un gest care deschidea porțile Asiei, porțile visului. Glasul îți vibra. În ochi aveai o mare lumină... Simțeam că te iubesc.

ANDRONIC *(puțin speriat):* Pe mine?

MAGDA: Pe dumneata. Pe el. Pe amîndoi.

ANDRONIC: Era o confuzie.

MAGDA: Sigur că era o confuzie. Aveai dumneata grijă să ne trezeşti la timp. Să ne readuci la realitate. *(Cu uşor dispreţ:)* Alexandru cel Mic!

ANDRONIC: Domnişoară Magda, eşti o copilă. O fată exaltată.

MAGDA: Ştiu. Mi s-a spus mereu acasă. Mama, tata, mătuşi, unchi... Magda, eşti exaltată. Magda, eşti nebună. Şi într-adevăr sînt. *(Jumătate glumind:)* Ce păcat că nu eşti şi dumneata! Ne-am înţelege de minune.

ANDRONIC: Dar «el» este.

MAGDA: O, da! Şi de aceea îl iubesc. Îmi venea să rîd la curs, cînd te auzeam cum îl judeci. *(Profesoral:)* «E inexplicabil că Alexandru a făcut aşa. E inadmisibil că a făcut altminterea. E de neînţeles că s-a dus. E absurd că s-a întors.» Îmi venea să rîd cum te chinuiai să explici lucruri care nu se explică.

ANDRONIC: În ştiinţă totul se explică.

MAGDA: Se poate. Dar în viaţă nu. Alexandru ştie asta. El merge cu mîinile libere, cu ochii închişi, înainte, în neprevăzut, în plină aventură, pînă la capăt.

ANDRONIC: Şi uneori pînă la crimă.

MAGDA *(violent):* Nu-i adevărat.

ANDRONIC *(cu vocea scăzută):* L-a ucis pe Parmenion.

MAGDA: Minţi!

ANDRONIC *(moment de tăcere. Cuvîntul a fost prea tare, dar omul de ştiinţă biruie):* E un fapt istoric. Îmi pare rău, dar l-a ucis.

MAGDA *(intens, surd):* El?

ANDRONIC: Da.

MAGDA: Cu mîna lui?

ANDRONIC: Cred că da.

MAGDA: Crezi? Ce uşor îţi vine să arunci cuvintele. Crezi! *(Cu o schimbare de voce, fermă:)* Nu avea nici un motiv să-l ucidă.

ANDRONIC: Nici unul. Şi Plutarh spune la fel.

MAGDA: Dar Plutarh nu spune că l-a omorît el, cu mîna lui.

ANDRONIC: Nu. Asta spun eu. E o descoperire. Sau cel puțin o ipoteză.

MAGDA: Pe care n-a mai făcut-o nimeni înaintea dumitale?

ANDRONIC: Nimeni.

MAGDA: De ce îl urăști? Ce ai cu el?

ANDRONIC *(cu o ridicare din umeri):* Îl urăsc! Eu n-am dreptul să urăsc pe nimeni.

MAGDA: Dar nici să iubești.

ANDRONIC: Sînt un om de știință. Caut adevărul. Încerc să-l găsesc. În cazul de față, cred că l-am găsit. Am probe.

MAGDA: Unde sînt?

ANDRONIC: Aici. *(Deschide un sertar:)* Și aici. *(Deschide alt sertar:)* Și dincolo. *(Arată cu degetul spre un alt dosar de fișe.)* Vrei să le vezi?

MAGDA: Da. *(Bruscă răzgîndire:)* Sau mai bine nu. N-am ce face cu ele. *(Violent:)* Păstrează-le! *(Se întoarce brusc spre ușă.)*

ANDRONIC: Magda!

MAGDA *(se oprește, se întoarce):* Păstrează-le! *(Mîndră:)* Alexandru e o flacără. N-ai s-o stingi dumneata. Cu toate planșele, cu toate fișele, cu toate cărțile n-ai s-o stingi. E mai puternic, e mai viu, e mai frumos. E așa de frumos! Uită-te în ochii lui — drept în ochii lui — și spune-mi: nu ți-e frică de el?

ANDRONIC: Ba da. Totdeauna mi-a fost puțin frică de el.

MAGDA: Vezi?

ANDRONIC: Totdeauna. Nu ne potrivim de loc. Eu sînt un om pașnic, așezat, doritor de liniște...

MAGDA: Timid...

ANDRONIC: Dacă vrei...

MAGDA: Alexandru cel Mic!

ANDRONIC: Fie și așa. El e însetat de aventură. E un erou. Mă sperie.

MAGDA: Pe mine mă fascinează.

ANDRONIC: Și pe mine puțin. Dar nu e bine să te apropii prea mult de el.

MAGDA: Ești prudent.

ANDRONIC: N-am fost totdeauna. Vezi, cînd am început să studiez nu aveam de gînd să fac istorie. Mă preocupa filozofia. Visam o teză despre Aristot. Prin Aristot l-am cunoscut pe Alexandru. Şi pe urmă... am rămas cu el.

MAGDA: Te-a cucerit.

ANDRONIC: M-a tulburat. Aveam douăzeci de ani. El avea douăzeci şi unu, douăzeci şi doi cînd l-am cunoscut. Tocmai venea din Aegea, după moartea lui Filip. Şi se ducea spre Dunăre. Mie îmi place Dunărea. Credeam că vom face drumul împreună. Dar de acolo s-a întors scurt, nebuneşte, spre Teba.

MAGDA: A fost splendid.

ANDRONIC: Năucitor. Îmi pierdusem respiraţia.

MAGDA: Te cred.

ANDRONIC: Voiam să ştiu cine e omul ăsta. Voiam să scriu un portret al lui.

MAGDA: L-ai scris?

ANDRONIC: Trei ani am stat la Göttingen ca să-l scriu.

MAGDA: Unde e?

ANDRONIC: La dreapta dumitale. *(Magda se întoarce spre dreapta.)* Raftul al doilea. *(Magda întinde mîna spre raftul indicat.)* A cincea carte din stînga. *(Magda pune mîna pe o carte.)* Nu. Cealaltă.

MAGDA *(scoate cartea şi citeşte titlul)*: «*Studien über das Bildnis Alexanders des Grossen.*»

ANDRONIC: Studii. Schiţe. Nimic definitiv.

MAGDA: Şi pe urmă?...

ANDRONIC: Pe urmă... toate cărţile pe care le vezi acolo... *(Arată cu mîna spre acel «raft al doilea».)* Toate despre el. Mereu şi mereu.

MAGDA: De ce nu l-ai lăsat?

ANDRONIC: Pentru că n-am mai putut. De la Teba la Troia. Din Grecia în Asia, Susa, Persepolis, Ecbatana, drumul spre Indii, drumul spre ocean.

MAGDA: Pasionant.

ANDRONIC: Da — şi obositor. De multe ori aş fi vrut să-i spun lui Alexandru cel Mare, să-i pot spune: destul! opreşte! hai acasă!

MAGDA: Nu te-ar fi ascultat.

ANDRONIC: N-ar fi avut încredere în mine. Dar astăzi sînt mai bătrîn decît el. Am patruzeci de ani. Sînt multe lucruri pe care el nici nu le bănuia și pe care eu le știu. Îmi pare rău că nu i le pot spune.

MAGDA *(cu un surîs):* I le spun eu. Eu îl văd.

ANDRONIC *(glumind):* Da, dar dumneata îl adori. N-are să te creadă. Un bărbat nu crede în femeile care îl adoră... *(Serios:)* Vezi, toată campania lui Alexandru în Asia este plină de greșeli.

MAGDA: Crezi?

ANDRONIC: Sînt sigur. Aș putea dovedi. Dar pentru asta mi-ar trebui timp. Mai întîi mi-ar trebui să pot reface întreg itinerariul lui Alexandru. De la Teba la capătul Indiei.

MAGDA: Eu l-am făcut.

ANDRONIC: În vis. Eu însă aș vrea să-l fac în realitate, pe teren. Îmi trebuie o cunoaștere perfectă a terenului. N-am încredere în geografi. Vreau să văd cu ochii mei. Aș vrea să străbat pas cu pas, metru cu metru, toate drumurile lui Alexandru.

MAGDA *(cucerită):* Ar fi minunat de frumos! *(Scurt, practic:)* Mă iei și pe mine.

ANDRONIC *(rîzînd):* Te iau. Mai ales că nu voi pleca niciodată.

MAGDA *(cu inocență):* De ce?

ANDRONIC: Nu-ți dai seama ce poate fi o asemenea călătorie. E o adevărată expediție. O caravană. Ar trebui ani mulți și bani mulți. Foarte mulți bani.

MAGDA: Și nu-i avem?

ANDRONIC: Nu. Am o leafă de profesor, din care trăiesc eu și biblioteca mea.

MAGDA: Iar eu...

ANDRONIC: Dumneata! *(Rîzînd:)* Dumneata ai în poșetă bani pentru un bilet de cinematograf.

MAGDA: Și un abonament pe linia 16.

ANDRONIC: Care nu ne va duce prea departe.

MAGDA: Păcat! Ar fi așa de frumos!

ANDRONIC: Da. Frumos ar fi. Uite harta. *(Ia dintr-un colţ al biroului o hartă şi o deschide pe masă.)* Hartă cu nume şterse. Cu fluvii secate. Cu cetăţi dispărute.

MAGDA: Unde e Gaza? Unde e Gordium? Unde e Prophtasia?

ANDRONIC: Aici... şi aici... şi aici...

(Lung moment de tăcere. De afară se aude soneria. Amîndoi ridică privirea, care li se pierduse pe hartă. Soneria reîncepe insistent, energic. Pe urmă se opreşte. Prin antret se aude, nedistinct, vocea Anei şi a Directorului.)

DIRECTORUL: Domnul profesor a venit? E acasă?

ANA: Da. A venit. Cum vă cheamă pe dumneavoastră, ca să-i spun cine sînteţi.

DIRECTORUL: Las', că-i spun eu.

(Uşa din fund se deschide şi apare Directorul, urmat de Ana.)

SCENA VI

Aceiaşi, DIRECTORUL, ANA

DIRECTORUL: Domnul profesor Andronic?

ANDRONIC: Eu.

ANA: Dumnealui e, conaşule, domnul care v-a căutat. Nici acuma nu vrea să spună cum îl cheamă. Uite, a dat buzna peste mine.

ANDRONIC: Ana, ce fel de vorbă...

DIRECTORUL: Are dreptate, domnule profesor. E adevărat. Am dat buzna. Am năvălit. Dar veţi înţelege graba mea. Dorinţa de a vă cunoaşte. Nerăbdarea de a vă vorbi. Mai ales *(se uită sever spre Magda)* că am fost copilăreşte indus în eroare. Mi s-a spus că sînteţi la Universitate şi că nu vă întoarceţi decît seara tîrziu.

ANDRONIC: Vă rog să luaţi loc. Ana, te poţi duce.

ANA *(îmbufnată):* Păi de! Da' nasturele ăsta cînd o să-l cos? *(Iese prin uşa din fund.)*

ANDRONIC: Lasă, mai tîrziu.

SCENA VII

MAGDA, ANDRONIC, DIRECTORUL

DIRECTORUL: Domnule profesor, numele meu este Borcea. I. D. Borcea. Sînt directorul ziarului «Deșteptarea».

ANDRONIC *(fără ampresare)*: Îmi pare bine.

DIRECTORUL: Am fost informat că m-ați căutat azi-dimineață la redacție.

ANDRONIC: Da. Mi s-a spus însă că nu veniți niciodată.

DIRECTORUL: Niciodată! Viu cînd trebuie și pentru cine trebuie. Dovadă că am venit pînă aici.

ANDRONIC: Sînt măgulit.

DIRECTORUL: Eu sînt măgulit, domnule profesor... Vă rog să-mi spuneți cu toată încrederea ce vă aducea azi-dimineață la mine. Despre ce era vorba? Mi s-a spus că e o chestiune de extremă importanță.

ANDRONIC: Așa credeam. Dar am găsit acolo un domn — Ștefănescu mi se pare — care mi-a explicat că mă înșel și că de fapt chestiunea n-are nici o importanță.

DIRECTORUL *(enervat)*: Ștefănescu... Un dobitoc.

ANDRONIC: Nu părea.

DIRECTORUL: În sfîrșit... un meseriaș. Fără perspectivă, fără orizont.

ANDRONIC: Un om de treabă. Cam nervos, dar de treabă. I-am lăsat o erată și mi-a promis că o va publica. E tot ce mai puteam dori.

DIRECTORUL *(apăsat, cu intenție)*: Tot? Absolut tot?

ANDRONIC *(nu înțelege, se uită la Director, se uită la Magda)*: Da...

DIRECTORUL: Domnule profesor, vă înțeleg. Sînt lucruri pe care nu le putem discuta decît între patru ochi.

MAGDA: Eu vă las.

ANDRONIC: De ce? *(Către Director:)* Aveți un secret?

DIRECTORUL *(plin de intenții)*: Aș vrea să vorbim mai pe larg... mai amănunțit, despre articolul dumneavoastră.

ANDRONIC: Cu atît mai bine. Domnișoara cunoaște articolul. Ne poate fi de folos.

DIRECTORUL: Cunoaște... *(plin de subînțelesuri)* întreaga chestiune?

ANDRONIC: Da.

DIRECTORUL: E informată asupra... *(Gest vag.)*

MAGDA: Perfect informată.

ANDRONIC: Într-adevăr, bine informată. Pune poate prea multă pasiune, prea mult interes personal...

DIRECTORUL: Atunci, înțeleg de ce ținea să scape adineauri de mine.

MAGDA *(rîzînd):* Exagerați.

DIRECTORUL: Domnule profesor, colaborarea dumneavoastră la «Deșteptarea» este pentru mine și gazeta mea o mare cinste.

ANDRONIC: Colaborare! Bine... dar e un accident.

DIRECTORUL: Un accident fericit.

ANDRONIC: Mărturisesc că pînă azi-dimineață nu cunoșteam gazeta dumneavoastră.

DIRECTORUL: Dar ea vă cunoștea. Noi toți vă cunoaștem.

ANDRONIC: Nu-mi amintesc s-o fi citit vreodată.

DIRECTORUL: Noi însă v-am citit totdeauna. V-am citit și v-am stimat. De cîte ori nu ne-am spus: dacă am putea face din Alexandru Andronic un prieten, un colaborator! Dacă l-am putea aduce în mijlocul nostru, să lucreze cu noi, să scrie cu noi, să lupte cu noi!

ANDRONIC *(mirat, naiv):* Sînt surprins.

DIRECTORUL: Pentru că nu ne cunoașteți. Pentru că n-ați vrut să ne cunoașteți. Dumneavoastră, oamenii de bibliotecă, priviți spre noi cu dispreț...

ANDRONIC *(gest timid de protest)*: Cu dispreț!

DIRECTORUL *(energic și umflînd treptat tonul):* Da, cu dispreț, spre noi, oamenii de acțiune, care luptăm în tranșeele înaintate ale cotidianului. Din turnul de fildeș în care v-ați retras, abia aruncați o privire indiferentă spre munca noastră, spre truda noastră — și vi se pare că e prea vulgară, dar cine e vinovat, dacă nu chiar dumneavoastră, care vă izolați departe de lume, în loc

să veniți între noi, pentru ca împreună să ridicăm nivelul preocupărilor publice, însuflețindu-le cu idei, cu idealuri!

ANDRONIC *(timid, încurcat)*: Bine, dar eu sînt un profesor, un om de știință... Ce pot spune eu marelui public?

DIRECTORUL: Marele public e însetat să vă cunoască, să vă audă, să vă urmeze. A fost ambiția mea să vă prezint acestui public. Și am reușit. Eram hotărît să obțin colaborarea dumneavoastră prin orice mijloc. Și am obținut-o.

ANDRONIC: Cum? Vreți să spuneți că articolul meu... nu din întîmplare... nu printr-o confuzie...

DIRECTORUL: Să fim serioși! O gazetă ca a mea nu trăiește din întîmplări și din confuzii. *(Categoric:)* V-am adus la «Deșteptarea». Eu cu mîna mea. Și nu vă mai las.

ANDRONIC: Nu știu ce vreți să spuneți!

DIRECTORUL: Vreau să spun că veți colabora cu noi. De aceea am și venit. Ca să stabilim condițiile colaborării.

ANDRONIC: Domnule... sînt surprins, sînt uimit, sînt mișcat... Nimeni nu mi-a vorbit vreodată ca dumneata... N-am crezut că scrisul meu poate să trezească atîta interes, să aibă atîta ecou, atîta răsunet...

DIRECTORUL: Și încă nu știți nimic. Veniți între noi, și veți vedea ce se cheamă răsunet.

ANDRONIC: Nu, nu. Mă tem că e o eroare. Lucrările mele se adresează unor cititori de specialitate, unui public restrîns.

DIRECTORUL: Prejudecată! Ce v-a adus dumneavoastră acest public restrîns? O biată conferință universitară. Nici măcar o catedră plină. Eu vă aduc notorietatea, celebritatea, puterea. Dumneavoastră aveți lucruri mari de spus, și trebuie să le spuneți.

ANDRONIC: Da, dar nu într-o gazetă.

DIRECTORUL: De ce nu într-o gazetă? Glasul dumneavoastră trebuie să pătrundă departe, adînc în opinia publică.

ANDRONIC: Opinia publică n-are ce face cu studiile mele.

DIRECTORUL: Vă înşelaţi cumplit. Ştiţi oare că articolul de azi-dimineaţă a stîrnit uimire, a trezit conştiinţe? Ştiţi oare cîte priviri se îndreaptă în momentul de faţă spre dumneavoastră, aşteptîndu-vă să vorbiţi, somîndu-vă să vorbiţi?

ANDRONIC *(modest, încurcat)*: E prea mult... E măgulitor, dar e prea mult.

DIRECTORUL: Domnule profesor! În articolul de azi-dimineaţă, aţi făcut anumite afirmaţii grave.

MAGDA *(cu convingere)*: Foarte grave.

DIRECTORUL: Şi aţi lăsat să se înţeleagă că aveţi dovezi.

ANDRONIC: Le am.

DIRECTORUL: Daţi-mi-le mie.

ANDRONIC: De ce?

DIRECTORUL: Ca să le public.

MAGDA *(alarmată)*: Asta nu se poate!

DIRECTORUL *(cu politeţe, dar ritos)*: Domnişoară, vă rog să nu vă amestecaţi într-o chestiune care nu vă priveşte.

MAGDA: Nu mă priveşte? Trece prin inima mea — şi nu mă priveşte?!

DIRECTORUL: Domnule profesor, e poate momentul să vorbim clar. Aţi atins în articolul de azi lucruri de un interes capital.

ANDRONIC: Credeţi?

DIRECTORUL: Să lăsăm falsele modestii. Articolul e făcut cu mare artă. Spune puţin, atît cît trebuie. Restul se citeşte printre rînduri.

ANDRONIC: Pentru că n-am avut destul spaţiu. E un articol introductiv. Un fragment. Intenţia mea este să revin mai tîrziu.

DIRECTORUL: Asta vă cer şi eu. Să reveniţi. Dar nu mai tîrziu. Acum. Imediat.

ANDRONIC: Un om de ştiinţă nu e niciodată grăbit.

DIRECTORUL: Dar eu sînt. Vă pun toată gazeta mea la dispoziţie. Vă deschid larg coloanele. Nu mă dau în lături de la nimic. Sînt gata să dau cea mai largă publicitate întregii chestiuni. Afişe,

clișee, facsimile. Tot! Dacă e nevoie, scoatem o ediție specială.

ANDRONIC: Ediție specială! Mă speriați. Nu vi se pare că e prea mult?

DIRECTORUL: Dacă probele sînt zdrobitoare, nu e prea mult.

ANDRONIC: Zdrobitoare! Vorbiți un limbaj cu care nu sînt obișnuit. Eu nu cunosc în istorie probe zdrobitoare. Cel mult plauzibile, concludente.

DIRECTORUL: Numiți-le cum vreți, dar dați-mi-le.

MAGDA: Nu. *(Către Andronic:)* Nu, domnule profesor. *(Către Director:)* Nu, domnule director. *(Către Andronic:)* Nu vei da nimic. *(Către Director:)* Nu vei primi nimic. Cîtă vreme sînt eu aici, nu va ieși o hîrtie din această casă.

DIRECTORUL: Domnule profesor, noi discutăm între bărbați. Nu știu ce drepturi are domnișoara să intervină între noi...

MAGDA: Poate că n-am nici un drept. Dar am o datorie. Să împiedic atentatul moral pe care îl puneți la cale.

DIRECTORUL: Atentat moral! Ha! Mă faci să rîd. Ar rîde și el dac-ar auzi. Atentat moral împotriva celui mai mare bandit din lume.

MAGDA *(violent):* Domnule! Nu-ți permit! N-ai dreptul!

ANDRONIC *(încercînd s-o calmeze):* Magda, te rog... *(Către Director:)* E o fire ciudată, o imaginație aprinsă... De altfel și dumneata ești nedrept. Pui prea multă patimă într-o chestiune care ar trebui privită mai calm, mai senin.

DIRECTORUL: Eu nu sînt senin. Meseria mea nu-mi dă voie.

ANDRONIC: Totuși, nu putem arunca vorbe atît de grele cu ușurință. Bandit?

DIRECTORUL: Domnule profesor, îl apărați.

ANDRONIC: Nu. Meseria mea nu este să apăr pe nimeni, ci să înțeleg.

DIRECTORUL: Dar aici nu e nimic de înțeles. Probele sînt limpezi.

MAGDA: De unde știi?

DIRECTORUL: Mi-o spune profesorul Andronic, și mi-o spune în ziarul meu. *(Ia gazeta de pe masă și citește:)* «Vom arăta altă dată și păstrăm în acest scop probe pe care preferăm să nu le destăinuim pentru moment.» *(Aruncînd gazeta la loc:)* Ei bine, eu prefer să le destăinuiți. Și vi le cer. Dați-mi-le, și mîine dimineață «Deșteptarea» va fi în toate mîinile. Dați-mi-le, și în trei zile numele lui Alexandru Andronic va fi pe toate buzele.

ANDRONIC *(evaziv, intimidat):* Știu eu...

DIRECTORUL: Eu știu. Eu vă asigur.

ANDRONIC: Domnule... propunerea dumneavoastră mi se pare stranie, ireală... Mă întreb dacă nu e o farsă.

DIRECTORUL: Am eu aerul unui om care-și pierde timpul cu farse?

ANDRONIC: Totuși, nu înțeleg... nu cred... nu pot crede... Ani de zile am lucrat în singurătate, între puținii mei studenți, între puținii mei colegi... aproape necunoscut... și deodată o asemenea fantastică propunere.

DIRECTORUL: O primiți?

MAGDA: Nu. Nu primește.

DIRECTORUL: Vă întreb pe dumneavoastră. O primiți?

ANDRONIC: Nu cred să pot... Nu cred să am dreptul... În orice caz, dați-mi timp. Mă voi gîndi, voi reflecta, voi vedea...

DIRECTORUL: Așteptați poate alte propuneri?... Aveți alte intenții?... Vă gîndiți poate să lucrați cu altcineva?...

ANDRONIC: Nu.

DIRECTORUL: Cu atît mai bine. Pentru că să știți: *(ferm, aproape amenințător)* peste mine nu veți trece!

ANDRONIC: Nici nu mă gîndesc.

DIRECTORUL *(se uită la ceasul lui de mînă):* E șase fără zece. În două ore, îmi trebuie articolul. La opt îl aștept la redacție. Sau mai bine viu să-l iau.

ANDRONIC: Domnule...

DIRECTORUL: Acum vă las. La opt fără zece sînt înapoi.

ANDRONIC: Dar nu se poate, dar...

DIRECTORUL *(a pornit spre uşă, dar se opreşte pe loc, se întoarce):* Domnule profesor, un sfat: nu pierdeţi prilejul pe care vi-l dau. Şi încă un sfat: nu pierdeţi timpul. Noi doi putem face împreună lucruri mari. *(Iese.)*

SCENA VIII

MAGDA, ANDRONIC

Andronic a făcut cîţiva paşi spre uşa prin care a ieşit Directorul — nu s-ar putea spune exact cu ce intenţie: ca să-l conducă, sau ca să-l cheme înapoi. Se opreşte în faţa uşii cîteva secunde, cu spatele la public. Pe urmă se întoarce şi vine cu paşi mici, rari, spre birou.

MAGDA: Vei primi?

ANDRONIC: Nu.

MAGDA: Foarte bine.

ANDRONIC *(cu oboseală):* Nu, nu voi primi. Voi publica mai departe în reviste de istorie, de ştiinţă, în reviste pe care nu le citeşte nimeni.

MAGDA: Îţi pare rău?

ANDRONIC: Nu ştiu. Cred că da... *(După o pauză:)* Ştii cîţi auditori au fost la ultima mea lecţie?

MAGDA: Puţini?

ANDRONIC: Şase. Şi unul din ei, intrat din întîmplare. Greşise sala, bietul băiat...

MAGDA *(simte tonul lui de amărăciune):* Eşti obosit.

ANDRONIC: Să vorbeşti o viaţă întreagă în faţa unor săli goale. Patru, cinci, zece studenţi, care iau note... Nici măcar nu ştii dacă te ascultă. Iau note. Nici un răspuns, nici un surîs, nici un semn, nici un ecou. Poate sînt surzi... Poate sînt morţi... Doar cîte unul se ridică deodată în mijlocul lecţiei, trînteşte pupitrul şi pleacă... Tu rămîi mai departe, pe catedră — pentru cine? pentru ce?

MAGDA *(ca unui copil):* Eşti obosit.

ANDRONIC: O! Dacă s-ar putea! Dacă aș putea! Să vorbești într-o mare sală, plină de lume, fremătînd de nerăbdare, de curiozitate, de emoție. Să simți fixate asupra ta sute de priviri, mii de priviri, care așteaptă, care cheamă, care întreabă. Să simți cum fiecare cuvînt al tău deschide inimi, aprinde imaginații, răscolește pasiuni... Scrisul tău să treacă din mînă în mînă, din om în om, numele tău să străbată mulțimile, să însemne ceva...

MAGDA: Dar numele dumitale înseamnă mult.

ANDRONIC: Pentru cine? Pentru cîți?

MAGDA: Sînt puțini poate, dar sînt cei mai buni!

ANDRONIC *(plictisit, sceptic):* O! cei mai buni!

MAGDA: Ești nedrept. Nedrept cu dumneata. Nedrept cu ei. Te-a tulburat gazetarul ăsta... *(Semn spre ușa prin care a ieșit Directorul.)*

ANDRONIC: Da. Mărturisesc că da. M-a tulburat. Ce spunea el era amețitor. Era poate o aventură, o nebunie — dar o nebunie care te îmbată. Mai ales dacă nu ești obișnuit cu băuturi atît de tari.

MAGDA: Poate că tot ai să primești.

ANDRONIC: Nu. Nu pot. Nu mă simt în stare. Știa el ce spune. *(Cu dispreț:)* Sînt un om de bibliotecă. *(Ia în mînă o carte, o deschide.)*

MAGDA: Vrei să te las? Vrei să lucrezi?

ANDRONIC: Nu. Te rog nu pleca. Astă-seară nu lucrez. Simt că n-aș putea.

MAGDA: Nu vrei să ieși puțin din casă?

ANDRONIC: Unde?

MAGDA: Undeva pe stradă. Undeva unde să nu fie atîtea cărți.

ANDRONIC: Ai dreptate. Apasă. Le simt cum apasă.

MAGDA: Haide cu mine să ne plimbăm.

ANDRONIC *(nici da, nici nu — indiferent)*: Știu eu?...

MAGDA: Uite, se înserează. Trebuie să fie frumos spre Șosea. Vii?

(Se aude soneria de la intrare.)

ANDRONIC: Cine o mai fi?

MAGDA *(după o pauză)*: Să se fi întors el?

ANDRONIC: Nu cred. Dar dacă e el, nu vreau să-l văd.
MAGDA: Ţi-e frică?
ANDRONIC: Nu ştiu. Dar nu mai vreau să-l văd.

SCENA IX

MAGDA, ANDRONIC, ANA

ANA *(intrînd prin uşa din fund)*: Conaşule, vă caută un domn.
ANDRONIC: Domnul de adineauri?
ANA: Nu. Altul.
ANDRONIC: Cine e?
ANA: Nici ăsta nu vrea să spună. Zice că-l cunoaşteţi dumneavoastră.
ANDRONIC: Să intre.
ANA: Da, dar zice că... vrea să fie singur cu dumneavoastră.
ANDRONIC: Nu i-ai spus că e cineva la noi?
ANA: Ba da, dar zice...
MAGDA: Eu plec.
ANDRONIC: Nu, Magda. Te rog, rămîi. N-am hotărît să mergem la plimbare împreună? Fii bună şi rămîi. Vreau să ies de aici. *(Semn spre toată camera cu toate cărţile ei.)* Treci o clipă dincolo şi aşteaptă-mă. Vrei?
MAGDA *(bună camaradă)*: Vreau. *(Iese prin uşa din dreapta, planul I, pe care i-o deschide Andronic.)*
ANDRONIC: Ana, spune domnului să intre!

(Ana iese prin uşa din fund, prin care, o clipă mai tîrziu, intră Bucşan.)

SCENA X

ANDRONIC, BUCŞAN

BUCŞAN: Dumneata eşti domnul Andronic?
ANDRONIC: Da. Cu cine am onoarea?
BUCŞAN: Ştii dumneata prea bine.

ANDRONIC: Ne-am mai cunoscut?
BUCȘAN: Eu nu. Dar dumneata... mă cunoști.
ANDRONIC: Drept să spun... nu-mi aduc aminte.
BUCȘAN *(tranșant)*: Sînt Grigore Bucșan.
ANDRONIC: Bucșan! *(Se gîndește un moment.)* Nu... nu-mi aduc aminte!
BUCȘAN *(ironic)*: N-ai auzit niciodată de numele meu?
ANDRONIC: Nu cred.
BUCȘAN *(același joc)*: E un nume nou pentru dumneata? Necunoscut?
ANDRONIC *(ca și cum și-ar cere scuze pentru ignoranță)*: Îmi pare rău, dar...
BUCȘAN *(ia o scrumieră de metal de pe birou și o ține în mînă, cîntărind-o parcă)*: Frumoasă scrumieră... *(O întoarce scurt pe dos și o pune sub ochii lui Andronic.)* Ce scrie aici?
ANDRONIC *(citind)*: Uzinele Bucșan.
BUCȘAN *(ia de pe birou un bloc de hîrtie și cu aceeași mișcare scurtă i-l pune sub nas)*: Și pe blocul ăsta de hîrtie ce scrie?
ANDRONIC: Fabrica de hîrtie Bucșan.
BUCȘAN *(rotește privirea prin odaie și alege un alt obiect, pe care îl aduce sub nasul lui Andronic)*: Și aici?
ANDRONIC: Oțelăriile Bucșan.
BUCȘAN *(se apropie de Andronic și, cu o mișcare bruscă, îi rupe nasturele de la haină, arătîndu-i-l)*: Și aici?
ANDRONIC: Fabrica de nasturi Bucșan.
BUCȘAN: Și dumneata nu mă cunoști! Nu e nimic în casa asta care să nu fi trecut prin mîinile mele. Nu e nimic în tot orașul ăsta care să nu poarte imprimat numele meu. Și dumneata nu mă cunoști! Ascensorul cu care te urci e un ascensor Bucșan. Betonul din care e clădită casa e beton Bucșan. Ghetele pe care le porți sînt lucrate cu talpă Bucșan. Asfaltul pe care umbli e asfalt Bucșan. Și dumneata nu mă cunoști!
ANDRONIC *(uimit, încurcat)*: Domnule, vă cer scuze. Sînt sincer impresionat. E într-adevăr nepermis ca un nume atît de popular, atît de răspîndit,

să-mi fie necunoscut. Dar, vedeți, eu duc o viață retrasă, singuratecă, sînt absorbit de lucrările mele, sînt distrat...

BUCȘAN: Termină, domnule! Să lăsăm glumele. Am venit să vorbesc cu dumneata răspicat. E felul meu obișnuit de vorbă. Nu-mi plac intermediari și nici fraze. Afaceri de astea îmi place să le rezolv singur și direct. Spune: cît vrei?

ANDRONIC: Nu vă înțeleg.

BUCȘAN *(răspicat)*: Cîți bani vrei?

ANDRONIC: Pentru ce? Ce să fac cu ei?

BUCȘAN: Treaba dumitale. Eu te întreb doar: cît? Și dacă-mi convine, plătesc.

ANDRONIC: E vorba de o donație?

BUCȘAN *(printre dinți)*: Da. Donație.

ANDRONIC: Pentru Institutul meu de istorie antică?

BUCȘAN: Îmi place formula. Nu pentru dumneata — pentru institut. Ingenios!

ANDRONIC: Domnule Bucșan, nu vă pot spune cît sînt de emoționat. Lucrăm la institut în condiții materiale grele. Ne lipsește o mare bibliotecă de specialitate. De mult doream să pot crea cîteva burse pentru studenții mei. Eu însumi mă gîndeam să întreprind o călătorie de studii în Asia. Toate acestea, sau o parte din ele, le-am putea realiza datorită generozității...

BUCȘAN *(și-a pierdut răbdarea)*: Ascultă, domnule! Am citit articolul dumitale de azi-dimineață.

ANDRONIC: L-ați citit? Și v-a interesat?

BUCȘAN: Dumneata ce crezi?

ANDRONIC: Nu îndrăznesc să sper. E o chestiune atît de străină de preocupările dumneavoastră obișnuite.

BUCȘAN: Și nu-mi dai voie?

ANDRONIC *(intimidat)*: Eu...

BUCȘAN: Nu-mi dai voie să fac altceva decît am făcut pînă azi? E interzis? E interzis, de exemplu, să mă ocup de cereale?

ANDRONIC: Ce vreți să spuneți?

BUCȘAN: E interzis să mă ocup de ovăz? Dumneata numești asta un monopol al ovăzului.

ANDRONIC *(măgulit):* Ați reținut expresia!

BUCȘAN: Da. Închipuiește-ți că am reținut-o. Te poți felicita. Ai lovit bine.

ANDRONIC: Vedeți, mi-am dat foarte bine seama că e o expresie îndrăzneață, oarecum improprie, care ar avea nevoie de lămuriri suplimentare...

BUCȘAN: Dar ai preferat să le lași pentru altă dată.

ANDRONIC: Întocmai. Dacă va fi nevoie, voi reveni mai pe larg.

BUCȘAN: Nu va fi nevoie.

ANDRONIC: Totuși, cred că anumite explicații sînt necesare.

BUCȘAN: Îți spun eu că nu sînt.

ANDRONIC: Mă tem să nu se creadă că e o eroare la mijloc, o eroare grosolană. Ovăzul la care mă refer nu e cereala comună pe care o cunoaștem toți sub numele popular de ovăz și sub denumirea științifică de «avena-nuda»...

BUCȘAN: Absurd!

ANDRONIC: Evident că-i absurd. Acest ovăz nici nu exista pe vremea lui Alexandru. E o plantă care în Europa a apărut abia în secolul XIII, iar în Asia probabil mult mai tîrziu.

BUCȘAN: Mai tîrziu sau mai devreme, să venim la chestiune.

ANDRONIC: Dar tocmai aceasta e chestiunea. Și e foarte delicată. Eu presupun că trebuie să fie un fel de ovăz sălbatec, poate o specie de «avena-sativa» sau, și mai probabil, o specie de «avena-vesca». Nu credeți...

BUCȘAN: Eu nu cred nimic.

ANDRONIC: Aveți dreptate. În fond, aveți dreptate. Lucrurile sînt foarte complicate și certitudini nu există. După cum spuneam azi după masă la radio...

BUCȘAN: Ai vorbit la radio?

ANDRONIC: Da. Azi după masă.

BUCȘAN: Despre ce?

ANDRONIC: Despre chestiunea asta.

BUCȘAN: Nenorocitule!

ANDRONIC *(lovit):* Domnule!

BUCȘAN: Ce fel de șantaj e ăsta?
ANDRONIC *(uluit):* Șantaj?!
BUCȘAN: De ce te amesteci în meserii pe care nu le cunoști? Dacă nu știi cum se face un șantaj, lasă pe alții.
ANDRONIC: Domnule, vă rog...
BUCȘAN: Ai scris un articol. Foarte bine. Am înțeles. Am venit. Veneam mai devreme dacă știam de unde să te iau. Dar ce nevoie mai aveai de radio? Spune! Răspunde! Explică! Vorbește! *(Tonul a crescut mereu, iar cu ultimele cuvinte a devenit violent. Apropiindu-se de Andronic, îl apucă cu mîinile de reverele hainei.)* Vorbește, n-auzi? De ce taci?
ANDRONIC *(palid, năucit):* Nu știu... nu știu ce să răspund... Nu știu ce vreți.
BUCȘAN: Canalie!
ANDRONIC: E o eroare... E o neînțelegere. Poate nu știți cine sînt... Poate căutați pe altcineva... Eu sînt profesorul Andronic. Alexandru Andronic.
BUCȘAN: Și eu sînt Bucșan. Grigore Bucșan. Vrei să te măsori cu mine? *(Plin de dispreț:)* Dumneata?
ANDRONIC: Domnule, vă repet că e la mijloc o confuzie, o îngrozitoare confuzie. Sau o farsă. Sau poate... sau poate... *(Face un pas înapoi, un gest de îngrijorare abia stăpînită.)*
BUCȘAN: Sau poate sînt nebun.
ANDRONIC *(repede):* N-am spus asta.
BUCȘAN: Da. Într-un fel, sînt nebun. Nebun că viu aici să-ți ofer bani, în loc să te nimicesc cu o singură lovitură. Crezi dumneata serios că mi-ar fi greu mie, Grigore Bucșan, să lichidez un belfer ca dumneata? Dar nu vreau. Nu-mi plac scandaluri. Cînd pot, le evit.
ANDRONIC: Atunci...
BUCȘAN: Atunci termină cu jocul ăsta stupid și vorbește. De unde cunoști afacerea Protar?
ANDRONIC: Afacerea?
BUCȘAN: Protar.
ANDRONIC: Nu înțeleg... Nu știu...
BUCȘAN: Nu înțelegi, nu știi, dar publici.

ANDRONIC: Domnule, încă o dată, vă rog... vă rog să vă lămuriți, să vă explicați... Nu se poate, nu e cu putință...

BUCȘAN *(ia cu un gest scurt gazeta de pe masă și citește, sărind ici-colo cuvinte din frază):* «Vom arăta altă dată... convingerea noastră că de la Protar la Carun... fraze insuficient studiate... ar merita să fie aduse la lumină.» Cunoști fraza asta?

ANDRONIC: Da.

BUCȘAN: Cine a scris-o?

ANDRONIC: Eu.

BUCȘAN: Și nu știi ce e Protar?

ANDRONIC: Nu e Protar. E Prophtasia.

BUCȘAN: Cum?

ANDRONIC: Prophtasia. E o greșală de tipar. În loc de Prophtasia a apărut Protar. În loc de Kabul, Carun.

BUCȘAN: Îți bați joc de mine?

ANDRONIC: De ce? Vă spun adevărul. Tot articolul e plin de greșeli. Am dat și o erată. Are să apară mîine.

BUCȘAN *(bănuitor):* Unde?

ANDRONIC: În «Deșteptarea».

BUCȘAN: Iar? Îmi întinzi o nouă cursă?

ANDRONIC: Cursă? Cum cursă? Ce fel de cursă? Nu vă spun că e o erată? Sînt zeci de greșeli și am vrut să se rectifice măcar unele din ele, cele mai grave... Prophtasia și Kabul nu sînt singurele. La drept vorbind, nici nu înțeleg de ce vă supără atît de mult. Pentru mine e penibil, fiindcă e articolul meu, dar dumneavoastră ar trebui să vă fie indiferent. Prophtasia sau Protar, Kabul sau Carun...

BUCȘAN: Prophtasia... Ce înseamnă Prophtasia?

ANDRONIC: E un oraș vechi în Asia Mică.

BUCȘAN: Și Kabul?

ANDRONIC: Un fluviu.

BUCȘAN *(scurt)*: Nu cred.

ANDRONIC: Vedeți-l pe hartă. *(Arată cu degetul ceva pe harta care a rămas deschisă pe birou.)* Sînt aici. Două etape în itinerariul lui Alexandru cel Mare...

BUCȘAN *(oarecum dezarmat de evidenta inocență a tipului):* Și dumneata vrei să cred că nu e nici o aluzie în articolul ăsta?
ANDRONIC: Ce fel de aluzie?
BUCȘAN: Nici un subînțeles?
ANDRONIC: Ce fel de subînțeles?
BUCȘAN *(rămas pe gînduri, se întreabă mai mult pe el singur):* Să fie oare posibil?... Să fie oare posibil?

SCENA XI

ACEIAȘI, MAGDA

MAGDA *(a deschis ușa din dreapta și a intrat pe replica lui Bucșan, rămînînd în prag):* Nu. Nu e posibil.
BUCȘAN *(surprins, ridică privirea spre ea):* Dumneata... *(Către Andronic:)* Cine e... dumneaei?
MAGDA: Nu-l întreba pe el, că nu știe; mai bine întreabă-mă pe mine despre el. Vrei să știi cine e? E un escroc.
ANDRONIC *(trăsnit):* Magda!
MAGDA *(energic):* Un șantagist!
ANDRONIC *(cu indignare):* Domnișoară!
MAGDA *(adresîndu-se mereu lui Bucșan):* Și dumneata... dumneata ești un naiv, un biet naiv, pe care-l duce oricine de nas. Ascultam de dincolo — fără voia mea — strigați așa de tare că vă auzeam — ascultam de dincolo și muream de rîs. Greșală de tipar! Ha! Prophtasia. Ha! Și dumneata crezi!
ANDRONIC: Domnule, n-o ascultați. N-o credeți. Fata asta, fata asta... nu știe ce vorbește.
MAGDA *(provocatoare către Andronic):* Așa, insultă-mă. Din partea dumitale nu mă aștept la ceva mai bun. Insultă-mă. Lovește-mă, dacă vrei. Dar n-ai să mă împiedici să spun adevărul — tot adevărul.
ANDRONIC: Ce adevăr? Care adevăr? Ce fel de adevăr? Adevărul îl spun eu. Purul adevăr. Nu există alt adevăr. Magda, te rog, vino-ți în fire. Domnule, fac apel la bunul dumneavoastră simț. Ce se

întîmplă aici e năucitor. Să stăm o clipă să discutăm, să ne înțelegem, să facem lumină...

MAGDA: Da, să facem lumină. Spune domnului, spune, te rog, dacă ai curaj, cine a fost adineauri aici?

ANDRONIC: Cînd?

MAGDA: Adineauri.

ANDRONIC *(sincer zăpăcit):* Nu știu. Nu-mi amintesc. Nu-mi mai amintesc.

MAGDA: Vrei să spun eu?

ANDRONIC: Nu știu... un gazetar parcă... director la «Deșteptarea», așa zicea el...

MAGDA *(către Bucșan):* Vezi, mai vrei și alte probe? E nevoie să-ți spun despre ce au discutat acești doi domni?

ANDRONIC *(care nu mai înțelege nimic):* Bine, dar ce legătură... Pentru Dumnezeu, ajutați-mă să pricep și eu ceva... Magda... Domnule...

BUCȘAN: Destul. Acum știu tot.

ANDRONIC: Eu nu știu nimic.

BUCȘAN: Ziceai adineauri că nu mă cunoști. Aveai dreptate. Te voi învăța eu să mă cunoști! *(Merge spre ușa din fund, cu hotărîre.)*

ANDRONIC *(ținîndu-se după el):* Domnule, e o eroare, ascultați-mă pe mine, e o groaznică eroare...

BUCȘAN *(se oprește în prag și-l mai privește o dată, strivitor):* Ești un om pierdut. *(Iese trîntind ușa. O clipă mai tîrziu, se aude cum trîntește ușa din antret.)*

SCENA XII

MAGDA, ANDRONIC

ANDRONIC *(după o lungă pauză, încet):* De ce ai făcut asta?

MAGDA *(cu sinceritate):* Nu știu.

ANDRONIC: Ce ai urmărit? Ce ai vrut?

MAGDA: Nu știu. Încă nu știu.

ANDRONIC: Cum e posibil să vorbești despre mine așa cum ai vorbit? Escroc! Șantagist! Eu... *(Încet, dureros:)* Știi dumneata cine sînt eu? Ce sînt eu?

MAGDA: Da. Eşti un copil.

ANDRONIC: Domnişoară! Nu uita că sînt profesorul dumitale. Nu uita că vei da un examen cu mine. Un examen de istorie. S-ar putea să cazi.

MAGDA: Şi dumneata ai dat cu mine, adineauri, un examen. Un examen de viaţă. Şi ai căzut. Eşti un copil.

ANDRONIC: Nu-ţi dau voie!

MAGDA: Nici nu-ţi cer voie. Dacă nu eram aici, dacă nu intram la timp...

ANDRONIC: Ce s-ar fi întîmplat?

MAGDA: Ar fi făcut din dumneata tot ce voia.

ANDRONIC: Dar ce voia?

MAGDA: Asta nu ştiu. Dar ceva voia. Şi el, şi celălalt.

ANDRONIC: Care celălalt?

MAGDA: Gazetarul.

ANDRONIC: Crezi că e vreo legătură? Crezi... crezi că se cunosc?

MAGDA: Nu-ţi spun că eşti un copil?

ANDRONIC: Şi eu îţi spun că am intrat din cauza dumitale în cele mai mari încurcături. Am intrat amîndoi într-o teribilă aventură.

MAGDA: Da. Prima dumitale aventură. Ţi-e frică?

ANDRONIC: Ce-i de făcut?

MAGDA: Nu ştiu. *(Pe urmă, brusc:)* Ba da, ştiu. E de cusut acest nasture. Să-l coasem. *(Ia nasturele de pe birou, acul şi aţa lăsate acolo de Ana.)* Vino aici. *(Începe să coasă.)*

ANDRONIC *(docil):* Şi pe urmă?

MAGDA: Pe urmă vom vedea. *(Se opreşte o clipă din cusut şi ridică ochii spre el.)* Crezi că Alexandru cel Mare pleca la luptă cu nasturii rupţi?

CORTINA

Seara aceleiași zile. Biroul lui Bucșan, la sediul întreprinderilor sale. Mare eleganță, dar simplă, sobră, aproape severă. Un birou imens, pe care sînt puține hîrtii în mare ordine. Contrast cu biroul lui Ștefănescu din actul I și chiar cu al lui Andronic din actul II. Fotolii de piele. Un dulap cu dosare puține și de asemeni cîteva mari volume, care se văd printr-o vitrină de sticlă. O imensă casă de fier — zidită în perete — mare, puternică, impunătoare ca o locomotivă. Pe biroul lui Bucșan, un telefon. În peretele din dreapta, o ușă dublă, capitonată cu piele. În peretele din stînga, la fel. În peretele din fund e tăiată o singură fereastră dreptunghiulară, lungă aproape cît întreg peretele. La ridicarea cortinei, scena e în întuneric. Prin fereastră se vede orașul de seară: acoperișuri depărtate de casă, blochausuri, lumini, reclame luminoase, totul dominat de două firme electrice, care se aprind și se sting alternativ. Uzinele Bucșan! Oțelăriile Bucșan! Încăperea e luminată doar de această lumină difuză a orașului, prin fereastră.

SCENA I

BUCȘAN, SECRETARA

După cîteva clipe de tăcere completă, se aude din dreapta o cheie ce se răsucește în broască; ușa se deschide apoi fără zgomot. Bucșan intră. După ce a închis ușa, vine spre birou și aprinde acolo o lampă de masă. Restul încăperii rămîne în penumbră. Pe urmă apasă pe unul din butoanele de pe birou. Se aude depărtat o sonerie de un timbru surd, discret. Trec cîteva secunde și apoi, prin ușa din stînga, intră Secretara. Îmbrăcată sobru, puțin bărbătește, fără exagerare în acest sens, vorbește precis, direct, fără bruscheță însă.

BUCȘAN: Î-ai găsit?
SECRETARA: Pe Brănescu încă nu.
BUCȘAN: Foarte rău!
SECRETARA: L-am căutat peste tot. La Cameră, la minister, acasă, la Capșa. Nu e nicăieri.
BUCȘAN: Să fi plecat din oraș?
SECRETARA: Nu cred. Azi-dimineață a vorbit la Senat.
BUCȘAN: Trebuie să-l văd. Neapărat. În noaptea asta.
SECRETARA: Am lăsat peste tot vorbă că, la orice oră ar veni, îl așteptați aici.
BUCȘAN: Bine. *(După o scurtă pauză:)* Celălalt?
SECRETARA: Agopian?
BUCȘAN: Da.
SECRETARA: E aici. Vă așteaptă.
BUCȘAN: Unde?
SECRETARA: E în biroul meu. Să-l introduc?
BUCȘAN: Încă nu. Ai informații despre el?
SECRETARA: V-am lăsat o notă scrisă pe birou. *(Gest spre un bloc de hîrtie de pe masă. Bucșan ia blocul arătat și citește, în timp ce Secretara așteaptă în tăcere, atentă.)*
BUCȘAN *(fără să-și întrerupă lectura):* Sînt date exacte?
SECRETARA: Cred că da. Tot ce am putut afla în două-trei ore.
BUCȘAN: Cît e ceasul?
SECRETARA: Unsprezece fără opt.

(Bucșan continuă să citească. Secretara se duce spre fereastra deschisă și trage o perdea de pînză albastră, care închide vederea spre oraș.)

BUCȘAN: De ce închizi?
SECRETARA: E mai bine. La ora asta, fereastra luminată ar putea să pară... *(caută o secundă cuvîntul)* neobișnuit.
BUCȘAN: Ai dreptate. *(A terminat de citit și a rămas cu blocul în mînă, pe gînduri.)*
SECRETARA: Să-l introduc?
BUCȘAN *(după un moment):* Pe cine?
SECRETARA: Agopian.
BUCȘAN: Da. Sigur.

SECRETARA *(se îndreaptă spre uşa din stînga, dar înainte de a ieşi, se opreşte în prag şi întoarce capul spre Bucşan):* Sînteţi obosit. Nervos.

BUCŞAN *(scurt):* Eu?

(Secretara iese.)

SCENA II

BUCŞAN, AGOPIAN

Agopian intră o clipă mai tîrziu pe uşa prin care a ieşit Secretara. Rămîne în prag, destul de intimidat de decor.

BUCŞAN *(în picioare, la birou):* Dumneata eşti Agopian?

AGOPIAN: Kenk. Kenk Agopian.

BUCŞAN *(pleacă de la birou şi vine spre el, apropiindu-se la un pas depărtare):* Domnule, dumneata ai o tipografie.

AGOPIAN: Da, am.

BUCŞAN: Vreau să mi-o vinzi. *(Agopian, uluit, tace.)* Aştept un răspuns.

AGOPIAN: Să v-o vînd? De ce?

BUCŞAN: Ăsta nu e un răspuns. E o întrebare. Vreau să mi-o vinzi... pentru că vreau s-o cumpăr.

AGOPIAN *(prudent):* Păi... să vedem.

BUCŞAN *(îi arată cu mîna fotoliul din faţa biroului):* Şezi. *(El însuşi ia loc la birou.)* Tipografia dumitale merge prost.

AGOPIAN: Prost, dar merge.

BUCŞAN: E plină de datorii.

AGOPIAN: E adevărat. Are datorii. Dar are şi clienţi. Dacă-mi plăteşte «Deşteptarea»... «Deşteptarea» e o gazetă care se tipăreşte la mine.

BUCŞAN: Ştiu.

AGOPIAN: Dacă-mi plăteşte restanţele...

BUCŞAN: Restanţe de patru sute optzeci de mii de lei.

AGOPIAN: Cam mult, e drept. Dacă-mi plăteşte, răsuflu.

BUCȘAN: Nu va plăti.
AGOPIAN: Credeți?
BUCȘAN: Sînt sigur.
AGOPIAN: Totuși, chiar azi mi-a trimis vorbă directorul că pînă mîine seară...
BUCȘAN *(întrerupînd):* Nu va plăti.
AGOPIAN *(intimidat):* Nu?
BUCȘAN: Cît te costă tipografia?
AGOPIAN: Vedeți, e o tipografie mică, dar bună. Are tot ce-i trebuie. Două mașini plane, trei linotipuri, o rotativă modernă.
BUCȘAN: Cît te costă?
AGOPIAN: Un milion opt...
BUCȘAN *(întrerupînd):* Mai puțin.
AGOPIAN: Știți cît mă costă?
BUCȘAN: Știu.
AGOPIAN: Atunci...
BUCȘAN: Știu, dar vreau să aflu din gura dumitale.
AGOPIAN: Să spun exact?
BUCȘAN: Da.
AGOPIAN: Exact de tot?
BUCȘAN: Cît se poate.
AGOPIAN: Un milion două sute patruzeci...
BUCȘAN: Din care, două sute patruzeci...
AGOPIAN: Nu i-am plătit nici pînă azi.
BUCȘAN: Întocmai! Ei bine, îți ofer pentru tipografia dumitale patru milioane.
AGOPIAN *(trăsnit. Toată atitudinea lui prudentă, bănuitoare, de pînă acum, s-a prăbușit):* Cum ați spus?
BUCȘAN: Patru milioane.
AGOPIAN *(după o tăcere, palid):* Vorbiți serios?
BUCȘAN *(sever):* Agopian! Uiți unde te afli.
AGOPIAN: E adevărat. Uit. Nu-mi vine a crede. Ați spus patru milioane?
BUCȘAN: Da.
AGOPIAN: E... e mult.
BUCȘAN: E enorm.
AGOPIAN: Atunci... atunci de ce...?
BUCȘAN: Fiindcă vreau să cumpăr.

SCENA III

ACEIAȘI, SECRETARA

SECRETARA *(intră prin stînga, se apropie de birou)*: Domnul ministru Brănescu.
BUCȘAN: Să aștepte.
SECRETARA: Spune că...
BUCȘAN: Să aștepte.

(Secretara iese tot prin stînga.)

SCENA IV

BUCȘAN, AGOPIAN

BUCȘAN: Ei! Te-ai hotărît?
AGOPIAN: Nu știu. Mi-e frică.
BUCȘAN: Frică?
AGOPIAN: Da. E prea mult.
BUCȘAN: Vrei mai puțin?
AGOPIAN: Poate... poate ați fost rău informat. Tipografia, nu zic, e bună... e bunicică... în sfîrșit... nu rea... Vedeți, eu vreau să spun adevărul. Ziceam că are două mașini plane. Are, ce-i dreptul, dar...
BUCȘAN: Dar sînt vechi. Și linotipurile sînt defecte. Și rotativa modernă nu e modernă. Și toată instalația de litere e uzată.
AGOPIAN: Prin urmare... știți?
BUCȘAN: Tot.
AGOPIAN: Atunci?...
BUCȘAN: Atunci, repet propunerea: patru milioane. Primești?
AGOPIAN: Nu mai înțeleg nimic.
BUCȘAN: Nici nu e nevoie. Primești?
AGOPIAN: Pot să nu primesc? Dumneavoastră în locul meu n-ați primi?
BUCȘAN: Ești un om rezonabil, Agopian. *(Trage un sertar mic al biroului și scoate de acolo un carnet.)* Îți semnez un cec sau vrei bani?

AGOPIAN *(care încă nu crede):* Chiar acuma?
BUCȘAN: Da.
AGOPIAN: Atunci, cec, că e mai ușor.
BUCȘAN: Bine. *(Începe să scrie cecul și după o clipă se oprește.)* Vei găsi dincolo, la secretariat, un contract provizoriu. Clauze simple. Îl semnezi, și asta e tot. *(Continuă să scrie, dar după o clipă, din nou se întrerupe.)* Da, să nu uit. Te duci la tipografie și anunți că ai vîndut-o. Iei mașina mea.
AGOPIAN: Nu e mai bine mîine dimineață?
BUCȘAN: Nu. Acum. Am nevoie de ateliere.
AGOPIAN: Bine. Cum doriți.
BUCȘAN: Vreau să fac transformări mari acolo. Tocmai de aceea pentru moment opresc orice lucrare. Închid atelierele.
AGOPIAN: Cînd?
BUCȘAN: Acum.
AGOPIAN: Vreți să spuneți... Vreți să spuneți că...
BUCȘAN: Da, Agopian. Tipografia se închide imediat.
AGOPIAN: În noaptea asta?
BUCȘAN: În clipa asta.
AGOPIAN: Nu se poate.
BUCȘAN: De ce?
AGOPIAN: Fiindcă acum, noaptea, se tipărește «Deșteptarea». «Deșteptarea» de mîine dimineață. Nu putem...
BUCȘAN *(întrerupînd):* De ce nu putem?
AGOPIAN: Am un contract cu ei.
BUCȘAN: Pe care nu l-au respectat. În caz de neplată regulată, dumneata ți-ai rezervat dreptul să încetezi oricînd imprimarea gazetei.
AGOPIAN: Asta așa e.
BUCȘAN: Atunci?
AGOPIAN: Totuși, o să mă dea în judecată. O să ceară despăgubiri.
BUCȘAN: Despăgubirile mă privesc pe mine. Am prevăzut în contract.
AGOPIAN: Ați prevăzut?
BUCȘAN: Da.
AGOPIAN: La toate vă gîndiți...
BUCȘAN: Prin urmare, sîntem înțeleși.

AGOPIAN: Eu tot zic s-o lăsăm pe mîine dimineață. Zău așa. Ce mi-e acum, ce mi-e mîine? Încă zece ore. Treacă de la noi. Ce ziceți?

BUCȘAN: Nu.

AGOPIAN: Explicați-mi și mie.

BUCȘAN *(enervat)*: Eu, cînd plătesc, nu explic. Pentru ultima oară. Primești sau refuzi? Da sau nu?

AGOPIAN: Eu sînt un om de onoare. Am zis o dată da, rămîne da.

BUCȘAN *(termină de scris și semnat cecul)*: Într-adevăr un om de onoare. *(Apasă pe butonul soneriei.)*

SCENA V

ACEIAȘI, SECRETARA

BUCȘAN *(către Secretară)*: Agopian se duce la tipografie și se întoarce. Dacă totul e în ordine, îi predai acest cec. *(Secretara ia cecul.)* Aștept aici răspunsul.

SECRETARA *(către Agopian)*: Vă rog să veniți cu mine, domnule. Pe aici. *(Îi arată ușa din stînga și așteaptă pînă ce Agopian iese din cameră. Pe urmă se uită la cec și face un pas spre biroul lui Bucșan.)* Patru milioane?

BUCȘAN: Da.

SECRETARA: Nu e prea mult?

BUCȘAN: Nu. Pentru ceea ce vreau eu, e destul de ieftin. *(După o secundă:)* Werner! *(Fata, care se îndrepta spre ușă, se oprește atentă.)* Contractele Cugir sînt gata?

SECRETARA: Da. Mîine dimineață se autentifică.

BUCȘAN: Mai e posibilă o modificare?

SECRETARA: Greu.

BUCȘAN: Totuși, trebuie. *(Moment de gîndire.)* Majorezi comisionul nostru cu 0,75 la sută. *(Pauză.)* Dă o diferență mare?

SECRETARA *(după o clipă de reflecție)*: Patru milioane și vreo șase sute.

BUCȘAN: Tocmai cît trebuie. *(Cu un vag zîmbet:)* Ei? E mult?

SECRETARA: Nu. Așa merge. *(A surîs și ea. Pe urmă, imediat, revine la seriozitatea ei rece de funcționară precisă.)* Îl primiți pe Brănescu?

BUCȘAN: Să vie!

(Secretara iese.)

SCENA VI

BUCȘAN, BRĂNESCU

BRĂNESCU *(intrînd prin ușa din stînga, gras, jovial, nădușit)*: Coane Griguță, omul dumitale.

BUCȘAN: De unde-mi vii, ministrule?

BRĂNESCU: De la Sinaia.

BUCȘAN: Sinaia? Cînd ai plecat, cînd te-ai întors?

BRĂNESCU: Nu mă mai întreba. Mort sînt de oboseală. Mă lași să șed? *(Se apropie de fotoliul din fața biroului.)*

BUCȘAN: Poftim.

BRĂNESCU *(lăsîndu-se să cadă în fotoliu)*: De alaltăieri n-am mai dormit.

BUCȘAN: Dacă te ții de chefuri!

BRĂNESCU: Chefuri! Păcatele mele! Nici la masă n-am stat ca lumea de două zile.

BUCȘAN: N-ai dormit, n-ai mîncat — dar ce-ai făcut?

BRĂNESCU: Am vorbit.

BUCȘAN: Într-una?

BRĂNESCU: Într-una. Ieri, în Consiliul de Miniștri. Azi-noapte, la Cameră. Azi-dimineață, la Senat. *(Își trage respirația.)* Blestemata asta de lege a bacalaureatului.

BUCȘAN: Nu s-a terminat?

BRĂNESCU: Ba da. A dat Dumnezeu. Azi după masă am trimis-o la Monitor. Și cînd m-am văzut liber — în sfîrșit liber! — mi-am zis: ce-ar fi să mă reped pînă la Sinaia să trag un pui de somn, la răcoare?

BUCȘAN: Și eu, între timp, te caut în tot Bucureștiul.
BRĂNESCU: De unde să știu, coane Griguță? Parcă eu nu te caut? Parcă e chip să te vadă cineva? N-am fost săptămîna trecută de trei ori? N-am întrebat, n-am scris, n-am telefonat? Cine poate să te vadă, cînd nu vrei dumneata?
BUCȘAN: Dar azi am vrut.
BRĂNESCU: Și iată-mă-s. Nici n-am intrat bine în Sinaia, nici n-am apucat să dau jos valiza din mașină, cînd mi-a ieșit înainte telefonistul de la «Caraiman» și mi-a dat o notă telefonică de la București că m-ai căutat acasă. M-am suit iar în mașină, și dă-i drumul înapoi, cu optzeci de kilometri pe oră.
BUCȘAN: Ministrule, ești un om de ispravă.
BRĂNESCU: Sînt, coane Griguță, sînt, măcar că dumneata nu mă iubești.
BUCȘAN: Nu te iubesc?
BRĂNESCU: Nu. Că dacă m-ai iubi, nu m-ai lăsa să mucegăiesc la Ministerul Instrucțiunii. Spune și dumneata: ăsta-i minister de mine? Instrucțiune îmi trebuie mie?
BUCȘAN: Ce pot să fac eu?
BRĂNESCU: Poți, coane Griguță, poți. Spui o vorbă unde trebuie, și se aranjează. Să mă scoată de aicea, că prea sînt pe linie moartă. Să-mi dea altceva.
BUCȘAN: Ce?
BRĂNESCU: Finanțele.
BUCȘAN: Exagerezi.
BRĂNESCU: Sau Industria. Sau Comunicațiile. În sfîrșit, un minister serios, unde să fie de lucru pentru mine... *(cu un semiton mai jos)* și pentru dumneata. *(Aproape patetic:)* O să-ți fiu de folos, coane.
BUCȘAN *(vag)*: Să vedem! *(Precis:)* Deocamdată, poți să-mi fii de folos acum.
BRĂNESCU: Zău?
BUCȘAN: De asta te-am chemat.
BRĂNESCU: Poruncește!
BUCȘAN: Brănescule! Cunoști pe unul Andronic?

BRĂNESCU: Andronic?!
BUCȘAN: Alexandru Andronic.
BRĂNESCU: Funcționar în minister?
BUCȘAN: Nu. Profesor.
BRĂNESCU: De liceu?
BUCȘAN: Nu cred. La Universitate.
BRĂNESCU *(căutînd)*: La Universitate... Andronic... Andronic... *(Brusc:)* Stai, că știu cine e. Unul blond, spălăcit. E la Litere, da' nu e profesor. E conferențiar de istorie.
BUCȘAN: Tocmai. Ei bine...
BRĂNESCU *(întrerupînd)*: S-a făcut. Nu mai e nevoie să vorbești. Am înțeles — și s-a făcut. E conferențiar. Catedra de istorie antică e liberă. O vrea el. I-o dau.
BUCȘAN: Nu.
BRĂNESCU: Da' de ce nu? Dacă-ți spun că i-o dau! Ba chiar se nimerește foarte bine. E o bătaie pe catedra asta, că m-au năucit. I-o dau lui, și-am terminat. *(Convingîndu-se pe sine însuși de buna alegere:)* Nu face politică, e muncitor, are lucrări — e un savant, ce mai încoace-încolo!
BUCȘAN: O fi. Dar o să-l dai afară.
BRĂNESCU: Cum ai spus?
BUCȘAN: Îl dai afară.
BRĂNESCU *(nu-și revine)*: De ce?
BUCȘAN: Fiindcă te rog eu.
BRĂNESCU *(îngrijorat)*: Serios, coane Griguță?
BUCȘAN: Foarte serios. Îl dai afară.
BRĂNESCU: De unde?
BUCȘAN: De oriunde. De peste tot. De la Universitate, în primul rînd.
BRĂNESCU *(a rămas pe gînduri; pe urmă, aproape oftînd)*: O să fie greu.
BUCȘAN: Greu, ușor — asta e!
BRĂNESCU *(clătinînd din cap)*: Foarte greu. Poate imposibil.
BUCȘAN *(surd, amenințător. E un cuvînt ce nu face parte din vocabularul său)*: Imposibil!
BRĂNESCU *(căindu-se)*: Nu-ți spun eu că ăsta-i un minister nenorocit? Crezi că faci ce vrei? Ești cu

mîinile legate. Autonomie universitară, consiliu... Păi de ce vreau eu să plec de-aici?!

BUCȘAN *(tăios)*: Ai să pleci.

BRĂNESCU: N-o lua așa, coane Griguță. N-o lua așa, că mă îmbolnăvești. Stai să ne sfătuim. Să vedem ce-i de făcut.

BUCȘAN: Un singur lucru: îl dai afară!

BRĂNESCU: N-am motiv. Și nici n-am cum. E un tip șters, modest. N-are ambiții, n-are dușmani. Toată ziua cu nasu-n cărți. Toată ziua în bibliotecă. Dă-l afară, dacă poți!

BUCȘAN: Nu poți?

BRĂNESCU *(dezolat)*: Nu. *(Cu bruscă vioiciune:)* Da' nici nu trebuie, coane Griguță. Să stea acolo unde e, că stă bine. La urma urmelor, ce mare scofală? *(Dispreţuitor:)* Conferenţiar! Cinșpe mii pe lună. Lasă-l pe mine, și dacă nu ți-l țiu toată viața pe loc, cu cinșpe mii, pînă-nverzește, să vezi!

BUCȘAN: Ăsta-i ultimul dumitale cuvînt?

BRĂNESCU *(gest încurcat de neputință)*: Păi de...

BUCȘAN: Bine. *(Se ridică de la locul lui, merge spre telefon, pune mîna pe receptor.)*

BRĂNESCU: Ce ai de gînd să faci?

BUCȘAN: O să vezi. *(A format între timp un număr.)* Alo! Clubul? Domnul ministru Ichim e acolo?

BRĂNESCU *(alarmat)*: Coane Griguță!

BUCȘAN: Dă-mi-l la telefon.

BRĂNESCU *(sare spre telefon, apasă pe furcă, întrerupînd legătura)*: Coane Griguță, îmi pare rău! *(Îi ia receptorul din mînă și-l pune la loc.)* Să-mi faci mie una ca asta!

BUCȘAN: Brănescule! Omul ăsta trebuie să iasă din învățămînt. Neapărat. Dacă tu nu poți să faci asta, îmi găsesc eu oameni care să poată. Înțelegi?

BRĂNESCU: Înțeleg. Dar lasă-mă să mă gîndesc. Să caut soluții.

BUCȘAN: N-am timp.

BRĂNESCU: Stai! Stai c-am și găsit-o. Tii! Cum de nu m-am gîndit mai înainte?

BUCȘAN: Ei vezi!

BRĂNESCU: Uite, coane! Catedra — cum ți-am mai spus — e vacantă. Numesc la catedră, peste capul lui, un om de-al nostru. Și mi ți-l freacă timp de două-trei luni, pînă-l înnebunește. Și dacă nu-și dă el demisia, să nu-mi zici pe nume.

BUCȘAN: Ridicul. Două-trei luni. Crezi că te-am chemat aici, la ora asta, pentru ca să aștept pe urmă trei luni? Totul trebuie să se termine imediat. Mîine cel mai tîrziu.

BRĂNESCU *(cu o subită schimbare de ton, ca și cum dintr-o dată s-ar fi făcut lumină)*: Mîine?!

BUCȘAN: Da.

BRĂNESCU *(categoric)*: S-a făcut.

BUCȘAN *(nedumerit de repedea schimbare)*: Cum?

BRĂNESCU: Da. Cred că s-a făcut. Vezi, vezi dacă-mi dai timp să mă gîndesc? S-a aranjat. Se aranjează.

BUCȘAN *(încă neîncrezător)*: E chiar așa de simplu?

BRĂNESCU: Nu e simplu, dar e sigur. Uite: mîine, dacă Andronic are lecție la facultate...

BUCȘAN *(întrerupînd)*: Are...

BRĂNESCU: De unde știi?

BUCȘAN: M-am informat.

BRĂNESCU: Ei bine, n-are să și-o țină.

BUCȘAN: De ce?

BRĂNESCU: Fiindcă n-o să-l lase. O să fie scandal în sală. Am eu oamenii mei. Vociferări, șuierături — la nevoie, pocnete...

BUCȘAN: Și?

BRĂNESCU: Și în fața acestei situații, ministerul va fi obligat să intervină, să deschidă o anchetă, să ia măsuri. Nu?

BUCȘAN: Ba da.

BRĂNESCU: Ministerul nu poate tolera.

BUCȘAN: Ai dreptate. Nu poate.

BRĂNESCU: Păi nu? Telefon, dispoziții urgente...

BUCȘAN: Ministrule, îmi placi.

BRĂNESCU: Coane Griguță, totdeauna omul dumitale. Da' să știi că m-ai înfierbîntat rău adineauri, cu telefonul. Să-mi faci dumneata mie una ca asta!

BUCȘAN *(împăciuitor)*: Ei, las' că trece.
BRĂNESCU: Trece, trece — dar am tras o spaimă! *(Se ridică.)* Vii cu mine? Te duc în oraș.
BUCȘAN: Pleci?
BRĂNESCU: Păi crezi că am timp de pierdut? E tîrziu. Acu se face dimineață.
BUCȘAN: Bine, ministrule. *(Îi dă mîna.)*
BRĂNESCU: Nu vii?
BUCȘAN: Nu. Mai am niște hîrtii de văzut.
BRĂNESCU: Acuma, noaptea?
BUCȘAN: Noapte, zi...
BRĂNESCU *(admirativ)*: Ești un om mare, coane Griguță.
BUCȘAN *(simplu)*: Sînt.
BRĂNESCU: Da' să nu mă uiți. Să mă scoată de-aici. Nu-i de mine. Să-mi dea altceva. *(Iese.)*

SCENA VII

BUCȘAN, SECRETARA

Bucșan l-a condus pe Brănescu pînă la ușa din stînga. Rămas singur, întoarce butonul electric de lîngă ușă, stingînd lumina mare. Scena rămîne luminată doar de lampa de birou. Pe urmă merge spre fereastră și ridică cu o singură smucitură perdeaua albastră: apare din nou peisajul de oraș, cu cele două firme luminoase ce se aprind și se sting. Bucșan e îngîndurat. Rămîne acolo, la fereastră, privind în gol. Prin ușa din stînga intră Secretara cu un dosar în mînă. Se apropie și se oprește la un pas în spatele lui.

SECRETARA: Obosit?
BUCȘAN: Eu?
SECRETARA: Da. Obosit și nervos.
BUCȘAN *(aspru, dar fără violență)*: Werner! Nu e obiceiul meu să discut chestiuni intime cu funcționarii. *(Pleacă de lîngă fereastră și merge spre birou.)*
SECRETARA: Vă rog să mă iertați.
BUCȘAN *(a luat loc la birou)*: Agopian s-a întors?

SECRETARA: Încă nu.
BUCȘAN: Cînd vine, mă anunți.
SECRETARA: Da.
BUCȘAN: Hîrtiile Cugir s-au modificat?
SECRETARA *(întinzînd dosarul):* Vreți să le vedeți acum?
BUCȘAN: Da. Sau mai bine nu. Mîine dimineață.
SECRETARA: Bine. *(Se îndreaptă spre ușa din stînga, ca să iasă din birou.)*
BUCȘAN: Werner!
SECRETARA: Vă rog.
BUCȘAN *(se ridică de la birou și vine spre ea):* Cîți ani sînt de cînd lucrezi cu mine?
SECRETARA: Mulți.
BUCȘAN: Cîți?
SECRETARA: Șaisprezece.
BUCȘAN: Ei bine, ziua de azi a fost cea mai grea din tot acest timp.
SECRETARA: Cea mai grea? Uitați nopțile de la Viena, de la Kreditanstalt. Și împrumutul Morgan. Și contractul Pietroșița...
BUCȘAN: Nu, nu. Erau afaceri grele. Erau cifre mari. Dar pe mine nu mă sperie cifrele niciodată.
SECRETARA: Nici oamenii?
BUCȘAN: Ba da. Cînd nu-i cunosc. Cînd nu știu cine sînt — și de unde vin — și ce vor.
SECRETARA: Dacă-mi dați voie să vă spun părerea mea...
BUCȘAN *(face un gest scurt de autorizare).*
SECRETARA: Ați exagerat.
BUCȘAN: Cu ce?
SECRETARA: Cu tot ce s-a întîmplat azi. E prea mult. E prea scump. E prea violent. Cred că totul se putea aranja mai simplu și mai ieftin.
BUCȘAN: Poate. E chiar probabil. Dar nu voiam să încerc. Nu am timp și nici nervi pentru asta.
SECRETARA: Vedeți?
BUCȘAN: Ce mă îngrijorează în toată afacerea, e că n-o înțeleg. Dosarul Protar e în casa mea de fier de un an. N-a ieșit niciodată de aici. Nu l-a

văzut nimeni. N-am vorbit nimănui. Şi totuşi, cineva îl cunoaşte. Cum? De ce?

SECRETARA: Cum? — nu ştiu. De ce? — e simplu. Vrea bani.

BUCŞAN: Am oferit şi a refuzat. Nu-mi plac oamenii care refuză. Mi-e frică de ei.

SECRETARA: Frică?

BUCŞAN: Da. Pentru că nu-i înţeleg. Eu oamenii îi cumpăr sau îi dărîm.

SECRETARA: Sînteţi un om tare.

BUCŞAN: Deocamdată. Ca un îmblînzitor de lei. E totdeauna tare... deocamdată. Cît timp are biciul în mînă. Dar e de ajuns ca un singur leu imbecil să-l zgîrie cu laba, ca toţi ceilalţi să tabere pe el şi să-l sfîşie... *(După o pauză:)* Eu nu mă las zgîriat.

SECRETARA *(încet, mai mult pentru ea):* Ştiu.

BUCŞAN: Werner, vino aici. *(O ia de braţ şi o duce spre fereastră.)* Vezi luminile astea care se aprind şi se sting deasupra oraşului, cu numele meu? Mi-a fost teamă astăzi — înţelegi? teamă! — că s-ar putea stinge pentru totdeauna. Şi nu vreau. Şi nici nu trebuie.

SCENA VIII

ACEIAŞI, DIRECTORUL

În timp ce Bucşan şi Secretara sînt în faţa ferestrei, privind departe, uşa din stînga se deschide şi intră Directorul, care din prag îi priveşte o secundă în tăcere pe cei doi.

DIRECTORUL: Te deranjez, coane Griguţă?

(Bucşan şi Secretara se întorc brusc, surprinşi.)

BUCŞAN: Dumneata aici?

DIRECTORUL: Eu.

BUCŞAN *(întoarce butonul electric şi face lumină mare):* Cum ai intrat?

DIRECTORUL: Simplu. Treceam pe stradă şi am văzut lumină la fereastra dumitale. Ia te uită, zic, nu doarme la ora asta! Am sunat şi mi s-a deschis. În sala de aşteptare nu era nimeni. La secretariat, nimeni. Am intrat.

BUCŞAN: Werner! Lasă-ne.

(Secretara iese prin stînga.)

SCENA IX

BUCŞAN, DIRECTORUL

BUCŞAN: Ce vrei?

DIRECTORUL: M-ai chemat, şi am venit.

BUCŞAN: Te-am chemat eu?

DIRECTORUL: Da. Nu mi-ai spus că mă aştepţi aici mîine la nouă dimineaţa?

BUCŞAN: Şi e nouă dimineaţa?

DIRECTORUL: Nu. E douăsprezece noaptea.

BUCŞAN: Atunci?

DIRECTORUL: Am venit ceva mai devreme. Nu-mi plac orele fixe, coane Griguţă. Ştii cine te cheamă, dar nu ştii cine te aşteaptă. *(Se uită sub birou, pipăind cu palma planşa de dedesubt.)* Un microfon instalat sub birou... Un indiscret în odaia cealaltă... *(Merge spre uşa din dreapta, o deschide, se uită în încăperea alăturată, închide la loc.)* Am oroare de flagrante-delicte...

BUCŞAN: Nu mă cunoşti. Sînt un om discret.

DIRECTORUL: Şi eu. Tocmai de aceea am venit acum. Cînd ai plecat azi-dimineaţă de la mine, mi-ai spus că-mi laşi timp să mă răzgîndesc. Ei bine, m-am răzgîndit. Primesc.

BUCŞAN: Primeşti? Ce?

DIRECTORUL: Ce mi-ai propus.

BUCŞAN: Ţi-am propus eu ceva?

DIRECTORUL: Să lăsăm glumele, coane Griguţă. Nu e momentul. Am avut o zi grea... amîndoi.

BUCŞAN: Eu nu.

DIRECTORUL: Poate. Deşi nu te cred. Dar eu, uite, îţi spun drept: am avut o zi grea.

BUCŞAN *(cu subînţeles)*: Şi încă nu s-a terminat.

DIRECTORUL: Ai dreptate: încă nu. Dar vreau s-o termin. Toată ziua m-am zbătut, am alergat, am scotocit. Nu e uşor să lupte cineva cu dumneata.

BUCŞAN: Mie mi-o spui?

DIRECTORUL: Am căutat documente, acte, cifre, probe.

BUCŞAN: Şi?

DIRECTORUL: Le-am găsit. Cu greu — dar le-am găsit.

BUCŞAN *(calm)*: Unde sînt?

DIRECTORUL: Aici. *(Se bate discret peste buzunarul hainei.)* În buzunarul meu.

BUCŞAN: Te felicit.

DIRECTORUL: Mă feliciţi, dar nu din toată inima. În realitate eşti destul de preocupat şi foarte neliniştit.

BUCŞAN: Eu?

DIRECTORUL: Dumneata. Şi te înţeleg. Un scandal acum, înainte de semnarea contractelor Carun, ar cădea prost.

BUCŞAN *(fără ironie)*: Foarte prost.

DIRECTORUL: Vezi? Şi atunci, nu e mai bine să ne înţelegem? Uite, mă duceam spre redacţie adineauri. De azi-dimineaţă n-am mai dat pe acolo. Sînt aşteptat. Trebuie să scriu un reportaj pentru ultima oră. Poate că e mai bine să nu-l mai scriu? Poate că e mai bine să nu apară? Ce zici?

BUCŞAN: Nici n-o să apară.

DIRECTORUL: Bravo, coane Griguţă. Ştiam eu că ne înţelegem. Uite, dau un telefon la «Deşteptarea», *(pune mîna pe receptor)* să le spun să-i dea drumul fără ultima oră.

BUCŞAN: Nu te mai osteni.

DIRECTORUL: Trebuie. Mă aşteaptă.

BUCŞAN: Nu te aşteaptă nimeni. «Deşteptarea» dumitale nu mai apare.

DIRECTORUL: Cum?

BUCŞAN: Am suprimat-o.

DIRECTORUL *(o secundă a încremenit. Pe urmă izbucneşte într-un rîs scurt)*: Ah! Ce farsă mai e şi asta? Dumneata poţi multe, coane Griguţă, dar sînt lucruri pe care nici dumneata nu le poţi.

BUCŞAN: Domnule! Gazeta dumitale datorează tipografiei mele suma de lei patru sute optzeci de mii. Am dat dispoziţii ca, începînd de astă-seară, să se înceteze lucrul.

DIRECTORUL: Ai dat dispoziţii? Tipografia dumitale?

BUCŞAN: Da. Tipografia mea.

DIRECTORUL: De cînd?

BUCŞAN: De... *(se uită la ceas)* jumătate oră.

DIRECTORUL: Nu te cred.

BUCŞAN: Informează-te. *(Îi arată cu mîna telefonul.)*

DIRECTORUL *(o clipă rămîne nemişcat, apoi ridică brusc receptorul, începe să formeze numărul, cu mişcări scurte, nervoase — dar deodată se opreşte şi pune receptorul la loc)*: Nu. Dumneata nu minţi.

BUCŞAN: Ba da. Dar nu aşa de grosolan. Cînd mint, sînt mai subtil.

DIRECTORUL: Joci tare! *(Se aşază în fotoliul din faţa biroului. E palid, sfîrşit şi totuşi calm, ca la sfîrşitul unei partide pierdute.)*

BUCŞAN *(modest)*: Fac şi eu ce pot.

DIRECTORUL: Joci prea tare. Şi nu e bine.

BUCŞAN: De ce?

DIRECTORUL: Nu vorbesc pentru mine. Eu deocamdată sînt terminat. Nu zic, am să încerc şi eu să fac ceva. Să găsesc altă tipografie, să caut bani... În sfîrşit, voi vedea. Dar mă gîndesc la dumneata.

BUCŞAN: Îţi mulţumesc.

DIRECTORUL: Mă gîndesc sincer la dumneata. Ai greşit?

BUCŞAN: Serios!

DIRECTORUL: Da, ai greşit. În fond, dumneata ce vrei? Să faci tăcere în jurul afacerii Protar. Să nu se vorbească nimic. Să nu se audă nici o şoaptă.

BUCŞAN *(ritos, şuierat)*: Nici una.

DIRECTORUL: Şi pentru asta suprimi «Deşteptarea», o foaie obscură, pe care n-o citea nimeni şi care va face mai mare zgomot într-o singură clipă dispărînd, decît a făcut în zece ani de apariţie.

BUCŞAN: Crezi?

DIRECTORUL: Mîine se va şti în tot oraşul — fiindcă asta ţi-o promit: se va şti — că Bucşan, Grigore Bucşan, a suprimat cu mîna lui «Deşteptarea», pentru că i-a fost frică. Şi vor fi cinci sute de oameni care se vor întreba: de ce? Va trebui să le răspunzi sau să-i împiedici să întrebe.

BUCŞAN: Nu vor întreba.

DIRECTORUL: Primii cinci sute, poate nu. Dar ceilalţi? Sînt mulţi, coane Griguţă, sînt foarte mulţi. Şi pe urmă, mai e cineva pe care-l uiţi: Andronic.

BUCŞAN: Tovarăşul dumitale.

DIRECTORUL: Tovarăşul! Nu. E prea abil şi prea primejdios ca să aibă tovarăşi. Lucrează singur.

BUCŞAN: Nu eşti înţeles cu el?

DIRECTORUL: Aş fi vrut să fiu.

BUCŞAN: Totuşi, l-ai vizitat azi după masă.

DIRECTORUL: Fără rezultat. *(Cu o mişcare de sinceritate:)* Uite. Acum pot să vorbesc deschis cu dumneata. E prea tîrziu şi prea inutil să mai ascund. Sînt ca un jucător decavat. Arunc cărţile pe masă. Tot nu mai am nimic de pierdut. *(Scurtă pauză. Schimbare de voce:)* Adineauri, cînd am intrat, spuneam că am în buzunar documente, probe. Mînteam. N-am nimic. *(Îşi întoarce scurt buzunarele.)* Nimic.

BUCŞAN: Şi afacerea Protar?...

DIRECTORUL: Habar n-am de ea. Totul e în mîna lui Andronic.

BUCŞAN: Prin urmare, azi-dimineaţă...

DIRECTORUL: Eram de bună credinţă. Articolul fusese strecurat în gazetă fără ştirea mea, fără ştirea nimănui. Andronic ăsta e un bandit!

BUCŞAN: Ştiu.

DIRECTORUL: Am fost la el. Voiam să-l fac să vorbească. L-am luat în toate felurile. Am ademenit, am rugat, am promis, am ameninţat. Uneori

mi se părea că am reuşit, că sînt gata să reuşesc... Dar era la el o femeie... o fată...

BUCŞAN: Brună.

DIRECTORUL: O cunoşti?

BUCŞAN: Puţin. Din vedere.

DIRECTORUL: Abia acum îmi dau seama că era instrumentul lui. Jucau împreună comedia. Ezitări, scrupule... *(Cu o schimbare de voce:)* Tipul e tare, coane Griguţă. Sub masca lui de savant aiurit, se ascunde un bandit. Un mare bandit.

BUCŞAN: Mai mare decît noi?

DIRECTORUL: Nu ştiu. Se va vedea... Da, da, se va vedea. Un moment am crezut că l-am convins. Mi-a promis că pînă la ora opt îmi dă un articol şi documente. *(Devotat:)* Nu că le-aş fi publicat, coane Griguţă. Nu. Tot aici veneam cu ele. Dar altfel vorbeam cu dumneata dacă aveam hîrtiile în buzunar.

BUCŞAN: Păcat.

DIRECTORUL: Să ştii că-i păcat. Era mai bine şi pentru dumneata. Cu mine te-ai fi înţeles. Cu el, e mai greu. La ora opt am fost la el. Am sunat, am bătut, am strigat. Nimic. Nimeni. Dispărut. L-am căutat, am alergat după el în tot oraşul. Nu-l ştie nimeni. Nu l-a văzut nimeni. Nu e nicăieri.

BUCŞAN: Şi atunci?

DIRECTORUL *(gest de neputinţă):* Am renunţat. Ce era să fac? Am renunţat. Îmi mai rămînea o ultimă carte să joc. Dumneata. Mi-am zis: hai să-l văd. Să-ncerc marea cu degetul. Cine ştie? Poate se prinde.

BUCŞAN: Şi nu s-a prins.

DIRECTORUL: Nu.

BUCŞAN: Vezi?

DIRECTORUL *(se ridică în picioare):* M-ai scos din joc, dar rămîne el. Cu mine a fost uşor, fiindcă ne cunoaştem de mult. Dar pe el nu-l cunoşti. Asta e marea lui forţă: nu-l cunoaşte nimeni. A stat o viaţă întreagă în bibliotecă, ascuns ca într-o vizuină, şi acum iese la pradă cu figura lui de martir visător.

BUCȘAN: Îi viu eu de hac și visătorului ăsta!

DIRECTORUL: Nu se știe. Dumneata ești obișnuit cu escrocii, coane Griguță. Escrocii sînt băieți simpatici și oameni de înțeles. Cu visătorii e mai greu. *(După o clipă:)* În sfîrșit. Treaba dumitale. *(Se ridică deodată, își ia pălăria de pe birou.)* Noapte bună. *(Se îndreaptă cu pași leneși, de om obosit, spre ușa din stînga.)*

BUCȘAN *(rămas la biroul lui, foarte calm, îl lasă să se depărteze, dar înainte să fi ajuns la ușă, îl oprește cu un singur cuvînt):* Ascultă! *(Directorul se oprește în loc, se întoarce. Fără grabă, Bucșan se ridică de la birou și vine spre centrul scenei, la un pas de Director, față în față.)* Vrei să scoți gazeta mîine dimineață?

DIRECTORUL *(ridicare din umeri de neputință, de nedumerire, de oboseală).*

BUCȘAN: Cumpără tipografia. Ți-o vînd.

DIRECTORUL: Îți rîzi de mine.

BUCȘAN: Nu. Sînt dispus să vînd. Cumpăr-o!

DIRECTORUL: Cu ce bani?

BUCȘAN: Ei! Bani găsim noi.

DIRECTORUL: Ușor de spus.

BUCȘAN: Îți spun că găsim. Nu asta-i întrebarea. Întrebarea e dacă vrei să cumperi.

DIRECTORUL *(într-o doară):* Cît?

BUCȘAN: Zece milioane.

DIRECTORUL: Ieftin.

BUCȘAN: Nu. E scump. Groaznic de scump. Dacă plătești. Dar dacă nu plătești — e ieftin de tot.

DIRECTORUL *(nedumerit):* Atunci...

BUCȘAN: Semnezi niște polițe.

DIRECTORUL: De zece milioane?

BUCȘAN: Da. De zece milioane.

DIRECTORUL: Și cum vrei să ți le plătesc? Cînd vrei să ți le plătesc?

BUCȘAN: Niciodată.

DIRECTORUL: Nu înțeleg.

BUCȘAN: Și totuși, nu e greu. Polițele rămîn la mine. În caseta mea particulară. Și nu ies de acolo

niciodată. Îți dau cuvîntul meu de onoare. Niciodată, dacă ești rezonabil.

DIRECTORUL *(moment de gîndire, pînă își dă seama de sensul propunerii; pe urmă cu elan, cu entuziasm)*: Coane Griguță, n-o să-ți pară rău!

BUCȘAN: Știu. Mie nu-mi pare niciodată rău.

DIRECTORUL: De azi încolo sînt omul dumitale. Eu și «Deșteptarea». Faci ce vrei cu ea. Îți aparține.

BUCȘAN: Nu. Să ne înțelegem: între noi a intervenit o afacere comercială. Strict comercială. «Deșteptarea» rămîne a dumitale. Faci ce vrei. Scrii ce vrei. Nu-mi place să împietez asupra convingerilor nimănui.

DIRECTORUL: Ești un om delicat, coane Griguță.

BUCȘAN: Și dumneata un băiat inteligent. *(A ocolit biroul și trage un sertar, același din care a scos carnetul de cecuri, în scena cu Agopian.)* Semnezi polițele?

DIRECTORUL: Chiar acum?

BUCȘAN: Dacă vrei să apari mîine dimineață.

DIRECTORUL: S-a făcut. *(Se așază în fața biroului, întorcîndu-și fotoliul așa încît să poată scrie. E cu spatele la ușa din stînga.)*

BUCȘAN *(întinzîndu-i un pachet cu polițe)*: Sînt zece polițe de cîte un milion. Scadențele le lași în alb.

DIRECTORUL: Înțeles. *(Începe să scrie.)*

SCENA X

ACEIAȘI, SECRETARA

Ușa din stînga se deschide și apare, oprindu-se în prag, Secretara.

BUCȘAN *(către Secretară)*: Ce e?

SECRETARA *(șoptind, ca să n-o audă Directorul)*: Agopian.

BUCȘAN *(cu voce normală)*: A venit?

SECRETARA *(semn cu mîna spre încăperea de unde vine)*: E aici.

BUCȘAN: Să intre.

SECRETARA *(ezită; gest vag spre Director, care, absent, continuă să scrie polițele):* Dar...
BUCȘAN: Să intre.

SCENA XI

ACEIAȘI, AGOPIAN

BUCȘAN *(către Agopian, care, intrînd, nu-l vede decît din spate pe Director, mereu aplecat la birou asupra polițelor):* Ce se aude, Agopian?
AGOPIAN: Am executat. Cum ați dorit dumneavoastră. Am oprit lucrul. Am închis atelierele. Uite cheile aici.
BUCȘAN: A fost greu?
AGOPIAN: Nici ușor n-a fost. Cînd au aflat despre ce e vorba, au coborît toți de sus din redacție în tipografie. Țipau, urlau, ziceau că nu se lasă... Dar eu am dat ordin lucrătorilor să înceteze lucrul, și gata. I-am lăsat pe toți acolo, pe scări. Și acuma se ceartă. Ziceau că nu-i lasă pe lucrători să plece, că sparg ușile. Cheile vi le las dumneavoastră?
BUCȘAN: Nu, că nu mai sînt proprietar.
AGOPIAN *(uimit):* Cum ați spus?
BUCȘAN: Am vîndut tipografia.
AGOPIAN *(plin de îndoială):* Acuma?... Noaptea?
BUCȘAN: N-am cumpărat-o tot noaptea?
AGOPIAN *(încă nu crede):* Și... cui ați vîndut-o?
BUCȘAN: Uite, dumnealui. *(Îi arată pe Director. Acesta a terminat de semnat polițele și, în timp ce Bucșan i le ia din față, el se întoarce cu fața spre Agopian.)*
AGOPIAN *(din uluială în uluială):* Dumneata aici?
DIRECTORUL: Eu. *(Se apropie de el, în timp ce Bucșan, rămas la birou, verifică polițele.)* Și zi așa! Îmi omori gazeta, noaptea, pe la spate!...
AGOPIAN: De! Ce era să fac? Preț mare. Om sînt și eu.
BUCȘAN *(a terminat de controlat polițele):* În regulă. *(Le închide în sertar.)* Dumnealui e noul proprietar.

AGOPIAN: Vorbiți serios?
BUCȘAN *(sever):* Agopian!
AGOPIAN: Vă rog să mă iertați, dar nu-mi vine a crede. *(Către Director:)* Ai cumpărat tipografia?
DIRECTORUL: Da, am cumpărat-o.
AGOPIAN: Cu ce bani, domnule? Datoria n-aveai cu ce s-o plătești, și acuma...
DIRECTORUL: Agopian! Nu te amesteca în treburi care nu te privesc.
AGOPIAN: Așa e. Nu mă privesc. Dar nu mai înțeleg nimic. Și acuma, cu cheile ce fac?
DIRECTORUL: Te duci înapoi la tipografie, o deschizi și dai drumul gazetei.
AGOPIAN *(către Bucșan):* Dumneavoastră ce ziceți?
BUCȘAN: Eu? Nimic. Dumnealui e proprietar.
AGOPIAN: Să mă bată Dumnezeu dacă pricep ceva. M-ați zăpăcit de tot.
DIRECTORUL: Hai cu mine. Mergem împreună.
BUCȘAN: Nu, directore. Dumneata mai rămîi. Mai avem de vorbit.
DIRECTORUL: Atunci, ia-o-nainte, Agopian. Repede. Să nu iasă vreo încurcătură. Viu și eu mai tîrziu.
AGOPIAN: Ar fi bine să dau un telefon, să nu plece lucrătorii.
SECRETARA: De dincolo, de la secretariat.
AGOPIAN: Eu... eu vă salut. Teribilă noapte, domnule! *(Iese prin stînga, împreună cu Secretara.)*

SCENA XII

BUCȘAN, DIRECTORUL

DIRECTORUL: Are dreptate. Teribilă noapte!
BUCȘAN: Ai obosit?
DIRECTORUL: Puțin. Mi-ai cam tăiat răsuflarea.
BUCȘAN: Uite, directore, de ce te-am oprit. S-ar putea ca mîine dimineață, la cursul lui Andronic, să fie oarecare neliniște.
DIRECTORUL: Neliniște?

BUCȘAN: Da. Acuma, înainte de examene, se întîmplă uneori.

DIRECTORUL: Dacă trebuie, se întîmplă sigur.

BUCȘAN: Eu... n-am nici o informație precisă, dar presupun. S-ar putea... să nu-și poată ține lecția. Vacarm în sală, întreruperi, huiduieli... în sfîrșit, poate și mai rău. Un scandal știi cum începe — nu știi niciodată cum se termină...

DIRECTORUL: Foarte just.

BUCȘAN: Și atunci, ministerul... *(Întrerupîndu-și fraza începută:)* Cum ești cu Brănescu?

DIRECTORUL: De la Instrucție?

BUCȘAN: Da.

DIRECTORUL *(precaut, încercînd să ghicească intențiile):* Să zic... bine?

BUCȘAN: N-ar fi rău.

DIRECTORUL *(ușurat):* Păi atunci, sînt foarte bine. Dar știi? — foarte bine. Uite, chiar în numărul de mîine, e în pagina întîia un articolaș despre el.

BUCȘAN: Favorabil?

DIRECTORUL: Cît se poate.

BUCȘAN: Cu atît mai bine. Să-i pui și fotografia.

DIRECTORUL: S-a făcut.

BUCȘAN: Și cum ziceam, ministerul va trebui să intervină.

DIRECTORUL: Evident.

BUCȘAN: Dar pentru asta ar trebui să i se atragă atenția.

DIRECTORUL: Asupra gravității faptului.

BUCȘAN: Sigur.

DIRECTORUL: Un scandal universitar, în împrejurările actuale, nu este un simplu fapt divers. Opinia publică vrea să știe. Ea cere explicații, sancțiuni.

BUCȘAN: Mai ales sancțiuni.

DIRECTORUL: Iar ziarul «Deșteptarea» e primul care dă alarma, e primul care cunoaște întreaga chestiune — pentru că întîmplător mîine dimineață, la cursul domnului Andronic, un reporter al nostru asistă în sală, ia note și poate chiar — eventual — fotografii.

BUCȘAN: Directore, îmi placi.
DIRECTORUL: Coane Griguță, și dumneata mie.
BUCȘAN: Totuși, trebuie să băgăm de seamă că... *(În momentul acesta sună telefonul. Bucșan se întrerupe din vorbă și ridică receptorul.)* Alo!... Da... Eu... Da, eu... Cine?... Dumneata... Un moment, te rog... *(Acoperă cu palma pîlnia receptorului și i se adresează Directorului, cu vocea scăzută:)* Știi cine e la aparat? Fata.
DIRECTORUL: Care fată?
BUCȘAN: Fata brună! A lui Andronic.
DIRECTORUL: Ce vrea?
BUCȘAN *(ridică din umeri, iar apoi vorbește din nou la telefon):* Da... Acuma?... Ești jos... Bine... Aștept. *(Închide telefonul; pe urmă, către Director:)* Vine aici.
DIRECTORUL: Ia te uită!
BUCȘAN: Ce-o fi vrînd?
DIRECTORUL: Știu eu? În orice caz, trebuie multă atenție. E primejdioasă.
BUCȘAN: Crezi?
DIRECTORUL: E instrumentul lui.
BUCȘAN: N-am avut impresia asta.
DIRECTORUL: Nici eu la început. Dar dacă te gîndești bine...
BUCȘAN: Nu, nu. Cred că e altceva la mijloc. În sfîrșit, am să văd.
DIRECTORUL: Eu te las.
BUCȘAN: Nu. E mai bine să nu pleci.
DIRECTORUL: Ar trebui să trec pe la redacție.
BUCȘAN: Mai așteaptă puțin. Poate mai avem nevoie de dumneata. *(Ușa din stînga se deschide. În prag apare Secretara. Cu un gest, Bucșan o oprește să vorbească.)* Da. Știu. Să aștepte o clipă. *(Secretara iese. Din nou către Director:)* Directore, treci dincolo. *(Îi arată ușa din dreapta.)* E un salonaș particular al meu. Te chem eu mai tîrziu. *(Îl petrece pînă la ușa din dreapta, i-o deschide, îl lasă să intre, închide ușa la loc. Pe urmă, rămas singur, străbate scena spre ușa din stînga și o deschide, lăsînd-o să intre pe Magda.)*

SCENA XIII

BUCȘAN, MAGDA

MAGDA: Domnule, oricît de surprinzătoare ar putea să pară vizita mea aici, la această oră...

BUCȘAN: Domnișoară, aici, în biroul acesta, nici o vizită nu e surprinzătoare. La nici o oră. Te rog să șezi și să nu-mi ceri scuze. Nu mă deranjezi de loc.

MAGDA: Nu mă gîndeam să cer scuze și știam că nu te deranjez. Ba chiar, în anumit fel, cred că eram așteptată.

BUCȘAN: Așteptată — mărturisesc că nu. Dar binevenită.

MAGDA: Asta o să vedem... Domnule Bucșan! Ne-am cunoscut astăzi, și mai ales ne-am despărțit, într-un mod...

BUCȘAN: Ciudat...

MAGDA: Cel puțin ciudat. Intervenția mea într-o conversație care, personal, nu mă privea de loc, a fost poate violentă.

BUCȘAN: Dar sinceră.

MAGDA: Prea sinceră.

BUCȘAN: Îți pare rău?

MAGDA: Încă nu știu dacă trebuie să-mi pară rău. Vezi, au trecut de atunci cîteva ore. Și mi-e teamă că am provocat, fără voia mea, o serie de încurcături, care ar putea să ducă la o catastrofă.

BUCȘAN: Catastrofă? Pentru cine?

MAGDA: Pentru toată lumea. Pentru dumneata în primul rînd.

BUCȘAN: O! Nici o grijă. Dacă e vorba de mine, nici o grijă.

MAGDA: Îmi pare bine că te văd așa de calm. Azi după masă erai mai nervos.

BUCȘAN: Între timp m-am liniștit.

MAGDA: Dar eu, nu. Vezi, mă plimbam adineauri— înainte de a te chema la telefon — mă plimbam jos, pe stradă, în fața clădirii dumitale. Frumoasă clădire! Cîte etaje! Cîte ferestre! Și deodată

mi s-a părut că toată această imensă clădire se clatină, se prăbuşeşte...

BUCŞAN *(iritat):* Domnişoară!

MAGDA: Mi s-a părut.

BUCŞAN: Ai prea multă imaginaţie.

MAGDA: Se poate. Dar nu ştii ce straniu lucru este noaptea, într-o clădire cu patru sute de ferestre întunecate, o singură fereastră luminată. Îţi spui: acolo e un om care veghează, un om care se zvîrcoleşte, care se teme.

BUCŞAN: Domnişoară! Cine eşti dumneata?

MAGDA: E nevoie să arăt hîrtiile mele de identitate?

BUCŞAN: Nu. Dar e nevoie să ştiu cine eşti. Ce căutai în casa profesorului Andronic? Ce cauţi aici?

MAGDA: Ce caut aici, am să spun. De aceea am venit. Ce căutam în casa lui Andronic... întrebarea e mai indiscretă...

BUCŞAN *(bănuitor):* Trebuie să înţeleg că...

MAGDA: Înţelege ce vrei, dar nu-mi pune întrebări.

BUCŞAN: Eşti... eşti prietena lui? *(A evitat să spună «metresa».)*

MAGDA: Am aerul?

BUCŞAN: Drept să spun, nu. Semeni mai mult a fată de şcoală.

MAGDA: E genul meu. *(Ia de pe birou o ţigaretă şi o aprinde cu degajare.)* Îmi dai voie?

BUCŞAN: Prietena lui! Prin urmare, izbucnirea dumitale de azi după masă a fost o scenă.

MAGDA: Aşa se numeşte?

BUCŞAN: O scenă de menaj. Eraţi supăraţi. Ai vrut să te răzbuni.

MAGDA: Da şi nu. Mai mult am vrut să mă apăr.

BUCŞAN: Nu înţeleg.

MAGDA: Vezi, dumneata nu-l cunoşti pe Andronic. E un om primejdios.

BUCŞAN: Nu pare.

MAGDA: De aceea e primejdios. Pentru că nu pare. Dar cînd se dezlănţuie, e sălbatec. E un tip rece, aspru, violent. E năprasnic!

BUCŞAN: Frumos portret! Îl iubeşti?

MAGDA: Nu știu dacă îl iubesc! Mă amețește. Mă domină. Lîngă el simt primejdia. Lîngă el simt că totul în viață e posibil. N-are scrupule, n-are prejudecăți, n-are ezitări. E ca o mare furtună.
BUCȘAN: Mă sperii.
MAGDA: Aș vrea să te sperii. Am venit ca să te sperii.
BUCȘAN: Ești sinceră.
MAGDA: N-am timp să nu fiu sinceră. Sînt prea multe lucruri în joc. Sîntem cu toții în joc, și nu e timp să ne ascundem unul de altul.
BUCȘAN: Vrei să te explici?
MAGDA: Uite. Am știut de la început că Andronic are afacerea Protar în mînă.
BUCȘAN: O cunoști și dumneata?
MAGDA: Vag. Dar am știut că are documente care te privesc și că poate să vorbească.
BUCȘAN: Canalia!
MAGDA *(jignită):* Domnule!
BUCȘAN: Te rog să mă scuzi.
MAGDA: Că poate să vorbească, dar că poate să și tacă.
BUCȘAN: N-am fost la el? Nu i-am oferit?...
MAGDA: Știam că ai să vii. Bănuiam că vei face propuneri rezonabile.
BUCȘAN: Nici nu m-a lăsat să vorbesc.
MAGDA: Propuneri rezonabile pe care eram convinsă că el le va accepta.
BUCȘAN: Totuși...
MAGDA: Dar la venirea dumitale, s-a răzgîndit. Probabil că și-a spus: ce-mi poate oferi omul ăsta e mult mai puțin decît îi pot smulge eu dacă lupt cu el. Mai bine să lupt.
BUCȘAN: Și atunci?...
MAGDA: Și atunci a inventat jocul pe care l-ai văzut. Că nu te cunoaște. Că nu știe cine ești. Că totul e o confuzie, o eroare... Și dumneata erai gata să crezi.
BUCȘAN: Pentru că nu înțelegeam — și nici acum nu înțeleg — ce urmărea negînd. De ce?
MAGDA: Foarte simplu. Voia să te deruteze. Să te liniștească. Să-ți înlăture orice bănuială, și pe

urmă, după două-trei zile, prin surpriză, să lovească.

BUCȘAN: Și de ce nu l-ai lăsat?

MAGDA: Pentru că n-am vrut. Eram convinsă că se înșală. Vezi, dumneata și Andronic aveți același cusur. Nu vă cunoașteți unul pe altul. Fiecare din voi crede că-l va distruge cu ușurință pe celălalt. Dar eu îmi dau seama că sînteți amîndoi îngrozitor de puternici și că lupta poate fi teribilă.

BUCȘAN: Aici ai dreptate: teribilă.

MAGDA: De aceea am sărit astăzi între voi. Voiam cu orice preț să-l oblig pe Andronic să nu mai simuleze și să discute deschis cu dumneata. Voiam să vă înțelegeți pe loc și să terminați în mod cuminte întreaga afacere.

BUCȘAN: N-ai reușit.

MAGDA: Nu. Dumneata ai plecat trîntind ușile, iar el s-a apucat imediat să scrie.

BUCȘAN: Să scrie ce?

MAGDA: Despre ovăz și despre alte plante.

BUCȘAN: Prin urmare, lupta e deschisă?

MAGDA: Da.

BUCȘAN: Fie. Sînt gata.

MAGDA: Și el. Numai eu nu sînt gata. Numai eu mai vreau, mai încerc să vă opresc... cît nu e prea tîrziu.

BUCȘAN: Eu mi-am luat măsurile mele.

MAGDA: Și el pe ale lui.

BUCȘAN: Bănuiesc. Va scrie un articol.

MAGDA: Poate o carte.

BUCȘAN: Poate zece cărți. Va ține conferințe. Va vorbi la radio. Va vorbi la facultate.

MAGDA: Nu. La facultate nu va vorbi.

BUCȘAN: De ce?

MAGDA *(foarte vag):* Știu eu?

BUCȘAN: Nu-și mai ține cursul?

MAGDA: Deocamdată, nu.

BUCȘAN: Nici mîine?

MAGDA: Mai ales mîine.

BUCȘAN *(scurt, violent):* Asta nu se poate!

MAGDA: De ce nu se poate? Aveai de gînd să te înscrii student la Facultatea de litere?
BUCȘAN *(fierbînd):* Canalia!
MAGDA: Nu e o canalie. E mai mult. E mult mai mult! E un aventurier. Un mare aventurier.
BUCȘAN: Mă amenințI?
MAGDA: Te previn. Te-ai uitat bine la el? Ai observat cu cine seamănă?
BUCȘAN: Nu.
MAGDA: Și totuși e izbitor. Cînd îl vezi prima oară, îți taie respirația. Serios? N-ai băgat de seamă?
BUCȘAN: Ce?
MAGDA: Că seamănă?
BUCȘAN: Cu cine?
MAGDA *(tainic):* Cu Alexandru cel Mare.
BUCȘAN: Nu știu. Nu cunosc.
MAGDA: Aceeași privire. Aceeași expresie. Și cu un asemenea om vrei să te lupți dumneata? Te plîng.
BUCȘAN: Plînge-l pe el.
MAGDA: El n-are nimic de pierdut. Cel mult o biată jumătate de catedră. Dar dumneata rămîi descoperit cu toată averea, cu toate fabricile, cu toate uzinele, cu toate birourile. Nu le simți pe toate cum se clatină încet, ca înainte de cutremur?
BUCȘAN: Domnișoară! Ce vrei? Ce propui?
MAGDA: Îți propun liniștea. Îți aduc liniștea.
BUCȘAN: N-am nevoie. Sînt liniștit.
MAGDA: Nu-i adevărat. Dacă ai fi liniștit, nu te-ai găsi aici, la ora asta.
BUCȘAN: Dar nici dumneata.
MAGDA: Eu n-am spus că sînt liniștită. Dimpotrivă. Nu sînt de loc.
BUCȘAN: Ai motive personale?
MAGDA: Da.
BUCȘAN: De ordin intim?
MAGDA: Întrebi prea mult. Atîta lucru îți pot spune: vreau ca Andronic să plece din țară, departe, cu mine.
BUCȘAN: E la mijloc altă femeie?
MAGDA: Ți-am spus că întrebi prea mult! Lasă-mă și pe mine să întreb: nu crezi că dacă omul ăsta

va pleca mîine dimineață într-un lung voiaj, de trei ani, departe, undeva în Asia, dumneata vei dormi mai liniștit?

BUCȘAN: S-ar putea.

MAGDA: Atunci, voiajul ăsta e o soluție.

BUCȘAN: Scumpă?

MAGDA: Nu știu ce numești dumneata scumpă.

BUCȘAN *(ia la întîmplare o hîrtie de pe birou și scrie cu un creion, luat tot de pe birou, o cifră):* Atît... *(îi întinde hîrtia)* ar fi de ajuns?

MAGDA *(luîndu-i creionul din mînă, corectează):* Da, dacă mai adăugăm un zero la sfîrșit.

BUCȘAN: Se face prea mult.

MAGDA: Pentru ce capeți în schimb — liniștea dumitale — e destul de puțin.

BUCȘAN *(după o clipă de gîndire, brusc):* Pot să-l văd pe Andronic?

MAGDA: Da. Îl aduc imediat.

BUCȘAN: Unde e?

MAGDA: E pe aici. Pe aproape. Mă așteaptă.

BUCȘAN: Bine.

MAGDA: Dar fii atent cum vorbești cu el. E așa de susceptibil!

BUCȘAN: La prețul ăsta, ar putea să nu fie!

(Magda iese prin stînga.)

SCENA XIV

BUCȘAN, DIRECTORUL

Bucșan, rămas singur, merge spre ușa din dreapta, o deschide și îl lasă pe Director să intre.

BUCȘAN: Directore, o să te miri.

DIRECTORUL: Nu cred. Am văzut atîtea astăzi...

BUCȘAN: M-am înțeles cu Andronic.

DIRECTORUL: A fost aici?

BUCȘAN: Nu el. Fata. Trebuie să vină și el îndată.

DIRECTORUL: Scump?

BUCȘAN: Destul.

DIRECTORUL: Cel puțin ai garanții?

BUCȘAN: Cea mai bună garanție. Pleacă. Pleacă din țară.

DIRECTORUL: Pentru mult timp?

BUCȘAN: Trei ani.

DIRECTORUL: Coane Griguță, bine ai făcut. Uite, acuma, să-ți spun drept: parcă mi-ai luat o piatră de pe inimă. Cu tipul ăsta aici, n-am fi avut liniște niciodată.

BUCȘAN *(puțin pe gînduri)*: Găsești... găsești că seamănă cu Alexandru cel Mare?

DIRECTORUL: Cine?

BUCȘAN: Andronic.

DIRECTORUL: Cu Alexandru cel Mare? Mai știi? Te pomenești... *(După un timp:)* Da' pentru că veni vorba de Alexandru cel Mare, cu reportajul ce facem?

BUCȘAN: Care reportaj?

DIRECTORUL: Reportajul de mîine... Scandalul de la curs.

BUCȘAN: A! Bine că mi-ai adus aminte! *(Merge spre telefon.)* Să-i dau un telefon lui Brănescu. *(Ridică receptorul, formează numărul.)* Alo! Brănescule... Dormeai?... Ei, trezește-te! *(Către Director:)* Ramolit e și ăsta! *(La telefon:)* Te-ai trezit? Ascultă. Scandalul de mîine dimineață — nu mai e nevoie. Se contramandează... Cum?... Nu se poate?... Prea tîrziu?... Ce înseamnă prea tîrziu?... Să faci bine să iei măsuri. Ordine, mă auzi? Ordine! *(Trîntește receptorul furios.)* Cretin! *(După o scurtă pauză, către Director:)* Ziceai că ai un articol mîine despre Brănescu.

DIRECTORUL: Da.

BUCȘAN: Păcat.

DIRECTORUL: De ce?

BUCȘAN: Mă plictisește, nu vezi?

DIRECTORUL: Am putea să-l schimbăm.

BUCȘAN: Mai e timp?

DIRECTORUL: Dacă zici dumneata...

BUCȘAN: Atunci, schimbă-l. M-am săturat și de domnul ăsta!

SCENA XV

ACEIAŞI, MAGDA, ANDRONIC

Prin uşa din stînga intră Magda, urmată de Andronic, timid, încurcat, buimăcit.

BUCŞAN: Domnule profesor, sînt încîntat că te văd. Drept să spun, azi după masă, cînd ne-am despărţit, nu speram să ne mai întîlnim aşa de repede — şi încă buni prieteni!

ANDRONIC: Eu... vedeţi...

BUCŞAN: Cred că domnişoara... *(Se opreşte, pentru că abia acum observă că nu-i cunoaşte numele şi i se adresează întrebător:)* Domnişoara?...

MAGDA: Magda.

ANDRONIC: Studenta mea.

MAGDA: Şi secretara.

DIRECTORUL: Şi prietena.

MAGDA *(îl observă pe Director)*: A! Erai şi dumneata aici?!

DIRECTORUL *(înclinîndu-se)*: Cu voia dumneavoastră.

BUCŞAN: Sper, zic, că domnişoara Magda ţi-a comunicat propunerea mea şi că o primeşti.

ANDRONIC: Nu ştiu încă... dacă pot... dacă...

BUCŞAN: Cum nu ştii? Ne faci iar dificultăţi? *(Gest de surpriză şi îngrijorare spre Magda.)* Asta ce mai e?

MAGDA: Vrea să spună...

ANDRONIC: Vreau să spun că... vedeţi... tot ce s-a întîmplat astăzi... e aşa de neaşteptat... aşa de... aşa de năucitor... Dumneavoastră... *(Arătîndu-i pe Director:)* Dumnealui... *(Spre Magda:)* Dumneaei... E prea mult într-o singură zi. Eu... vedeţi... cum spune undeva Virgil: «*Vixi et quem dederat cursum fortuna peregi*».

DIRECTORUL *(încet către Bucşan)*: Dacă vorbeşte latineşte, să ştii că-i rău.

ANDRONIC: «Am trăit, şi drumul pe care mi l-a dat fortuna, soarta, l-am terminat.» Nu credeam, nu speram că mi se mai pot întîmpla lucruri noi — şi încă aşa de noi. Şi atunci... atunci trebuie să înţelegeţi că dacă ezit...

BUCȘAN: Eziți?
ANDRONIC: Dacă încă nu știu ce să răspund...
DIRECTORUL *(printre dinți):* Mare bandit!
BUCȘAN: Domnule profesor, dumneata nu știi să răspunzi, dar eu știu să întreb.
DIRECTORUL *(încet către Bucșan):* Ia-l repede.
MAGDA *(același joc):* Fii atent!
BUCȘAN: Dumneata vrei să pleci?
ANDRONIC: Dacă vreau! Dar a fost visul meu de o viață întreagă.
BUCȘAN: Atunci, pleacă. Cred că ți-am pus la dispoziție tot ce trebuie.
ANDRONIC: Asta așa e. Mai mult decît trebuie. Mai mult decît visam. Prea mult!
BUCȘAN: Prea mult?
MAGDA: Ce înseamnă prea mult? Pentru o asemenea întreprindere nimic nu e prea mult. E mai bine să pornim de la început cu un buget asigurat decît să ne întoarcem din drum... *(apăsat)* înainte de vreme. Obiectivele științifice pe care le urmărește profesorul Andronic în Asia sînt atît de vaste...
ANDRONIC: Într-adevăr, vaste. Îmi îngădui s-o spun fără modestie. Mi se pare că din punct de vedere istoric, din punct de vedere al culturii umane, Asia este încă un continent necunoscut, un mister — și că pornind pe urmele lui Alexandru cel Mare...
MAGDA *(încet către Bucșan):* Vezi?
ANDRONIC *(continuînd):* ...voi încerca, mă voi sili să descifrez ceva din acest mister. Ce e surprinzător, domnule Bucșan, ba chiar emoționant în gestul dumneavoastră, este că destinați o sumă atît de însemnată...
BUCȘAN: Recunoști că e însemnată.
ANDRONIC *(continuînd):* ...nu unor investigații de știință aplicată — cum ar fi fost de așteptat din partea unui om de finanțe — ci unor cercetări istorice și istoria este, oricum, o disciplină a spiritului.
DIRECTORUL *(încet, către Bucșan):* Te ia de departe!

ANDRONIC: Totuşi, îndrăznesc să cred că chiar pentru un economist, chiar pentru un om de afaceri, concluziile mai îndepărtate ale lucrării mele nu vor fi lipsite de interes. Vedeţi, dacă n-ar fi decît problema cu totul secundară, pe care de altfel am atins-o în treacăt în articolul meu de azi, a ovăzului şi a cerealelor în genere...

BUCŞAN *(către Magda, încet, iritat):* Iar începe.

ANDRONIC: Eu nu sînt un materialist în istorie — dar există multe probleme tulburătoare, tocmai pentru că par simple. De ce apare ovăzul aşa de tîrziu în Europa? De ce şi mai tîrziu în Asia? Cu ce e înlocuit pînă la apariţie? Cu ce îşi hrăneşte Alexandru cel Mare importantele lui efective de cavalerie? Ce dă de mîncare Alexandru cailor lui? Întrebarea pare copilăroasă...

DIRECTORUL: Şi în realitate e perfidă.

ANDRONIC: Perfidă? Cum perfidă?

BUCŞAN: Domnule profesor, să lăsăm toate astea. E tîrziu şi e inutil. Vrei să mă convingi? Nu e nevoie. Sînt gata convins. Cînd pleci?

MAGDA: Oricînd. Mîine. Cît mai repede.

BUCŞAN: Dumneata ce spui?

ANDRONIC: Aş spune şi eu la fel. Oricînd. Cît mai repede. Dar...

BUCŞAN: Dar?

ANDRONIC: E ceva care mă nelinişteşte.

BUCŞAN: Ce?

ANDRONIC: Aş vrea să ştiu... şi trebuie să ştiu... ce e Protar?

BUCŞAN: Cum?

MAGDA: Cum?

DIRECTORUL: Cum?

ANDRONIC: Da. Ce înseamnă vorba asta: Protar?

BUCŞAN *(iritat):* Cum ce înseamnă? Cum ce-nseamnă? E... o confuzie!

MAGDA: O eroare!

BUCŞAN: O greşală de tipar!

MAGDA: Cum singur ai spus.

ANDRONIC: Am spus şi am crezut, dar acuma... M-am gîndit bine...

BUCŞAN *(către Magda):* E nebun.

DIRECTORUL *(printre dinţi):* O face pe nebunu.

ANDRONIC: Cuvîntul ăsta trebuie să aibă un înţeles ascuns. Protar. E de ajuns să-l auziţi — Protar —şi tresăriţi cu toţii, cu un fel de ciudată spaimă. De ce?

DIRECTORUL *(printre dinţi):* Începe iar şantajul.

BUCŞAN *(fierbînd, către Magda):* Dacă-şi închipuie că mai poate smulge de la mine o singură centimă mai mult, se înşală.

ANDRONIC: Protar...

MAGDA: Vrei să ştii ce înseamnă?

ANDRONIC: Da.

MAGDA *(lui Bucşan):* Să-i spun? Îmi dai voie să-i spun? *(Gest de stupoare al lui Bucşan. Către Andronic:)* Ei bine, iată: îmi pare rău că trebuie să destăinuiesc un lucru care trebuia să fie pentru dumneata o surpriză. Dar pentru că ţii cu tot dinadinsul... Protar e o societate pe care domnul Bucşan o plănuieşte mai demult, şi acum, acum în sfîrşit vrea s-o realizeze. Protar. Nu bănuieşti?

ANDRONIC: Nu.

MAGDA: Gîndeşte-te. Pro-tar. Nu vezi?

ANDRONIC *(gest):* Nu văd.

MAGDA: Asociaţia pentru încurajarea studiilor de istorie antică.

ANDRONIC *(uimit copilăreşte):* Extraordinar!

BUCŞAN *(explodînd):* Într-adevăr extraordinar! *(Traversează.)* Domnişoară... domnişoară, eşti un geniu! *(Merge spre uşa din dreapta.)* Werner! Werner!

MAGDA *(încet, către Andronic):* Să ştii că nu sînt un geniu. Sînt numai o fată care te iubeşte... puţin...

SCENA XVI

ACEIAȘI, SECRETARA

BUCȘAN *(din pragul ușii din dreapta):* Werner! *(Intră Secretara.)* Werner, mîine dimineață constituim societatea Protar.

SECRETARA: Imposibil!

BUCȘAN: Și tu spui asta, Werner? Imposibil? E ăsta un cuvînt pe care l-ai auzit deseori în acest birou? Să-mi pregătești pentru mîine actul constitutiv și statutele.

SECRETARA: Bine, dar... Președintele...

BUCȘAN: ...consiliului de administrație? *(Gest larg spre Andronic.)* Domnul profesor Alexandru Andronic.

ANDRONIC: Eu?

SECRETARA: El?

DIRECTORUL: El?

ANDRONIC: Bine, dar eu plec.

BUCȘAN: Tocmai de aceea.

DIRECTORUL: E o lovitură!

BUCȘAN: Formidabilă!

DIRECTORUL: Ar merita s-o dăm la gazetă.

BUCȘAN: Sigur c-o dăm.

DIRECTORUL: La ultima oră.

BUCȘAN: Evident.

DIRECTORUL *(a ridicat receptorul, a format numărul):* Alo! Alo! «Deșteptarea»! Tu ești, Ștefănescule?... Mi-ai păstrat ultima oră liberă? Ia o hîrtie și scrie ce îți dictez: «Ieri, în Capitală, s-a constituit Societatea anonimă Protar. Scopul acestei societăți...».

BUCȘAN *(rectificînd):* Unul din scopuri... Mai sînt și altele...

DIRECTORUL :«Unul din scopurile societății este încurajarea studiilor de istorie antică. Președintele consiliului de administrație este domnul profesor Alexandru Andronic — ai scris? — profesor Alexandru Andronic — eminentul nostru colaborator.»

CORTINA

NOPŢI FĂRĂ LUNĂ

DRAMATIZARE ÎN OPT TABLOURI,
după romanul cu acelaşi titlu de John Steinbeck

PERSONAJELE

PRIMARUL ORDEN
DOAMNA ORDEN
DR. WINTER
CĂPITANUL BENTICK
COLONELUL LANSER
CORELL
MAIORUL HUNTER
LOCOTENENTUL PRACKLE
CĂPITANUL LOFT
LOCOTENENTUL TONDER
SANTINELA
ALEXANDRU MORDEN
MOLLY MORDEN
JOSEPH
ANNIE
SERGENTUL
CAPORALUL
SOLDATUL I
SOLDATUL II

TABLOUL I

Salon în casa primarului Orden. Un cămin de marmoră, în care arde liniștit, fără flacără, jăratecul. Pe cămin două vase, la dreapta și la stînga unei pendule de porțelan. Încăperea e tapisată în roșu-închis, cu motive decorative aurii. Fotolii aurite, puțin uzate. Două măsuțe, la fel. O atmosferă de ordine și confort.

SCENA I

DR. WINTER, JOSEPH

Doctorul Winter e bătrîn, poartă barbă. E într-un fotoliu lîngă cămin. Cîtva timp rămîne tăcut. Joseph aranjează prin casă.

DR. WINTER: Zici că la unsprezece?

JOSEPH: Da, domnule doctor. Așa scria în bilet: ora unsprezece.

DR. WINTER: Ai citit dumneata biletul?

JOSEPH: Nu, dar l-a citit domnu primar.

DR. WINTER: Unsprezece... Atunci exact la unsprezece o să fie aici. Asta e calitatea lor: sînt exacți. Un popor exact.

JOSEPH: Da, domnule doctor.

DR. WINTER: Exact ca o mașină.

JOSEPH: Da, domnule doctor.

DR. WINTER: Se aruncă înaintea sorții... parcă nu i-ar aștepta aceeași soartă oricum.

JOSEPH: Adevărat.
DR. WINTER *(după o nouă tăcere):* Joseph!
JOSEPH: Da, domnule doctor.
DR. WINTER: Dumneata îți dai seama cum s-a întîmplat? Eu nu.
JOSEPH: Nici eu. Atîta știu. Aseară, cînd ne-am dus la culcare, era liniște: azi-dimineață ne-am trezit cu ei în oraș.
DR. WINTER: Fără veste. Fără să ne dăm seama. Mă întreb ce făcea telegrafistul? sau polițaiul? — de nu ne-au sculat din somn la timp.
JOSEPH: A! Erau la pescuit. Încă de azi-noapte. Le-a dat domnu Corell o barcă cu pînză. De treabă om domnu Corell.
DR. WINTER: Cel puțin dacă garda municipală ar fi fost în oraș.
JOSEPH: Nu putea, că avea serbare în pădure. Tot domnu Corell, săracu! Le-a dat premii și a făcut un concurs de tragere la țintă.
DR. WINTER: Ce nenorocire! Dacă ar fi fost garda aici, poate că...
JOSEPH: Tot aia era, domnule doctor.
DR. WINTER: Da, dar ne-am fi apărat. Am fi tras.
JOSEPH: Au tras ei, săracii, dar prea tîrziu. Șase au căzut dintre ai noștri. Se mai vede sîngele, la primărie, pe trepte.
DR. WINTER *(surd):* Nu se mai vede. L-au șters.
JOSEPH: L-o fi șters, că trebuia să vie muzica militară. *(Rămîn amîndoi pe gînduri.)*
DR. WINTER *(după o secundă de tăcere):* Ce face primarul?
JOSEPH: Se îmbracă, domnule doctor. Ca să-l primească pe colonel... cînd o veni.
DR. WINTER: De ce nu-l ajuți? Dacă-l lași singur, n-o să fie gata.
JOSEPH: Nu e singur. E cu doamna. Dacă vreți să știți... îi taie cu foarfecele părul din urechi... Lui domnu nu-i place. Pe mine nu mă lasă niciodată. Zice că-l gîdilă.
DR. WINTER: Cred și eu.
JOSEPH: Dar doamna zice că trebuie.

DR. WINTER *(rîde. Se ridică şi îşi întinde mîinile spre focul din cămin, în timp ce Joseph aşază fotoliul, pe care doctorul — sculîndu-se — l-a mişcat din loc):* Sîntem admirabili! Ţara e cotropită, oraşul e ocupat, primarul trebuie să-l primească pe cuceritor... şi între timp doamna îi taie primarului părul din urechi.

JOSEPH: Preţ era stufos. Ca şi cu sprîncenele. Cu părul din ureche, treacă-meargă. Dar cînd e să te atingi de sprîncene, domnu îşi iese din fire. Nu vrea şi nu vrea.

(Bătaie în uşă. Amîndoi îndreaptă privirile spre uşa de intrare. Se vede prin geam o cască germană.)

DR. WINTER *(aruncînd o privire spre pendulă):* Curios. Nu e încă unsprezece. Au venit mai devreme. Deschide-le, Joseph.

(Joseph se duce şi deschide uşa.)

SCENA II

ACEIAŞI, CĂPITANUL BENTICK, SERGENTUL

Intră un militar neamţ, într-o manta lungă. Poartă cască şi puşcă-mitralieră. După ce a aruncat o privire scurtă în jur, se dă în lături. În spatele lui, dinspre vestibul, intră un ofiţer în ţinută de campanie. Numai epoleţii indică gradul de căpitan.

BENTICK: Dumneavoastră sînteţi domnul Orden, primarul?

DR. WINTER *(zîmbind):* Nu. Nu sînt eu.

BENTICK: Atunci... sînteţi un funcţionar?

DR. WINTER: Nu. Sînt medicul oraşului — şi prieten cu primarul.

BENTICK: Primarul unde e?

DR. WINTER: Se îmbracă. Se pregăteşte să vă primească. Sînteţi colonelul...?

BENTICK: Nu. Am onoarea să mă prezint. *(Ia poziţie, înclină capul.)* Căpitanul Bentick. *(Doctorul răspunde salutului cu o uşoară înclinare din cap.)* Domnule, regulamentul ne ordonă să facem per-

cheziții în orice casă în care urmează să intre un comandant de unitate. Înțelegeți: trebuie să constatăm dacă nu sînt arme ascunse. *(Întorcînd capul spre omul rămas lîngă ușă:)* Sergent!

SERGENTUL *(după ce s-a apropiat de Joseph și i-a pipăit buzunarele):* Nimic, domnule căpitan.

BENTICK *(către doctor):* Vă rog să ne scuzați. *(Face un semn Sergentului. Acesta se apropie de doctor și îi pipăie buzunarele. Se oprește la buzunarul dinăuntru al hainei și scoate de acolo o cutie de piele neagră.)*

SERGENTUL *(întinzînd cutia lui Bentick):* Domnule căpitan...

BENTICK *(către doctor):* Asta ce e?

DR. WINTER: Deschideți.

BENTICK *(după ce a deschis):* O seringă...

DR. WINTER: Pentru injecții hipodermice.

BENTICK: Patru ace... Un cuțit!

DR. WINTER: E un bisturiu.

BENTICK: Îl purtați asupra dumneavoastră?

DR. WINTER: Sînt obligat. V-am spus că sînt medic — și încă medic de țară. Mi s-a întîmplat odată, în tinerețe, să operez o apendicită cu un cuțit de bucătărie. De atunci nu mă despart de instrumentele mele.

BENTICK *(după ce a consultat un carnețel pe care l-a scos din buzunar):* Aveți arme aici în casă.

DR. WINTER: Arme?

BENTICK: Da. Informația e precisă.

DR. WINTER: Vă felicit pentru informație. Dacă v-aș întreba cine v-a dat-o, desigur că n-ați răspunde.

BENTICK: De ce nu? Agentul nostru local. Misiunea lui e terminată. Domnul Corell.

DR. WINTER *(uimit):* Georg Corell? Nu se poate. Corell e un om de ispravă. Un concetățean. Un prieten. A făcut mult bine în oraș... Nu mai departe decît azi-dimineață, concursul de tir din pădure el l-a organizat... Premiile el le-a... *(Și în timp ce vorbește își dă seama de adevăr, pronunță cuvintele din ce în ce mai rar, pînă cînd deodată tace și se lovește cu palma pe față.)* Corell...

Înțeleg. De asta! De asta! *(Și din nou gîndul se pare absurd.)* Bine, dar e cu neputință!

SCENA III

ACEIAȘI, ORDEN, DOAMNA ORDEN

Intră prin dreapta primarul Orden, urmat de soția lui. Orden — mustață albă, sprîncene albe stufoase, păr alb. E într-o redingotă oficială și poartă la gît lanțul și placa cu insignele demnității lui. Doamna Orden — mică, zbîrcită, energică. Dă tîrcoale soțului ei, controlîndu-i ținuta, și îi scoate degetul din ureche, cum ai scoate din gura unui copil degetul pe care și-l suge.

DOAMNA ORDEN: Scoate degetul din ureche. Ți-am spus de atîtea ori. *(Către doctor:)* E încăpățînat. Și nu mă lasă să-i îndrept sprîncenele. Zice că-l doare.

ORDEN: Sigur că mă doare.

DOAMNA ORDEN: Dacă vrei să umbli așa, treaba ta. *(Îi îndreaptă cravata, măcar că e bine făcută.)* Îmi pare bine că ești aici, doctore. Mai e mult pînă la unsprezece? Crezi c-o să întîrzie? *(Și în clipa asta îl zărește pe Bentick.)* A! *(Către Orden, ca și cum i-ar atrage atenția:)* Colonelul.

BENTICK: Nu, doamnă. Am venit înaintea domnului colonel, ca să-i pregătim sosirea. Sergent! *(Sergentul, care între timp se uita cu atenție sub perne, sub tablouri, vine cu pași repezi spre Orden și îi pipăie buzunarele.)* Vă cer scuze. Regulamentul. *(Se uită în carnet și apoi continuă:)* Excelență, cred că aveți aici în casă arme.

ORDEN *(neștiind despre ce e vorba):* Arme?

DOAMNA ORDEN: La noi?

BENTICK: Da. Două arme de foc.

ORDEN: Două arme de... A! Două puști de vînătoare. Una cu alice și alta cu gloanțe. *(Ca și cum și-ar cere scuze:)* Cam ruginite, săracele. Cam vechi. Vedeți, nu mai vînez ca altădată. Am îmbătrînit. Mereu îmi spun că la anul o să încep din nou —

dar nu-mi vine să ies din casă. Bătrînețea — nu-i așa, doctore?

BENTICK: Excelență, unde sînt armele?

ORDEN *(scărpinîndu-se pe obraz):* Stai să-mi aduc aminte. *(Întorcîndu-se spre nevastă-sa:)* Nu cumva, în dulap, în odaia de culcare, lîngă bastoane? *(Către Bentick:)* De fapt, bastoanele sînt pasiunea mea. Am o colecție întreagă.

DOAMNA ORDEN: Da, da, în dulap. Ți-am spus de atîtea ori să le iei de acolo. Mi-au umplut toate hainele cu miros de ulei. *(Către Bentick, explicativ:)* Le pune ulei pe țeavă.

ORDEN: Dar tot ruginite sînt.

BENTICK: Sergent! *(Face un semn spre ușa ce dă spre odaia de culcare. Sergentul iese.)* Am o sarcină neplăcută. Îmi pare rău. *(Sergentul se întoarce cu o pușcă cu două țevi și o carabină cu curea.)* Asta e tot. Vă mulțumesc, excelență. *(Înclinîndu-se ușor:)* Doamnă! *(Același joc către doctor:)* Domnule! Colonelul Lanser va fi aici peste cîteva clipe. Salut. *(Iese prin stînga, urmat de Sergent, care poartă cele două arme în mîna stîngă și pușca lui mitralieră în mîna dreaptă.)*

SCENA IV

DR. WINTER, ORDEN, DOAMNA ORDEN, JOSEPH

DOAMNA ORDEN: Eu mai întîi am crezut că el e colonelul. Simpatic om. Tînăr. Și binecrescut.

DR. WINTER *(ironic):* Mai ales.

DOAMNA ORDEN: Oare cîți ofițeri credeți c-o să vie? Mulți?

JOSEPH *(care de mult s-a oprit din lucru și a privit cu mare curiozitate la tot ce se întîmplă):* Păi de!

DOAMNA ORDEN *(severă, dojenindu-l pentru indiscreție):* Joseph! *(Joseph se pornește de zor să șteargă praful.)* Mulți?

DR. WINTER *(nervos, împingînd cu piciorul un scaun):* Nu știu.

DOAMNA ORDEN: Ar trebui să știm. Le servesc ceai sau vin? *(Nici un răspuns.)* Sau nimic?

DR. WINTER: Nu știu. E atîta vreme de cînd n-am cucerit nici o țară și nici o țară nu ne-a cucerit pe noi, încît nu știu cum se obișnuiește în asemenea împrejurări.

ORDEN *(băgîndu-și din nou degetul în ureche și scărpinîndu-se):* Eu cred că... mai bine nu le dăm nimic. Ce ar spune oamenii noștri în oraș, dacă... Nu, nu!

DOAMNA ORDEN: Doctore, dumneata ești un istoric. Pe vremuri, în istorie, conducătorii nu-și spuneau bun venit și nu ciocneau împreună un pahar cu vin?

DR. WINTER: Pe vremuri, era altceva. Regii și prinții se jucau de-a războiul, ca la vînătoare. După ce împușcă vulpea, se așază la ospăț. Dar cred că primarul are dreptate și că populația ar fi îndurerată dacă l-ar vedea ciocnind cu năvălitorul.

DOAMNA ORDEN: Populația! Sînt toți adunați în piață și cască gura la muzica militară. Chiar Annie mi-a spus adineauri, la bucătărie. Și dacă e așa — de ce nu ne-am purta și noi civilizat? Să intre la mine în casă oameni străini și să nu le dau nimic de băut?

ORDEN *(privind-o drept în ochi, cu oarecare asprime):* Da, doamnă. Cu voia dumitale, n-o să le dai nimic de băut. Oamenii noștri, în oraș, sînt năuciți. Nici nu-și dau seama ce s-a întîmplat. Au trăit atîtea zeci de ani în pace, încît nu știu ce înseamnă războiul. N-au de unde să știe. Dar o să afle — și zăpăceala din prima clipă o să treacă. Eu am fost ales de ei primar, tocmai ca să nu-i las să-și piardă capul. Șase băieți din orașul nostru au fost asasinați azi-dimineață. Asta nu e o vînătoare, și noi nu dăm ospețe. Pentru popor, războiul nu e un joc.

DOAMNA ORDEN *(impresionată, intimidată — deși, e vădit, în viața ei casnică nu obișnuiește să fie):* Bine, dacă tu...

ORDEN *(către Joseph, care între timp a ieşit şi i-a adus o ceaşcă cu cafea):* Mulţumesc. Pune-o aici.

DOAMNA ORDEN *(către dr. Winter):* Ce e cu el? Niciodată nu l-am auzit vorbind aşa.

ORDEN *(după ce şi-a băut cafeaua, cu înghiţituri scurte):* Aş vrea să ştiu. Ar trebui să... *(Către dr. Winter:)* Cîţi crezi tu că sînt cu totul?

DR. WINTER: Nemţi?

ORDEN: Da. Cîţi au năvălit în oraş?

DR. WINTER: Destul de puţini. Vreo două sute cincizeci îmi închipui. Dar sînt bine înarmaţi. Au fiecare cîte o puşcă-mitralieră.

ORDEN *(după ce a mai luat o înghiţitură de cafea):* Dar în restul ţării ce se petrece?

DR. WINTER *(ridică din umeri).*

ORDEN: Nici o rezistenţă, nicăieri?

DR. WINTER: Nu ştiu. Telegraful e întrerupt — sau în mîinile lor. N-avem ştiri.

ORDEN: Dar tinerii noştri? Soldaţii noştri?

JOSEPH: Am auzit... Adică, vreau să spun... Annie a auzit...

ORDEN: Ce?

JOSEPH: Că şase oameni de-ai noştri au fost omoriţi cu mitraliera, şi Annie zice că trei au fost răniţi şi luaţi prizonieri.

DR. WINTER: Erau doisprezece cu totul.

JOSEPH: Annie ştie că ăilalţi trei au fugit.

ORDEN: Fugit? Care?

JOSEPH: Nu ştiu. Annie zice că nu ştie.

DOAMNA ORDEN: Joseph, după ce o să vie... domnii aceia, să fii atent la sonerie. Poate avem nevoie de dumneata. Şi pune-ţi altă vestă. Vesta cu nasturi.

JOSEPH: Da, doamnă.

DOAMNA ORDEN: Şi dacă te sun, după ce ai terminat, pleacă din cameră. Nu te tot învîrti pe aici ca să tragi cu urechea la ce se vorbeşte.

JOSEPH: Doamnă...

DOAMNA ORDEN: Vrei să rîdă de noi? Să spună că sîntem provinciali?

JOSEPH: Am înţeles, doamnă.

DOAMNA ORDEN: Vin nu dăm.

JOSEPH: Nu?

DOAMNA ORDEN: Nu. Dar cîteva ţigări în cutia de argint ai putea să pui. Şi dacă-ţi cere colonelul foc, nu aprinde chibritul pe talpa ghetei. Ai cutie, ce Dumnezeu!

JOSEPH: Bine, doamnă.

DOAMNA ORDEN *(mergînd spre Orden, care, scoţîndu-şi ceasornicul din buzunar şi punîndu-l la loc, şi-a încheiat prost vesta):* Ce e cu nasturele ăsta? De ce nu-l închei ca lumea?

DR. WINTER: Cît e ceasul?

ORDEN: Unsprezece fără cinci.

DR. WINTER: Sînt oameni precişi. O să vie exact la oră. Vrei să te las singur?

ORDEN: Singur? Nu. Rămîi. *(Rîzînd uşor:)* Nu ştiu cum să-ţi spun, dar parcă mi-e frică. Nu tocmai frică, dar mă simt neliniştit. *(Gînditor, amar:)* E atîta vreme de cînd n-am mai fost cuceriţi.

(Se aude din depărtare muzica militară. Toţi rămîn cu urechea aţintită.)

DOAMNA ORDEN: Ei sînt. Vin. Dacă sînt prea mulţi, n-o să încapă. N-o să fie loc.

DR. WINTER *(amar):* Îşi fac ei loc. Totdeauna au ştiut să-şi facă loc.

DOAMNA ORDEN: Şi eu totdeauna am spus că odaia asta e prea mică. *(Sunetul fanfarei a crescut, s-a apropiat, dar acum se depărtează. Se aude o bătaie discretă în uşă.)* Cine o fi? Joseph, nu primim pe nimeni. Spune să vie mai tîrziu. Avem treabă.

(Se aude din nou bătaia în uşă. Joseph se duce spre uşă, o întredeschide, şi apoi o deschide ceva mai mult. În prag, un caporal cu cască şi mănuşi.)

CAPORALUL: Domnul colonel Lanser doreşte să-l vadă pe domnul primar. *(Joseph deschide uşa complet. Caporalul intră, aruncă o privire rapidă prin încăpere, şi apoi, dîndu-se cu un pas scurt la o parte, anunţă:)* Colonel Lanser.

SCENA V

ACEIAŞI, LANSER, COREL

Colonelul Lanser poartă aceeaşi cască, aceeaşi manta, ca soldaţii şi ofiţerii ce l-au precedat. Numai epoleţii îi indică gradul. E un bărbat de vîrstă mijlocie, cu părul albit. Trăsături aspre, expresie obosită. În urma lui, intră Corell — scund, chel, roşu la faţă, ochi mici, senzuali. Poartă un costum negru de lucru.

LANSER *(scoţîndu-şi casca şi înclinîndu-se)*: Domnule primar... *(Către doamna Orden:)* Doamnă... *(Apoi, scurt:)* Caporal, închide uşa.

JOSEPH *(se repede spre uşă şi o închide, aruncînd spre caporal o privire victorioasă)*.

LANSER *(privind întrebător spre dr. Winter)*: Domnul... cine e?

ORDEN *(făcînd prezentările)*: Doctorul Winter.

LANSER: Funcţionar?

ORDEN: Medic. Medicul nostru. Aş putea să adaug, istoricul nostru. A scris o monografie foarte importantă despre trecutul oraşului.

LANSER *(cu o uşoară înclinare spre doctor)*: Doctore, cu ziua de azi vei avea de scris o pagină mai mult în istoria dumitale.

DR. WINTER: Cine ştie? Poate mai multe pagini.

LANSER *(întorcîndu-se puţin spre Corell, care a rămas neobservat lîngă uşă)*: Pe domnul Corell cred că-l cunoaşteţi.

ORDEN: Georg Corell? Nici vorbă că-l cunoaştem. E prietenul nostru. Ce mai faci, Georg?

DR. WINTER *(întrerupînd scurt, pe un ton solemn)*: Domnule primar, prietenul nostru Georg Corell a pregătit din timp invazia. El, filantropul binecunoscut, a îndepărtat pe soldaţii noştri aseară spre pădure. El, Georg Corell, a făcut o listă de toate armele ce se găsesc în oraş. Da, prietenul nostru Georg Corell...

COREL: Eu lupt pentru ideile mele. Pentru convingerile mele.

ORDEN *(înmărmurit, cu gura deschisă de uimire, cu o privire năucită, se uită cînd la Winter, cînd la Corell):* Nu-i adevărat, Georg. Nu poate să fie adevărat. Ai stat la masă cu mine, ai ciocnit cu mine. *(Găsind un argument în plus de a nu crede:)* Doamne! M-ai ajutat să construim spitalul. Pentru Dumnezeu! Nu poate să fie adevărat! *(Îl privește drept în ochi pe Corell, care-i înfruntă privirea cu un aer provocator. Lungă tăcere. Pe urmă, fața lui Orden se încruntă, trupul îi devine țeapăn. Se întoarce spre Lanser.)* Nu vreau să vorbesc în prezența acestui om.

CORELL: Sînt aici în serviciu comandat. Sînt soldat. Soldat ca toți ăilalți — chiar dacă nu port uniformă.

ORDEN: Nu vreau să vorbesc în prezența acestui om.

LANSER: Te rog să pleci, domnule Corell. Lasă-ne singuri.

CORELL: Am dreptul să rămîn.

LANSER: Te rog să pleci. Uiți că ești sub ordinele mele?

CORELL: Domnule colonel!

LANSER *(tăios):* Atunci, pleacă. *(Și pe urmă, politicos, dar rece:)* Te rog.

(Corell aruncă spre primar o privire furioasă și iese repede.)

SCENA VI

ORDEN, DOAMNA ORDEN, DR. WINTER, LANSER, ANNIE

DR. WINTER *(stăpînindu-și zîmbetul ironic):* Iată, dacă nu o pagină, măcar un paragraf în istoria mea.

LANSER *(cu o privire aspră):* Domnule doctor!

(Ușa din dreapta, planul II, se deschide brusc, și Annie, bucătăreasa, năvălește furioasă.)

ANNIE: Doamnă, sînt în curte niște soldățoi! Drept sub fereastra bucătăriei. Au înțepenit acolo și nu vor să plece.

LANSER *(către doamna Orden):* Nu trebuie să vă fie teamă. Nu intră în casă. E o patrulă de siguranță.

ANNIE: Nu intră! Las', că știm noi! Cunoaștem noi!

DOAMNA ORDEN *(cu ton rece, de stăpînă):* Annie, cînd ai ceva de spus, trimiți vorbă prin Joseph. Înțelegi?

ANNIE: Trimit vorbă? Și dacă dau nemțoii buzna peste mine? *(Cu alt ton:)* Au simțit miros de cafea, ai dracului.

DOAMNA ORDEN *(severă):* Annie!

ANNIE: Bine, doamnă. Eu v-am spus. *(Iese.)*

SCENA VII

ORDEN, DOAMNA ORDEN, DR. WINTER, LANSER

LANSER *(după un moment de tăcere generală, cam penibilă):* Îmi dați voie să șed? *(O secundă, nimeni nu răspunde.)* Nici nu știu minte de cînd n-am mai dormit.

ORDEN *(ca și cum s-ar trezi):* Vă rog, luați loc.

(Colonelul se uită spre doamna Orden și o așteaptă pînă se așază. Pe urmă cade și el într-un fotoliu, zdrobit de oboseală. Primarul a rămas însă în picioare, parcă pe jumătate cufundat în vis.)

LANSER: Dorința noastră este să ne înțelegem cît mai bine. Vedeți, domnule primar, toată chestiunea seamănă de fapt cu o întreprindere comercială. Noi avem nevoie de minele de cărbuni din regiunea orașului dumneavoastră. Asta e tot. Trebuie să cădem de acord.

ORDEN *(care urmărește gîndul său interior):* Nu am nici o știre, nici o veste de nicăieri. Ce s-o fi petrecînd în țară?

LANSER: Ocupată.

ORDEN: Toată?

LANSER: Da. Pregătirile noastre au fost perfecte.

ORDEN: Nici o rezistență? Nicăieri?

LANSER: Ar fi fost mai bine să nu fie. Da, oarecare rezistență izolată, pe ici, pe colo, dar fără nici un rezultat. Sînge vărsat în zadar. Planurile noastre erau puse la punct din timp.

ORDEN *(urmărit parcă de o idee fixă):* Prin urmare, tot a fost rezistență?

LANSER: Da. Rezistență nebunească. Totul a fost zdrobit, ca aici, în mai puțin de cîteva ore. Absurd, vă spun.

DR. WINTER *(cu aceeași neliniște de care e frămîntat și Orden):* Absurd, dar a fost. S-a rezistat.

LANSER: Grupuri izolate. Au murit toți. În general, populația e calmă.

DR. WINTER: Fiindcă nu-și dă seama de ce s-a întîmplat.

LANSER: Dar își dă seama că e prea tîrziu... și inutil... *(Cu un ton ferm:)* Mai bine să vorbim despre treburile noastre. Sînt foarte obosit, dar înainte de a mă duce la culcare, trebuie să iau anumite dispoziții. *(Aplecîndu-se înainte, din fotoliu:)* Eu sînt mai mult inginer decît soldat și aș vrea să vedeți în această chestiune mai mult o întreprindere condusă de un inginer decît o cucerire militară. Cărbunele trebuie să fie extras din mină și transportat cu vapoarele. Avem tehnicienii noștri, dar populația locală trebuie să-și continue lucrul în mină. E limpede? Nu avem de gînd să recurgem la violență.

ORDEN: Da. E limpede. Dar să presupunem că oamenii n-ar voi să lucreze în mină.

LANSER: Trebuie. Avem nevoie de cărbune.

ORDEN: Dar dacă nu vor?

LANSER: Trebuie să vrea. Sînt oameni pașnici. Doritori de liniște. *(O clipă așteaptă un răspuns, dar pentru că răspunsul nu vine, insistă:)* Nu-i așa, domnule primar?

ORDEN *(răsucind mereu între degete lanțul și placa cu insignele primăriei):* Nu știu, domnule colonel. Sînt pașnici cînd lucrează sub guvernarea lor proprie, liberă. Nu știu însă ce vor face sub guvernarea dumneavoastră. E pentru mine o întrebare

fără răspuns. Vedeți, de patru sute de ani noi trăim sub legi pe care noi ni le-am făcut, singuri.

LANSER: Știu, și tocmai de aceea vrem să le păstrăm. Veți rămîne, ca și pînă acum, în funcțiunea de primar. Veți da ordine, pedepse, recompense, ca și în trecut... Așa că n-o să avem greutăți de nici un fel.

ORDEN *(către dr. Winter)*: Dumneata ce crezi, doctore?

DR. WINTER: Nu știu. O să fie interesant. Eu mă aștept la mari greutăți. S-ar putea ca populația să fie dușmănoasă. Sălbatec de dușmănoasă.

ORDEN: Nici eu nu știu ce să cred. *(Către Lanser:)* Vedeți, domnule colonel, fac parte din poporul ăsta, și totuși nu știu cum o să se poarte. Poate că știți dumneavoastră. Poate că veți vedea aici lucruri pe care nu le-ați văzut nicăieri. Există popoare care acceptă stăpîni — și îi ascultă. Dar pe mine concetățenii mei m-au ales. Ei mi-au dat demnitatea de primar și tot ei pot să mi-o retragă. Poate că așa ar și face, dacă ar gîndi că sînt de partea dumneavoastră. Eu nu știu. Zău că nu știu.

LANSER: Faceți un mare serviciu populației dacă mențineți ordinea.

ORDEN: Un serviciu?

LANSER: Mare. Foarte mare. Nu aveți datoria să-i apărați pe concetățenii dumneavoastră de nenorocire? Dacă se răzvrătesc, se expun la tot felul de primejdii. Avem nevoie de cărbunele vostru, înțelegeți? Am ordin, și trebuie să-l execut cu orice preț. Datoria dumneavoastră este să le explicați că numai dacă-și văd de treabă și continuă lucrul vor avea liniște.

ORDEN: Dar dacă nu vor să aibă liniște?

LANSER: Nebunie. Trebuie să judecați, să gîndiți pentru ei, în locul lor.

ORDEN: Oamenilor de aici, de la noi, nu le place ca alții să gîndească în locul lor. Poate că sînt altfel de oameni decît cei din țara dumneavoastră. Nu știu... Sînt încă tulburat de tot ce se întîmplă, dar cred că nu mă înșel.

SCENA VIII

ACEIAŞI, JOSEPH

Joseph intră brusc, vrea să spună ceva, dar, întîlnind privirea severă a doamnei Orden, se opreşte, parcă sufocat de vestea pe care o aduce.

DOAMNA ORDEN: Ce s-a întîmplat, Joseph? Adu cutia cu ţigări. Cutia de argint.

JOSEPH: Vă rog să mă iertaţi, doamnă. *(Către Orden:)* Vă cer iertare, domnule.

ORDEN: Ce este, Joseph? Ce vrei?

JOSEPH: Vreau să vă spun... Annie! E furioasă.

DOAMNA ORDEN: De ce? Ce s-a întîmplat?

JOSEPH: Tună şi fulgeră. Zice că ea nu mai rabdă. Nemţii... soldaţii de afară, din curte...

LANSER: N-o lasă în pace?

JOSEPH: Se tot uită în casă, prin fereastră. Se tot zgîiesc la ea, prin uşa bucătăriei. Annie nu dă voie. Nu-i place.

LANSER: Soldaţii au ordine precise şi ascultă de ele. Nu fac rău nimănui.

JOSEPH: Da, dar Annie nu dă voie. Nu permite să fie spionată... Nici pe mine nu mă lasă. Nici pe doamna. Nu-i aşa, doamnă?

DOAMNA ORDEN: Spune-i lui Annie să-şi ţină firea. Înţelegi?

JOSEPH: Bine, doamnă. Eu îi spun. *(Iese.)*

LANSER *(frînt de oboseală, luptînd ca să-şi ţină ochii deschişi):* Încă o întrebare, domnule primar. S-ar putea să locuim aici, eu şi statul meu major?

DR. WINTER: Aici?

DOAMNA ORDEN: La noi?

LANSER: Da. Sus la etaj.

ORDEN *(după un moment de gîndire):* Casa nu e prea mare. Sînt alte clădiri în oraş mai spaţioase, mai confortabile.

(Joseph intră din nou, aducînd o cutie de argint, pe care o deschide şi o prezintă colonelului. Acesta ia o ţigară, pe care Joseph i-o aprinde cu ostentaţie.)

LANSER *(după ce a tras un fum lung):* Nu e vorba de asta. Am constatat că faptul de a instala un stat-major în casa celui ce reprezintă autoritatea locală contribuie mult la potolirea spiritelor.

ORDEN: Vreți să spuneți că locuitorii au impresia că se stabilește un fel de... colaborare... între cele două autorități.

LANSER: Exact.

ORDEN *(după ce a privit o clipă spre dr. Winter, care nu i-a răspuns decît cu un zîmbet amar):* Am libertatea de a refuza această onoare?

LANSER: Nu. Regret. E un ordin.

ORDEN: Poporul n-o să vadă cu ochi buni instalarea dumneavoastră aici.

LANSER: Poporul! Poporul e dezarmat. Poporul n-are nimic de zis.

ORDEN: Nu mă înțelegeți, domnule colonel.

(În clipa aceasta, se aude din stînga, dinspre ușa de intrare, vocea țipătoare a Anniei: «*Las', că v-arăt eu! Vedeți voi pe dracul!*» Urmează tumult, și apoi un țipăt de durere.)

JOSEPH *(reintrînd repede în scenă):* I-a opărit. Le-a aruncat cu apă clocotită. E scoasă din minți!

(Prin ușă se aude, din curte, o comandă militară, apoi ropot de cizme.)

LANSER *(făcînd un efort de a se ridica din fotoliu):* Dar bine, domnule primar, nu aveți nici o autoritate asupra servitorilor dumneavoastră?

ORDEN: Prea puțină. *(Zîmbește.)* În schimb, e o bucătăreasă minunată cînd o lași să-și vadă singură de treabă. *(Întorcîndu-se spre Joseph:)* E careva rănit?

JOSEPH: Păi de! Știu eu? V-am spus: apă clocotită.

LANSER: Domnule primar, noi vrem să ne facem în liniște datoria. Dumneavoastră trebuie, în schimb, să vă exercitați autoritatea asupra oamenilor. Începînd cu bucătăreasa.

ORDEN: Asta nu stă în puterea mea. N-o cunoașteți pe Annie. E în stare să ne lase, să plece.

LANSER: N-are voie. Nimeni nu părăsește serviciul.

ORDEN: Atunci, o să arunce mai departe cu apă clocotită.

(Ușa se deschide și în prag apare un soldat.)

SOLDATUL: Domnule colonel, e o femeie nebună. O arestăm?

LANSER: A rănit pe cineva?

SOLDATUL: Da, domnule colonel. Un om opărit și altul mușcat de nas. Dar am prins-o.

LANSER *(după un moment de ezitare, se decide):* Dați-i drumul. Și evacuați curtea.

SOLDATUL: Am înțeles, domnule colonel. *(Iese.)*

LANSER: Puteam foarte bine s-o împușc sau s-o trimit la închisoare.

ORDEN: Atunci... Atunci am fi rămas fără bucătăreasă.

LANSER: Vă repet, am ordin să ne înțelegem cît mai bine cu populația orașului.

DOAMNA ORDEN: Pe mine, mă iertați. Mă duc la bucătărie să văd ce-i cu Annie. *(În trecere, spre Orden:)* Să n-o fi lovit cumva soldații... *(Iese.)*

LANSER *(ridicîndu-se):* V-am spus că sînt foarte obosit. Mă duc să mă culc. Am nevoie de somn. Sper că sîntem înțeleși: veți colabora cu noi. E în interesul tuturor. *(Orden tace.)* Vă repet: în interesul tuturor. Sîntem înțeleși, nu?

ORDEN: E un oraș mic. Un biet orășel. Nu știu ce să răspund. Poporul e tulburat — și eu nu mai puțin.

LANSER: Oricum, o să vă dați silința să colaborați cu noi.

ORDEN: Nu știu. Nu știu nimic. Aștept hotărîrea concetățenilor mei. Ce vor hotărî ei, asta o să fac.

LANSER: Ei! Dar la urma urmelor, dumneavoastră reprezentați autoritatea în orașul ăsta!

ORDEN: Poate că n-o să credeți, dar vă spun adevărat: autoritatea e orașul însuși. Nu știu de ce, nu știu cum, dar așa e. Tocmai de aceea, noi nu facem nimic repede, ca dumneavoastră. În schimb, cînd o luăm pe un drum, mergem cu toții, ca

un singur om. Deocamdată, sînt năucit, dezorientat. Încă nu știu ce o să facem.

LANSER *(cu vocea foarte obosită):* Sper să ne înțelegem. Ar fi mai bine pentru toată lumea. Mi-ar fi foarte neplăcut să recurg la alte mijloace. *(Primarul tace.)* Sper că putem avea încredere în dumneavoastră.

ORDEN *(scărpinîndu-se cu degetul în ureche):* Nu știu. Zău că nu știu.

CORTINA

TABLOUL II

Încăpere în casa primarului Orden, la etaj. E un fel de «club» al ofițerilor — și în același timp — un fel de sală de lucru. Nu prea confortabil. O masă și cîteva scaune. În peretele din stînga, două uși, spre camerele în care s-au instalat dormitoarele. În peretele din dreapta, ușă de intrare, dinspre coridor. În fund, două ferestre, prin care se vede orașul, pînă departe spre port. Se zăresc în depărtare cîteva catarge ale vaselor de pescari, ancorate. Între cele două ferestre, portretul lui Hitler.

SCENA I

MAIORUL HUNTER, LOCOTENENTUL PRACKLE

La ridicarea cortinei, maiorul Hunter e așezat la masa din mijlocul încăperii. Tip scund, șters. Vizibil rezervist. În viața civilă, e inginer. Ține o planșetă de desen pe genunchi, rezemînd-o de masă. Lucrează cu un teu și un echer. Planșeta se mișcă mereu, nestabilă, ceea ce îl enervează.

HUNTER *(continuînd să lucreze):* Prackle! Locotenent Prackle!

(Ușa din stînga, planul II, se deschide. În prag, apare locotenentul Prackle. E plin cu săpun pe obraz, și în mînă ține pămătuful de ras.)

PRACKLE: Prezent.

HUNTER *(ridicînd nervos planșeta):* Nu s-a găsit trepiedul meu prin cufere?

PRACKLE: Nu știu, domnule maior. Nu m-am uitat.

HUNTER: Te rog să te uiți. Imediat. Destul mă chinuiesc cu lumina asta păcătoasă. O să trebuie să fac tot desenul din nou.

PRACKLE: Mă rad într-o clipă și...

HUNTER *(iritat):* Lasă rasul. Ai timp mai tîrziu. Linia ferată e mai importantă decît toaleta dumitale. Vezi, trebuie să fie prin bagaje. E o pînză groasă.

(Prackle dispare în odaia lui. Aproape în același timp, prin ușa din dreapta, intră căpitanul Loft.)

SCENA II

HUNTER, LOFT

Loft e «căpitan» pînă în vîrful unghiilor. Poartă cască, un binoclu, o sabie mică — și tot felul de alte ustensile, atîrnate de centură (revolver, hartă etc. ...). De cum intră pe ușă, începe să-și scoată echipamentul.

LOFT: Bentick ăsta e nebun. S-a dus să-și ia serviciul în primire fără cască. Umblă prin oraș cu chipiu. *(Între timp a pus pe masă binoclul, masca de gaze și toate celelalte piese de echipament.)*

HUNTER: Nu-ți lăsa lucrurile aici. Am nevoie de masă. Lucrez... Și, mă rog, de ce Bentick n-ar umbla cu chipiu? Pînă acum nu s-a întîmplat nici un incident. M-am săturat și eu de fierăria asta. E grea și te împiedică să vezi.

LOFT: E o greșală că nu porți casca. Face impresie proastă printre civili. Noi trebuie să ne păstrăm ținuta militară intactă și să rămînem mereu în stare de alarmă. Altfel, o să avem de furcă cu tot felul de revolte.

HUNTER: Ce revolte? De unde ai mai scos-o și pe asta?

LOFT: N-am scos-o eu.

HUNTER: Atunci de ce crezi?...

LOFT: Eu nu cred. Eu știu. Scrie în regulamentul de campanie pentru conduita în teritoriul ocupat. E

foarte bine studiat. Aţi trebui să... *(Rectificînd:)* Orice ofiţer ar trebui să-l citească cu multă grijă.

HUNTER: Mă întreb dacă ăla care l-o fi scris a fost vreodată în teritoriu ocupat. În orice caz, oamenii de aici nu sînt primejdioşi. Oameni de treabă şi ascultători.

SCENA III

ACEIAŞI, PRACKLE, TONDER

Prackle intră cu un obraz încă plin de săpun. În urma lui, locotenentul Tonder. Sînt amîndoi ofiţeri tineri, cam de acecaşi vîrstă.

PRACKLE *(aducînd o pînză brună, de formă cilindrică):* Asta e?

HUNTER: Da. Trepiedul e înăuntru. Desfaceţi pînza şi montaţi-l. *(Prackle şi Tonder se execută. După ce au pus la punct trepiedul şi l-au verificat, îl aduc lîngă maiorul Hunter, care îşi fixează planşa solid.)* Aşa, da. Acuma văd şi eu ce fac.

LOFT: Locotenent Prackle! Eşti plin cu săpun pe obraz.

PRACKLE: Ştiu, domnule căpitan. Tocmai mă bărbieream, cînd domnul maior m-a trimis să-i caut trepiedul.

LOFT: Fă bine şi şterge-te. Vrei să te prindă colonelul în halul ăsta?

PRACKLE: Nu se uită el la fleacuri de astea.

LOFT: Foarte rău. Şi nu sînt fleacuri, locotenent Prackle.

(Prackle se şterge cu batista pe faţă. În tot acest timp, locotenentul Tonder, rămas în spatele lui Hunter, a privit atent desenul de pe planşetă.)

TONDER: E frumos podul ăsta, domnule maior...

HUNTER: Îţi place?

TONDER: Da. E frumos... Dar, de fapt, ce ne trebuie nouă să construim aici un pod?

HUNTER *(puţin încurcat):* Păi nu-l construim. Construcţia propriu-zisă e mai sus. Uite!

TONDER: Atunci, cu podul ăsta ce faceţi?

HUNTER *(evaziv)*: Nimic. L-am desenat aşa... Cine ştie, poate să avem nevoie de el.

(Între timp, Prackle a scos din buzunar o foaie de revistă, cu un portret de actriţă blondă, foarte decoltată, în costum excentric de scenă — şi a privit-o îndelung.)

PRACKLE *(către Tonder)*: Ce spui, Tonder, de fata asta? Frumoasă, nu?

TONDER *(după ce a privit portretul)*: Nu-mi place.

PRACKLE: Nu-ţi place? Am tăiat-o din «*Berliner Illustrierte*». De ce nu-ţi place?

TONDER: Fiindcă nu-mi place.

PRACKLE: Ei, mie îmi place. Şi ţie, las', că ştiu eu!

TONDER: Ba nu. De loc.

PRACKLE: Vrei să spui că dacă ţi-ar da fata asta o întîlnire, nu te-ai duce?

TONDER: Nu.

PRACKLE: Eşti nebun. Nu te-ai uitat bine la ea. Uite, o pun aici în perete, ca să ai timp să te răzgîndeşti.

LOFT *(care a fost ocupat cu echipamentul, pe care l-a luat de pe masă)*: Fotografia asta n-are ce căuta aici, locotenent Prackle. Mai bine ai scoate-o. Dacă intră vreun civil, face impresie proastă.

HUNTER *(ridicîndu-şi privirea din desenul la care lucrează)*: Ce face impresie proastă?... *(Îşi îndreaptă şi el privirea în direcţia spre care privesc ceilalţi trei.)* Cine e... persoana?

PRACKLE : O artistă.

HUNTER: O cunoşti?

TONDER: O damă.

HUNTER: A! Atunci o cunoşti.

PRACKLE *(către Tonder)*: Ce-ai spus? De unde ştii tu că-i o damă?

TONDER: Sare în ochi.

PRACKLE: O cunoşti?

TONDER: Nu — şi nici nu vreau.

PRACKLE *(furios)*: Atunci de unde ştii?...

LOFT: Ia-o de acolo. E mai bine. Pune-o, dacă vrei, dincolo, în perete, deasupra patului dumitale. Aici e un birou oficial.

PRACKLE *(voind să protesteze):* Domnule căpitan...

LOFT *(scurt):* Locotenent Prackle, am spus!

(Prackle se supune. Ia portretul, îl împăturește la loc și îl pune în buzunar.)

PRACKLE *(încercînd să schimbe vorba):* Sînt fete nostime pe aici prin oraș. Cînd om fi instalați ca lumea, trebuie să facem cunoștință cu ele.

LOFT: Citește mai întîi regulamentul de campanie pentru teritoriul ocupat. E un capitol despre chestiunile sexuale. *(Iese prin stînga, planul I, ducîndu-și dincolo tot echipamentul, binoclu, hartă, mască de gaze etc.)*

TONDER *(care de cîteva clipe urmărește din nou desenul maiorului, peste umărul acestuia):* Foarte ingenios. Vagoanele merg direct de la mina de cărbuni în port.

HUNTER *(absorbit de lucru, după o secundă de tăcere):* Trebuie neapărat să grăbim transporturile de cărbune. Neapărat. Avem noroc cu populația locală că e cuminte și calmă.

LOFT *(care tocmai a intrat):* Cuminte și calmă pentru că noi sîntem energici. Meritul e al nostru. Tocmai de asta spun eu că nu trebuie să ne depărtăm de litera regulamentului.

SCENA IV

ACEIAȘI, LANSER

Ușa din dreapta se deschide. Intră colonelul Lanser. Toți ofițerii salută, fără zel exagerat.

LANSER *(în timp ce-și scoate mantaua):* Căpitanul Loft e aici?

LOFT *(luînd poziția):* Prezent, domnule colonel.

LANSER: Fii bun și du-te jos. Trebuie să-l înlocuiești pe Bentick. Nu se simte bine. Spune că are ameteli.

LOFT: Am înțeles, domnule colonel. Dar îmi permiteți să observ că abia am ieșit din serviciu?
LANSER *(fixîndu-l):* Și asta te împiedică să...
LOFT: Nu, domnule colonel. De loc. Aș vrea însă — dacă se poate — să faceți mențiune în raport.
LANSER: Mențiune în raport. Da, da. Înțeleg.
LOFT: Nu supără pe nimeni.
LANSER: Și în schimb, dumitale îți face bine. Două, cinci, zece rapoarte — și într-o zi te vedem cu «Crucea de fier».
LOFT: O s-o port cu mîndrie.
LANSER: Îți doresc, Loft, să fie singura amintire cu care să te alegi din război.
LOFT: Domnule colonel, nu înțeleg.
LANSER: Poate o să înțelegi mai tîrziu.
LOFT *(luînd poziție):* Da, domnule colonel. *(Iese prin dreapta. I se aude tropotul cizmelor pe scări, coborînd.)*

SCENA V

LANSER, HUNTER, PRACKLE, TONDER

LANSER *(după ce zgomotul pașilor lui Loft a dispărut):* Ăsta militar! Militar pînă-n vîrful unghiilor.
HUNTER: Vreți să spuneți: stupid pînă-n vîrful unghiilor.
LANSER: Nu, nu. Militar. E militar. O să ajungă departe. Îl vedem într-o zi la Marele Cartier. Privește războiul de sus — și îi place.
PRACKLE: Cînd credeți că se termină, domnule colonel?
LANSER: Ce?
PRACKLE: Războiul.
LANSER: «Se termină!» Ce vrei să spui cu asta: «se termină»?
PRACKLE: Cînd o să avem victoria?
LANSER: Nu știu. Avem atîția dușmani!
PRACKLE: Nu-i nimic. Îi batem pe toți.
LANSER: Pe toți?
PRACKLE: Nu credeți?
LANSER: Ba da. Cum să nu cred? Mereu i-am bătut.

PRACKLE: Eu zic că dacă totul merge bine, așa, cam pe la Crăciun, plecăm în concediu.
LANSER: Nu știu. Să vedem ce ordine primim. Ai vrea să fii acasă de Crăciun?
PRACKLE: Aș cam vrea.
LANSER: Să vedem. Poate...
TONDER: Ce credeți, domnule colonel? Noi, cînd s-o termina războiul, plecăm de aici?
LANSER: Care «noi»? Dumneata? Eu?
TONDER: Nu. Noi în general. Noi germanii.
LANSER: Nu știu. Dar de ce întrebi?
TONDER: Pentru că e o țară bogată, și oamenii — cumsecade. Măcar unii dintre noi am putea rămîne pe loc.
LANSER: Te pomenești că ai și pus ochii pe un colțișor de pămînt...
TONDER: Nu încă, domnule colonel. Dar există prin împrejurimi tot felul de ferme. Mici, frumoase. Dacă pui patru-cinci la un loc, faci o moșie de-i merge vestea.
LANSER: De unde ești, Tonder?
TONDER: De lîngă Hanovra, domnule colonel.
LANSER: Aveți pămînt acolo?
TONDER: Am avut, dar... *(Tace jenat.)*
LANSER: La urma urmelor, poate că ai dreptate. Dar mai întîi trebuie să terminăm războiul. Și pînă atunci, noi, ăștia de aici, avem un singur lucru de făcut: să extragem cărbune și să-l expediem. Mai mult nu știu. Poate știe căpitanul Loft. Întrebați-l pe el. *(Cu alt ton:)* Hunter, de mîine ai oțel. Pîn' la sfîrșitul săptămînii începi fixarea liniilor și traverselor pe teren.

(Se aude o bătaie în ușă. Apoi, prin ușa întredeschisă, apare capul santinelei.)

SANTINELA: Domnul Corell e jos — și vă roagă să-l primiți, domnule colonel.
LANSER: Să intre. *(După ce santinela a dispărut:)* E omul care a pregătit debarcarea. Agentul nostru local. S-ar putea să avem plictiseli din cauza lui.
TONDER: A lucrat bine?

LANSER: Foarte bine. Tocmai de asta nu e prea iubit în oraș.

TONDER: Dar merită recunoștința noastră.

LANSER: Sigur c-o merită. Probabil că tocmai de asta vine. Ca s-o ceară.

SCENA VI

ACEIAȘI, CORELL

Se aud pași pe scară, apoi intră Corell, frecîndu-și mîinile. E în același costum din tabloul I. Poartă însă un bandaj la cap.

CORELL: Vă salut, domnule colonel. Voiam să viu încă de aseară, după incidentul din casa primarului, dar știam că sînteți foarte ocupat.

LANSER: Bună ziua. *(După o secundă de tăcere, făcînd prezentările:)* Statul meu major — domnul Corell.

CORELL: Încîntat. Încîntat. Tineri foarte capabili. Au făcut treabă bună. Dar nici eu nu m-am lăsat mai pe jos.

LANSER: Adevărat. Totul a mers foarte bine... Aș fi preferat însă ca soldații lor să nu fi avut timp să se întoarcă în oraș cu armele în mînă. Au căzut șase dintre ei. Șase morți.

CORELL: Ce înseamnă șase morți pentru un oraș ca ăsta? Nimica toată. Mai ales dacă ne gîndim la mina de cărbuni.

LANSER: Șase morți, șaizeci, șase sute! N-am nimic împotrivă, dacă afacerea e definitiv lichidată. Dar uneori e mai bine fără morți.

CORELL *(după ce i-a examinat pe ceilalți ofițeri și arătîndu-i din ochi lui Lanser):* S-ar putea... S-ar putea să am o întrevedere cu dumneavoastră, domnule colonel, singur?

LANSER: Da, dacă vrei. Prackle și Tonder, treceți dincolo, în camera voastră. Vă rog. *(Către Corell:)* Maiorul Hunter lucrează — și cînd lucrează,

nu aude nimic. *(Hunter ridică o clipă privirea, zîmbește, și apoi își continuă lucrul. Prackle și Tonder ies prin stînga.)* Te ascult. Acum sîntem singuri. Șezi.

SCENA VII

LANSER, HUNTER, CORELL

CORELL: Mulțumesc. *(Ia loc de cealaltă parte a mesei.)*

LANSER: *(zărind abia acum bandajul):* Ce-i cu bandajul ăsta? A încercat cineva să te omoare?

CORELL: Nuu. O piatră. Mă duceam azi-dimineață spre pădure, cînd a căzut o piatră, de sus, de pe deal. Se întîmplă.

LANSER: Ești sigur că n-a aruncat-o cineva?

CORELL: Ce vreți să spuneți?... Adică... Nu. Oamenii de aici nu sînt violenți. De un veac n-au mai avut război. Nu știu să se bată.

LANSER: Poate. Ai trăit printre ei. Îi cunoști. *(Apropiindu-se de Corell:)* Dar ascultă-mă pe mine: dacă dumitale nu ți se întîmplă nimic, mare minune. Eu am mai făcut serviciu în teritorii ocupate. În alte teritorii ocupate. Acum douăzeci și cinci de ani. În 1916... *(A rămas o clipă pe gînduri și pe urmă, scuturîndu-se ușor, ca și cum ar vrea să alunge amintirile, spune pe un ton aspru:)* Ai lucrat bine. Sînt dator să-ți mulțumesc. Am făcut mențiune de activitatea dumitale în raportul meu.

CORELL: Vă mulțumesc, domnule colonel. Mi-am dat toată silința.

LANSER: Și acum ce facem cu dumneata? Vrei să pleci la Berlin? Te putem îmbarca pe un vas cu cărbuni, sau — dacă ai timp să aștepți — pe un contratorpilor.

CORELL: Să plec? Nu vreau să plec. Rămîn aici.

LANSER *(după un moment de reflecție)*: Nu am prea mulți oameni la dispoziție. Nu pot să-ți dau o gardă suficientă ca să te apere.

CORELL: Nu am nevoie de gardă și nu trebuie să fiu apărat. V-am spus că oamenii de aici nu sînt violenți.

HUNTER *(ridicînd o secundă capul):* Ai face bine să porți cască. *(Își vede mai departe de lucru.)*

CORELL: Eu am venit să vă vorbesc despre altceva, domnule colonel. M-am gîndit că locul meu aici, în oraș, e în administrația civilă.

LANSER *(merge spre fereastră, se uită afară, și pe urmă se întoarce brusc pe călcîie):* Adică cum? Nu înțeleg.

CORELL: Să vedeți... Dumneavoastră vă trebuie o administrație civilă sigură. De toată încrederea. M-am gîndit... ce-ar fi dacă Orden, primarul, și-ar da demisia... și aș veni eu în locul lui? Administrația civilă ar lucra atunci mînă în mînă cu autoritățile militare.

LANSER *(deschizînd ochii mari și apropiindu-se de Corell):* Ai făcut un raport la centru?

CORELL: Da.

LANSER: Și ai vorbit despre asta?

CORELL: Se înțelege.

LANSER *(după o secundă)*: Ascultă, Corell. Dumneata ai vorbit cu vreun om din oraș, de cînd am venit noi aici?

CORELL: Eu... Nu... Sînt cam năuciți. Nu se așteptau la una ca asta. Zău că nu se așteptau, domnule colonel.

LANSER: Prin urmare, dumneata nu cunoști atmosfera din oraș.

CORELL: Atmosfera... Sînt năuciți, nu vă spun? Li se pare că visează.

LANSER: Dar despre dumneata ce gîndesc? Ce spun?

CORELL: Am prieteni mulți aici. Cunosc pe toată lumea.

LANSER: Ești negustor. Ai un magazin. Cel mai mare din oraș. A intrat vreun client azi-dimineață la dumneata?

CORELL: De... Afacerile nu prea merg. Nu cumpără nimeni nimic.

LANSER *(se așază pe un scaun și pe urmă spune foarte calm):* Ai ales un serviciu foarte greu, domnule Corell — și ai nevoie de mult curaj. Ai merita o recompensă.

CORELL: Vă mulțumesc, domnule colonel.

LANSER: Populația de aici o să-ți arate într-o zi cît de mult te urăște.

CORELL: Nu-i nimic. Sînt dușmanii noștri. N-am nevoie de stima lor.

LANSER: Dar de stima *noastră* ai nevoie?

CORELL: Domnule colonel, vreți să spuneți că...

LANSER: Da. Exact asta vreau să spun.

CORELL: Domnule colonel, nu e drept. Nu se poate. Protestez. Führerul a declarat totdeauna... totdeauna, că oricine e în slujba statului german merită...

LANSER: Führerul știe ce spune. Da. Dumneata meriți o recompensă, domnule Corell. *(Aproape cu milă:)* O meriți. *(După o tăcere:)* Să examinăm chestiunea liniștit. Eu răspund de tot ce se întîmplă aici. Sarcina mea este una singură: cărbunele. De asta am nevoie de ordine și disciplină. Trebuie să știu ce gîndește populația. Trebuie să preîntîmpin orice mișcare de revoltă.

CORELL: Tocmai. Eu pot să vă dau toate informațiile. Dacă sînt numit primar, o să aveți tot concursul.

LANSER: Nu. N-am nici un ordin în privința asta și trebuie să lucrez pe propria mea răspundere. Cred că nimeni din oraș n-o să vrea să mai aibă de-a face cu dumneata — afară deăia pe care o să-i plătești. Cred de asemenea că dacă n-ai o gardă personală foarte puternică, ești în mare primejdie. Personal, aș fi încîntat dacă ai pleca la Berlin, ca să primești acolo recompensa pe care o meriți pentru excelentele dumitale servicii.

CORELL: Dar locul meu e aici, domnule colonel. Eu am pregătit lovitura. Am raportat și la centru.

LANSER: Primarul Orden nu este un primar oarecare. E o personalitate. Am nevoie de el. Prin el, o să cunosc întreg orașul. Hotărîrea mea e luată. Orden rămîne în funcțiune.

CORELL: Activitatea mea, domnule colonel, ar merita altfel de răsplată. Dumneavoastră — după cum văd — mă concediați.

LANSER: Poate că ai dreptate. Dar mai avem de lucru aici — și dumneata ești o piedică.

CORELL: Eu?

LANSER: Da. Lumea te urăște și, dacă nu te urăște încă, o să te urască. La prima revoltă, vei fi prima victimă. Tocmai de aceea insist ca să pleci.

CORELL *(țeapăn):* Eu nu plec pînă nu vine răspuns de la Berlin. Am făcut un raport.

LANSER: Și eu fac altul. În care propun să fii rechemat. În propriul dumitale interes. La urma urmelor, domnule Corell, aici nu mai ești de folos. Dar... or fi existînd alte planuri, pentru alte țări. Asta nu e ultima țară pe care o cucerim. Mai sînt și altele. Pleacă acolo. În altă țară, în alt oraș. Dumneata te pricepi să cîștigi încrederea oamenilor. Vei avea un nou cîmp de acțiune. Poate că te numește într-o capitală. Poate ți se dă o misiune mai importantă. Eu te recomand călduros — în scris — avînd în vedere activitatea desfășurată aici.

CORELL *(cu recunoștință):* Vă mulțumesc, domnule colonel. Misiunea mea de aici a fost foarte grea. Tocmai de aceea, vă rog pînă vine răspuns de la Berlin, dați-mi permisiunea să rămîn pe loc.

LANSER *(rece):* Poartă cască. Stai mai mult în casă. Nu ieși noaptea și, mai ales, nu bea. Păzește-te de toată lumea.

CORELL: Exagerați, zău așa. Eu locuiesc singur. Am o servitoare.... o țărancă tînără... *(cu subînțeles)* nostimă. V-am mai spus: oamenii de aici sînt oameni simpli, pașnici. Îi cunosc.

LANSER: Nu sînt pașnici. Și mai ales nu ne sînt prieteni. Înțelege odată. Noi sîntem năvălitorii. Și dumneata ești omul care ne-ai deschis drumul. Asta în limba lor se cheamă trădare. *(Aproape urlînd:)* Nu pricepi că sîntem în război cu poporul ăsta?

CORELL *(triumfător)*: Ba da, dar l-am învins.

(Colonelul se scoală enervat şi ridică braţele cu un gest de neputinţă. Hunter îşi apără cu mîinile planşeta.)

HUNTER: Vă rog, atenţie, domnule colonel. Tocmai trag cu tuş. Să nu-mi daţi peste mînă, că iar o iau de la început.

LANSER *(către Hunter)*: Scuză-mă. *(Aruncă o privire asupra desenului lui Hunter — apoi se adresează din nou lui Corell, calm, ca şi cum ar face o lecţie de istorie.)* Învins. De unde ştii? Aşteaptă. Sîntem victorioşi. Ei şi? Ştii dumneata ce se şopteşte în urma noastră, prin colţuri, pe sub uşi, pe sub ferestre?

CORELL: Dar dumneavoastră ştiţi?

LANSER: Nu, dar bănuiesc.

CORELL *(insinuant)*: Nu cumva vă e frică, domnule colonel?

LANSER *(căzînd uluit într-un fotoliu)*: Mai ştii? Poate. *(Apoi cu dezgust, vorbind mai mult pentru el sau pentru Hunter:)* Mi-e silă de oamenii ăştia care n-au fost niciodată într-o tranşee — şi vorbesc despre război, despre curaj. *(A rămas pe gînduri.)* Îmi aduc aminte de o bătrînă, din 1916. Eram în Belgia, la Bruxelles. Uite atîta era. *(Gest cu mîna.)* Mărunţică, albă, ochi albaştri. Purta un şal negru. Cînta cîntece populare, cu o voce subţire, de copil parcă. Ne aducea ţigări, lapte. Nimeni nu ştia că băiatul ei fusese executat de ai noştri. De unde să bănuieşti? Zîmbea, ne dădea ţigări... *(Pauză. Pe urmă, scurt:)* Cînd am prins-o, omorîse doisprezece soldaţi — da, bătrîna aia mică — doisprezece soldaţi germani! Cu un ac de pălărie!

CORELL: Dar aţi împuşcat-o?

LANSER: Desigur. Am împuşcat-o.

CORELL: Şi atentatele au încetat?

LANSER: Nu. N-au încetat. Mai tîrziu, cînd ne-am retras, cînd a început debandada, populaţia civilă a sărit pe noi. Cu sapa, cu toporul, cu unghiile. Ne-a sfîşiat, ne-a jupuit, ne-a scos ochii.

CORELL *(energic):* Lucruri de astea nu se spun, domnule colonel.

LANSER: Mai ales nu se ţin minte.

CORELL: Dacă vă e frică, nu trebuia să primiţi un comandament.

LANSER: Frică!... Eu ştiu ce e războiul. Asta e tot.

CORELL: Aşa vorbiţi şi cu ofiţerii dumneavoastră? Cu tinerii locotenenţi?

LANSER: Nu. Ar fi zadarnic. Nu m-ar crede.

CORELL: Atunci, de ce-mi vorbiţi mie?

LANSER: Pentru că, domnule Corell, misiunea dumitale s-a terminat. Îmi aduc aminte... *(E întrerupt de un zgomot precipitat de cizme. Uşa din dreapta se deschide brusc.)*

SCENA VIII

ACEIAŞI, LOFT, PRACKLE, TONDER, DOI SOLDAŢI

LOFT *(năvălind de afară şi luînd scurt poziţia reglementară):* Domnule colonel, o nenorocire!

LANSER: O nenorocire?

LOFT: Am onoarea să vă raportez: căpitanul Bentick a fost ucis.

LANSER: Bentick? Cum? *(Se aud paşi. Doi soldaţi intră cu o brancardă, pe care se află un corp acoperit cu o pătură. Din stînga, în acelaşi timp, au intrat Prackle şi Tonder, care rămîn încremeniţi.)* E mort? Sînteţi siguri?

LOFT: Siguri, domnule colonel.

LANSER: Puneţi-l jos. *(Brancardierii îl pun jos, lîngă fereastră. Lanser îngenunchează lîngă brancardă, ridică puţin pătura şi pe urmă o trage la loc.)* Cine l-a ucis?

LOFT: Un lucrător. Un miner.

LANSER: De ce?

LOFT: Am fost de faţă, domnule colonel.

LANSER *(mereu cu un genunchi pe podea):* Atunci de ce taci? Vorbeşte.

LOFT *(poziție reglementară)*: Am onoarea să raportez: tocmai venisem să preiau serviciul căpitanului Bentick, după ordinul dumneavoastră. Căpitanul Bentick se pregătea să plece. Am făcut o observație unui muncitor nesupus. Nu voia să lucreze. Omul a început să țipe. N-am înțeles bine ce. Zicea că e liber. Un om liber. I-am ordonat să se întoarcă la lucru. S-a aruncat asupra mea, cu tîrnăcopul. Atunci căpitanul Bentick a încercat să intervină. Și... *(arătînd spre cadavru)* asta e tot.

LANSER *(mereu în genunchi)*: Bentick! *(Către Loft:)* L-ai arestat pe muncitor?

LOFT: Da, domnule colonel.

LANSER *(ridicîndu-se încet)*: Așadar, o luăm de la început. O să-l împușcăm pe omul ăsta și o să ne facem alți douăzeci de dușmani. Asta e tot ce ne pricepem să facem. Da, da. Tot ce știm să facem.

PRACKLE: Ce ați spus, domnule colonel?

LANSER: Nimic... Mă gîndeam... *(Către Loft:)* Prezintă domnului Orden, primarul, salutările mele și spune-i că doresc să-l văd imediat. Într-o chestiune foarte importantă.

CORTINA

Salonul din tabloul I. Scaunele și măsuțele sînt date de pereți, ca să fie loc de trecere. Toată încăperea e în plină transformare. Luminările sînt aprinse. În cămin arde focul.

SCENA I

ANNIE, JOSEPH

Annie și Joseph sînt ocupați să introducă în odaie o masă, prin ușa din dreapta. Joseph e în scenă și ține masa de un capăt. Annie (deocamdată nu se vede; i se aude doar vocea) ține masa de celălalt capăt.

JOSEPH: Nu împinge, Annie. Încet.

ANNIE *(îmbufnată, răstită)*: Cine împinge? Eu împing?

JOSEPH: Încet. Încet că se zgîrie parchetul. *(Colțul mesei se lovește de ușă.)* Na! Nu spun eu? Ține bine.

ANNIE: Țin. Țin.

JOSEPH: Și nu împinge... Așa! *(Au reușit în sfîrșit să treacă masa prin ușă. Annie își face și ea apariția.)* Binișor, binișor. *(Au adus masa în centrul scenei.)* Așa.

ANNIE: Eu, una, dacă nu dădea domnul nostru ordin, nu puneam mîna pe masă. Adică ce? N-au destul

loc acolo, sus? Să înţepenească acolo! Cu ce drept au venit aici, în salon, la noi?

JOSEPH: Cu ce drept au venit în oraş?

ANNIE: Cu nici un drept.

JOSEPH: Cu nici unul. N-au nici un drept să facă tot ce fac, dar au puşti, şi mitraliere, şi paraşute.

ANNIE: Or fi avînd — dar drept tot n-au. Una e mitraliera şi alta e dreptul. Mă rog? Ce caută aici? Ce vor cu masa asta? Auzi dumneata! Dacă s-a pomenit! Masă în salon!

JOSEPH *(în timp ce aşază cu meticuloasă grijă un fotoliu la o distanţă bine calculată de masă)*: Auzi, că fac consiliu de război.

ANNIE: Aici la noi?

JOSEPH: Aici. Sau curte marţială, nu ştiu cum i-o fi zicînd. Îl judecă pe Alexandru Morden.

ANNIE: Bărbatul lui Molly Morden?

JOSEPH: Da. Bărbatul lui Molly Morden.

ANNIE: Fincă a dat cu tîrnăcopul în scîrba aia de ofiţer?

JOSEPH: Da.

ANNIE: Ce-au cu el, frate? Alexandru Morden e un om de ispravă. Să-l lase în pace! I-a dat lui Molly o rochie de mătase, de ziua ei. Adică cu ce drept îl judecă dumnealor?

JOSEPH: Fincă l-a omorît pe ofiţer.

ANNIE: Ei şi? Bine i-a făcut. Cine l-a pus să ţipe la Alex?! Las', c-am auzit eu. Cu Alex nu merge aşa, cu una, cu două... Şi Molly e o fată bună. Se pricepe la bucătărie. Nu ca mine, dar se pricepe. Prăjiturile le face cam tari, dar încolo... Şi ce-o să facă ăştia cu Alex?

JOSEPH *(întunecat)*: O să-l împuşte.

ANNIE: Nu se poate.

JOSEPH: Trage scaunul ăla mai aproape. Ba se poate. Să vezi că-l împuşcă.

ANNIE: Ţine minte ce-ţi spun eu. Dacă se ating de Alex, n-o să le meargă bine. Toată lumea îl iubeşte pe Alex. A făcut el vrun rău cuiva? Spune!

JOSEPH: Nu.

ANNIE: Păi atunci? Eu atîta le spun. Să-l lase în pace. Tot orașul sare în sus, pentru Alex. Tot orașul — și eu! Cu mine să nu se pună. Cu mine nu merge. Le arăt eu lor!

JOSEPH: Ce-o să le faci?

ANNIE: Eu? Îi omor. Îi strîng de gît.

JOSEPH: Și ei te împușcă.

ANNIE: Dacă le dă mîna. Să vedem: care pe care.

JOSEPH *(după ce a aliniat aproape de masă un alt scaun, cu vocea scăzută, misterios)*: Annie. *(Annie, mirată de tonul lui, se oprește din lucru, îl privește și se apropie.)* Tu ești în stare să-ți ții gura? Să păstrezi un secret?

ANNIE *(repede, în șoaptă)*: Un secret? Ce secret?

JOSEPH *(același joc)*: William Deal și Walter Doggel au plecat săptămîna trecută.

ANNIE: Plecat? Unde?

JOSEPH: Dincolo. Peste mare.

ANNIE *(cu elan)*: Dincolo! *(Îngrijorată:)* Știe toată lumea?

JOSEPH: Toată lumea, afară de... *(Face semn cu degetul în tavan.)*

ANNIE: Și cînd au plecat? Cum de n-am aflat eu?

JOSEPH: Păi de... *(După o secundă:)* Ascultă! Pe Corell îl cunoști?

ANNIE: Cunosc.

JOSEPH: Eu zic că i se înfundă.

ANNIE: Adică, cum?

JOSEPH: Oamenii nu mai rabdă.

ANNIE *(mîncată de curiozitate)*: Zău? Și ce fac? Și ce spun?

JOSEPH: Se adună. Vorbesc. Pun la cale. Da, da, deschide ochii mari, Annie. O să avem de lucru.

ANNIE: Dar domnul nostru ce face? El ce zice? Cu cine e?

JOSEPH: Nimeni nu știe. Nu spune un cuvînt.

ANNIE: Că doar n-o să fie contra noastră.

JOSEPH: Nu spune nici un cuvînt.

SCENA II

ORDEN, DR. WINTER

Intră Orden, urmat de doctorul Winter. Orden e tras la față, parcă îmbătrînit.

ORDEN: Bine, Joseph. Mulțumesc, Annie. Vă mulțumesc. E foarte bine așa. *(Annie și Joseph ies — acesta din urmă aruncînd o ultimă privire cercetătoare asupra încăperii, verificînd încă o dată ordinea, înainte de a închide ușa. Orden merge spre cămin și se oprește acolo, cu spatele la focul din vatră, ca să se încălzească. Doctorul își împinge un fotoliu și se așază.)* Mă întreb dacă atitudinea mea e bună — și dacă mai pot s-o păstrez multă vreme. Poporul nu mai are deplină încredere în mine — iar nemții sînt bănuitori. Nu cred c-o să iasă nimic bun din toate astea.

DR. WINTER: Nu știu. Tu ai încredere în tine — nu-i așa? Nu e nici o îndoială în inima ta.

ORDEN: Îndoială? Nu. Sînt primarul orașului. Și totuși, unele lucruri nu le pricep. De ce au ținut cu tot dinadinsul să facă aici *(gest spre masă)* consiliul de război? Vor să-l judece pe Morden pentru asasinat. Alex Morden. Îl știi? Ți-l amintești? Bărbatul lui Molly, fata ceea blondă, drăguță.

DR. WINTER: Da, da. O știu. Era profesoară la școala primară. E așa de drăguță, că n-a vrut să-și pună ochelari, cînd a fost la mine. O dureau ochii. Și acum, uite că Alex a omorît un ofițer. E un fapt, din nenorocire. Nimeni nu poate să nege.

ORDEN: Nimeni, într-adevăr. Dar atunci, la ce bună toată judecata asta? De ce nu-l împușcă? E vreo îndoială? Au nevoie de probe? Este pentru ei o chestiune de dreptate sau nedreptate?

DR. WINTER: Nu.

ORDEN: Nu-i așa că nu? Atunci de ce țin neapărat să-l judece, și încă aici, în casa mea?

DR. WINTER: Probabil pentru ca să impresioneze lumea din oraș. Vor să convingă populația că respectă formele și lucrează după reguli de drept. Alex l-a omorît pe căpitan.

ORDEN: Da.

DR. WINTER: Dacă verdictul e pronunțat în casa ta, devine — cred ei — un fel de lecție și în același timp o garanție de justiție în ochii poporului.

SCENA III

ACEIAȘI, MOLLY

Intră Molly Morden, treizeci de ani, drăguță, îmbrăcată simplu, dar cu gust. Ține ochelarii în mînă. E foarte agitată.

MOLLY: Annie mi-a spus că pot să intru. Că nu e nevoie să mă anunț.

ORDEN: Foarte bine. Dumneata ești Molly Morden?

MOLLY: Da. E adevărat că-l judecă pe Alex? E adevărat c-o să-l împușteț? *(Orden tace și apleacă ochii în pămînt.)* Se spune că dumneavoastră îl condamnați. Că dumneavoastră dați sentința și îl trimiteți la moarte.

ORDEN: Cum? Cine spune asta? Cine?

MOLLY: Așa se vorbește în oraș. *(Privindu-l drept în ochi, cu un amestec de implorare și amenințare:)* N-o să faceți una ca asta, domnule primar, nu-i așa?

ORDEN *(indignat):* De unde se știe în oraș ce o să fac sau ce n-o să fac, atunci cînd nici eu nu știu?

DR. WINTER: E un mare mister. Poporul știe totdeauna. Și nemții sînt uimiți cît de multe lucruri știe poporul. Cu toată cenzura. Cu toată paza. Da, e un mare mister.

(Deodată odaia se întunecă. Molly privește spre fereastră cu teamă.)

MOLLY: E un nor. Se zice c-o să ningă. Vine zăpada prea curînd anul ăsta.

DR. WINTER *(apropiindu-se de fereastră și uitîndu-se afară):* Da, un nor. Poate trece fără zăpadă.

MOLLY *(revenind spre Orden):* Alex nu e un criminal. E un om mîndru, iute. Se aprinde repede — dar e bun. Toată lumea ține la el.

ORDEN *(punînd mîna pe umărul ei):* Îl cunosc pe Alex de cînd era copil. L-am cunoscut pe tatăl lui. Pe bunicul lui — mare vînător de urși. E multă vreme de-atunci.

MOLLY: N-o să-l condamnați pe Alex, nu-i așa?

ORDEN: Se înțelege că nu. Cum aș putea să-l condamn?

MOLLY: Nu știu. Oamenii, în oraș, spun că... pentru ordine... pentru menținerea ordinii.

ORDEN: Asta vrea poporul? Să mențină ordinea?

MOLLY: Nu știu. Știu un singur lucru. Că vrea să fie liber.

ORDEN: Foarte bine. Dar știe ce e de făcut pentru asta? Știe cum trebuie să lupte? Cu ce mijloace?

MOLLY: Nu, nu cred.

ORDEN: Dar dumneata, Molly, care ești o femeie inteligentă ...dumneata știi?

MOLLY: Nu, domnule primar. Dar oamenii noștri nu se simt învinși. Nu vor.

DR. WINTER: Ce poate face un om cu palmele goale, împotriva mitralierelor?

ORDEN: Dacă afli ce se întîmplă în oraș, să vii aici, Molly, și să-mi spui. Ce gîndesc oamenii, ce vor. Da?

MOLLY *(după o scurtă ezitare):* Da!

ORDEN: Spui «da», și gîndești «nu». N-ai încredere în mine.

MOLLY: Dar ce o să se întîmple cu Alex?

ORDEN: Eu nu-l condamn și nu-l voi condamna. N-a făptuit nici o crimă față de patria noastră.

MOLLY: Dar ei?... Ei ce-o să facă?... O să-l omoare?

ORDEN *(o privește lung):* Fata mea... Draga mea fată.

MOLLY *(silindu-se să nu se clatine):* Vă mulțumesc. *(Orden face un pas spre ea, dar ea îi spune cu o voce slabă:)* Nu mă atingeți. Vă rog să nu mă atingeți. *(Orden lasă brațul să-i cadă. Molly rămîne o secundă nemișcată, și pe urmă iese, fără nici un cuvînt.)*

SCENA IV

ORDEN, DR. WINTER, JOSEPH, DOAMNA ORDEN

Intră Joseph, o clipă după ce a ieşit Molly.

JOSEPH: Colonelul doreşte să vă vorbească. I-am spus că aveţi treabă.

DOAMNA ORDEN *(intrînd repede):* Eu nu ştiu ce-o să mă fac. Toată casa e vraişte. Prea mulţi soldaţi, prea multă lume. Annie e nervoasă.

ORDEN: Ssst! Linişte! *(Către Joseph:)* Spune colonelului să aştepte. *(Joseph iese.)* Linişte, draga mea. Am nevoie de tine. Vreau să te duci chiar acum la Morden acasă. Să stai cu Molly. Să ai grijă de ea. Nu e nevoie să-i vorbeşti, dar trebuie să fii acolo.

DOAMNA ORDEN: Acum? Am atîtea treburi şi...

ORDEN: Sarah! Vreau să te duci la Molly Morden. Înţelegi? N-o lăsa singură. Hai, du-te!

DOAMNA ORDEN *(înţelegînd)*: Bine. Mă duc. Crezi... Crezi c-o să ţie mult?

ORDEN: Nu ştiu. Rămîi acolo, pînă o trimit pe Annie să te cheme înapoi. *(Doamna Orden îl sărută repede pe bărbatul ei şi iese. Primarul merge spre uşă şi o deschide.)* Joseph, domnul colonel poate să intre.

SCENA V

ORDEN, DR. WINTER, LANSER

Intră Lanser, într-o uniformă bine călcată, încins şi cu o mică sabie de paradă.

LANSER: Bună ziua, domnule primar. Aş avea nevoie de o întrevedere particulară. *(Privindu-l pe doctor:)* Aş dori să vorbim între patru ochi.

(Dr. Winter se îndreaptă spre uşă, dar în clipa în care e gata să iasă, Orden îl strigă.)

ORDEN: Doctore!

DR. WINTER *(întorcîndu-se)*: Ce e?

ORDEN: Vrei să vii diseară la noi?

DR. WINTER: Ai să-mi dai ceva de lucru?

ORDEN: Nu, dar n-aș vrea să fiu singur...

DR. WINTER: Bine. Atuncea viu.

ORDEN: Și încă o întrebare. Ce crezi despre Molly? Despre starea, despre sănătatea ei?

DR. WINTER: E o fată vitează. Era gata adineauri să izbucnească într-o criză de nervi. Dar s-a stăpînit. Are cu cine să semene. Nu uita că e fata lui Kenderly.

ORDEN: Ai dreptate, doctore. Uitasem. Kenderly!...

(Doctorul iese. Lanser așteaptă ca ușa să se închidă, apoi aruncă o privire spre masa înconjurată de fotolii.)

LANSER: Nu vă pot spune cît de mult regret toată această întîmplare, domnule primar. Ar fi fost mai bine să nu ajungem aici. *(Orden se înclină ușor.)* Am multă simpatie pentru dumneavoastră și multă stimă — dar am o misiune de îndeplinit. Sînt sigur că veți înțelege. *(Orden nu răspunde nimic, dar îl privește drept în ochi pe Lanser.)* Noi nu facem ce vrem. Nu luăm noi hotărîri. *(După fiecare frază așteaptă un răspuns, care însă nu vine.)* Lucrăm conform instrucțiunilor, care ne sînt trimise de la centru. Omul acela a ucis un ofițer german.

ORDEN: De ce nu l-ați împușcat pe loc?

LANSER: Știți prea bine că nu se poate. Pedeapsa nu e numai pentru cel vinovat, ci pentru toată lumea. Este, trebuie să fie, un exemplu. Întreaga populație trebuie să știe și să afle ce o așteaptă, dacă un asemenea fapt se repetă. Tocmai de aceea pedeapsa e publică și... solemnă. Ne trebuie un anumit cadru. *(A vorbit tot timpul cu mîna pe mica lui sabie, cu care se joacă între degete.)*

ORDEN *(care între timp s-a apropiat de fereastră)*: O să ningă diseară.

LANSER: Domnule primar, știți prea bine că ordinele noastre sînt neiertătoare. Ne trebuie cărbunele,

cu orice preț. Dacă oamenii dumneavoastră nu se astîmpără, vom fi siliți să restabilim ordinea cu forța. *(Scurt, aspru:)* Îi împușcăm pe toți, dacă e nevoie! *(După o secundă:)* Prin urmare, dacă vreți să cruțați poporul dumneavoastră de suferințe zadarnice, trebuie să ne dați o mînă de ajutor, ca să menținem ordinea. Guvernul nostru socotește că sancțiunile trebuie să fie pronunțate de autoritatea locală.

ORDEN *(în șoaptă, mai mult pentru el):* Așadar... Așadar oamenii știau ce vorbesc. E nemaipomenit! *(Către Lanser:)* Dacă înțeleg bine, dumneavoastră îmi cereți să-l condamn la moarte pe Alexandru Morden, în urma dezbaterilor care ar avea loc aici, în casa mea?

LANSER: Da. În felul ăsta, vom evita alte tulburări sîngeroase.

ORDEN *(merge spre capătul mesei și ia loc acolo, în fotoliu, ca și cum el ar fi judecătorul, și Lanser acuzatul. Bate toba cu degetele în masă):* N-ați înțeles nimic, domnule colonel, nici dumneavoastră, nici guvernul dumneavoastră. Nu se află pe tot întinsul pămîntului nici o altă țară, nici un alt neam, care să fi suferit de-a lungul veacurilor atîtea înfrîngeri ca voi. Înfrîngere după înfrîngere. Catastrofă după catastrofă. Și știți de ce? Pentru că nu înțelegeți celelalte popoare. *(După o nouă tăcere:)* Planul dumneavoastră este imposibil. Mai întîi, în calitatea mea de primar, eu n-am dreptul să condamn pe nimeni la moarte. Nimeni în orașul nostru n-are un asemenea drept. Dacă aș pronunța sentința, aș călca legea — așa cum ați călcat-o și voi.

LANSER: Noi?

ORDEN: Da, cînd ați năvălit în orașul nostru și ați ucis șase oameni. După legile noastre, asta se cheamă crimă. Nu credeți, domnule colonel, că grija dumneavoastră de legalitate e absurdă? Între voi și noi, nu există decît un singur lucru: războiul. E singura lege. Pe toate celelalte le-ați sfîșiat cînd ați venit aici. Nu înțelegeți? Nu înțe-

legeți că trebuie să ne ucideți pe toți, unul cîte unul, dacă vreți să nu vă ucidem noi, pînă la cel din urmă?

LANSER: Îmi dați voie să șed?

ORDEN: De ce îmi cereți voie? E și asta o ipocrizie. Faceți ce vreți aici. Mă puteți ține în picioare, dacă ăsta vă e bunul-plac.

LANSER: Îmi pare rău. Aș vrea să mă credeți. Vă stimez foarte mult și port un sincer respect funcțiunii dumneavoastră, dar.... *(Se oprește o secundă, cu capul în mîini, cufundat în gînduri.)* Vedeți, domnule primar, eu nu sînt un om tînăr. Am făcut războiul trecut și îl țiu bine minte. Am multe amintiri. Dar părerea mea personală n-are nici o importanță. Chiar dacă aș împărtăși felul dumneavoastră de a vedea lucrurile, asta tot n-ar schimba nimic. Cadrele militare și politice, de la care primesc eu instrucțiuni, și-au fixat anumite scopuri și întrebuințează anumite metode, pe care e cu neputință să le schimbăm noi.

ORDEN: Poate. Dar de cînd lumea e lume, scopuri și metode de felul ăsta n-au dus pe nimeni decît la ruină și dezastru.

LANSER *(cu un zîmbet amar):* În ce mă privește, ca simplu om, aș putea la urma urmelor să vă dau dreptate. Dar eu nu sînt aici un simplu om. Poate că nici măcar nu sînt un om. Sînt un militar. Un colonel german. Trebuie, sînt obligat să-l execut pe lucrătorul acela în mod public. Teoria oficială este că asemenea demonstrații contribuie la păstrarea liniștii publice și îi apără pe soldații mei de viitoare atentate.

ORDEN: Atunci e inutil să stăm de vorbă.

LANSER: Dimpotrivă. Trebuie. Avem nevoie de dumneavoastră.

ORDEN *(după o nouă tăcere, calm):* Vă fac o propunere. Cîți oameni din unitatea dumneavoastră credeți că i-au omorît pe cei șase soldați ai noștri, cu mitraliera?

LANSER: Vreo douăzeci, cred.

ORDEN: Bun. Dacă dumneavoastră îi împuşcaţi pe aceşti douăzeci de oameni, eu îl condamn pe Morden.

LANSER: Nu vorbiţi serios.

ORDEN: Ba să mă iertaţi. Foarte serios.

LANSER: E imposibil — ştiţi prea bine.

ORDEN: Da, ştiu. Dar ceea ce îmi cereţi să fac e la fel de imposibil.

LANSER: Drept să spun, mă aşteptam la răspunsul ăsta. În cele din urmă, voi fi obligat să-l numesc primar pe Corell. *(Privindu-l scurt pe Orden:)* Aveţi de gînd să asistaţi la judecată?

ORDEN: Da. Voi fi de faţă. Nu vreau ca Alex să se simtă singur.

LANSER *(zîmbind cu tristeţe):* Ne-am luat o sarcină grea, nu-i aşa?

ORDEN: Foarte grea. Singura sarcină din lume cu neputinţă de dus pînă la capăt. Singurul lucru irealizabil.

LANSER: Care?

ORDEN: Să robeşti pe veci spiritul omenesc. *(După o secundă, privind spre fereastră):* Ninge. Nici nu s-a înserat şi ninge. Îmi place zăpada: e albă, e curată.

CORTINA

Михаил СЕБАСТЬЯН

ПОСЛЕДНЯЯ СЕНСАЦИЯ

комедия в 3-х действиях

Перевод с румынского И. Д. Константиновского

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА И ИСПОЛНИТЕЛИ

Александру Андроник, профессор древней истории	Засл. арт. Тадж. ССР О. П. Содюк М. К. Давыдов
Магда Мину, служанка	Засл. арт. РСФСР, лауреат Сталинской премии В. К. Васильева В. Н. Жуковская
Григоре Букшан, крупный капиталист	Засл. арт. РСФСР М. П. Малинин А. Д. Папанов
Борча, директор-издатель газеты „Пробуждение"	Засл. арт. РСФСР Г. И. Дора Д. М. Каданов
Штефанеску, секретарь редакции	Ф. А. Диамант Лауреат Сталинской премии Г. А. Иванов
Войку Помпилиан сотрудники газеты „Пробуждение"	А. В. Козубский Ю. А. Гомозов Д. М. Каданов Р. А. Александров
Брэнеску, министр просвещения	Засл. арт. Груз. ССР И. Н. Бодров А. Д. Папанов А. В. Петровский
Агонай, владелец типографии	В. В. Рулев Г. Е. Тусузов
Губерт, метранпаж	Н. Я. Данцыгер Г. И. Знаменов
Пица, курьер редакции газеты „Пробуждение"	А. В. Прибыловский В. А. Байков
Мальчик из кафе	А. С. Крюков
Габи, актриса	В. Н. Жуковская З. Н. Путилеева
Анна, служанка профессора Андроника	Т. М. Пельтцер А. М. Спиридонова

Pagină din programul de sală al Teatrului de Satiră din Moscova la spectacolul *Ultima oră* (1954 — 1955).

TABLOUL IV

Același decor ca în tabloul precedent. Ora unsprezece seara. Luminile aprinse. Afară ninge. Se vede zăpadă la ferestre.

SCENA I

LANSER, HUNTER, TONDER, LOFT, ORDEN, PRACKLE, MORDEN, DOUĂ SANTINELE.

La ridicarea cortinei tribunalul e în plină ședință. Lanser, în fruntea mesei. La dreapta lui, Hunter, apoi Tonder, iar la celălalt capăt, Loft, cu un vraf de documente în față. La stînga colonelului, primarul Orden, iar lîngă el, Prackle, care mîzgălește aproape tot timpul o hîrtie. Lîngă masă, între două santinele cu cască și baionetă, stă în picioare Alex Morden. E un tînăr voinic, cu ochii adînciți în orbite, bărbia energică. Poartă pantaloni negri, o cămașă albastră cu guler răscroit și o haină curată, dar roasă. Mîinile în cătușe. Își strînge mereu degetele, nervos.

LOFT *(citind o hîrtie pe care o are în față):* «...Cînd i s-a dat ordin să continue lucrul, nu s-a supus. La al doilea ordin, acuzatul s-a aruncat cu tîrnăcopul asupra căpitanului Loft. Căpitanul Bentick voind să intervină...»

ORDEN *(tușind):* Șezi, Alex. Să i se dea un scaun!

(Una din santinele se întoarce, ia un scaun și îl apropie de Alexandru.)

LOFT: Acuzatul trebuie să rămînă în picioare. Așa e regula.

ORDEN: Lăsați-l să șadă. N-o să știe nimeni. N-aveți decît să treceți în procesul-verbal că l-ați ținut în picioare.

LOFT: Noi nu falsificăm procesele-verbale.

ORDEN: Șezi, Alex.

(Alex Morden se așază, cu mîinile încătușate, dar mereu nervoase, pe genunchi.)

LOFT: Mă opun. Se opun toate...

LANSER *(întrerupînd):* Lasă-l să șadă.

LOFT *(după ce a tușit ca să-și dreagă vocea):* «...Căpitanul Bentick, voind să intervină, a fost lovit în cap. Craniul i-a fost zdrobit, după cum se arată în raportul medical anexat.» *(Către Lanser:)* Să dau citire raportului medical?

LANSER: Nu e nevoie. Scurt. Cît mai scurt posibil.

LOFT *(citind mai departe):* «Mai mulți soldați au fost de față și depozițiile lor s-au consemnat. Tribunalul militar îl declară pe acuzat vinovat de crimă și cere pedeapsa cu moartea.» *(Către Lanser:)* Să dau citire depozițiilor de martori?

LANSER *(cu un oftat de oboseală):* Nu. *(Spre Alex:)* Nu tăgăduiești că l-ai ucis pe căpitan?

ALEX *(cu un zîmbet trist):* L-am lovit. Nu știu dacă l-am ucis.

ORDEN: Foarte bine, Alex.

LOFT *(furios):* Ce vreți să spuneți?

ORDEN *(calm):* Că a răspuns foarte bine.

LOFT *(către Alexandru)*: Pretinzi că l-a omorît altcineva?

ALEX: Nu știu. Știu doar că l-am izbit. Pe urmă...

LANSER: Ai vreo explicație pentru fapta dumitale? Nu cred că s-ar putea schimba sentința, dar oricum, te ascultăm.

LOFT: Vă cer respectuos permisiunea să observ, domnule colonel, că remarca aceasta nu trebuia făcută. S-ar putea trage concluzia că tribunalul nu este imparțial.

ORDEN *(rîs amar, ironic).*

LANSER *(către Alex):* Ai vreo explicaţie pentru fapta dumitale?

ALEX *(vrea să ridice mîna, dar cealaltă mînă încătuşată i-o trage înapoi. Stingherit, încurcat, le lasă pe amîndouă să cadă pe genunchi):* Mă scoase din minţi. Ţipase la mine. Striga, urla. Eu sînt un om liber. Mi se urcase tot sîngele în obraz şi... am izbit... destul de tare, cred. *(Arătînd spre Loft:)* Iată pe cine voiam să izbesc. Da, iată-l!

LANSER: Asta n-are nici o importanţă. Ori pe cine ai fi nimerit, rezultatul tot ăla era. Dar cel puţin îţi pare rău? *(Către ofiţeri, încet:)* E mai bine să se consemneze la dosar că acuzatul regretă.

ALEX: Să-mi pară rău? De loc. Mi-a dat ordin. A ţipat la mine. Eu sînt un om liber. Am făcut odată parte din consiliul oraşului. Şi a ţipat la mine.

LANSER: Dar dacă eşti condamnat la moarte, n-o să-ţi pară rău?

ALEX *(apleacă capul şi se gîndeşte o clipă):* Nu. Vreţi să ştiţi dacă aş mai face o dată ce-am făcut?

LANSER: Da.

ALEX *(după o nouă clipă de gîndire):* Nu-mi pare rău.

LANSER *(către Loft):* Scrie în procesul-verbal că acuzatul era copleşit de remuşcări. Sentinţa este gata. *(Către Alex:)* Trebuie să înţelegi. Nu există nici o cale de recurs. Tribunalul te declară vinovat şi te condamnă la moarte prin împuşcare. Chiar astă-seară. Imediat!... Căpitan Loft, am uitat ceva?

ORDEN *(ridicîndu-se):* M-aţi uitat pe mine. *(Îşi dă scaunul la o parte şi se apropie de Alex, care se ridică respectuos în picioare.)* Alexandru Morden, eu sînt primarul. Primarul ales.

ALEX: Ştiu, domnule primar.

ORDEN: Alex, oamenii ăştia sînt năvălitori, duşmanii noştri. Ne-au luat ţara pe neaşteptate, prin trădare şi violenţă.

LOFT: Domnule colonel, e inadmisibil. E o provocare.

LANSER: Ssst! Mai bine să ascultăm aici decît să se şoptească în oraş.

ORDEN: Cînd au venit, în prima zi, poporul nu şi-a dat seama şi nici eu prea bine. Nu ştiam ce să gîndim, ce să facem. Tu, cel dintîi, ai ridicat braţul. Mînia ta e mînia noastră. Se spune în oraş — ştiu, se spune — că m-am dat cu duşmanul, că lucrez cu ei... Voi avea timp să le arăt că nu e adevărat. Dar tu, tu mergi la moarte — şi vreau să ştii că nu e adevărat.

ALEX *(apleacă privirea în pămînt — pe urmă o ridică şi spune simplu):* Ştiu, domnule primar.

LANSER: Plutonul e gata?

LOFT: Da, domnule colonel.

LANSER: Cine comandă?

LOFT: Locotenentul Tonder, domnule colonel.

(Tonder ridică capul şi îşi reţine o secundă respiraţia.)

ORDEN *(blînd):* Ţi-e frică, Alexandre?

ALEX: Da, domnule primar.

ORDEN: Nu se poate să nu-ţi fie frică. Şi mie mi-ar fi. *(Arătînd spre ofiţerii din tribunal:)* Şi lor... măcar că sînt aşa de războinici.

LANSER: Tonder, cheamă-ţi plutonul.

TONDER *(mergînd spre uşă şi deschizînd-o):* E aici, domnule colonel. *(Se vede prin uşa deschisă plutonul de execuţie.)*

ORDEN: Du-te, Alex, şi ia cu tine credinţa, siguranţa că oamenii ăştia n-o să cunoască pace, nici odihnă pînă n-or pleca, pînă n-or muri. Prin tine, prin fapta ta, poporul se uneşte împotriva năvălitorului. E o mîngîiere prea slabă, prea tristă. Dar un lucru să ştii: pace oamenii ăştia n-or să aibă în vecii vecilor. *(Alex închide ochii şi îi ţine strîns. Orden îl strînge la pieptul lui şi îl sărută pe obraz.)* Du-te cu Dumnezeu, Alex.

(Santinelele îl iau pe Alex, unul de un braţ, celălalt de alt braţ şi — fiindcă el ţine mereu ochii închişi — îl scot afară. Plutonul face stînga împrejur. Se aude zgomotul cizmelor depărtîndu-se.)

SCENA II

ACEIAȘI, FĂRĂ MORDEN

Tăcere. Orden ridică privirea spre fereastră. Cineva, de afară, șterge zăpada de pe geam, pe furiș. Nimeni dinăuntru, afară de Orden, n-a observat. El se uită spre fereastră ca fascinat, dar pe urmă își abate privirea de acolo, ca să nu le atragă celorlalți atenția.

ORDEN: Sper, domnule colonel, că vă dați seama de ce faceți?

LANSER *(ridică din umeri, cu un gest de neputință — apoi, spre Loft):* Unde are loc execuția, Loft?

LOFT: Peste drum. În piață. Execuția trebuie să fie publică.

ORDEN: Sper că vă dați seama.

LANSER: Că ne dăm seama sau nu — e datoria noastră.

(Din nou tăcere. Toată lumea așteaptă cu încordare. Deodată se aude, de departe, o salvă de arme.)

ORDEN *(duce mîna la cap, se clatină o secundă, dar pe urmă respiră, parcă ușurat, ca și cum ar spune: «Bine că s-a terminat!»).*

(Se aude un țipăt de afară. Pe urmă un pocnet de pistol. Geamul e spart cu zgomot.)

PRACKLE *(scoate un scurt țipăt de durere):* Au! *(Își pipăie umărul, se uită la mînă.)*

LANSER *(sărind în sus):* Gata! Începe! Ești rănit, Prackle?

PRACKLE: La umăr.

LANSER *(energic, scurt):* Căpitan Loft! Trebuie să fie urme în zăpadă. Ia-ți oameni. Aleargă. Percheziții în tot orașul. Unde găsești o armă, arestezi. Ostatici. Domnule primar, rămîneți la dispoziția noastră. Și să vă intre în cap: împușcăm cinci, zece, o sută de-ai voștri, pentru unul dintre noi.

ORDEN *(calm):* Și spuneați că aveți amintiri din războiul trecut, domnule colonel. Vă felicit. Le puneți în practică.

LANSER *(ezită o secundă, îl privește pe primar, înțelege — dar brusc revine la tonul aspru de comandant):*

N-am amintiri. N-am nici o amintire. *(Către ofiţeri:)* Confiscaţi orice armă. Cine rezistă e împuşcat. Repede — pînă nu se şterg urmele în zăpadă.

(Toţi îşi iau căştile, îşi pregătesc revolverele şi ies repede. Orden rămîne singur.)

ORDEN *(apropiindu-se de fereastră şi privind afară, şopteşte cu tristeţe):* Zăpadă! E albă, e curată.

CORTINA

Notă. În tablourile V, VI şi VII, care lipsesc din manuscrisul original, se prezenta, cu o deosebită forţă, creşterea neîncetată a mişcării de rezistenţă împotriva cotropitorilor hitleriști. Corell, odiosul agent, care s-a ascuns ani de zile sub masca unui negustor cumsecade, încearcă să înfrunte cu ţîfnă populaţia răzvrătită, atrăgîndu-şi ura tuturor oamenilor cinstiţi. Într-un tablou impresionant se dezvăluie mai puternic caracterul dîrz al tinerei văduve Molly Morden, care atrage în casa sa pe ofiţerul nazist Tonder, pentru a-l ucide. Acţiunile patriotice iau amploare şi capătă din ce în ce mai mult un caracter organizat. Ocupanţii fascişti sînt sistematic împiedicaţi să-şi realizeze planurile cu privire la transportul cărbunelui necesar frontului hitlerist. Tablourile V, VI şi VII (care, din nefericire, n-au putut fi găsite pentru a fi publicate în ediţia de faţă) contribuiau cu deosebită măiestrie la crearea atmosferei înăbuşitoare a orăşelului ocupat, în care, pentru oamenii adevăraţi, devenea mereu mai limpede că nu se poate şovăi între pericolul luptei şi pierderea demnităţii omului liber. Tabloului VIII îi revine sarcina să consemneze într-o ultimă imagine zguduitoare acest mare adevăr.

TABLOUL VIII

Salonul primarului. Masa cea mare a fost scoasă. O santinelă este în faţa uşii dinspre dormitorul lui Orden. Annie, în genunchi, în faţa căminului, drege focul.

SCENA I

ANNIE, SANTINELA, DR. WINTER

ANNIE *(uitîndu-se chiorîş spre santinelă)*: Şi ce aveţi de gînd să faceţi cu el? *(Santinela tace.)* Adică unde te-ai înfipt acolo în prag, crezi c-o să se sperie domnul primar de voi? *(Nici un răspuns.)* Parcă lumea nu ştie în oraş că l-aţi arestat? Ba ştie, băiete — că lumea pe toate le ştie.

(Uşa de intrare se deschide. Apare doctorul Winter, urmat de o altă santinelă, care, după ce închide uşa, rămîne în faţa ei, de pază.)

DR. WINTER: Bună ziua, Annie. Ce face primarul?
ANNIE: E dincolo.
DR. WINTER: E bolnav?
ANNIE: Ba nu. După cîte ştiu eu, nu.
DR. WINTER: A trimis după mine.
ANNIE: Nu el: ăştia! *(Gest spre cei doi soldaţi, ca şi cum ei ar reprezenta întreaga armată germană.)* Staţi să-l anunţăm că aţi venit. *(Apropiindu-se de santinelă, pe un ton răstit:)* Du-te şi spune

lu' domnu primar că doctorul Winter e aici. *(Soldatul tace, nemișcat.)* Hei! N-auzi?

(Ușa se deschide și în prag apare Orden. Fără să dea vreo atenție santinelei, pășește spre mijlocul odăii.)

SOLDATUL *(face un pas spre Orden, cu intenția de a-l opri):* Domnule primar...

ORDEN *(simplu)*: Ce e?

SOLDATUL *(intimidat):* Eu... De!... *(Și se întoarce la locul lui, încurcat.)*

ORDEN: Annie, să nu pleci de-acasă. Poate avem nevoie de tine.

ANNIE: Nici nu mă gîndesc. Aicea stau. *(Cu anumită îngrijorare:)* Doamna ce face?

ORDEN: Tocmai se piaptănă. Vrei s-o vezi, Annie?

ANNIE: Da. *(Trece pe lîngă santinelă, repede, ca nu cumva s-o oprească, și intră în dormitor, închizînd ușa.)*

SCENA II

ORDEN, DR. WINTER, SANTINELELE

ORDEN: Doctore, ce cauți la ora asta? Ai ceva să-mi spui?

DR. WINTER *(cu un rîs ironic):* Da. Cred că m-au arestat. *(Arătînd peste umăr spre soldatul din spate:)* Tînărul prieten de colo m-a condus pînă aici.

ORDEN: Era inevitabil. Și acum, ce-o să mai facă? Ce-o să mai născocească? *(Amîndoi se privesc în tăcere cîtva timp.)* Dragul meu, chiar dacă aș fi vrut, eu nu puteam schimba nimic din tot ce s-a întîmplat.

DR. WINTER: Știu. Dar tocmai asta nu sînt ei în stare să priceapă. Își închipuie — fiindcă ei sînt o turmă cu un singur cap — că celelalte neamuri sînt la fel. Își închipuie că e de ajuns să suprimi zece oameni, pentru ca să nimicești voința de luptă a celorlalți. Dar noi sîntem un popor liber. La noi fiecare om are un cap care

gîndește. Dacă va fi nevoie, vom găsi totdeauna cine să ne conducă.

ORDEN *(punînd mîna pe umărul lui Winter):* Îți mulțumesc. Îmi pare bine că te aud vorbind așa. Poporul nostru e mic — dar n-o să dispară niciodată.

DR. WINTER: Fii liniștit. Niciodată.

(Lung moment de tăcere, întreruptă doar de zgomotul pe care-l face santinela lovind ușor, din întîmplare, un nasture de la tunică cu patul puștii.)

ORDEN: Doctore, cu tine pot vorbi deschis. Cred că ne vedem astăzi pentru ultima oară. Vezi, am pe conștiință cîteva lucruri mici, de care mi-e rușine. *(Tușind și aruncînd o privire spre santinele, care-și păstrează aerul lor nepăsător.)* M-am gîndit la moartea mea. Dacă vor proceda după metodele lor obișnuite, e probabil că mă vor împușca. Mai întîi pe mine. Mai tîrziu, va veni rîndul tău. Nu crezi?

DR. WINTER: Ba da. *(Vrea să se așeze pe unul din fotoliile aurite. O clipă se uită cu atenție la stofa fotoliului, ruptă puțin într-un loc, și o netezește cu palma, ca și cum ar vrea să repare gaura, apoi se așază cu multă băgare de seamă.)*

ORDEN: Vezi, trebuie să-ți fac o mărturisire: mi-e frică. M-am gîndit de cîteva ori să fug. Să scap. M-am gîndit să evadez. Ba chiar, o dată, azinoapte, mi-a trecut prin minte să fac o cerere de grațiere... Și acum mi-e rușine.

DR. WINTER: Dar n-ai făcut-o!

ORDEN: Nu.

DR. WINTER: Și nici nu vei face!

ORDEN: Nu. Sigur că nu. Dar oricum, m-am gîndit.

DR. WINTER *(blînd):* Cine dintre noi nu s-a gîndit? Și de unde știi că eu însumi n-am avut același gînd?

ORDEN: Mă întreb ce au cu tine? De ce te-au arestat? Au într-adevăr intenția să te împuște, după ce vor fi terminat cu mine?

DR. WINTER: Cred că da.

ORDEN: Vezi, doctore, eu nu sînt decît un biet om — și orașul nostru nu e decît un biet oraș. Dar în orice om, cît de modest, este o scînteie, care poate deveni o flacără. Mi-a fost frică. Mi-a fost groaznic de frică — și m-am gîndit la tot ce aș putea face ca să-mi salvez viața. Pe urmă, neliniștea a dispărut — și acum simt uneori un fel de bucurie, ca și cum aș fi mai mare și mai bun decît sînt cu adevărat. *(Cu un zîmbet plin de amintiri:)* Și știi la ce mă gîndesc, doctore? Îți aduci aminte de vremea cînd eram în liceu și-l traduceam pe Platon în clasă? Îți aduci aminte din «Apologie» pasajul în care Socrate spune: «Poate mă va întreba cineva: „Nu ți-e rușine, Socrate, c-ai ales un fel de viață care te-a dus la primejdia de a muri înainte de vreme?" Eu voi fi în drept să răspund: „Tu greșești, tu, cel ce crezi că omul, cînd e de folos semenilor săi, trebuie să pună în cumpănă viața sau moartea și să țină seama de altceva decît dacă fapta lui este dreaptă sau nedreaptă"...» *(Se întrerupe, făcînd efortul de a-și aminti urmarea.)*

DR. WINTER *(înclinat spre Orden, într-o atitudine de încordare a memoriei, continuă el pasajul):* «...dacă este fapta unui om cinstit sau a unui răufăcător». *(Cu o schimbare de ton:)* Dar mi se pare că n-ai recitat textul întocmai. N-ai fost niciodată prea bun elev la greceşte. Și mai ales la pagina asta din Platon, discursul de acuzare, mereu făceai greșeli.

ORDEN *(rîzînd):* Îți mai aduci aminte?

DR. WINTER: Ba bine că nu. Țiu minte că o dată ai uitat o linie întreagă, sau numai un cuvînt... Nu știu. Eram la examen — și tu erai foarte nervos. Îți ieșise cămașa de sub haină, toată clasa rîdea, și tu nu știai de ce.

ORDEN *(zîmbind, se caută dacă nu-i iese și acum cămașa):* Îmi închipuiam că sînt Socrate și acuzam direcția liceului. Ridicasem vocea, tunam și fulgeram. Profesorii, în fața mea, încruntați, roșii.

DR. WINTER: Săracii! Abia își țineau rîsul.

ORDEN *(rîzînd)*: Cîți ani au trecut de atunci? Patruzeci?

DR. WINTER: Patruzeci și șase.

(Între timp soldatul de gardă din fața dormitorului a traversat odaia, a venit lîngă cel din fața ușii de intrare și discută amîndoi în șoaptă.)

SOLDATUL I: De cînd ești de gardă?

SOLDATUL II: De ieri. Toată noaptea n-am dormit. Pic de somn.

SOLDATUL I: Parcă eu nu?! Ai primit vreo scrisoare cu vaporul de ieri, de la nevastă?

SOLDATUL II: Da. Mă întreabă de tine. A aflat că ai fost rănit.

SOLDATUL I: Ehei! Vremuri bune. Era bine în spital. Aici e mai rău.

SOLDATUL II: E rău că nu se astîmpără lumea de aici — și nu ne lasă să dormim. Ce-or fi avînd cu noi?

ORDEN *(care rămăsese pe gînduri, ridică privirea în tavan, într-un nou efort de memorie)*: Cum era? Aș vrea să-mi amintesc... Cum era începutul?...

DR. WINTER *(ajutîndu-l)*: «Și-acum, o, voi...»

ORDEN *(reluînd încet)*: «Și-acum, o, voi, care m-ați condamnat...»

SCENA III

ACEIAȘI, LANSER

Colonelul Lanser a intrat fără zgomot. Santinelele au luat scurt poziția. Observînd că primarul vorbește, Lanser se oprește și ascultă. Orden e mereu cu ochii în tavan, silindu-se să-și aducă aminte.

ORDEN *(începînd din nou)*: «Și-acum, o, voi, care m-ați condamnat — iată ce vreau să prevestesc... Fiindcă viața mea se apropie de sfîrșit... și... cînd vine moartea... oamenii capătă daruri profetice. Vă prevesteam, dar, o, voi, care mă faceți să pier, că îndată după... moartea mea...»

DR. WINTER *(ridicîndu-se din fotoliu):* «Dispariția mea.»

ORDEN *(privindu-l):* Cum?

DR. WINTER: Cuvîntul exact este «dispariția», nu «moartea». Faci și astăzi greșala pe care o făceai acum patruzeci și șase de ani.

ORDEN: Ba nu. «Moartea» e în text. Sînt sigur. «Moartea.» *(Și în momentul ăsta, uitîndu-se împrejur, ca și cum ar căuta o confirmare, și dînd cu ochii de colonel, îl întreabă:)* «Moartea», nu-i așa?

LANSER: Dispariția. Textul este: «Îndată după dispariția mea».

DR. WINTER: Vezi? Ți-am spus eu. «Dispariția.» Tot greșala asta o făceai și în liceu.

ORDEN *(cu privirea drept înainte, citind parcă în propria lui memorie — și nevăzînd nimic altceva):* «Vă prevestesc dar, o, voi, care mă faceți să pier, că îndată după... dispariția mea, veți suferi o pedeapsă mult mai groaznică decît aceea pe care mi-o dați mie, trimițîndu-mă la moarte. *(Winter dă din cap, ca și cum ar vrea să-l ajute în efortul său de memorie. Lanser ascultă.)* ...Fiindcă nu m-ați condamnat decît pentru a scăpa de acuzatorul vostru și a nu mai avea cui să dați seama de viața voastră...»

SCENA IV

ACEIAȘI, PRACKLE

PRACKLE *(intră repede, agitat):* Domnule colonel!

LANSER *(îl oprește cu mîna):* Sssst!

ORDEN *(cu multă liniște, continuînd):* «...Dar vă spun că se va întîmpla tocmai dimpotrivă. *(Vocea-i devine mai energică:)* Veți vedea ridicîndu-se împotriva voastră un mult mai mare număr de acuzatori... Și fiindcă sînt tineri, vor lupta cu și mai mare îndîrjire...» *(Se încruntă încercînd să-și amintească mai departe.)*

PRACKLE: Domnule colonel, am descoperit oameni cu dinamită.

LANSER: Tăcere!

ORDEN *(continuînd):* «...Fiindcă dacă socotiți că ucigînd oamenii veți împiedica să vi se strige în față fărădelegile voastre, vă înșelați...» *(Din nou se încruntă, din nou ridică privirea în tavan, încercînd să-și amintească mai departe. Apoi zîmbește încurcat.)* Asta e tot ce mi-aduc aminte. Mai departe nu mai știu.

DR. WINTER: Nu e rău. După patruzeci și șase de ani. Mai ales că nici atunci nu-l știai prea bine.

PRACKLE: Am prins oameni cu dinamită, domnule colonel.

LANSER: I-ai arestat?

PRACKLE: Da, domnule colonel. Căpitanul Loft și...

LANSER: Spune-i lui Loft să-i țină sub pază severă. *(Face un pas spre primar.)* Orden, toate astea trebuie să înceteze.

ORDEN *(zîmbind, cu un gest de neputință):* Nu se poate să înceteze, domnule colonel.

LANSER: Atunci, te arestez. Ești ostaticul nostru. Vei răspunde cu viața dumitale de atitudinea populației. Scurt.

ORDEN: Da, dar asta nu schimbă nimic. Nu înțelegeți situația. Dacă viața mea devine un obstacol pentru lupta patrioților, ei vor merge mai departe, fără să le pese de nimeni — și nici de mine.

LANSER: Spune-mi sincer. Ce crezi? Dacă oamenii din oraș — concetățenii dumitale — vor ști că la primul tub de dinamită care explodează te împușcăm ce vor face?

SCENA V

ACEIAȘI, DOAMNA ORDEN

DOAMNA ORDEN *(intră dinspre dormitor, aducînd lanțul și placa cu insignele demnității de primar):* Le-ai uitat.

ORDEN: Ce? A! da. *(Apleacă capul, şi doamna Orden îi trece lanţul pe după gît.)* Mulţumesc, draga mea.

DOAMNA ORDEN: Mereu le uiţi.

ORDEN *(privind placa):* Nu. Nu le uit niciodată. Chiar dacă nu le port.

LANSER: Repet întrebarea: ce vor face în cazul acesta?

ORDEN: Nu ştiu. Cred că exploziile vor continua în orice caz.

LANSER: Dar dacă dumneata i-ai sfătui să se astîmpere?

ORDEN *(pare obosit — aproape somnolent. Pleoapele aproape i se închid — şi pare a face o mare sforţare ca să gîndească):* Vedeţi, domnule colonel, eu nu sînt un om prea viteaz — şi nu-mi dau seama ce vor face ei. Cred însă că într-un fel sau într-altul n-or să lase tuburile de dinamită să se piardă. *(Vorbeşte greoi, sacadat:)* Sper... că nu. Dar... dacă le-aş cere eu aşa ceva, le-aş pricinui o mare durere.

DOAMNA ORDEN: Despre ce e vorba?

ORDEN: Fii liniştită, draga mea.

LANSER: Credeţi prin urmare că vom avea atentate.

ORDEN: Despre asta puteţi fi sigur. Eu nu am de ales între viaţă şi moarte. Pot doar alege chipul în care să mor. Dacă, în calitatea mea de primar, le-aş spune concetăţenilor mei să nu mai reziste, ei s-ar necăji, dar tot ar rezista. Dacă, dimpotrivă, îi îndemn să reziste, atunci se vor simţi fericiţi, iar eu, care nu sînt un om de prea mare curaj, voi fi ajutat puţin cu vorba mea, cu gestul meu, spiritul lor de luptă. *(Zîmbeşte, ca şi cum şi-ar cere scuze.)* După cum vedeţi, nu am nici un motiv de şovăire. Pentru mine, rezultatul e acelaşi.

LANSER: Dar dacă le spunem oamenilor c-ai renunţat la luptă, că te-ai căit, că ne-ai cerut iertare?...

DR. WINTER *(întrerupînd):* N-o să vă creadă. Adevărul nu poate fi ascuns. Nu există secrete pentru popor.

(De departe, dinspre mină, se aude un şuierat prelung. Se aude de asemenea vîntul aruncînd zăpada în geamuri.)

ORDEN *(jucîndu-se cu placa metalică — foarte calm):* Vedeţi, soarta voastră e pecetluită. Veţi fi zdrobiţi şi alungaţi din ţară. *(Calm, fără asprime:)* Poporul ăsta nu vrea să fie robit, domnule colonel — şi dacă nu vrea, nu va fi. Oamenii iubitori de libertate nu încep niciodată un război. Dar cînd sînt atacaţi, luptă pînă la sfîrşit, pînă dincolo de înfrîngere. Un popor de oameni liberi nu e totuna cu o turmă. De aceea, turmele cîştigă uneori bătălii, dar popoarele libere cîştigă războaie. Fiţi siguri, domnule colonel, că şi de astă dată o să se întîmple la fel.

LANSER *(nemişcat, aspru)*: Ordinul e precis. Am luat ostatici. La primul act de violenţă, îi împuşc.

DR. WINTER: Ce fel de ordin e ăsta? Nu vă daţi seama că e inutil?

LANSER *(crispat):* Ordinul va fi executat — orice s-ar întîmpla. Eu rămîn însă la părerea mea, domnule primar, că o proclamaţie semnată de dumneata ar face mult bine.

DOAMNA ORDEN *(pe un ton tînguitor)*: Aş vrea să-mi spuneţi şi mie, ce înseamnă vorbele astea fără înţeles?

ORDEN: Da, draga mea. Fără nici un înţeles.

DOAMNA ORDEN: Nu se poate... n-au dreptul... nu se poate să-l aresteze pe primar.

ORDEN: Nu, draga mea. Ai dreptate. Nu se poate. Primarul e libertatea — şi libertatea va fi mai tare decît toate arestările lor.

(Din depărtare se aude o explozie. Zgomotul răsună între coline, repetat de ecou. Dinspre mina de cărbuni, şuieră iar sirena, cu un sunet strident, dînd alarma. Orden a rămas o clipă nemişcat, cu nervii încordaţi — apoi zîmbeşte. Încă o explozie răsună, mult mai aproape şi mai violentă. Orden se uită la ceas. Pe urmă ia ceasul şi lanţul cu placa municipală şi le predă doctorului Winter.)

ORDEN: Doctore, păstrează-le. Păstrează-le bine. *(Apoi strigă spre uşa dinspre dormitor:)* Annie! *(Uşa se deschide imediat şi apare Annie.)* Ascultai la uşă, Annie?

ANNIE *(puțin încurcată)*: Da, domnule primar.

(O explozie puternică izbucnește foarte aproape. Se aude zgomotul bîrnelor care se frîng și clinchetul țăndărilor de geam spart.)

ORDEN: Annie, vreau să rămîi mereu lîngă doamna cît timp o să aibă nevoie de tine. Să n-o lași niciodată singură. *(O îmbrățișează pe doamna Orden și o sărută pe frunte. Apoi se îndreaptă spre ușa din stînga, lîngă care îl așteaptă Prackle. Din prag, se întoarce spre doctor.)* «Scumpul meu Criton, i-am rămas datori un cocoș lui Esculap. Nu uita să plătești datoria.»

DR. WINTER *(închizînd o secundă ochii, înainte de a răspunde)*: O vom plăti.

ORDEN *(zîmbind)*: Îmi aduc bine aminte de pasajul ăsta. Uite o pagină pe care n-am uitat-o! *(Pune mîna pe brațul lui Prackle, care-i face loc să iasă.)*

DR. WINTER *(clătinînd din cap)*: Da, îți aduci bine aminte. Datoria va fi plătită. O vom plăti!

CORTINA

CRONICI
ȘI
ARTICOLE DESPRE TEATRU

CRONICI DRAMATICE

I

LA O NOUĂ DIRECȚIE A TEATRULUI NAȚIONAL

În momentul în care scriu aceste rînduri, nu se cunoaște încă numele noului director al Teatrului Național. E cu atît mai bine. Ne vom putea astfel adresa nu persoanei menite să preia succesiunea recent deschisă, ci funcțiunii însăși. Nou director pentru noi însemnează nu *nou titular*, ci *nouă direcție*.

Expresia este de altfel greșită. Teatrul Național n-a avut de multă vreme direcție. Mi se pare că de la Alexandru Davila și Pompiliu Eliade, conducătorii acestei instituții n-au mai fost propriu-zis directori, ci numai administratori.

Spun acest lucru fără sentimentul de a fi nepios față de memoria lui Paul Prodan, a cărui moarte de om tînăr am deplîns-o sincer.

A fost un bun gospodar, un om cumpănit, un spirit ponderat, fără mari îndrăzneli, dar și fără mari erori. Singura sa greșală — greșală de principiu — a fost de a crede că funcțiunea sa este în primul rînd de ordin administrativ. Prin aceasta, Paul Prodan reducea importanța propriului său post, îi limita orizontul, îl minimaliza. Printr-o modestie rău plasată, direcția Teatrului Național și-a pierdut caracterul de post central în cultura romînească și a devenit cu timpul un fel de mică regie autonomă — cum este de exemplu Casa Muncii C.F.R.

Trebuie să recunoaștem că acest fel limitat de a înțelege o direcție de Teatru Național nu i se datorează exclusiv lui Paul Prodan. El nu a făcut decît să continue, cu un surplus de modestie temperamentală, o stare de lucruri de mult instaurată acolo.

Nu numai lungul directorat al răposatului Mavrodi, dar toată conducerea de la război încoace a stabilit în teatru o mentalitate de serviciu administrativ. Problemele specifice de teatru, problemele de cultură și de artă au fost lăsate pe planul al doilea, ba chiar foarte adesea complet nesocotite, singura preocupare permanentă privind mecanismul juridic, bugetar și administrativ al instituției. Cînd acest mecanism era pus la punct, cînd el funcționa fără accident și fără deficit, titularul postului își considera misiunea îndeplinită. Este în firea oricărui organ birocratic să uite obiectivele pentru care a fost creat și să considere propria sa existență drept unic scop. Orice administrație își creează false probleme, pe care le rezolvă, transformîndu-le apoi — printr-un abil sofism — în obiective principale.

În 20 de ani, condus așa cum a fost, Teatrul Național a uitat că funcțiunea sa este de a crea o literatură dramatică originală, de a menține vii operele noastre clasice, de a păstra contactul cu marea literatură universală, de a crește generații noi de actori, de a face din prima noastră scenă punctul de întîlnire a scrisului romînesc cu plastica și muzica romînească, în sfîrșit, de a întreține în existența teatrului un climat de cultură. A uitat toate aceste obligații care fac parte din esența lui, din structura, din rațiunea lui de a fi — și și-a redus întreaga existență la elementarul «bun mers» al ruajului său tehnic, întocmai ca un dinam care funcționează de unul singur, în vid, deși rostul său este de a pune în mișcare o întreagă uzină.

Teatrul Național trebuie să fie redat culturii romînești. El trebuie să-și asume din nou funcțiunile de la care de bunăvoie s-a demis. E momentul să se înțeleagă că această instituție nu trăiește pentru a realiza anual previziunile unui capitol bugetar. Cifra încasărilor

sale nu poate fi nici un obiectiv, nici un criteriu. Sînt bugete înfloritoare care se plătesc cu inexorabile deficite de ordin intelectual.

Un director de Teatru Național nu este răspunzător numai față de Înalta Curte de Conturi. Există alte instanțe de control, al căror verdict este mai grav, chiar dacă se pronunță mai tîrziu și chiar dacă nu se consemnează în nici un dosar oficial.

Am mai observat și altă dată: între teatrul nostru de astăzi și celelalte arte (literatură, plastică, muzică) este o deosebire de nivel care echivalează cu scoaterea teatrului din cultură.

Fără a relua aici o întreagă serie de exemple, pe care cu oarecare amploare le-am expus, altă dată, în altă parte[1], e de ajuns să observăm că de la război încoace scena românească nu numai că nu a dat nimic echivalent marilor opere create în roman și poezie, dar nu a participat, nici prin efort, nici prin tendință, nici prin atmosferă generală, la dezbaterile de idei, la bogăția și diversitatea de preocupări care au însuflețit celelalte domenii ale culturii noastre actuale.

În timp ce în roman, în eseu, în poezie, am asistat la o schimbare radicală de tehnică și de stil, teatrul a rămas străin de această mișcare înnoitoare, în așa măsură încît se poate spune că de la un moment anumit el nu a mai avut nici un punct de contact cu gîndirea, cu arta și cu sensibilitatea timpului nostru, de care nu s-a apropiat și din care s-ar zice că nu face efectiv parte.

«Teatrul cu punțile tăiate», am scris o dată și îmi permit să repet formula, care mi se pare de două ori exactă, căci drumurile teatrului sînt tăiate și spre lucruri, și spre oameni. Nici o idee nouă n-a pătruns de multă vreme în această obosită artă, nici un om nou n-a bătut de multă vreme la această poartă veche.

---

1 *Banca H* sau *Despre o direcție critică în teatru* (cinci articole în *Rampa* din septembrie 1935). *Nota despre literatura dramatică* (*Revista Fundațiilor*, septembrie 1936). *Notă tot despre literatura dramatică* (*Revista fundațiilor*, noiembrie 1936) (n.a.).

În decursul unei stagiuni care presupune o considerabilă cheltuială de timp, de muncă, de bani, de oameni și de material, care este singurul moment de artă realizat pe scenele noastre? Unul singur — și poate tot ar fi de ajuns să scuze, dacă nu să justifice, atîta vreme pierdută, atîtea așteptări căzute... Unde este, nu zic piesa pe care să ne-o fi revelat această stagiune, dar unde este cel puțin experiența de regie, pe care să o fi încercat, unde este marea încercare actoricească pe care să o fi făcut posibilă, unde este noua viziune decorativă pe care să ne-o fi propus?

Dacă există răspunderi, ele nu-i pot reveni decît Teatrului Național. El e presupus a constitui conștiința de sine a teatrului nostru; el e obligat a exercita, prin simpla sa existență, controlul critic al întregii vieți de teatru, și poate că nu e exagerat să spunem, al întregii noastre vieți de cultură. Teatrul poate fi punctul de întîlnire, de fuziune, de clarificare a tuturor tendințelor și posibilităților de sensibilitate și gîndire ce se manifestă în felurite domenii de expresie, dar care își pot găsi în teatru conștiința unității lor de stil.

Noul director va găsi, se pare, la Teatrul Național o gospodărie prosperă, o deplină securitate materială a instituției, un mecanism administrativ fără cusur.

Dacă va considera că misiunea sa exclusivă este de a menține toate acestea în bună stare, ca și cum ele ar constitui valori în sine, atunci Teatrul Național își va fi căpătat încă un bun administrator, în seria aproape tradițională a foștilor conducători. Dar dacă va avea curajul să-și pună deschis problema funcțiunii ce îi revine Teatrului Național în ansamblul unei culturi, atunci e posibil să intrăm nu numai într-o nouă direcție, dar poate într-o nouă epocă. Cuvîntul nu mi se pare excesiv.

Iunie 1938

«APA VIE»

Răfuială veselă și tristă în trei acte,
de VICTOR ION POPA

«Dès qu'on travaille à la scène, on n'y voit plus rien»[1], spune Jules Renard în jurnalul său, pe care îmi cer iertare de a-l cita atît de des în cronicile noastre, dar pe care îl consider unul din cele mai edificatoare documente de teatru.

Mi-am amintit de vorba lui Renard în seara premierei d-lui Victor Ion Popa, și mi-am spus că într-adevăr teatrul e o artă care orbește pe oricine se află în intimitatea lui. Nimic nu e mai greu de conservat pe scenă decît clara vedere.

E acolo o atmosferă de febră, de neliniște, de cabotinaj, un amestec de false emoții, false adevăruri și false legi, care te fac cu ușurință prizonierul lor și te obligă să vezi totul prin prisma lor deformatoare. Așa se explică poate de ce nu există niciodată certitudini în teatru, de ce nu e niciodată posibil un pronostic, de ce prevederile cele mai rezonabile sînt răsturnate violent la prima reprezentație.

---

1 Din momentul în care începi să lucrezi pe scenă, nu mai înțelegi nimic din ceea ce faci (fr.).

Așa se explică, în sfîrșit, de ce teatrul e arta care înregistrează gafele cele mai grave, greșelile cele mai prăpăstioase.

Desigur, în orice artă există pentru creator o anumită dificultate de a se detașa de opera sa și de a o judeca just, dar mi se pare că nicăieri mai mult ca în teatru această dificultate nu împiedică un control critic preventiv.

Un pictor poate să-și dea destul de limpede seama de cusururile și calitățile tabloului pe care l-a pictat; un romancier poate spune, cel puțin pînă la un punct, care sînt greșelile romanului pe care l-a scris. De ce oare un «om de teatru» nu-și poate judeca la fel de lucid propria sa muncă? De ce soarta unui spectacol plutește în necunoscut pînă la premieră și de ce abia atunci, sub focurile rampei și în prezența irevocabilă a publicului, lucrurile care cu o zi înainte nu se vedeau devin brusc săritoare în ochi?

Piesa d-lui Victor Ion Popa a fost o cădere. În cariera unui scriitor cu atîtea resurse și cu o atît de vie putere creatoare, lucrul nu e grav.

Ce mi s-a părut personal neliniștitor în cazul acesta, nu a fost faptul că d-l Popa a scris o piesă falsă și că a regizat un spectacol neviabil, ci că scriind piesa și regizînd spectacolul nu și-a dat seama de defectele lor. Nouă, din fotoliul nostru de spectator, aceste defecte ni s-au părut fără discuție evidente. De ce le-am văzut noi și nu le-a văzut d-l Popa?

. . . . . .

M-am gîndit la acest periculos mister al teatrului, în seara premierei d-lui Popa, și niciodată el nu mi s-a părut mai straniu, mai fără explicație. Într-adevăr, nimeni mai mult ca d-l Popa nu e calificat să judece un spectacol și să-și dea seama de greșelile lui. Autor, pictor, regizor și director, d-sa poate privi un spectacol în elementele sale constitutive și e de așteptat să-l poată privi și în liniile lui de ansamblu. De la actor la costum, de la decor la lumină, de la text la culoare, nimic n-ar trebui să-i scape, nici un resort, nici un detaliu.

Cum e totuși posibil ca, avînd atîtea mijloace de control și fiind stăpînul absolut al spectacolului, d-sa să se fi înșelat atît de grav?

Se pare că la repetiția generală *Apa vie* a fost ascultată într-o atmosferă de tăcere solemnă, înfiorată de presentimentul unei mari izbînzi de artă. Dacă ar ține un jurnal, d-l Popa ar fi putut nota și d-sa ca frații Goncourt, acum 73 de ani: «Tot teatrul crede într-un imens succes».

24 de ore mai tîrziu, am asistat la deruta premierei.

Apa vie începe excelent. Actul prim este un admirabil act prim. El schițează pregnant cîteva tipuri, dar în același timp lasă destule porți de trecere mai departe. Este funcțiunea principală a unui act de început: să ne prezinte oamenii, fără să-i clarifice integral; să angajeze drama, fără să o limiteze. Actul d-lui Popa deschide o sumă de posibilități, într-un cadru perfect realizat. Totul e schițat atît de viu, atît de dramatic, încît ne e foarte ușor să trecem peste unele ciudățenii fără sens (cum e de exemplu inacceptabilul personaj jucat de d-l Storin), sau peste unele incidente confuze (cum e intrarea celor doi franțuji rătăciți). Teatrul e o artă de procedee sumare. Detaliile false nu se văd cînd sînt dominate de o scenă «tare», sau de un ritm dramatic nervos.

Trecînd deci peste cele două incidente semnalate și trecînd de asemeni peste verbiajul excesiv al eroului jucat de d-l Cazaban (tînăr actor cu remarcabile calități), întreg actul întîi este fericit.

. . . . . .

Autorul n-a voit însă să parcurgă încă o dată drumuri pe care a mai umblat. De la actul întîi la al doilea, d-sa abandonează punctul de plecare și schimbă total obiectivele inițiale ale piesei. Conflictul schițat în primul act cade pe un plan secundar în actul al doilea și e definitiv părăsit în actul al treilea. Comedie de situație la început, piesa devine dramă psihologică mai tîrziu. Intervin în decursul celor două acte ultime o sumă de elemente care deplasează axa piesei. *Răfuiala*

(cum își subintitulează, supărător, autorul lucrarea) nu mai este o ceartă pentru pămînt, ci o dispută confuză între mai multe psihologii atît de nebuloase, atît de inconsistente, încît ar fi greu să o urmărim și să o pricepem. Lungi monologuri lirice, întunecate confesiuni, neașteptate strigăte, interminabile tăceri, simboluri greoaie, explozii retorice de cinism sau de revoltă, pagini întregi de recitare în completă ceață, totul contrazice începutul dramatic al piesei.

E oare nevoie să spun că noi nu acceptăm stupida teamă a oamenilor de teatru de ceea ce ei numesc batjocoritor «literatură»? E oare nevoie să spun că prejudecata dialogului «nervos» (făcut adică exclusiv din replici scurte și din «poante») e una din cele mai barbare prostii care domnește între specialiștii teatrului? E, în sfîrșit, nevoie să spun că gîndirea, poezia, meditația nu formează — așa cum cred aceiași «specialiști» — un simplu lest nefericit al teatrului și că, dimpotrivă, teatrul nu va putea fi salvat ca artă decît tot prin poezie și gîndire?

Nu noi îi vom reproșa d-lui Victor Ion Popa faptul de a fi încercat să dea eroilor săi o anumită tensiune spirituală. Nu noi îi vom reproșa faptul de a fi vrut să fie poet și gînditor acolo unde i se cerea poate să fie numai meseriaș.

Dar din nefericire, «literatura» din *Apă vie* este fără suport dramatic. Tot ce e «literatură» în această piesă este simplu verbiaj. Faptele nu au consistență, drama nu e articulată, conflictul nu e susținut. Oricît de puțin ar vorbi, niște oameni care nu au nimic de spus vorbesc prea mult.

În teatru, conciziunea sau prolixitatea nu sînt provocate de lungimea textului, ci de logica faptelor. Lungimea unei piese nu poate fi măsurată cu cronometrul în mînă, ci cu încordarea intimă a dramei.

S-a spus că d-l Popa ar fi putut repara anumite defecte ale piesei sale dacă ar fi consimțit să taie scene și replici, simplificînd textul și reducînd durata spectacolului.

Îndrăznim să credem că acest procedeu nu poate fi o soluție. El dovedește un fel de a privi teatrul din afară. Credem că aceea ce îi lipsește piesei d-lui Popa este coherența intimă a faptelor, stringența dramei, preciziunea articulațiilor interioare. Restul e fără importanță.

Octombrie 1938

«AZILUL DE NOAPTE»
de MAXIM GORKI

Azilul de noapte este o piesă revoluționară din care teatrul a făcut un spectacol confortabil. Teatrul are arta de a amortiza loviturile periculoase, schimbîndu-le direcția, și de a nu răspunde întrebărilor grave, prefăcîndu-se că nu le aude.

Cînd se întîmplă ca un autor să ridice vocea mai mult decît poate suporta mentalitatea publică, strigătul lui, strigăt de revoltă, de oroare sau de protest, este înăbușit nu neapărat prin suprimarea materială, ci prin simplă schimbare de sens.

În teatru, problemele de conștiință pot fi foarte ușor escamotate, prin transformarea lor în probleme de regie. Piesele lui Schiller se mai joacă și astăzi în Germania hitleristă, deși nu este vers în *Wilhelm Tell*, în *Hoții*, sau în *Fecioara din Orléans* care să nu cheme libertatea și să nu blesteme tirania. Dar teatrul reduce lucrurile pe măsura lui și le face repede inofensive. El deviază atenția publicului spre decor, spre interpretare, spre tehnică teatrală și-l împiedică astfel să meargă mai departe, spre sensul adevărat al lucrurilor, pe care de altfel publicul nici nu prea ține să-l cunoască.

Azilul de noapte e o dramă de revoltă socială, care se joacă de 30 de ani în cele mai elegante săli de spectacol din lume. E o piesă de declasaţi, pe care o aplaudă din generaţie în generaţie un public de burghezi. E, în sfîrşit, un apel disperat, pe care-l ascultă fără să-l audă o societate împăcată cu sine.

Azilul de noapte vine din străfunduri sociale cu care publicul de teatru nu are nimic comun. E o dramă care se petrece la fund şi la periferie, dar se joacă în centru şi la lumină. Cei care trăiesc această dramă nu o vor vedea niciodată la teatru; cei care o văd la teatru nu o vor trăi niciodată în viaţă.

Fruntariile fiind astfel bine stabilite între unii şi între alţii, *Azilul de noapte* se poate juca în linişte. Este o piesă amară, descurajată, fără iluzii, fără resemnare şi aproape fără poezie. Ea îl cheamă pe spectator într-o lume atroce, de care totul îl desparte — lumina zilei, ordinea publică, buna educaţie. Un moment, acest spectator, care nu e un om fără inimă, ar putea fi tulburat. În mod vag, el ştie că există undeva sub pămînt fiinţe omeneşti fără haine, fără pîine, fără conştiinţă şi poate fără nume, care trăiesc în abrutizare morală şi în mizerie fizică, dar niciodată n-a privit drept în ochi un astfel de om şi mai ales niciodată n-a avut sentimentul că este într-adevăr vorba de un om. În piesa lui Gorki, viaţa aceasta obscură, mizerabilă şi nevăzută prinde realitate. Eroii lamentabili ai dramei privesc spre public şi-l fac oarecum responsabil de destinul lor. E o suferinţă care protestează, care întreabă, care cere răspuns.

Dar cortina cade la timp, şi spectatorul sensibil, care a avut poate un moment de jenă morală, îşi regăseşte la lumină conştiinţa lui de om respectabil, cu hîrtii de identitate în regulă, cu adresă stabilă. Hotarele se restabilesc imediat. Eroii lui Gorki rămîn în lumea lor depărtată, iar publicul trece în foaier, ca să discute despre jocul actorilor.

Teatrul a făcut din *Azilul de noapte* un spectacol, şi acest lucru e suficient pentru a înlătura orice semnificaţie de protest. Nici măcar n-a fost nevoie să opereze tăieturi în text, să atenueze anumite replici prea amare,

să suprime anumite gesturi prea violente. Vasca, Satin, Baronul, Actorul nu sînt tragicele epave ale unei societăţi, pe care existenţa lor ar putea să o denunţe şi împotriva căreia ar putea să cearâ răzbunare. Sînt patru roluri de teatru — atît şi nimic mai mult.

Roluri, decoruri, interpretare, regie — iată ce devine în teatru o operă de violenţa *Azilului de noapte*. Astfel îmblînzită, ea poate rămîne, fără supărare, în repertoriul permanent al tuturor scenelor din lume.

Pe scena teatrului «Regina Maria», piesa lui Gorki a fost regizată de un fost colaborator al lui Stanislavski, d-l Mihail Muratov, care a încercat, se pare, să reconstituie întocmai regia maestrului său. N-am recunoscut totuşi nimic excepţional în acest spectacol, care este fără îndoială serios pregătit şi bine jucat, dar e departe de a constitui un eveniment. «Bine pus la punct.» Niciodată această formulă nu ni s-a părut mai nimerită. Într-adevăr, decorurile sînt potrivite, distribuţia justă, jocul actorilor măsurat, mişcarea de ansamblu naturală, dar în totul, spectacolul nu e mai mult decît corect. Este desigur un efort lăudabil. Nu cred însă că se poate vorbi de o mare «experienţă» de artă. Poate că, în străduinţa d-sale de a reproduce exact un model ilustru, d-l Muratov a fost prea lipsit de iniţiativă pentru ca să poată imprima reprezentaţiei un mare suflu tragic. Ce departe sîntem de neuitatul *Azil de noapte* pe care îl juca la Bucureşti, în 1925, trupa din Vilna!

Ianuarie 1939

«SCRISOAREA PIERDUTĂ» ÎNTR-O NOUĂ INTERPRETARE

Reprezentarea *Scrisorii pierdute*, într-o nouă montare şi cu o nouă distribuţie, a deşteptat la începutul acestei stagiuni o mişcare de curiozitate şi de interes, care arată încă o dată cît de vie este opera lui Caragiale, nu numai în conştiinţa noastră literară, dar, mai mult chiar, în conştiinţa noastră publică.

Se înţelege, s-a reluat şi de astă dată în presă vechea formulă a «inactualităţii lui Caragiale» (afirmată cu mulţi ani în urmă de Pompiliu Eliade, de E. Lovinescu şi repetată apoi cu mai puţină autoritate critică de diverşi publicişti fără memorie), dar nimic nu contrazice mai evident această aşa-zisă «inactualitate» decît însuşi faptul mereu repetatei ei afirmări.

Dacă într-adevăr Caragiale este inactual, la ce e bună persistenţa, îndîrjirea, furia polemică, ba chiar neobrăzarea cu care i se strigă, 27 de ani după moarte, încă o dată şi încă o dată acelaşi lucru?

Această «inactualitate», care ne obsedează, această «uitare», care nu ne lasă să dormim, este o glumă fără sfîrşit în istoria noastră literară.

Din punct de vedere artistic, un scriitor este «inactual» atunci cînd opera sa este scoasă din circulaţia vie a valorilor de artă şi nu mai are contact direct cu

publicul, cu critica și în genere cu ceea ce se cheamă conștiința literară a unui timp.

În mod vădit, un asemenea lucru nu se întîmplă cu Caragiale. Piesele lui se joacă, volumele lui se tipăresc, opera lui continuă să aibe o mereu reînnoită forță de pătrundere în noile generații de cititori și spectatori.

Cît despre critica literară, ea nu cunoaște — cu excepția lui Eminescu — o problemă care să o preocupe mai mult și care să-i ofere un mai bogat material de cercetare și de meditație. La monumentala ediție definitivă Zarifopol-Cioculescu[1] trebuie să adăugăm atîtea studii și monografii apărute în ultimii ani sau în curs de apariție, și care toate mențin admirabila figură a maestrului în centrul vieții noastre literare și dau operei sale o permanentă verificare de robustețe.

Să nu vorbim despre influența covîrșitoare pe care continuă s-o exercite și astăzi Caragiale asupra teatrului nostru de comedie. E aproape imposibil ca cineva să încerce a face o satiră politică sau o schiță de mahala fără ca amintirea de neșters, de neînlăturat, a lui Iancu Caragiale să nu străbată în dialog, în scenariu, în vocabular.

. . . . . .

Să nu vorbim deci despre actualitatea lui Caragiale în producția noastră dramatică de astăzi, căci prin exces de evidență lucrul nici nu mai trebuie remarcat.

Dar să observăm că temele lui servesc neașteptate sugestii creatoare în alte domenii decît literatura: în pictură și desen (unde un Aurel Jiquide izbutește să traducă plastic limbajul și lumea lui Caragiale), ba mai mult chiar — lucru cu totul neașteptat — în muzică (unde un compozitor de talentul tînărului Paul Constantinescu nu numai că ne-a dat o *Noapte furtunoasă* plină de humor, dar în mici piese simfonice,

1 Ediția citată, cu toate meritele sale, nu era ceea ce se numește o «ediție definitivă» și nici o amplă ediție critică. Ediția recentă de *Opere* (Editura pentru literatură, vol. I — 1960, vol. II — 1961) a corectat unele erori și lacune ale ediției citate de M. Sebastian în articolul său, și munca de cercetare, în această direcție, nu e încă terminată.

spiritual scrise, ne oferă o transpunere muzicală uneori fericită şi totdeauna ingenioasă a spiritului caragialesc).

Toate aceste mărturii, venite din domenii atît de diferite, reduc la ridicul aşa-zisa «inactualitate a lui Caragiale», cel puţin sub raportul existenţei sale artistice.

Se spune însă că această inactualitate nu e de ordin artistic, ci de ordin social. Mai precis, se afirmă că opera lui Caragiale se referă la o lume care a dispărut şi că societatea de azi, mult evoluată, nu mai are nimic comun cu mediul *Scrisorii pierdute*.

În fapt, obiecţia e inexactă, iar ca idee este rudimentară.

În ce ne priveşte, noi nu credem că societatea romînească s-a «descaragializat». Pretutindeni, în politică şi în cultură, Caţavencii şi Farfurizii abundă.

În cele mai neaşteptate medii, în cele mai surprinzătoare împrejurări (bunăoară — cine ar zice? — la o alegere de preşedinte al Societăţii scriitorilor), situaţii tipic şi irezistibil caragialeşti se ivesc spre tristeţea, dar şi spre desfătarea noastră.

Să trecem însă peste acest punct al discuţiei şi să convenim, dacă vreţi, că lumea lui Caragiale (vie, autentică, zilnică, imediată, cum se prezintă încă) a dispărut.

Atrage acest lucru după sine, neapărat, dispariţia operei care o cuprinde? Dar esenţa însăşi a operei de artă nu este de a face nepieritoare lucrurile care pier?

Ce minte de şcolar, nedeprins cu lecturile elementare de estetică, poate gîndi că existenţa unei opere de artă e subordonată condiţiilor exterioare ce i-au dat naştere şi moare o dată cu ele?

O astfel de stupidă idee ar duce imediat la anularea întregii literaturi de la Homer la Shakespeare şi a tuturor artelor de la începutul lumii pînă azi.

În sensul de mai sus, toţi marii artişti, poeţi, pictori sau muzicieni, toţi fără excepţie sînt «inactuali», căci omenirea a depăşit în mersul său şi lucrurile pe care ei le-au cunoscut şi instrumentele de expresie de care ei s-au servit.

Dacă mai există în societatea romînească de azi Caţavenci, Brînzovenești, cucoane Zoiţice, Trahanachi și Dandanachi, este, pentru soarta operei lui Caragiale, cu totul indiferent. Ceea ce este însă sigur e că ei există în această operă, că sînt acolo vii și că, în cadrul ei, rămîn pentru totdeauna nepieritori.

Așa se și explică de altfel rumoarea, curiozitatea, însufleţirea și nenumăratele discuţii pe care le-a provocat reprezentarea *Scrisorii pierdute* într-o nouă montare.

Noii interpreţi nu aveau simpla sarcină de a juca o piesă și de a da viaţă unor personaje de teatru, cu întreaga libertate a unei creaţii actoricești, ci sarcina mult mai grea de a întruchipa figuri vii, pe care le cunoaștem, care trăiesc în amintirea noastră, care reprezintă pentru noi realităţi puternice, familiare pînă în cele mai neînsemnate trăsături.

Actorul care joacă în teatrul lui Caragiale nu are loc pentru ceea ce se cheamă o «creaţie», fiindcă eroul pe care îl interpretează e dinainte «creat», cu vocea, cu gesturile, cu ticurile, cu inflexiunile lui unice.

Trebuie un nesfîrșit tact, o mare modestie, o totală supunere pentru a-l juca pe Caragiale, și mai trebuie (lucru indispensabil) o fericită potrivire de temperament, de ton, de fizic cu eroii lui, care sînt prea prezenţi, prea reali, prea vii, ca să sufere interpretări personale.

Desigur, nu toţi actorii care au fost încercaţi în noua distribuţie a *Scrisorii pierdute* vor putea să-și menţină rolurile. Un Caţavencu, un Agamiţă, un Cetăţean turmentat nu se găsesc ușor și mai ales nu de la prima încercare.

. . . . . .

Aveam uneori, în trecut, impresia că prin exces de virtuozitate mecanică, *Scrisoarea pierdută* devine o serie de sketchuri comice jucate magistral, dar fără legătură intimă, cînd adevărul e că cele patru acte ale piesei sînt un exemplu neasemuit de economie dramatică și de complexitate organică.

Noiembrie 1939

ARTICOLE DESPRE TEATRU

TEATRUL CU PUNȚILE TĂIATE

Una din ciudățeniile teatrului romînesc este de a constitui în cultura noastră un domeniu izolat. Cu ferestrele astupate, cu ușile bine închise, iată un edificiu în care nu străbate nimic din ceea ce se gîndește, se realizează sau se agită în literatură, în plastică, în critică. Există — nu-i așa? — de bine, de rău, în cultura noastră actuală o mișcare de idei, o serie de preocupări, cîteva poziții și directive. Teatrul nu le cunoaște. El își duce mai departe, de unul singur, o existență făcută din cîteva obișnuințe bine înțepenite. Repertoriul său nu înregistrează nici una din neliniștile sau din căutările timpului. Acest repertoriu nu răspunde nici sensibilității noastre, nici problematicii noastre. Nimic din ceea ce pentru o conștiință modernă este acut și esențial, nimic nu se găsește în teatru.

Putem vorbi oricît de rău poezia noastră de azi, romanul, eseul și critica. Sînt desigur, în aceste domenii, numeroase lucruri inferioare, destule farse, destule impostori și destule trișări. Să recunoaștem totuși că în același timp există o linie superioară de gînduri și că această linie este absentă în teatru.

Teatrul romînesc de astăzi nu are nici pe departe valori echivalente valorilor de poezie, de creație epică

și de gîndire critică contemporane. Este o disproporție imensă între poezia și proza noastră de o parte și literatura dramatică de altă parte. Nu există un Arghezi al teatrului. Nu există un Rebreanu. *Cuvinte potrivite*, *Răscoala*, *Patul lui Procust*, *Concert din muzică de Bach* nu au nimic corespunzător pe scenă.

Am mai spus, altă dată, în altă ordine de idei, aceste lucruri. Mă tem că nu se înțelege încă gravitatea lor. Dacă ar fi undeva, în viața noastră de teatru, un om responsabil, care să-și pună serios problema existenței unei literaturi dramatice, cred că s-ar cutremura observînd că ÎN ULTIMII ANI NICI UN TÎNĂR N-A VENIT SPRE TEATRU. Debuturi interesante au fost aproape în toate manifestările literare. Tineri romancieri, tineri eseiști, tineri poeți — confuzi încă, neclarificați, plini de dibuiri, îndoieli și erori, dar pasionați de scris și dornici de experiențe. E un puls care bate, e o viață care se afirmă. Singur teatrul a rămas deoparte, izolat și pustiu. Nici o vocație, nici un efort, nici un semn. Teatrul cu punțile tăiate!

Este un întreg capitol de creație artistică în curs de atrofiere. Viața dezertează de acolo. Oamenii vechi sînt osteniți sau indiferenți, iar cei noi se îndreaptă din instinct spre domenii mai deschise.

Teatrul nu mai participă la viața intelectuală prezentă. El nu comunică nici cu plastica, nici cu muzica, nici cu poezia, nici cu gîndirea. Punțile îi sînt tăiate. Cercul său de activitate se strînge pînă la sufocare, cuprinzînd doar cîteva chestiuni tehnice fără orizont.

Am spus-o și în articolul meu de ieri, nu mă interesează să stabilesc aici «răspunderile». Problema e prea complexă și mi se pare că ea depășește cazul special al teatrului romînesc. Totuși, fără a lărgi discuția și păstrîndu-ne punctul de plecare, avem dreptul să ne întrebăm dacă «Banca H», banca cronicarilor dramatici, nu are nici o vină în acest divorț dintre teatru și cultură. Cred, dimpotrivă, că are o vină precisă și că această vină e foarte mare.

«Banca H» contribuie la izolarea teatrului. Judecata ei critică este lipsită de perspectivă și de lărgime. Totul e văzut sumar, înghesuit și limitat. Spectacolele

sînt judecate pe cîteva elemente tipice și de multe ori neesențiale. De aici și asemănarea, pînă la uniformitate, a tuturor cronicilor.

Pentru ca teatrul să fie reintegrat în ansamblul vieții noastre intelectuale, critica dramatică ar trebui să aducă în funcțiunea ei o viziune de sinteză mai cuprinzătoare, mai variată și mai gravă decît trecerea în revistă a cîtorva fleacuri actoricești, mereu aceleași.

Dar «Banca H» se complace în foarte strîmtul ei cerc de idei. E semnificativ că pe această «Bancă H» nu se află decît «specialiști», adică oameni cu această singură îndeletnicire intelectuală. Nu li se poate desigur face nici o vină, dar de asemeni nu se poate tăgădui că critica teatrală ar căpăta noi puteri de înțelegere și orizonturi mai largi dacă pe «Banca H» ar lua loc, între atîți specialiști, un singur filozof sau un singur poet.

Și mai ciudată este absența criticilor literari. În directă legătură cu întreaga mișcare de idei și curente din cultura romînească, drepturile lor încetează totuși la ușa teatrului, care astfel găsește încă o dată prilejul de a rămîne izolat. Nici un loc din «Banca H» nu-i revine criticii literare.

Inutil să vă spun că critica de teatru germană (pe vremea în care exista un teatru german) o făcea Alfred Kerr, poet și eseist. Inutil să vă amintesc de asemeni că critica de teatru franceză o face Benjamin Crémieux sau Maurice Martin du Gard, sau René Labon sau Albert Thibaudet, cu toții veniți spre teatru din domenii de cultură exterioare teatrului.

Acest mod de recrutare a cronicarilor dramatici are un sens foarte limpede: să pună teatrul în raport cu toate manifestările și direcțiile unei culturi.

Și-a pus vreodată «Banca H» această problemă? Desigur că nu.

Ceea ce e și mai curios este că nici critica literară nu și-a pus-o. Ca și cum un pact secret ar fi intervenit între cronicarii literari și cei teatrali, nimeni nu cutează să facă o încălcare de funcțiune. Teatrul rămîne inaccesibil: domeniul interzis.

Lucrurile merg atît de departe, încît atunci cînd o piesă apare în volum, critica literară refuză să ia cunoștință de ea. A fost, dacă nu mă înșel, cazul admirabilului *Danton* al lui Camil Petrescu, pe care cronicarii teatrali nu l-au înregistrat, pentru că n-a fost reprezentat pe scenă, iar cei literari, pentru că nu era... de resortul lor.

E o prejudecată veche și durabilă, pe care mă tem că nu o vom lichida niciodată. Mă întreb dacă nu tot acestei prejudecăți i-a căzut victimă și d-l E. Lovinescu atunci cînd, scriind o istorie a literaturii romîne moderne, a scris despre toate genurile — poezie și proză — dar s-a oprit la teatru, amînînd apariția unui volum, care nici pînă azi n-a apărut. Altfel, Doamne ferește, s-ar fi iscat un grav conflict de atribuții.

Cine va restabili într-o zi punțile tăiate ale teatrului romînesc și-l va readuce, din izolarea lui de astăzi, în organismul viu al culturii noastre?

8 septembrie 1935

ULTIMA CONVORBIRE CU «BANCA H»

A fost în stagiunea trecută un moment care a verificat pînă la limită lipsa de sensibilitate critică a «Băncii H». Am înțeles atunci încă o dată că această bancă e un drum mort în teatrul romînesc.

Mă gîndesc anume la reluarea comediei *D-ale carnavalului*, primăvara trecută la Teatrul Național. Nu era la dreptul vorbind o reluare, ci o adevărată premieră. Pe scena Teatrului Național, această extraordinară și necunoscută operă a lui Caragiale nu mai fusese jucată de nenumărați ani. Mai demult, dacă nu mă înșel, o trupă de vară izbutise s-o joace cu destul succes într-un teatru de cartier. Lucru semnificativ, căci *D-ale carnavalului* a rămas mereu, din întreg repertoriul caragialesc, la periferia teatrului nostru, care s-a dovedit astfel incapabil să-și corecteze erorile vechi.

Există într-adevăr un caz *D-ale carnavalului*. Piesa aceasta a cunoscut una din cele mai stupide injustiții din teatrul nostru. A căzut la premieră. Era în 1883 sau 87 (nu am pentru moment cum să verific data), cînd Caragiale era încă suspectat de spiritele «subțiri» din cultura romînă. Dacă vreți să cunoașteți atitudinea contemporanilor săi, buimăciți ca totdeauna de apariția unui geniu pe care nu-l înțeleg, citiți corespondența lui Duiliu Zamfirescu cu Titu Maiorescu (corespondență

din multe puncte de vedere interesantă, publicată de d-l Em. Bucuță, în *Revista Fundațiilor*). Veți vedea de acolo cum superioara cultură romînă «strîmba nasul» în fața formidabilei forțe comice pe care o reprezenta teatrul lui Caragiale. Revolta a fost deosebit de violentă față de *D-ale carnavalului*, care a fost pur și simplu trîntită de la prima reprezentație. După cum vedeți, exista și pe atunci o «Bancă H»...

De la 1883 și pînă azi, adică în mai mult de jumătate secol, teatrul romînesc n-a fost în stare să revizuiască procesul *D-ale carnavalului*. El a primit, a menținut și a confirmat căderea de la 1883, căderea unei comedii, în care varietatea tipurilor, pitorescul verbal, logica perfectă a unor situații totuși absurde, ritmul dramatic al faptelor, tehnica minuțioasă a construcției și, înainte de orice, atmosfera de invenție și spontaneitate ce animă de la un capăt la altul scena sînt pur și simplu extraordinare.

Manualul de școală repetă și astăzi, cu nu știu ce comică blazare, că *D-ale carnavalului* este o farsă. Spune asta ca și cum l-ar mustra, de dincolo de mormînt, pe bietul Caragiale. Uită însă să adauge — uită sau nu știe — că e o farsă de geniu.

De cîte ori recitesc teatrul lui Ion Luca, mă întreb cum se poate explica proasta înțelegere a acestei piese. Sînt convins că Zița și Veta își merită mai puțin notorietatea decît ar merita-o Didina și Mița, iar Chiriac nu e nici pe departe atît de variat cît Nae Girimea. Cît despre Catindat, este marele nedreptățit al teatrului lui Caragiale. Este un tip din familia Cetățeanului turmentat și ar fi fost just să-i împartă pe jumătate gloria.

Eram convins că într-o bună zi procesul acestei piese va fi revizuit. În definitiv, nu sîntem obligați să suportăm fără crîcnire «verdictul» publicului de la 1883.

«Banca H» avea prilejul să redeschidă cazul *D-ale carnavalului* și să-l rezolve cu limpezimea critică pe care perspectiva unei jumătăți de secol o poate da unei opere.

Afișul care anunța, în stagiunea trecută, reluarea spectacolului purta o mențiune extrem de gravă: *17 reprezentații de la premieră!* În cincizeci și

trei de ani, șaptesprezece spectacole! Era o cifră de dezastru.

Ne dăm cu toții seama că I.L. Caragiale rămîne, în ciuda timpului ce trece, linia mare a teatrului romînesc. (Acest lucru e atît de adevărat, încît atunci cînd se înregistrează un mare succes, el tot pe linia Caragiale se află. Exemplu: *Titanic-Vals*.) Ne dăm cu toții seama că aici este filonul nostru dramatic original și că numai prin el teatrul romînesc există ca valoare de creație. Ei bine, pentru ca o piesă de Caragiale să facă în jumătate veac numai 17 reprezentații, trebuie ca ceva să nu funcționeze în teatrul nostru, trebuie să fie acolo ceva mort, ceva sucit, ceva inert. 17 reprezentații în 53 de ani, cînd ultima mizerie de Arnold și Bach merge ușor pînă la 100 de spectacole, iată un fapt care pune în cauză însăși rațiunea de a fi a unui Teatru Național.

Mărturisesc că așteptam ca această constatare să provoace uluire și jenă. Mai mult chiar: revoltă și scandal.

Îmi spuneam: Ce imprudent e Teatrul Național! Lipește în văzul lumii un astfel de afiș! Face o astfel de destăinuire și o pune sub ochii tuturor! Ce gravă, ce primejdioasă indiscreție!

În realitate n-a fost nici grav, nici primejdios. Nimeni n-a văzut nimic. Și mai puțin decît oricine, «Banca H».

În seara spectacolului, care de altfel a fost printre cele mai frumoase seri de teatru din stagiunea trecută (căci e un fapt: Caragiale se joacă perfect; e poate singurul teatru care se joacă la noi, fără rezervă, bine), în seara spectacolului, zic, «Banca H» era deșartă. N-a avut nimeni curiozitatea să vină, n-a avut nimeni gîndul să scrie. Un fapt divers teatral, care a trecut obscur, neobservat, într-o totală indiferență.

Cînd te gîndești că la Paris e de ajuns ca în distribuția unei comedii de Molière să intre, fie și într-un rol de mîna a doua, un nou interpret, e de ajuns atît, pentru ca Lucien Dubech și Pierre Brison să studieze încă o dată stilul Comediei Franceze de a-l juca pe Molière, disprețul cronicarilor teatrali din județul Ilfov pentru

ceea ce numim teatrul nostru clasic devine un act de nesimțire.

Va fi poate peste cincizeci de ani, sau peste o sută de ani, un tînăr actor cu iubire și patimă pentru arta lui, un tînăr actor care, apropiindu-se de Caragiale, va voi să știe cum a fost jucat de-a lungul timpului un erou sau o comedie. El va căuta la Academie, în ziarele timpului, o mărturie, un document, un indiciu, un semn... Și nu va găsi decît o mare tăcere. Este tăcerea «Băncii H».

11 septembrie 1935

CEVA DESPRE TEATRUL LUI GIRAUDOUX

Era un timp în care Jean Giraudoux[1] trecea drept un autor dificil. Acum 10 sau 12 ani, Benjamin Crémieux îl prezenta cu destulă teamă în studiul critic din volumul *XX-ème siècle*. Prea sensibil, prea nuanțat, prea minuțios, scrisul său părea, nu numai ca psihologie, dar și ca sintaxă, o artă rece și abstractă tocmai prin extrema ei finețe. Era un joc de inteligență, joc strălucitor prin verva lui cerebrală, prin mobilitatea imaginilor, prin varietatea detaliilor. Giraudoux era un «subtil» — elogiu care, dacă vă gîndiți bine, e destul de primejdios, căci subtilitatea e desigur agrea-

[1] Jean Giraudoux (1882—1944) a fost unul dintre cei mai de seamă autori dramatici francezi de după 1920. Preocupat de aspectele noi ale conflictului dintre individ și societate, Giraudoux s-a dovedit a fi un ibsenian deosebit de original. Satira virulentă, îndreptată către racilele burgheziei contemporane, se împletește în opera sa cu un lirism discret, degajat de lauda umanității. Giraudoux a fost un inamic neîmpăcat al războiului, căruia i-a opus dragostea sa patetică de viață și prețuirea oamenilor. Principalele sale piese de teatru sînt: *Siegfried* (1928), *Amphitryon 38* (1929), *Tessa* (1934), *La guerre de Troie n'aura pas lieu* (1935), *Électre* (1937), *Ondine* (1939), *Sodome et Gomorrhe* (1943).

Înainte de a aborda teatrul, între anii 1904—1928, Giraudoux a scris remarcabile romane, povestiri, cărți de călătorie. După 1930, deși scriitorul nu părăsește cu totul creația epică, opera sa este dominată de pasiunea pentru poezia dramatică.

bilă, dar nu e creatoare. Marii creatori — în roman, în teatru şi poate chiar în poezie — nu sînt subtili. Ei sînt mai degrabă colţuroşi, abrupţi şi inegali. E mult moloz în orice mare operă, multă piatră, mult material opac şi dur.

Scrisul lui Giraudoux era fascinant prin arabescuri. O idee sau un sentiment găsea o nesfîrşită gamă de nuanţe în acest stil lucid şi senzual, care ştia să descopere mereu alte rezonanţe aceluiaşi moment sufletesc.

Cu asemenea dispoziţii literare, era greu de crezut că autorul lui *Siegfried et le Limousin* va merge spre teatru.

Teatrul parcă cere o viziune mai organizată a vieţii, un simţ mai precis de construcţie, oarecare neglijenţă în ce priveşte detaliile şi, dimpotrivă, aptitudini de concizie şi vigoare în punctele centrale. Arta lui Giraudoux era prea difuză pentru scenă.

Dar toate prevederile sînt ridicule atunci cînd viaţa le depăşeşte. Giraudoux, care părea exclus din teatru, prin însăşi structura talentului său, a pătruns totuşi în acest domeniu, ce-i era interzis, şi a izbutit să-şi creeze un loc propriu.

Cît de instructivă e o confruntare între *Siegfried et le Limousin* romanul, şi *Siegfried* piesa de teatru! Trecerea de la epic la dramatic se face cu delicateţa şi siguranţa cu care un grădinar ar dezrădăcina o plantă dintr-un pămînt şi ar duce-o să-şi continue viaţa în alt pămînt. E o schimbare de climă, de cadru, de condiţie fizică, dar nu e o schimbare de substanţă.

Nu ştiu cît trebuie să fie de dificilă o asemenea operaţie în grădinărie. Ea este însă fără îndoială foarte grea în literatură. Transplantările în teatru reuşesc rar şi incomplet. Ştiţi bine ce forme hibride au luat cele mai multe romane prelucrate pentru scenă.

Giraudoux izbutea magistral operaţia de la prima încercare. *Siegfried* îşi menţinea, în cele patru acte de dramă, bogăţia interioară pe care i-o cunoscusem în roman. Mai strîns, mai liniar, mai precipitat în partea finală, materialul de viaţă al operei îşi conserva totuşi integritatea. Şi dacă uneori ne amintim unele

pagini de reverie, sacrificate scenei și abandonate din motive de economie, nu e mai puțin adevărat că scena îi aducea povestei o frumusețe plastică, o frumusețe carnală pe care literatura n-o realizează poate niciodată.

Între un roman și o piesă de teatru este, cred, în primul rînd o diferență de ritm. E o cadență specială a dramei; și pe aceasta romancierul, obișnuit tehnicii digresive, o va deprinde greu. Giraudoux a realizat-o fără dibuiri. După *Siegfried* a urmat acel extraordinar *Amphitryon 38*, în care strălucirea textului se alia vivacității comediei, dînd un moment de poezie superioară, dar și de teatru adevărat...

22 septembrie 1935

O PREMIERĂ LA CURTEA DE APEL

Zilele trecute, aşteptînd rîndul unui proces la o secţie a Curţii de apel, am asistat fără voie la un spectacol de teatru emoţionant şi ridicul, cum rar li se întîmplă adevăratelor spectacole să fie.

Procesul care se judeca nu era în sine decît o stupidă escrocherie teatrală, pe care a comis-o acum vreo cîţiva ani un fost şef de cabinet al unui fost ministru de interne. Eu nu vă voi da nume (căci n-am de gînd să fac aici o cronică judiciară), dar poate că ţineţi minte. Într-o bună zi, un personaj tuciuriu, cu inexplicabilă trecere pe lîngă un ministru sentimental, a deschis în sala Poştelor un teatru, care după vreo două luni a lichidat, lăsînd în urmă nenumărate datorii şi o întreagă trupă de cabotini pe drumuri.

Detaliile procesului sînt pur şi simplu neruşinate. Se vorbea în faţa Curţii, fără nici o jenă, despre banii daţi de diverse ministere, din diverse fonduri. Ba chiar un martor cu humor a făcut un tablou al politicii naţionale în raport cu aventurile pitorescului căpitan de teatru adus în faţa justiţiei.

Mă gîndeam, privindu-l pe oacheşul personaj cu haine bleumarin, ghete de lac, cravată roşie şi — supremă eleganţă! — şnur alb la vestă, mă gîndeam la nenumăraţii tineri intelectuali care duc în orgolioasa

lor sărăcie o viață de lupte necunoscute, pentru o carte, pentru un gînd, pentru o pagină scrisă... Și îmi spuneam încă o dată cît e de tristă, cît e de lamentabilă viața politică a unui stat care, atunci cînd are nevoie de un «agent cultural», recurge la lăutarul acela cinic și cu cravată roșie...

Dar nu despre asta voiam să vă vorbesc. Vă cer iertare că m-am abătut de la subiect și că m-am lăsat cuprins de revoltă.

Spectacolul de la Curtea de apel era interesant nu prin latura lui, ca să zic așa, morală, ci prin aspectele lui teatrale. Afacerea judiciară era desigur abjectă, dar spectacolul era patetic, variat, plin de culoare și cu neașteptate izbucniri de comedie și melodramă.

Ce se întîmplase? Fusese citat ca martor întreg «personalul artistic» al fostei trupe.

Actori, actrițe, decoratori, regizori... Un grup de nefericiți cabotini, fără angajament, strînși acolo în fața sălii de ședințe. N-aș putea numi pe nici unul din ei — și chiar dacă i-aș numi, nu i-ați cunoaște. Bieți oameni de treabă, care vor fi făcut pe vremuri, în tinerețe, figurație la Teatrul Național, pentru ca mai tîrziu să joace roluri de a doua mînă în turneu la Calafat, la Roman, la Buzău... Bieți ratați, pe care viața i-a purtat prin obscure săli de provincie, unde iluzia gloriei se amesteca cu umilința mizeriei și unde o inimă de geniu ignorat tresărea în cele mai retorice scene de dramă...

«Nu, nu, niciodată... Vei trece peste trupul meu... Contesă, ia seama... Fiica mea? Tu nu ești fiica mea...»

Replici furtunoase, vocative tunătoare îmi veneau în amintire și nu puteam privi fără o îndurerată simpatie acele umbre, care își așteptau rîndul, acele fețe uzate de fard și de timp.

Dar din cînd în cînd, ușa sălii de ședință se deschidea, ușierul striga un nou nume de martor, din grup se desprindea cel chemat, și atunci, în momentul în care trecea pragul, se întîmpla o mică minune.

Intrat în sală, actorul se lumina brusc. Avea impresia că intră în scenă. Se făcea un moment de tăcere, toate privirile se îndreptau spre el, toată lumea îl aștepta...

Decorul îi era cunoscut. Era decorul din *Taifun*, actul al doilea. Decorul din *Necunoscuta*, actul al treilea. Magistrați, avocați, public...

N-aș putea să vă spun valul de căldură, de voluptate, de duioșie care îl cuprindea pe martorul-actor pășind în acest decor, în care în sfîrșit — după cîți ani de șomaj? — avea să joace un rol.

Sînt ani de cînd n-a mai ieșit la rampă. Sînt ani de cînd n-a mai simțit privirile unei întregi săli, urmărindu-l.

Aici e un decor — un decor adevărat. Aici e un public adevărat. Aici e un rol adevărat.

Și sînt magistrații în robă neagră. Și e procurorul, care întrerupe. Și e grefierul, care scrie. Și sînt avocații, care întreabă. Și e această tăcere absolută, cînd vorbește el, martorul, el, actorul care în sfîrșit și-a găsit un rol, el, actorul care în sfîrșit joacă...

Vorbește încet, și pe urmă tare, rar și pe urmă grăbit, grav și pe urmă alarmat: ridică vocea, o lasă să coboare, o înalță iar.

«Nu mă întrerupeți, domnule președinte. Vreau să vorbesc. Sînt aici și vreau să vorbesc. Sînt aici și vreau să joc. Afară, în stradă, mă voi pierde în mulțime, nimeni nu mă va cunoaște, nimeni nu mă va privi, nimeni nu mă va asculta. Mai am de spus cîteva replici. Nu vreau să ies din scenă. Nu vreau încă să ies din scenă. Am găsit un rol, lăsați-mă să-l joc...»

9 octombrie 1935

SFÎRȘIT DE STAGIUNE

Încă o stagiune care a trecut fără glorie, fără pasiune, fără eroism.

Rămîne la închiderea ei o impresie de cenușiu, de indiferență, de renunțare plictisită.

Din cînd în cînd un spectacol agreabil. Din cînd în cînd o încercare izolată de-a face ceva. Pe urmă totul cade în aceeași veche nepăsare descurajată.

Nu vreau să citez nume și nici să stabilesc răspunderi. Răspunderile sînt globale, nu individuale. Întreg teatrul nostru trece printr-o perioadă de depresiune, de descompunere. Nu este o criză de public, cum prea comod și prea grăbit se spune. Publicul e docil și de treabă.

El e capabil de mari copilării, de mari generozități. El umple pînă la ultimul loc cinematografele și stadioanele.

E o criză de orientare în teatru, o criză de suflu interior, o criză de convingere și de credință, o criză a teatrului ca funcțiune creatoare în ansamblul culturii noastre.

Sîntem la un punct așa de scăzut, încît teamă mi-e că un astfel de criteriu să nu pară, chiar oamenilor cu bunăvoință, pretențios și deplasat.

Cultură și teatru au devenit noțiuni străine.

Teatrul resimte această criză în toate manifestările lui: joc actoricesc, literatură dramatică, regie, critică, artă decorativă. În nici unul din aceste domenii, stagiunea care s-a sfîrşit nu ne-a revelat nici o apariţie nouă, nici un temperament, nici o inteligenţă, nici o vocaţie.

Actori pe care îi cunoaştem dinainte, autori, regizori, pictori decorativi încearcă să-şi menţină vechile poziţii cîştigate. Unii dintre ei reuşesc. Asta e tot.

Unde este glasul care să spargă aceste obişnuinţe somnoroase? Unde este chemarea care să zguduie puţin această lene organizată, să înfioare puţin această blazare generală?

Îi trebuie teatrului nostru puţină nelinişte. Îi trebuie un moment de elan, de imprudenţă. Îi trebuie poate un moment de spaimă. Să vadă, să înţeleagă că izvoarele lui sînt sterpe, resorturile lui uzate. Să vadă, cu brusca şi ultima luciditate a celui ce se apropie de moarte, să vadă că drumurile lui de azi sînt drumuri închise, sfîrşite...

Că avem o viaţă teatrală mediocră, poate că încă nu e atît de grav. Dar că această mediocritate este placidă, resemnată, fără cunoştinţă de sine, fără întrebări şi fără aşteptări — iată ce este deplorabil.

8 iunie 1936

ADDENDA

JURNAL DE CREAȚIE
LA PIESA
«JOCUL DE-A VACANȚA»

20 martie [*1936*]. Voi încerca să scriu piesa de teatru la care mă gîndesc de cîtăva vreme. Am văzut primul act uluitor de precis (pînă la replică de precis) astă-seară, în timpul spectacolului. Cu amintirile mele din vila Wagner, cu oarecare teme reluate din *Renée*, *Marthe*, *Odette* [1], aș putea face un lucru gingaș. Voi încerca, și dacă n-aș fi obosit, dacă n-aș avea atîtea lucruri de făcut mîine, cred că aș începe chiar acum, deși e trecut de unu noaptea, primul act.

Jumătate oră mai tîrziu. Nu m-am culcat totuși. Voiam să pun pe hîrtie, ca să nu le uit, cîteva lucruri pe care le gîndisem despre piesă.

În realitate, m-am trezit făcînd scenariul întregii piese. Sînt pur și simplu încîntat. Mi se pare o idee excelentă, și de unde acum jumătate de ceas nu vedeam decît primul act, acum le-am conturat pe toate trei. Nu știu dacă nu este o aprindere de moment, dar într-adevăr în momentul ăsta am impresia de a fi găsit un lucru excelent. Doamne-ajută.

1 Este vorba despre volumul *Femei*.

S î m b ă t ă 21. Am adormit greu azi-noapte. Eram într-o excitație de spirit pe care de mult n-am mai avut-o (știu eu? Poate la Paris în septembrie 1930, în seara de la hotelul de pe *rue de Rennes*, cînd scriam capitolul *Buță* [1]. Sau poate la Brăila în primăvara lui 1934, în dimineața de duminică în care am scris episodul Dronțu-Marjorie [2]). Vedeam azi-noapte seara de premieră, sala, spectacolul, mă ocupam de distribuirea biletelor, cui să dau, ce fel de bilete să dau etc., etc. Doamne, cît pot fi de copil.

Dacă aș fi avut telefon, poate aș fi chemat-o pe X imediat, deși era aproape trei noaptea, ca să-i spun, să-i povestesc și s-o consult.

Azi-dimineață m-am sculat mult mai rezonabil. Cred că într-adevăr schema piesei e bună. Am găsit azi o sumă de noi detalii pentru actul II. Principalul — deocamdată — este să precizez cît mai detailat scenariul. Pe urmă voi vedea. Dar am încredere în mine — ceea ce nu mi se întîmplă prea des.

Îl văd foarte bine pe In. în rolul bărbatului. Pe femeie ar trebui s-o joace X...

... Încă o dată, Doamne-ajută. Aș fi fericit să scot din subiectul meu tot ce simt că ascunde ca rezerve de emoție, poezie și grație.

L u n i 23. Nu sînt dezumflat, dar febra din primul moment mi-a trecut. Aveam simbătă și chiar ieri impresia că e o treabă pe care aș putea-o termina în două săptămîni. Cred că m-am înșelat. Îmi vor trebui poate cîteva luni. Aș fi fericit s-o am în septembrie gata, ca s-o pot prezenta teatrului atunci.

Am început să scriu. Ieri am schițat decorul, ambianța, azi am și scris prima scenă, de care sînt mulțumit. E adevărat că e scurtă. Voi avea probabil dificultăți de a grupa și a face să se miște deodată mai multe personaje în scenă.

Nu știu ce va ieși. Dar trebuie să fac experiența. Ca tehnică literară, mai ales, mă interesează. Îmi dau seama că am pus mîna pe un subiect de teatru, care

1 Capitol din romanul *Orașul cu salcîmi*.
2 Episod din romanul *De două mii de ani*.

nu s-ar preta la nimic altceva — nici roman, nici nuvelă. Nu ştiam pînă acum ce înseamnă a vedea scenic o poveste. E cu totul alt proces de gestaţie decît pentru roman.

Şi mă ameţeşte tentaţia culiselor, a sălii de teatru, a afişelor. E puţin cabotinaj în mine.

Şi în plus, emoţia de a scrie pentru X! Gîndul că va trăi lucruri gîndite de mine, va spune cuvinte spuse de mine! Cîte revanşe nu-mi voi lua asupra ei!

Sîmbătă 11 aprilie. Plec azi la Sinaia cu I. şi C., cu speranţa ca la întoarcere să mă opresc la Breaza, unde să rămîn pînă la Duminica Tomei. Aş vrea să pot lucra. Dacă cel puţin m-aş întoarce cu actul I. Vezi cît sînt de modest?

Sinaia 12. Sînt de aseară aici. Drumul cu maşina a fost frumos. Pete de mov, de verde, de gri. Odihnitor.

Tot ce e snob în mine, dor de confort şi puţin de poză, e flatat de decorul hotelului, care e aproape somptuos.

Dar o lume deprimantă, ziarişti... peşti... babe bătrîne, jucători de club. Am pierdut aseară două sute de lei la ruletă de cum am intrat în Cazinou. Îmi promit să-l ocolesc. Nu din prudenţă, dar din silă.

Voi putea scrie? Nu ştiu. Poate la Breaza, unde mă voi opri de mîine seara.

La Bucureşti ieri am văzut un lucru care m-a tulburat, fiindcă niciodată nu mi l-aş fi putut imagina în toate dificultăţile lui complexe şi delicate.

Mă oprisem cu C. la Şosea, unde se fac lucrările pentru Luna Bucureştilor. Se transplantează acolo cîţiva pomi, şi tocmai în momentul acela se încerca să se planteze un pin adus nu ştiu de unde.

Două lucruri m-au impresionat: întîi imensa bucată de pămînt cu care fusese rupt copacul. Propriu-zis nu rupt. Se săpase în jurul lui un cilindru, un fel de glastră de, să zicem, doi metri cubi, încercuind-o cu butii ca pe un butoi.

Această glastră trebuia să intre într-o groapă dinainte săpată pe dimensiunile ei.

Dar ce m-a surprins şi mai mult au fost oamenii care se sileau să ridice copacul. I-am numărat: peste cincizeci.

Ce voinţă de viaţă, indiferenţă, puternică, fără cuvinte, fără gesturi, de o grandoare tăcută, în copacul ăsta, care părea uriaş între oamenii care se agitau în jurul lui.

Marţi 14. Aş fi fost mulţumit de ziua mea de ieri dacă nu s-ar fi terminat aşa de prost la Cazinou, unde a trebuit să stau pînă la două jumătate noaptea, fiindcă nu-l puteam lăsa singur pe I., care pierdea prea mult.

Altfel, o zi bună. Izbutisem să regăsesc viziunea (vreau să spun că o vedeam din nou) piesei şi să reintru în mişcarea ei. Am şi început să scriu ultima scenă din primul act: Valeriu — X. Mă tem că am pierdut din nou contactul. Voi încerca să-l reiau la Breaza, unde plec la unu.

. . . . . .

Dar deocamdată tot piesa rămîne în actualitate. Nu încape îndoială că o voi scrie. Experienţa trebuie făcută. Mai mult nu ştiu. Nici ce va ieşi, nici ce soartă o să aibă.

Joi 16, Breaza. Am continuat de cînd sînt aci marea scenă X — Valeriu, începută la Sinaia. Sînt la pagina 12. Am impresia că merge. Dar ştiu eu?

În oarecare măsură, ce-mi dă totuşi curaj să scriu teatru sînt notele lui Renard despre piesele lui.

Aş vrea să nu plec din Breaza înainte de a fi terminat cel puţin această scenă.

Cred că rolul bărbatului va fi extrem de dificil. Numai In. l-ar putea juca fără să-l facă *raisonneur*, pretenţios şi obositor. Pe măsură ce-l scriu, îmi place mai mult, dar mă şi îngrijorează mai mult. După terminarea piesei — şi fie că o joc, fie că nu — voi scrie pentru fiecare rol o recomandaţie dedicată interpretului, pentru a-i indica linia generală a rolului.

Vineri 17. Niciodată Breaza n-a fost aşa de frumoasă. E o profuziune de culori. N-am văzut în viaţa

mea atîția pomi înfloriți. Cred că sînt meri. Unii au ceva de carte poștală, așa sînt de albi.

Am stat adineauri — nouă dimineața — cîteva minute la capătul aleii cu nuci să privesc Prahova în sus, spre munți. E ametitor. Albul zăpezii de pe Bucegi, pe urmă albul merilor în floare, pe urmă o mie de nuanțe de verde, de la verdele negru al unui pin stingher, pînă la verdele galben, fraged, umed, nesigur, al frunzelor tinere. În mijlocul peisajului — exact în mijloc, de parcă ar fi fost pusă acolo nu știu de ce legi ascunse de compoziție — o casă cu acoperișul negru, ars, sumbru, luminînd prin contrast culorile vii din jur. Și să nu uit petele de mov, petele de albastru, umbrele gri, scînteile apei în soare. Mi se părea sincer că e ireal și, după ce m-am depărtat vreo douăzeci de metri, m-am întors să mă încredințez că toate astea există într-adevăr și că au rămas la locul lor.

(M-am întors după masă, mă înșelasem. Nu era apă, Prahova e aproape secată.)

Aseară, deși am încercat să scriu pînă după douăsprezece, n-a mai mers.

Recitesc însă acum tot ce am scris și mi se pare frumos. Poate că am făcut bine că am început cu scena cea mare. Ea fixează atmosfera piesei. Îmi va fi mai ușor să scriu scenele preliminare.

Duminică 19, București. Am plecat foarte mulțumit de la Breaza, deși nu terminasem complet scena X — Valeriu. Îmi mai lipseau două pagini. Le-am scris astăzi. Fără a-mi flata lucrul, am impresia că am avut mînă bună. Sînt unele momente în scena asta care mi se par delicioase. Întocmai ceea ce visasem ca atmosferă, ca ton. Și pe urmă — ceea ce e și mai important — mișcarea generală a scenei, care e totuși așa de lungă, ritmul ei sînt vii, sînt articulate.

Am numărat replicile (copilărie: dar tot așa număram la prima carte tipărită rîndurile pe pagină). Sînt o sută patruzeci și nouă. Nu sînt prea multe? Nu e prea lung?

Am încredere în piesa mea. M-ar mira să o stric, deși mi-au mai rămas atîtea lucruri de făcut.

Dacă aș avea acum o întreagă lună liberă, m-aș întoarce la Breaza și cred că aș putea să-mi mențin excelenta dispoziție de săptămîna asta. Vineri am scris acolo zece pagini — ceea ce pentru scrisul meu încet și greu este un randament excepțional. Voi încerca să capăt o săptămînă liberă la începutul lui mai...

Duminică 26. ...Am plecat încîntat de la ei. Lectura mi-a reîmprospătat tot ce scrisesem și mi-a redeschis drumuri care nu mai dădeau nimic. Plecînd pe stradă am văzut unele lucruri noi pentru actul III (Bogoiu, cravata, «mă compromiți», «te voi întîlni pe stradă» etc.). De altfel, este singurul care mă îngrijorează, fiindcă e sărac. Nu aș vrea să cadă brusc ritmul după actul II, care promite să se susțină așa de bine.

Voi încerca să plec sîmbătă sau duminică. Am regăsit noi rațiuni de a scrie.

Duminică 17 [*mai*]. Azi o lună plecam de la Breaza. Și de atunci piesa mea a rămas locului. Nu e păcat că o las să se înnămolească? Voi regăsi vreodată ritmul fericit pe care îl descoperisem în cele cinci zile de la Breaza?

Trebuie să plec neapărat. Poate că e o simplă prejudecată, dar acuma prea s-a înrădăcinat: nu pot să scriu aici. Am încercat și astă-seară, dar nu merge. Ce e mai stupid este că întreg actul I îmi este clar în minte, frază cu frază. Totuși, nu merge.

Mi-am consultat agenda și cred că dacă am puțină voință pot pleca miercuri seara și să rămîn pînă luni dimineața. Ar fi patru zile de lucru. Nu trebuie să le las să se piardă. Dar nu am bani, mama trebuie să plece, sîmbătă am proces.[1] Totuși, totuși...

Marți 26. Am mai scris din actul I vreo două scene. Aseară mi-am mai simplificat o situație în care mă încurcasem rău. Erau aproape toate personajele în scenă — trebuia să-i las pe X și Bogoiu singuri — și nu știam cum să-i scot pe ceilalți afară. Soluția a venit cu ușurință, pe neașteptate. Metoda cea mai sigură

1 După cum se știe, scriitorul practica, în acești ani, avocatura.

este tot aceea de a lua loc cu hotărîre la masa de scris și de a aștepta. Mă uit în agendă și îmi spun că ar fi posibil să plec totuși joia viitoare, 5 iunie, la Breaza, unde să rămîn pînă miercuri dimineața, 10 iunie. Ar fi cinci zile pline de lucru. Iar dacă pînă atunci, furînd din cînd în cînd o seară sau o după-masă, aș reuși să termin actul I, Breaza mi-ar rămîne pentru actul II. În cinci zile complet libere, cîte nu se pot face. Să bat în lemn și să sper.

V i n e r i 5 i u n i e. Bogoiu amenință să devină prea subtil. Nu se poate, trebuie neapărat să-i păstrez un fond de optimism puțin jovial, puțin apăsat. Nota lui de melancolie trebuie să răsară cînd și cînd din robustețea și simplicitatea lui cam necioplită.

«Umblu cu busola în buzunar și caut nordul. Dacă mă gîndesc bine, mi se pare că e singurul lucru pe care l-am căutat cu adevărat în viață: nordul.»

O asemenea replică, deși îmi place prin ea însăși, nu poate fi a lui Bogoiu. O voi suprima neapărat și voi relua accentul de sănătate cam obtuză pe care Bogoiu trebuie să-l aibă. El este poate în anumită măsură un poet, dar fără să știe. După cum vezi, n-am plecat. Voi putea pleca mîine? Nu știu. Afacerea Pl. mă încurcă grozav...

Luni 8 iunie. Breaza. Am terminat actul I. Am sosit la Breaza sîmbătă după masă la patru. Pînă seara am scris trei pagini. Ieri șaptesprezece pagini (cred că e recordul meu literar. Nu-mi amintesc să fi scris vreodată așa de mult într-o singură zi). Acum dimineața, în sfîrșit, ultimele trei pagini din scena cu mecanicul, făcînd astfel în sfîrșit legătura cu scena finală, de atîta vreme scrisă. Hotărît, Breaza se dovedește ca niciodată propice piesei mele de teatru. E adevărat că venind alaltăieri aici aveam trasat în minte totul: scenă cu scenă, aproape replică cu replică. Dar e tot adevărat că în aceeași situație, în cincizeci de zile n-am reușit să scriu decît cincisprezece pagini, în timp ce aici, în mai puțin de două zile, am scris douăzeci și trei. Cred că actul II ar merge, dacă aș dispune de zece zile libere la Breaza, în același ritm. Îl văd prea bine,

prea precizat în detalii... Dificultățile serioase, rezistența vor reîncepe abia la actul III, cel mai neclar deocamdată, sau mai bine zis singurul neclar. E adevărat însă că și el s-ar putea lumina în timp ce-l voi scrie pe al II-lea.

Sînt mulțumit. Simt că mi-am simplificat lucrul și pun cu o satisfacție de muncitor actul I deoparte.

Nu-mi dau încă seama de defectele lui. Trebuie să fie cîteva. Poate anumită lipsă de unitate în ton. Mai ales mă întreb dacă scena ultimă, la care țin așa de mult, fuzionează cu partea I a actului. Și pe urmă, nu știu dacă nu e prea lung. Și mă mai întreb dacă prezența continuă a Corinei în scenă nu e obositoare, și pentru ea, și pentru spectatori și dacă pentru a o pune în valoare în marea scenă cu Valeriu n-ar fi trebuit s-o scot în prealabil din scenă pentru cîteva minute, pentru ca glasul ei revenit să aducă acea puțină surpriză pe care o bănuiesc necesară unui dialog de teatru.

Dar nu vreau ca din exces de prudență să-mi denigrez munca. Cred că am făcut o treabă bună și că oarecare detalii — dacă va fi nevoie — vor fi reparabile.

Mă întorc după masă la București. Dacă afacerea Pl. se aranjează la tribunal, atunci reintru într-o bună perioadă literară și voi evada cît de curînd de la birou, pentru a reveni la această binevoitoare, cu mine, Breaza...

București, 11 iunie, joi. Cred că ar putea fi un lucru amuzant, iar titlul mi se pare fericit ales. Alaltăieri la M. am citit actul I. Erau de față, în afară de soția lui și el, M., Ms. și G. Cred că au ascultat cu plăcere, fără oboseală (îmi dau seama că eroul meu îl enervează pe M. și știu și de ce. Îl vede suficient, infatuat. Se înșală însă, și am să încerc să-i explic lui M. de ce).

Nu pot ști ce cred ei sincer despre act. Evident, mi-au spus că le place. Dar lectura mi-a ajutat mie: am văzut actul încheiat și am avut într-adevăr impresia că se susține. Continui să-mi precizez actul III. Cred că-l voi utiliza aici mai mult decît în primele mele intenții pe Jeff. Și nu voi mai provoca un amor

între el și doamna Vintilă, ceea ce ar fi o prea mare facilitate.

Ghilcoș, 2 august, duminică. Sînt aici de vineri dimineață. Vila Wagner regăsită. Oarecare schimbări, altă lume, ca totdeauna stingherit, între oameni străini cu care sînt silit să stau de vorbă. Dar peisajul e același, aerul e salubru, brazii — aproape. Ieri am fost la Cheile Bicazului. Noaptea, spre lacul sub lună plină. Diminețile, pe șezlong la soare. Îmi regăsesc cu ușurință calma mea fericire de anul trecut.

De mîine vreau să scriu. Nu mai am nici o scuză de a nu o face. Dar nici mare entuziasm nu am. Am recitit chiar acum după masă actul I și mi s-a părut lung, greoi. Mă urmăresc obiecțiile lui C. cînd i l-am citit.

Totuși, mîine voi fi la datorie. Cu resemnare și supunere, dacă nu cu elan. Elanul va veni și el după primele pagini scrise.

«*Le plus difficile* — spune Renard — *c'est de prendre la plume, de la tremper dans l'encre et de la tenir ferme au-dessus du papier.*»[1]

Luni, 3. Am scris puțin, dar am scris. Principalul era să încep în ziua fixată în «program». E adevărat, nu aleg din toată ziua asta (în care totuși am stat vreo cinci ore în fața hîrtiei de scris) decît vreo patru pagini. Am scris primele două scene ale actului II. M-am împiedicat însă la scena a III-a, Corina—Bogoiu, și mi se pare că nu trebuie să insist: n-am s-o urnesc din loc astă-seară, o las pe mîine dimineață.

Scena primă Bogoiu—Maiorul am terminat-o sacrificînd în întregime incidentul cu jurnalul găsit, care mai demult — cînd făceam scenariul (scenagiatura, zice Stendhal) — mi se părea deosebit de comică, dar acum am impresia că pe de o parte e facilă ca efect, iar pe de altă parte foarte greu de scris. Pe mîine deci.

Seară rece, dar de o puritate perfectă. Luna, drept în fața balconului meu, într-un brad. Și pe toată valea, un albastru de piatră transparentă.

---

1 Greutatea stă mai cu seamă în a lua tocul, a-l muia în cerneală și a-l ține ferm deasupra hîrtiei (fr).

M a r ţ i 4. Misterul telefonului din actul I va rămîne nedezlegat. Nu voi şti niciodată cu cine a vorbit Corina şi ce a vorbit. Nu vreau să-i forţez secretele. Să şi le păstreze.

S e a r a. Am terminat scena Corina — Bogoiu. Am început şi am dus pînă la jumătate scena a IV-a, Ştefan—madame Vintilă. Aş fi terminat-o desigur dacă tinerii însurăţei, vecinii mei de balcon, n-ar fi avut fantezia să facă toată după-masa lectură cu glas tare. Citesc o carte franţuzească şi o citesc pe rînd: cînd ea, cînd el. Pe urmă o comentează, o explică, pasaj cu pasaj. Exasperant. Genul cel mai detestabil de lună de miere: luna de miere intelectuală.

Fără acest accident, ziua asta ar fi fost spornică. Şi aşa sînt mulţumit de ea. Opt pagini scrise. Şi multe lucruri clarificate.

Pentru mîine dimineaţă mi-am acordat un scurt concediu, ca să mă urc pe Ghilcoş. Dar voi încerca să mă ratrapez mîine după amiază.

V i n e r i 7. Nu m-am ratrapat miercuri după masă, cum îmi făgăduisem. Toată ziua de miercuri a fost sacrificată din cauza plimbării pe Ghilcoş, unde la intrare am pierdut drumul şi am rătăcit aproape două ore. Dar priveliştea e miraculoasă.

Ieri, zi de ploaie din zori pînă noaptea. Zi de ploaie, dar şi zi de lucru. Zece pagini. Terminat scena Ştefan —madame Vintilă. Început scena Corina—Jeff, care însă la un moment dat s-a oprit locului. Imposibil să o duc pentru moment mai departe. Am abandonat-o şi am trecut la scena imediat următoare, intrarea celor doi străini în pensiune. Am impresia că merge. Sînt în momentul ăsta (ora prînzului) la scena a IX-a, pagina 27. Dimineaţa de azi am pierdut-o toată ca să fac corespondenţă. Voi lucra însă după masă. Trebuie.

D u m i n i c ă 9. A patra zi de ploaie. Începe să fie exasperant. Mă surprind cu nostalgii de oraş. Aş vrea un cinematograf, un concert: şi totuşi, cel mai bun lucru pe care îl aştept e tot soarele.

Am lucrat, mi se pare, destul de bine. Am terminat aseară scenele cu cei doi străini. Sînt lucruri care mă

amuză. Mă întreb însă dacă pe ici, pe colo n-am exagerat, dacă n-am apăsat prea tare, dacă n-am recurs la prea facile efecte. Nu știu: voi vedea. Sînt la pagina 40. Să vedem ce va da ziua de azi.

L u n i 10. A cincea zi de ploaie. Sîntem în plin noiembrie. De nicăieri, nici un semn de îndreptare. Am impresia că s-a terminat, că nu voi mai vedea aici la Ghilcoș un cer senin.

Sînt la scena finală — scena despre care în noaptea cînd mi-am făcut pentru prima oară schema piesei — în martie — scriam «marea scenă greu de scris».

Mă apropii de ea cu teamă. Ce-o să dea?

Dacă o termin azi sau mîine, îmi las o zi liberă înainte de a trece mai departe la actul III.

Să fie oare posibil să mă întorc la București cu toată piesa scrisă?

Paginile scrise ieri îmi displac suficient. Nu vreau însă să mă împiedic de ele acum. Voi încerca să le revăd la sfîrșit. Deocamdată mi se par exagerate. Tranziția e prea bruscă, efectele — prea exagerate. *S e a r a.* Aveam dreptate. Merge greu. Sînt la masă...

M a r ț i 11. ...În rezumat, voiam să spun că scena asta la care m-am oprit mă îngrijorează. De cînd sînt la Ghilcoș, prima piedică serioasă. Și nu mă îndur să trec peste ea la actul III. Aș vrea să pot termina actul II și să-l pun deoparte, ca pe o treabă sfîrșită. Ieri am stat vreo șase ore în fața hîrtiei și nu m-am ales decît cu vreo două pagini (nici două pagini întregi) care pot fi reținute.

Voi încerca azi. La drept vorbind, dacă ar fi soare, mi-aș acorda cîteva ore libere, aș urca pe Ghilcoș sau pe Țohart, și asta m-ar limpezi poate. Dar e mereu urît, același cer de noiembrie, un vînt rece, nici măcar destul de tare ca să gonească norii.

V i n e r i 14. Nici un progres. Sînt la un punct mort. Scena finală a actului II opune o rezistență stupidă.

Actul III, de care am încercat să mă apropii, este cu totul inform. De atîtea zile, nici o idee nouă. Și soarele nu mai vine. Încep să cred că din cauza lui

îmi merge așa de prost. Ieri nici n-am încercat să lucrez. Și nici măcar nu am satisfacția de a fi leneș. Sînt plin de remușcări. Fiecare ceas mi se pare o mustrare.

S î m b ă t ă 15. Totuși, ieri am terminat actul II. Cred că va avea nevoie de serioase adăugiri. Îmi trebuie neapărat o scenă Corina—Ștefan, prealabilă scenei finale, pentru a o pregăti. Și de asemeni va trebui să insist puțin asupra lui madame Vintilă. Eventual scena Corina—Jeff poate rămîne așa cum e. În schimb, va trebui să adaug unele lucruri «discursului» pe care Corina îl ține celor doi intruși, convingîndu-i să plece.

Toate aceste adăugiri mi se par necesare nu numai pentru economia intimă a actului, dar și pentru dimensiunile lui. Se înțelege că el trebuiește să fie mai mic decît actul I, dar, oricum, disproporția mi se pare prea mare. Șaptezeci și nouă de pagini întîiul și numai patruzeci și nouă al doilea — asta face o diferență nu numai de treizeci de pagini, dar la reprezentare, de jumătate oră.

J o i 20. Actul III l-am început după lungi, lungi dibuiri. Nici acum nu sînt deplin clarificat. Înaintez încet, făcînd lumină pe distanțe scurte, pe care le parcurg fără să știu încotro voi merge mai departe. Sînt zile în care nu scriu nimic, sînt altele din care nu mă aleg decît cu trei-patru replici scrise. Dar nu mai am dezolanta impresie — de acum cîteva zile — că nu voi mai putea scrie de loc și că voi rămîne cu piesa veșnic neterminată.

Merge greu, merge foarte greu, dar merge.

S î m b ă t ă 22. Cred că s-a făcut lumină. A fost greu pînă m-am clarificat, dar acum mi se pare că sînt într-adevăr și pe deplin clarificat.

Ziua de ieri și cea de azi — nu prea productive ca număr de pagini (ieri o pagină și jumătate, astăzi patru pagini jumătate) — mi-au precizat linia actului III. Iese cu totul altceva decît proiectam, dar sînt bucuros că regăsesc un ton grav, pe care scenele Bogoiu —Maiorul îl îndepărtaseră cu prea multă brutalitate

comică. Nu va fi un act comic. Renunț de exemplu la scena cu peștele prins de Maior — scenă care mă amuza așa de mult în primele mele proiecte. De altfel, Maiorul și doamna Vintilă nici nu mai apar în actul ăsta. Nu i-am dat eu afară. S-au eliminat singuri, prin jocul intim al lucrurilor.

Comedia se strînge între Corina, Ștefan, Bogoiu și Jeff. Toți trei o iubesc, fiecare în felul lui — și plecînd, Corina îi va părăsi pe toți trei. Regăsesc o foarte veche amintire dintr-un film, pe care l-am văzut în copilărie, și care se chema: *Cei trei sentimentali*. E o emoție regăsită.

Sînt surprins de sensurile sufletești pe care le-au căpătat de-a lungul acestor luni, de cînd scriu piesa, Bogoiu și Jeff — la început figuri cu totul episodice în intenția mea și mai mult de utilitate comică, iar acum deveniți piese principale ale întregului joc psihologic.

Am scris pînă azi, din actul III, primele trei scene, lăsînd acum (șapte jumătate seara) neterminată scena Bogoiu — Corina. Scenariul sumar al întregului act e făcut.

E posibilă o singură primejdie. Prin eliminarea Maiorului și a lui madame Vintilă, actul să nu devină prea scurt.

Sînt însă decis să nu țin deocamdată seama de acest lucru. Eu scriu piesa, așa cum se impune ea. Pe urmă, la reprezentație, voi face amplificările strict necesare — dacă într-adevăr vor fi necesare. Impresia mea este că — mai ales ținînd seamă de lungimea actului prim — spectacolul ar putea fi împărțit în două (cu o singură pauză după actul I, actele II și III jucîndu-se cu o pauză doar de cinci minute, aproape în continuare).

Mă gîndesc la felurite titluri *(Vacanță* e prea șters). *O zi cu soare*, *Jocul de-a vacanța*, *Jocul de-a fericirea*.

Cred că mi-am recîștigat bucuria de a scrie. Un moment (moment care a durat vreo zece zile) mă părăsise. Dacă îmi mențin actuala dispoziție de lucru, atunci rămîn la Ghilcoș pînă termin. Adică, dacă e nevoie, și după 1 septembrie.

Marți 25. Sînt la jumătatea scenei a VIII-a, scena de explicații Corina—Ștefan, punctul de sus al actului. De aici încolo, restul e de o perfectă simplicitate. Îmi dau seama că dacă aș fi mai harnic și dacă aș fi într-o mai atentă încordare, aș putea termina totul într-o singură zi.

Dar pe de o parte ploaia a revenit și sîntem din nou în plin noiembrie de ieri dimineață. Îmi lipsește așa de mult soarele... Mă obișnuisem să lucrez pe balcon — mai ales între cinci și șapte jumătate seara, cînd muntele Ghilcoș, drept în fața mea, trecea prin cele mai suave focuri ale apusului.

Totuși, îmi pot considera piesa virtual terminată. Mai am două zile, cinci sau șapte — dar o termin. Aș vrea însă să o termin aici și să nu fiu silit a lăsa nici măcar un rînd pentru la București.

Joi 27. Nu, n-am să termin nici azi, nici mîine, nici duminică. Nu știu cînd am să termin. Deși scena a VIII-a, Corina—Ștefan, care mi se părea cea mai grea în actul ăsta, e terminată, totuși dificultățile n-au trecut toate. De exemplu, scena imediat următoare, Ștefan—Jeff, rezistă. Toată după-amiaza de ieri, toată dimineața de azi, m-am luptat cu ea, fără să pot scoate mai mult de cinci-șase replici. E curios cum se ivesc rezistențe mai ales acolo unde nu le așteptam.

Dar nu sînt supărat. Aștept. Finalul actului se desenează admirabil. E o bogăție de nuanțe pe care nu o bănuiam acum zece zile, cînd întreg actul III mi se părea șters. Dar voi putea să aduc la lumină toate aceste nuanțe? Dacă din scena penultimă, Corina—Ștefan—Bogoiu—Jeff, nu scot un moment de mare delicatețe și de emoție foarte fină, atunci nu rămîne decît o singură explicație: că nu am pic de talent.

În ce privește titlul, cred că voi rămîne definitiv fixat la *Jocul de-a vacanța.*

Sîmbătă 29 august, ora patru. Am terminat. Cui să telegrafiez, ca în anul I, «Trecut examenul, sînt fericit»?

Dar am trecut oare examenul? Voi vedea mai tîrziu.

Duminică 6 septembrie. ...Am renunţat să scriu aici ce s-a petrecut la Bucureşti în trecerea mea pe acolo. Patru zile destul de obositoare.

Am hotărît să dau piesa lui Mr. Cu părere de rău, dar fără ezitări. Va scoate din ea ce va putea...

Miercuri seara am citit actele II şi III pentru... (cîţiva prieteni — n.n.). Rezultat îndoielnic — primă impresie mai mult deprimantă. Dar pe urmă mi-am revenit. Sînt o sumă de obiecţii pe care vreau să le consemnez aici. Dar pe de o parte mi s-a terminat cerneala, iar pe de altă parte e prea frumos afară. Pe mîine poate.

Luni 7. Actul II ar putea să meargă, chiar în forma lui de acuma. Poate că nici scena Corina—Jeff nu mai e nevoie să fie completată. În schimb, scena finală trebuie neapărat remaniată. A fost de altfel sentimentul meu din primul moment de cînd am scris-o.

De asemeni, e cu totul insuficientă scena imediat următoare plecării celor doi intruşi. Ideea este excelentă (una din cele mai bune invenţii din întreaga piesă), dar nu e pusă de loc în valoare. Mi-am dat şi ieri seama de acest lucru. Merge foarte bine la lectură întreg episodul celor doi clandestini. S-a ascultat bine şi s-a rîs mult.

Asta e tot ce găsesc deocamdată de spus despre actul II. Mult mai complicat este pentru al III-lea.

Vineri 11. Plec după-masă. N-am scris nimic, n-am citit nimic. Am stat în soare — şi asta a fost aproape tot. Cîteva zile fericite. Voluptatea mea supremă e lenea.

De asta n-am notat nimic aici. Nu mă interesa.

Marea e calmă, oglindă.

Marţi 22. Alaltăieri seară, duminică, acasă la Ms. lectură pentru In.

Lectură bună, urmărită cu destulă uşurinţă. In. — de un entuziasm gălăgios.

«E cel mai formidabil lucru pe care l-am cunoscut de patruzeci de ani încoace. E un moment în teatrul romînesc. Nu-ţi dai seama ce ai făcut. E o onoare pentru

mine să te joc. Nu-ți dai seama de drumurile pe care le deschizi. Ce tehnică, ce dialog, ce minune!...»

Îl ascultam amuzat și cu destul calm. Încep să-l cunosc. Totul e pentru el formidabil, unic, epocal...

Știu cu cît trebuie reduse superlativele lui pentru a căpăta ideea exactă pe care vor s-o exprime. Prin urmare, nu mă las înșelat de excesele lui de entuziasm. Îmi cunosc piesa mai bine decît mi-o cunoaște el. Adevărul însă este că i-a plăcut destul și că sub ploaia lui de exclamații admirative se putea citi o adeziune sinceră.

E un punct cîștigat.

Observațiile lui despre actul al III-lea sînt foarte juste. Incontestabil, omul ăsta are ochiul sigur. Scena de explicații Corina—Ștefan este prea explicativă. Grosolan explicativă. Soluția pe care mi-o propune el este simplă: tai totul pînă la scena Jeff—Ștefan (care i-a plăcut mult — și îmi pare bine), scriu proiectata scenă cu Bogoiu și peștele Maiorului, las prima scenă Corina—Ștefan — și fac pe urmă legătura. E o operație de cinci minute.

Totuși, eu nu văd chiar așa de simplă chestiunea. Mi se pare că remanierea actului ultim trebuie să fie mai serioasă.

Toate lecturile pe care le-am făcut pînă acum (cea de duminică a fost a treia — ca să nu mai socotesc lecturile anterioare ale actului prim) mi-au servit enorm. Sînt în fine fixat asupra lucrurilor care merg și asupra celor care nu merg. Mi se pare că un public de cinci sute de oameni nu va reacționa altfel decît publicul de douăzeci de persoane pe care l-am înfruntat pînă acum.

Din actul I, voi modifica scena Bogoiu—Corina (în sensul în care și C. și N. mi l-au indicat printr-o tulburătoare identitate de observație). Dovadă că schimbarea se impune este că după actul I, In. îmi spunea că Bogoiu e un tip din familia Prostului lui Fulda — ceea ce e absolut inexact. De altfel, schimbarea e simplă și ușoară. E însă mai mult o problemă de transcriere decît de transformare propriu-zisă.

Actul II rămîne aproape intact. Scena primă indică admirabil schimbarea de atmosferă. Intrarea celor doi clandestini a fost încă o dată ascultată cu mare bucurie. Voi modifica doar o replică a lui Bogoiu (cea cu poliţa — care nu merge de loc). In. mi-a dat aici o sugestie simplă, dar excelentă.

Actul al III-lea, cred că-l voi scrie din nou, exceptînd ultimele patru scene. Mi-ar trebui pentru asta trei-patru zile, în care aş pleca undeva să lucrez, la Sinaia de exemplu, sau poate la Braşov, Sibiu. Voi vedea. Pentru moment, n-am nici o grabă, deşi In. mă asigura că mă joacă înainte de Crăciun — şi se oferea să semneze imediat un contract în sensul ăsta.

Vor fi încă mari dificultăţi. Prefer să mai aştept un an.

La drept vorbind, a aştepta încă un an ar fi soluţia care mi-ar conveni mai mult, căci pînă atunci s-ar putea să devină posibilă distribuţia mea ideală, iar pe de altă parte acum sînt destul de plictisit de toată istoria asta, care durează prea de mult. Mi-e dor să fac altceva: să citesc, să scriu un roman, să termin cu o glumă, care bag de seamă că-mi cere mai mult timp decît merită. Mi-e silă văzînd că ia proporţii o întîmplare care, în definitiv, nu are dreptul să fie mai mult decît derizorie. Sînt aşa de neserios, încît să-mi închipui că gluma asta în trei acte are dreptul să mă preocupe, cînd în fiecare an treizeci de oameni scriu la Paris, la Viena şi la Londra, treizeci de comedii cel puţin la fel de agreabile? Nu, nu — e timpul să redevin serios...

Vineri 16 octombrie. Sînt la un punct primejdios, în ce priveşte piesa mea: începe să-mi placă actul trei.

După ce mi-a displăcut violent o bucată de vreme, după ce la lectură am avut impresia că e un dezastru sigur, după ce am consimţit orbeşte toate modificările propuse — ba de Gulian, ba de In. — acum... începe să-mi placă.

Nu aş face decît modificări de detaliu. Aş simplifica unele scene, aş suprima unele replici — dar aş lăsa intact scenariul, desfăşurarea lucrurilor, tonul general al actului.

De revăzut mai serios nu sînt decît prima scenă și ultima. Prima, pentru a-l introduce pe Bogoiu și a justifica lipsa Maiorului și a lui m-me Vintilă. Ultima, pentru că e într-adevăr prea grăbită — ceea ce am știut din primul moment.

Altfel, înclin să las actul III așa cum se găsește — chiar dacă în asemenea condiții In. ar refuza să mai joace.

Prefer să mă înșel eu decît să se înșele alții.

Cum eu am scris — și nu ei — am, cred, mai multe șanse de a vedea adevărul.

Și mai trebuie să adaug, incapacitatea mea de a-mi reface manuscrisele. Nu mi s-a întîmplat așa și cu *Orașul cu salcîmi*?

NOTE

JOCUL DE-A VACANȚA

Piesa *Jocul de-a vacanța* a fost scrisă în anul 1936. Ea nu a putut fi prezentată decît doi ani mai tîrziu, în 1938, după numeroase tergiversări și greutăți ridicate în calea autorului. Directorii teatrelor burgheze se îndoiau de succesul acestei lucrări dramatice, care înlocuia loviturile melodramatice cu poezia emoționantă a căutării fericirii omenești. În seara zilei de 17 decembrie 1938, *Jocul de-a vacanța* a fost jucată întîia oară, la Teatrul Comedia din București. Din distribuție, au făcut parte, între alții: V. Maximilian (Domnul Bogoiu) și G. Vraca (Ștefan Valeriu). Direcția de scenă a fost semnată de Sică Alexandrescu.

Semnalăm că între manuscrisele autorului s-au păstrat șapte file autografe, aparținînd perioadei următoare premierei absolute a piesei. Dăm aici deosebirile acestei variante, care revizuiește numai scena I din actul al III-lea: p. 74, r. 8 — «*Sînt îmbrăcați ca pentru o dimineață rece de munte*» în loc de «*Ținuta lor arată o dimineață rece de munte*»; p. 74, r. 1 de jos — «*o veșnicie*» în loc de «*o eternitate*»; p. 76 — pasajul cuprins între rîndurile 15 (începînd cu cuvîntul «*Tăcere*») și rîndul 32 (pînă la sfîrșit) este eliminat; p. 76, r. 7 de jos — «*Scrie-le*» în loc de «*Înseamnă*»; p. 77, r. 13 de jos — după «*Se ridică de la locul ei*» sînt introduse cuvintele «*Pe urmă întreabă*»; p. 77, r. 12 de jos — «*să caute*» în loc de «*să sconteze*»; p. 77, r. 2 de jos — «*spui*» în loc de «*zici*»; p. 78, r. 3 — «*privire nedumerită, întrebătoare*» în loc de «*scurtă privire întrebătoare*».

STEAUA FĂRĂ NUME

Piesa *Steaua fără nume* a fost scrisă în anul 1943 şi reprezentată întîia dată (martie 1944) sub un nume fals (Victor Mincu), întrucît legiuirile fasciste interziceau autorului să-şi prezinte operele. În prima sa reprezentare la Teatrul Alhambra, s-a jucat în următoarea distribuţie, în ordinea intrării în scenă: *Şeful gării:* Marcel Anghelescu; *Un ţăran:* I. Şerbănescu; *Profesorul Miroiu:* Radu Beligan; *Ichim:* C. Iordănescu; *Domnişoara Cucu:* Nora Piacentini; *O elevă:* Ninetta Gusti; *Pascu:* N. Tomazoglu; *Conductorul:* G. Basmagian; *Necunoscuta:* Maria Mohor; *Udrea:* V. Brezeanu; *Grig:* Mircea Şeptilici. Direcţia de scenă: Soare Z. Soare. Decoruri: Mircea Şeptilici.

Imediat după eliberare, în stagiunea 1944—1945, piesa a fost reluată la Teatrul Comedia din Bucureşti, faţă de prima distribuţie cu unele modificări, dintre care citäm ca notabile: Tanţi Cocea *(Necunoscuta)* şi Fifi Harand *(Domnişoara Cucu).* În această formaţie, *Steaua fără nume* a prilejuit un memorabil turneu în unităţile militare aflate pe frontul antihitlerist.

Steaua fără nume a înregistrat un traseu ieşit din comun în drumul său pe glob. Este piesa romînească care a cunoscut, probabil, cea mai mare răspîndire dincolo de hotare. Ea a fost jucată în majoritatea ţărilor europene, de asemenea în ţări asiatice, sud-americane şi chiar în Africa (Siria). În U.R.S.S., ea a fost jucată pe un mare număr de scene din mai multe republici unionale, începînd cu anul 1956, cînd a fost pusă în scenă la Teatrul Academic de Artă din Moscova (M.H.A.T.) şi la Teatrul A. M. Gorki din Leningrad (director de scenă: G. Tovstonogov, artist al poporului al U.R.S.S.). În revista sovietică *Teatr*, nr. 7, iulie 1956, a fost tipărit, în traducerea lui Ilia Konstantinovski, textul integral al piesei. *Steaua fără nume* a fost editată într-un mare număr de ţări.

INSULA

Piesa *Insula* a fost începută de autorul său în 1944, înainte de eliberare. Unele notaţii din jurnal întăresc această presupunere. Piesa a rămas neterminată. În cele două acte care au fost scrise apare evident însă intenţia autorului de a relua

pe alt plan o temă care l-a preocupat şi atunci cînd a prelucrat piesa *Potopul* de H. Berger, prelucrare la care a lucrat în primăvara anului 1944, şi care a fost reprezentată în toamna aceluiaşi an la Teatrul Barașeum din Bucureşti.

La 17 septembrie 1947, *Insula* a fost prezentată pe scena Teatrului Municipal, adăugîndu-i-se un al treilea act, scris de regizorul spectacolului pentru împlinirea de circumstanţă a piesei. Cum este şi firesc, publicăm în ediţia de faţă numai primele două acte, care aparţin lui Mihail Sebastian.

Distribuţia piesei la Teatrul Municipal a fost următoarea: *Directorul Biroului de voiaj:* Mircea Balaban; *Dactilografa:* Sara Manu; *Un tînăr lucrător:* Puiu Hulubei; *Un domn bătrîn:* Nae Ştefănescu; *Boby II*[1]*:* Ion Lucian; *Nadia D.:* Beate Fredanov; *Manuel B. Manuel:* Jules Cazaban; *Un agent de poliţie:* R. Anghelescu; *Proprietăreasa:* Nela Mircescu; *Direcţia de scenă*: Mircea Şeptilici.

ULTIMA ORĂ

Ultima oră a fost scrisă înainte de eliberare. După cîte se pare, Mihail Sebastian a făcut unele mici modificări la o ultimă revizuire a textului, revizuire care ar fi putut să fie provocată de prezentarea piesei la direcţia Teatrului Naţional, la începutul anului 1945. Iniţial, Mihail Sebastian a intenţionat să scrie două comedii deosebite, una care să se petreacă în lumea gazetarilor burghezi de scandal, şi alta închinată visurilor de fericire ale profesorului de istorie Alexandru Andronic şi care s-ar fi intitulat *Alexandru cel Mare.* Mai tîrziu, cele două conflicte s-au îmbinat, şi astfel a luat viaţă *Ultima oră.*

Piesa a fost reprezentată pentru întîia oară pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti (sala Studio) la 25 ianuarie 1946, în următoarea distribuţie: *Alexandru Andronic:* Costache Antoniu; *Grigore Bucşan:* Ion Finteşteanu; *I. D. Borcea:* Niki Atanasiu; *Ştefănescu:* M. E. Balaban; *Voicu:* Al. Demetriad; *Pompilian:* Al. Clonaru; *Brănescu:* Al. Ionescu-Ghibericon; *Agopian:* D. Amigdalis; *Niţă:* I. Horaţiu; *Magda Minu:* Marcela Demetriad; *Gaby:* Carmen Stănescu; *Ana:* Margareta Dumitrescu; Regia: Moni Ghelerter.

---

[1] În versiunea prezentată la Teatrul Municipal numele personajului *Bob* a fost schimbat în *Boby II*, de către direcţia de scenă.

În stagiunea teatrală 1954—1955 a avut loc premiera *Ultimei ore* pe scena Teatrului de Satiră din Moscova, în traducerea lui I. D. Konstantinovski și în următoarea distribuție: *Alexandru Andronic:* O. P. Solius, artist emerit al R.S.S. Tadjice, și M. K. Davîdov; *Grigore Bucșan:* M. P. Malinin, artist emerit al R.S.F.S.R., și A. D. Papanov; *I. D. Borcea:* G. I. Dore, artist emerit al R.S.F.S.R., și D. M. Kadanov; *Ștefănescu:* F. A. Diamant și G. A. Ivanov; *Voicu:* A. V. Kozubski și I. A. Gomozov; *Pompilian:* D. M. Kadanov și R. A. Alexandrov; *Brănescu:* I. N. Bodrov, artist emerit al R.S.S. Gruzine, A. D. Papanov și A. V. Petrovski; *Agopian:* B. V. Runghe și G. B. Tusuzov; *Niță:* A. B. Pribîlovski și V. A. Baikov; *Magda Minu:* V. K. Vasilieva, artistă emerită a R.S.F.S.R., și V. N. Jukovska; *Gaby:* V. N. Jukovska și Z. N. Putiașeva; *Ana:* T. I. Peltțer, artistă emerită a R.S.F.S.R., și A. M. Skuratova; Regia: E. B. Krasnianski, artist emerit al R.S.F.S.R.

În anii ce au urmat, *Ultima oră* a cunoscut un succes neobișnuit în nenumărate țări ale lumii. Ea a fost jucată de teatre reprezentative din mai multe țări socialiste, a fost reprezentată în numeroase state din Europa Occidentală, Asia, America Latină. Astfel, montarea piesei în anul 1958 la Théâtre Gramont din Paris, în regia lui René Dupuy, a fost primită cu elogii de critici reputați ai ziarelor pariziene. Citățm, dintre altele, cronica din revista *Le Figaro Littéraire*, intitulată *Fără a deveni Topaze profesorul Andronic din* Edition de Midi (titlul traducerii — n. n.) *își conduce în mod fericit barca în port* și semnată de Jacques Lemarchand, care considera linia comică a piesei «clasică, în tonul pe care l-a fixat Molière comediei». Vigoarea satirică a piesei a fost încă o dată dovedită cu acest prilej, prin oprirea jucării piesei la intervenția marelui industriaș francez Boussac, care s-a simțit vizat în trăsăturile personajului Grigore Bucșan.

Ultima oră a fost de asemenea editată în numeroase țări. Citățm cîteva dintre edițiile străine ale piesei: *Ultima editione. Tre atti*, Roma, 1955; *Ultima oră* (traducere în limba chineză), Pekin, 1956; *Aféra Propas.* Posledni zpravy. Komedie a trech déjstvich. Praha, 1957; *Ultima oră* (traducere în limba hindi), Delhi, 1959.

NOPȚI FĂRĂ LUNĂ

Dramatizarea romanului *Nopți fără lună* este prima lucrare a lui Mihail Sebastian scrisă după eliberare. Cu o măiestrie remarcabilă, este urmărită amplificarea neîncetată a atmosferei de ură neîmpăcată care-i înconjoară și-i amenință pe ocupanții hitlerişti. M. Sebastian a dat glas, în cea din urmă operă a sa închinată teatrului, patosului luptei înverșunate pentru libertate. Dramatizarea după *Nopți fără lună* este un ultim mesaj al scriitorului către semenii săi. Cuvintele răspicate ale primarului Orden, care condamnă «scopurile și metodele» hitleriste, afirmînd că «*scopuri și metode de felul ăsta n-au dus pe nimeni decît la ruină și dezastru*», își păstrează și azi adînca lor semnificație.

Dramatizarea a fost reprezentată la începutul anului 1945, pe scena Teatrului Barașeum din București. Rolurile principale au fost interpretate de: Romald Bulfinski *(Orden)*, G. Măruță *(Dr. Winter)*, Al. Finți *(Corell)*, Beate Fredanov *(Molly Morden)*, V. Lăzărescu *(Colonelul Lanser)*.

CRONICI DRAMATICE

— Cronicile dramatice *La o nouă direcție a Teatrului Național*, «*Apa vie*», «*Azilul de noapte*», «*Scrisoarea pierdută*» *într-o nouă interpretare* au apărut în anii 1938—1939 în revista lunară *Viața românească*, unde scriitorul a îndeplinit în acest răstimp obligațiile cronicarului dramatic. În acest volum, ele sînt reproduse fragmentar, renunțîndu-se mai ales la aprecierea interpretării actoricești.

— Articolele *Teatrul cu punțile tăiate*, *Ultima convorbire cu «Banca H»*, *Ceva despre teatrul lui Giraudoux*, *O premieră la Curtea de apel*, *Sfîrșit de stagiune* au apărut în ziarul teatral *Rampa* în anii 1935—1936.

JURNAL DE CREAȚIE

Jurnalul de creație la piesa *Jocul de-a vacanța* a fost extras din jurnalul zilnic al scriitorului, alegîndu-se pasajele referitoare la această lucrare. Au fost menținute, de asemenea, unele rînduri din jurnal care, fără a avea o legătură directă cu problemele piesei, ajută la înțelegerea stării de spirit care a însoțit

munca ostenitoare depusă de autor pentru izbutirea primei sale lucrări dramatice. Ideea «jurnalului de creaţie» aparţine chiar lui M. Sebastian, care — judecînd după o însemnare din jurnalul intim — avea intenţia să-l reconstituie pentru a fi introdus într-un volum de articole despre teatru şi literatură, care s-ar fi intitulat *Culise*. Autorul *Jocului de-a vacanţa* nu a mai avut cînd să-şi îndeplinească acest proiect.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

Pagină din manuscrisul comediei *Jocul de-a vacanța* (actul III) ..... 64—65
Cronică teatrală la primul spectacol cu piesa *Steaua fără nume* ..... 112—113
Radu Beligan în rolul profesorului Miroiu, la primul spectacol (martie 1944) ..... 128—129
Scenă din primul spectacol cu *Steaua fără nume* (martie 1944). Radu Beligan (Marin Miroiu), Nora Piacentini (Domnișoara Cucu), Ninetta Gusty (Eleva) 128—129
Scenă din *Steaua fără nume* la Teatrul Academic de Artă Maxim Gorki (M.H.A.T.), din Moscova — 1956 ..... 160—161
Scenă din *Steaua fără nume* la Teatrul Rozmaistosci din Varșovia — 1959 ..... 192—193
Scenă din primul spectacol cu piesa *Insula* — Teatrul Municipal, 1947. Ion Lucian (Boby II), Beate Fredanov (Nadia), Mircea Balaban (Directorul agenției) ..... 224—225
Afișul primului spectacol cu piesa *Insula* — Teatrul Municipal, 1947 ..... 272—273
Afișul primului spectacol cu piesa *Ultima oră* — Teatrul Național din București, ianuarie 1946 ..272—273
Costache Antoniu în rolul lui Alexandru Andronic, la primul spectacol (1946) ..... 320—321

munca ostenitoare depusă de autor pentru izbutirea primei sale lucrări dramatice. Ideea «jurnalului de creaţie» aparţine chiar lui M. Sebastian, care — judecînd după o însemnare din jurnalul intim — avea intenţia să-l reconstituie pentru a fi introdus într-un volum de articole despre teatru şi literatură, care s-ar fi intitulat *Culise*. Autorul *Jocului de-a vacanţa* nu a mai avut cînd să-şi îndeplinească acest proiect.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

Pagină din manuscrisul comediei *Jocul de-a vacanța* (actul III) ..... 64—65
Cronică teatrală la primul spectacol cu piesa *Steaua fără nume* ..... 112—113
Radu Beligan în rolul profesorului Miroiu, la primul spectacol (martie 1944) ..... 128—129
Scenă din primul spectacol cu *Steaua fără nume* (martie 1944). Radu Beligan (Marin Miroiu), Nora Piacentini (Domnișoara Cucu), Ninetta Gusty (Eleva) 128—129
Scenă din *Steaua fără nume* la Teatrul Academic de Artă Maxim Gorki (M.H.A.T.), din Moscova— 1956 ..... 160—161
Scenă din *Steaua fără nume* la Teatrul Rozmaistosci din Varșovia — 1959 ..... 192—193
Scenă din primul spectacol cu piesa *Insula* — Teatrul Municipal, 1947. Ion Lucian (Boby II), Beate Fredanov (Nadia), Mircea Balaban (Directorul agenției) ..... 224—225
Afișul primului spectacol cu piesa *Insula* — Teatrul Municipal, 1947 ..... 272—273
Afișul primului spectacol cu piesa *Ultima oră* — Teatrul Național din București, ianuarie 1946 ..272—273
Costache Antoniu în rolul lui Alexandru Andronic, la primul spectacol (1946) ..... 320—321

Scenă din spectacolul *Ultima oră* la Teatrul Naţional din Bucureşti, după reluarea din 1954. Niki Atanasiu (Borcea), Maria Voluntaru (Maria), Marcela Rusu (Magda) ..... 320—321
Pagină din programul de sală al Teatrului de Satiră din Moscova la spectacolul *Ultima oră* (1954—1955) ..... 432—433

CUPRINSUL

	Pag.
Însemnări despre Mihail Sebastian	V
Notă asupra ediției	LIX
TEATRU	1
— Jocul de-a vacanța	3
— Steaua fără nume	99
— Insula	195
— Ultima oră	267
— Nopți fără lună	387
CRONICI ȘI ARTICOLE DESPRE TEATRU	449
Cronici dramatice	451
— La o nouă direcție a Teatrului Național	451
— «Apa vie» de Victor Ion Popa	455
— «Azilul de noapte» de Maxim Gorki	460
— «Scrisoarea pierdută» într-o nouă interpretare	463
Articole despre teatru	467
— Teatrul cu punțile tăiate	467
— Ultima convorbire cu «Banca H»	471
— Ceva despre teatrul lui Giraudoux	475

— O premieră la Curtea de apel 478
— Sfîrşit de stagiune 481

ADDENDA 483

— Jurnal de creaţie la piesa «Jocul de-a vacanţa» 485

NOTE 503

— Tabla ilustraţiilor 511